

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ

**ЗБІРНИК
ЗАКОНОДАВЧИХ, НОРМАТИВНО-
ПРАВОВИХ ТА ІНШИХ АКТІВ
ЩОДО ЗВ'ЯЗКІВ З
ГРОМАДСЬКІСТЮ
У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ**

2020

ЗАТВЕРДЖУЮ

Головнокомандувач Збройних Сил України
генерал-полковник

(підписано)

Руслан ХОМЧАК

“02” грудня 2020 року

**ЗБІРНИК
ЗАКОНОДАВЧИХ, НОРМАТИВНО-
ПРАВОВИХ ТА ІНШИХ АКТІВ
ЩОДО ЗВ’ЯЗКІВ З
ГРОМАДСЬКІСТЮ
У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ**

ГРУДЕНЬ 2020

ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:

обмежень для розповсюдження немає.

УПРАВЛІННЯ ЗВ’ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

УКЛАДАЧІ:

- Ніколенко В.М. – підполковник юстиції, старший офіцер Управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України;
- Єрін Є.О. – полковник, начальник відділу медіа-проектів Управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України;
- Тична Б.М. – майор юстиції, старший науковий співробітник науково-дослідного відділу проблем військового законодавства Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету України імені Івана Черняхівського

Під загальною редакцією полковника Сеника Б.М.

У збірнику зосереджена основна частина чинних в Україні станом на 01 грудня 2020 року законодавчих, нормативно-правових та інших актів, що регулюють питання організації зв'язків з громадськістю та інформаційно-комунікативної діяльності у Збройних Силах України.

Збірник призначений для керівного складу органів військового управління, військових частин, установ та організацій, посадових осіб служби зв'язків з громадськістю та інших складових стратегічних комунікацій, зокрема тих, що займаються розробкою проектів законодавчих, нормативно-правових та інших актів.

Він також призначений для використання під час підготовки у вищих військових навчальних закладів, слухачів та курсантів за напрямом зв'язки з громадськістю, військова журналістика та стратегічні комунікації у Збройних Силах України. Збірник також стане у нагоді студентам закладів вищої освіти, які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу, а також фахівцям зв'язків з громадськістю, що здійснюють свою професійну діяльність у сфері безпеки та оборони.

Видання Збірника сприяє доведенню до відома особового складу Збройних Сил України законодавчих, нормативно-правових та інших актів, що визначають права та обов'язки відповідних суб'єктів публічного спілкування, забезпечує доступ до офіційних джерел правової інформації за напрямом інформаційно-комунікаційного забезпечення.

Подальше удосконалення законодавства щодо зв'язків з громадськістю у Збройних Сил України тісно пов'язане з розвитком публічних відносин держави та суспільства, новітніх інформаційних технологій та масових комунікацій, а також розширення спектру залучення до процесу публічного спілкування всіх суб'єктів військового управління.

ЗМІСТ

1.	ЗАКони УКРАЇНИ	6
1.1.	Конституція України (Витяг)	6
1.2.	Про пресу та інші засоби масової інформації №1552-I від 12.06.1990	7
1.3.	Про оборону України №1932-XII від 06.12.1991 (Витяг)	11
1.4.	Про Збройні Сили України №1934-XII від 06.12.1991 (Витяг)	16
1.5.	Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” від 20.12.1991 №2012-XII	18
1.6.	Про інформацію №2658-XII від 02.10.1992	20
1.7.	Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні №2783-XII від 16.11.1992	25
1.8.	Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію №3544-XII від 21.10.1993 (Витяг)	32
1.9.	Про телебачення і радіомовлення №3760-XII від 21.12.1993	40
1.10.	Про авторське право і суміжні права №3792-XII від 23.12.1993	70
1.11.	Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах №80/94-ВР від 05.07.1994	88
1.12.	Про інформаційні агентства №74/95-ВР від 28.02.1995	91
1.13.	Про видавничу справу №318/97-ВР від 05.06.1997	96
1.14.	Про звернення громадян №394/96-ВР від 02.10.1996	104
1.15.	Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування засобами масової інформації №539/97-ВР від 23.09.1997	109
1.16.	Про державну підтримку ЗМІ та соціальний захист журналістів №540/97-ВР від 23.09.1997	113
1.17.	Про Концепцію Національної програми інформатизації №75/98-ВР від 04.02.1998	118
1.18.	Про обов’язковий примірник документів №595-XIV від 09.04.1999	125
1.19.	Про правовий режим надзвичайного стану №1550-III від 16.03.2000 (Витяг)	128
1.20.	Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп’ютерних програм, баз даних №1587-III від 23.03.2000	129
1.21.	Про захист суспільної моралі №1296-IV від 20.11.2003	134
1.22.	Про доступ до публічної інформації №2939-VI від 13.01.2011	138
1.23.	Про суспільне телебачення і радіомовлення №1227-VII від 17.04.2014	144
1.24.	Про правовий режим воєнного стану №389-VIII від 12.05.2015 (Витяг)	150
1.25.	Про електронні довірчі послуги №2155-VIII від 05.10.2017	154
1.26.	Про основні засади забезпечення кібербезпеки України № 2163-VIII від 5 жовтня 2017 року	171
1.27.	Про національну безпеку України №2469-VIII від 21.06.2018 (Витяг)	178
1.28.	Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях №2268-VIII від 18.01.2018 (Витяг)	182
1.29.	Про забезпечення функціонування української мови, як державної №2704-VIII від 25.04.2019	185
2.	КОДЕКСИ УКРАЇНИ	206
2.1.	Кодекс України про адміністративні правопорушення №8073-X від 07.12.1984 (Витяг)	206
2.2.	Кримінальний кодекс України №2341-III від 05.04.2001 (Витяг)	208
2.3.	Цивільний кодекс України №435-IV від 16.01.2003 (зі змінами) (Витяг)	210
3.	ПОСТАНОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ	218
3.1.	Про Рекомендації парламентських слухань на тему: Безпека діяльності журналістів в Україні: стан, проблеми і шляхи їх вирішення №456-IX від 14.01.2020	218
4.	УКАЗИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ	221
4.1.	Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні від 31.07.2000 №928/2000	221

4.2.	Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади від 01.08.2002 №683/2002	223
4.3.	Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики від 31.07.2004 №854/2004	224
4.4.	Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування від 7.02.2008 року №109/2008	225
4.5.	Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації від 05.05.2011 року №547/2011	227
4.6.	Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини від 25.08.2015 №501/2015 (Витяг)	228
4.7.	Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року “Про нову редакцію Воєнної доктрини України” від 24 вересня 2015 року №555/2015	229
4.8.	Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року “Про Стратегію кібербезпеки України” від 15 березня 2016 року №96/2016	239
4.9.	Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року “Про Стратегічний оборонний бюлетень України” від 6 червня 2016 року №240/2016 (Витяг)	243
4.10.	Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року “Про Доктрину інформаційної безпеки України” від 25 лютого 2017 №47/2017	245
4.11.	Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), Рада Національної безпеки і оборони України рішення від 28 квітня 2017 року, введено в дію Указом Президента України від 15 травня 2017 року № 133/2017 (Витяг)	249
4.12.	Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» від 14 вересня 2020 року № 392/2020	250
5.	ПОСТАНОВИ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ	256
5.1.	Про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації, інформаційних агентств та розміри реєстраційних зборів №1287 від 17.11.1997	256
5.2.	Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади від 04.01.2002 №3	258
5.3.	Про заходи щодо подальшого забезпечення відкритості у діяльності органів виконавчої влади від 29.08.2002 №1302	264
5.4.	Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах від 29.03.2006 №373	265
5.5.	Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики від 03.11.2010 №996	267
5.6.	Питання виконання Закону України “Про доступ до публічної інформації” в Секретаріаті Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органах виконавчої влади від 25.05.2011 № 583	271
5.7.	Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних від 21.10.2015 №835	273
5.8.	Деякі питання оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних від 30.11.2016 № 867	277
5.9.	Про затвердження Загальних вимог до кіберзахисту об’єктів критичної інфраструктури” від 19.06.2019 №518	279
6.	НАКАЗИ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ	287
6.1.	Про затвердження Інструкції про порядок допуску журналістів, працівників засобів масової інформації на об’єкти Міністерства оборони України та Збройних Сил України від 14.06.2012 № 399, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 09.07.2012 за №1149/2146	287
6.2.	Про організацію висвітлення діяльності Збройних Сил України від 17.04.2015 № 174	289
6.3.	Про затвердження Інструкції з підготовки та застосування національних контингентів, національного персоналу в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки від 18.01.2016 №23, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10.02.2016 за №206/28336 (Витяг)	290
6.4.	Про затвердження порядку використання мережі Інтернет у системі Міністерства оборони України від 28.12.2016 №727	291
6.5.	Про затвердження Інструкції про організацію розгляду звернень та проведення особистого прийому громадян у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України від 28.12.2016 №735, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 23.01.2017 за №94/29962	300
6.6.	Про затвердження Інструкції із забезпечення доступу до публічної інформації в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України від 13.06.2017 № 319, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 06.07.2017 за №827/30695	308
6.7.	Про затвердження Концепції стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України від 22.11.2017 №612	311

6.8.	Про здійснення міжнародного співробітництва Міністерством оборони України та Збройними Силами України від 19.12.2017 №665	315
6.9.	Про організацію роботи щодо оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних розпорядником якої є Міністерство оборони України від 16.07.2019 №384	327
6.10.	Про затвердження Положення про Департамент стратегічних комунікацій Міністерства оборони України від 09.04.2020 №114	328
7.	НАКАЗИ ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧА ЗС УКРАЇНИ	332
7.1.	Про затвердження Положення про Управління стратегічних комунікацій Апарату Головнокомандувача Збройних Сил України від 14.04.2020 №14	332
7.2.	Про затвердження Положення про Управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України від 03.06.2020 №44	335
7.3.	Про затвердження Інструкції зі зберігання і користування особовим складом Збройних Сил України засобами стільникового зв'язку та іншими електронними засобами" від 01.07.2020 №74	339
8.	НАКАЗИ ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ ЗС УКРАЇНИ	341
8.1.	Про затвердження Інструкції з реалізації стратегічних комунікацій у Збройних Силах України від 07.10.2016 №374	341
8.2.	Про затвердження Положення про органи зв'язків з громадськістю (прес-служби) ЗСУ" від 11.04.2017 №127	344
9.	НАКАЗИ ІНШИХ МІНІСТЕРСТВ ТА ВІДОМСТВ УКРАЇНИ	347
9.1.	Спільний наказ Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 25.11.2002 №327/225 "Про затвердження Порядку інформаційного наповнення та технічного забезпечення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади та Порядку функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади" зареєстровано в Міністерстві юстиції України 29.12.2002 за №1022/7310	347
9.2.	Спільний наказ Державного комітету телебачення і радіомовлення України від 26.03.2003 №59, Міністерства юстиції України від 14.04.2003 №314/7 "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо положень про управління (відділи) з питань взаємодії з засобами масової інформації та зв'язків з громадськістю апаратів центральних і місцевих органів виконавчої влади"	353
9.3.	Міністерства юстиції України від 21.02.2006 №12/5 "Про затвердження Положення про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації в Україні та Положення про державну реєстрацію інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності"	355
9.4.	Міністерство юстиції України від 04.10.2011 Роз'яснення Правові засади діяльності журналістів в Україні	363
10.	ДОКТРИНАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ	365
10.1.	Доктрина публічного спілкування ВКП-18(00).01 від 19 вересня 2020 року	365
10.2.	Доктрина зі стратегічних комунікацій ВКП 10-00(49).01 від 20 жовтня 2020 року	368
	ДЛЯ ЗАМІТОК	376

І. ЗАКОНИ УКРАЇНИ

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (зі змінами)
(Витяг)

Стаття 17. Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

Стаття 31. Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинів чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо.

Стаття 34. Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

Стаття 92. Виключно законами України визначаються:

- 1) права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина;
- 2) громадянство, правосуб'єктність громадян, статус іноземців та осіб без громадянства;
- 3) права корінних народів і національних меншин;
- 4) порядок застосування мов;
- 5) засади використання природних ресурсів, виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу, освоєння космічного простору, організації та експлуатації енергосистем, транспорту і зв'язку;
- 6) основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення; засади регулювання праці і зайнятості, шлюбу, сім'ї, охорони дитинства, материнства, батьківства; виховання, освіти, культури і охорони здоров'я; екологічної безпеки;
- 7) правовий режим власності;
- 8) правові засади і гарантії підприємництва; правила конкуренції та норми антимонопольного регулювання;
- 9) засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, митної справи;
- 10) засади регулювання демографічних та міграційних процесів;
- 11) засади утворення і діяльності політичних партій, інших об'єднань громадян, **засобів масової інформації**;
- 12) організація і діяльність органів виконавчої влади, основи державної служби, організації державної статистики та інформатики;
- 13) територіальний устрій України;
- 14) судоустрій, судочинство, статус суддів; засади судової експертизи; організація і діяльність прокуратури, нотаріату, органів досудового розслідування, органів і установ виконання покарань; порядок виконання судових рішень; засади організації та діяльності адвокатури;
- 15) засади місцевого самоврядування;
- 16) статус столиці України; спеціальний статус інших міст;
- 17) основи національної безпеки, організації Збройних Сил України і забезпечення громадського порядку;
- 18) правовий режим державного кордону;
- 19) правовий режим воєнного і надзвичайного стану, зон надзвичайної екологічної ситуації;
- 20) організація і порядок проведення виборів і референдумів;
- 21) організація і порядок діяльності Верховної Ради України, статус народних депутатів України;
- 22) засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них.

**Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України
28 червня 1996 року**

Закон
Союзу Радянських Соціалістичних Республік
«Про пресу та інші засоби масової інформації» від 12 червня 1990 р. N 1552-I
(Вводиться в дію з 1 серпня 1990 року згідно з Постановою ВР СРСР N 1553-I в91553400-90 від 12.06.90, ВВР, 1990, N 26, ст.493)

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Свобода друку

Преса та інші засоби масової інформації є вільними. Свобода слова і свобода друку, гарантовані громадянам Конституцією СРСР n0001400-77, означають право висловлювання думок і переконань, пошуку, вибору, одержання і поширення інформації та ідей у будь-яких формах, включаючи пресу та інші засоби масової інформації.

Цензура масової інформації не допускається.

Стаття 2. Засоби масової інформації

У цьому Законі під масовою інформацією розуміються публічно розповсюджені друковані, аудіо- та аудіовізуальні повідомлення і матеріали.

Під засобами масової інформації розуміються газети, журнали, теле- і радіопрограми, кінодокументалістика, інші періодичні форми публічного розповсюдження масової інформації.

Засоби масової інформації репрезентуються редакціями періодичної преси, теле- і радіомовлення (інформаційними агентствами, іншими установами, які здійснюють випуск масової інформації).

Стаття 3. Мова засобів масової інформації

Засоби масової інформації провадять свою діяльність, користуючись мовами народів, які вони обслуговують або чий інтереси представляють. Засоби масової інформації мають право розповсюджувати масову інформацію іншими мовами.

Держава забезпечує право громадян СРСР на використання рідної мови та інших мов народів СРСР при одержанні і розповсюдженні масової інформації відповідно до законодавства про мови народів СРСР.

Стаття 4. Виробничо-господарська діяльність

Редакція засобу масової інформації є юридичною особою, що діє на підставі свого статуту.

Редакція має право провадити виробничо-господарську діяльність на умовах економічної самостійності і господарського розрахунку.

Порядок надання засобам масової інформації державних дотацій визначається законодавством Союзу РСР, союзних і автономних республік.

Стаття 5. Неприпустимість зловживання свободою слова

Не допускається використання засобів масової інформації для розголошення відомостей, які становлять державну чи іншу таємницю, що спеціально охороняється законом, заклику до насильственного повалення або зміни існуючого державного і суспільного ладу, пропаганда війни, насильства і жорстокості, расової, національної, релігійної винятковості або нетерпимості, розповсюдження порнографії, з метою вчинення інших кримінально караних діянь.

Забороняється і переслідується відповідно до закону використання засобів масової інформації для втручання в особисте життя громадян, посягання на їхню честь і гідність.

Стаття 6. Законодавство Союзу РСР, союзних і автономних республік про пресу та інші засоби масової інформації

Законодавство про пресу та інші засоби масової інформації складається з цього Закону та інших актів законодавства СРСР, що видаються відповідно до нього, а також законів, інших актів законодавства про пресу та інші засоби масової інформації союзних і автономних республік.

РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Стаття 7. Право на заснування засобу масової інформації

Право на заснування засобу масової інформації належить Радам народних депутатів та іншим державним органам, політичним партіям, громадським організаціям, масовим рухам, творчим спілкам, кооперативним, релігійним, іншим об'єднанням громадян, створеним відповідно до закону, трудовим колективам, а також громадянам СРСР, які досягли вісімнадцятирічного віку.

Не допускається монополізація якого-небудь виду засобів масової інформації (преси, радіо, телебачення та інших).

Стаття 8. Реєстрація засобу масової інформації

Редакція засобу масової інформації провадить свою діяльність після реєстрації відповідного засобу масової інформації.

Заяви про реєстрацію засобів масової інформації, розрахованих на загальносоюзну аудиторію, подаються засновниками в органи державного управління, які визначаються Радою Міністрів СРСР, а заяви про реєстрацію засобів масової інформації, розрахованих на республіканську або місцеву аудиторію, - у відповідні виконавчі і розпорядчі органи. Заяви про реєстрацію підлягають розгляду в місячний строк з дня надходження.

Законодавчими актами союзних і автономних республік реєстрацію засобів масової інформації, розрахованих на республіканську або місцеву аудиторію, може бути покладено на інші державні органи.

Засоби масової інформації, розраховані на зарубіжну аудиторію, реєструються в Раді Міністрів СРСР або Раді Міністрів союзної республіки.

Право приступити до випуску масової інформації зберігається протягом року з дня одержання свідоцтва. У разі пропущення цього строку свідоцтво про реєстрацію вважається таким, що втратило силу.

Стаття 9. Заява про реєстрацію засобу масової інформації

У заяві про реєстрацію засобу масової інформації повинні бути вказані:

- 1) засновник;
- 2) назва, мова (мови), місцезнаходження засобу масової інформації;
- 3) передбачувана аудиторія;
- 4) програмні цілі і завдання;
- 5) передбачувані періодичність випуску, максимальний обсяг засобу масової інформації та джерела фінансування.

Пред'явлення інших вимог при реєстрації засобу масової інформації забороняється.

Стаття 10. Випадки розповсюдження інформації без реєстрації

Право на публічне розповсюдження інформації без реєстрації мають органи державної влади й управління, інші державні органи для видання офіційних нормативних та інших актів, бюлетенів судової та арбітражної практики.

Підприємства, організації, навчальні та наукові заклади мають право створювати і розповсюджувати необхідні в їхній діяльності інформаційні матеріали і документацію без реєстрації. Не потребує реєстрації діяльність по виготовленню за допомогою технічних засобів друкованої, аудіо- та аудіовізуальної продукції не призначеної для публічного розповсюдження або розмножуваної на правах рукопису.

Не потрібна реєстрація засобів масової інформації при випуску друкованої продукції тиражем менше тисячі примірників.

Стаття 11. Відмова в реєстрації засобу масової інформації

Відмова в реєстрації засобу масової інформації здійснюється тільки з таких підстав:

- 1) якщо назва засобу масової інформації, його програмні цілі й завдання суперечать положенням частини першої статті 5 цього Закону;
- 2) якщо реєструючий орган раніше видав свідоцтво засобу масової інформації з тією ж назвою;
- 3) якщо заяву подано до закінчення року з дня набрання законної сили рішенням про припинення діяльності засобу масової інформації.

Відмова в реєстрації надсилається заявникові у письмовій формі із зазначенням підстав відмови, передбачених цим Законом.

Стаття 12. Реєстраційний збір

За видачу свідоцтва про реєстрацію засобу масової інформації справляється реєстраційний збір у порядку та розмірах, встановлених законодавством Союзу РСР, союзних і автономних республік.

Стаття 13. Припинення випуску або видання засобу масової інформації

Припинення випуску або видання засобу масової інформації можливе за рішенням засновника або органу, який зареєстрував засіб масової інформації, або суду.

Орган, який зареєстрував засіб масової інформації, або суд припиняє його випуск чи видання у разі повторного протягом року порушення вимог частини першої статті 5 цього Закону.

Якщо засіб масової інформації не випускається або не видається більше року, для його поновлення потрібне нове свідоцтво про реєстрацію.

У разі рішення засновника про припинення випуску або видання засобу масової інформації трудовий колектив його редакції або редактор (головний редактор) має переважне право на заснування засобу масової інформації з тією ж назвою.

Стаття 14. Порядок оскарження відмови в реєстрації засобу масової інформації, а також рішення про припинення його діяльності

Відмова в реєстрації засобу масової інформації або порушення державним органом встановленого для реєстрації місячного строку, а також рішення про припинення діяльності засобу масової інформації можуть бути оскаржені засновником або редакцією в суд і розглядаються судом, включаючи майнові спори, в порядку, передбаченому цивільним процесуальним законодавством.

Визнання відмови в реєстрації засобу масової інформації або рішення про припинення його діяльності такими, що суперечать законам, тягне за собою скасування оскаржуваних рішень. Скасування рішення про припинення діяльності засобу масової інформації тягне за собою відшкодування збитків, що їх мали засновник, редакція і видавець, включаючи неoderжані доходи.

Стаття 15. Засновник, редактор, редакція і видавець засобу масової інформації

Засновник затверджує програму (основні принципи) діяльності засобу масової інформації. Редакція або інша установа, яка здійснює випуск масової інформації, реалізовує програму на основі професійної самостійності.

Редактор (головний редактор) призначається і звільняється засновником засобу масової інформації або обирається і звільняється в порядку, передбаченому редакційним статутом. Редактор (головний редактор) керує роботою редакційної колегії і редакції засобу масової інформації, представляє його у відносинах із засновником, видавцем, авторами, державними органами, громадськими організаціями, іншими об'єднаннями громадян та громадянами, а також у суді.

Редактор (головний редактор) несе відповідальність за виконання вимог, що пред'являються до діяльності засобу масової інформації на основі цього Закону та інших актів законодавства.

Редакційна колегія утворюється в порядку, передбаченому редакційним статутом. Головою редакційної колегії є редактор (головний редактор).

Видавцем засобу масової інформації можуть виступати його засновник, а так само видавництво чи інша юридична особа, які здійснюють матеріально-технічне забезпечення виробництва (тиражування, випуск) масової інформації.

Стаття 16. Редакційний статут засобу масової інформації

Редакційний статут засобу масової інформації приймається на загальних зборах журналістського колективу редакції більшістю голосів при наявності не менше двох третин її складу і затверджується засновником.

Редакційний статут регулює відносини засновника, редактора (головного редактора) і редакції, повноваження журналістського колективу. До статуту включаються положення про порядок розподілу і використання доходу, одержуваного від діяльності засобу масової інформації, інші положення.

Редакційний статут не повинен суперечити законодавству.

Стаття 17. Виробничі, майнові і фінансові відносини засновника, редакції і видавця засобу масової інформації

Виробничі, майнові і фінансові відносини засновника, редакції і видавця засобу масової інформації будуються на основі чинного законодавства і договору.

Договором визначаються: кошти на утримання редакції; частини доходу (прибутку) від діяльності засобу масової інформації, що надходять у розпорядження редакції, засновника і видавця; зобов'язання засновника і видавця щодо забезпечення належних виробничих та соціально-побутових умов життя і праці співробітників редакції; інші положення.

Стаття 18. Вихідні дані

Кожний випуск періодичного друкованого видання повинен містити такі відомості:

- 1) назва видання;
- 2) засновник;
- 3) прізвище й ініціали редактора (головного редактора);
- 4) порядковий номер випуску і дата його виходу у світ для періодичних видань, а для газет - також і час підписання до друку;
- 5) індекс для періодичних видань, розповсюджуваних через підприємства зв'язку;
- 6) тираж;
- 7) ціна (при комерційному розповсюдженні видання);
- 8) адреса редакції, видавця, друкарні.

При кожному виході в ефір, а при безперервному мовленні - не рідше чотирьох разів на добу редакція теле-, радіомовлення зобов'язана оголошувати назву редакції теле-, радіомовлення.

Стаття 19. Контрольні та обов'язкові примірники

Безплатні контрольні примірники періодичних друкованих видань відразу після надрукування надсилаються у Всесоюзну книжкову палату, в Державну бібліотеку СРСР імені В.І. Леніна, Державну публічну бібліотеку імені М.Є. Салтикова-Щедріна, засновникові, в орган, який видав свідоцтво про реєстрацію даного друкованого видання.

Контрольні та обов'язкові примірники творів друку надсилаються також в інші установи та організації у порядку, який визначається Радою Міністрів СРСР і Радами Міністрів союзних, автономних республік.

Стаття 20. Зберігання матеріалів теле- і радіопередач

Редакції теле-, радіомовлення зобов'язані зберігати матеріали передач протягом місяця після виходу в ефір, вести журнал реєстрації передач, що йдуть в ефір без попереднього запису, в якому фіксуються тема передачі, дата, час її початку і закінчення, прізвище й ім'я ведучого. Журнал реєстрації таких передач зберігається протягом року з дня останнього запису в ньому.

РОЗДІЛ III. РОЗПОВСЮДЖЕННЯ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Стаття 21. Порядок розповсюдження продукції засобів масової інформації

Розповсюдження продукції засобів масової інформації здійснюється видавцем безпосередньо або на договірних чи інших законних підставах підприємствами зв'язку, іншими організаціями, а також громадянами.

Розповсюдження продукції засобів масової інформації без зазначення вихідних даних забороняється.

Стаття 22. Дозвіл на розповсюдження масової інформації

Розповсюдження кожного окремого випуску (з вихідними даними) продукції засобу масової інформації допускається тільки після того, як редактор (головний редактор) дасть дозвіл на вихід у світ (в ефір).

Тираж періодичного друкованого видання визначається редактором (головним редактором) за погодженням з видавцем.

Перешкоджання здійснюваному на законній підставі розповсюдженню продукції засобу масової інформації, у тому числі шляхом вилучення тиражу або його частини, не допускається, окрім як на підставі рішення суду, що набрало законної сили.

Стаття 23. Офіційні повідомлення

Засоби масової інформації, засновані органами державної влади й управління, зобов'язані публікувати офіційні повідомлення цих органів.

Редакції зобов'язані опублікувати безплатно і в зазначений строк рішення суду або органу державного арбітражу, яке набрало законної сили і яке містить розпорядження про опублікування такого рішення через даний засіб масової інформації.

РОЗДІЛ IV. ВІДНОСИНИ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ З ГРОМЛЯНИМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Стаття 24. Право на одержання інформації через засоби масової інформації

Громадяни мають право на оперативне одержання через засоби масової інформації достовірних відомостей про діяльність державних органів, громадських об'єднань, службових осіб.

Засоби масової інформації мають право одержувати таку інформацію від державних органів, громадських об'єднань і службових осіб. Державні органи, громадські об'єднання, службові особи надають засобам масової інформації наявні відомості і можливість ознайомлення з документами.

Відмову в наданні запитуваних відомостей може бути оскаржено представником засобу масової інформації вищестоящому органу або службовій особі, а потім у суд у порядку, передбаченому законом для оскарження неправомірних дій органів державного управління і службових осіб, що ущемляють права громадян.

Стаття 25. Використання авторських матеріалів і листів

Використання творів журналістики, літератури, мистецтва і науки засобами масової інформації допускається при додержанні авторського права.

Ніхто не має права зобов'язати засіб масової інформації опублікувати відхилений редакцією матеріал, якщо інше не передбачено законом.

При публікації цитатських листів допускаються скорочення і редагування їх тексту, які не перекручують змісту листів.

Стаття 26. Право на спростування і відповідь

Громадянин або організація мають право вимагати від редакції засобу масової інформації спростування опублікованих відомостей, що не відповідають дійсності і порочать їхню честь і гідність.

Громадянин або організація, щодо яких у засобі масової інформації опубліковано відомості, які ущемляють їхні права та законні інтереси, мають право на публікацію своєї відповіді в тому ж засобі масової інформації.

Спростування або відповідь публікується у спеціальній рубриці або на тій самій полосі і тим самим шрифтом, що й спростовуване повідомлення: у газетах - не пізніше місяця з дня надходження вимоги, в інших періодичних виданнях - у черговому підготовлюваному випуску.

Спростування або відповідь зачитується диктором радіо або телебачення у тій самій програмі або циклі передач і в той самий час, не пізніше місяця з дня надходження вимоги. Право виступити з відповіддю може бути надано також самому громадянину або представникові організації, які заявили вимогу про публікацію відповіді.

Редакція зобов'язана опублікувати відповідь обсягом до однієї сторінки стандартного машинописного тексту. Редагування тексту відповіді не допускається.

Стаття 27. Розгляд судом заяви про публікацію спростування або відповіді

У разі відмови в публікації спростування або відповіді чи порушення засобом масової інформації встановленого для такої публікації місячного строку заінтересований громадянин або організація мають право звернутися в суд протягом року з дня публікації.

Суд розглядає заяву про публікацію редакцією засобу масової інформації спростування або відповіді в порядку, передбаченому цивільним процесуальним законодавством.

Стаття 28. Особливі випадки нерозголошення інформації

Редакція засобу масової інформації, журналіст не мають права:

- 1) називати особу, яка надала відомості з умовою нерозголошення її імені, за винятком випадків, коли цього вимагає суд;
- 2) розголошувати дані попереднього слідства без письмового дозволу прокурора, слідчого або особи, яка провадить дізнання; розголошувати будь-яку інформацію, яка може призвести до вказання на особу неповнолітнього правопорушника без його згоди і згоди його законного представника;
- 3) передікати у своїх повідомленнях результати судового розгляду в конкретній справі або в інший спосіб впливати на суд до набрання рішенням або вироком законної сили.

РОЗДІЛ V. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЖУРНАЛІСТА

Стаття 29. Журналіст

Журналістом відповідно до цього Закону є особа, яка займається збиранням, створенням, редагуванням або підготовкою матеріалів для засобу масової інформації, зв'язана з ним трудовими чи іншими договірними відносинами або займається такою діяльністю за його уповноваженням.

Стаття 30. Права журналіста

Журналіст має право:

- 1) шукати, одержувати і поширювати інформацію;
- 2) бути прийнятим службовою особою у зв'язку із здійсненням професійних журналістських обов'язків;

3) вести будь-які записи, в тому числі з використанням засобів аудіовізуальної техніки, кіно- і фотозйомку, за винятком випадків, передбачених законом;

4) після пред'явлення посвідчення журналіста перебувати в районах стихійного лиха, на мітингах і демонстраціях;

5) звертатися до спеціалістів при перевірці фактів та обставин у зв'язку з матеріалами, що надійшли;

6) відмовитися від створення матеріалу за своїм підписом, що суперечить його переконанням;

7) зняти свій підпис під матеріалом, зміст якого, на його думку, було перекручено у процесі редакційної підготовки;

8) обумовити збереження таємниці авторства.

Журналіст користується також іншими правами, наданими йому відповідно до цього Закону.

Стаття 31. Акредитація журналістів

Засоби масової інформації можуть за погодженням з державними органами і органами громадських об'єднань акредитувати при них своїх журналістів.

Органи, при яких акредитовано журналіста, зобов'язані попередньо сповіщати його про засідання, наради та інші заходи, забезпечувати стенограмами, протоколами та іншими документами.

Стаття 32. Обов'язки журналіста

Журналіст зобов'язаний:

1) виконувати програму діяльності засобу масової інформації, з яким він перебуває у трудових відносинах; керуватися редакційним статутом;

2) перевіряти достовірність інформації, яку він повідомляє;

3) задовольняти просьби осіб, які надали інформацію, про зазначення їхнього авторства, якщо така інформація оголошується вперше;

4) відмовитися від даного йому редактором (головним редактором) або редакцією доручення, якщо воно пов'язане з порушенням закону; 5) поважати права, законні інтереси, національну гідність громадян, права і законні інтереси організацій.

РОЗДІЛ VI. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Стаття 33. Міжнародні договори й угоди

Міжнародне співробітництво в галузі масової інформації здійснюється на основі міжнародних договорів, укладених Союзом РСР і союзними республіками.

Якщо міжнародним договором СРСР встановлено інші правила, ніж ті, що їх містить цей Закон, застосовуються правила міжнародного договору.

Засоби масової інформації, професійні організації журналістів, інші творчі спілки беруть участь у міжнародному співробітництві в галузі масової інформації і можуть з цією метою укладати угоди з іноземними громадянами та організаціями.

Громадяни СРСР мають право доступу до інформації через зарубіжні джерела, включаючи пряме телевізійне мовлення, радіомовлення і пресу.

Стаття 34. Діяльність представників іноземних засобів масової інформації, дипломатичних та інших представництв зарубіжних держав в СРСР

Правове становище і професійна діяльність акредитованих в СРСР іноземних кореспондентів та інших представників іноземних засобів масової інформації, а також інформаційна діяльність дипломатичних, консульських та інших офіційних представництв зарубіжних держав в СРСР регулюються законодавством Союзу РСР і союзних республік, відповідними міжнародними договорами Союзу РСР і союзних республік.

РОЗДІЛ VII. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРЕСУ ТА ІНШІ ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Стаття 35. Підстави відповідальності за порушення законодавства про пресу та інші засоби масової інформації

Зловживання свободою слова, поширення відомостей, що не відповідають дійсності, порочать честь і гідність громадянина або організації, вплив журналістів на суд тягнуть за собою кримінальну, адміністративну чи іншу відповідальність згідно з законодавством Союзу РСР і союзних республік.

Законодавством Союзу РСР і союзних республік може бути встановлено відповідальність і за інші порушення законодавства про пресу та інші засоби масової інформації.

Відповідальність за порушення законодавства про пресу та інші засоби масової інформації несуть винні в цьому службові особи, державних і громадських органів, а також редакція, редактор (головний редактор) засобу масової інформації, автори розповсюджених повідомлень та матеріалів.

Стаття 36. Неприпустимість втручання в діяльність засобів масової інформації

Перешкоджання з боку службових осіб державних і громадських органів законній професійній діяльності журналістів, примус журналістів до поширення або відмови від поширення інформації тягнуть за собою кримінальну відповідальність і караються штрафом до п'ятисот карбованців.

Стаття 37. Відповідальність за незаконне виготовлення і розповсюдження масової інформації

Виготовлення і розповсюдження продукції засобу масової інформації без його реєстрації відповідно до цього Закону або після рішення про припинення його випуску чи видання тягнуть за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу до п'ятисот карбованців, який накладається народним суддею, з вилученням тиражу друкованої чи іншої продукції.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, тягне за собою кримінальну відповідальність і карається штрафом до однієї тисячі карбованців з конфіскацією технічних засобів, які належать винному і використовуються для виготовлення та розповсюдження інформації, або без конфіскації.

Стаття 38. Випадки звільнення від відповідальності за поширення відомостей, які не відповідають дійсності

Редактор (головний редактор), а так само журналіст не несуть відповідальності за поширення в засобі масової інформації відомостей, що не відповідають дійсності:

1) якщо ці відомості містились в офіційних повідомленнях;

2) якщо їх одержано від інформаційних агентств або пресслужб державних і громадських органів;

3) якщо вони є дослівним відтворенням виступів народних депутатів на з'їздах і сесіях Рад, делегатів з'їздів, конференцій, пленумів громадських об'єднань, а також офіційних виступів службових осіб державних і громадських органів;

4) якщо вони містились в авторських виступах, які йдуть в ефір без попереднього запису, або в текстах, що не підлягають редагуванню відповідно до цього Закону.

Стаття 39. Відшкодування моральної шкоди

Моральна (немайнова) шкода, заподіяна громадянину в результаті поширення засобом масової інформації відомостей, які не відповідають дійсності, порочать честь і гідність громадянина або завдали йому іншої немайнової шкоди, відшкодовується за рішенням суду засобом масової інформації, а також винними службовими особами і громадянами. Розмір відшкодування моральної (немайнової) шкоди в грошовому виразі визначається судом.

Закон України
«Про оборону України»
від 6 грудня 1991 року № 1932-ХІІ (зі змінами)
(Витяг)

Цей Закон встановлює засади оборони України, а також повноваження органів державної влади, основні функції та завдання органів військового управління, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, обов'язки підприємств, установ, організацій, посадових осіб, права та обов'язки громадян України у сфері оборони.

Розділ І

ЗАСАДИ ОБОРОНИ УКРАЇНИ ТА ПІДГОТОВКИ ДЕРЖАВИ ДО ОБОРОНИ

Стаття 1. Визначення основних термінів

У цьому Законі терміни вживаються у такому значенні:

оборона України - система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту;
план оборони України - складова частина оборонного планування, що містить сукупність документів, які визначають зміст, обсяги, виконавців, порядок і строки здійснення політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту;

{Статтю 1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 133-ІХ від 20.09.2019}

Стаття 3. Підготовка держави до оборони

Підготовка держави до оборони в мирний час включає:

прогнозування та оцінку воєнної небезпеки і воєнної загрози;
проведення розвідувальної та інформаційно-аналітичної діяльності в інтересах підготовки держави до оборони;
{Статтю 3 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2526-VI від 21.09.2010}
здійснення заходів у зовнішньополітичній сфері, спрямованих на запобігання збройному конфлікту та відсіч збройній агресії;
формування та реалізацію воєнної, воєнно-економічної, військово-технічної та військово-промислової політики держави;
удосконалення структури, уточнення завдань і функцій Збройних Сил України та інших військових формувань, забезпечення необхідної чисельності їх особового складу, а також їх розвиток, підготовку і підтримання на належному рівні боєздатності, бойової та мобілізаційної готовності до оборони держави, планування їх застосування;

розвиток військово-промислового комплексу, створення сприятливих умов для мобілізаційного розгортання галузей національної економіки з метою виробництва озброєння, військової техніки і майна в необхідних обсягах;

забезпечення на особливий період Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту підготовленими кадрами, рятувальною та іншою технікою, продовольством, речовим майном, іншими матеріальними та фінансовими ресурсами;

{Статтю 3 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 186-VIII від 12.02.2015}

здійснення заходів з планування та підготовки руху опору;

{Статтю 3 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1437-VIII від 07.07.2016}

забезпечення готовності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, єдиної державної системи цивільного захисту до виконання завдань цивільного захисту в особливий період;

{Статтю 3 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 186-VIII від 12.02.2015}

забезпечення Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, та правоохоронних органів підготовленими кадрами, озброєнням, військовою та іншою технікою, продовольством, речовим майном, іншими матеріальними та фінансовими ресурсами;

розвиток військово-технічного співробітництва з іншими державами з метою забезпечення Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, та правоохоронних органів озброєнням, військовою технікою і майном, які не виробляються в Україні;

підготовку національної економіки, території, органів державної влади, органів військового управління, органів місцевого самоврядування, а також населення до дій в особливий період;

створення державного матеріального резерву та резервних фондів грошових коштів;

забезпечення охорони державного кордону України;

військово-патріотичне виховання громадян України, підготовку молоді до служби в Збройних Силах України, забезпечення престижу військової служби;

забезпечення розвитку воєнної науки, формування науково-технічного і технологічного набутку для створення високоефективних засобів збройної боротьби;

захист інформаційного простору України та її входження у світовий інформаційний простір, створення розвинутої інфраструктури в інформаційній сфері;

здійснення військової стандартизації;

{Статтю 3 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2742-VIII від 06.06.2019}

забезпечення відкритого та демократичного цивільного контролю у сфері оборони в порядку, визначеному законодавством, та дотримання вимог щодо збереження державної таємниці;

здійснення заходів з кібероборони (активного кіберзахисту) для захисту суверенітету держави та забезпечення її обороноздатності, запобігання збройному конфлікту та відсічі збройній агресії;

{Статтю 3 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2163-VIII від 05.10.2017}

інші заходи, що впливають на стан обороноздатності держави.

Стаття 4. Відсіч збройній агресії проти України

У разі збройної агресії проти України або загрози нападу на Україну Президент України приймає рішення про загальну або часткову мобілізацію, введення воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях, застосування Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, подас його Верховній Раді України на схвалення чи затвердження, а такожносить до Верховної Ради України подання про оголошення стану війни.

Органи державної влади та органи військового управління, не чекаючи оголошення стану війни, вживають заходів для відсічі агресії. На підставі відповідного рішення Президента України Збройні Сили України разом з іншими військовими формуваннями розпочинають воєнні дії, у тому числі проведення спеціальних операцій (розвідувальних, інформаційно-психологічних тощо) у кіберпросторі.

{Частина друга статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2163-VIII від 05.10.2017}

З моменту оголошення стану війни чи фактичного початку воєнних дій настає воєнний час, який закінчується у день і час припинення стану війни.

Розділ II

**ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ОРГАНІВ
ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ, МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ, ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ І ОРГАНІЗАЦІЙ, ОБОВ'ЯЗКИ ПОСАДОВИХ ОСІБ, ПРАВА ТА
ОБОВ'ЯЗКИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ У СФЕРІ ОБОРОНИ**

Стаття 9. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері оборони

Кабінет Міністрів України:

забезпечує в межах своєї компетенції державний суверенітет України, здійснення внутрішньої та зовнішньої політики держави, виконання Конституції і законів України, актів Президента України у сфері оборони держави;

визначає потреби в оборонних витратах, забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України щодо фінансування заходів у сфері оборони у визначених обсягах;

організує розроблення і виконання державних програм розвитку Збройних Сил України, інших військових формувань та розвитку озброєння і військової техніки, інших програм (планів) з питань оборони;

здійснює передбачені законодавством заходи щодо формування, розміщення, фінансування та виконання державного оборонного замовлення на поставку (закупівлю) продукції, виконання робіт, надання послуг для потреб Збройних Сил України, інших військових формувань;

встановлює порядок надання Збройним Силам України, іншим військовим формуванням у користування державного майна, в тому числі земельних (водних) ділянок, інших природних, енергетичних ресурсів, фондів, майна і послуг, використання повітряного і водного простору, морських і річкових портів, аеропортів та аеродромів (посадочних майданчиків), засобів зв'язку і радіочастотного ресурсу, комунікацій, інших об'єктів інфраструктури держави, навігаційної, топогеодезичної, метеорологічної, гідрографічної та іншої інформації, ведення геодезичних і картографічних робіт, необхідних для належного виконання покладених на ці органи функцій та завдань, як на платній, так і безоплатній основі, у грошовій та інших формах розрахунків;

здійснює загальнодержавні заходи щодо забезпечення живучості об'єктів національної економіки та державного управління у воєнний час;

забезпечує комплектування особовим складом Збройних Сил України, інших військових формувань та відповідних правоохоронних органів, здійснює заходи, пов'язані з підготовкою та проведенням призову громадян України на строкову військову службу;

{Абзац восьмий статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 662-IV від 03.04.2003}

здійснює згідно із законодавством України заходи з мобілізаційної підготовки та мобілізації, створення державного матеріального резерву, резервного фонду грошових коштів, інших резервів для забезпечення потреб оборони держави;

організує підготовку населення і території держави до оборони;

вирішує питання щодо врегулювання діяльності місцевих органів військового управління (військових комісаріатів), допризовної та призовної підготовки, підготовки призовників з військово-технічних спеціальностей, ведення військового обліку військовозобов'язаних і призовників, виконання військово-транспортного обов'язку;

встановлює відповідно до закону порядок і терміни повного відшкодування вартості об'єктів права приватної власності, що згідно із законом відчужувалися у зв'язку із здійсненням заходів правового режиму воєнного стану;

утворює, реорганізовує, ліквідує науково-дослідні установи Збройних Сил України, інших військових формувань і військові навчальні заклади та військові кафедри (відділення, факультети) інших державних вищих навчальних закладів;

забезпечує реалізацію права на соціально-економічний захист військовослужбовців та осіб, звільнених у запас або у відставку, членів їх сімей, а також членів сімей військовослужбовців, які загинули (померли), пропали безвісти, стали особами з інвалідністю під час проходження військової служби або потрапили в полон у ході бойових дій (війни) чи під час участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;

здійснює у визначених законом випадках регулювання господарської діяльності у Збройних Силах України та інших військових формуваннях;

встановлює відповідно до закону порядок реалізації та утилізації озброєння, військової техніки, іншого майна Збройних Сил України та інших військових формувань і правоохоронних органів, а також утилізації металобрухту, який утворився в них;

забезпечує здійснення передбачених законодавством заходів щодо цивільного захисту України, надання військової допомоги іншим державам, направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав, допуску та умов перебування підрозділів збройних сил інших держав на території України та участі України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;

{Абзац сімнадцятий частини першої статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 803-VI від 25.12.2008}

установлює порядок здійснення заходів щодо поводження з військовополоненими та інтернованими особами в особливий період відповідно до норм міжнародного права;

{Статтю 9 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 133-VIII від 03.02.2015}

контролює виконання законів у сфері оборони, здійснює відповідно до законів інші заходи щодо забезпечення обороноздатності України, координує і контролює їх виконання та несе, в межах своїх повноважень, відповідальність за забезпечення оборони України.

Стаття 10. Основні функції Міністерства оборони України

Міністерство оборони України як центральний орган виконавчої влади забезпечує проведення в життя державної політики у сфері оборони, функціонування, бойову та мобілізаційну готовність, боєздатність і підготовку Збройних Сил України до здійснення покладених на них функцій і завдань.

Міністерство оборони України:

бере участь у формуванні та реалізації державної політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, оборони і військового будівництва, підготовці проектів законодавчих та інших нормативних актів у сфері оборони, забезпечує їх виконання у Збройних Силах України, у встановленому порядку координує діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування щодо підготовки держави до оборони;

{Абзац другий частини другої статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 803-VI від 25.12.2008}

провадить розвідувальну та інформаційно-аналітичну діяльність в інтересах національної безпеки та оборони держави, бере участь в аналізі воєнно-політичної обстановки, прогнозуванні, виявленні та визначенні рівня воєнної загрози національній безпеці України;

{Абзац третій частини другої статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 803-VI від 25.12.2008}

забезпечує належний рівень боєздатності, укомплектованості, бойової та мобілізаційної готовності і підготовки Збройних Сил України;

бере участь у формуванні оборонного бюджету, звітує перед Кабінетом Міністрів України про використання виділених коштів; проводить державну військову кадрову політику, забезпечує розвиток військової освіти і науки, зміцнення дисципліни, правопорядку та виховання особового складу;

бере участь у забезпеченні функціонування національної економіки та державного управління в особливий період, у плануванні мобілізаційної підготовки її галузей та контролі за підготовкою підприємств, установ та організацій усіх форм власності до виконання мобілізаційних завдань та за їх виконанням;

виступає, відповідно до визначених Генеральним штабом Збройних Сил України потреб, вимог та пріоритетів, замовником із державного оборонного замовлення на розроблення, виробництво, постачання, ремонт, знищення та утилізацію озброєння, військової техніки, військового майна і металобрухту, виконання робіт і надання послуг, а також на поставку матеріальних цінностей до мобілізаційного резерву Збройних Сил України;

здійснює управління переданим Міністерству оборони України військовим майном і майном підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління;

організовує накопичення озброєння, військової техніки, інших матеріальних ресурсів у непорушному запасі та мобілізаційному резерві, а також створення резерву військовоначених людських ресурсів;

забезпечує комплектування Збройних Сил України, інших військових формувань та відповідних правоохоронних органів особовим складом, здійснює разом з міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування заходи щодо підготовки громадян до військової служби, їх призову на військову службу або прийняття на військову службу за контрактом, при мобілізації, звільнення в запас військовослужбовців, які вислужили встановлені строки служби та у разі демобілізації, а також забезпечує їх відповідні права і свободи;

{Абзац одинадцятий частини другої статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 662-IV від 03.04.2003}

здійснює заходи, спрямовані на реалізацію соціально-економічних і правових гарантій військовослужбовцям, членам їх сімей та працівникам Збройних Сил України, особам, звільненим у запас або відставку, а також членам сімей військовослужбовців, які загинули (померли), пропали безвісти, стали особами з інвалідністю під час проходження військової служби або потрапили в полон у ході бойових дій (війни) чи під час участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;

забезпечує реалізацію заходів демократичного цивільного контролю за Збройними Силами України;

забезпечує нормативно-правове регулювання відносин у сфері військової стандартизації;

{Частина другу статті 10 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2742-VIII від 06.06.2019}

встановлює порядок розроблення, прийняття, внесення змін, скасування, відновлення дії, оприлюднення, запровадження та застосування військових стандартів;

{Частина другу статті 10 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2742-VIII від 06.06.2019}

визначає орган військової стандартизації з числа підпорядкованих органів військового управління;

{Частина другу статті 10 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2742-VIII від 06.06.2019}

здійснює в межах своєї компетенції міжнародне співробітництво за воєнно-політичним, військово-технічним та іншими напрямками, а також з питань цивільно-військових відносин з відповідними органами інших держав та міжнародними організаціями;

{Абзац частини другої статті 10 в редакції Закону № 1003-IV від 19.06.2003}

забезпечує виконання рішень про участь підрозділів Збройних Сил України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки та надання військової допомоги іншим державам, направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав, допуск та умови перебування підрозділів збройних сил інших держав на території України;

забезпечує взаємовідносини Збройних Сил України з державними органами, громадськими організаціями та громадянами, реалізує інші повноваження, що випливають з цього та інших законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України у сфері оборони.

Положення про Міністерство оборони України затверджує Президент України.

{Частина третя статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 803-VI від 25.12.2008; в редакції Закону № 2592-VI від 07.10.2010}

Порядок організації розвідувальної діяльності в інтересах оборони держави визначається законом.

Стаття 11. Основні функції Генерального штабу Збройних Сил України

Генеральний штаб Збройних Сил України є головним органом військового управління з планування оборони держави, стратегічного планування застосування Збройних Сил України та визначених сил і засобів інших складових сил оборони, координації і контролю за виконанням завдань у сфері оборони органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та силами оборони у межах, визначених законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України.

{Частина перша статті 11 в редакції Закону № 2469-VIII від 21.06.2018}

Генеральний штаб Збройних Сил України в особливий період є робочим органом Ставки Верховного Головнокомандувача.

Генеральний штаб Збройних Сил України:

прогнозує тенденції розвитку форм і способів воєнних дій та засобів збройної боротьби, бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері оборони, стратегії воєнної безпеки, обґрунтовує напрями розвитку Збройних Сил України;

здійснює стратегічне планування застосування Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, та правоохоронних органів для оборони держави;

визначає потреби в особовому складі, озброєнні, військовій техніці, матеріально-технічних, енергетичних, фінансових, інформаційних ресурсах, продовольстві, земельних і водних ділянках, комунікаціях, фондах та майні, необхідних для належного виконання завдань Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями, контролює повноту і якість їх отримання;

здійснює керівництво у сфері оборони та забезпечення громадського порядку в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан у межах, визначених відповідним законом;

бере участь у створенні та контролює стан системи управління державою в особливий період;

доводить до Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, та правоохоронних органів, а в особливий період - і до міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, рад оборони Автономної Республіки Крим та областей, міст Києва та Севастополя директиви і накази Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України з питань оборони, організовує їх виконання і здійснює контроль за їх реалізацією;

{Абзац сьомий частини третьої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 803-VI від 25.12.2008}

бере участь в організації та контролює підготовку системи зв'язку, комунікації і в цілому території держави до оборони;

бере участь у розробці мобілізаційного плану держави, контролює стан мобілізаційної підготовки державних органів, органів місцевого самоврядування, галузей економіки, підприємств, установ, організацій усіх форм власності та виконання ними мобілізаційних завдань в особливий період;

організовує стратегічне розгортання Збройних Сил України та інших військових формувань, взаємодію з міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, радами оборони Автономної Республіки Крим та областей, міст Києва та Севастополя під час виконання завдань оборони держави;

{Абзац десятий частини третьої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 803-VI від 25.12.2008}

бере участь в організації використання та контролю за повітряним, водним і інформаційним простором держави та здійснює його в особливий період;

здійснює контроль за станом бойової та мобілізаційної готовності і боєздатності органів управління, з'єднань, частин, установ і організацій військових формувань, утворених відповідно до законів України, та правоохоронних органів, призначених для підпорядкування органам військового управління в особливий період та для виконання завдань територіальної оборони;

організовує комплектування Збройних Сил України, інших військових формувань та відповідних правоохоронних органів військовослужбовцями, призов громадян на строкову військову службу, навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, накопичення військовонавчених людських ресурсів;

{Абзац тринадцятий частини третьої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 662-IV від 03.04.2003}

проводить розвідувальну та інформаційно-аналітичну діяльність в інтересах підтримання у готовності і бойового застосування Збройних Сил України, для чого має у своєму складі відповідний структурний підрозділ;

організовує підготовку Збройних Сил України до виконання покладених на них завдань, здійснює координацію і контроль підготовки інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, та правоохоронних органів до виконання завдань з оборони України;

організовує використання національної системи зв'язку в інтересах оборони, здійснює відповідно до закону управління та регулювання в сфері використання радіочастотного ресурсу, виділеного для цілей оборони;

організовує застосування засобів державного розпізнавання у державних органах, Збройних Силах України, інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України, використання цих засобів на підприємствах, в установах та організаціях усіх форм власності;

планує та здійснює контроль за військовими перевезеннями всіх видів у державі в особливий період, а також перевезеннями, здійснюваними для Збройних Сил України у мирний час;

здійснює в межах своєї компетенції міжнародне військове співробітництво із збройними силами інших держав, бере участь у міжнародному співробітництві за воєнно-політичним, військово-технічним та іншими напрямками, забезпечує підготовку і участь національного контингенту та національного персоналу Збройних Сил України у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;

{Частина третьої статті 11 доповнено абзацом згідно із Законом № 1003-IV від 19.06.2003; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5286-VI від 18.09.2012}

розробляє та застосовує військові стандарти в межах своїх повноважень;

{Частина третьої статті 11 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2742-VIII від 06.06.2019}

забезпечує згідно з міжнародними договорами у галузі озброєння та контролю над озброєннями інспекційну діяльність на території України та поза її межами, збирає, опрацьовує інформацію та повідомлення відповідно до цих міжнародних договорів незалежно від підлеглості об'єктів інспектування;

реалізує інші повноваження, що випливають з цього та інших законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України.

Генеральний штаб Збройних Сил України організовує свою діяльність відповідно до Положення, яке затверджує Президент України.

Стаття 12. Завдання інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, та правоохоронних органів

Участь в обороні держави разом із Збройними Силами України беруть у межах своїх повноважень інші військові формування, утворені відповідно до законів України, Державна спеціальна служба транспорту, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також відповідні правоохоронні органи.

{Частина перша статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законами № 662-IV від 03.04.2003, № 3428-IV від 09.02.2006, № 803-VI від 25.12.2008, № 1194-VII від 09.04.2014}

Діяльність і управління іншими військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, та правоохоронними органами, які відповідно до своїх повноважень беруть участь в обороні держави, здійснюються згідно із законодавством.

Інші військові формування, утворені відповідно до законів України, та відповідні правоохоронні органи:

узгоджують з Генеральним штабом Збройних Сил України їх програми розвитку в частині, що стосується оборони держави, а також плани підготовки їх органів управління, з'єднань і частин, призначених для підпорядкування органам військового управління в особливий період та виконання завдань територіальної оборони;

здійснюють під керівництвом Генерального штабу Збройних Сил України планування застосування органів управління, з'єднань і частин, призначених для підпорядкування органам військового управління Збройних Сил України в особливий період та виконання завдань територіальної оборони, надають Генеральному штабу Збройних Сил України необхідну для цієї роботи інформацію;

здійснюють разом із Збройними Силами України підготовку та забезпечують готовність до спільних дій з метою оборони, беруть участь у створенні єдиної системи управління та всебічного забезпечення на особливий період; узгоджують з Генеральним штабом оперативно-стратегічні вимоги до озброєння та військової техніки, військово-технічного майна, його якісні та кількісні показники, спільно з Міністерством оборони України розробляють державну програму розвитку озброєння і військової техніки та формують державне оборонне замовлення;

узгоджують з Міністерством оборони України програми підготовки військових кадрів, вживають заходів щодо оптимізації системи військової освіти;

беруть участь у підготовці громадян України до військової служби, в тому числі допризовній підготовці молоді, підготовці призовників з військово-технічних спеціальностей, забезпеченні призову на строкову військову службу, навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори і під час мобілізації, а також у військово-патріотичному вихованні громадян України;

забезпечують здійснення відповідних заходів щодо підготовки території України до оборони;

беруть участь у виконанні завдань територіальної оборони, сприяють забезпеченню правового режиму воєнного стану;

розробляють та застосовують військові стандарти в межах своїх повноважень;

{Частина третьої статті 12 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2742-VIII від 06.06.2019}

сприяють Збройними Силами України у виконанні ними завдань, здійснюють їх пріоритетне забезпечення та інші повноваження у сфері оборони України згідно із законодавством.

В особливий період відповідним органам військового управління Збройних Сил України підпорядковуються визначені в установленому порядку Генеральним штабом Збройних Сил України органи управління, з'єднання, частини та установи інших військових формувань.

Стаття 13. Діяльність центральних та інших органів виконавчої влади у сфері оборони

{Назва статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 803-VI від 25.12.2008}

Міністерства, центральні та інші органи виконавчої влади у взаємодії з Міністерством оборони України у межах своїх повноважень:

{Абзац перший частини першої статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 803-VI від 25.12.2008}

організують і забезпечують виконання законодавства у сфері оборони, сприяють Збройними Силами України у виконанні ними завдань, здійснюють їх належне забезпечення за напрямками діяльності;

узгоджують з Генеральним штабом Збройних Сил України та забезпечують проведення заходів щодо розвитку системи зв'язку, шляхів, транспорту, інших об'єктів інфраструктури і території держави та підготовки своїх галузей до оборони, забезпечують їх територіальну оборону в межах своїх повноважень;

забезпечують за замовленням Міністерства оборони України, інших центральних органів виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, та правоохоронними органами, підготовку офіцерів запасу у вищих навчальних закладах, які належать до сфери їх управління;

планують, організують і контролюють виконання заходів з мобілізаційної підготовки відповідних органів управління, установ, організацій і підприємств усіх форм власності відповідних галузей національної економіки, створюють і утримують визначені Кабінетом Міністрів України резерви матеріальних і фінансових ресурсів;

організують роботу, пов'язану з військово-патріотичним вихованням громадян України, надають допомогу громадським організаціям, діяльність яких спрямована на зміцнення обороноздатності держави та військово-патріотичне виховання громадян України;

беруть участь у формуванні та реалізації державних програм розвитку Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, та правоохоронних органів, розвитку озброєння і військової техніки, інших програм (планів) з питань оборони;

узгоджують з Генеральним штабом Збройних Сил України питання використання повітряного, водного та інформаційного простору держави;

організують розроблення та виконання програм із створення нових і модернізації наявних зразків озброєння та військової техніки, військового майна, створення виробничих потужностей для їх випуску, набуття досвіду у сфері науки, техніки і технологій та впровадження його у виробництво оборонної продукції;

забезпечують виконання державного оборонного замовлення;

забезпечують виконання законодавства про соціально-економічний захист громадян України у зв'язку з проходженням військової служби;

розробляють та застосовують військові стандарти;

{Частина першу статті 13 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2742-VIII від 06.06.2019}

здійснюють згідно із законодавством інші повноваження у сфері оборони України.

Функції органів, які проводять розвідувальну та інформаційно-аналітичну діяльність в інтересах національної безпеки, визначаються Положенням про ці органи, яке затверджується Президентом України.

Розділ III

ТЕРИТОРІАЛЬНА ОБОРОНА. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

{Назва розділу III із змінами, внесеними згідно із Законом № 803-VI від 25.12.2008}

Стаття 18. Територіальна оборона України

Територіальна оборона України є системою загальнодержавних воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються в особливий період із завданнями:

охорони та захисту державного кордону;

забезпечення умов для надійного функціонування органів державної влади, органів військового управління, стратегічного (оперативного) розгортання військ (сил);

охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій;

боротьби з диверсійно-розвідувальними силами, іншими озброєними формуваннями агресора та антидержавними незаконно утвореними озброєними формуваннями;

{Абзац шостий частини першої статті 18 виключено на підставі Закону № 803-VI від 25.12.2008}

{Абзац сьомий частини першої статті 18 виключено на підставі Закону № 803-VI від 25.12.2008}

підтримання правового режиму воєнного стану.

Територіальну оборону на всій території України організовує Генеральний штаб Збройних Сил України, на території Автономної Республіки Крим, областей, у містах Києві та Севастополі - відповідно Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації в межах своїх повноважень.

{Частина друга статті 18 в редакції Закону № 803-VI від 25.12.2008}

Безпосереднє керівництво територіальною обороною держави здійснює Головнокомандувач Збройних Сил України.

{Частина третя статті 18 в редакції Закону № 803-VI від 25.12.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2469-VIII від 21.06.2018}

До виконання завдань територіальної оборони в межах їх повноважень залучаються Збройні Сили України, інші військові формування, утворені відповідно до законів України, органи Національної поліції, підрозділи Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та відповідні правоохоронні органи.

{Частина четверта статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законами № 803-VI від 25.12.2008, № 5404-VI від 02.10.2012, № 1194-VII від 09.04.2014, № 901-VIII від 23.12.2015}

Основні завдання, заходи щодо підготовки та ведення територіальної оборони, повноваження Кабінету Міністрів України, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, військових формувань та основи їх взаємодії визначаються Положенням про територіальну оборону України, яке затверджує Президент України..

Закон України
«Про Збройні Сили України»
 від 6 грудня 1991 року N 1934-ХІІ
 (зі змінами)
 (Витяг)

Україна, враховуючи необхідність забезпечення власної воєнної безпеки та оборони, усвідомлюючи свою відповідальність у справі підтримання міжнародної стабільності, як суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава має Збройні Сили України із необхідним рівнем їх бойової готовності та боєздатності.

Цей Закон визначає функції, склад Збройних Сил України, правові засади їх організації, діяльності, дислокації, керівництва та управління ними.

Розділ І
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Функції Збройних Сил України

Збройні Сили України - це військове формування, на яке відповідно до Конституції України 254к/96-ВР покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності.

Збройні Сили України забезпечують стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України у випадках, визначених законом, беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом.

{Ч. друга статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом N 803-VI 803-17 від 25.12.2008, ч. третю виключити}

З'єднання, військові частини і підрозділи Збройних Сил України відповідно до закону можуть залучатися до здійснення заходів правового режиму воєнного і надзвичайного стану, заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, організації та підтримання дій руху опору, проведення військових інформаційно-психологічних операцій, боротьби з тероризмом і піратством, заходів щодо здійснення захисту життя, здоров'я громадян та об'єктів (майна) державної власності за межами України, забезпечення їх безпеки та евакуації (повернення), посилення охорони державного кордону, захисту суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні та на континентальному шельфі та їх правового оформлення, забезпечення безпеки національного морського судноплавства України у відкритому морі чи в будь-якому місці поза межами юрисдикції будь-якої держави, заходів щодо запобігання розповсюдженню зброї масового ураження, протидії незаконним перевезенням зброї і наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів у відкритому морі, ліквідації надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, надання військової допомоги іншим державам, а також брати участь у міжнародному військовому співробітництві, міжнародних антитерористичних, антипіратських та інших міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки на підставі міжнародних договорів України та в порядку і на умовах, визначених законодавством України.

{Частина четверта статті 1 в редакції Закону N 4026-VI 4026-17 від 15.11.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом N 5286-VI 5286-17 від 18.09.2012; в редакції Закону N 1437-VIII 1437-19 від 07.07.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом N 144-IX 144-20 від 02.10.2019}

Органи військового управління розвідки та військові частини розвідки Збройних Сил України, Сили спеціальних операцій Збройних Сил України відповідно до закону можуть залучатися до заходів добування розвідувальної інформації з метою підготовки держави до оборони, підготовки та проведення спеціальних операцій та/або спеціальних дій, забезпечення готовності Збройних Сил України до оборони держави. Сили спеціальних операцій Збройних Сил України здійснюють спеціальну розвідку.

{Статтю 1 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом N 2526-VI 2526-17 від 21.09.2010; в редакції Закону N 1437-VIII 1437-19 від 07.07.2016}

Органи військового управління забезпечують неухильне додержання вимог Конституції України стосовно того, що Збройні Сили України не можуть бути використані для обмеження прав і свобод громадян або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів державної влади чи перешкодження їх діяльності.

Ніякі надзвичайні обставини, накази чи розпорядження командирів і начальників не можуть бути підставою для будь-яких незаконних дій по відношенню до цивільного населення, його майна та навколишнього середовища.

За віддання і виконання явно злочинного розпорядження чи наказу військовослужбовці несуть відповідальність згідно з законом.

Права і обов'язки військовослужбовців, які залучаються до здійснення заходів, передбачених частиною четвертою цієї статті, визначаються законом.

{Частина статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законами N 4026-VI 4026-17 від 15.11.2011}

Розділ ІІІ

КЕРІВНИЦТВО ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ УКРАЇНИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 9. Повноваження Кабінету Міністрів України стосовно Збройних Сил України

Кабінет Міністрів України:

організує підготовку та реалізацію загальнодержавних програм розвитку Збройних Сил України, озброєння та військової техніки, інших державних програм стосовно Збройних Сил України, державного оборонного замовлення на поставку (закупівлю) продукції, виконання робіт, надання послуг для потреб Збройних Сил України, створення недоторканих та мобілізаційних запасів;

забезпечує постачання Збройним Силам України озброєння, військової техніки, енергетичних, матеріально-технічних та інших ресурсів і майна, надання послуг та їх фінансування в обсягах, що необхідні для ефективного виконання Збройними Силами України покладених на них завдань і функцій;

забезпечує комплектування Збройних Сил України особовим складом, їх мобілізаційне та оперативне розгортання в особливий період, здійснює заходи, пов'язані з підготовкою та призовом громадян на військову службу;

встановлює порядок надання Збройним Силам України в управління об'єктів державної власності, в тому числі земельних (водних) ділянок, інших природних ресурсів, фондів і майна, використання повітряного і водного простору, морських і річкових портів, аеропортів та аеродромів (посадочних майданчиків), засобів зв'язку і радіочастотного ресурсу, комунікацій, інших об'єктів інфраструктури держави, навігаційної, топогеодезичної, метеорологічної, гідрографічної та іншої інформації, ведення геодезичних і картографічних робіт, необхідних для виконання покладених на Збройні Сили України функцій та завдань як на платній, так і безоплатній основі, у грошовій та інших формах розрахунків;

визначає порядок 222-2014-п, 339-2015-п фінансування Збройних Сил України за рахунок благодійних пожертв фізичних та юридичних осіб для забезпечення бойової, мобілізаційної готовності, боєздатності і функціонування Збройних Сил України;

{Частиною першою статті 9 доповнено новим абзацом згідно із Законом N 1190-VII 1190-18 від 08.04.2014}

встановлює порядок 135-2015-п забезпечення справності, технічної придатності та модернізації озброєння та військової техніки Збройних Сил України;

{Статтю 9 доповнено абзацом згідно із Законом N 1256-VI 1256-17 від 14.04.2009}

визначає порядок 1007-2008-п, 487-2013-п, 68-2018-п, 828-2018-п застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами, у тому числі черговими силами, Збройних Сил України в мирний час та в особливий період (крім періоду дії воєнного стану) у разі виконання ними завдань у випадках, визначених частиною четвертою статті 1 та статтею 1-1 цього Закону;

{Абзац статті 9 в редакції Закону N 2341-IV 2341-15 від 13.01.2005; із змінами, внесеними згідно із Законами N 4026-VI 4026-17 від 15.11.2011, N 144-IX 144-20 від 02.10.2019}

забезпечує реалізацію права на соціально-економічний захист військовослужбовців та осіб, звільнених з військової служби, членів їх сімей, а також членів сімей військовослужбовців, які загинули (померли), пропали безвісти, стали особами з інвалідністю під час проходження військової служби або потрапили в полон у ході бойових дій (війни) чи під час участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;

{Абзац статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законами N 5286-VI 5286-17 від 18.09.2012, N 2581-VIII 2581-19 від 02.10.2018}

регулює економічну та господарську діяльність у Збройних Силах України;

здійснює відповідно до Конституції і законів України контроль за діяльністю Збройних Сил України та інші повноваження щодо забезпечення бойової, мобілізаційної готовності, боєздатності і функціонування Збройних Сил України.

Стаття 10. Повноваження Міністерства оборони України у сфері управління Збройними Силами України

Міністерство оборони України:

здійснює військово-політичне та адміністративне управління Збройними Силами України;

реалізує політику держави у Збройних Силах України, розробляє принципи їх будівництва, визначає напрями розвитку Збройних Сил України і підготовки їх у мирний та воєнний час;

забезпечує життєдіяльність Збройних Сил України, їх функціонування, бойову та мобілізаційну готовність, боєздатність, підготовку до виконання покладених на них завдань, застосування, комплектування особовим складом та його підготовку, постачання озброєння та військової техніки, підтримання справності, технічної придатності та модернізації зазначеного озброєння і техніки, матеріальних, фінансових, інших ресурсів та майна згідно з потребами, визначеними Генеральним штабом Збройних Сил України в межах коштів, передбачених Державним бюджетом України, і здійснює контроль за їх ефективним використанням, організовує виконання робіт і надання послуг в інтересах Збройних Сил України;

{Абзац четвертий частини першої статті 10 в редакції Закону N 1256-VI 1256-17 від 14.04.2009}

проводить розвідувальну та інформаційно-аналітичну діяльність з метою забезпечення виконання завдань, які покладені на Збройні Сили України;

взаємодіє з органами державної влади та громадськими організаціями, контролює дотримання законодавства у Збройних Силах України;

{Абзац шостий частини першої статті 10 в редакції Закону N 1003-IV 1003-15 від 19.06.2003}

розглядає звернення, здійснює прийом громадян з питань, що належать до компетенції Міністерства оборони України;

{Частина першу статті 10 доповнено абзацом згідно із Законом N 1003-IV 1003-15 від 19.06.2003}

здійснює в межах своєї компетенції міжнародне співробітництво за воєнно-політичним, військово-технічним та іншими напрямками, а також з питань цивільно-військових відносин з відповідними органами інших держав та міжнародними організаціями;

{Частина першу статті 10 доповнено абзацом згідно із Законом N 1003-IV 1003-15 від 19.06.2003}

здійснює інші повноваження, передбачені законом.

Забезпечення окремих видів діяльності Збройних Сил України може проводитися державними підприємствами, що створюються у встановленому порядку Міністерством оборони України.

Організація діяльності Міністерства оборони України визначається законами України та Положенням, яке затверджується Президентом України.

{Частина третя статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом N 803-VI 803-17 від 25.12.2008; в редакції Закону N 2592-VI 2592-17 від 07.10.2010}

Функції структурного підрозділу Міністерства оборони України, який проводить розвідувальну та інформаційно-аналітичну діяльність в інтересах оборони і безпеки держави, визначаються Положенням, яке затверджує Президент України.

Функції, завдання та особливості діяльності Сил спеціальних операцій Збройних Сил України визначаються законами України та положенням, що затверджується Президентом України.

{Статтю 10 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом N 1437-VIII 1437-19 від 07.07.2016}

Розділ IV

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Стаття 17. Обмеження політичної діяльності у Збройних Силах України

Військовослужбовці зупиняють членство у політичних партіях та професійних спілках на період військової служби.

Військовослужбовці можуть бути членами громадських організацій, за винятком організацій, статутні положення яких суперечать засадам діяльності Збройних Сил України, і можуть брати участь в їх роботі у вільний від обов'язків військової служби час, коли вони вважаються такими, що не виконують обов'язків військової служби.

Організація військовослужбовцями та резервістами під час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві страйків і участь в їх проведенні не допускаються.

{Частина третя статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1127-VII 1127-18 від 17.03.2014}

Військовослужбовці, резервісти на час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві та працівники Збройних Сил України можуть бути обмежені у свободі пересування, вільному виборі місця проживання та праві вільно залишати територію України, праві на збирання, використання і поширення інформації відповідно до закону.

{Частина четверта статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1127-VII 1127-18 від 17.03.2014}

Працівники зупиняють членство у політичних партіях на період роботи у Збройних Силах України.

{Частина п'ята статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом N 803-VI 803-17 від 25.12.2008}

Функціонування професійних спілок працівників, які уклали трудовий договір із Збройними Силами України, здійснюється відповідно до Закону України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" 1045-14.

Організація працівниками Збройних Сил України страйків і участь в їх проведенні не допускаються.

Кожному військовослужбовцю та резервісту гарантується право сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої.

{Частина восьма статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1127-VII 1127-18 від 17.03.2014}

Військовослужбовцям та резервістам надається можливість відправляти, одноособово чи колективно, релігійні культу і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність з додержанням вимог Конституції України та законів України.

{Частина дев'ята статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1127-VII 1127-18 від 17.03.2014}

Закон України
«Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»
від 20.12.1991 №2012-ХП
(Витяг)

Стаття 8. Основні права військовослужбовців, пов'язані з проходженням служби

1. Використання військовослужбовців для виконання завдань, не пов'язаних з військовою службою, забороняється та тягне за собою відповідальність згідно із законом. Військовослужбовці можуть залучатися до участі у ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха та в інших окремих випадках лише за рішенням Верховної Ради України.

{Абзац перший пункту 1 статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1768-IV від 15.06.2004}

Час перебування громадян України на військовій службі зараховується до їх страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби. Час проходження строкової військової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу, а також час проходження військової служби в особливий період, що оголошується відповідно до Закону України "Про оборону України", зараховуються до стажу роботи, що дає право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах, якщо на момент призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу в особливий період, що оголошується відповідно до Закону України "Про оборону України", особа навчалася за фахом у професійно-технічному навчальному закладі, працювала за професією або займала посаду, що дає право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах. Час навчання в професійно-технічному навчальному закладі, час проходження строкової військової служби, а також час проходження військової служби в особливий період, що оголошується відповідно до Закону України "Про оборону України", які зараховуються до стажу роботи, що дає право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах, не повинні перевищувати наявного стажу роботи, що дає право на пенсію за віком на пільгових умовах. Час проходження військовослужбовцями військової служби в особливий період, що оголошується відповідно до Закону України "Про оборону України", зараховується до їх вислуги років, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби на пільгових умовах у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України.

{Абзац другий пункту 1 статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2636-IV від 02.06.2005, № 328-V від 03.11.2006, № 1316-VII від 05.06.2014; в редакції Закону № 242-VIII від 05.03.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 683-VIII від 15.09.2015}

Військовослужбовцям гарантується свобода наукової, технічної та художньої творчості.

{Абзац четвертий пункту 1 статті 8 виключено на підставі Закону № 1014-V від 11.05.2007}

У разі тимчасового заміщення військовослужбовцем вищестоящої командної посади оплата провадиться у встановленому порядку по заміщуваній посаді.

2. Військовослужбовці (крім військовослужбовців строкової військової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу) не можуть бути звільнені з військової служби до набуття права на пенсію за вислугу років, крім випадків, коли їхня служба припиняється (розривається) у зв'язку із закінченням строку контракту, у зв'язку з прямим підпорядкуванням близькій особі або у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту командуванням чи у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем, за віком, за власним бажанням, за станом здоров'я, через службу невідповідність, у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, яким призначено покарання у вигляді позбавлення чи обмеження волі, позбавлення військового звання, позбавлення права займати певні посади, у зв'язку з набранням законної сили рішенням суду щодо притягнення до відповідальності за корупційне правопорушення або адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, у зв'язку з позбавленням військового звання в дисциплінарному порядку, на підставах, визначених частиною другою статті 36 Закону України "Про розвідку", а також через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

{Абзац перший пункту 2 статті 8 в редакції Закону № 4711-VI від 17.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 224-VII від 14.05.2013, № 683-VIII від 15.09.2015, № 524-IX від 04.03.2020, № 912-IX від 17.09.2020}

У разі незаконного звільнення з військової служби або переміщення по службі військовослужбовець, який проходить військову службу за контрактом або перебуває на кадровій військовій службі, підлягає поновленню на військовій службі на попередній або за його згодою на іншій, не нижчій, ніж попередня, посаді. Посада вважається нижчою, якщо за цією посадою штатним розписом передбачено нижче військове звання, а за умови рівних звань - менший посадовий оклад. У разі якщо штатним розписом передбачено два військових звання або диференційовані посадові оклади, до уваги береться вище військове звання або вищий посадовий оклад. У разі заподіяння йому таким звільненням (переміщенням) моральної шкоди вона може бути відшкодована за рішенням суду.

У разі поновлення на військовій службі (посаді) орган, який прийняв рішення про таке поновлення, одночасно вирішує питання про виплату військовослужбовцю матеріального і грошового забезпечення за час вимушеного прогулу або різниці за час виконання військового обов'язку на нижчеоплачуваній посаді, які він недоотримав внаслідок незаконного звільнення (переміщення). Цей період зараховується військовослужбовцю до вислуги років (як у календарному, так і у пільговому обчисленні) та до терміну, встановленого для присвоєння чергового військового звання.

{Пункт 2 статті 8 в редакції Закону № 328-V від 03.11.2006}

3. За військовослужбовцями строкової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу, які до призову працювали на підприємствах, в установах і організаціях, незалежно від форм власності і господарювання, зберігається при звільненні з військової служби право на працевлаштування їх в тримісячний строк на те ж підприємство, в установу чи організацію або їх правонаступники на посаду, не нижчу за ту, яку вони займали до призову на військову службу. Протягом місяця з дня взяття на військовий облік за місцем проживання осіб, звільнених із строкової військової служби, за поданням військової комісаріат в порядку, який встановлюється Кабінетом Міністрів України, надає їм матеріальну допомогу в розмірі середньої місячної заробітної плати за останнім місцем роботи за рахунок коштів державного бюджету. Вони користуються за інших рівних умов переважним правом на залишення на роботі при скороченні чисельності або штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці протягом двох років з дня звільнення із строкової військової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу.

{Абзац перший пункту 3 статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законами № 328-V від 03.11.2006, № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008; із змінами, внесеними згідно із Законом № 683-VIII від 15.09.2015}

Військовослужбовці строкової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу, сім'ї яких втратили годувальника і не мають інших працездатних членів та членів сім'ї з самостійним заробітком, звільняються з військової служби достроково.

{Абзац перший пункту 3 статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 683-VIII від 15.09.2015}

4. Забезпечення зайнятості осіб, звільнених з військової служби без права на пенсію, провадиться відповідно до законодавства України про зайнятість населення.

5. Держава забезпечує соціальну та професійну адаптацію військовослужбовців, які звільняються у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, за станом здоров'я, а також військовослужбовців строкової військової служби, які до призову на строкову військову службу не були працевлаштовані, в разі відповідного звернення зазначених осіб. У разі необхідності соціальну та професійну адаптацію проходять також члени сімей військовослужбовців за їх зверненням. Адаптація зазначеної категорії осіб провадиться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах зайнятості населення та трудової міграції, трудових відносин, соціального захисту населення, за рахунок коштів державного бюджету.

{Абзац перший пункту 5 статті 8 в редакції Закону № 328-V від 03.11.2006; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5462-VI від 16.10.2012}

Військовослужбовцям, які мають вислугу військової служби не менше 10 років та позитивні службові характеристики, дозволяється, починаючи з 1 січня 2005 року, протягом останнього року перед звільненням з військової служби проходити професійну перепідготовку (тривалістю не менше 500 годин), без стягнення з них платні за навчання та із збереженням забезпечення усіма видами забезпечення в порядку та на умовах, які визначаються Міністерством оборони України, у центрах перепідготовки та працевлаштування всіх форм власності за рахунок службового часу.

{Пункт 5 статті 8 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1763-IV від 15.06.2004}

6. Військовослужбовці, які були призвані на військову службу під час мобілізації, на особливий період, мають переважне право на укладення контракту на проходження військової служби після завершення особливого періоду.

{Статтю 8 доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 1275-VII від 20.05.2014}

Стаття 8¹. Право військовослужбовців на вибір місця проживання і виїзд за кордон

1. Військовослужбовці при звільненні з військової служби мають право на вибір місця проживання в будь-якому населеному пункті України або в іншій державі відповідно до законів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Військовослужбовці мають рівне з іншими громадянами України право на виїзд за кордон у порядку, встановленому законом.

{Закон доповнено статтею 8¹ згідно із Законом № 1014-V від 11.05.2007}

Закон України
«Про інформацію»
від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ
(із змінами)

Цей Закон регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації.

Розділ І
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

документ - матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі;

захист інформації - сукупність правових, адміністративних, організаційних, технічних та інших заходів, що забезпечують збереження, цілісність інформації та належний порядок доступу до неї;

інформація - будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді;

суб'єкт владних повноважень - орган державної влади, орган місцевого самоврядування, інший суб'єкт, що здійснює владні управлінські функції відповідно до законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень.

Стаття 2. Основні принципи інформаційних відносин

1. Основними принципами інформаційних відносин є:

гарантованість права на інформацію;

відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією;

достовірність і повнота інформації;

свобода вираження поглядів і переконань;

правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації;

захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя.

Стаття 3. Державна інформаційна політика

1. Основними напрямками державної інформаційної політики є:

забезпечення доступу кожного до інформації;

забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації;

створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства;

забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень;

створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування;

постійне оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів;

забезпечення інформаційної безпеки України;

сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері та входженню України до світового інформаційного простору.

Стаття 4. Суб'єкти і об'єкт інформаційних відносин

1. Суб'єктами інформаційних відносин є:

фізичні особи;

юридичні особи;

об'єднання громадян;

суб'єкти владних повноважень.

2. Об'єктом інформаційних відносин є інформація.

Стаття 5. Право на інформацію

1. Кожен має право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів.

Реалізація права на інформацію не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб.

Стаття 6. Гарантії права на інформацію

1. Право на інформацію забезпечується:

створенням механізму реалізації права на інформацію;

створенням можливостей для вільного доступу до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів, інших інформаційних банків, баз даних, інформаційних ресурсів;

обов'язком суб'єктів владних повноважень інформувати громадськість та засоби масової інформації про свою діяльність і прийняті рішення;

обов'язком суб'єктів владних повноважень визначити спеціальні підрозділи або відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації;

здійсненням державного і громадського контролю за додержанням законодавства про інформацію;

встановленням відповідальності за порушення законодавства про інформацію.

2. Право на інформацію може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

Стаття 7. Охорона права на інформацію

1. Право на інформацію охороняється законом. Держава гарантує всім суб'єктам інформаційних відносин рівні права і можливості доступу до інформації.

2. Ніхто не може обмежувати права особи у виборі форм і джерел одержання інформації, за винятком випадків, передбачених законом.

Суб'єкт інформаційних відносин може вимагати усунення будь-яких порушень його права на інформацію.

3. Забороняється вилучення і знищення друкованих видань, експонатів, інформаційних банків, документів з архівних, бібліотечних, музейних фондів, крім встановлених законом випадків або на підставі рішення суду.

4. Право на інформацію, створену в процесі діяльності фізичної чи юридичної особи, суб'єкта владних повноважень або за рахунок фізичної чи юридичної особи, Державного бюджету України, місцевого бюджету, охороняється в порядку, визначеному законом.

Стаття 8. Мова інформації

1. Мову інформації визначають Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної", інші закони України та міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

{Стаття 8 в редакції Закону № 2704-VIII від 25.04.2019}

Стаття 9. Основні види інформаційної діяльності

1. Основними видами інформаційної діяльності є створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорона та захист інформації.

Розділ II ВИДИ ІНФОРМАЦІЇ

Стаття 10. Види інформації за змістом

За змістом інформація поділяється на такі види:

інформація про фізичну особу;
інформація довідково-енциклопедичного характеру;
інформація про стан довкілля (екологічна інформація);
інформація про товар (роботу, послугу);
науково-технічна інформація;
податкова інформація;
правова інформація;
статистична інформація;
соціологічна інформація;
інші види інформації.

Стаття 11. Інформація про фізичну особу

1. Інформація про фізичну особу (персональні дані) - відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована.

2. Не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини. До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження.

Кожному забезпечується вільний доступ до інформації, яка стосується його особисто, крім випадків, передбачених законом.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову та бюджетну політику, під час здійснення повноважень щодо верифікації та моніторингу державних виплат не потребує згоди фізичних осіб на отримання та обробку персональних даних.

{Частина другого статті 11 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 1774-VIII від 06.12.2016; в редакції Закону № 324-IX від 03.12.2019}

Стаття 12. Інформація довідково-енциклопедичного характеру

1. Інформація довідково-енциклопедичного характеру - систематизовані, документовані, публічно оголошені або іншим чином поширені відомості про суспільне, державне життя та навколишнє природне середовище.

2. Основними джерелами інформації довідково-енциклопедичного характеру є: енциклопедії, словники, довідники, рекламні повідомлення та оголошення, путівники, картографічні матеріали, електронні бази та банки даних, архіви різноманітних довідкових інформаційних служб, мереж та систем, а також довідки, що видаються уповноваженими на те органами державної влади та органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, організаціями, їх працівниками та автоматизованими інформаційно-телекомунікаційними системами.

3. Правовий режим інформації довідково-енциклопедичного характеру визначається законодавством та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 13. Інформація про стан довкілля (екологічна інформація)

1. Інформація про стан довкілля (екологічна інформація) - відомості та/або дані про:

стан складових довкілля та його компоненти, включаючи генетично модифіковані організми, та взаємодію між цими складовими;

фактори, що впливають або можуть впливати на складові довкілля (речовини, енергія, шум і випромінювання, а також діяльність або заходи, включаючи адміністративні, угоди в галузі навколишнього природного середовища, політику, законодавство, плани і програми);

стан здоров'я та безпеки людей, умови життя людей, стан об'єктів культури і споруд тією мірою, якою на них впливає або може вплинути стан складових довкілля;

інші відомості та/або дані.

2. Правовий режим інформації про стан довкілля (екологічної інформації) визначається законами України та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

3. Інформація про стан довкілля, крім інформації про місце розташування військових об'єктів, не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом.

Стаття 14. Інформація про товар (роботу, послугу)

1. Інформація про товар (роботу, послугу) - відомості та/або дані, які розкривають кількісні, якісні та інші характеристики товару (роботи, послуги).

2. Інформація про вплив товару (роботи, послуги) на життя та здоров'я людини не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом.

3. Правовий режим інформації про товар (роботу, послугу) визначається законами України про захист прав споживачів, про рекламу, іншими законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 15. Науково-технічна інформація

1. Науково-технічна інформація - будь-які відомості та/або дані про вітчизняні та зарубіжні досягнення науки, техніки і виробництва, одержані в ході науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої та громадської діяльності, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді.

2. Правовий режим науково-технічної інформації визначається Законом України "Про науково-технічну інформацію", іншими законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

3. Науково-технічна інформація є відкритою за режимом доступу, якщо інше не встановлено законами України.

Стаття 16. Податкова інформація

1. Податкова інформація - сукупність відомостей і даних, що створені або отримані суб'єктами інформаційних відносин у процесі поточної діяльності і необхідні для реалізації покладених на контролюючі органи завдань і функцій у порядку, встановленому Податковим кодексом України.

2. Правовий режим податкової інформації визначається Податковим кодексом України та іншими законами.

Стаття 17. Правова інформація

1. Правова інформація - будь-які відомості про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо.

2. Джерелами правової інформації є Конституція України, інші законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні договори та угоди, норми і принципи міжнародного права, а також ненормативні правові акти, повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи, інші джерела інформації з правових питань.

3. З метою забезпечення доступу до законодавчих та інших нормативних актів фізичним та юридичним особам держава забезпечує офіційне видання цих актів масовими тиражами у найкоротші строки після їх прийняття.

Стаття 18. Статистична інформація

1. Статистична інформація - документована інформація, що дає кількісну характеристику масових явищ та процесів, які відбуваються в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життя суспільства.

2. Офіційна державна статистична інформація підлягає систематичному оприлюдненню.

3. Держава гарантує суб'єктам інформаційних відносин відкритий доступ до офіційної державної статистичної інформації, за винятком інформації, доступ до якої обмежений згідно із законом.

4. Правовий режим державної статистичної інформації визначається Законом України "Про державну статистику", іншими законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 19. Соціологічна інформація

1. Соціологічна інформація - будь-які документовані відомості про ставлення до окремих осіб, подій, явищ, процесів, фактів тощо.

2. Правовий режим соціологічної інформації визначається законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 20. Доступ до інформації

1. За порядком доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом.

2. Будь-яка інформація є відкритою, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом.

Стаття 21. Інформація з обмеженим доступом

1. Інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація.

2. Конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом.

Відносини, пов'язані з правовим режимом конфіденційної інформації, регулюються законом.

3. Порядок віднесення інформації до таємної або службової, а також порядок доступу до неї регулюються законами.

4. До інформації з обмеженим доступом не можуть бути віднесені такі відомості:

1) про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту;

2) про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні ситуації, що сталися або можуть статися і загрожують безпеці людей;

3) про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення;

4) про факти порушення прав і свобод людини, включаючи інформацію, що міститься в архівних документах колишніх радянських органів державної безпеки, пов'язаних з політичними репресіями, Голодомором 1932-1933 років в Україні та іншими злочинами, вчиненими представниками комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів;

{Пункт 4 частини четвертої статті 21 в редакції Закону № 317-VIII від 09.04.2015}

5) про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб;

5¹) щодо діяльності державних та комунальних унітарних підприємств, господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі або територіальній громаді, а також господарських товариств, 50 і більше відсотків акцій (часток) яких належать господарському товариству, частка держави або територіальної громади в якому становить 100 відсотків, що підлягають обов'язковому оприлюдненню відповідно до закону;

{Частину четверту статті 21 доповнено пунктом 5¹ згідно із Законом № 1405-VIII від 02.06.2016}

6) інші відомості, доступ до яких не може бути обмежено відповідно до законів та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Розділ III

ДІЯЛЬНІСТЬ ЖУРНАЛІСТІВ, ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ, ЇХ ПРАЦІВНИКІВ

Стаття 22. Масова інформація та її засоби

1. Масова інформація - інформація, що поширюється з метою її доведення до необмеженого кола осіб.

2. Засоби масової інформації - засоби, призначені для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації.

Стаття 23. Інформаційна продукція та інформаційна послуга

1. Інформаційна продукція - матеріалізований результат інформаційної діяльності, призначений для задоволення потреб суб'єктів інформаційних відносин. Інформаційною послугою є діяльність з надання інформаційної продукції споживачам з метою задоволення їхніх потреб.

2. Інформаційна продукція та інформаційні послуги є об'єктами цивільно-правових відносин, що регулюються цивільним законодавством України.

Стаття 24. Заборона цензури та заборона втручання в професійну діяльність журналістів і засобів масової інформації

1. Забороняється цензура - будь-яка вимога, спрямована, зокрема, до журналіста, засобу масової інформації, його засновника (співзасновника), видавця, керівника, розповсюджувача, узгоджувати інформацію до її поширення або накладення заборони чи перешкоджання в будь-якій іншій формі тиражуванню або поширенню інформації.

Ця заборона не поширюється на випадки, коли попереднє узгодження інформації здійснюється на підставі закону, а також у разі накладення судом заборони на поширення інформації.

2. Забороняються втручання у професійну діяльність журналістів, контроль за змістом поширюваної інформації, зокрема з метою поширення чи непоширення певної інформації, замовчування суспільно необхідної інформації, накладення заборони на висвітлення окремих тем, показ окремих осіб або поширення інформації про них, заборони критикувати суб'єкти владних

повноважень, крім випадків, встановлених законом, договором між засновником (власником) і трудовим колективом, редакційним статутом.

3. Умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів та/або переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків, за критику тягне за собою відповідальність згідно із законами України.

Стаття 25. Гарантії діяльності засобів масової інформації та журналістів

1. Під час виконання професійних обов'язків журналіст має право здійснювати письмові, аудіо- та відеозаписи із застосуванням необхідних технічних засобів, за винятком випадків, передбачених законом.

2. Журналіст має право безперешкодно відвідувати приміщення суб'єктів владних повноважень, відкриті заходи, які ними проводяться, та бути особисто прийнятим у розумні строки їх посадовими і службовими особами, крім випадків, визначених законодавством.

3. Журналіст має право не розкривати джерело інформації або інформацію, яка дозволяє встановити джерела інформації, крім випадків, коли його зобов'язано до цього рішенням суду на основі закону.

4. Після пред'явлення документа, що засвідчує його професійну належність, працівник засобу масової інформації має право збирати інформацію в районах стихійного лиха, катастроф, у місцях аварій, масових безпорядків, воєнних дій та на територіях, де оголошено надзвичайний стан, надзвичайну ситуацію або вжиті адміністративні та медико-санітарні заходи (карантин), крім випадків, передбачених законом.

{Частина четверта статті 25 із змінами, внесеними згідно із Законом № 692-IX від 16.06.2020}

5. Журналіст має право поширювати підготовлені ним матеріали (фонограми, відеозаписи, письмові тексти тощо) за власним підписом (авторством) або під умовним ім'ям (псевдонімом).

6. Журналіст засобу масової інформації має право відмовитися від авторства (підпису) на матеріал, якщо його зміст після редакційної правки (редагування) суперечить його переконанням.

7. Права та обов'язки журналіста, працівника засобу масової інформації, визначені цим Законом, поширюються на зарубіжних журналістів, працівників зарубіжних засобів масової інформації, які працюють в Україні.

Стаття 26. Акредитація журналістів, працівників засобів масової інформації

1. З метою створення сприятливих умов для здійснення журналістами, працівниками засобів масової інформації професійної діяльності суб'єкт владних повноважень може здійснювати їх акредитацію.

Усі дії, пов'язані з акредитацією, мають ґрунтуватися на принципах відкритості, рівності, справедливості з метою забезпечення права громадськості на одержання інформації через засоби масової інформації. Відсутність акредитації не може бути підставою для відмови в допуску журналіста, працівника засобу масової інформації на відкриті заходи, що проводить суб'єкт владних повноважень.

2. Акредитація журналіста, працівника засобу масової інформації здійснюється безоплатно на підставі його заяви або подання засобу масової інформації.

У заяві, поданій журналістом, працівником засобу масової інформації, зазначаються його прізвище, ім'я та по батькові, адреса, номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти (за наявності). До заяви додаються копії документів, що посвідчують особу та засвідчують її професійну належність.

У поданні засобу масової інформації зазначаються його повне найменування, дата і номер реєстрації, адреса, адреса електронної пошти (за наявності), номер засобу зв'язку, прізвище, ім'я та по батькові журналіста, працівника засобу масової інформації, щодо якого вноситься подання. До подання додаються копії документів, що посвідчують особу.

В акредитації не може бути відмовлено в разі подання усіх документів, передбачених цією частиною.

Суб'єкт владних повноважень може встановлювати спрощений порядок акредитації.

3. Порядок акредитації, визначений суб'єктом владних повноважень, підлягає оприлюдненню.

4. Суб'єкти владних повноважень, що здійснили акредитацію журналістів, працівників засобів масової інформації, зобов'язані сприяти провадженню ними професійної діяльності; завчасно сповіщати їх про місце і час проведення сесій, засідань, нарад, брифінгів та інших публічних заходів; надавати їм інформацію, призначену для засобів масової інформації; а також сприяти створенню умов для здійснення запису і передачі інформації, проведення інтерв'ю, отримання коментарів посадових осіб.

5. У разі якщо захід проводиться відповідно до міжнародних або інших спеціальних протоколів, можуть встановлюватися особливі умови допуску журналістів. Такі особливі умови оприлюднюються на офіційному веб-сайті відповідного суб'єкта владних повноважень до проведення заходу.

6. Журналіст, працівник засобу масової інформації зобов'язаний дотримуватися встановлених суб'єктом владних повноважень правил внутрішнього трудового розпорядку, не перешкоджати діяльності його службових та посадових осіб.

7. Суб'єкти владних повноважень, що акредитували журналіста, працівника засобу масової інформації, приймають рішення про припинення акредитації у разі:

подання ним відповідної заяви;

неодноразового грубого порушення ним обов'язків, визначених цією статтею;

звернення засобу масової інформації, за поданням якого здійснена акредитація.

8. У рішенні про припинення акредитації зазначаються посадова особа чи службова особа (суб'єкт владних повноважень), яка прийняла відповідне рішення, дата прийняття рішення, підстава для прийняття рішення та порядок його оскарження. Письмове повідомлення про припинення акредитації видається або надсилається засобу масової інформації або журналістові, працівникові засобу масової інформації протягом п'яти робочих днів з дня прийняття відповідного рішення.

9. Рішення про припинення акредитації може бути оскаржено до суду в установленому порядку.

Розділ IV

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ІНФОРМАЦІЮ

Стаття 27. Відповідальність за порушення законодавства про інформацію

1. Порушення законодавства України про інформацію тягне за собою дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законами України.

Стаття 28. Неприпустимість зловживання правом на інформацію

1. Інформація не може бути використана для закликів до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганди війни, насильства, жорстокості, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини.

Стаття 29. Поширення суспільно необхідної інформації

1. Інформація з обмеженим доступом може бути поширена, якщо вона є суспільно необхідною, тобто є предметом суспільного інтересу, і право громадськості знати цю інформацію переважає потенційну шкоду від її поширення.

2. Предметом суспільного інтересу вважається інформація, яка свідчить про загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності України; забезпечує реалізацію конституційних прав, свобод і обов'язків; свідчить про можливість

порушення прав людини, введення громадськості в оману, шкідливі екологічні та інші негативні наслідки діяльності (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб тощо.

Стаття 30. Звільнення від відповідальності

1. Ніхто не може бути притягнутий до відповідальності за висловлення оціночних суджень.

2. Оціночними судженнями, за винятком наклепу, є висловлювання, які не містять фактичних даних, критика, оцінка дій, а також висловлювання, що не можуть бути витлумачені як такі, що містять фактичні дані, зокрема з огляду на характер використання мовно-стилістичних засобів (вживання гіпербол, алегорій, сатири). Оціночні судження не підлягають спростуванню та доведенню їх правдивості.

Якщо особа вважає, що оціночні судження або думки принижують її гідність, честь чи ділову репутацію, а також інші особисті немайнові права, вона вправі скористатися наданим їй законодавством правом на відповідь, а також на власне тлумачення справи у тому самому засобі масової інформації з метою обґрунтування безпідставності поширених суджень, надавши їм іншу оцінку. Якщо суб'єктивну думку висловлено в брутальній, принизливій чи непристойній формі, що принижує гідність, честь чи ділову репутацію, на особу, яка таким чином та у такий спосіб висловила думку або оцінку, може бути покладено обов'язок відшкодувати завдану моральну шкоду.

3. Суб'єкти інформаційних відносин звільняються від відповідальності за розголошення інформації з обмеженим доступом, якщо суд встановить, що ця інформація є суспільно необхідною.

4. Додаткові підстави звільнення від відповідальності засобів масової інформації та журналістів встановлюються законами України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні", "Про телебачення і радіомовлення", "Про інформаційні агентства" та іншими.

Стаття 31. Відшкодування матеріальної та моральної шкоди

1. У разі якщо порушенням права на свободу інформації особі завдано матеріальної чи моральної шкоди, вона має право на її відшкодування за рішенням суду.

2. Суб'єкти владних повноважень як позивачі у справах про захист честі, гідності та ділової репутації вправі вимагати в судовому порядку лише спростування недостовірної інформації про себе і не мають права вимагати відшкодування моральної (немайнової) шкоди. Це не позбавляє посадових і службових осіб права на захист честі, гідності та ділової репутації в суді.

Розділ V

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня його опублікування.

2. До приведення законодавства України у відповідність із цим Законом акти законодавства застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

3. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) у Кодексі України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., додаток до № 51, ст. 1122):

у статті 212³:

в абзаці другому частини першої слова "від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти" замінити словами "від двадцяти п'яти до п'ятдесяти";

в абзаці другому частини другої слова "від двадцяти п'яти до п'ятдесяти" замінити словами "від п'ятдесяти до вісімдесяти";

у статті 212²⁶:

в абзаці другому частини першої слова "двадцяти п'яти" замінити словом "тридцяти";

абзац перший частини другої викласти в такій редакції:

"Неправомірною відмовою особи у наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, у разі якщо така інформація підлягає наданню на вимогу правоохоронних органів, Рахункової палати";

2) частину першу статті 200 Цивільного кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., №№ 40-44, ст. 356) викласти в такій редакції:

"1. Інформацією є будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді";

3) абзац дванадцятий статті 1 Закону України "Про державну статистику" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 43, ст. 362) викласти в такій редакції:

"статистична інформація - документована інформація, що дає кількісну характеристику масових явищ та процесів, які відбуваються в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життя суспільства";

4) у Законі України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 1, ст. 1, № 46, ст. 427; 1997 р., № 15, ст. 115; 2003 р., № 29, ст. 234, № 30, ст. 247; 2004 р., № 7, ст. 51, № 11, ст. 141, № 16, ст. 238, № 32, ст. 394):

статтю 27 виключити;

у статті 40:

назву викласти в такій редакції:

"**Стаття 40.** Створення представництв зарубіжних друкованих засобів масової інформації";

частину третю виключити;

5) у Законі України "Про науково-технічну інформацію" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 33, ст. 345):

абзац другий статті 1 викласти в такій редакції:

"науково-технічна інформація - будь-які відомості та/або дані про вітчизняні та зарубіжні досягнення науки, техніки і виробництва, одержані в ході науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої та громадської діяльності, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді";

в частині першій статті 2 слова "документована на будь-яких носіях або публічно оголошувана" виключити;

6) частину другу статті 37 Закону України "Про інформаційні агентства" (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 13, ст. 83) виключити;

7) статтю 3 Закону України "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 49, ст. 299; 1998 р., № 45, ст. 271; 2002 р., № 48, ст. 361; 2006 р., № 13, ст. 109) виключити;

8) статті 45 та 69 Закону України "Про телебачення і радіомовлення" (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 18, ст. 155 із наступними змінами) виключити.

4. Кабінету Міністрів України протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

Закон України
«Про друковані засоби масової інформації (преси) в Україні»
від 16 листопада 1992 року № 2782-XII
(із змінами)

Цей Закон створює правові основи діяльності друкованих засобів масової інформації (преси) в Україні, встановлює державні гарантії їх свободи відповідно до Конституції України, Закону України "Про інформацію" та інших актів чинного законодавства і визнаних Україною міжнародно-правових документів.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Друковані засоби масової інформації (преса) в Україні

В цьому Законі під друкованими засобами масової інформації (пресою) в Україні розуміються періодичні і такі, що продовжуються, видання, які виходять під постійною назвою, з періодичністю один і більше номерів (випусків) протягом року на підставі свідоцтва про державну реєстрацію.

Додатки до друкованих засобів масової інформації у вигляді видань газетного та журнального типу є окремими періодичними і такими, що продовжуються, друкованими виданнями і підлягають реєстрації на загальних підставах.

Зазначені в частинах першій та другій цієї статті Закону друковані видання можуть включати до свого складу інші носії інформації (платівки, диски, магнітофонні та відеокасети тощо), розповсюдження яких не заборонено чинним законодавством України.

Друкований засіб масової інформації вважається виданим, якщо він підписаний до виходу в світ і видрукований будь-яким тиражем. Сфера розповсюдження друкованого засобу масової інформації не обмежується.

Стаття 2. Свобода діяльності друкованих засобів масової інформації

Свобода слова і вільне вираження у друкованій формі своїх поглядів і переконань гарантуються Конституцією України і відповідно до цього Закону означають право кожного вільно і незалежно шукати, одержувати, фіксувати, зберігати, використовувати та поширювати будь-яку інформацію за допомогою друкованих засобів масової інформації, крім випадків, визначених законом, коли обмеження цього права необхідно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи кримінальним правопорушенням, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

{Частина перша статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1703-IV від 11.05.2004; в редакції Закону № 1170-VII від 27.03.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Друковані засоби масової інформації є вільними. Забороняється створення та фінансування державних органів, установ, організацій або посад для цензури масової інформації.

Не допускається вимога попереднього погодження повідомлень і матеріалів, які поширюються друкованими засобами масової інформації, а також заборона поширення повідомлень і матеріалів з боку посадових осіб державних органів, підприємств, установ, організацій або об'єднань громадян, крім випадків, коли посадова особа є автором поширюваної інформації чи дала інтерв'ю.

Держава гарантує економічну самостійність та забезпечує економічну підтримку діяльності друкованих засобів масової інформації, запобігає зловживанню монопольним становищем на ринку з боку видавців і розповсюджувачів друкованої продукції. Заходи, спрямовані на забезпечення економічної підтримки діяльності друкованих засобів масової інформації, визначаються Кабінетом Міністрів України.

{Частина четверта статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Стаття 3. Неприпустимість зловживання свободою діяльності друкованих засобів масової інформації

Забороняється використання друкованих засобів масової інформації для:

закликів до захоплення влади, насильницької зміни конституційного ладу або територіальної цілісності України;
пропаганди війни, насильства та жорстокості;
розпалювання расової, національної, релігійної ворожнечі;
розповсюдження порнографії, а також з метою вчинення терористичних актів та інших кримінально караних діянь;
пропаганди комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їхньої символіки;
популяризації або пропаганди держави-агресора та її органів влади, представників органів влади держави-агресора та їхніх дій, що створюють позитивний образ держави-агресора, виправдовують чи визнають правомірною окупацію території України;

втручання в особисте і сімейне життя особи, крім випадків, передбачених законом;

заподіяння шкоди честі і гідності особи;

розголошення будь-якої інформації, яка може призвести до вказання на особу неповнолітнього правопорушника без його згоди і згоди його законного представника.

{Стаття 3 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1268-IV від 18.11.2003, № 1170-VII від 27.03.2014, № 317-VIII від 09.04.2015; в редакції Закону № 1780-VIII від 08.12.2016}

Стаття 4. Мова друкованих засобів масової інформації

Друковані засоби масової інформації в Україні видаються державною мовою, а також іншими мовами.

Стиль і лексика друкованих засобів масової інформації мусять відповідати загально визнаним етично-моральним нормам. Вживання лайливих і брутальних слів не допускається.

Стаття 5. Законодавство про друковані засоби масової інформації

Відносини, пов'язані з діяльністю друкованих засобів масової інформації в Україні, регулюються Конституцією України, Законом України "Про інформацію", цим Законом та іншими законодавчими актами України.

Дія цього Закону поширюється на друковані засоби масової інформації, засновані в Україні, а також на друковані засоби масової інформації інших держав, які розповсюджуються в Україні.

Розділ II

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДРУКОВАНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Стаття 6. Діяльність друкованих засобів масової інформації

Діяльність друкованих засобів масової інформації - це збирання, творення, редагування, підготовка інформації до друку та видання друкованих засобів масової інформації з метою її поширення серед читачів.

Діяльність друкованих засобів масової інформації, спрямована на отримання прибутку, є підприємницькою діяльністю у цій сфері і здійснюється на основі цього Закону, Закону України "Про підприємництво" та інших актів чинного законодавства України.

Діяльність друкованих засобів масової інформації забезпечується самостійністю її суб'єктів у всіх видах відносин, пов'язаних із здійсненням їх прав і обов'язків. Втручання в діяльність друкованих засобів масової інформації поза межами, визначеними цим Законом, забороняється.

Діяльність друкованих засобів масової інформації у сфері виробництва та розповсюдження реклами здійснюється відповідно до Закону України "Про рекламу".

{Статтю 6 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 70/97-ВР від 14.02.97}

Діяльність друкованих засобів масової інформації, пов'язана з передвиборною агітацією чи політичною рекламою під час виборчого процесу або процесу референдуму, провадиться з урахуванням вимог законодавства про вибори та референдуми.

{Статтю 6 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 744-IV від 15.05.2003}

Стаття 7. Суб'єкти діяльності друкованих засобів масової інформації

До суб'єктів діяльності друкованих засобів масової інформації належать засновник (співзасновники) друкованого засобу масової інформації, його редактор (головний редактор), редакційна колегія, редакція, трудовий колектив редакції, журналістський колектив, журналіст, автор, видавець, розповсюджувач.

Засновник (співзасновники) може об'єднувати в одній особі редакцію, видавця, розповсюджувача.

Редакція має право виступати засновником (співзасновником), видавцем, розповсюджувачем.

Стаття 8. Право на заснування друкованого засобу масової інформації

Право на заснування друкованого засобу масової інформації належить:

громадянам України, громадянам інших держав та особам без громадянства, не обмеженим у цивільній правоздатності та цивільній дієздатності;

юридичним особам України та інших держав;

трудовам колективам підприємств, установ і організацій на підставі відповідного рішення загальних зборів (конференції).

Органи державної влади, інші державні органи та органи місцевого самоврядування не можуть виступати засновниками (співзасновниками) друкованих засобів масової інформації, крім випадків, передбачених законом.

{Статтю 8 доповнено новою частиною згідно із Законом № 917-VIII від 24.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2578-VIII від 02.10.2018}

Особа, яка заснувала друкований засіб масової інформації, є його засновником.

Особи, які об'єдналися з метою спільного заснування видання, вважаються його співзасновниками.

Стаття 8¹. Друкований засіб масової інформації, заснований Міністерством оборони України на час проведення антитерористичної операції

На час проведення антитерористичної операції, період якої визначено Законом України "Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції", право на створення друкованого засобу масової інформації має Міністерство оборони України.

До складу редакційної колегії друкованого засобу масової інформації, заснованого Міністерством оборони України на час проведення антитерористичної операції, входять представник Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, пропорційно прес-офіцери прес-центру штабу антитерористичної операції, журналісти, які працюють у районі проведення антитерористичної операції і висвітлюють військову тематику, а також представники громадських організацій та об'єднань.

Інформація, розміщена в такому друкованому засобі масової інформації, повинна відповідати дійсності, бути перевіреною та неупередженою. Реклама програм політичних партій, виборчих блоків, діяльності їх керівників та членів, що має агітаційний характер, забороняється.

Фінансування діяльності друкованого засобу масової інформації здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

Протягом трьох місяців після закінчення антитерористичної операції, період якої визначено Законом України "Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції", друкований засіб масової інформації, заснований Міністерством оборони України на час проведення антитерористичної операції, підлягає реформуванню відповідно до Закону України "Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації".

{Закон доповнено статтею 8¹ згідно із Законом № 2051-VIII від 18.05.2017}

Стаття 9. Відносини між співзасновниками друкованого засобу масової інформації

Відносини між співзасновниками друкованого засобу масової інформації, а також співзасновниками-підприємцями щодо його заснування та діяльності визначаються установчим договором, який укладається між ними відповідно до чинного законодавства України.

Установчим договором передбачається розподіл між співзасновниками обов'язків щодо виробничого, фінансового та матеріально-технічного забезпечення діяльності створюваного ними друкованого засобу масової інформації.

Якщо одним із співзасновників є фізична особа, установчий договір засвідчується в нотаріальному порядку.

Спори, що виникають між співзасновниками друкованого засобу масової інформації при укладанні, виконанні та розірванні установчого договору, вирішуються в порядку, встановленому чинним законодавством України.

Стаття 10. Гарантії від монополізації друкованих засобів масової інформації

Монополізація загальнодержавних і регіональних громадсько-політичних друкованих засобів масової інформації в Україні не допускається.

Фізична або юридична особа не може бути засновником (співзасновником) чи контролювати більше 5 відсотків таких видань.

Здійснення контролю передбачає безпосереднє або через пов'язаних осіб володіння частками (паями, акціями), що забезпечує досягнення 50 і більше відсотків голосів у вищому органі юридичної особи, яка є засновником (співзасновником) друкованого засобу масової інформації.

{Частина третя статті 10 в редакції Закону № 409-VII від 04.07.2013}

Контроль за додержанням вимог цієї статті покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації друкованих засобів масової інформації.

{Частина четверта статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Стаття 11. Державна реєстрація друкованого засобу масової інформації

Друкований засіб масової інформації може видаватися після його державної реєстрації.

Державній реєстрації підлягають всі друковані засоби масової інформації, що видаються на території України, незалежно від сфери розповсюдження, тиражу і способу його виготовлення.

Заяви про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації подаються засновником (співзасновниками) до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації друкованих засобів масової інформації.

{Частина третя статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Забороняється державна реєстрація друкованого засобу масової інформації, назва якого містить символіку комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів.

{Статтю 11 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 317-VIII від 09.04.2015}

Стаття 12. Заява про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

У заяві про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації повинні бути вказані:

1) засновник (співзасновники) видання;

1⁴) пов'язана особа - юридична або фізична особа, яка здійснює контроль за засновником (співзасновниками), власником (співвласниками) друкованого засобу масової інформації, а також юридична особа, за якою засновник, власник (співвласник) здійснює відповідний контроль. У разі якщо одним із співзасновників (співвласників) друкованого засобу масової інформації є фізична особа, пов'язаними з нею особами вважаються також члени її сім'ї (чоловік, дружина, діти та батьки, мачуха та вітчим, рідні брати, сестри та їхні діти, чоловіки (дружини), спільно з якими вона здійснює контроль за друкованим засобом масової інформації;

{Частина першу статті 12 доповнено пунктом 1⁴ згідно із Законом № 409-VII від 04.07.2013}

2) вид видання;

3) назва видання;

4) мова видання;

5) сфера розповсюдження (місцева, регіональна, загальнодержавна, зарубіжна) та категорії читачів;

6) програмні цілі (основні принципи) або тематична спрямованість;

7) передбачувані періодичність випуску, обсяг і формат видання;

8) юридична адреса засновника, кожного із співзасновників та його (їх) банківські реквізити;

9) місцезнаходження редакції.

Реєструючий орган має право зажадати від засновника (співзасновників) подання документів, якими підтверджується його (їх) цивільна правоздатність та цивільна дієздатність (паспорт громадянина України, статут, договір між співзасновниками, договір з правонаступником, довіреність тощо).

{Частина друга статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5492-VI від 20.11.2012}

При проведенні державної реєстрації забороняється вимагати від засновника (співзасновників) подання інших відомостей і документів.

Про зміну виду видання, юридичної адреси засновника (співзасновників), місцезнаходження редакції засновник (співзасновники) друкованого засобу масової інформації зобов'язаний (зобов'язані) відповідно повідомити реєструючий орган у місячний термін.

{Статтю 12 доповнено частиною згідно із Законом № 1107-IV від 10.07.2003}

Стаття 13. Порядок розгляду заяви про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Реєструючий орган зобов'язаний в місячний строк розглянути заяву про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації і письмово повідомити засновника (співзасновників) про результат розгляду.

В межах цього строку реєструючий орган приймає рішення про:

а) державну реєстрацію видання;

б) відмову у державній реєстрації;

в) зупинення строку розгляду заяви про реєстрацію.

Зупинення цього строку здійснюється реєструючим органом, якщо:

1) засновник (співзасновники) не подав документи, якими підтверджується його (їх) цивільна правоздатність та цивільна дієздатність;

2) між співзасновниками не укладено установчий договір, передбачений статтею 9 цього Закону;

3) виникли обставини, за яких з незалежних від реєструючого органу причин своєчасне проведення державної реєстрації неможливе.

Зупинений строк розгляду заяви про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації поновлюється з дня, коли заявник письмово повідомить про усунення причин, що перешкоджали державній реєстрації видання.

Стаття 14. Розповсюдження друкованої інформації без державної реєстрації видань

Державній реєстрації не підлягають:

1) законодавчі, офіційні нормативні та інші акти, бюлетені судової практики, що видаються органами законодавчої, судової та виконавчої влади;

{Пункт 1 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 762-IV від 15.05.2003}

2) інформаційні матеріали та документація, що видаються підприємствами, організаціями, навчальними закладами і науковими установами з метою використання їх у своїй діяльності;

3) видана за допомогою технічних засобів друкована продукція, не призначена для публічного розповсюдження, або машинописна, розмножувана на правах рукопису.

Стаття 15. Відмова в державній реєстрації друкованого засобу масової інформації

Відмова в державній реєстрації друкованого засобу масової інформації можлива тільки з таких підстав:

1) якщо назва друкованого засобу масової інформації, його програмні цілі (основні принципи) або тематична спрямованість суперечать статтям 3 і 4 цього Закону;

2) якщо реєструючим органом уже раніше видано свідоцтво друкованому засобу масової інформації з тією ж назвою, за винятком видань, що виходять різними мовами;

3) якщо заяву подано до закінчення року з дня набрання законної сили рішенням про припинення діяльності друкованого засобу масової інформації;

4) якщо засновником (співзасновниками) порушено вимоги статті 10 цього Закону;

{Частина першу статті 15 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 409-VII від 04.07.2013}

5) якщо засновниками (співзасновниками) друкованого засобу масової інформації виступають органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування.

{Частина першу статті 15 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 917-VIII від 24.12.2015}

У письмовому повідомленні про відмову в державній реєстрації зазначаються підстави, передбачені цією статтею Закону.

Стаття 16. Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації видається засновнику (співзасновникам) після сплати ним реєстраційного збору.

Засновник (співзасновники) зберігає право розпочати випуск друкованого засобу масової інформації протягом одного року з дня одержання свідоцтва. В разі пропуску цього строку без поважних причин свідоцтво про державну реєстрацію втрачає чинність.

Дублікат свідоцтва видається на підставі письмової заяви засновника (співзасновників) до реєструючого органу.

Зразок свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 17. Реєстраційний збір

За видачу свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації справляється збір у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

За видачу свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації для дітей, осіб з інвалідністю розмір реєстраційного збору зменшується на 50 відсотків. Від сплати реєстраційного збору звільняються видання, які заснуються з благодійною метою для безкоштовного розповсюдження.

{Частина друга статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

Засновник (співзасновники) сплачує реєстраційний збір протягом одного місяця з дня одержання письмового повідомлення реєструючого органу про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації.

За видачу дублікату свідоцтва про державну реєстрацію періодичного друкованого видання справляється збір у розмірі 20 відсотків від встановленого реєстраційного збору.

Друковані засоби масової інформації, що видаються та розповсюджуються в Україні, але зареєстровані в інших державах, підлягають державній реєстрації в Україні із сплатою реєстраційного збору в половинному розмірі.

Стаття 18. Припинення випуску друкованого засобу масової інформації

Випуск друкованого засобу масової інформації може бути припинено за рішенням засновника (співзасновників) або суду. Засновник (співзасновники) має право припинити випуск видання у випадках і порядку, передбачених установчим договором або статутом редакції чи іншим договором, укладеним між засновником (співзасновниками) і редакцією.

Суд припиняє випуск видання у разі порушення частини першої статті 3 цього Закону, вимог Закону України "Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації" або ліквідації юридичної особи, яка є засновником видання. Про своє рішення суд повідомляє реєструючий орган.

{Частина третя статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3582-12 від 11.11.93, № 5461-VI від 16.10.2012, № 917-VIII від 24.12.2015}

Реєструючий орган визнає свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації недійсним у разі: подання засновником (співзасновниками) погодженого з редакцією письмового повідомлення про припинення випуску друкованого засобу масової інформації;

неподання після завершення процесу реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації органами державної влади, іншими державними органами або органами місцевого самоврядування, які є їх засновниками (співзасновниками), заяви про перереєстрацію відповідних друкованих засобів масової інформації;

прийняття рішення суду про припинення випуску друкованого засобу масової інформації.

{Частина четверта статті 18 в редакції Закону № 917-VIII від 24.12.2015}

Вилучення тиражу чи окремої його частини допускається тільки за рішенням або вироком суду, які набрали чинності.

Стаття 19. Порядок оскарження відмови в державній реєстрації друкованого засобу масової інформації або рішення про припинення його випуску

Відмова в державній реєстрації друкованого засобу масової інформації або порушення встановленого статтею 13 цього Закону порядку державної реєстрації, а також рішення про припинення випуску видання можуть бути оскаржені засновником (співзасновниками) у судовому порядку.

Скасування рішення про припинення діяльності друкованого засобу масової інформації тягне за собою відшкодування збитків, заподіяних засновнику (співзасновникам), включаючи недержані доходи.

Стаття 20. Перереєстрація друкованого засобу масової інформації

Друкований засіб масової інформації підлягає перереєстрації в разі зміни засновника (складу співзасновників), назви, мови, сфери розповсюдження видання.

Зміна засновника (складу співзасновників) повинна оформлятися угодою між засновником (співзасновниками) і його правонаступником, укладеною відповідно до вимог цивільного законодавства України. Ця угода є підставою для подання правонаступником заяви про перереєстрацію в порядку, передбаченому статтями 11 і 12 цього Закону.

Спори щодо зміни засновника (складу співзасновників) вирішуються судом в порядку, передбаченому цивільним процесуальним законодавством України.

При перереєстрації друкованого засобу масової інформації реєстраційний збір сплачується у половинному розмірі.

Стаття 21. Редакція друкованого засобу масової інформації

Підготовку та випуск у світ друкованого засобу масової інформації за дорученням засновника (співзасновників) здійснює редакція або інша установа, що виконує її функції.

Редакція діє на підставі свого статуту та реалізує програму друкованого засобу масової інформації, затверджену засновником (співзасновниками).

Редакція друкованого засобу масової інформації набуває статусу юридичної особи з дня державної реєстрації, яка здійснюється відповідно до чинного законодавства України.

Стаття 22. Статут редакції друкованого засобу масової інформації

Статут редакції друкованого засобу масової інформації визначає виробничі, майнові, фінансові та інші умови її діяльності.

Статут редакції затверджується засновником (співзасновниками) відповідно до чинного законодавства України.

Статут редакції може передбачати будь-які види господарської діяльності, які не заборонені законом і відповідають цілям її діяльності.

У статуті редакції визначаються: засновник (співзасновники) та назва друкованого засобу масової інформації, місцезнаходження його редакції, предмет і цілі діяльності, її органи управління, порядок їх формування, компетенція та повноваження журналістського і трудового колективів та їх виборних органів, порядок утворення майна редакції, положення щодо вирішення питань виробничого, фінансового, матеріально-технічного забезпечення діяльності подання та його редакції, умови її реорганізації, припинення діяльності, інші положення.

Стаття 23. Редактор (головний редактор) друкованого засобу масової інформації

Редактор (головний редактор) друкованого засобу масової інформації є керівником редакції, уповноваженим на те засновником (співзасновниками).

Редактор (головний редактор) призначається (обирається) на посаду і звільняється з посади в порядку, встановленому засновником (співзасновниками) у статуті редакції відповідно до чинного законодавства України про працю.

Редактор (головний редактор), обраний на посаду трудовим колективом редакції, не може бути звільнений з посади без згоди трудового колективу редакції.

Редактор (головний редактор) керує діяльністю редакції в межах повноважень, визначених її статутом, представляє редакцію у відносинах із засновником (співзасновниками), видавцем, авторами, державними органами, об'єднаннями громадян

і окремими громадянами, а також у суді і третейському суді та несе відповідальність за виконання вимог, що ставляться до діяльності друкованого засобу масової інформації, його редакції відповідно до цього Закону та інших актів законодавства України.

{Частина четверта статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 762-IV від 15.05.2003}

Стаття 24. Редакційна колегія друкованого засобу масової інформації

Редакційна колегія - дорадчий орган управління діяльністю редакції друкованого засобу масової інформації - створюється, діє та припиняє свою діяльність відповідно до статуту редакції і очолюється її редактором (головним редактором). Рішення редакційної колегії набирає чинності після його затвердження редактором (головним редактором).

Стаття 25. Журналіст редакції друкованого засобу масової інформації

Журналістом редакції друкованого засобу масової інформації відповідно до цього Закону є творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для друкованого засобу масової інформації та діє на підставі трудових чи інших договірних відносин з його редакцією або займається такою діяльністю за її уповноваженням, що підтверджується редакційним посвідченням чи іншим документом, виданим йому редакцією цього друкованого засобу масової інформації.

Професійна належність журналіста може підтверджуватися документом, виданим професійним об'єднанням журналістів.

На особу, якій видано редакційне посвідчення чи інший документ, що підтверджує повноваження, надані їй редакцією друкованого засобу масової інформації, або її професійну належність, поширюються права і обов'язки, зазначені у статті 26 цього Закону.

{Текст статті 25 в редакції Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

Стаття 26. Права та обов'язки журналіста редакції

Здійснюючи свою діяльність на засадах професійної самостійності, журналіст використовує права та виконує обов'язки, передбачені Законом України "Про інформацію" та цим Законом.

Журналіст має право:

1) на вільне одержання, використання, поширення (публікацію) та зберігання інформації;

{Пункт 1 частини другої статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1703-IV від 11.05.2004, № 1170-VII від 27.03.2014}

2) відвідувати державні органи, органи місцевого самоврядування, а також підприємства, установи і організації та бути прийнятим їх посадовими особами;

{Підпункт 2 частини другої статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

3) відкрито здійснювати записи, в тому числі із застосуванням будь-яких технічних засобів, за винятком випадків, передбачених законом;

4) на вільний доступ до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів; обмеження цього доступу зумовлюються лише специфікою цінностей та особливими умовами їх схоронності, що визначаються чинним законодавством України;

{Пункт 5 частини другої статті 26 виключено на підставі Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

{Пункт 6 частини другої статті 26 виключено на підставі Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

7) по пред'явленні редакційного посвідчення чи іншого документа, що підтверджує його професійну належність або повноваження, надані редакцією друкованого засобу масової інформації, перебувати в районі стихійного лиха, катастроф, в місцях аварій, масових безпорядків, на мітингах і демонстраціях, на територіях, де оголошено надзвичайний стан;

{Пункт 7 частини другої статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1170-VII від 27.03.2014}

8) звертатися до спеціалістів при перевірці одержаних інформаційних матеріалів;

9) поширювати підготовлені ним повідомлення і матеріали за власним підписом, під умовним ім'ям (псевдонімом) або без підпису (анонімно);

10) відмовлятися від публікації матеріалу за власним підписом, якщо його зміст після редакційної правки суперечить особистим переконанням автора;

11) на збереження тасмниці авторства та джерел інформації, за винятком випадків, коли ці тасмниці обнародуються на вимогу суду.

Журналіст зобов'язаний:

1) дотримуватися програми діяльності друкованого засобу масової інформації, з редакцією якого він перебуває у трудових або інших договірних відносинах, керуватися положеннями статуту редакції;

2) подавати для публікації об'єктивну і достовірну інформацію;

3) задовольняти прохання осіб, які надають інформацію, щодо їх авторства або збереження тасмниці авторства;

4) відмовлятися від доручення редактора (головного редактора) чи редакції, якщо воно не може бути виконано без порушення Закону;

5) представлятися та пред'являти редакційне посвідчення чи інший документ, що підтверджує його професійну належність або повноваження, надані редакцією друкованого засобу масової інформації;

{Пункт 5 частини третьої статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1170-VII від 27.03.2014}

6) виконувати обов'язки учасника інформаційних відносин;

7) утримуватися від поширення в комерційних цілях інформаційних матеріалів, які містять рекламні відомості про реквізити виробника продукції чи послуг (його адресу, контактний телефон, банківський рахунок), комерційні ознаки товару чи послуг тощо.

Журналіст несе відповідальність в межах чинного законодавства за перевищення своїх прав і невиконання обов'язків.

{Стаття 27 виключено на підставі Закону № 2938-VI від 13.01.2011}

Стаття 28. Видавець друкованого засобу масової інформації

Видавцем друкованого засобу масової інформації може виступати суб'єкт підприємницької діяльності, який здійснює функції матеріально-технічного забезпечення видання друкованого засобу масової інформації, на підставі пред'явлення засновником (співзасновниками) свідоцтва про його державну реєстрацію і укладеного між ними договору.

Стаття 29. Продукція друкованого засобу масової інформації

Виготовлений видавцем тираж окремого випуску видання, підписаний редактором (головним редактором) на вихід у світ, є продукцією друкованого засобу масової інформації.

Стаття 30. Розповсюджувач продукції друкованого засобу масової інформації

Суб'єкт підприємницької діяльності, який продає, надсилає за передплатою чи іншим способом розповсюджує виданий тираж періодичного і такого, що продовжується, видання, є розповсюджувачем продукції друкованого засобу масової інформації.

Чинити перешкоди розповсюджувачу у здійсненні його діяльності на законних підставах забороняється.

Стаття 31. Виробничі, майнові та фінансові відносини між суб'єктами діяльності друкованих засобів масової інформації

Виробничі, майнові та фінансові відносини засновника (співзасновників), редакції, видавця, розповсюджувача друкованого засобу масової інформації будуються на основі чинного законодавства і договору.

Договором визначаються:

- кошти на утримання редакції;
- частини доходу (прибутку) від діяльності редакції, що розподіляються і надходять у розпорядження засновника (співзасновників), редакції, видавця та розповсюджувача;
- зобов'язання засновника і видавця щодо забезпечення виробничих та соціально-побутових умов життя та праці співробітників редакції відповідно до вимог, передбачених чинним законодавством;
- інші положення.

Стаття 32. Вихідні дані

У кожному випуску друкованого засобу масової інформації повинні міститися такі вихідні дані:

- 1) назва видання;
- 2) засновник (співзасновники);
- 3) прізвище та ініціали редактора (головного редактора);
- 4) порядковий номер випуску і дата його виходу в світ;
- 4¹) прізвище та ініціали особи, відповідальної за випуск відповідного номера видання;
{Частина першу статті 32 доповнено пунктом 4¹ згідно із Законом № 409-VII від 04.07.2013}
- 5) індекс видання, розповсюджувача за передплатою;
- 6) тираж;
- 7) ціна або помітка "Безкоштовно";
- 8) адреси редакції, видавця, друкарні;
- 9) серія, номер і дата видачі свідоцтва про державну реєстрацію;
- 10) видавець (співвидавці).

Розповсюдження продукції друкованого засобу масової інформації без вихідних даних забороняється.

Стаття 33. Контрольні примірники

Контрольні примірники періодичних і таких, що продовжуються, видань відразу після надрукування безоплатно надсилаються редакцією засновникові (співзасновникам) і реєструючому органу.

Розділ III

ВІДНОСИНИ МІЖ РЕДАКЦІЯМИ ДРУКОВАНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ І ГРОМАДЯНАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Стаття 34. Право на одержання масової інформації через друковані засоби масової інформації

Кожен має право на оперативне одержання через друковані засоби масової інформації публічно поширюваної інформації про діяльність державних органів і організацій, об'єднань громадян та їх посадових осіб, а також інших відомостей, необхідних для реалізації ними своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій.

{Стаття 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1170-VII від 27.03.2014}

Стаття 35. Запит на отримання публічної інформації

Порядок доступу до публічної інформації шляхом подання запиту на інформацію регулюється Законом України "Про доступ до публічної інформації".

{Стаття 35 в редакції Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

Стаття 36. Авторські твори і листи

Редакція зобов'язана використовувати авторські матеріали, твори літератури, науки і мистецтва з дотриманням законодавства з питань інтелектуальної власності.

{Частина перша статті 36 в редакції Закону № 1407-IV від 03.02.2004}

Ніхто не має права зобов'язати редакцію опублікувати відхилений нею твір, лист, інший матеріал або повідомлення, якщо інше не передбачено цим Законом або статутом редакції.

Лист, адресований редакції, може бути використаний у повідомленнях і матеріалах, якщо при цьому не змінюється зміст листа і не порушуються положення цього Закону.

Редакція не зобов'язана відповідати на листи чи пересилати їх до інших інстанцій.

Стаття 37. Спростування інформації

Громадяни, юридичні особи і державні органи, а також їх законні представники мають право вимагати від редакції друкованого засобу масової інформації опублікування ним спростування поширених про них відомостей, що не відповідають дійсності або принижують їх честь та гідність.

Якщо редакція не має доказів того, що опубліковані нею відомості відповідають дійсності, вона зобов'язана на вимогу заявника опублікувати спростування їх у запланованому найближчому випуску друкованого засобу масової інформації або опублікувати його за власною ініціативою.

Спростування повинно бути набрано тим же шрифтом і поміщено під заголовком "Спростування" на тому ж місці шпальти, де містилося повідомлення, яке спростовується.

Обсяг спростування не може більше ніж удвічі перевищувати обсяг спростовуваного фрагменту опублікованого повідомлення або матеріалу. Забороняється вимагати, щоб спростування було меншим, ніж половина стандартної сторінки машинописного тексту.

Спростування може бути підготовленим у формі відповіді, обсяг якої не перевищує спростовуваного матеріалу.

Скорочення чи інші зміни в тексті спростування заявника без його згоди не допускаються.

Редакція відмовляє в публікації спростування, якщо спростування:

- 1) порушує положення статті 3 цього Закону;
- 2) суперечить рішенню або вироку суду, які набрали чинності;
- 3) є анонімним.

Редакція може відмовити в публікації спростування, якщо спростування:

- 1) стосується відомостей, які нею вже спростовано;
- 2) надійшло з вимогою заявника опублікувати його пізніше, ніж через рік з дня публікації відомостей, що спростовуються.

Редакція зобов'язана в строк, що не перевищує одного місяця з дня надходження вимоги, опублікувати спростування і письмово повідомити заявника про строк і час публікації спростування у разі затримки або про відмову в його публікації, зазначивши підстави відмови.

Заявник має право оскаржити відмову в публікації спростування або порушення порядку його публікації до суду, який приймає скаргу до розгляду протягом року з дня публікації спростованих відомостей.

Розділ IV

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДРУКОВАНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Стаття 38. Міжнародна діяльність друкованих засобів масової інформації та співробітництво у цій сфері

Міжнародна діяльність друкованих засобів масової інформації та співробітництво у цій сфері здійснюється на основі міжнародних договорів, укладених Україною, Закону України "Про інформацію", цього Закону та інших актів чинного законодавства України.

Редакції, журналісти та їх професійні об'єднання беруть участь у міжнародному співробітництві у сфері діяльності друкованих засобів масової інформації на основі угод з громадянами і організаціями інших держав, а також з міжнародними організаціями.

Стаття 39. Розповсюдження в Україні зарубіжних друкованих засобів масової інформації

Для розповсюдження зарубіжного друкованого засобу масової інформації в Україні необхідно одержати дозвіл відповідного державного органу, якщо порядок розповсюдження не встановлено міжнародним договором.

Митний збір за ввезення в Україну продукції зарубіжних засобів масової інформації сплачується в порядку і розмірах, встановлених митним законодавством України.

Міжнародними договорами регулюються порядок виготовлення продукції зарубіжних друкованих засобів масової інформації, а також їх розповсюдження в Україні.

Стаття 40. Створення представництв зарубіжних друкованих засобів масової інформації

{Назва статті 40 в редакції Закону № 2938-VI від 13.01.2011}

Представництва зарубіжних друкованих засобів масової інформації в Україні створюються за погодженням з Міністерством закордонних справ України, якщо інше не передбачено міжнародним договором.

Зарубіжні представництва українських друкованих засобів масової інформації створюються в порядку, передбаченому законодавчими актами країни перебування, якщо інше не передбачено міжнародним договором.

{Частину третю статті 40 виключено на підставі Закону № 2938-VI від 13.01.2011}

Розділ V**ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ СВОБОДИ ДІЯЛЬНОСТІ ДРУКОВАНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ****Стаття 41.** Підстави відповідальності

Редакції, засновники, видавці, розповсюдженні, державні органи, організації та об'єднання громадян несуть відповідальність за порушення законодавства про друковані засоби масової інформації.

Порушеннями законодавства України про друковані засоби масової інформації є:

{Пункт 1 частини другої статті 41 виключено на підставі Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

- 2) незаконне вилучення або знищення тиражу чи його частини;
- 3) порушення прав журналіста, встановлених цим Законом;
- 4) порушення положень статті 3 цього Закону;
- 5) зловживання правами журналіста;
- 6) одержання свідоцтва про державну реєстрацію шляхом обману;
- 7) виготовлення, випуск або розповсюдження друкованого засобу масової інформації без його реєстрації або після припинення його діяльності, ухилення від перереєстрації чи від повідомлення реєструючому органу про зміну виду видання, юридичної адреси засновника (співзасновників), місцезнаходження редакції;

{Пункт 7 частини другої статті 41 в редакції Закону № 1107-IV від 10.07.2003}

- 8) порушення порядку вміщення даних, надсилання контрольних примірників;
- 9) порушення права вимоги щодо публікації спростування та порядку його публікації, передбачених статтею 37 цього Закону;

- 10) порушення законодавства з питань інтелектуальної власності.

{Частину другу статті 41 доповнено пунктом 10 згідно із Законом № 1407-IV від 03.02.2004}

За ці порушення винні особи притягаються до дисциплінарної, цивільно-правової, адміністративної або кримінальної відповідальності згідно з чинним законодавством України.

До відповідальності за зловживання свободою діяльності друкованих засобів масової інформації нарівні з авторами інформаційних матеріалів, що порушують цей Закон, притягаються журналіст редакції, її редактор (головний редактор) або інші особи, з дозволу яких ці матеріали було поширено.

Стаття 42. Звільнення від відповідальності

Редакція, журналіст не несуть відповідальності за публікацію відомостей, які не відповідають дійсності, принижують честь і гідність громадян і організацій, порушують права і законні інтереси громадян або являють собою зловживання свободою діяльності друкованих засобів масової інформації і правами журналіста, якщо:

- 1) ці відомості одержано від інформаційних агентств або від засновника (співзасновників);
- 2) вони містяться у відповіді на запит на інформацію, поданий відповідно до Закону України "Про доступ до публічної інформації", або у відповіді на звернення, подане відповідно до Закону України "Про звернення громадян";

{Пункт 2 статті 42 в редакції Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

- 3) вони є дослівним відтворенням публічних виступів або повідомлень суб'єктів владних повноважень, фізичних та юридичних осіб;

{Пункт 3 статті 42 в редакції Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

- 4) вони є дослівним відтворенням матеріалів, опублікованих іншим друкованим засобом масової інформації з посиланням на нього;

- 5) в них розголошується таємниця, яка спеціально охороняється законом, проте ці відомості не було отримано журналістом незаконним шляхом;

- 6) законом передбачено звільнення або непритягнення до відповідальності за такі дії.

{Статтю 42 доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 1170-VII від 27.03.2014}

Стаття 43. Захист і охорона журналіста при виконанні службових обов'язків

Професійний журналіст редакції при виконанні службових обов'язків перебуває під її правовим і соціальним захистом. Честь, гідність, недоторканність журналіста охороняються законом.

Закон України
«Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»,
від 21 жовтня 1993 року
№ 3543-ХІІ
(із змінами)
(Витяг)

Цей Закон встановлює правові основи мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні, визначає засади організації цієї роботи, повноваження органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, а також обов'язки підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності (далі - підприємства, установи і організації), повноваження і відповідальність посадових осіб та обов'язки громадян щодо здійснення мобілізаційних заходів.

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення основних термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

мобілізаційна підготовка - комплекс організаційних, політичних, економічних, фінансових, соціальних, правових та інших заходів, які здійснюються в мирний час з метою підготовки національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та Державної спеціальної служби транспорту (далі - Збройні Сили України, інші військові формування), сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій до своєчасного й організованого проведення мобілізації та задоволення потреб оборони держави і захисту її території від можливої агресії, забезпечення життєдіяльності населення в особливий період;

{Абзац другої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2926-VI від 13.01.2011, № 1194-VII від 09.04.2014}

система управління мобілізаційною підготовкою - складова частина загальної системи управління державою, яка спрямовує діяльність органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, єдиної державної системи цивільного захисту на підготовку систем управління, засобів зв'язку, інформаційного забезпечення, а також фінансових і матеріально-технічних ресурсів, підприємств, установ і організацій до проведення мобілізації;

{Абзац третьої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

мобілізація - комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту - на організацію і штати воєнного часу. Мобілізація може бути загальною або частковою та проводиться відкрито чи приховано;

{Абзац четвертої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

особливий період - період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, який настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій;

демобілізація - комплекс заходів, рішення про порядок і терміни проведення яких приймає Президент України, спрямованих на планомірне переведення національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на роботу і функціонування в умовах мирного часу, а Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту - на організацію і штати мирного часу;

{Абзац шостої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

мобілізаційний план - сукупність документів, які визначають зміст, обсяги, виконавців, порядок і строки здійснення заходів щодо мобілізаційного розгортання Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, системи забезпечення життєдіяльності населення на функціонування в умовах особливого періоду;

{Абзац сьомої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

мобілізаційні завдання (замовлення) - окремі вимоги мобілізаційного плану щодо номенклатури, обсягів виробництва необхідної продукції, утворення і підготовки до розгортання спеціальних формувань, а також затверджені в установленому порядку першочергові заходи мобілізаційної підготовки, які доводяться для виконання до центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування. До підприємств, установ і організацій, що залучаються до виконання мобілізаційних завдань (замовлень), мобілізаційні завдання (замовлення) доводяться на підставі затверджених основних показників мобілізаційного плану і договорів (контрактів), що укладаються в порядку, передбаченому законодавством;

{Абзац восьмої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2433-VI від 06.07.2010}

спеціальні формування - утворені в мирний час у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, підприємствами, установами і організаціями згідно з штатами і табелями до штатів автомобільні, авіаційні, водні, залізничні, медичні та інші формування, які після відповідної підготовки передаються під час мобілізації у встановленому порядку до Збройних Сил України, інших військових формувань для задоволення їх потреб, а також утворені відповідними центральними органами виконавчої влади - для забезпечення потреб галузей національної економіки;

основні показники мобілізаційного плану - розрахункові потреби держави на особливий період, сформовані в натуральному і вартісному обчисленні, для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, забезпечення функціонування національної економіки та системи забезпечення життєдіяльності населення;

мобілізаційні потужності - виробничі потужності підприємств, установ і організацій, які створюються в мирний час для виробництва продукції і задоволення інших потреб держави в особливий період. Мобілізаційні потужності не підлягають приватизації, у тому числі в разі ліквідації підприємств, установ, організацій. Рішення щодо передачі мобілізаційних потужностей іншим підприємствам, установам і організаціям приймаються органами виконавчої влади, іншими державними органами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Стаття 2. Правова основа мобілізаційної підготовки та мобілізації

Правовою основою мобілізаційної підготовки та мобілізації є Конституція України, Закон України "Про оборону України", цей та інші закони України, а також видані відповідно до них нормативно-правові акти.

Стаття 3. Основні принципи і зміст мобілізаційної підготовки та мобілізації

1. Мобілізаційна підготовка та мобілізація є складовими частинами комплексу заходів, які здійснюються з метою забезпечення оборони держави, за винятком цільової мобілізації.

2. Мобілізаційна підготовка та мобілізація здійснюються на основі таких принципів:

- централізоване керівництво;
- завчасність;
- плановість;
- комплексність і погодженість;
- персональна відповідальність за виконання заходів щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації;
- додержання прав підприємств, установ і організацій та громадян;
- гарантована достатність;
- наукова обґрунтованість;
- фінансова забезпеченість.

3. Зміст мобілізаційної підготовки становить:

- правове регулювання у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації;
- наукове і методичне забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації;
- визначення умов діяльності та підготовка органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій до роботи в умовах особливого періоду;
- розроблення мобілізаційних планів, довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки;
- підготовка Збройних Сил України, інших військових формувань до проведення мобілізації;
- підготовка національної економіки та її галузей до переведення і функціонування в умовах особливого періоду;
- підготовка єдиної державної системи цивільного захисту до функціонування в умовах особливого періоду;

{Абзац восьмий частини третьої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}
створення, розвиток та утримання мобілізаційних потужностей для задоволення потреб держави в особливий період;

утворення і підготовка до розгортання спеціальних формувань;

створення мобілізаційного резерву;

створення та утримання страхового фонду проектної, конструкторської і технологічної документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

підготовка й утримання в належному стані техніки та об'єктів, призначених для передачі в разі мобілізації Збройними Силами України, іншим військовим формуванням;

забезпечення готовності системи управління державою до функціонування в особливий період;

планування і підготовка до нормованого (у разі необхідності) забезпечення населення продовольчими та непродовольчими товарами, медичним обслуговуванням, послугами зв'язку, транспорту, комунальними та побутовими послугами;

військовий облік військовозобов'язаних і призовників;

підготовка та накопичення військово-навчених людських ресурсів військовозобов'язаних і призовників для комплектування посад, передбачених штатами воєнного часу;

{Абзац сімнадцятий частини третьої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

бронювання військовозобов'язаних за органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями на період мобілізації та на воєнний час;

підготовка керівного складу органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, єдиної державної системи цивільного захисту, підприємств, установ і організацій до дій у разі мобілізації;

{Абзац дев'ятнадцятий частини третьої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

підвищення кваліфікації з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації керівників органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, працівників відповідних мобілізаційних підрозділів і працівників з питань мобілізаційної роботи;

проведення військово-економічних мобілізаційних навчань і тренувань;

перевірка та оцінка стану мобілізаційної готовності національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, а також адміністративно-територіальних одиниць України;

{Абзац двадцятий частини третьої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

міжнародне співробітництво у сфері мобілізаційної підготовки;

підготовка фінансової системи держави до функціонування в умовах особливого періоду;

розробка і підготовка до запровадження стандартів особливого періоду;

планування і підготовка до технічного прикриття в особливий період об'єктів, споруд та транспортних магістралей оборонного і важливого загальнодержавного значення;

доведення основних показників мобілізаційного плану, укладання договорів (контрактів) на виконання підприємствами, установами і організаціями мобілізаційних завдань (замовлень), поставку матеріально-технічних ресурсів, виконання робіт та надання послуг в особливий період;

підготовка транспортної системи до забезпечення мобілізації;

підготовка до перерозподілу трудових ресурсів в особливий період;

інформаційне забезпечення;

підготовка до переведення редакцій друкованих засобів масової інформації і телерадіоорганізацій до роботи під час мобілізації та у воєнний час.

4. Зміст мобілізації становить:

переведення національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, а також адміністративно-територіальних одиниць України на роботу в умовах особливого періоду;

переведення Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту на організацію й штати воєнного часу.

{Абзац третьої частини четвертої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

Розділ II

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ

Стаття 4. Організація і порядок проведення мобілізаційної підготовки та мобілізації

1. Організація і порядок проведення мобілізаційної підготовки та мобілізації визначаються цим Законом, актами Президента України та Кабінету Міністрів України.

2. Загальна мобілізація проводиться одночасно на всій території України і стосується національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, підприємств, установ і організацій.

{Частина оруаа статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

3. Часткова мобілізація може проводитися в окремих місцевостях держави, а також стосуватися певної частини національної економіки, Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, підприємств, установ і організацій.

{Частина третя статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

{Частину четверту статті 4 виключено на підставі Закону № 5404-VI від 02.10.2012}

5. Вид, обсяги, порядок і строк проведення мобілізації визначаються Президентом України в рішенні про її проведення.

6. Рішення про проведення відкритої мобілізації має бути негайно оголошене через засоби масової інформації.

7. Рішення про проведення прихованої мобілізації доводиться до органів державної влади, інших державних органів, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій по закритих каналах оповіщення в порядку, який визначається Президентом України.

8. З моменту оголошення мобілізації (крім цільової) чи введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях настає особливий період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій.

На час особливого періоду дія будь-яких прийнятих до настання цього періоду нормативно-правових актів, що передбачають скорочення чисельності, обмеження комплектування або фінансування Збройних Сил України, інших військових формувань чи правоохоронних органів спеціального призначення, зупиняється.

{Частину восьму статті 4 доповнено абзацом оруаа згідно із Законом № 1275-VII від 20.05.2014}

9. Загальне керівництво у сфері мобілізаційної підготовки і мобілізації держави здійснюється Президентом України; організаційне керівництво мобілізаційною підготовкою і мобілізацією в Україні - Кабінетом Міністрів України; координація діяльності органів виконавчої влади з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації здійснюється Радою національної безпеки і оборони України.

Безпосереднє керівництво щодо реалізації заходів з мобілізаційної підготовки і мобілізації здійснюється в центральних органах виконавчої влади, інших державних органах їх керівниками, а в Збройних Силах України, інших військових формуваннях - центральними органами управління відповідних військових формувань.

Організація безпосередньої реалізації заходів з мобілізаційної підготовки та мобілізації на відповідній території чи сприяння їх виконанню здійснюється Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади та виконавчими органами сільських, селищних, міських рад.

10. Порядок створення, розвитку, утримання, передачі, ліквідації і реалізації мобілізаційних потужностей визначається Кабінетом Міністрів України.

11. Порядок утворення спеціальних формувань, склад, мета, а також порядок їх передачі до Збройних Сил України та інших військових формувань під час проведення мобілізації визначаються Кабінетом Міністрів України.

12. Функції щодо координації планування, методологічного, методичного, наукового забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації в органах виконавчої влади, інших державних органах, національній економіці здійснюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку, якщо інше не передбачено законом.

13. Здійснення контролю за станом мобілізаційної підготовки та рівнем мобілізаційної готовності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ і організацій, для яких встановлено мобілізаційні завдання (замовлення), забезпечується керівником відповідного органу державної влади, іншого державного органу, органу місцевого самоврядування, а також підприємств, установ і організацій.

Порядок здійснення контролю за станом мобілізаційної підготовки та рівнем мобілізаційної готовності органів виконавчої влади, а також підприємств, установ і організацій, для яких встановлено мобілізаційні завдання (замовлення), визначається Кабінетом Міністрів України.

14. Співробітництво з іншими державами у сфері мобілізаційної підготовки здійснюється відповідно до міжнародних договорів України.

Стаття 9. Захист інформації про мобілізаційну підготовку та мобілізацію

Організація робіт і захист інформації про мобілізаційну підготовку та мобілізацію здійснюються відповідно до вимог Закону України "Про державну таємницю" та інших нормативно-правових актів.

Розділ III

ПОВНОВАЖЕННЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ, ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ, КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ, ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ

Стаття 12. Кабінет Міністрів України

Кабінет Міністрів України:

здійснює заходи з організації забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні в межах своїх повноважень, видає акти з цих питань;

організовує розроблення проекту мобілізаційного плану України на особливий період та подає його на затвердження Президентові України;

організовує наукове, методологічне, методичне та інформаційне забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації;

розробляє проекти актів, які мають бути введені в дію під час мобілізації та у воєнний час;

затверджує Положення про мобілізаційну підготовку національної економіки України;

визначає порядок управління національною економікою України та заходи із забезпечення її функціонування в особливий період;

визначає і затверджує основні показники мобілізаційного плану національної економіки та мобілізаційні завдання (замовлення) центральним і місцевим органам виконавчої влади, іншим державним органам, Раді міністрів Автономної Республіки Крим на особливий період;

визначає джерела і порядок фінансування заходів мобілізаційної підготовки та мобілізації;

створює мобілізаційний резерв матеріально-технічних і сировинних ресурсів;

встановлює порядок розбронювання матеріальних цінностей мобілізаційного резерву, а також порядок їх відпуску в особливий період;

встановлює порядок створення, розвитку, утримання, передачі, ліквідації і реалізації мобілізаційних потужностей; організовує роботу, пов'язану із створенням страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

розробляє проекти довготермінових державних програм формування страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

погоджує довготермінові та річні програми мобілізаційної підготовки державних органів, Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя;

визначає порядок укладання договорів (контрактів) на виконання підприємствами, установами і організаціями мобілізаційних завдань (замовлень), зокрема на поставку матеріально-технічних ресурсів, виконання робіт та надання послуг, у тому числі щодо поставки готової продукції, забезпечення виконання зазначених завдань (замовлень) матеріально-технічними ресурсами, а також щодо їх фінансування;

визначає порядок передачі органами виконавчої влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування мобілізаційних завдань (замовлень) підприємствам, установам і організаціям, які підлягають ліквідації (реорганізації), іншим підприємствам, установам і організаціям, що залучаються до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

визначає і затверджує ліміти та норми безоплатного залучення, вилучення та примусового відчуження транспортних засобів і техніки на період мобілізації та у воєнний час;

{Абзац вісімнадцятий статті 12 в редакції Закону № 1275-VII від 20.05.2014}

під час оголошення мобілізації здійснює контроль у межах своїх повноважень за здійсненням заходів щодо переведення Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту на організацію і штати воєнного часу;

{Абзац дев'ятнадцятий статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

організовує в разі оголошення мобілізації переведення національної економіки на функціонування в умовах особливого періоду;

організовує бронювання військовозобов'язаних за органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями на період мобілізації та на воєнний час;

організовує роботу і взаємодію центральних і місцевих органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, інших державних органів у питаннях мобілізаційної підготовки та мобілізації;

визначає порядок проведення перевірок стану та оцінки мобілізаційної готовності національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установам і організаціям, адміністративно-територіальних одиниць України;

здійснює контроль за мобілізаційною підготовкою в Україні в межах своїх повноважень та проводить кадрову політику щодо мобілізаційних підрозділів (працівників з питань мобілізаційної роботи);

встановлює статистичну звітність у сфері мобілізаційної підготовки, щорічно доповідає Президентові України про стан мобілізаційної готовності держави;

у разі необхідності ініціює питання про надання пільг підприємствам, установам і організаціям, для яких встановлено мобілізаційні завдання (замовлення);

розробляє порядок відшкодування державою вартості майна, яке було примусово відчужено у підприємств, установам і організаціям у зв'язку з виконанням ними мобілізаційних завдань (замовлень) в особливий період та громадян, які надають в установленому порядку під час мобілізації будівлі, споруди, транспортні засоби та інше майно, що є їх власністю, Збройними Силами України, іншим військовим формуванням;

планує і проводить військово-економічні мобілізаційні навчання та тренування;

організовує підвищення кваліфікації з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації керівників органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установам і організаціям, працівників мобілізаційних підрозділів та працівників з питань мобілізаційної роботи;

визначає порядок утворення і підготовки до розгортання спеціальних формувань;

забезпечує виконання законів України, інших нормативно-правових актів з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації;

організовує виконання зобов'язань за міжнародними договорами України про співробітництво у сфері мобілізаційної підготовки;

організовує міждержавну кооперацію з питань військово-технічного співробітництва у сфері мобілізаційної підготовки.

Стаття 15. Повноваження інших центральних органів виконавчої влади та інших державних органів

Центральні органи виконавчої влади та інші державні органи:

розробляють мобілізаційні плани, довготермінові і річні програми мобілізаційної підготовки у відповідних сферах управління та галузях національної економіки;

здійснюють методологічне, методичне і наукове забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації у відповідній сфері управління та галузі національної економіки;

планують, організовують і контролюють мобілізаційну підготовку у відповідній сфері управління, галузі національної економіки та здійснюють заходи щодо переведення її на функціонування в умовах особливого періоду;

забезпечують державне регулювання мобілізаційної підготовки у відповідній сфері управління та галузі національної економіки, керують мобілізаційною підготовкою підприємств, установам і організаціям, що належать до сфери їх управління або залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

визначають у відповідній сфері управління, галузі національної економіки можливості щодо задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, національної економіки та забезпечення життєдіяльності населення в умовах особливого періоду;

{Абзац шостий статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

визначають потреби (обсяги) у фінансуванні заходів з мобілізаційної підготовки;

утворюють мобілізаційні підрозділи;

здійснюють заходи щодо забезпечення виконання мобілізаційних планів, довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки у відповідній сфері управління та галузі національної економіки;

доводять (встановлюють) мобілізаційні завдання (замовлення) до підприємств, установам і організаціям, що належать до сфери їх управління або залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

{Абзац десятий статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2433-VI від 06.07.2010}

укладають договори (контракти) про виконання мобілізаційних завдань (замовлень) з підприємствами, установами і організаціями, що належать до сфери їх управління або залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

забезпечують виконання підприємствами, установами і організаціями мобілізаційних завдань (замовлень) відповідно до укладених договорів (контрактів);

вносять у межах своїх повноважень до Кабінету Міністрів України пропозиції щодо формування довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки;

у разі ліквідації (реорганізації) підприємств, установ і організацій, для яких встановлено мобілізаційні завдання (замовлення), здійснюють заходи щодо передачі таких завдань (замовлень) іншим підприємствам, установам, організаціям у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

організують під час мобілізації здійснення комплексу заходів щодо переведення підприємств, установ і організацій, що належать до сфери їх управління, на роботу в умовах особливого періоду;

надають центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері економічного розвитку, пропозиції щодо бронювання у відповідних сферах управління військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час; організують їх бронювання; забезпечують надання звітності з питань бронювання військовозобов'язаних у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

{Абзац шістнадцятий статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

забезпечують разом з Міністерством оборони України функціонування системи військового обліку громадян України; організують підвищення кваліфікації працівників мобілізаційних підрозділів та працівників з питань мобілізаційної роботи;

організують створення, розвиток, утримання, передачу, ліквідацію та реалізацію мобілізаційних потужностей на підприємствах, в установах і організаціях, що належать до сфери їх управління або залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

організують створення, формування і ведення страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

розробляють в установленому порядку програми створення страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

здійснюють контроль за створенням, зберіганням та обслуговуванням мобілізаційного резерву матеріально-технічних і сировинних ресурсів на підприємствах, в установах і організаціях, що належать до сфери їх управління або залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

розробляють і в межах наданих повноважень затверджують, подають в установленому порядку на затвердження нормативно-правові акти з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації у відповідній сфері управління, галузі національної економіки;

{Абзац двадцять третій статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

формують проекти основних показників мобілізаційних планів у відповідній сфері управління, галузі національної економіки;

забезпечують виконання законів України та інших нормативно-правових актів з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації;

подають центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку, щорічну доповідь про стан мобілізаційної готовності відповідних сфер управління, галузей національної економіки та про хід виконання довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

взаємодіють з центральними і місцевими органами виконавчої влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації і одержують від них в установленому законодавством порядку інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

надають інформацію Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування з питань, що належать до їх компетенції, про характер мобілізаційних завдань (замовлень), встановлених ними для підприємств, установ і організацій, які знаходяться на їх території.

Стаття 16. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим

Рада міністрів Автономної Республіки Крим:

формує проект основних показників мобілізаційного плану Автономної Республіки Крим;

розробляє мобілізаційний план, довготермінові і річні програми мобілізаційної підготовки Автономної Республіки Крим;

здійснює методичне забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації органів влади Автономної Республіки Крим;

керує мобілізаційною підготовкою органів влади Автономної Республіки Крим;

планує, організовує і контролює мобілізаційну підготовку в Автономній Республіці Крим, переведення галузей економіки республіки на функціонування в умовах особливого періоду;

визначає можливості економіки Автономної Республіки Крим щодо задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, національної економіки та забезпечення життєдіяльності населення в умовах особливого періоду;

{Абзац сьомий статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

визначає потреби (обсяги) у фінансуванні заходів з мобілізаційної підготовки;

утворює мобілізаційні підрозділи;

здійснює заходи щодо забезпечення виконання мобілізаційного плану, довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки;

доводить (встановлює) мобілізаційні завдання (замовлення) до інших органів влади Автономної Республіки Крим;

забезпечує виконання підприємствами, установами і організаціями мобілізаційних завдань (замовлень) відповідно до укладених договорів (контрактів);

вносить у межах своїх повноважень до Кабінету Міністрів України пропозиції щодо формування довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки;

забезпечує разом з Міністерством оборони України функціонування системи військового обліку громадян України; організовує бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час, забезпечує надання звітності з питань бронювання військовозобов'язаних у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

забезпечує надання військовим комісаріатам відомостей про реєстрацію, банкрутство (ліквідацію) підприємств, установ і організацій згідно із законодавством;

організовує підвищення кваліфікації працівників мобілізаційних підрозділів та працівників з питань мобілізаційної роботи;

організовує створення, розвиток, утримання, передачу, ліквідацію та реалізацію мобілізаційних потужностей;

організовує створення, формування і ведення страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

здійснює контроль за створенням, зберіганням та обслуговуванням мобілізаційного резерву матеріально-технічних і сировинних ресурсів;

подає центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку, щорічну доповідь про стан мобілізаційної готовності Автономної Республіки Крим та про хід виконання довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

одержує від центральних органів виконавчої влади необхідну інформацію з питань, що належать до їх компетенції, про характер мобілізаційних завдань (замовлень), встановлених підприємствам, установам і організаціям, що знаходяться на території Автономної Республіки Крим, з метою планування раціонального використання людських і матеріальних ресурсів під час мобілізації та у воєнний час;

організовує під час мобілізації в установленому порядку своєчасне оповіщення та прибуття громадян, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації у порядку, визначеному частинами третьою - п'ятою статті 22 цього Закону, техніки на збірні пункти та у військові частини, виділення будівель, споруд, земельних ділянок, транспортних та інших матеріально-технічних засобів і надання послуг Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту відповідно до мобілізаційного плану;

{Абзац двадцять другий статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

забезпечує виконання законів України та інших нормативно-правових актів з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації.

Стаття 17. Місцеві органи виконавчої влади

Місцеві органи виконавчої влади:

беруть участь у формуванні проєктів основних показників мобілізаційного плану;

розробляють мобілізаційні плани, довготермінові та річні програми мобілізаційної підготовки у відповідних регіонах;

здійснюють методичне забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, які залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

планують, організовують і контролюють мобілізаційну підготовку на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць та переведення їх економіки на функціонування в умовах особливого періоду;

керують мобілізаційною підготовкою на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць, контролюють стан мобілізаційної готовності підприємств, установ і організацій, які залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

визначають можливості адміністративно-територіальних одиниць щодо задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, національної економіки та забезпечення життєдіяльності населення в умовах особливого періоду;

{Абзац сьомий статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

визначають потреби (обсяги) у фінансуванні заходів з мобілізаційної підготовки;

утворюють мобілізаційні підрозділи;

здійснюють заходи щодо забезпечення виконання мобілізаційних планів, довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки;

доводять (встановлюють) мобілізаційні завдання (замовлення) до органів місцевого самоврядування, а в разі потреби також до місцевих органів виконавчої влади нижчого рівня з передачею їм необхідних фінансових ресурсів;

{Абзац одинадцятий статті 17 в редакції Закону № 2433-VI від 06.07.2010}

доводять розпорядження про виконання мобілізаційних завдань (замовлень) до підприємств, установ і організацій, які залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень), та укладають з ними договори (контракти);

забезпечують виконання підприємствами, установами і організаціями, які знаходяться на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць, мобілізаційних завдань (замовлень);

вносять у межах своїх повноважень до Кабінету Міністрів України пропозиції щодо формування довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки;

у разі ліквідації (реорганізації) підприємств, установ і організацій, які залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень), здійснюють заходи щодо передачі таких завдань (замовлень) іншим підприємствам, установам і організаціям у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

організовують під час мобілізації здійснення комплексу заходів щодо переведення підприємств, установ і організацій, які залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень), на роботу в умовах особливого періоду;

забезпечують разом з військовими комісаріатами функціонування системи військового обліку громадян України, організують бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час, забезпечують надання звітності з питань бронювання військовозобов'язаних у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

забезпечують надання військовим комісаріатам відомостей про реєстрацію, банкрутство (ліквідацію) підприємств, установ і організацій згідно із законодавством;

сприяють військовим комісаріатам у їх роботі в мирний час та під час мобілізації;

організовують підвищення кваліфікації працівників мобілізаційних підрозділів та працівників з питань мобілізаційної роботи;

організовують створення, розвиток, утримання, передачу, ліквідацію та реалізацію мобілізаційних потужностей на підприємствах, в установах і організаціях, які залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

організовують створення, формування і ведення страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

здійснюють контроль за створенням, зберіганням та обслуговуванням мобілізаційного резерву матеріально-технічних і сировинних ресурсів на підприємствах, в установах і організаціях, які залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

організовують під час мобілізації в установленому порядку своєчасне оповіщення і прибуття громадян, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації у порядку, визначеному частинами третьою - п'ятою статті 22 цього Закону, техніки на збірні пункти та у військові частини, виділення будівель, споруд, земельних ділянок, транспортних та інших матеріально-технічних засобів і надання послуг Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту відповідно до мобілізаційних планів;

{Абзац двадцять четвертий статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

забезпечують виконання законів України та інших нормативно-правових актів з питань мобілізаційної підготовки і мобілізації;

подають центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку, щорічну доповідь про стан мобілізаційної готовності на території області, міст Києва і Севастополя та про хід

виконання довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

одержують від центральних органів виконавчої влади необхідну інформацію з питань, що належать до їх компетенції, а також про характер мобілізаційних завдань (замовлень), встановлених підприємствам, установам і організаціям, що знаходяться на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць, з метою планування раціонального використання людських і матеріальних ресурсів під час мобілізації та у воєнний час.

{Стаття 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2433-VI від 06.07.2010}

Стаття 18. Органи місцевого самоврядування

Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад:

планують, організують і забезпечують мобілізаційну підготовку та мобілізацію на території відповідних населених пунктів;

беруть участь у формуванні проектів основних показників мобілізаційного плану;

розробляють мобілізаційні плани, довготермінові і річні програми мобілізаційної підготовки;

забезпечують на території відповідних населених пунктів виконання мобілізаційних завдань (замовлень) підприємствами, установами і організаціями, які залучаються ними до виконання цих завдань (замовлень);

{Абзац п'ятий статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2433-VI від 06.07.2010}

здійснюють під час оголошення мобілізації заходи щодо переведення підприємств, установ і організацій, які знаходяться на території відповідних населених пунктів, на роботу в умовах особливого періоду;

доводять розпорядження про виконання мобілізаційних завдань (замовлень) до підприємств, установ і організацій, які знаходяться на території відповідних населених пунктів і залучаються до виконання мобілізаційних завдань (замовлень), та укладають з ними договори (контракти);

{Абзац сьомий статті 18 в редакції Закону № 2433-VI від 06.07.2010}

керують та здійснюють контроль за мобілізаційною підготовкою підприємств, установ і організацій, які залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

{Абзац восьмий статті 18 в редакції Закону № 2433-VI від 06.07.2010}

здійснюють контроль за створенням, зберіганням та обслуговуванням мобілізаційного резерву матеріально-технічних і сировинних ресурсів на підприємствах, в установах і організаціях, що перебувають у комунальній власності або залучаються ними до виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

у разі ліквідації (реорганізації) підприємств, установ і організацій, що перебувають у комунальній власності і яким встановлено мобілізаційні завдання (замовлення) або які залучаються до їх виконання, здійснюють заходи щодо передачі таких завдань (замовлень) іншим підприємствам, установам і організаціям, які знаходяться на території відповідних населених пунктів, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

організують під час мобілізації в установленому порядку своєчасне оповіщення та прибуття громадян, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації у порядку, визначеному частинами третьою - п'ятою статті 22 цього Закону, техніки на збірні пункти та у військові частини, виділення будівель, споруд, земельних ділянок, транспортних та інших матеріально-технічних засобів і надання послуг Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту відповідно до мобілізаційних планів;

{Абзац одинадцятий статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

забезпечують на території відповідних населених пунктів ведення військового обліку військовозобов'язаних і призовників, бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час і надання звітності щодо бронювання військовозобов'язаних у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

забезпечують надання військовим комісаріатам відомостей про реєстрацію, банкрутство (ліквідацію) підприємств, установ і організацій, що належать до сфери їх управління, згідно із законодавством;

сприяють військовим комісаріатам у їх роботі в мирний час та під час мобілізації;

одержують від місцевих органів виконавчої влади необхідну інформацію про характер мобілізаційних завдань (замовлень), встановлених підприємствам, установам і організаціям, які знаходяться на території відповідних населених пунктів, з метою планування раціонального використання людських і матеріальних ресурсів під час мобілізації та у воєнний час;

вирішують разом з місцевими органами виконавчої влади питання щодо виконання мобілізаційних завдань (замовлень) підприємствами, установами і організаціями, що перебувають у комунальній власності або залучаються ними до виконання цих завдань (замовлень), у разі втрати зв'язку із зазначеними підприємствами, установами і організаціями під час мобілізації та у воєнний час;

забезпечують на території відповідних населених пунктів виконання законів України та інших нормативно-правових актів з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації.

Розділ IV

ОБОВ'ЯЗКИ ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ І ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ГРОМАДЯН ЩОДО МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ

Стаття 21. Обов'язки підприємств, установ і організацій щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації

1. Підприємства, установи і організації зобов'язані:

планувати і здійснювати заходи щодо розробки мобілізаційних планів та підготовки до виконання покладених на них мобілізаційних завдань (замовлень) і забезпечувати поставку продукції згідно з укладеними договорами (контрактами) та надавати звіти з цих питань відповідним органам виконавчої влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування, які є замовниками мобілізаційних завдань (замовлень);

у разі їх ліквідації (реорганізації) своєчасно сповіщати про це відповідні органи державної влади, інші державні органи та органи місцевого самоврядування, з якими укладено договори (контракти) на виконання мобілізаційних завдань (замовлень); здійснювати під час мобілізації заходи щодо переведення виробництва (діяльності) на функціонування в умовах особливого періоду;

утримувати в належному стані техніку, будівлі, споруди та об'єкти інфраструктури, що належать для передачі в разі мобілізації Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту або призначені для спільного з ними використання у воєнний час;

{Абзац п'ятий частини першої статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

сприяти військовим комісаріатам у їх роботі в мирний час та під час мобілізації;

забезпечувати своєчасне прибуття працівників, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації у порядку, визначеному частинами третьою - п'ятою статті 22 цього Закону, на збірні пункти та до військових частин;

{Абзац сьомий частини першої статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

забезпечувати в разі мобілізації доставку техніки на збірні пункти та у військові частини згідно з мобілізаційними завданнями (замовленнями);

здійснювати заходи щодо підготовки до розгортання спеціальних формувань, призначених для передачі в разі мобілізації до Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, розгортання та передачі їх в особливий період згідно з мобілізаційними планами;

{Абзац дев'ятий частини першої статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

надавати під час мобілізації будівлі, споруди, транспортні та інші матеріально-технічні засоби Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту згідно з мобілізаційними планами з наступним відшкодуванням їх вартості в порядку, встановленому законом;

{Абзац десятий частини першої статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5404-VI від 02.10.2012}

створювати та утримувати мобілізаційні потужності, створювати і зберігати мобілізаційний резерв матеріально-технічних і сировинних ресурсів згідно з мобілізаційними завданнями (замовленнями);

забезпечувати формування і ведення страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

вести облік військовозобов'язаних, резервістів і призовників із числа працюючих, здійснювати заходи щодо бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час і надавати звітність із цих питань відповідним органам державної влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування в установленому порядку;

{Абзац тринадцятий частини першої статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2926-VI від 13.01.2011, № 1127-VII від 17.03.2014}

надавати відповідним органам державної влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування інформацію, необхідну для планування і здійснення мобілізаційних заходів;

утворювати мобілізаційні підрозділи та призначати працівників з питань мобілізаційної роботи;

сприяти своїм працівникам, які є резервістами, у виконанні ними обов'язків служби у військовому резерві та своєчасному їх направленню до органів військового управління, військових частин;

{Частина першу статті 21 доповнено абзацом шістнадцятим згідно із Законом № 1127-VII від 17.03.2014}

у разі реєстрації (перереєстрації), переобладнання чи зняття з обліку транспортних засобів, які можуть бути призначені для доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період, подавати до відповідних органів та підрозділів, що згідно із Законом України "Про дорожній рух" здійснюють державну реєстрацію та облік транспортних засобів, документи з відміткою районного (міського) військового комісаріату про постановку їх на військовий облік (зняття з військового обліку).

{Частина першу статті 21 доповнено абзацом сімнадцятим згідно із Законом № 1275-VII від 20.05.2014}

2. Підприємства, установи і організації, які є виконавцями мобілізаційних завдань (замовлень) з виробництва продукції, укладають договори (контракти) з підприємствами, установами і організаціями - виробниками (співвиконавцями) комплектуючих виробів, постачальниками матеріально-технічних засобів, сировини.

3. Підприємства, установи і організації не можуть відмовлятися від укладання договорів (контрактів) на виконання мобілізаційних завдань (замовлень), якщо їх можливості з урахуванням мобілізаційного розгортання та переданих їм матеріально-фінансових ресурсів дають змогу виконати ці мобілізаційні завдання (замовлення).

Закон України
«Про телебачення і радіомовлення»
від 21 грудня 1993 року № 3759-ХІІ
(із змінами)

Цей Закон відповідно до Конституції України та Закону України "Про інформацію" регулює відносини, що виникають у сфері телевізійного та радіомовлення на території України, визначає правові, економічні, соціальні, організаційні умови їх функціонування, спрямовані на реалізацію свободи слова, прав громадян на отримання повної, достовірної та оперативної інформації, на відкрите і вільне обговорення суспільних питань.

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. Для цілей цього Закону вживаються такі терміни:

аудіовізуальна інформація - будь-які сигнали, що сприймаються зоровими і слуховими рецепторами людини та ідентифікуються як повідомлення про події, факти, явища, процеси, відомості про осіб, а також коментарі (думки) про них, що передаються за допомогою зображень та звуків;

аудіовізуальний твір - частина телерадіопрограми, яка є об'єктом авторського права, має певну тривалість, авторську назву і власну концепцію, складається з епізодів або цілісних авторських творів, поєднаних між собою творчим задумом і зображувальними чи звуковими засобами та яка є результатом спільної діяльності авторів, виконавців та виробників;

аудіовізуальний (електронний) засіб масової інформації - організація, яка надає для масового приймання споживачами аудіовізуальну інформацію, передану у вигляді електричних сигналів і прийняту за допомогою побутових електронних пристроїв;

афілійована особа - будь-яка юридична особа, що має істотну участь у суб'єкті інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

багатоканальна телемережа (ефірна або кабельна) - телекомунікаційна мережа загального користування, призначена для передавання телерадіопрограм, а також надання інших телекомунікаційних і мультимедійних послуг, здатна забезпечити одночасну трансляцію більше ніж однієї телерадіопрограми і може інтегруватися з іншими телекомунікаційними мережами загального користування;

будинкова розподільна мережа - телекомунікаційна мережа, призначена для спрямування телерадіопрограм в окремі приміщення (квартири) будинку, яка є однією з внутрішніх комунікацій будинку і не входить до складу багатоканальних телемереж;

ведучий (диктор) передачі - особа, яка у кадрі чи поза кадром або в радіоефірі здійснює координацію та/або загальне керування процесом реалізації творчого задуму іншими учасниками передачі або супроводжує хід передачі поясненнями та/або оголошенням правил. Ведучий (диктор) передачі здійснює діяльність на підставі трудових, цивільно-правових чи інших відносин з телерадіоорганізацією або з іншою особою, яка забезпечує створення або виготовлення передачі, у тому числі на замовлення телерадіоорганізації;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 2054-VIII від 23.05.2017}

власний продукт телерадіоорганізації - програми та передачі, їх частини, які повністю або частково створені та/чи профінансовані телерадіоорганізацією;

власник суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення - фізична особа або юридична особа, стосовно якої не існує фізичних осіб, яка володіє прямою або опосередкованою істотною участю суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення (крім фізичних осіб, які здійснюють опосередковане володіння істотною участю виключно за дорученням, за відсутності інших ознак опосередкованого володіння). Кінцевий бенефіціарний власник (контролер) є власником суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення;

{Термін статті 1 в редакції Закону № 674-VIII від 03.09.2015}

громадські телерадіоорганізації - телерадіоорганізації, які відповідно до закону є неприбутковими організаціями, створеними з метою задоволення інформаційних потреб територіальних громад;

державні телерадіоорганізації - телерадіоорганізації, які є державними підприємствами і засновані органами державної влади;

дозвіл на тимчасове мовлення - рішення, прийняте Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення, що надає телерадіоорганізації право на позаконкурсних засадах відповідно до умов дозволу здійснювати тимчасове мовлення на територіях з особливим режимом мовлення строком до одного року;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 2244-VIII від 07.12.2017}

ефірний час - проміжок часу, протягом якого відповідно до ліцензії на мовлення телерадіоорганізація здійснює трансляцію (ретрансляцію) будь-якої аудіовізуальної інформації;

{Абзац статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2912-VI від 11.01.2011}

істотна участь - пряме та/або опосередковане володіння особою самостійно чи спільно з іншими особами 10 і більше відсотками статутного капіталу та/або права голосу часток (паїв, акцій) суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення або незалежна від формального володіння можливість значного впливу на управління таким суб'єктом інформаційної діяльності. Особа визнається власником опосередкованої істотної участі незалежно від того, чи здійснює вона контроль прямого власника істотної участі в суб'єкті інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення або контроль будь-якої іншої особи в ланцюгу володіння корпоративними правами зазначеного суб'єкта інформаційної діяльності;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

канал телевізійний - певна смуга частот, призначена для потреб телебачення і зазначена у Плані використання радіочастотного ресурсу України;

канал мовлення - сукупність технічних засобів мовлення (кабельного, оптичного, радіозв'язку), призначених для розповсюдження теле- та/чи радіопрограм на територію, що визначається параметрами цих засобів, які забезпечують трансляцію в реальному часі однієї телерадіопрограми;

канал мовлення багатоканальної телемережі - частина ресурсу багатоканальної телемережі, яка забезпечує трансляцію в реальному часі однієї телерадіопрограми;

кінцевий бенефіціарний власник (контролер) - фізична особа, яка незалежно від формального володіння має можливість здійснювати вирішальний вплив на управління або господарську діяльність суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення безпосередньо або через інших осіб, який здійснюється, зокрема, шляхом реалізації права володіння або користування всіма активами чи їх значною часткою, права вирішального впливу на формування складу, результати голосування, а також вчинення правочинів, які надають можливість визначити умови господарської діяльності,

надавати обов'язкові до виконання вказівки або виконувати функції органу управління, або яка має можливість здійснювати вплив шляхом прямого або опосередкованого (через іншу фізичну чи юридичну особу) володіння однією особою самостійно або спільно з пов'язаними фізичними та/або юридичними особами часткою в суб'єкті інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

комунальні телерадіоорганізації - створені органами місцевого самоврядування за участі територіальної громади у встановленому законом порядку телерадіоорганізації, не менше половини акцій або часток статутного капіталу яких перебувають у комунальній власності;

конкурсна гарантія - встановлений Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення грошовий внесок, що підтверджує наміри та зобов'язання учасника конкурсу на отримання ліцензії;

контроль - володіння часткою статутного капіталу юридичної особи у розмірі більш як 50 відсотків, крім привілейованих акцій, або правом на більш як 50 відсотків голосів у вищому органі управління юридичною особою, або можливість здійснювати вирішальний вплив на управління юридичною особою на основі правочину;

{Статтю 1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 409-VII від 04.07.2013; термін статті 1 в редакції Закону № 674-VIII від 03.09.2015}

ланцюг володіння корпоративними правами - інформація про склад засновників, учасників, акціонерів суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення, що включає дані про засновників, учасників, акціонерів першого і кожного наступного рівня володіння корпоративними правами суб'єкта інформаційних послуг у сфері телебачення і радіомовлення;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

ліцензія на мовлення - документ державного зразка, який видається Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення та засвідчує право ліцензіата відповідно до умов ліцензії здійснювати мовлення, використовувати канали мовлення, мережі мовлення, канали багатоканальних телемереж;

ліцензія провайдера програмної послуги - документ державного зразка, який видається Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення та засвідчує право ліцензіата надавати програмні послуги з використанням ресурсу багатоканальних телемереж;

ліцензійні вимоги - кваліфікаційні, організаційні, технічні, технологічні, фінансово-економічні, особливі вимоги до телерадіоорганізацій, які мають на меті отримання ліцензії на мовлення;

ліцензіат (власник ліцензії) - юридична або фізична особа, якій Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення видала відповідну ліцензію;

ліцензування мовлення - видача, продовження, переоформлення, анулювання ліцензій на мовлення, внесення змін до ліцензій на мовлення, видача дублікатів ліцензій на мовлення, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов і умов ліцензії, видача розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов і умов ліцензії, а також розпоряджень про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування мовлення;

логотип (фірмовий, торговий знак) - будь-яка комбінація позначень (слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів), які придатні для вирізнення ефірного часу однієї телерадіоорганізації від іншої;

{Абзац статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2912-VI від 11.01.2011}

мовлення (телерадіомовлення) - створення (комплектування та/або пакетування) і розповсюдження програм, пакетів програм, передач з використанням технічних засобів телекомунікацій для публічного приймання за допомогою побутових теле- та радіоприймачів у відкритий спосіб чи за абонентну плату на договірних засадах;

мовник (теле- чи радіо) - суб'єкт господарювання, який створює (комплектує та/або пакетує) телевізійні чи радіопрограми та передачі і розповсюджує їх у відкритому або кодованому вигляді за допомогою технічних засобів шляхом трансляції та ретрансляції для приймання їх споживачами;

мережа мовлення - сукупність визначених ліцензією на мовлення каналів мовлення, телемереж, радіочастот, супутників, які використовуються мовником для розповсюдження теле- чи радіопрограм та передач;

музичний кліп - змістовно завершений аудіовізуальний твір, звуковий ряд якого складається з музичного твору, в тому числі пісні;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 2054-VIII від 23.05.2017}

національний аудіовізуальний продукт - програми, фільми, аудіовізуальні твори, вироблені фізичними або юридичними особами України;

новини (передача новин) - інформаційна, інформаційно-аналітична телерадіопередача, яка згідно з розкладом мовлення телерадіоорганізації регулярно виходить в ефір;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 2054-VIII від 23.05.2017}

оператор багатоканальної телемережі - суб'єкт господарювання (юридична або фізична особа), який здійснює обслуговування та технічну експлуатацію багатоканальної телемережі відповідно до вимог Закону України "Про телекомунікації", без права надання програмної (інформаційної) послуги;

опосередковане володіння істотною участю - володіння особою самостійно або спільно з іншими особами принаймні одним з наведених нижче прав і правомочностей:

здійснення контролю прямого власника істотної участі в телерадіоорганізації;

здійснення контролю групи прямих власників юридичних осіб, які є прямими власниками істотної участі в телерадіоорганізації;

право голосу на загальних зборах учасників (акціонерів) телерадіоорганізації з часткою (акціями, паями тощо) в розмірі 10 і більше відсотків статутного (складеного) капіталу, яке ґрунтується на будь-якій не забороненій законом підставі (крім випадків, коли за дорученням право голосу 10 і більше відсотків статутного (складеного) капіталу суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення надається довірцем особі, яка перебуває у трудових відносинах з довірцем, або коли в довіреності визначено перелік питань порядку денного загальних зборів із зазначенням того, як і за яке (проти якого) рішення потрібно проголосувати);

наявність у особи (групи осіб) незалежно від формального володіння можливістю вирішального впливу на керівництво чи діяльність суб'єкта інформаційної діяльності чи будь-якої з наведених у цьому визначенні осіб;

здійснення контролю групи осіб, яка здійснює контроль будь-якої з наведених у цьому визначенні осіб;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

пакет програм - перелік телерадіопрограм, які провайдер програмної послуги пропонує абонентам на договірних засадах як цілісну інформаційну послугу;

передача (телерадіопередача) - змістовно завершена частина програми (телерадіопрограми), яка має відповідну назву, обсяг трансляції, авторський знак, може бути використана незалежно від інших частин програми і розглядається як цілісний інформаційний продукт;

пов'язані особи з суб'єктом інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення - особи, які мають істотну участь у суб'єкті інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення; керівники, афілійовані особи суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення; особи, які мають істотну участь в афілійованих особах суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення; члени сім'ї (чоловік, дружина, діти та батьки, мачуха та вітчим, рідні брати, сестри та їхні діти, чоловіки і дружини) власників суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення; юридичні особи, в яких фізичні особи, зазначені вище, є керівниками або власниками істотної участі; студія-виробник, з якою суб'єктом інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення протягом календарного року здійснено господарських операцій на загальну суму, що перевищує 50 мільйонів гривень (без урахування податку на додану вартість);

{Статтю 1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 409-VII від 04.07.2013; термін статті 1 в редакції Закону № 674-VIII від 03.09.2015}

провайдер програмної послуги - суб'єкт господарювання, який на підставі ліцензії, виданої Національною радою України з питань телебачення та радіомовлення, на договірних засадах надає абонентам можливість перегляду пакетів програм, використовуючи для передавання цих програм ресурси багатоканальних телемереж;

проводова мережа - комплекс поєднаних у єдиному технологічному процесі споруд і технічних засобів, призначений для трансляції однієї чи кількох радіопрограм у штучному закритому середовищі (проводі);

програма (телерадіо програма) - поєднана єдиною творчою концепцією сукупність передач (телерадіо передач), яка має постійну назву і транслюється телерадіоорганізацією за певною сіткою мовлення;

програмна послуга - формування пакетів програм та забезпечення абонентам можливості їх перегляду на договірних засадах;

програмна концепція мовлення - обов'язковий додаток до ліцензії на мовлення, яким визначаються основні змістовні характеристики мовлення відповідно до вимог цього Закону;

пряма трансляція - безпосередня трансляція теле- або радіо передач без попереднього запису і монтажу;

публічна компанія - юридична особа, створена у формі публічного акціонерного товариства, акції якої включені до біржових списків (пройшли процедуру лістингу) фондових бірж, що відповідають критеріям, визначеним Національним банком України. Вважається, що публічна компанія не має осіб, які мають істотну участь, здійснюють над нею контроль, та є такою, що не має кінцевого бенефіціарного власника (контролера);

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

радіомовлення - виробництво, комплектування та розповсюдження аудіо передач (аудіо програм) з використанням радіочастотного ресурсу, що приймаються будь-якою кількістю приймачів;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 1421-VIII від 16.06.2016}

ретрансляція - прийом і одночасна передача, незалежно від використаних технічних засобів, повних і незмінних телерадіо програм або істотних частин таких програм, які транслюються мовником;

розклад мовлення телерадіоорганізацій - відкрита інформація телерадіоорганізацій, на яку не розповсюджується авторське право, про послідовність виходу в ефір та хронометраж телерадіо передач протягом певного визначеного відрізка часу;

сітка мовлення - документ, що містить перелік, послідовність, назву, час виходу в ефір теле- чи радіо програм, теле- чи радіо передач і відображає основні напрями програмної концепції мовлення на конкретний період;

система колективного прийому - комплекс обладнання, який забезпечує в межах одного будинку можливість прийому теле- чи радіо програм за допомогою побутових приймальних засобів без обмеження можливості у виборі програм, без права наступного розповсюдження цих програм та отримання абонентної плати;

соціальне телерадіомовлення - передачі чи програми освітнього, навчального та довідкового характеру, передачі для сліпих, глухих, людей з послабленим слухом, а також програми і передачі з проблем екологічного виховання;

структура власності - система взаємовідносин юридичних та фізичних осіб, що дає змогу визначити:

всіх власників, учасників, акціонерів суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення (телерадіоорганізації або провайдера програмної послуги), у тому числі бенефіціарних власників (контролерів), а за їх відсутності - всіх власників, учасників, акціонерів суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення і всіх фізичних осіб та власників, учасників, акціонерів юридичних осіб на всіх рівнях ланцюга володіння корпоративними правами суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення (крім публічних компаній);

всіх осіб, які мають пряму або опосередковану істотну участь у суб'єкті інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення;

всіх ключових учасників кожної юридичної особи, яка присутня в ланцюгу володіння корпоративними правами такого суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення;

відносини контролю щодо суб'єкта інформаційної діяльності між усіма особами, зазначеними в абзацах другому і третьому цього визначення;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

суб'єкт інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення - юридична особа, що здійснює господарську діяльність у сфері телебачення і радіомовлення (телерадіоорганізація, провайдер програмної послуги тощо);

{Термін статті 1 в редакції Закону № 674-VIII від 03.09.2015}

Суспільне телебачення і радіомовлення України - організаційно-правова форма некомерційного телебачення і радіомовлення, засади діяльності якої визначено Законом України "Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України";

{Абзац статті 1 виключено на підставі Закону № 145-VI від 18.03.2008}

студія-виробник (незалежний продюсер) - суб'єкт господарювання, який займається створенням (виготовленням) фільмів, реклами, окремих теле- та/або радіо передач чи програм;

суборенда каналу мовлення - юридично оформлена або прихована поступка визначеного ліцензії на мовлення каналом (часом) мовлення іншій юридичній або фізичній особі, включаючи не передбачену умовами ліцензії (програмною концепцією мовлення) систематичну ретрансляцію програм і передач інших телерадіоорганізацій;

телебачення (телемовлення) - виробництво аудіовізуальних програм та передач або комплектування (пакування) придбаних аудіовізуальних програм та передач і їх поширення незалежно від технічних засобів розповсюдження, які приймаються необмеженою кількістю осіб;

{Термін статті 1 в редакції Закону № 2054-VIII від 23.05.2017}

телерадіоорганізація - зареєстрована у встановленому законодавством порядку юридична особа, яка на підставі виданої Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення ліцензії на мовлення створює або комплектує та/чи пакетує телерадіо програми і/або передачі та розповсюджує їх за допомогою технічних засобів мовлення;

телерадіожурналіст - штатний або позаштатний творчий працівник телерадіоорганізації, який професійно збирає, одержує, створює і готує інформацію для розповсюдження;

телерадіопрацівник - штатний або позаштатний працівник телерадіоорганізації, який за характером своєї професійної діяльності та відповідно до посадових обов'язків бере участь у створенні та розповсюдженні телерадіопрограм та передач;

території з особливим режимом мовлення - райони України, що межують з тимчасово окупованою територією України (Автономною Республікою Крим та містом Севастополем), райони Донецької і Луганської областей;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 2244-VIII від 07.12.2017}

технічні засоби мовлення - сукупність радіоелектронних засобів та технічних пристроїв, за допомогою яких програми і передачі доводяться до споживачів;

тимчасове мовлення - мовлення з використанням радіочастотного ресурсу України, що здійснюється телерадіоорганізаціями на підставі наданого Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення дозволу на тимчасове мовлення;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 2244-VIII від 07.12.2017}

трансляція (телерадіотрансляція) - початкова передача, яка здійснюється наземними передавачами, за допомогою кабельного телебачення або супутниками будь-якого типу в кодованому або відкритому вигляді телевізійних чи радіопрограм, що приймаються населенням;

умови дозволу - нормативно-правовий акт Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, положення якого встановлюють вичерпний перелік вимог, обов'язкових для виконання телерадіоорганізацією, що здійснює мовлення на територіях з особливим режимом мовлення, та вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання дозволу;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 2244-VIII від 07.12.2017}

умови ліцензії - визначені ліцензії на мовлення та додатками до ліцензії організаційні, технологічні та змістовні характеристики мовлення, а також організаційно-технічні, фінансові, інвестиційні зобов'язання організації-ліцензіата;

універсальна програмна послуга - перелік телерадіопрограм, отримання яких усіма абонентами провайдеру програмної послуги є обов'язковим і до складу якого входять такі телерадіопрограми:

1) публічного акціонерного товариства "Національна суспільна телерадіокомпанія України";

2) телерадіоорганізацій місцевої і регіональної категорії мовлення, що здійснюють мовлення в межах не більш як однієї області (або виключно в межах Автономної Республіки Крим, міст Києва та Севастополя), що відповідно до ліцензій на мовлення здійснюють ефірне телевізійне мовлення або цифрове мовлення з використанням радіочастотного ресурсу, на території розташування відповідної багатоканальної телемережі, що використовується провайдером програмної послуги, за умови, що такі телерадіоорганізації не здійснюють ретрансляції програм інших мовників та не володіють іншими ліцензіями, що дозволяють здійснювати ефірне або багатоканальне мовлення в інших областях (регіонах) України;

3) державного підприємства "Парламентський телеканал "Рада" або його правонаступника за умови наявності у нього ліцензії на мовлення.

{Термін "універсальна програмна послуга" в редакції Закону № 1663-VIII від 06.10.2016}

Стаття 2. Сфера дії Закону

1. Дія цього Закону поширюється на відносини між суб'єктами діяльності в галузі телебачення і радіомовлення незалежно від їхньої форми власності, мети створення, виду статутної діяльності, а також від способу розповсюдження телерадіопрограм та передач, розрахованих на масове приймання споживачами.

2. Стосовно організацій, які знаходяться за межами країни і діють відповідно до законодавства інших держав, цей Закон застосовується виключно в частині регулювання порядку розповсюдження їх програм і передач на території України, якщо інше не передбачається міжнародними угодами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

3. Дія цього Закону не поширюється на відносини, що регулюють засади створення і діяльності технологічних телемереж і проводівих мереж закритого типу та спеціального призначення, не розрахованих на масове приймання їхніх передач.

Стаття 3. Законодавство про телебачення і радіомовлення

1. Законодавство України про телебачення і радіомовлення складається з Конституції України, Закону України "Про інформацію", цього Закону, законів України "Про Суспільне телебачення і радіомовлення України", "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення", "Про телекомунікації", "Про радіочастотний ресурс України", міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

{Частина перша статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

Стаття 4. Основні принципи державної політики у сфері телебачення і радіомовлення

1. Держава проводить політику протекціонізму щодо розповсюдження програм і передач вітчизняного виробництва.

2. Держава створює умови для забезпечення засобами телерадіомовлення культурних та інформаційних потреб громадян України, а також потреб етнічних українців, які проживають за межами України.

3. Держава підтримує об'єднання суб'єктів інформаційної діяльності в галузі телебачення і радіомовлення (телерадіоорганізацій та провайдерів програмної послуги) у самоврядні організації.

4. Держава не чинить перепон прямому прийому телевізійних і радіопрограм та передач з інших країн, які транслюються мовою національної меншини або подібною до неї регіональною мовою.

5. Держава встановлює дієві обмеження щодо монополізації телерадіоорганізацій промислово-фінансовими, політичними та іншими групами чи окремими особами, а також гарантує захист телерадіоорганізацій від фінансового і політичного тиску з боку фінансово-політичних груп та органів державної влади і органів місцевого самоврядування.

6. Держава гарантує реалізацію прав на інформацію, на вільне і відкрите обговорення суспільно важливих проблем із застосуванням телебачення і радіомовлення.

7. Держава всіма можливими законними засобами не допускає в інформаційних та інших телерадіопрограмах систематичного цілеспрямованого безпідставного загострення уваги на війні, насильстві і жорстокості, розпалюванні расової, національної та релігійної ворожнечі або позитивного їх подання (трактування), а також забезпечує ідеологічний і політичний плюралізм у сфері аудіовізуальних засобів масової інформації.

8. Держава законодавчо визначає органи влади, які здійснюють реєстраційні та регулюючі функції у галузі телерадіомовлення і не допускає створення нових чи наділення існуючих державних органів тотожними або дублюючими повноваженнями щодо аудіовізуальних засобів масової інформації.

9. Не допускається подвійне ліцензування одного й того ж виду діяльності в галузі телебачення і радіомовлення.

Стаття 5. Гарантії свободи діяльності телерадіоорганізацій

1. Цензура інформаційної діяльності телерадіоорганізації забороняється.

2. Телерадіоорганізація є незалежною у визначенні змісту програм та передач.

3. Не вмотивоване законодавством України втручання органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, громадських чи релігійних об'єднань, їх посадових осіб чи працівників, а також власників у сферу професійної діяльності телерадіоорганізацій не допускається.

Стаття 6. Неприпустимість зловживання свободою діяльності телерадіоорганізацій

1. Телерадіоорганізації в інформаційних блоках зобов'язані подавати інформацію про офіційно оприлюднену у будь-який спосіб позицію всіх представлених в органах влади політичних сил.

2. Не допускається використання телерадіоорганізацій для:

поширення відомостей, що становлять державну таємницю, або іншої інформації, яка охороняється законом; закликів до насильницької зміни конституційного ладу України;

закликів до розв'язування агресивної війни або її пропаганди та/або розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті;

{Абзац четвертий частини другої статті 6 в редакції Закону № 1715-VIII від 01.11.2016}

необґрунтованого показу насильства;

пропаганди винятковості, зверхності або неповноцінності осіб за ознаками їх релігійних переконань, ідеології, належності до тієї чи іншої нації або раси, фізичного або майнового стану, соціального походження;

трансляції програм та передач, у яких телеглядачам та/або радіослухачам надаються послуги з ворожіння та гадання, а також платні послуги у сфері народної та/або нетрадиційної медицини;

{Частина другу статті 6 доповнено новим абзацом згідно з Законом № 4316-VI від 12.01.2012}

трансляції програм або їх відеосюжетів, які можуть завдати шкоди фізичному, психічному чи моральному розвитку дітей та підлітків, якщо вони мають змогу їх дивитися;

трансляції телепередач, виготовлених після 1 серпня 1991 року, що містять популяризацію або пропаганду органів держави-агресора та їхніх окремих дій, що виправдовують чи визнають правомірною окупацію території України. Для цілей застосування цієї норми використовуються визначення та критерії, встановлені Законом України "Про кінематографію";

{Частина другу статті 6 доповнено новим абзацом згідно з Законом № 159-VIII від 05.02.2015}

трансляції аудіовізуальних творів (фільмів, телепередач, крім інформаційних та інформаційно-аналітичних телепередач), одним із учасників яких є особа, внесена до Переліку осіб, які створюють загрозу національній безпеці, оприлюдненого на веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах культури та мистецтв. При цьому учасником аудіовізуального твору вважається фізична особа, яка брала участь у його створенні під власним ім'ям (псевдонімом) або як виконавець будь-якої ролі, виконавець музичного твору, що використовується в аудіовізуальному творі, автор сценарію та/або текстів чи діалогів, режисер-постановник, продюсер;

{Частина другу статті 6 доповнено новим абзацом згідно з Законом № 159-VIII від 05.02.2015}

розповсюдження і реклами порнографічних матеріалів та предметів;

пропаганди наркотичних засобів, психотропних речовин з будь-якою метою їх застосування;

поширення інформації, яка порушує законні права та інтереси фізичних і юридичних осіб, посягає на честь і гідність особи;

здійснення інших вчинків, за якими наступає кримінальна відповідальність.

3. Трансляція програм та передач з інтерактивними конкурсами (іграми, вікторинами), умови яких прямо чи опосередковано передбачають оплатне набуття особою статусу її учасника та/або в яких телеглядачам і радіослухачам з метою отримання виграшу у грошовій або майновій формі за особисту перемогу пропонується звернутися до телерадіоорганізації у будь-який спосіб (здійснити телефонний дзвінок, відправити смс-повідомлення тощо), що передбачає стягнення коштів за з'єднання та/або телефонну розмову за ціною, що не відповідає обраному абонентом тарифному плану, або отримання додаткової послуги оператора телекомунікацій, не включеної до переліку послуг, передбачених договором (тарифним планом), забороняється.

Ця заборона не поширюється на:

канали з обмеженим доступом (канали мовлення, на яких за допомогою використання кодувальних пристроїв та/чи програмного забезпечення обмежено вільний доступ абонентів до перегляду певних телепрограм таким чином, щоб прийом сигналу став неможливим без декодувального пристрою);

трансляцію програм та/або передач з проведення розіграшів лотерей;

трансляцію програм та/або передач з проведення творчих конкурсів, спортивних змагань тощо, незважаючи на те, передбачається чи не передбачається їх умовами грошовий або майновий виграш;

трансляцію програм та/або передач з проведення розіграшів на безоплатній основі з рекламуванням (популяризацією) окремого товару, послуги, торговельної марки (знака для товарів і послуг), найменування або напрямів діяльності суб'єктів господарювання, комерційної програми з видачею виграшів у грошовій або майновій формі;

трансляцію програм та/або передач з проведення конкурсів (ігор, вікторин), умови яких передбачають безоплатне набуття особою статусу її учасника та отримання учасником, який виявив кращі особисті знання та вміння, виграшів у грошовій або майновій формі за особисту перемогу;

трансляцію програм та/або передач з проведення розіграшів на безоплатній основі для розважальних, благодійних або пізнавальних цілей.

{Статтю 6 доповнено новою частиною згідно із Законом № 4386-VI від 09.02.2012}

4. Забороняється використання у програмах та передачах на телебаченні і радіо прихованих вставок, які впливають на підсвідомість людини та/або чинять шкідливий вплив на стан їх здоров'я.

5. Дані про кожну індивідуальну програму чи передачу мають містити ім'я автора чи авторів, назву і адресу виробника програми.

6. Відповідальність за зміст програм та передач несе керівник телерадіоорганізації або автор (автори) програми та/чи передачі.

7. У випадках, передбачених законодавством України, відповідальність за зміст окремих передач можуть нести інші особи.

Стаття 7. Державне управління та регулювання у сфері телерадіомовлення

1. Верховна Рада України визначає державну політику щодо телебачення і радіомовлення, законодавчі основи її реалізації, гарантії соціального і правового захисту працівників цієї сфери.

2. Кабінет Міністрів України забезпечує проведення державної політики щодо телебачення і радіомовлення, спрямовує і координує діяльність міністерств та інших органів виконавчої влади у цій сфері.

{Частина друга статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2592-VI від 07.10.2010, № 5460-VI від 16.10.2012}

3. Забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері телебачення і радіомовлення покладаються на центральний орган виконавчої влади.

{Статтю 7 доповнено новою частиною згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012}

4. Єдиним органом державного регулювання діяльності у сфері телебачення і радіомовлення незалежно від способу розповсюдження телерадіопрограм і передач є Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення (далі - Національна рада).

{Частина четверта статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012}

5. Правові засади формування та діяльності, статус, компетенція, повноваження, функції Національної ради та порядок їх здійснення визначаються Законом України "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення".

6. Державне регулювання національного телерадіоінформаційного простору здійснюється відповідно до Плану розвитку національного телерадіоінформаційного простору, який розробляє і затверджує Національна рада згідно з визначеними законами України принципами, завданнями та пріоритетами.

7. Повноваження інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері телебачення і радіомовлення визначаються законодавством України про телебачення і радіомовлення.

Стаття 8. Захист економічної конкуренції у сфері телерадіомовлення

1. Норми цього Закону, а також правових актів, виданих на його виконання, не можуть трактуватися як обмеження вимог Закону України "Про захист економічної конкуренції". Зокрема, жодна фізична або юридична особа одноособово та/або спільно з групою пов'язаних осіб не має права контролювати у будь-який спосіб, у тому числі через вплив на формування управлінських та/або наглядових органів телерадіоорганізації або шляхом здійснення контролю власника телерадіоорганізації, більше 35 відсотків загального обсягу відповідного територіального телерадіоінформаційного ринку - загальнонаціонального, регіонального або місцевого.

{Частина перша статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

2. Контроль за дотриманням суб'єктами інформаційної діяльності законодавства про захист економічної конкуренції та недопущення ними недобросовісної конкуренції здійснюють відповідно до своїх повноважень органи Антимонопольного комітету України.

3. Один суб'єкт господарювання може мати лише одну ліцензію на наземне ефірне мовлення у кожному територіальному сегменті телерадіоінформаційного ринку - загальнонаціональному (на всю територію України), регіональному (на окремий регіон, область), місцевому (на окремий населений пункт або групу населених пунктів, що можуть розглядатися як компактне територіальне утворення).

4. Забороняється застосування демпінгових тарифів на рекламу та надання послуг.

5. Інші обмеження щодо економічної конкуренції у сфері телерадіомовлення встановлюються антимонопольним законодавством України.

Стаття 9. Захист інтересів держави та національного телерадіовиробництва

1. У загальному обсязі мовлення кожної телерадіоорганізації не менше 50 відсотків має становити національний аудіовізуальний продукт.

{Частина перша статті 9 в редакції Закону № 1421-VIII від 16.06.2016}

{З дня набрання чинності Законом № 1421-VIII від 16.06.2016 частка пісень державною мовою, передбачена частиною другою статті 9, становить: протягом першого року - 25 відсотків, протягом другого року - 30 відсотків, протягом третього року - 35 відсотків згідно із Законом № 1421-VIII від 16.06.2016}

2. Телерадіоорганізації при здійсненні радіомовлення (крім випадку, передбаченого частиною третьою цієї статті) повинні забезпечувати частку пісень (словесно-музичних творів) державною мовою в обсязі не менше 35 відсотків загального обсягу пісень, поширених протягом доби, а також не менше 35 відсотків загального обсягу пісень, поширених у кожному проміжку часу між 07.00 та 14.00 і між 15.00 та 22.00.

{Статтю 9 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1421-VIII від 16.06.2016}

3. При здійсненні радіомовлення телерадіоорганізації, які поширюють музичні твори, серед яких частка пісень офіційними мовами Європейського Союзу відповідно до умов ліцензії становить не менше 60 відсотків загального обсягу пісень, поширених протягом доби, а також не менше 60 відсотків загального обсягу пісень, поширених у кожному проміжку часу між 07.00 та 14.00 і між 15.00 та 22.00, повинні забезпечувати частку пісень державною мовою не менше 25 відсотків загального обсягу пісень, поширених протягом доби, а також не менше 25 відсотків загального обсягу пісень, поширених у кожному проміжку часу між 07.00 та 14.00 і між 15.00 та 22.00.

{Статтю 9 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1421-VIII від 16.06.2016}

4. Обсяг частки пісень державною мовою та/або іноземними мовами, які є офіційними мовами Європейського Союзу, визначається в ліцензії на мовлення телерадіоорганізації, яка здійснює радіомовлення.

{Статтю 9 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1421-VIII від 16.06.2016}

{З дня набрання чинності Законом № 1421-VIII від 16.06.2016 мінімальна частка ведення передач державною мовою, передбачена частиною п'ятою статті 9, становить: протягом першого року - не менше 50 відсотків, протягом другого року - не менше 55 відсотків, протягом третього року - не менше 60 відсотків згідно із Законом № 1421-VIII від 16.06.2016}

5. Телерадіоорганізації при здійсненні радіомовлення забезпечують не менше 60 відсотків добового обсягу ведення передач, у тому числі новинно-аналітичних блоків, розважальних передач (дикторами, ведучими радіопередач) державною мовою.

{Статтю 9 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1421-VIII від 16.06.2016}

6. Мовник не має права розповсюджувати аудіовізуальні твори, у яких заперечується або виправдовується злочинний характер комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років в Україні, злочинний характер націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму, створюється позитивний образ осіб, які обіймали керівні посади у комуністичній партії (посаду секретаря районного комітету і вище), вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних та автономних радянських республік (крім випадків, пов'язаних з розвитком української науки та культури), працівників радянських органів державної безпеки, виправдовується діяльність радянських органів державної безпеки, встановлення радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідування учасників боротьби за незалежність України у ХХ столітті.

{Статтю 9 доповнено новою частиною згідно із Законом № 317-VIII від 09.04.2015}

7. При проведенні конкурсів на видачу ліцензії на мовлення Національна рада керується необхідністю:

- забезпечення інформаційних потреб громадян, у тому числі забезпечення громадян місцевими новинами;
- захисту інтересів держави, протидії інформаційній агресії;
- захисту інтересів виробників національного аудіовізуального продукту;
- розвитку державної мови;
- захисту прав та інтересів національних меншин;
- захисту осіб, які опинилися на тимчасово окупованих територіях;
- захисту інтересів національних мовників;
- розвитку регіональних, місцевих і некомерційних мовників;
- реалізації державної політики з вивчення іноземних мов, спрямованої на забезпечення інтеграції України до європейського політичного, економічного і науково-освітнього простору.

Виходячи з цих пріоритетів Національна рада визначає на конкурсних умовах відповідні вимоги до програмної концепції мовлення.

{Частина сьома статті 9 в редакції Закону № 1421-VIII від 16.06.2016}

Стаття 10. Мова аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації

1. Телерадіоорганізації здійснюють мовлення державною мовою. Обов'язковий (мінімальний) обсяг мовлення державною мовою для телерадіоорганізацій окремих категорій мовлення встановлюється цим Законом. Допустимий обсяг мовлення мовами корінних народів, національних меншин України, мовами міжнародного спілкування встановлюється цим Законом.

2. У загальному тижневому обсязі мовлення телерадіоорганізацій загальнонаціональної і регіональної категорій мовлення, які відповідно до ліцензії здійснюють ефірне та/або багатоканальне (цифрове) мовлення з використанням радіочастотного ресурсу, передачі та/або фільми, виконані державною мовою, мають становити не менше 75 відсотків загальної тривалості передач та/або фільмів (або їх частин) у кожному проміжку часу між 07.00 та 18.00 і між 18.00 та 22.00.

Телерадіоорганізації, які відповідно до ліцензії, виданої Національною радою, здійснюють супутникове мовлення та програми яких ретранслюються провайдером програмної послуги в багатоканальних телемережах більш як однієї області, в цілях застосування цієї статті прирівнюються до телерадіоорганізацій загальнонаціональної категорії мовлення та зобов'язані дотримуватися вимог, встановлених абзацом першим цієї частини.

3. У загальному тижневому обсязі мовлення телерадіоорганізацій місцевої категорії мовлення, які відповідно до ліцензії здійснюють ефірне та/або багатоканальне (цифрове) мовлення з використанням радіочастотного ресурсу, передачі та/або фільми, виконані державною мовою, мають становити не менше 60 відсотків загальної тривалості передач та/або фільмів (або їх частин) у кожному проміжку часу між 07.00 та 18.00 і між 18.00 та 22.00.

Телерадіоорганізації, які відповідно до ліцензії, виданої Національною радою, здійснюють супутникове мовлення та програми яких ретранслюються провайдером програмної послуги в багатоканальних телемережах виключно однієї області, в цілях застосування цієї статті прирівнюються до телерадіоорганізацій місцевої категорії мовлення та зобов'язані дотримуватися вимог, встановлених абзацом першим цієї частини.

4. Телерадіоорганізації, які відповідно до ліцензії, виданої Національною радою, здійснюють ефірне та/або багатоканальне (цифрове) мовлення з використанням радіочастотного ресурсу та/або супутникове мовлення, забезпечують частку передач новин державною мовою в обсязі не менше 75 відсотків загальної тривалості всіх передач новин, поширених телерадіоорганізацією у кожному проміжку часу між 07.00 та 18.00 і між 18.00 та 22.00.

До телерадіоорганізацій, які відповідно до ліцензії, виданої Національною радою, здійснюють супутникове мовлення та програмну концепцію мовлення яких становлять повністю або частково інформаційні передачі, застосовуються вимоги, встановлені частиною другою та абзацом першим частини четвертої цієї статті.

Телерадіоорганізації, які відповідно до ліцензії, виданої Національною радою, здійснюють мовлення мовами корінних народів України, незалежно від категорії мовлення забезпечують сумарний тижневий обсяг телемовлення державною мовою та мовами корінних народів України в обсязі не менше 75 відсотків, при цьому не менше 30 відсотків - державною мовою, та забезпечують сумарний тижневий обсяг радіомовлення державною мовою, у тому числі передач новин, інформаційно-аналітичних та розважальних передач (ведучими (дикторами) радіопередач), в обсязі не менше 30 відсотків.

5. При обчисленні частки передач та/або фільмів, виконаних державною мовою, враховується загальна тривалість фільмів, новин та інших передач (крім пісень, що транслюються окремо і не є частиною передачі відповідно до пункту "в" частини сьомої цієї статті, та музичних кліпів), створених, дубльованих або озвучених українською мовою, що транслювалися телерадіоорганізацією впродовж тижня у проміжки часу, визначені цією статтею. При цьому мова виконання (озвучення, дублювання) передач та/або фільмів визначається відповідно до частини шостої цієї статті.

Телерадіоорганізації, зазначені в частинах другій - четвертій цієї статті, у кожному із визначених у цій статті проміжків часу здійснюють трансляцію фільмів та/або передач, які не є їхнім власним продуктом, виключно державною мовою, за винятком фільмів і передач (крім дитячих та анімаційних), створених до 1 серпня 1991 року.

Фільми та/або передачі, трансляція яких допускається недержавною мовою відповідно до абзацу другої частини п'ятої статті 10 цього Закону, субтитруються державною мовою.

Фільми, створені на території республік колишнього СРСР не російською та не українською мовами і в подальшому дубльовані російською мовою, озвучуються або дублюються українською мовою.

Порядок використання мов та обчислення частки пісень при здійсненні радіомовлення (крім випадків, передбачених абзацом третьої частини четвертої цієї статті) визначається статтею 9 цього Закону.

6. Передача вважається виконаною державною мовою, якщо виступи (репліки) ведучих (дикторів) передачі, осіб, які беруть участь у передачі, виконані, дубльовані, озвучені (з урахуванням вимог цього Закону) українською мовою.

Передача, що транслюється в прямому ефірі, вважається виконаною державною мовою, якщо виступи (репліки) ведучих (дикторів) передачі виконані українською мовою.

Фільм вважається виконаним державною мовою, якщо звуковий ряд при його демонструванні (розповсюдженні) виконаний, дубльований, озвучений українською мовою.

Для цілей реалізації художнього, творчого задуму допускається у фільмі (крім дитячих та анімаційних фільмів) використання інших мов в обсязі не більше 10 відсотків загальної тривалості всіх реплік учасників фільму, при цьому всі іншомовні репліки субтитруються українською мовою.

7. У передачі, фільмі, виконаному державною мовою, допускається використання інших мов без дублювання та озвучення у таких випадках:

- а) у репортажі з місця події (крім мови та реплік репортерів);
- б) у виступах, інтерв'ю, коментарях, поясненнях, запитаннях тощо осіб, які беруть участь у передачі (крім ведучих (дикторів) передачі), або в окремих репліках ведучих (дикторів) передачі в обсязі, обумовленому творчим задумом передачі;
- в) у музичних творах з текстом (піснях), які є частиною передачі немuzичного жанру чи фільму та використані в ній лише як звуковий супровід;
- г) у музичних кліпах, що містять текстовий супровід;
- г) у будь-яких творах, виступах, виконанні тощо мовами корінних народів України.

8. Обов'язкова частка мовлення державною мовою, встановлена частинами другою - четвертою цієї статті, не застосовується до:

- а) суб'єктів державного іномовлення;
- б) телерадіоорганізацій, територіальна категорія мовлення яких відповідно до ліцензії, виданої Національною радою, визначена як закордонне мовлення (далі - телерадіоорганізації закордонного мовлення);
- в) телерадіоорганізацій, основу програмної концепції яких відповідно до ліцензії на мовлення становлять науково-просвітницькі передачі, виконані однією або декількома офіційними мовами Європейського Союзу;
- г) телерадіоорганізацій, які відповідно до ліцензії, виданої Національною радою, здійснюють супутникове мовлення та програмну концепцію мовлення яких становлять освітні передачі, спрямовані виключно на вивчення іноземних мов;

г) телерадіоорганізацій, які відповідно до ліцензії, виданої Національною радою, здійснюють радіомовлення (крім випадків, визначених абзацом третім частини четвертої цієї статті).

Програми телерадіоорганізацій закордонного мовлення можуть ретранслюватися на території України провайдером програмної послуги або іншими телерадіоорганізаціями виключно з використанням звукового ряду, що відповідає вимогам частини третьої цієї статті щодо мінімального обсягу мовлення державною мовою. Умови договору на ретрансляцію на території України програм телерадіоорганізації закордонного мовлення повинні містити зобов'язання провайдера програмної послуги або іншої телерадіоорганізації щодо обрання мови звукового ряду, який використовується при ретрансляції програм.

Програми телерадіоорганізацій, основу програмної концепції яких відповідно до ліцензії на мовлення становлять науково-просвітницькі передачі, виконані однією або декількома офіційними мовами Європейського Союзу, можуть ретранслюватися на території України провайдером програмної послуги або іншими телерадіоорганізаціями виключно з використанням звукового ряду, в якому використовуються офіційні мови Європейського Союзу, українська мова або мови корінних народів України. Умови договору на ретрансляцію на території України програм таких телерадіоорганізацій повинні містити зобов'язання провайдера програмної послуги або іншої телерадіоорганізації щодо обрання мови звукового ряду, який використовується при ретрансляції програм.

Обсяг ведення радіопередач державною мовою, частки пісень (словесно-музичних творів) державною мовою та офіційними мовами Європейського Союзу визначаються статтею 9 цього Закону.

9. Ліцензіати, які розповсюджують програми (здійснюють мовлення) в організаційно-технологічний спосіб, відмінний від виду мовлення, зазначеного у частинах другій і третій цієї статті, мають дотримуватися обов'язкової частки (обсягу) мовлення державною мовою, передбаченої частиною третьою цієї статті.

{Стаття 10 в редакції Законів № 5029-VI від 03.07.2012, № 2054-VIII від 23.05.2017}

Розділ II

СТРУКТУРА НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ І РАДІОМОВЛЕННЯ. ЗАСНУВАННЯ, ФІНАНСУВАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА БАЗА ТЕЛЕРАДІООРГАНІЗАЦІЙ

Стаття 11. Структура національного телебачення і радіомовлення України

1. Структуру національного телебачення і радіомовлення України становлять: комунальні телерадіоорганізації, акціонерне товариство "Національна суспільна телерадіокомпанія України" (далі - НСТУ), Державна телерадіокомпанія "Всесвітня служба "Українське телебачення і радіомовлення", державне підприємство "Парламентський телеканал "Рада", приватні (незалежно від способу розповсюдження програм), громадські та інші телерадіоорганізації, засновані відповідно до вимог законодавства.

{Частина перша статті 11 в редакції Закону № 271-VIII від 19.03.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2210-VIII від 16.11.2017}

Стаття 12. Заснування телерадіоорганізацій та вимоги до їх установчих і статутних документів

1. Право на заснування телерадіоорганізацій як суб'єктів господарювання в Україні належить юридичним особам України та громадянам України, не обмеженим у цивільній дієздатності.

2. В Україні забороняється засновувати та брати участь в телерадіоорганізаціях або провайдерах програмної послуги:

органам державної влади та органам місцевого самоврядування, юридичним особам, які вони заснували, на усіх рівнях ланцюга володіння корпоративними правами телерадіоорганізації або провайдера програмної послуги, якщо рішення про їх створення або положення про них не передбачає повноважень засновувати телерадіоорганізації або провайдерів програмної послуги;

юридичним особам та фізичним особам - підприємцям, зареєстрованим в офшорних зонах, перелік яких затверджений Кабінетом Міністрів України, а також особам без громадянства;

фізичним і юридичним особам, які є резидентами держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом, а також юридичним особам, учасниками (акціонерами) яких є такі юридичні або фізичні особи, на усіх рівнях ланцюга володіння корпоративними правами телерадіоорганізації або провайдера програмної послуги і кінцевим вигодоодержувачам;

політичним партіям, профспілковим, релігійним організаціям та юридичним особам, які вони заснували, на всіх рівнях ланцюга володіння корпоративними правами телерадіоорганізації або провайдера програмної послуги;

громадянам, які за вироком суду відбувають покарання у місцях позбавлення волі або визнані судом недієздатними.

Кінцевим бенефіціарним власником (контролером) провайдера програмної послуги багатоканальної телемережі у стандарті DVB-T, DVB-T2, іншому стандарті передавання телевізійного зображення з використанням радіочастотного ресурсу для цілей цифрового наземного мовлення може бути виключно громадянин України. Юридичним особам та фізичним особам - підприємцям, зареєстрованим в офшорних зонах, перелік яких затверджений Кабінетом Міністрів України, а також особам без громадянства забороняється брати участь у провайдері програмної послуги багатоканальної телемережі у стандарті DVB-T, DVB-T2, іншому стандарті передавання телевізійного зображення з використанням радіочастотного ресурсу для цілей цифрового наземного мовлення на усіх рівнях ланцюга володіння корпоративними правами.

{Частина друга статті 12 в редакції Законів № 674-VIII від 03.09.2015, № 158-LX від 03.10.2019}

3. Участь іноземних фізичних та/чи юридичних осіб у статутному капіталі телерадіоорганізацій та провайдерів програмної послуги регулюється законом.

Діяльність телерадіоорганізацій, провайдерів програмної послуги, зазначених у частині другій цієї статті, забороняється.

{Частина третя статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 409-VII від 04.07.2013; в редакції Закону № 158-LX від 03.10.2019}

4. Структура власності суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення визнається прозорою, якщо інформація, оприлюднена на його офіційному веб-сайті та надана Національній раді, дає змогу визначити всіх осіб, які мають пряму та/або опосередковану істотну участь у юридичній особі чи можливість значного або вирішального впливу на управління та/або діяльність юридичної особи, у тому числі відносини контролю між усіма особами в ланцюгу володіння корпоративними правами щодо цієї юридичної особи, а також визначити кінцевого бенефіціарного власника.

Інформація про структуру власності суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення розміщується на його офіційному веб-сайті відповідно до вимог цього Закону.

Суб'єкт інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення щороку подає Національній раді інформацію про свою структуру власності в порядку та за формою, що встановлюються Національною радою. Неподання, несвочасне подання такої інформації або подання інформації, що не відповідає дійсності, є підставою для застосування Національною радою санкцій відповідно до цього Закону.

У разі виявлення технічної помилки в інформації про структуру власності, поданій Національній раді, суб'єкт інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення повинен упродовж двох тижнів її виправити.

{Статтю 12 доповнено новою частиною згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

5. Установчі та/або статутні документи суб'єкта господарювання, який має ліцензію на мовлення або претендує на отримання такої ліцензії, мають передбачати створення у складі органів його управління спеціального наглядового органу (редакційної ради тощо), половина складу якого призначається засновниками або власниками телерадіоорганізації, а половина обирається творчим колективом телерадіоорганізації.

6. Недотримання визначених цією статтею вимог є підставою для недопущення відповідної телерадіоорганізації до конкурсу на видачу ліцензії на мовлення, відмови їй у видачі та продовженні ліцензії на мовлення, а також для відмови у видачі та продовженні ліцензії провайдера програмної послуги.

У разі якщо відповідні обставини виникли або були виявлені після видачі або продовження відповідної ліцензії, Національна рада може звернутися до суду з позовом про анулювання ліцензії на мовлення відповідно до пункту "г" частини п'ятої статті 37 цього Закону або про анулювання ліцензії провайдера програмної послуги відповідно до статті 40 цього Закону.

{Частина шоста статті 12 в редакції Закону № 158-IX від 03.10.2019}

Стаття 13. Державні телерадіоорганізації

1. Порядок створення державних телерадіоорганізацій, порядок призначення їх керівників, формування керівних та наглядових органів визначаються законами України.

2. Державні телерадіоорганізації можуть створюватися органами державної влади відповідно до їх функцій та повноважень. Державні телерадіоорганізації є державними підприємствами.

3. У своїй діяльності державні телерадіоорганізації керуються Конституцією України, законами України та реалізують основні завдання, визначені цим Законом.

4. Основними завданнями державних телерадіоорганізацій є:

а) оперативне інформування телеглядачів і радіослухачів про суспільно-політичні та інші події в Україні і за кордоном, про надзвичайні події та ситуації, що становлять загрозу життю чи здоров'ю населення, оприлюднення офіційних повідомлень, роз'яснення рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

б) створення та розповсюдження економічних, публіцистичних, культурно-освітніх, медико-гігієнічних, художніх, навчальних, розважальних, спортивних програм, а також програм для дітей та юнацтва;

в) сприяння зміцненню міжнародних зв'язків України, зростанню її авторитету у світі.

5. Фінансування державних телерадіоорганізацій за рахунок коштів Державного бюджету України здійснюється тільки через державне замовлення у порядку та формах, визначених законодавством України.

6. Організаційно-правовий статус обласних державних телерадіокомпаній може бути змінений лише на статус громадських телерадіокомпаній.

{Статтю 14 виключено на підставі Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

Стаття 15. Телерадіоорганізація Суспільного телерадіомовлення

1. Порядок створення, статус, діяльність, порядок формування керівних та наглядових органів НСТУ визначаються Законом України "Про Суспільне телебачення і радіомовлення України".

{Частина перша статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

2. НСТУ є телерадіоорганізацією, що здійснює мовлення на загальнонаціональних телевізійних каналах, загальнонаціональних каналах мовлення багатоканальної ефірної телемережі, на регіональних каналах мовлення багатоканальної ефірної телемережі та радіоканалах відповідно до Закону України "Про Суспільне телебачення і радіомовлення України" та умов ліцензії на мовлення, виданих Національною радою.

На НСТУ не поширюються обмеження, встановлені частиною третьою статті 8 цього Закону.

{Статтю 15 доповнено частиною другою згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

Стаття 16. Комунальні телерадіоорганізації

1. Комунальні телерадіоорганізації створюються територіальними громадами.

2. Рішення про створення та фінансування комунальної телерадіоорганізації приймається відповідним органом місцевого самоврядування.

Стаття 17. Приватні телерадіоорганізації

1. Приватні телерадіоорганізації створюються фізичними та/або юридичними особами у порядку, визначеному цим Законом, Цивільним кодексом України та Господарським кодексом України.

Стаття 18. Громадські телерадіоорганізації

1. Громадські телерадіоорганізації створюються фізичними та/або юридичними особами з метою задоволення інформаційних потреб територіальних громад у порядку, визначеному цим Законом, Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України та Законом України "Про об'єднання громадян".

2. Громадські телерадіоорганізації не мають права займатися підприємницькою діяльністю і здійснюють лише некомерційну господарську діяльність.

3. Громадські телерадіоорганізації мають статус неприбуткових організацій.

Стаття 19. Фінансування телерадіоорганізацій

1. Джерелами фінансування телерадіоорганізацій є бюджетні асигнування на виконання державного замовлення, абонентна плата, кошти, отримані від виробництва і трансляції реклами, створення телерадіопрограм на замовлення, іншої передбаченої законодавством і статутними документами комерційної діяльності, кредити, інвестиції, внески засновників, спонсорів, благодійників організацій.

2. Забороняється будь-яке пряме бюджетне утримання телерадіоорганізацій органами державної влади. Допускається оплата за рахунок бюджетних коштів інформаційних послуг, наданих телерадіоорганізаціями органам влади та управління згідно із законодавством України.

3. Забороняється будь-яке пряме або опосередковане фінансування телерадіоорганізацій політичними партіями, професійними спілками, релігійними організаціями.

4. Іноземні інвестиції як джерело фінансування телерадіоорганізацій допускаються в порядку, встановленому законодавством України та частиною третьою статті 12 цього Закону.

5. Фінансування НСТУ здійснюється відповідно до Закону України "Про Суспільне телебачення і радіомовлення України".

{Частина п'ята статті 19 в редакції Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

6. Фінансування системи державного іномовлення України здійснюється відповідно до Закону України "Про систему іномовлення України".

{Статтю 19 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 856-VIII від 08.12.2015}

Стаття 20. Матеріально-технічна база телерадіоорганізацій

1. Матеріально-технічна база телерадіоорганізацій, що забезпечує виробництво телерадіопередач та програм і доведення їх до споживачів, може включати до свого складу будь-які технічні засоби мовлення та розповсюдження, сертифіковані в Україні в установленому порядку.

2. Технічні засоби мовлення, створені (придбані, побудовані) за рахунок державних капіталовкладень, можуть бути надані в користування приватним телерадіоорганізаціям на підставі відповідних ліцензій на мовлення у порядку, передбаченому законодавством України.

3. Технічні засоби мовлення можуть бути у власності телерадіоорганізацій і використовуватися для здійснення власного мовлення.

Розділ III

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕЛERAДІОІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ, ЛІЦЕНЗУВАННЯ МОВЛЕННЯ ТА ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ ТЕЛЕБАЧЕННЯ І РАДІОМОВЛЕННЯ

Стаття 21. План розвитку національного телерадіоінформаційного простору

1. План розвитку національного телерадіоінформаційного простору (далі - План розвитку) є нормативно-правовим документом, який розробляється Національною радою і затверджується її рішенням відповідно до вимог цього Закону. На підставі Плану розвитку Національна рада приймає рішення щодо створення та розвитку каналів мовлення, мереж мовлення та телемереж, які передбачають використання радіочастотного ресурсу України, визначає конкурсні умови та оголошує конкурси на отримання ліцензій на мовлення, визначає умови ліцензій на мовлення, яке ліцензується за реєстраційним принципом.

2. План розвитку складається з двох частин:

а) Плану використання радіочастотного ресурсу, виділеного для телебачення і радіомовлення;

б) основних вимог щодо змістовного наповнення та співвідношення форматів мовлення у кожному з територіальних сегментів телерадіоінформаційного простору.

3. План розвитку та будь-які зміни до нього затверджуються рішенням Національної ради в порядку, визначеному Законом України "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення".

4. План розвитку переглядається не рідше одного разу на рік за результатами звіту Національної ради.

5. Порядок розробки Плану розвитку та змін до нього визначається Національною радою.

6. План розвитку та зміни до нього офіційно оприлюднюються Національною радою протягом місяця з дня прийняття відповідного рішення.

Стаття 22. Створення і розвиток каналів мовлення, мереж мовлення та телемереж

1. Канали мовлення, мережі мовлення та телемережі, які передбачають використання радіочастотного ресурсу України, створюються та/або територіально змінюються за рішенням Національної ради відповідно до Плану використання радіочастотного ресурсу України та Плану розвитку.

Визначення можливості та умов користування радіочастотним ресурсом України для потреб телерадіомовлення здійснюється лише за замовленням Національної ради.

{Частина першу статті 22 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 4311-VI від 12.01.2012}

2. На підставі рішення про створення каналу мовлення, мережі мовлення або багатоканальної телемережі, яка передбачає використання радіочастотного ресурсу України, Національна рада звертається із замовленням про розроблення висновків щодо можливості та умов користування радіочастотним ресурсом України для потреб телерадіомовлення в порядку, визначеному Законом України "Про радіочастотний ресурс України". Після отримання таких висновків Національна рада оголошує відповідний конкурс (конкурси) на отримання ліцензії (ліцензій) на мовлення.

Замовлення на розроблення висновків щодо можливості та умов користування радіочастотним ресурсом для створення та розвитку каналів мовлення, мереж мовлення і телемереж НСТУ здійснюється за рішенням Національної ради на підставі заяви НСТУ та відповідно до Плану розвитку.

{Частина другу статті 22 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

{Частина друга статті 22 в редакції Закону № 4311-VI від 12.01.2012}

3. Технічну розробку каналу мовлення або мережі мовлення здійснює телерадіоорганізація, яка отримала ліцензію на мовлення, або визначені нею суб'єкти господарювання відповідно до вимог законодавства про телекомунікації та про радіочастотний ресурс України.

4. Порядок технічної розробки багатоканальних телемереж забезпечується оператором багатоканальних телемереж відповідно до вимог законодавства про телекомунікації та радіочастотний ресурс.

5. Національна рада сприяє максимальному територіальному охопленню каналами, мережами мовлення та телемережами кожної з територіальних категорій. Розширення каналів, мереж мовлення та телемереж у межах, визначених ліцензією на мовлення Національної ради, здійснюється на підставі заяви ліцензіата на позаконкурсних засадах відповідно до Плану розвитку.

6. Зміна територіальної категорії каналу, мережі мовлення, телемережі потребує повторного ліцензування мовлення на цьому каналі, на цій мережі або на відповідних каналах багатоканальної телемережі відповідно до вимог цього Закону.

7. Перехід від аналогового до цифрового мовлення здійснюється відповідно до Плану розвитку, крім територій з особливим режимом мовлення.

{Частина сьома статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2244-VIII від 07.12.2017}

8. Національна рада сприяє запровадженню цифрового мовлення та відповідному технологічному переоснащенню діючих каналів та мереж мовлення. Зміни умов ліцензії на мовлення при переході від аналогового до цифрового мовлення в частині змін технологічних параметрів, виду мовлення (переходу до багатоканального мовлення) та змін програмної концепції мовлення здійснюються за визначеною цим Законом процедурою переоформлення ліцензії на мовлення.

Для забезпечення можливості тимчасового мовлення із використанням радіочастотного ресурсу України аналогове мовлення може бути продовжене на територіях з особливим режимом мовлення.

{Частина восьму статті 22 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2244-VIII від 07.12.2017}

9. У разі якщо ліцензіат протягом двох місяців з моменту готовності каналу або мережі до впровадження цифрового мовлення не подав до Національної ради відповідну заяву про переоформлення ліцензії, Національна рада оголошує конкурс на отримання ліцензії на багатоканальне мовлення. При цьому за чинним ліцензіатом залишається право мовлення на одному з каналів нової цифрової багатоканальної телемережі.

10. Порядок користування радіочастотним ресурсом для потреб телерадіомовлення, забезпечення електромагнітної сумісності, розміщення і експлуатації радіоелектронних засобів мовлення визначається Законом України "Про радіочастотний ресурс України".

11. Кошти на розробку висновків щодо можливості та умов користування радіочастотним ресурсом України для телерадіомовлення, необхідних для передбаченого Планом розвитку створення та розвитку каналів мовлення, мереж мовлення та багатоканальних телемереж, передбачаються в Державному бюджеті України окремим рядком у видатках Національної ради.

{Частина одинадцята статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4311-VI від 12.01.2012}

12. Кількість каналів, мереж мовлення та телемереж, які передбачають використання радіочастотного ресурсу України по кожній територіальній категорії, враховуючи також мовлення з використанням цифрових технологій, визначається Національною радою.

{Частина тринадцяту статті 22 виключено на підставі Закону № 4311-VI від 12.01.2012}

Стаття 23. Ліцензування мовлення

1. Ліцензування мовлення здійснюється виключно Національною радою відповідно до порядку та вимог, встановлених цим Законом та Законом України "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення".

2. Ліцензування мовлення іноземних телерадіоорганізацій забороняється.

3. Залежно від організаційно-технологічних особливостей розповсюдження програм Національна рада видає ліцензії на такі види мовлення:

- спутникове;
- ефірне;
- кабельне;
- проводове;
- багатоканальне.

4. Залежно від території розповсюдження програм визначається територіальна категорія мовлення та територіальна категорія каналу мовлення або багатоканальної телемережі:

загальнонаціональне мовлення - мовлення не менше ніж на дві третини населення кожної з областей України;

регіональне мовлення - мовлення на регіон (область, декілька суміжних областей), але менше ніж на половину областей України;

місцеве мовлення - мовлення на один чи кілька суміжних населених пунктів, яке охоплює не більше половини території області;

закордонне мовлення - мовлення на територію поза межами державного кордону України.

5. Цифрове мовлення з використанням радіочастотного ресурсу України ліцензується як багатоканальне мовлення.

6. Видача ліцензій на мовлення здійснюється на конкурсних засадах (за результатами відкритих конкурсів) або без конкурсів (за заявковим принципом) у випадках, передбачених цим Законом.

7. На конкурсних засадах здійснюється видача ліцензій на:

- ефірне мовлення;
- багатоканальне мовлення з використанням радіочастотного ресурсу.

8. Без конкурсів здійснюється видача ліцензій на:

- спутникове мовлення;
- кабельне мовлення;
- проводове мовлення;
- ефірне мовлення на каналі мовлення багатоканальної ефірної телемережі у випадку, передбаченому частиною

дев'ятою статті 22 цього Закону;

мовлення НСТУ в обсязі, визначеному статтею 5 Закону України "Про Суспільне телебачення і радіомовлення України".

{Частина восьму статті 23 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

9. Крім випадку, передбаченого абзацом другим цієї частини, ліцензії на мовлення, видана Національною радою, є єдиним і достатнім документом, що надає ліцензіату право відповідно до умов ліцензії здійснювати мовлення, користуватися каналами мовлення за умов наявності у володільців радіоелектронних засобів передбачених законом дозволів на їх експлуатацію.

Дозвіл на тимчасове мовлення, виданий Національною радою, є достатнім документом, що надає телерадіоорганізації право відповідно до умов такого дозволу здійснювати тимчасове мовлення на територіях з особливим режимом мовлення за умов наявності у володільців радіоелектронних засобів передбачених законом дозволів на їх експлуатацію.

Дозвіл на тимчасове мовлення на територіях з особливим режимом мовлення видається без проведення конкурсу (за заявковим принципом). Видача дозволу на тимчасове мовлення на територіях з особливим режимом мовлення здійснюється на безоплатній основі.

Порядок видачі та анулювання дозволу на тимчасове мовлення, умови дозволу та порядок здійснення нагляду за додержанням законодавства про телебачення і радіомовлення телерадіоорганізаціями, що здійснюють тимчасове мовлення на територіях з особливим режимом мовлення на підставі відповідного дозволу, визначаються Національною радою.

При видачі дозволів на тимчасове мовлення на територіях з особливим режимом мовлення Національна рада керується необхідністю захисту інтересів держави, протидії інформаційній агресії, збалансованого та неупередженого інформування аудиторії про суспільно значущі події в Україні. Виходячи з цих пріоритетів, Національна рада визначає відповідні вимоги до програмної концепції мовлення на територіях з особливим режимом мовлення.

{Частина дев'ята статті 23 в редакції Закону № 2244-VIII від 07.12.2017}

Стаття 24. Заява про видачу (продовження) ліцензії на мовлення

1. Заявник - юридична особа (суб'єкт господарювання), яка має на меті отримати (продовжити) ліцензію на мовлення, подає до Національної ради заяву про видачу (продовження) ліцензії за встановленою формою.

{Частина перша статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

2. У заяві повинні міститися такі дані:

а) відомості про засновника (співзасновників), власника (співвласників) заявника та пов'язаних осіб (для юридичних осіб - найменування, місцезнаходження, код згідно з ЄДРПОУ, банківські реквізити, а для фізичних осіб - прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, громадянство, адреса, реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку в паспорті) і про розподіл часток статутного капіталу. Для акціонерного товариства зазначається інформація, визначена цим пунктом, про акціонерів, які на момент подання заяви володіють пакетами акцій більш як по 5 відсотків;

{Пункт "а" частини другої статті 24 в редакції Закону № 409-VII від 04.07.2013}

б) відомості про особовий склад керівних та наглядових органів заявника: керівник організації, склад ради директорів, склад наглядової ради тощо (для кожної з осіб - прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, громадянство, адреса);

в) найменування заявника, місцезнаходження, код згідно з ЄДРПОУ, банківські реквізити, контактні телефони та інші вихідні дані (логотип, позивні, емблема тощо);

{Пункт "в" частини другої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 409-VII від 04.07.2013}

г) вид мовлення відповідно до вимог статті 23 цього Закону;

г) передбачувана територія розповсюдження програм відповідно до вимог статті 23 цього Закону;

д) порядок розгляду заяви - за конкурсом на отримання ліцензії або на позаконкурсних засадах відповідно до вимог статей 22 і 25 цього Закону та рішення Національної ради;

е) характеристики каналу мовлення, мережі мовлення, багатоканальної телемережі:

для наземного ефірного та мережного мовлення - частота (частоти), місцезнаходження та потужність передавача (передавачів), територія впевненого прийому сигналу;

для супутникового мовлення - відомості про параметри супутникового каналу мовлення та територію охоплення;

для мовлення в багатоканальних телемережах та багатоканального мовлення - оператор телекомунікацій, що здійснює обслуговування і експлуатацію телемережі, місцезнаходження головної станції багатоканальної мережі, максимальна кількість каналів (ресурс) багатоканальної мережі, територія розташування (прийому) багатоканальної мережі;

є) періодичність, час, обсяги та сітка мовлення;

{Пункт "ж" частини другої статті 24 виключено на підставі Закону № 5029-VI від 03.07.2012}

з) кількість домогосподарств на передбачуваній території розповсюдження програм.

{Частина друга статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

3. Заявник до заяви про видачу (продовження) ліцензії додає:

{Абзац перший частини третьої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

копії затверджених у встановленому порядку установчих та статутних документів заявника як суб'єкта господарювання;

{Абзац другий частини третьої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

копію свідоцтва про реєстрацію заявника як суб'єкта інформаційної діяльності (в разі наявності);

{Абзац третій частини третьої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

орієнтовний штатний розклад заявника;

{Абзац четвертий частини третьої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

програмну концепцію мовлення відповідно до вимог статті 28 цього Закону;

інформацію про учасника, що володіє істотною участю, та кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) телерадіоорганізації та провайдера програмної послуги.

{Частина третю статті 24 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

Ця інформація повинна містити:

{Частина третю статті 24 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

щодо фізичних осіб - прізвище, ім'я, по батькові (за наявності), громадянство, серія та номер паспорта громадянина України або паспортного документа іноземця, місце проживання, реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності);

{Частина третю статті 24 доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

щодо юридичних осіб - найменування, держава, в якій ця юридична особа є резидентом, ідентифікаційний код юридичної особи, місце реєстрації юридичної особи;

{Частина третю статті 24 доповнено абзацом дев'ятим згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

інформацію про кінцевого бенефіціарного власника (контролера) (бенефіціарних власників (контролерів) телерадіоорганізації, у тому числі кінцевого бенефіціарного власника (контролера) (бенефіціарних власників (контролерів) її засновника, якщо засновник є юридичною особою, а саме: прізвище, ім'я, по батькові (за наявності), громадянство, серія та номер паспорта громадянина України або паспортного документа іноземця, місце проживання, реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності), відомості відповідно до декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру;

{Частина третю статті 24 доповнено абзацом десятим згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

інформацію про структуру власності заявника, його афілійованих та пов'язаних осіб за формою, встановлену Національною радою, яка має містити вичерпний перелік інформації про структуру власності суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення.

{Частина третю статті 24 доповнено абзацом одинадцятим згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

Документи щодо іноземних юридичних осіб або фізичних осіб - іноземців, або видані органами іноземної держави мають подаватися до Національної ради з перекладом на українську мову, засвідченим нотаріально. Документи, видані органом іноземної держави, мають бути засвідчені нотаріально за місцем видачі та легалізовані в установленому порядку, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

{Частина третю статті 24 доповнено абзацом дванадцятим згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

Національна рада повинна вимагати від заявника виправлення недоліків у поданих документах, про що вона надсилає заявнику відповідний запит не пізніше як на десятий день після отримання заяви про видачу (продовження) ліцензії. Для виправлення недоліків заявникові надається розумний строк, який не може бути меншим за 14 календарних днів з дня отримання заявником відповідного запиту. Цей строк може бути подовжений Національною радою за мотивованим клопотанням заявника, але не більше ніж на 30 календарних днів. На час, наданий заявникові для виправлення недоліків, обчислення строків розгляду заяви про видачу (продовження) ліцензії зупиняється, крім випадків розгляду заяв на конкурсних засадах.

{Частина третю статті 24 доповнено абзацом тринадцятим згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

4. У разі наявності розгалуженої мережі мовлення, значної кількості передавачів, інших вихідних даних телерадіоорганізації вносить їх на окремих бланках як додаток до заяви.

5. Для забезпечення дотримання визначених законодавством антимонопольних обмежень та обмежень стосовно частки іноземних власників у статутному капіталі телерадіоорганізації Національна рада має право:

додатково запитати і отримати від телерадіоорганізації інформацію щодо розподілу часток статутних капіталів юридичних осіб, які є її засновниками або власниками, зокрема акціонерами, а також юридичних осіб, що входять до структури власності заявника, у тому числі копії правочинів та інших документів, на підставі яких будь-який із власників заявника набув прямої або опосередкованої істотної участі у юридичній особі, яка подала відповідну заяву про видачу (продовження) ліцензії, а також, за наявності обґрунтованих сумнівів у достовірності наданої заявником інформації, на підставі мотивованого запиту Національної ради - копії документів, що дають змогу зробити висновок про майновий стан будь-якого із власників заявника: декларація про майновий стан і доходи (про сплату податку на доходи фізичних осіб та про відсутність податкових зобов'язань з такого податку) (у разі подання такої декларації) за рік, що передує року, в якому направлено відповідний запит, за встановленою формою (у разі наявності доходів, отриманих в Україні) та/або довідка уповноваженого органу держави проживання іноземця про його доходи та про стан виконання ним зобов'язань як платника податків;

{Абзац другий частини п'ятої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

запитати висновок органів Антимонопольного комітету України щодо монополізації чи суттєвого обмеження конкуренції в інформаційній сфері.

6. Вимагання інших документів для видачі (продовження) ліцензії не допускається.

7. Національна рада у разі подання неповного пакета документів (у тому числі невиконання або несвоєчасного виконання заявником запиту, передбаченого абзацом другим частини п'ятої цієї статті) чи їх невідповідності вимогам цього Закону, або якщо подані документи не відповідають вимогам щодо прозорості структури власності заявника, ухвалює рішення про повернення документів заявникові без розгляду.

Відповідне рішення Національної ради має містити посилання на підстави, передбачені цією частиною, з яких Національна рада прийняла рішення повернути подані документи заявникові без розгляду, і не може ґрунтуватися на припущеннях.

Після усунення зазначених у рішенні Національної ради причин, що стали підставою для повернення документів заявникові без розгляду, заявник вправі повторно подати до Національної ради виправлені документи протягом 10 календарних днів, при цьому датою подання заяви вважається дата першого її подання.

{Статтю 24 доповнено новою частиною згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

8. Якщо видача ліцензії здійснюється за реєстраційним принципом у порядку позаконкурсного розгляду, заява про видачу ліцензії на мовлення розглядається і рішення щодо неї приймається у місячний строк з дня її надходження до Національної ради з обов'язковим повідомленням про це рішення заявника.

9. При проведенні конкурсу на видачу ліцензії розгляд заяв про видачу ліцензії здійснюється відповідно до статей 25, 26 цього Закону.

10. Розгляд заяв про продовження ліцензії здійснюється відповідно до статті 33 цього Закону.

11. Національна рада може залишити заяву про видачу (продовження) ліцензії без розгляду відповідно до вимог статті 29 цього Закону.

12. За результатами розгляду заяви Національна рада приймає рішення про видачу (продовження) ліцензії або про відмову у видачі (продовженні) ліцензії відповідно до вимог цього Закону.

Рішення про відмову у видачі ліцензії має відповідати вимогам, встановленим статтею 30 цього Закону.

{Частина дванадцять статті 24 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

Стаття 25. Конкурс на отримання ліцензії на мовлення

1. За результатами відкритих конкурсів здійснюється видача ліцензій на мовлення, пов'язане з використанням радіочастотного ресурсу, а також мовлення на вільних каналах багатоканальних мереж.

2. Конкурс на отримання ліцензії ініціюється, оголошується і проводиться Національною радою. Національна рада може ініціювати проведення конкурсу за власною ініціативою або за відповідним зверненням телерадіоорганізації.

3. Національна рада оголошує конкурс на отримання ліцензії за наявності вільних каналів мовлення, мереж мовлення, вільного часу на каналах (мережах) мовлення, а також у випадках, якщо:

а) отримано висновки щодо можливості та умов користування радіочастотним ресурсом України для потреб телерадіомовлення;

{Пункт "а" частини третьої статті 25 в редакції Закону № 4311-VI від 12.01.2012}

б) попередній ліцензіат за 180 днів до закінчення строку дії ліцензії не подав заяву до Національної ради на її продовження або Національна рада відмовила цьому ліцензіату у продовженні ліцензії в порядку, визначеному цим Законом;

в) ліцензія попереднього ліцензіата анульована згідно з вимогами цього Закону;

г) ліцензія переможця попереднього конкурсу не набула чинності у зв'язку з несплатою ним у визначений термін ліцензійного збору відповідно до вимог цього Закону.

4. Конкурс на отримання ліцензії оголошується рішенням Національної ради. Повідомлення про проведення конкурсу публікується в засобах масової інформації, перелік яких визначається Національною радою, не пізніше ніж за 60 днів до закінчення терміну подачі заяв на видачу ліцензії.

5. У повідомленні вказуються:

а) граничний термін подачі заяв на видачу ліцензії, включаючи повторну подачу після усунення причин залишення заяви без розгляду відповідно до вимог статті 24 цього Закону;

б) граничні терміни підбиття підсумків конкурсу, які не повинні перевищувати 60 днів після завершення прийому заяв на видачу ліцензії;

в) стислі відомості про канал мовлення, мережу мовлення або канал (канали) багатоканальної телемережі, з використанням яких здійснюється мовлення;

г) конкурсні умови та граничні терміни їх виконання;

ґ) особливості мовлення на каналі, в мережі мовлення або на каналі (каналах) багатоканальної телемережі;

д) максимальний розмір ліцензійного збору;

е) конкурсна гарантія;

є) граничний обсяг мовлення;

ж) адреса, за якою мають подаватися заяви на видачу ліцензії.

6. До участі в конкурсі допускаються юридичні особи, які подали до Національної ради заяву про видачу ліцензії на мовлення та інші документи відповідно до вимог статті 24 цього Закону.

7. До участі в конкурсі не допускаються:

юридичні особи, заяви яких було залишено без розгляду згідно зі статтею 29 цього Закону;

юридичні особи, які не відповідають вимогам статті 12 цього Закону щодо заснування телерадіоорганізації, частки власності іноземних фізичних та юридичних осіб в акціонерному або статутному капіталі телерадіоорганізації та установчих і статутних документів телерадіоорганізації.

8. Національна рада приймає вмотивоване рішення про недопущення юридичної особи до конкурсу і повідомляє їй про це протягом 30 днів після отримання відповідної заяви. Це рішення може бути оскаржене в судовому порядку.

9. Якщо у визначений термін не надійшло жодної заяви на видачу ліцензії, Національна рада може продовжити граничний термін прийому заяв, відкласти проведення конкурсу на певний строк, змінити конкурсні умови, припинити проведення конкурсу.

10. Наявність заяви лише одного претендента не дає підстав для продовження граничного терміну прийому заяв, відкладення проведення конкурсу на певний строк, зміни конкурсних умов, припинення проведення конкурсу.

11. Конкурсні умови визначаються Національною радою до оголошення конкурсу і затверджуються окремим рішенням Національної ради.

12. Конкурсні умови включають:

а) ліцензійні умови для відповідного виду мовлення;

б) вимоги до програмної концепції мовлення;

в) вимоги щодо організаційно-технічних, фінансових та інвестиційних зобов'язань майбутнього ліцензіата.

13. Рішення про переможця конкурсу та про видачу ліцензії приймається Національною радою в місячний термін після завершення прийому заяв на отримання ліцензії.

14. При розгляді заяв Національна рада надає перевагу телерадіоорганізації, яка:
- здатна найкраще забезпечити виконання конкурсних умов;
  - надає перевагу соціально важливим програмам (інформаційним, соціально-політичним, дитячим тощо), задовольняє інформаційні потреби національних меншин та забезпечує свободу слова;
  - має перевагу у фінансово-економічних та професійно-технічних можливостях телерадіомовлення;
  - є організацією суспільного телебачення і радіомовлення;
- {Частина чотирнадцяту статті 25 доповнено пунктом "з" згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}*
- г) протягом одного року до дня подання заяви не допускала порушень вимог цього Закону щодо розкриття інформації про всіх кінцевих бенефіціарних власників (контролерів), про всіх пов'язаних осіб та про структуру власності;
- {Частина чотирнадцяту статті 25 доповнено пунктом "г" згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}*
- д) зобов'язується збільшити частку пісень державною мовою, передбачену частиною другою статті 9 цього Закону, на 5 і більше відсотків;

{Частина чотирнадцяту статті 25 доповнено пунктом "д" згідно із Законом № 1421-VIII від 16.06.2016}

е) здатна найкраще забезпечити інтереси виробників національного аудіовізуального продукту.

{Частина чотирнадцяту статті 25 доповнено пунктом "е" згідно із Законом № 1421-VIII від 16.06.2016}

15. Керуючись принципами діяльності телерадіоорганізації, визначеними цим Законом, Національна рада може розширити перелік критеріїв за умови їх публічного оголошення до кожного конкурсу.

16. Протягом п'яти робочих днів після протокольного оформлення підсумків конкурсу Національна рада письмово повідомляє заявників про ухвалені рішення (копія рішення надсилається або видається).

17. Ліцензія на мовлення оформляється і видається телерадіоорганізації, яка перемогла в конкурсі, протягом 10 днів після сплати нею грошового (ліцензійного) збору, що підтверджується відповідним документом органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, за умови, що сплату здійснено протягом місяця з дня ухвалення рішення про видачу ліцензії.

{Частина сімнадцята статті 25 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

18. Умови ліцензії на мовлення, отриманої за результатами конкурсу, визначаються Національною радою за погодженням з майбутнім ліцензіатом відповідно до конкурсних умов та заявлених ліцензіатом характеристик мовлення і зобов'язань. Після завершення конкурсу телерадіоорганізація-переможець може взяти на себе додаткові зобов'язання, які також оформлюються як умови ліцензії.

19. Національна рада може залучати державні установи, неурядові організації та об'єднання громадян для надання експертних висновків щодо можливостей претендентів. Ці висновки мають для Національної ради рекомендаційний характер.

Стаття 26. Конкурсна гарантія

1. Для підтвердження намірів та зобов'язань щодо власних пропозицій до конкурсу на отримання ліцензії претендент здійснює грошовий внесок під конкурсну гарантію.

2. Конкурсна гарантія є обов'язковою умовою для участі в конкурсі. Розмір грошового внеску під конкурсну гарантію встановлюється рішенням Національної ради за умови, що він не перевищує 10 відсотків заявленого максимального розміру ліцензійного збору.

3. Грошовий внесок під конкурсну гарантію зараховується переможцеві конкурсу на отримання ліцензії в загальну суму ліцензійного збору. Грошовий внесок інших учасників, які не стали переможцями конкурсу, зараховується до державного бюджету.

Стаття 27. Ліцензія на мовлення

1. Ліцензія на мовлення видається не пізніше ніж у десятиденний строк після прийняття Національною радою рішення про видачу ліцензії за умови сплати ліцензійного збору і є єдиною законною підставою на право мовлення.

2. Форма ліцензії на мовлення встановлюється Національною радою відповідно до вимог цього Закону.

3. У ліцензії на мовлення вказуються:

а) назва телерадіоорганізації, її реквізити та інші вихідні дані (логотип, позивні, емблема тощо);

б) місцезнаходження організації;

{Пункт "б" частини третьої статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 409-VII від 04.07.2013}

в) вид мовлення та територія розповсюдження програм згідно з додатком до ліцензії;

г) загальні характеристики каналу мовлення, мережі мовлення, багатоканальної телемережі (для багатоканальних телемереж вказується оператор телекомунікацій);

г) періодичність, час, обсяги та сітка мовлення;

{Пункт "д" частини третьої статті 27 виключено на підставі Закону № 5029-VI від 03.07.2012}

е) дата набрання ліцензією чинності;

є) строк дії ліцензії.

4. Обов'язковими додатками до ліцензії на мовлення є:

програмна концепція мовлення;

організаційно-технічні, фінансові, інвестиційні зобов'язання, взяті організацією-ліцензіатом під час конкурсного відбору або під час розгляду її заяви Національною радою при отриманні ліцензії на позаконкурсних засадах;

докладні характеристики каналу мовлення, мережі мовлення, багатоканальної телемережі: частота (частоти), місцезнаходження та потужність передавача (передавачів), територія розповсюдження програм, місцезнаходження головної станції багатоканальної телемережі, максимальна кількість каналів (ресурс) багатоканальної телемережі, територія розташування (прийому) багатоканальної мережі;

відомості про засновника (співзасновників), власника (співвласників) телерадіоорганізації-ліцензіата та пов'язаних осіб, які були зазначені у заяві про видачу (продовження строку дії) ліцензії на мовлення;

{Абзац п'ятий частини четвертої статті 27 в редакції Закону № 409-VII від 04.07.2013}

відомості про склад управлінських та/або наглядових органів телерадіоорганізації-ліцензіата: керівника організації, склад ради директорів, склад наглядової ради тощо (для кожної з осіб - прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, громадянство, адреса, реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку в паспорті).

{Абзац шостий частини четвертої статті 27 в редакції Закону № 409-VII від 04.07.2013}

5. Визначені ліцензією на мовлення та додатками до ліцензії організаційні, технологічні та змістовні характеристики мовлення, а також організаційно-технічні, фінансові, інвестиційні зобов'язання ліцензіата становлять умови ліцензії на мовлення.

6. Умови ліцензії визначаються Національною радою за погодженням з претендентами на отримання ліцензії в порядку, визначеному цим Законом, та затверджуються рішенням Національної ради.

7. Ліцензіат зобов'язаний виконувати умови ліцензії. Національна рада контролює виконання ліцензіатами умов ліцензій, а в разі їх порушення - застосовує штрафні санкції відповідно до вимог цього Закону.

Стаття 28. Програмна концепція мовлення телерадіоорганізації

1. Вимоги до програмної концепції мовлення телерадіоорганізації визначаються Національною радою відповідно до цього Закону.

2. Програмна концепція мовлення телерадіоорганізації визначає:

частку програм власного виробництва;

мінімальну частку національного аудіовізуального продукту;

максимальну частку аудіовізуальної продукції іноземного виробництва;

максимальні обсяги ретрансляції та орієнтовний перелік (за жанрами) програм та передач, які передбачається ретранслювати;

жанровий розподіл програм та передач;

для телерадіоорганізацій, які здійснюють радіомовлення, - розмір частки пісень державною мовою та/або іноземними мовами, які є офіційними мовами Європейського Союзу.

{Частина другу статті 28 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 1421-VIII від 16.06.2016}

3. Основу програмної концепції мовлення телерадіоорганізації мають становити такі передачі:

інформаційно-аналітичні та публіцистичні;

культурно-мистецькі;

науково-просвітницькі;

розважальні;

музичні;

{Частина третю статті 28 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 2054-VIII від 23.05.2017}

освітні.

{Частина третю статті 28 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 2054-VIII від 23.05.2017}

4. Телерадіоорганізації, які відповідно до ліцензій здійснюють ефірне, супутникове та/або багатоканальне (в тому числі цифрове) мовлення з використанням радіочастотного ресурсу у проміжках часу між 07.00 та 23.00 повинні дотримуватися таких пропорцій між українськими та іноземними передачами:

передачі європейського виробництва, а також США та Канади повинні становити не менше 70 відсотків загального тижневого обсягу мовлення, у тому числі не менше 50 відсотків загального тижневого обсягу мовлення - передачі українського виробництва.

{Абзац третій частини четвертої статті 28 виключено на підставі Закону № 1421-VIII від 16.06.2016}

Для цілей цієї частини передачею європейського виробництва вважається передача, створена однією або декількома юридичними особами - резидентами держав, що ратифікували Європейську конвенцію про транскордонне телебачення.

До передач європейського виробництва, крім випадків, визначених цією частиною, також належать передачі, створені на замовлення юридичних осіб - резидентів держав, що ратифікували Європейську конвенцію про транскордонне телебачення, за умови що безпосереднім виробником таких передач є особи - резиденти таких держав.

Якщо передача створена на замовлення або за участю однієї або декількох юридичних осіб - резидентів держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором та/або державою-окупантом, вона не може вважатися передачею європейського чи українського виробництва.

{Частина четверта статті 28 в редакції Закону № 1364-VIII від 17.05.2016; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2054-VIII від 23.05.2017}

5. Ліцензіат не має права розповсюджувати програми і передачі, трансляція яких не допускається згідно з вимогами частини другої статті 6 цього Закону, а також програми, здатні впливати на нормальний фізичний, розумовий або моральний розвиток дітей та юнацтва, і програми, що містять сцени, які викликають жах, сцени вбивства, насилля (фізичного чи психологічного), сцени, звернені до сексуальних інстинктів.

{Частина п'ята статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 159-VIII від 05.02.2015}

6. Текстовий супровід не може містити брутальних слів, висловів тощо. Умови цього пункту не поширюються на кодовані системи багатоканального мовлення.

7. Програмна концепція багатоканального мовлення визначає:

перелік програм, які надаються у фіксованому пакеті, у тому числі власні програми ліцензіата та програми інших телерадіоорганізацій;

умови розповсюдження кожної із програм - у відкритому або кодованому вигляді;

програмні концепції мовлення по кожній з власних програм ліцензіата відповідно до вимог частин другої і третьої цієї статті.

8. Ліцензіат зобов'язаний дотримуватися визначеної програмної концепції мовлення.

9. Зміни до програмної концепції мовлення вносяться в порядку, визначеному цим Законом.

Стаття 29. Залишення заяви про видачу ліцензії на мовлення без розгляду

1. Заява про видачу ліцензії на мовлення залишається без розгляду, якщо:

а) заяву подано (підписано) особою, яка не має на це повноважень;

б) заяву подано з порушеннями вимог статті 24 цього Закону;

в) раніше видано ліцензію телерадіоорганізації з тією ж назвою і на тій же території мовлення.

2. Про залишення заяви без розгляду заявнику повідомляється у письмовій формі з викладенням причин протягом семи робочих днів після реєстрації заяви.

3. Після усунення причин, що були підставою для залишення заяви без розгляду, заява розглядається по суті в порядку і строки, що встановлені цим Законом.

4. Якщо причини, що були підставою для залишення заяви без розгляду, було усунуто до завершення терміну подачі заяв для участі у конкурсі на отримання ліцензій, телерадіоорганізація допускається до участі в конкурсі.

Стаття 30. Відмова у видачі ліцензії на мовлення

1. При проведенні конкурсу на видачу ліцензії на мовлення підставою для відмови у видачі ліцензії є перемога іншого заявника за результатами конкурсного відбору.

2. При розгляді заяви на видачу ліцензії на позаконкурсних засадах Національна рада може відмовити у видачі ліцензії, якщо:

а) організація-заявник не відповідає ліцензійним вимогам на заявлений вид мовлення, у тому числі визначеним статтею 12 цього Закону вимогам щодо заснування телерадіоорганізацій, обмеження частки власності іноземних фізичних та юридичних осіб в акціонерному або статутному капіталі телерадіоорганізації, а також до установчих і статутних документів телерадіоорганізації;

б) зазначені у заяві та доданих до неї документах відомості, у тому числі відомості про кінцевих бенефіціарних власників (контролерів), на момент її подання не відповідають дійсності, що підтверджено документально;

{Пункт "б" частини другої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 409-VII від 04.07.2013; в редакції Закону № 674-VIII від 03.09.2015}

в) заяву подано до закінчення одного року з дня прийняття рішення про анулювання ліцензії телерадіоорганізації-заявника;

г) у заявника відсутні можливості (економічні, фінансові, технічні) здійснювати мовлення із заявленими характеристиками;

г) структура власності телерадіоорганізації та/або її засновника (засновників), що набуває (набувають) істотної участі, не є прозорою у значенні цього Закону.

{Частина другу статті 30 доповнено пунктом "г" згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

3. Рішення про відмову у видачі ліцензії на мовлення приймається Національною радою за результатами розгляду заяви і протягом п'яти робочих днів після протокольного оформлення цього рішення надсилається заявникові у письмовій формі із зазначенням підстав відмови.

Рішення про відмову у видачі ліцензії має містити детальне обґрунтування підстав, з яких Національна рада прийняла таке рішення, з посиланням на конкретні норми цього Закону, встановлені під час розгляду заяви про видачу ліцензії обставини, підтверджені документально та належними доказами.

{Частина третю статті 30 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

Підставою для відмови у видачі ліцензії на мовлення на конкурсних засадах є відсутність відомостей про структуру власності телерадіоорганізації та/або інформації про її кінцевих бенефіціарних власників, а за їх відсутності - про всіх власників та учасників телерадіоорганізації і всіх фізичних осіб та власників і учасників юридичних осіб на всіх рівнях ланцюга володіння корпоративними правами телерадіоорганізації, або якщо така інформація не відповідає дійсності.

{Частина третю статті 30 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

Крім того, підставою для відмови у видачі ліцензії на мовлення на конкурсних засадах є наявність визначених цим Законом переваг у іншого заявника, який переміг за результатами конкурсного відбору.

{Частина третю статті 30 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

4. Рішення про відмову у видачі ліцензії може бути оскаржено в судовому порядку в місячний термін.

Стаття 31. Плата за видачу, продовження, переоформлення ліцензій і за видачу дублікату ліцензій на мовлення та ліцензій провайдера програмної послуги

1. За видачу або продовження строку дії ліцензій на мовлення та ліцензій провайдера програмної послуги сплачується ліцензійний збір.

Методика розрахунків розмірів ліцензійного збору за видачу або продовження строку дії ліцензій на мовлення, ліцензій провайдера програмної послуги, визначення розміру плати за переоформлення ліцензії та видачу дублікату ліцензії на мовлення, ліцензій провайдера програмної послуги затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Частина перша статті 31 в редакції Закону № 2822-VI від 21.12.2010}

2. Ліцензійний збір перераховується до Державного бюджету України. Порядок сплати ліцензійного збору визначається Національною радою відповідно до вимог цього Закону. Ліцензійний збір сплачується заявником протягом місяця з дня прийняття Національною радою рішення про видачу ліцензії.

{Частина третю статті 31 виключено на підставі Закону № 2822-VI від 21.12.2010}

4. НСТУ звільняється від внесення плати за видачу, переоформлення та продовження ліцензій на мовлення.

{Статтю 31 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

5. Державне підприємство "Мультимедійна платформа іномовлення України" звільняється від внесення плати за видачу, переоформлення та продовження ліцензій на мовлення.

{Статтю 31 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 856-VIII від 08.12.2015}

{Стаття 31 в редакції Закону № 1573-VI від 25.06.2009}

Стаття 32. Видача ліцензії на мовлення

1. Рішення про видачу ліцензії на мовлення приймається Національною радою одночасно з рішенням про перемогу конкурсу на отримання ліцензії.

2. При позаконкурсному розгляді заяви про видачу ліцензії на мовлення Національна рада приймає рішення про видачу ліцензії або про відмову у видачі ліцензії відповідно до вимог статті 30 цього Закону.

3. Ліцензія на мовлення видається заявнику на підставі рішення Національної ради про видачу ліцензії не пізніше ніж у десятиденний термін після внесення ним ліцензійного збору, що підтверджується відповідним документом органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів. У разі, якщо Національна рада прийняла рішення про інший порядок сплати ліцензійного збору, ліцензія видається заявнику не пізніше ніж у тридцятиденний термін після прийняття рішення про видачу ліцензії на мовлення.

{Частина третя статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

Стаття 33. Продовження строку дії ліцензії на мовлення

1. Кожний ліцензіат має право на продовження строку дії ліцензії на мовлення.

2. Для продовження строку дії ліцензії на мовлення необхідно не раніше ніж за 210 днів та не пізніше ніж за 180 днів до закінчення строку дії ліцензії подати до Національної ради заяву про продовження ліцензії на мовлення відповідно до вимог статті 24 цього Закону. Заяву про продовження строку дії ліцензії, подану раніше ніж за 210 днів до закінчення строку дії ліцензії, Національна рада повертає ліцензіату без розгляду протягом п'яти робочих днів з дня її надходження.

3. Заява про продовження строку дії ліцензії на мовлення розглядається і рішення щодо неї приймається не пізніше ніж за 60 днів до закінчення строку дії ліцензії.

4. За результатами розгляду заяви Національна рада приймає рішення про продовження строку дії ліцензії на мовлення або про відмову у продовженні строку дії ліцензії. Протягом п'яти робочих днів після прийняття відповідного рішення Національна рада письмово повідомляє заявника про результати розгляду його заяви. Копія рішення надсилається або видається. У рішенні про відмову у продовженні строку дії ліцензії Національна рада визначає підстави прийняття такого рішення відповідно до вимог частини сьомої цієї статті.

5. При розгляді заяви та прийнятті рішення про продовження дії ліцензії на мовлення Національна рада не може змінювати умови ліцензії, крім випадків коли:

по закінченні строку дії ліцензії відбувається перехід від аналогового до цифрового мовлення в порядку, визначеному статтею 22 цього Закону;

необхідність зміни технічних характеристик мовлення зумовлена внесенням відповідних змін до Національної таблиці розподілу смуг радіочастот України та/або Плану використання радіочастотного ресурсу України;

умови ліцензії не відповідають вимогам закону;

зміни умов ліцензії запропоновані ліцензіатом і підтримані Національною радою.

6. Ліцензія на мовлення з продовженим строком дії вручається ліцензіату Національною радою не раніше ніж в останній робочий день строку дії попередньої ліцензії за умови сплати ліцензійного збору відповідно до вимог статті 31 цього Закону.

{Частина шоста статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1957-VI від 10.03.2010}

7. Національна рада може прийняти рішення про відмову у продовженні строку дії ліцензії на мовлення лише за умови, якщо:

а) ліцензіат подав заяву на продовження строку дії ліцензії пізніше ніж за 180 днів до закінчення строку дії ліцензії;

б) протягом дії ліцензії ліцензіат порушував умови ліцензії та вимоги чинного законодавства. Ці порушення повинні бути підтверджені рішеннями та санкціями Національної ради, не скасованими у визначеному законодавством порядку, або відповідними судовими рішеннями;

в) ліцензіат не відповідає вимогам статті 9 або частини другої статті 12 цього Закону.

8. Відмову у продовженні строку дії ліцензії на мовлення можна оскаржити до суду у тримісячний термін.

9. Організація, якій відмовлено у продовженні строку дії ліцензії на мовлення, не позбавляється права подавати заяви про видачу ліцензії і брати участь у конкурсах на отримання ліцензії на загальних підставах відповідно до вимог цього Закону.

Стаття 34. Видача дублікату ліцензії на мовлення

1. У разі втрати чи пошкодження ліцензії телерадіоорганізація зобов'язана звернутися до Національної ради із заявою про видачу дублікату ліцензії за встановленою Національною радою формою. Пошкоджена ліцензія додається до заяви. Приймаючи заяву про видачу дублікату ліцензії на мовлення, Національна рада реєструє її та видає ліцензіату довідку про її реєстрацію.

2. Національна рада розглядає заяву про видачу дублікату ліцензії на мовлення і приймає рішення про видачу дублікату ліцензії протягом 10 днів з дня реєстрації заяви. Протягом п'яти днів після прийняття рішення про видачу дублікату ліцензії на мовлення Національна рада письмово повідомляє про це заявника і видає йому дублікат ліцензії на мовлення.

3. До отримання дублікату ліцензії на мовлення діяльність телерадіоорганізації здійснюється на підставі виданої Національною радою довідки про реєстрацію заяви про видачу дублікату ліцензії на мовлення.

4. Відомості ліцензії, що дублюється, переносяться до дублікату без змін, у тому числі дата прийняття рішення та номер рішення про видачу та/або продовження строку дії ліцензії, строк дії ліцензії, дата видачі ліцензії. На бланку ліцензії ставляться штамп "Дублікат" і дата видачі дублікату.

5. За видачу дублікату ліцензії справляється плата відповідно до статті 31 цього Закону.

Стаття 35. Переоформлення ліцензії на мовлення

1. У разі зміни даних, передбачених частиною третьою цієї статті або абзацами п'ятим і шостим частини четвертої статті 27 цього Закону, ліцензіат подає Національній раді заяву про переоформлення ліцензії на мовлення за встановленою Національною радою формою.

{Частина перша статті 35 в редакції Закону № 409-VII від 04.07.2013}

2. До заяви додаються завірені у встановленому порядку копії документів, які підтверджують необхідність внесення змін до ліцензії.

3. Підставами для переоформлення ліцензії на мовлення можуть бути:

а) зміна організаційно-правової форми та умов діяльності ліцензіата;

{Пункт "а" частини третьої статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 409-VII від 04.07.2013}

б) наміри ліцензіата змінити організаційні чи технічні характеристики мовлення та внести відповідні зміни до умов ліцензії;

в) необхідність внесення змін до умов ліцензії у зв'язку із переходом від аналогового до цифрового мовлення;

г) необхідність внесення змін до умов ліцензії у зв'язку з переходом на суспільне телебачення і радіомовлення відповідно до Закону України "Про Суспільне телебачення і радіомовлення України";

{Частина третю статті 35 доповнено пунктом "г" згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

г) зміна відомостей про прямого власника (співвласників) та/або кінцевого бенефіціарного власника (контролера) заявника.

{Частина третю статті 35 доповнено пунктом "г" згідно із Законом № 1715-VIII від 01.11.2016}

4. У разі виникнення підстави для переоформлення ліцензії на мовлення у зв'язку із зміною організаційно-правової форми, умов діяльності ліцензіата чи зміною відомостей про прямого власника (співвласників) та/або кінцевого бенефіціарного власника (контролера) ліцензіат зобов'язаний протягом 30 робочих днів подати Національній раді заяву про переоформлення ліцензії на мовлення разом з документами або їх засвідченими заявником копіями, що підтверджують зміну. До заяви про переоформлення ліцензії у зв'язку із зміною відомостей про прямого власника (співвласників) та/або кінцевого бенефіціарного власника (контролера) ліцензіат додає відомості про структуру власності з урахуванням внесених змін.

{Частина четверта статті 35 в редакції Законів № 409-VII від 04.07.2013, № 1715-VIII від 01.11.2016}

5. Національна рада розглядає заяву і приймає рішення про переоформлення ліцензії на мовлення протягом 10 робочих днів з дати надходження заяви.

6. Національна рада відмовляє у переоформленні ліцензії на мовлення і розпочинає дії стосовно анулювання ліцензії на мовлення, якщо зміни у складі засновників (співзасновників) та/або власників (співвласників) суперечать вимогам статей 8, 12 цього Закону.

7. Заява про переоформлення ліцензії у зв'язку з намірами ліцензіата змінити організаційні чи технічні характеристики мовлення розглядається у місячний термін з дати її надходження. За результатами розгляду Національна рада приймає рішення про внесення змін до ліцензії та відповідне переоформлення ліцензії або про відмову у внесенні змін до ліцензії.

8. Заява про переоформлення ліцензії у зв'язку із переходом від аналогового до цифрового мовлення розглядається у місячний термін з дати її надходження.

9. За результатами розгляду Національна рада приймає рішення про внесення змін до ліцензії та відповідне переоформлення ліцензії. При цьому зміни до програмної концепції мовлення вносяться відповідно до Плану розвитку.

10. Якщо пропозиції заявника щодо внесення змін до програмної концепції мовлення не відповідають вимогам Плану розвитку, Національна рада може відмовити у переоформленні ліцензії на мовлення у зв'язку із переходом від аналогового до цифрового мовлення і оголосити конкурс на отримання ліцензії на багатоканальне мовлення. При цьому за чинним ліцензіатом залишається право мовлення на одному з каналів нової цифрової багатоканальної телемережі, а також право бути оператором телекомунікації на всю цифрову багатоканальну телемережу.

11. Переоформлена ліцензія на мовлення видається ліцензіату не пізніше ніж через 10 днів після прийняття Національною радою відповідного рішення за умови внесення ним сплати за переоформлення ліцензії відповідно до вимог статті 31 цього Закону.

12. Строк дії переоформленої ліцензії на мовлення не може перевищувати строку дії, зазначеного в ліцензії, що переоформлювалася.

13. У разі переоформлення ліцензії на мовлення Національна рада приймає рішення про визнання недійсною ліцензії, що була переоформлена, з внесенням відповідних змін до Державного реєстру суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення.

{Частина тринадцята статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

14. У разі відмови у внесенні змін ліцензіат зобов'язаний здійснювати мовлення відповідно до умов чинної ліцензії.

15. При видачі переоформленої ліцензії попередня ліцензія на мовлення вилучається.

Стаття 36. Строк дії ліцензії на мовлення

1. Ліцензія на мовлення видається на строк, визначений Національною радою відповідно до заяви про видачу ліцензії, але не менш як:

для ефірного мовлення та багатoprogramного мовлення в багатоканальних телемережах - на 7 років;

для супутникового, проводового, кабельного мовлення - на 10 років.

2. Після закінчення строку дії ліцензії на мовлення втрачає чинність, за винятком випадків, коли вчасно подана ліцензіатом заява про продовження дії ліцензії на мовлення не була розглянута Національною радою у визначені цим законом строки. У цих випадках ліцензія залишається чинною до прийняття Національною радою рішення про продовження дії ліцензії або про відмову у продовженні дії ліцензії відповідно до вимог цього Закону.

Стаття 37. Анулювання ліцензії на мовлення

1. Анулювання ліцензії на мовлення здійснюється Національною радою у випадках, передбачених цим Законом.

2. Національна рада анулює ліцензію на мовлення на підставі:

а) клопотання ліцензіата про анулювання ліцензії;

б) рішення про скасування державної реєстрації ліцензіата;

в) несплати ліцензіатом ліцензійного збору у строки, встановлені відповідно до вимог цього Закону;

г) відсутності передбаченого ліцензією мовлення протягом року від дня видачі ліцензії;

г) рішення суду про втрату чинності ліцензії на мовлення.

3. Національна рада приймає вмотивоване рішення про анулювання ліцензії на мовлення протягом 15 робочих днів з дати надходження документів щодо наявності зазначених підстав для анулювання. Рішення Національної ради про анулювання ліцензії може бути оскаржено у судовому порядку.

4. Національна рада письмово повідомляє про анулювання ліцензії ліцензіата та відповідних операторів телекомунікацій у триденний термін з дня прийняття рішення про анулювання ліцензії на мовлення, якщо це рішення не оскаржено у судовому порядку. У разі оскарження рішення Національної ради до суду Національна рада письмово повідомляє про анулювання ліцензії ліцензіата та відповідних операторів телекомунікацій у триденний термін з дня набрання рішенням суду про анулювання ліцензії законної сили.

5. Національна рада може звертатися до суду про анулювання ліцензії на мовлення на підставі:

а) факту передачі ліцензії іншій юридичній або фізичній особі-неліцензіату з метою проведення нею інформаційної діяльності;

б) факту несвоєчасного подання заяви про переоформлення ліцензії у зв'язку з організаційними змінами статусу та умов діяльності ліцензіата;

в) факту невиконання розпоряджень про усунення порушень законодавства та ліцензійних вимог;

г) факту відмови ліцензіата у проведенні працівниками Національної ради перевірки його діяльності відповідно до вимог законодавства України;

г) факту невідповідності ліцензіата визначеним статтею 12 цього Закону вимогам щодо заснування телерадіоорганізацій, обмеження частки власності іноземних фізичних та юридичних осіб в акціонерному або статутному капіталі телерадіоорганізації, а також до установчих і статутних документів телерадіоорганізації.

6. Виконання рішення суду про анулювання ліцензії на мовлення здійснюється у загальному порядку відповідно до вимог законодавства.

Стаття 38. Державна реєстрація та ведення Державного реєстру суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення

{Назва статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

1. Суб'єкти господарювання, які отримали ліцензію на мовлення та ліцензію провайдера програмної послуги, підлягають державній реєстрації як суб'єкти інформаційної діяльності.

{Частина перша статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

2. Особи, які не мають ліцензій на мовлення, можуть зареєструватися як суб'єкти інформаційної діяльності за власним бажанням.

{Частина друга статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

3. Студії-виробники, які не мають ліцензій на мовлення, можуть зареєструватися як суб'єкти інформаційної діяльності за власним бажанням.

4. Державна реєстрація суб'єктів господарювання як суб'єктів інформаційної діяльності здійснюється Національною радою.

5. Державна реєстрація суб'єктів господарювання, які отримали ліцензії на мовлення та/або ліцензії провайдера програмної послуги, здійснюється шляхом внесення відповідних змін до Державного реєстру суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення у триденний строк з дня видачі відповідної ліцензії.

{Частина п'ята статті 38 в редакції Закону № 674-VIII від 03.09.2015}

6. Державна реєстрація студії-виробника, який не має ліцензії на мовлення, здійснюється на підставі заяви керівника студії-виробника шляхом внесення відповідних даних до Державного реєстру суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення та видачі свідоцтва про державну реєстрацію.

7. Форма заяви визначається Національною радою. У заяві вказуються такі реєстраційні відомості:

а) назва суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення;

б) позивні, логотип, товарний знак (за наявності);

в) програмні цілі або тематична спрямованість;

г) юридична та поштова адреси суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення;

г) контактні телефони, електронна адреса.

{Частина сьома статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

{Частина восьму статті 38 виключено на підставі Закону № 5410-VI від 02.10.2012}

9. Національна рада може відмовити в розгляді заяви про внесення до Державного реєстру суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення, якщо заява не відповідає вимогам цього Закону. У разі відмови в розгляді заяви Національна рада у триденний термін після отримання заяви повідомляє про це заявника з обов'язковим зазначенням причин відмови.

10. Протягом трьох робочих днів після отримання заяви Національна рада вносить суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення до Державного реєстру суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення і не пізніше ніж через тиждень після внесення до цього реєстру видає суб'єкту інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення свідоцтво про державну реєстрацію встановленого зразка. За оформлення свідоцтва про державну реєстрацію справляється плата в розмірі п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, яка зараховується на поточний рахунок Національної ради.

{Частина десята статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

11. Державний реєстр суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення веде Національна рада. До зазначеного реєстру вносяться дані про суб'єкти інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення, які отримали ліцензії на мовлення, ліцензії провайдерів програмної послуги або зареєструвалися як суб'єкти інформаційної діяльності в порядку, визначеному цим Законом.

{Частина одинадцята статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

12. Стосовно суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення, які отримали ліцензію (ліцензії) на мовлення та/або ліцензію (ліцензії) провайдера програмної послуги, до Державного реєстру суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення вносяться такі відомості:

{Абзац перший частини дванадцятої статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

- а) назва суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення;
  - б) позивні, логотип, товарний знак (за наявності);
  - в) програмні цілі або тематична спрямованість;
  - г) юридична та поштова адреси суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення;
  - г) контактні телефони, електронна адреса;
  - д) про кінцевих бенефіціарних власників (контролерів);
- {Пункт "д" частини дванадцятої статті 38 в редакції Закону № 674-VIII від 03.09.2015}*
- е) про особовий склад керівних та наглядових органів суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення відповідно до вимог статті 24 цього Закону;
  - є) дата і номер рішення про видачу ліцензії на мовлення або ліцензії провайдера програмної послуги;
- {Пункт "е" частини дванадцятої статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}*
- ж) серія та номер ліцензії;
  - з) строк дії ліцензії;
  - и) для телерадіоорганізацій - вид (види) мовлення, обсяги мовлення і час мовлення;
- {Пункт "и" частини дванадцятої статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}*
- і) для телерадіоорганізацій - територіальні характеристики мовлення (загальнонаціональне, регіональне або місцеве з визначенням відповідних областей, районів і населених пунктів);
- {Пункт "і" частини дванадцятої статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}*
- ї) про переоформлення ліцензії, внесення змін до ліцензії, видачу її копії або дубліката;
  - й) про продовження ліцензії;
  - к) про накладання на суб'єкта інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення штрафних санкцій відповідно до вимог цього Закону;

л) дата і номер рішення про визнання ліцензії недійсною та про її анулювання.

{Частина дванадцята статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

13. Відомості, зазначені у частині дванадцятій цієї статті, вносяться до Державного реєстру суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення протягом трьох робочих днів після видачі (продовження, внесення змін, видачі дубліката, анулювання) ліцензії на мовлення.

14. Доступ до Державного реєстру суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення є вільним. Порядок користування зазначеним реєстром і розмір плати за надання письмової інформації щодо даних цього реєстру встановлюються Національною радою. Національна рада розміщує відомості Державного реєстру суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення на веб-сайті, у тому числі у формі відкритих даних відповідно до Закону України "Про доступ до публічної інформації".

{Частина чотирнадцята статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законами № 319-VIII від 09.04.2015, № 674-VIII від 03.09.2015}

Розділ IV

ТЕЛЕБАЧЕННЯ І РАДІОМОВЛЕННЯ В БАГАТОКАНАЛЬНИХ ТЕЛЕМЕРЕЖАХ. СИСТЕМИ КОЛЕКТИВНОГО ПРИЙОМУ. РЕТРАНСЛЯЦІЯ

Стаття 39. Мовлення в багатоканальних телемережах

1. Багатоканальні телемережі як телекомунікаційні мережі створюються, реєструються, обслуговуються і захищаються відповідно до вимог Закону України "Про телекомунікації".

2. Для розповсюдження телерадіопрограм та передач у багатоканальній телемережі суб'єкти господарювання повинні отримати відповідну ліцензію Національної ради.

3. Право на розповсюдження телерадіопрограм у багатоканальних телемережах мають виключно:

а) телерадіоорганізації, що отримали ліцензії на мовлення з використанням ресурсу багатоканальної телемережі відповідно до вимог статті 23 цього Закону;

б) суб'єкти господарювання, яким Національна рада видала ліцензію провайдера програмної послуги.

4. Телерадіоорганізації здійснюють мовлення з використанням ресурсу багатоканальної телемережі відповідно до умов ліцензії на мовлення та угоди з оператором багатоканальної телемережі.

5. Провайдери програмної послуги використовують багатоканальну телемережу на підставі ліцензії провайдера програмної послуги та відповідної угоди з оператором багатоканальної телемережі.

6. Оператор багатоканальної телемережі може сам надавати програмну послугу за умови отримання ліцензії провайдера програмної послуги.

7. Надання програмної послуги абоненту здійснюється на підставі угоди між абонентом і ліцензіатом, укладеної відповідно до чинного законодавства. Угода обов'язково визначає:

тип наданого пакета програм (пакет універсальної програмної послуги, стандартний пакет або індивідуальний пакет на замовлення);

перелік телерадіопрограм та передач, які провайдер зобов'язується надавати абоненту;

абонентну плату за пакет і/або плату за надання окремих телерадіопрограм та передач.

8. До закінчення строку дії угоди провайдер не має права без офіційно оформленого погодження абонента вносити зміни до характеристик програмної послуги, зазначених у частині сьомій цієї статті.

9. Провайдер зобов'язаний забезпечити усім абонентам можливість отримання програм універсальної програмної послуги.

Для розповсюдження програм універсальної програмної послуги провайдер не зобов'язаний укладати договори з відповідними телерадіоорганізаціями.

Перелік програм універсальної програмної послуги затверджується Національною радою для населеного пункту (села, селища, міста, району, області, всієї України), на території якого провадить діяльність провайдер програмної послуги, з урахуванням виду технології, що використовується для провадження такої діяльності.

Рішення Національної ради про затвердження переліку програм універсальної програмної послуги не є регуляторним актом, не потребує державної реєстрації в Міністерстві юстиції України.

Оприлюднення такого рішення здійснюється в порядку, встановленому частиною четвертою статті 17 Закону України "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення".

{Частина дев'ята статті 39 в редакції Закону № 1663-VIII від 06.10.2016}

10. Провайдер програмної послуги може розпочинати свою діяльність з моменту отримання ліцензії і затвердженого Національною радою складу пакета (пакетів) універсальної програмної послуги.

11. Провайдер програмної послуги самостійно, виходячи з ринкового попиту, встановлює розмір абонентної плати за різні пакети програм та інші інформаційні послуги. Державному регулюванню підлягає виключно розмір абонентної плати за користування універсальною програмною послугою.

12. У разі порушення провайдером вимог законодавства Національна рада застосовує до нього визначені цим Законом санкції.

Стаття 40. Ліцензування провайдерів програмної послуги

1. Для організації діяльності провайдера програмної послуги суб'єкт господарювання (провайдер або оператор телекомунікацій чи оператор кабельних мереж) повинен отримати ліцензію (дозвіл) у Національній раді.

{Частина перша статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

2. Ліцензування діяльності (мовлення) кабельного телебачення і радіомовлення здійснюється за реєстраційним принципом. Ліцензія видається без конкурсу на підставі заяви на термін 10 років.

3. Заява про видачу ліцензії провайдера програмної послуги подається відповідно до вимог статті 24 цього Закону. До заяви додаються:

а) загальна концепція пакетування (перелік) програм, придбаних для ретрансляції;

б) документи, які підтверджують придбання та право на розповсюдження (ретрансляцію) програм іншого мовника;

в) відомості про структуру власності заявника із зазначенням даних про всіх кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) заявника та пов'язаних осіб (для кожної з осіб - прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, громадянство, адреса).

{Частина третю статті 40 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

У разі якщо у провайдера програмної послуги немає бенефіціарних власників, зазначена інформація подається щодо всіх власників та учасників провайдера програмної послуги і всіх фізичних осіб та власників і учасників юридичних осіб на всіх рівнях ланцюга володіння корпоративними правами провайдера програмної послуги.

{Частина третю статті 40 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

Відомості про структуру власності заявника повинні містити інформацію про всіх фізичних осіб, які володіють часткою 10 і більше відсотків у статутному капіталі заявника, а також про всі юридичні особи, які зв'язують заявника з усіма його кінцевими бенефіціарними власниками (контролерами) (для кожної з фізичних осіб - прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, громадянство, адреса).

{Частина третю статті 40 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

Для забезпечення дотримання визначених частиною другою статті 12 цього Закону обмежень щодо структури власності провайдера програмної послуги багатоканальної телемережі у стандарті DVB-T, DVB-T2, іншому стандарті передавання телевізійного зображення з використанням радіочастотного ресурсу для цілей цифрового наземного мовлення Національна рада має право додатково запитати і отримати від заявника інформацію щодо розподілу часток статутних капіталів юридичних осіб, які є його засновниками або власниками, зокрема акціонерами, а також юридичних осіб, що входять до структури власності заявника, у тому числі належним чином засвідчені копії статутних (установчих) документів, копії правочинів та інших документів, на підставі яких будь-який із власників заявника набув прямої або опосередкованої істотної участі в юридичній особі, яка подала відповідну заяву про видачу (продовження) ліцензії.

{Частина третю статті 40 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 158-IX від 03.10.2019}

Документи щодо іноземних юридичних осіб або фізичних осіб - іноземців чи видані органами іноземної держави мають подаватися до Національної ради з перекладом на українську мову, засвідченим нотаріально. Документи, видані органом іноземної держави, мають бути засвідчені нотаріально за місцем видачі та легалізовані в установленому порядку, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

{Частина третю статті 40 доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 158-IX від 03.10.2019}

Національна рада у разі подання неповного пакета документів (у тому числі невиконання або несвоєчасного виконання заявником запиту, передбаченого абзацом сьомим частини третьої цієї статті) чи їх невідповідності вимогам цього Закону або якщо подані документи не відповідають вимогам щодо прозорості структури власності заявника ухвалює рішення про повернення документів заявникові без розгляду.

{Частина третю статті 40 доповнено абзацом дев'ятим згідно із Законом № 158-IX від 03.10.2019}

Після усунення зазначених у рішенні Національної ради причин, що стали підставою для повернення документів заявникові без розгляду, заявник може повторно подати до Національної ради виправлені документи протягом 14 днів після направлення передбаченого абзацом дев'ятим цієї частини рішення, при цьому датою подання заяви вважається дата першого її подання. Неподання протягом зазначеного 14-денного строку виправлених документів є підставою вважати заяву про видачу або переоформлення ліцензії не поданою, крім випадків, якщо Національна рада не встановить своїм рішенням інший строк їх подання або не визнає поважними причини пропуску раніше встановленого строку.

{Частина третю статті 40 доповнено абзацом десятим згідно із Законом № 158-IX від 03.10.2019}

4. Загальна концепція (принципи, підстави) добору програм для ретрансляції (пропозиції абонентам) є обов'язковим додатком до ліцензії провайдера програмної послуги. Цей додаток підлягає щорічній перереєстрації. Для перереєстрації ліцензіат повинен подати до Національної ради інформацію про виконання концепції добору програм протягом попереднього року.

{Частина четверта статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

5. Заява про видачу ліцензії провайдера програмної послуги розглядається і рішення щодо неї приймається у місячний термін з дня її надходження до Національної ради.

6. За результатами розгляду заяви Національна рада приймає рішення:

- а) про видачу ліцензії провайдера програмної послуги;
- б) про затвердження пакета (пакетів) програм універсальної програмної послуги в населеному пункті (населених пунктах) та/або на території (територіях), де передбачається надання програмної послуги;
- в) про відмову у видачі ліцензії, у разі якщо заявник не відповідає вимогам, встановленим частиною другою статті 12 цього Закону.

{Частина шосту статті 40 доповнено пунктом "в" згідно із Законом № 158-IX від 03.10.2019}

7. Ліцензію провайдера програмної послуги може бути анульовано в судовому порядку за поданням Національної ради у зв'язку з систематичними порушеннями ним вимог цього Закону, законодавства України про захист суспільної моралі, законодавства України про авторські та суміжні права.

Ліцензію провайдера програмної послуги багатоканальної телемережі у стандарті DVB-T, DVB-T2, іншому стандарті передавання телевізійного зображення з використанням радіочастотного ресурсу для цілей цифрового наземного мовлення може бути анульовано в судовому порядку за поданням Національної ради у разі, якщо за підсумками звіту, передбаченого пунктом "а" частини дев'ятої цієї статті, буде встановлено, що ліцензіат не відповідає вимогам щодо структури власності, встановленим частиною другою статті 12 цього Закону.

{Частина сьому статті 40 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 158-IX від 03.10.2019}

8. Права, які надає ліцензія провайдера програмної послуги, не можуть бути передані іншій особі (юридичній чи фізичній).

9. Провайдер програмної послуги зобов'язаний:

- а) щороку, до 31 березня, оприлюднювати на своєму офіційному веб-сайті та подавати до Національної ради звіт за попередній (звітний) рік діяльності, в якому зазначаються:
  - відомості про будь-які зміни у структурі власності за звітний рік;
  - відомості про всіх кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) та пов'язаних осіб (для кожної з осіб - прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, громадянство, адреса);
  - відомості про осіб, які впродовж звітного року надавали провайдеру програмної послуги фінансування (кредити, позики, фінансову допомогу тощо), якщо загальна сума такого фінансування від однієї особи впродовж звітного року становила 125 і більше мінімальних заробітних плат;
- б) розміщувати на своєму офіційному веб-сайті інформацію про структуру власності.

{Статтю 40 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

Стаття 41. Системи колективного прийому

1. Системи колективного прийому теле- та/чи радіопрограм створюються з метою отримання споживачами можливості якісного приймання за допомогою побутових приймальних засобів телевізійних та/чи радіопрограм, які розповсюджуються в зоні дії системи колективного прийому.

2. Системи колективного прийому не кваліфікуються як багатоканальні телемережі. Діяльність їх операторів не підлягає ліцензуванню Національною радою. Розповсюдження програм споживачам за допомогою системи колективного прийому не потребує реєстрації суб'єкта інформаційної діяльності.

3. У складі багатоканальної мережі система колективного прийому може бути лише за договірно закріпленою згодою власників будинку на це та на схваленій мешканцями (потенціальними абонентами) пакет додаткових послуг багатоканальної телемережі.

Стаття 42. Ретрансляція телерадіопрограм та передач

1. Ретрансляція телерадіопрограм та передач, зміст яких відповідає вимогам Європейської конвенції про транскордонне телебачення, на території України не обмежується. Порядок ретрансляції регулюється цим Законом.

2. Суб'єкт господарювання, який перебуває під юрисдикцією України, має на меті здійснювати ретрансляцію програм та передач і отримав на це дозвіл від правовласника (виробника), який не підпадає під юрисдикцію держави - члена Європейського Союзу або держави, яка ратифікувала Європейську конвенцію про транскордонне телебачення, має право здійснювати ретрансляцію програм та передач лише за умови відповідності їх змісту вимогам законодавства України, Європейської конвенції про транскордонне телебачення та у разі їх включення до переліку програм, що ретранслюються, за рішенням Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.

{Частина друга статті 42 в редакції Закону № 422-VIII від 14.05.2015}

3. Право на ретрансляцію теле- та/чи радіопрограм визначається ліцензією на мовлення або ліцензією провайдера програмної послуги.

4. Максимальні обсяги ретрансляції та орієнтовний перелік (за жанрами) передбачених до ретрансляції програм та передач визначаються програмною концепцією мовлення згідно з вимогами цього Закону.

5. Провайдери програмної послуги здійснюють ретрансляцію телерадіопрограм та передач у багатоканальних телемережах відповідно до переліку телерадіопрограм та передач, які передбачено надавати у складі програмної послуги.

Розділ V

ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕЛЕРАДІОМОВЛЕННЯ

Стаття 43. Початок мовлення

1. Організація-ліцензіат має право розпочати мовлення протягом року з дня набрання ліцензією чинності. Про початок мовлення вона зобов'язана у десятиденний термін повідомити Національну раду.

2. Власник технічних засобів мовлення або організація, що їх експлуатує, не має права надавати технічні засоби мовлення в користування телерадіоорганізаціям, які не мають відповідної ліцензії або якщо відповідна ліцензія втратила чинність.

3. Забороняється розповсюджувати телерадіопрограми чи передачі на територію, більшу від вказаної в ліцензії Національної ради.

4. На одній території забороняється розповсюдження наземним ефірним способом однакових за змістом програм.

5. Ліцензіат не має права передавати канал мовлення в суборенду іншим організаціям.

6. Керівник телерадіоорганізації або уповноважена ним особа дає дозвіл на випуск телерадіопередач чи програм і несе особисту відповідальність за їх зміст та якість.

Стаття 44. Кореспондентські пункти

1. Телерадіоорганізації мають право у встановленому законодавством України порядку відкривати кореспондентські пункти на території України та за її межами.

2. Кореспондентський пункт є структурним підрозділом (філією) телерадіоорганізації, який створюється з метою інформаційного забезпечення телерадіоорганізації.

3. Кореспондентські пункти не мають права на самостійні мовлення та здійснення інформаційних і рекламних вставок на каналі мовлення телерадіоорганізації.

{Статтю 45 виключено на підставі Закону № 2938-VI від 13.01.2011}

Стаття 46. Вихідні дані

1. Телерадіоорганізація зобов'язана повідомляти свої вихідні дані (найменування, позивні, логотип або емблему).
2. Під час трансляції (ретрансляції) радіопрограми телерадіоорганізація не рідше ніж щогодини передає свої позивні.
3. Під час ефірного часу телерадіоорганізація використовує логотип або інші вихідні дані.

{Частина третя статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2912-VI від 11.01.2011}

Стаття 47. Дозвіл на право використання програм чи передач інших телерадіоорганізацій

1. Використання програм чи передач інших телерадіоорганізацій здійснюється відповідно до Закону України "Про авторське право та суміжні права".

2. При розповсюдженні програм іноземних телерадіокомпаній в багатоканальних телемережах забороняється вносити будь-які зміни в програму, крім випадків, визначених угодами з правовласниками аудіовізуальної продукції або передбачених законодавством України.

Стаття 48. Облік аудіовізуальних творів та порядок зберігання їх копій (записів)

1. Кожна телерадіоорганізація-ліцензіат зобов'язана вести журнал обліку передач, які телерадіоорганізація транслювала чи ретранслювала або забезпечувала їх трансляцію чи ретрансляцію у повній та незмінній формі третьою особою (оператором телекомунікацій).

2. У журналі обліку передач фіксуються:

- дата випуску, час початку і закінчення передачі;
- назва і тема передачі;
- прізвище авторів і ведучих передачі;
- мова передачі.

3. Журнал обліку передач зберігається телерадіоорганізацією протягом року з дня останнього запису в ньому.

4. Усі передачі, які телерадіоорганізація транслювала чи ретранслювала або забезпечувала їх трансляцію чи ретрансляцію у повній та незмінній формі третьою особою (оператором телекомунікацій), повинні бути записані і зберігатися протягом 14 днів від дати їх розповсюдження, якщо у цей строк не надійшло скарги щодо їхнього змісту.

5. У разі подання скарги щодо змісту передачі її записи зберігаються до того часу, поки скаргу не буде розглянуто і рішення стосовно неї не буде прийнято у визначеному порядку.

6. Умови довгострокового зберігання телерадіопередач, що становлять історичну, художню, культурну чи іншу цінність, визначаються законодавством України.

Стаття 49. Розповсюдження офіційних повідомлень та іншої обов'язкової інформації

1. Державні та комунальні телерадіоорганізації зобов'язані безкоштовно передавати офіційні повідомлення Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та Конституційного Суду України, офіційні повідомлення Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади - на підвідомчу їм територію.

2. Телерадіоорганізації, незалежно від форм власності, зобов'язані безкоштовно оприлюднювати повідомлення про надзвичайні ситуації. Право на використання телебачення і радіомовлення з цією метою належить органам влади і посадовим особам, які уповноважені приймати рішення в умовах надзвичайних ситуацій.

3. Трансляція сесій Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим проводиться відповідно до державного замовлення та на основі договору.

4. На вимогу Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України та Голови Конституційного Суду України державні телерадіоорганізації надають їм час для екстрених офіційних виступів з важливих питань державного життя.

5. Державні телерадіоорганізації зобов'язані передбачати у своїх програмах час і форми для забезпечення можливості виступів народних депутатів України з питань їхньої депутатської діяльності.

Участь народних депутатів України у передачах з інших питань здійснюється на загальних засадах.

6. Виступи депутатів місцевих рад з питань їхньої депутатської діяльності в телерадіопрограмах, що транслюються на території відповідної ради, здійснюються за домовленістю з місцевими телерадіоорганізаціями.

Стаття 50. Діяльність телерадіоорганізацій під час виборчого процесу

1. Особливості діяльності телерадіоорганізацій під час виборчого процесу регулюються законодавством про вибори.

Стаття 51. Мовлення в особливих обставинах

1. На час надзвичайного та/чи воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях відповідно до закону може встановлюватися особливий режим роботи аудіовізуальних засобів масової інформації.

2. Особливості регулювання мовлення під час надзвичайного та/чи воєнного стану визначаються законом.

Стаття 52. Припинення мовлення

1. Підставами для припинення мовлення є закінчення терміну дії ліцензії, якщо строк її дії не був продовжений, або анулювання ліцензії відповідно до вимог цього Закону.

2. Протягом доби з дня закінчення строку дії або анулювання ліцензії ліцензіат зобов'язаний припинити мовлення.

3. Продовження мовлення після отримання офіційного повідомлення про анулювання ліцензії тягне за собою відповідальність керівника телерадіоорганізації та керівника відповідного оператора телекомунікацій, який надає послуги з експлуатації технічних засобів мовлення, відповідно до закону.

Стаття 53. Реклама

1. Відносини, які виникають під час рекламної діяльності та спонсорства на телебаченні і радіо, регулюються Законом України "Про рекламу".

Стаття 54. Участь спонсорів у створенні телерадіопередач

1. Участь спонсорів у створенні телерадіопередач визначається Законом України "Про рекламу".

{Стаття 54 в редакції Закону № 145-VI від 18.03.2008}

Стаття 55. Анонси передач

1. Анонси передач є інформацією для телеглядачів і радіослухачів та мають відповідати вимогам статті 59 цього Закону.

2. Анонси передач транслюються відповідно до вимог Закону України "Про рекламу".

Стаття 55⁻¹. Особливості розповсюдження програм та передач з платними інтерактивними конкурсами (іграми, вікторинами) на каналах з обмеженим доступом

1. Трансляція програм та передач з платними інтерактивними конкурсами (іграми, вікторинами) має постійно супроводжуватися поточною інформацією про обсяг дзвінків та шанси підключення до студії. Такі програми або передачі мають супроводжуватися текстами попередження про те, що вони є платними. Кожне попередження має займати не менше 20 відсотків площі (обсягу) екрана. Колір тексту попередження має бути контрастним щодо кольору фону попередження, а його розмір - не меншим за розмір номера телефону, за яким учасникам пропонується телефонувати.

2. Правила платних інтерактивних конкурсів, що транслюються на каналах з обмеженим доступом, мають передбачати заборону участі неповнолітніх осіб у таких конкурсах.

3. Інформація щодо умов оплатного набуття статусу учасника та інших умов участі в інтерактивному конкурсі (грі, вікторині), якщо виконання таких умов може завдати майнової шкоди телеглядачам та радіослухачам, має наводитися у вигляді дикторського тексту та/або звукового супроводу кожні 5 хвилин трансляції відповідної програми та/або передачі.

{Закон доповнено статтею 55⁻¹ згідно із Законом № 4386-VI від 09.02.2012}

Розділ VI

ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ ТЕЛЕРАДІООРГАНІЗАЦІЙ ТА ЇХ ПРАЦІВНИКІВ

Стаття 56. Права телерадіоорганізацій

1. Телерадіоорганізації, їх працівники мають право на одержання від державних органів, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності необхідної інформації для здійснення своєї статутної діяльності у порядку, передбаченому законодавством України.

Стаття 57. Редакційний статут телерадіоорганізації

1. Редакційний статут телерадіоорганізації містить вимоги до створення та поширення інформації.
2. Редакційний статут затверджує власник телерадіоорганізації або уповноважений ним орган.
3. Власник телерадіоорганізації не має права втручатися у творчу діяльність телерадіоорганізації в інший спосіб, ніж через внесення змін до редакційного статуту телерадіоорганізації.

4. Редакційний статут телерадіоорганізації визначає: основні вимоги до забезпечення точності, об'єктивності, неупередженості та збалансованості інформації, що розповсюджується телерадіоорганізацією;

вимоги до розповсюдження конфіденційної інформації;

вимоги до розповсюдження інформації про насильство;

вимоги до розповсюдження інформації про кримінальні правопорушення;

{Абзац п'ятий частини четвертої статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

вимоги до розповсюдження інформації про різні групи населення (національні та сексуальні меншини, релігійні групи, хворих та осіб з інвалідністю);

{Абзац шостий частини четвертої статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

вимоги до захисту дітей від негативного впливу інформації, що розповсюджується телерадіоорганізацією;

вимоги до перевірки достовірності інформації, одержаної від третіх осіб;

вимоги до дотримання авторських та суміжних прав при розповсюдженні інформації;

особливості поширення інформації про політичні партії та політиків під час виборчого процесу та поза його межамі;

вимоги до реклами та спонсорства;

вимоги щодо недопущення прихованої реклами та одержання творчими працівниками телерадіоорганізації товарів і послуг безкоштовно або за пільговими цінами;

порядок утворення, діяльності та повноваження редакційної ради телерадіоорганізації.

5. Редакційний статут телерадіоорганізації передбачає створення редакційної ради, половина складу якої призначається власником телерадіоорганізації або уповноваженим ним органом, а половина обирається творчим колективом телерадіоорганізації. На редакційну раду телерадіоорганізації покладається:

контроль за дотриманням телерадіожурналістами редакційного статуту;

контроль за дотриманням прав телерадіожурналістів, вимог щодо заборони цензури та втручання у творчу діяльність телерадіоорганізації;

внесення на розгляд органів управління телерадіоорганізації питання про відсторонення від керівництва телерадіоорганізацією або її окремими підрозділами осіб, які порушували редакційний статут та/або вимоги законодавства щодо прав телерадіожурналістів, заборони цензури і втручання у творчу діяльність телерадіоорганізацій, про призначення службового розслідування і звільнення цих осіб відповідно до закону в разі підтвердження наявності зазначених порушень.

6. Редакційний статут телерадіоорганізації має бути оприлюднений. Копія редакційного статуту протягом семи днів з часу його прийняття або внесення змін до нього надсилається до Національної ради.

Стаття 58. Права творчого колективу та телерадіожурналістів

1. Творчий колектив телерадіоорганізації складається з телерадіожурналістів.

2. Творчий колектив організації має право відстоювати інтереси телерадіожурналістів та здійснювати контроль за дотриманням їхніх прав, вимог щодо заборони цензури і втручання у творчу діяльність телерадіоорганізації.

3. Збори творчого колективу телерадіоорганізації обирають половину складу редакційної ради телерадіоорганізації. Телерадіожурналіст має право:

а) брати участь у зборах творчого колективу телерадіоорганізації, вносити пропозиції щодо розгляду ними питань;

б) пропонувати кандидатури до складу редакційної ради телерадіоорганізації, бути обраним до її складу;

в) звертатися до редакційної ради телерадіоорганізації щодо порушень прав телерадіожурналістів, вимог щодо заборони цензури і втручання у творчу діяльність телерадіоорганізації, порушень редакційного статуту телерадіоорганізації.

4. Журналіст телерадіоорганізації має право по пред'явленні редакційного посвідчення чи іншого документа, що підтверджує його професійну належність або повноваження, надані телерадіоорганізацією, перебувати в районі стихійного лиха, катастроф, в місцях аварій, масових безпорядків, на мітингах і демонстраціях, на територіях, де оголошено надзвичайну ситуацію, надзвичайний стан або вжиті адміністративні та медико-санітарні заходи (карантин), та безперешкодно виконувати свої професійні обов'язки.

{Статтю 58 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 692-IX від 16.06.2020}

Стаття 59. Обов'язки телерадіоорганізації

1. Телерадіоорганізація зобов'язана:

а) дотримуватися законодавства України та вимог ліцензії;

б) виконувати рішення Національної ради та судових органів;

в) поширювати об'єктивну інформацію;

г) не створювати перешкод у передачі та прийманні програм інших телерадіоорганізацій, функціонуванні засобів телекомунікацій;

г) дотримуватися вимог державних стандартів і технічних параметрів телерадіомовлення;

д) попереджати телеглядачів про те, що її програми є платними;

е) виконувати правила рекламної діяльності і спонсорства, встановлені законодавством;

є) з повагою ставитися до національної гідності, національної своєрідності і культури всіх народів;

ж) зберігати у таємниці, на підставі документального підтвердження, відомості про особу, яка передала інформацію або інші матеріали за умови нерозголошення її імені;

з) не поширювати матеріали, які порушують презумпцію невинуватості підозрюваного, обвинуваченого або упереджують рішення суду;

{Пункт "з" частини першої статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

и) не розголошувати інформацію про приватне життя громадянина без його згоди, якщо ця інформація не є суспільно необхідною. У разі якщо суд визнає, що поширення інформації про особисте життя громадянина не становить суспільної необхідності, моральна шкода та матеріальні збитки відшкодовуються в порядку, встановленому законодавством України;

і) розмістити спростування поширеної інформації, визнаної недостовірною, наклепницькою тощо;

ї) розміщувати на своєму офіційному веб-сайті інформацію про структуру власності за формою, встановленою Національною радою.

{Частина першу статті 59 доповнено пунктом "г" згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

2. Телерадіоорганізація зобов'язана щороку, до 31 березня, подавати до Національної ради звіт за попередній (звітний) рік діяльності про свою структуру власності, в якому зазначаються:

відомості про структуру власності станом на 31 грудня звітного року;

відомості про зміни у структурі власності, що відбувалися впродовж звітного року;

відомості про всіх осіб, які володіють або володіли впродовж звітного року прямою або опосередкованою істотною участю, із зазначенням підстав такого володіння (дата укладення відповідних правових актів або настання інших юридичних фактів), включаючи відомості про осіб, які діяли на підставі відповідних доручень, а також відомості про всіх пов'язаних осіб (для кожної з осіб - прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, громадянство, адреса).

Форма звіту, порядок його складання та розгляду затверджуються Національною радою.

{Статтю 59 доповнено частиною другою згідно із Законом № 674-VIII від 03.09.2015}

3. Телерадіоорганізація зобов'язана щороку, до 31 березня, подавати до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, звіт за попередній (звітний) рік діяльності про використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, а саме музичних творів, аудіовізуальних творів, фонограм (відеограм) та зафіксованих у них виконань, у телерадіофермі телерадіоорганізації.

{Статтю 59 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2415-VIII від 15.05.2018}

Стаття 60. Обов'язки творчих працівників телерадіоорганізацій

1. Творчий працівник телерадіоорганізації зобов'язаний:

а) дотримуватися програмної концепції телерадіоорганізації, керуватися її статутом;

б) перевіряти достовірність одержаної ним інформації;

в) не допускати поширення інформації, передбаченої частиною другою статті 6 цього Закону;

г) не допускати випадків поширення в телерадіопрограмах відомостей, які порушують права і законні інтереси громадян, принижують їх честь і гідність;

г) виконувати інші вимоги, які випливають із цього Закону і статуту телерадіоорганізації та укладеного ним з телерадіоорганізацією трудового договору.

2. Обов'язки, передбачені частиною першою цієї статті, поширюються також на позаштатних творчих працівників телерадіоорганізації.

3. У разі висунення творчого працівника телерадіоорганізації кандидатом на виборні посади він має рівні з іншими кандидатами права у використанні телебачення і радіомовлення.

4. Творчий працівник телерадіоорганізації не має права використовувати своє службове становище в інтересах кандидата на виборні посади, довіреною особою якого він є.

Розділ VII

ПРАВА ТЕЛЕГЛЯДАЧІВ І РАДІОСЛУХАЧІВ

Стаття 61. Захист прав телеглядачів, радіослухачів

1. Телеглядачі і радіослухачі мають право:

приймати програми телерадіоорганізацій, які доступні для прийому на території України;

одержувати інформацію про розклад передач;

звертатися до телерадіоорганізації, її засновників, Національної ради, Державного комітету телебачення і радіомовлення України із зауваженнями та пропозиціями щодо змісту і технічної якості відповідних програм або передач і отримувати письмово або безпосередньо у передачах відповідь на звернення;

у порядку, визначеному законом, спростувати інформацію про них, поширену телерадіоорганізацією.

Стаття 62. Захист суспільної моралі та забезпечення прав неповнолітніх і юнацтва

1. При створенні, підготовці та розповсюдженні телерадіопрограм та передач телерадіоорганізації і провайдери програмної послуги зобов'язані дотримуватися вимог законодавства України про захист суспільної моралі.

2. Телерадіоорганізаціям забороняється розповсюджувати, а також анонсувати програми та передачі, які можуть зашкодити фізичному, інтелектуальному і духовному розвитку неповнолітніх та юнацтва, крім як протягом ефірного часу в добовому відрізьку з 23.00 до 6.00 та на каналах з обмеженим доступом.

Такі програми або передачі повинні мати спеціальне попередження і відповідно позначатися в розкладі програм телерадіоорганізацій та спеціально позначатися безпосередньо перед їх трансляцією.

3. У програмах та передачах телерадіоорганізації не мають права без письмової згоди батьків або осіб, що їх замінюють, а також відповідних правоохоронних органів розголошувати будь-яку інформацію, яка:

може сприяти ідентифікації особи неповнолітнього правопорушника;

стосується факту самогубства неповнолітнього.

Стаття 63. Неприпустимість перекручення інформації

1. Особа, в якій беруть інтерв'ю, або особа, яка надала інформацію для телерадіоорганізації, має право на підставі письмової заяви переглянути та/або прослухати відповідну передачу перед її трансляцією.

2. Спори у зв'язку з недостовірністю або неповнотою інформації, поширеної у зазначених в частині першій цієї статті передачах, розглядаються у судовому порядку.

Стаття 64. Право на спростування

1. Громадянин або юридична особа мають право вимагати від телерадіоорганізації спростування поширених у її програмі чи передачі відомостей, які не відповідають дійсності та/або принижують честь і гідність особи.

2. Право вимагати спростування мають офіційні представники громадянина, якщо сам громадянин не має можливості вимагати спростування.

3. Заяву з вимогою спростування має бути подано до телерадіоорганізації у письмовій формі протягом 14 днів з дня поширення таких відомостей з письмовим повідомленням про це Національної ради.

4. Телерадіоорганізація зобов'язана розглянути заяву у семиденний термін з дня її надходження, якщо інше не передбачено законодавством України.

5. На вимогу заявника телерадіоорганізація зобов'язана надати йому можливість безкоштовного прослуховування (перегляду) відповідного фрагменту програми чи передачі або надати копію запису фрагменту з відповідною оплатою.

6. Якщо в телерадіоорганізації відсутні достатні докази того, що поширені нею відомості відповідають дійсності, вона зобов'язана терміново їх спростувати.

7. Спростування повинно бути поширено тією ж телерадіоорганізацією і в такій же програмі чи передачі, що й відомості, які не відповідають дійсності, або в інший час за домовленістю з особою, права якої були порушені.

8. У спростуванні має бути зазначено, які відомості не відповідають дійсності, коли і в якій програмі чи передачі вони були поширені телерадіоорганізацією.

9. Якщо громадянин чи юридична особа надали текст спростування, то він підлягає поширенню за умови його відповідності вимогам цього Закону. Скорочення чи інші зміни в тексті спростування, поданого заявником, без його згоди не допускаються.

10. Телерадіоорганізація, яка зобов'язана поширити текст спростування, на вимогу громадянина чи представника юридичної особи може надати йому можливість зачитати власний текст і передати його в запису.

11. Про передбачуваний термін поширення та зміст тексту спростування телерадіоорганізація зобов'язана повідомити заявника.

12. У разі відмови телерадіоорганізації від спростування вона зобов'язана терміново повідомити про це заявника.

13. У разі винесення судом рішення про спростування текст спростування поширюється телерадіоорганізацією в порядку, визначеному цим Законом.

14. Телерадіоорганізація може відмовити особі у спростуванні поширеної інформації, якщо заяву про спростування було подано з порушенням вимог цього Закону.

Стаття 65. Право на відповідь

1. Громадянин або юридична особа, стосовно якого (якої) у програмі чи передачі телерадіоорганізації було поширено відомості, які не відповідають дійсності або порушують його (її) права і законні інтереси, має право на відповідь (коментар чи власне тлумачення обставин справи) у програмах та передачах даної телерадіоорганізації незалежно від того, було подано заяву з вимогою спростування чи ні.

2. Порядок подачі заяви на відповідь (коментар чи власне тлумачення обставин справи) визначається статтею 64 цього Закону.

Стаття 66. Відшкодування моральної шкоди

1. Моральна (немайнова) шкода відшкодовується відповідно до вимог Цивільного кодексу України.

Стаття 67. Звільнення від відповідальності за поширення інформації, що не відповідає дійсності

1. Телерадіоорганізація та її працівники не несуть відповідальності за поширення інформації, що не відповідає дійсності, у разі:

а) якщо ця інформація містилася в офіційних повідомленнях або одержана від органів державної влади, органів місцевого самоврядування у письмовій формі;

б) якщо ця інформація є дослівним цитуванням заяв і виступів (усних і друкованих) посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, народних депутатів України, кандидатів на пост Президента України, кандидатів у народні депутати України та у депутати рад усіх рівнів, кандидатів на посади сільських, селищних, міських голів;

в) якщо ця інформація розповсюджувалася без попереднього запису та містилася у виступах осіб, які не є працівниками телерадіоорганізації;

г) якщо вона є дослівним відтворенням матеріалів, поширених іншим засобом масової інформації або інформаційним агентством, з посиланням на нього;

г) якщо звільнення від відповідальності передбачено іншим законом.

Розділ VIII

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ ТЕЛЕБАЧЕННЯ І РАДІОМОВЛЕННЯ

Стаття 68. Міжнародне співробітництво телерадіоорганізацій

1. Співробітництво телерадіоорганізацій із зарубіжними партнерами здійснюється на підставі прямих договорів.

2. Якщо міжнародним договором, в якому бере участь Україна, встановлено інші норми, ніж ті, що містяться у цьому Законі, то застосовуються норми міжнародного договору.

{Статтю 69 виключено на підставі Закону № 2938-VI від 13.01.2011}

Розділ IX

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ТЕЛЕБАЧЕННЯ І РАДІОМОВЛЕННЯ

Стаття 70. Контроль та нагляд за дотриманням законодавства телерадіоорганізаціями і провайдером програмної послуги

1. Національна рада здійснює контроль за дотриманням та забезпечує виконання вимог:

законодавства України у сфері телебачення і радіомовлення;

Закону України "Про рекламу" щодо спонсорства і порядку розповсюдження реклами на телебаченні і радіомовленні;

законодавства про захист суспільної моралі;

законодавства про кінематографію щодо квоти демонстрування національних фільмів та щодо розповсюдження чи демонстрування телерадіоорганізаціями творів, розповсюдження і демонстрування яких заборонено законодавством про кінематографію;

{Абзац п'ятий частини першої статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 159-VIII від 05.02.2015}

законодавства про вибори.

2. Антимонопольний комітет України здійснює контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції.

3. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, у встановленому законодавством порядку здійснює державний нагляд за користуванням радіочастотного ресурсу для потреб телерадіомовлення, діяльністю операторів телекомунікацій, контроль за технічними параметрами поширення аудіовізуальної інформації.

{Частина третя статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3610-VI від 07.07.2011}

4. Контроль за дотриманням законодавства про захист авторського права та суміжних прав здійснюється у порядку, визначеному Законом.

{Частина четверта статті 70 в редакції Закону № 2592-VI від 07.10.2010}

5. Контроль та нагляд за дотриманням інших вимог законодавства здійснюють органи державної влади в межах своєї компетенції.

6. У разі виявлення порушення телерадіоорганізацією або провайдером програмної послуги вимог законодавства уповноважений орган вживає до порушника санкції або надсилає до Національної ради подання відповідно до вимог закону.

У разі виявлення Національною радою ознак порушення телерадіоорганізаціями законодавства про кінематографію щодо квоти демонстрування національних фільмів та щодо розповсюдження чи демонстрування творів, розповсюдження і демонстрування яких заборонено законодавством про кінематографію, Національна рада складає про це відповідний акт та передає його центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері кінематографії, для вжиття заходів, передбачених законодавством.

{Частина шоста статті 70 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 159-VIII від 05.02.2015}

Стаття 71. Відповідальність за порушення законодавства про телебачення і радіомовлення

1. Відповідальність за порушення законодавства про телебачення і радіомовлення несуть телерадіоорганізації, провайдери програмної послуги, їх керівники та працівники, інші суб'єкти господарської діяльності, посадові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Винні в порушеннях несуть цивільно-правову, адміністративну і кримінальну відповідальність згідно із законодавством України.

2. Міру відповідальності та відповідні санкції за порушення законодавства про телебачення і радіомовлення встановлює суд. У визначених цим Законом випадках санкції за порушення законодавства про телебачення і радіомовлення встановлюються Національною радою.

3. Рішення Національної ради щодо застосування штрафних санкцій можуть бути оскаржені у судовому порядку.

4. Відповідальність за порушення законодавства про телебачення і радіомовлення встановлюється на підставі документальних свідчень, актів перевірки телерадіоорганізацій, звернень визначених цим Законом органів державної влади.

Стаття 72. Санкції за порушення законодавства про телебачення і радіомовлення

1. Санкції за порушення законодавства про телебачення і радіомовлення застосовуються за рішенням суду або, у встановлених цим Законом випадках, за рішенням Національної ради.

2. Національна рада застосовує санкції до телерадіоорганізацій у разі порушення ними вимог цього Закону та/або умов ліцензії.

{Частина друга статті 72 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1715-VIII від 01.11.2016}

3. Національна рада застосовує санкції до провайдерів програмної послуги у разі порушення ними вимог цього Закону та/або умов ліцензії.

{Частина третя статті 72 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1715-VIII від 01.11.2016}

4. У разі порушення законодавства про телебачення і радіомовлення іншими юридичними або фізичними особами Національна рада звертається до суду або до інших органів державної влади для усунення цих порушень у визначеному законодавством порядку.

5. Національна рада приймає рішення про застосування санкцій на підставі наданих документальних свідчень, актів перевірки чи подання визначених цим Законом органів державної влади.

6. Національна рада може застосовувати до телерадіоорганізацій та провайдерів програмної послуги такі санкції:

оголошення попередження;

стягнення штрафу;

анулювання ліцензії на підставі рішення суду за позовом Національної ради.

{Абзац четвертий частини шостої статті 72 в редакції Закону № 1715-VIII від 01.11.2016}

7. Рішення про оголошення попередження приймається у разі першого порушення законодавства чи умов ліцензії телерадіоорганізацією або першого порушення законодавства провайдером програмної послуги.

8. Національна рада може прийняти рішення про стягнення штрафу в зазначених у цій частині розмірах, незалежно від застосування до порушника санкцій у вигляді попередження, виключно в разі вчинення таких порушень:

телерадіоорганізаціями -

25 відсотків розміру ліцензійного збору за:

заклики до насильницької зміни конституційного ладу України;

заклики до розв'язування агресивної війни або її пропаганди та/або розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті;

пропаганду винятковості, зверхності або неповноцінності осіб за ознаками їх релігійних переконань, ідеології, належності до тієї чи іншої нації або раси, фізичного або майнового стану, соціального походження;

провайдерами програмної послуги -

25 відсотків розміру ліцензійного збору за:

ретрансляцію програм та передач, щодо яких Національною радою прийнято рішення, що їх зміст не відповідає вимогам законодавства України відповідно до статті 42 цього Закону;

ретрансляцію програм та передач, заборонених та/або обмежених судом.

У разі якщо заклики до насильницької зміни конституційного ладу України, розв'язування агресивної війни або її пропаганди та/або розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, пропаганди винятковості, зверхності або неповноцінності осіб за ознаками їх релігійних переконань, ідеології, належності до тієї чи іншої нації або раси, фізичного або майнового стану, соціального походження трансливалися, поширювалися, розповсюджувалися без попереднього запису та містилися у виступах, репліках особи, яка не є працівником телерадіоорганізації, телерадіоорганізація не несе відповідальності за ці порушення, крім випадків, коли працівниками телерадіоорганізації не було вжито заходів щодо припинення правопорушення у прямому ефірі.

{Частина восьма статті 72 в редакції Закону № 1715-VIII від 01.11.2016}

9. Рішення про стягнення штрафу приймається Національною радою, якщо після оголошення попередження ліцензіат не усунув порушення в установлені Національною радою строки, у разі вчинення таких порушень:

телерадіоорганізаціями -

10 відсотків розміру ліцензійного збору за:

трансляцію програм та передач, у яких телеглядачам та/або радіослухачам надаються послуги з ворожіння та гадання, а також платні послуги у сфері народної та/або нетрадиційної медицини;

трансляцію програм та передач або їх відеосюжетів, що можуть завдати шкоди фізичному, психічному чи моральному розвитку дітей та підлітків, якщо програма, передача або відеосюжет демонструвалися з порушенням часу демонстрування або не мали візуальних позначок з індексом кіновідеопродукції залежно від аудиторії, на яку вони розраховані, у порядку, передбаченому цим Законом;

трансляцію телепередач, виготовлених після 1 серпня 1991 року, що містять популяризацію або пропаганду органів держави-агресора та їхніх окремих дій, що виправдовують чи визнають правомірною окупацію території України. Для цілей застосування цієї норми використовуються визначення та критерії, встановлені Законом України "Про кінематографію";

трансляцію аудіовізуальних творів, телепередач, крім інформаційних та інформаційно-аналітичних, одним з учасників яких є особа, внесена до Переліку осіб, які створюють загрозу національній безпеці, затвердженого центральним органом

виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах культури та мистецтв, та оприлюдненого на офіційному веб-сайті цього органу;

розповсюдження і рекламу порнографічних матеріалів та предметів;

пропаганду наркотичних засобів, психотропних речовин з будь-якою метою їх застосування;

5 відсотків розміру ліцензійного збору за порушення умов ліцензії, визначених ліцензією на мовлення та додатками до неї, та/або ліцензійних умов (крім вимог до організаційно-технічних, фінансових та інвестиційних зобов'язань ліцензіата) у частині програмної концепції;

провайдером програмної послуги -

10 відсотків розміру ліцензійного збору за незабезпечення абонентам можливості перегляду програм універсальної програмної послуги;

5 відсотків розміру ліцензійного збору за порушення умов ліцензії, визначених ліцензією та додатками до неї, та/або ліцензійних умов.

{Стаття 72 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1715-VIII від 01.11.2016}

10. Штраф не може накладатися, якщо з часу порушення законодавства, за яке він може бути застосований, минуло більше одного календарного року.

{Частина десята статті 72 в редакції Закону № 1715-VIII від 01.11.2016}

11. Розрахунок розмірів штрафів здійснюється відповідно до нарахованого розміру ліцензійного збору ліцензіату за видачу ліцензії, не враховуючи умов (зменшення/збільшення), що діє на момент прийняття Національною радою рішення про накладення штрафу.

За невиконання вимог, передбачених частинами першою-третьою та п'ятою статті 9 цього Закону, телерадіоорганізація, що здійснює радіомовлення, сплачує штраф у розмірі 5 відсотків загальної суми ліцензійного збору ліцензії, виданої відповідно до ліцензії на мовлення.

За невиконання вимог, встановлених статтею 10 цього Закону, телерадіоорганізація, що здійснює мовлення, сплачує штраф у розмірі 5 відсотків загальної суми ліцензійного збору ліцензії, виданої відповідно до ліцензії на мовлення.

{Частина одинадцята статті 72 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 2054-VIII від 23.05.2017}

За неподання або несвоєчасне подання інформації, передбаченої частиною другою статті 59 (для телерадіоорганізацій) або частиною дев'ятою статті 40 (для провайдерів програмної послуги) цього Закону, телерадіоорганізація або провайдер програмної послуги сплачує штраф у розмірі 5 відсотків загальної суми ліцензійного збору за всіма ліцензіями, власниками яких є порушник, відповідно до статті 31 цього Закону.

У разі якщо ліцензіат має декілька ліцензій на мовлення з різними способами розповсюдження телерадіопрограм, з однаковою програмною концепцією мовлення, розмір штрафу встановлюється з найбільшого нарахованого розміру ліцензійного збору.

У разі якщо один ліцензіат має декілька ліцензій з однаковими способами розповсюдження телерадіопрограм, з однаковою програмною концепцією мовлення на різних територіях мовлення, розмір штрафу встановлюється шляхом складання сум штрафів, що будуть нараховані за відповідні порушення.

{Частина одинадцята статті 72 із змінами, внесеними згідно із Законами № 674-VIII від 03.09.2015, № 1421-VIII від 16.06.2016; в редакції Закону № 1715-VIII від 01.11.2016}

12. Рішення про стягнення штрафу може бути оскаржене в судовому порядку.

13. Якщо порушення не були усунені після застосування санкції у вигляді стягнення штрафу, Національна рада звертається до суду з позовом про анулювання ліцензії на мовлення телерадіоорганізації або анулювання ліцензії провайдера програмної послуги.

Телерадіоорганізація чи провайдер програмної послуги вважаються такими, що не притягалися до відповідальності у вигляді стягнення штрафу, якщо протягом одного року з дня прийняття рішення про стягнення штрафу вони повторно не вчинили порушення, передбаченого таким самим положенням цього Закону.

{Частина тринадцята статті 72 в редакції Закону № 1715-VIII від 01.11.2016}

Стаття 73. Розгляд Національною радою питань про порушення телерадіоорганізацією або провайдером програмної послуги законодавства України та умов ліцензії

1. Питання про порушення ліцензіатом законодавства або умов ліцензії розглядаються на засіданні Національної ради в порядку, визначеному цим Законом та Законом України "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення".

2. Національна рада починає розгляд питання про порушення ліцензіатом законодавства або умов ліцензії на підставі актів перевірки.

3. До початку розгляду представник ліцензіата має право ознайомитися з усіма матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання. При розгляді питання представник ліцензіата має право користуватися правовою допомогою.

Стаття 74. Прийняття Національною радою рішення за результатами розгляду питання про порушення телерадіоорганізацією або провайдером програмної послуги законодавства України та умов ліцензії

1. За результатами розгляду питання про порушення ліцензіатом законодавства або умов ліцензії Національна рада приймає рішення про:

а) визнання порушення і застосування передбачених цим Законом санкцій;

б) проведення додаткової перевірки;

в) відсутність фактів порушення.

2. Копія рішення протягом 10 днів вручається або надсилається ліцензіату.

Стаття 75. Виконання рішення про застосування санкції

1. З метою виконання рішення про застосування санкції Національна рада повідомляє ліцензіата про прийняте щодо нього рішення шляхом оприлюднення відповідного повідомлення про прийняте рішення на офіційному веб-сайті Національної ради та надсилає ліцензіату копію відповідного рішення протягом трьох робочих днів з дня його прийняття.

Ліцензіат вважається належно повідомленим Національною радою про прийняте рішення через п'ять днів з моменту надсилання йому копії такого рішення рекомендованим листом.

{Частина перша статті 75 в редакції Закону № 1715-VIII від 01.11.2016}

2. У рішенні про застосування санкції Національна рада може встановити термін усунення порушення.

3. У разі застосування санкції у вигляді штрафу ліцензіат зобов'язаний сплатити штраф у тридцятиденний термін з дня повідомлення Національною радою про прийняте рішення. За кожен день прострочення сплати нараховується пеня у розмірі одного відсотка суми штрафу. У разі несплати ліцензіатом штрафу штраф стягується за рішенням суду.

У разі оскарження ліцензіатом рішення про застосування санкції у вигляді штрафу термін сплати штрафу, зазначений у цій частині, та нарахування пені за прострочення його сплати призупиняється на час судового розгляду справи.

{Частина третя статті 75 в редакції Закону № 1715-VIII від 01.11.2016}

4. Суми штрафів зараховуються до Державного бюджету України.

5. Ліцензіат зобов'язаний надати Національній раді документальне підтвердження факту сплати штрафу (копію платіжного доручення) протягом п'яти днів з моменту сплати.

Розділ X

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. До приведення у відповідність із цим Законом чинні нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

3. Усі ліцензії, видані Національною радою до набрання чинності цим Законом, діють до закінчення визначеного в них строку дії. При продовженні строку дії ліцензії на мовлення Національна рада приводить її у відповідність із вимогами цього Закону. Зміна територіальної категорії мовлення відбувається на підставі заяви ліцензіата у порядку, визначеному цим Законом. При цьому до загальнонаціональних мовників прирівнюються телерадіоорганізації, які на день набрання чинності цим Законом вели мовлення в областях (з урахуванням Автономної Республіки Крим), в яких проживає не менше двох третин населення України.

Телерадіоорганізації повинні затвердити свої редакційні статuti відповідно до вимог цього Закону та їх копії надати Національній раді протягом року з дня набрання цим Законом чинності.

3⁻¹. Встановити, що під час карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), до складу універсальної програмної послуги входять інформаційні, інформаційно-аналітичні, інформаційно-пізнавальні телерадіопрограми телерадіоорганізацій загальнонаціональної категорії мовлення, які відповідно до ліцензій на мовлення здійснюють ефірне телевізійне мовлення або цифрове мовлення з використанням радіочастотного ресурсу на території розташування відповідної багатоканальної телемережі. Провайдери програмної послуги забезпечують включення таких телепрограм до всіх пакетів програм, які вони пропонують абонентам, та забезпечують отримання таких телерадіопрограм усіма абонентами без стягнення будь-якої плати з телерадіоорганізації, крім випадків коли телерадіоорганізація подала до Національної ради заяву про невходження та/або вихід зі складу універсальної програмної послуги та повідомила про це провайдера програмної послуги.

{Розділ X "Прикінцеві положення" доповнено пунктом 3⁻¹ згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020}

3⁻². Тимчасово, на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), порушення строків, встановлених частиною дев'ятою статті 40, частинами другою - третьою статті 59 цього Закону щодо подачі звітів за попередній (звітний) рік діяльності, не є порушенням цього Закону. При цьому такі звіти мають бути подані телерадіоорганізаціями у строк, що не перевищує 30 днів з дати завершення карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19).

{Розділ X "Прикінцеві положення" доповнено пунктом 3⁻² згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 692-IX від 16.06.2020}

3⁻³. Тимчасово, на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби COVID-19, ініціювання, оголошення і проведення конкурсів Національною радою зупиняється.

{Розділ X "Прикінцеві положення" доповнено пунктом 3⁻³ згідно із Законом № 692-IX від 16.06.2020}

3⁻⁴. Тимчасово, на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби COVID-19, зупиняється перебіг строків, визначених статтями 31, 43, 72 цього Закону.

{Розділ X "Прикінцеві положення" доповнено пунктом 3⁻⁴ згідно із Законом № 692-IX від 16.06.2020}

4. Внести зміни до таких законів України:

1) у Законі України "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 16, ст. 265):

а) преамбулу викласти в такій редакції:

"Цей Закон визначає правові засади діяльності Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення (далі - Національна рада) як конституційного, постійно діючого, колегіального, наглядового та регулюючого державного органу в галузі телерадіомовлення";

б) частину другу статті 3 викласти в такій редакції:

"2. Національна рада не може делегувати свої повноваження третім особам. Член Національної ради не може одноосібно здійснювати функції, покладені на Національну раду";

в) в частині третій статті 4 слова "чотири роки" замінити словами "п'ять років";

г) у статті 5:

частину першу доповнити реченням такого змісту: "Припинення повноважень члена Національної ради відбувається відповідно до постанови Верховної Ради України";

останнє речення частини другої викласти в такій редакції: "Суб'єктами права подання кандидатур на посаду члена Національної ради є депутатські фракції у Верховній Раді України та/або всеукраїнські об'єднання громадян у галузі діяльності засобів масової інформації";

г) у статті 7:

абзац перший частини першої викласти в такій редакції:

"1. Членом Національної ради може бути призначений громадянин України з числа кваліфікованих фахівців у галузі журналістики, юриспруденції, телерадіомовлення, управління, представників науки, культури, мистецтва, які мають вищу освіту, стаж роботи у сфері телерадіомовлення, зокрема наукової або педагогічної, не менше п'яти років, володіють державною мовою, проживають в Україні протягом останніх десяти років та на момент призначення не досягли встановленого законом пенсійного віку";

у частині сьомій слова "на надання Державною службою зайнятості іншої рівноцінної посади" замінити словами "на зайняття іншої рівноцінної посади відповідно до вимог законодавства України";

д) пункт 1 частини першої статті 8 викласти в такій редакції:

"1) подання заяви про звільнення з посади за власним бажанням або прийняттям відставки відповідно до вимог Закону України "Про державну службу";

е) статтю 9 доповнити частиною сьомою такого змісту:

"7. Голова Національної ради є розпорядником бюджетних асигнувань на утримання і забезпечення діяльності Національної ради та, на підставі рішень Національної ради, позабюджетних коштів, інших коштів, що надійшли на рахунок Національної ради з джерел, не заборонених законодавством України";

е) у статті 11:

частину другу доповнити реченням такого змісту: "Представник Національної ради є працівником апарату Національної ради і виконує службові функції відповідно до штатного розпису апарату Національної ради";

- абзац другий частини сьомої викласти в такій редакції:
"нагляд за дотриманням ліцензіатами умов ліцензії";
- ж) частину шосту статті 12 після слів "прирівнюються до" доповнити словом "відповідних";
- з) другий абзац статті 13 викласти в такій редакції:
"нагляд за дотриманням телерадіоорганізаціями та провайдерами програмної послуги вимог законодавства у галузі телерадіомовлення";
- и) статтю 14 після абзацу другого доповнити новим абзацом такого змісту:
"ліцензування провайдерів програмної послуги".
У зв'язку з цим абзаци третій - шостий вважати відповідно абзацами четвертим - сьомим;
- і) статтю 15 після абзацу другого доповнити новим абзацом такого змісту:
"розробка і затвердження Плану розвитку національного телерадіоінформаційного простору".
У зв'язку з цим абзаци третій - одинадцятий вважати відповідно абзацами четвертим - дванадцятим;
- ї) у статті 16:
у частині третій:
після абзацу першого доповнити трьома новими абзацами такого змісту:
"визначені Планом розвитку національного телерадіоінформаційного простору завдання на звітний період та підсумки їх виконання;
інформація про внесені за звітний період зміни до Плану розвитку національного телерадіоінформаційного простору;
визначені Планом розвитку національного телерадіоінформаційного простору завдання на наступний звітний період".
У зв'язку з цим абзаци другий - сьомий вважати відповідно абзацами п'ятим - десятим;
абзац дев'ятий викласти в такій редакції:
"інформація про дотримання вимог законодавства щодо участі іноземного капіталу в статутних капіталах телерадіоорганізацій та вимог до установчих і статутних документів телерадіоорганізацій";
частину п'яту викласти в такій редакції:
"5. За результатами розгляду звіту Національної ради Верховна Рада України може висловити недовіру Національній раді. Якщо недовіру висловив і Президент України, це має наслідком відставку всього складу Національної ради";
- й) статтю 19 викласти в такій редакції:
"**Стаття 19.** Державна реєстрація телерадіоорганізацій та провайдерів програмної послуги
Національна рада здійснює державну реєстрацію телерадіоорганізацій та провайдерів програмної послуги і веде відповідні реєстри в порядку, визначеному Законом України "Про телебачення і радіомовлення";
- к) статтю 21 викласти в такій редакції:
"**Стаття 21.** Санкції за порушення законодавства про телебачення і радіомовлення
Національна рада застосовує санкції до порушників законодавства про телебачення і радіомовлення відповідно до вимог Закону України "Про телебачення і радіомовлення";
- л) статтю 22 доповнити частиною п'ятою такого змісту:
"5. Національна рада має право виступати засновником (співзасновником) друкованих засобів масової інформації";
- м) у частині другій статті 24:
після абзацу третього доповнити новим абзацом такого змісту:
"затверджуються План розвитку національного телерадіоінформаційного простору та зміни до нього".
У зв'язку з цим абзаци четвертий - чотирнадцятий вважати відповідно абзацами п'ятим - п'ятнадцятим;
після абзацу дев'ятого доповнити новим абзацом такого змісту:
"приймаються рішення про видачу та продовження ліцензій провайдерів програмної послуги, про затвердження та внесення змін до відповідних пакетів програм універсальної програмної послуги".
У зв'язку з цим абзаци десятий - п'ятнадцятий вважати відповідно абзацами одинадцятим - шістнадцятим;
після абзацу тринадцятого доповнити новим абзацом такого змісту:
"приймаються рішення про застосування санкцій та про звернення до суду із заявою про анулювання ліцензії на мовлення або про скасування державної реєстрації провайдера програмної послуги".
У зв'язку з цим абзаци чотирнадцятий - шістнадцятий вважати відповідно абзацами п'ятнадцятим - сімнадцятим;
- н) абзац четвертий частини першої статті 25 викласти в такій редакції:
"розробку та реалізацію Плану розвитку національного телерадіоінформаційного простору, впровадження нових технологій і проведення досліджень щодо користування радіочастотним ресурсом для цілей телерадіомовлення";
- 2) частину другу статті 28 Закону України "Про телекомунікації" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 12, ст. 155) викласти в такій редакції:
"2. Надання телекомунікаційних послуг для потреб телебачення і радіомовлення регулюється Законом України "Про телебачення і радіомовлення";
- 3) у Законі України "Про радіочастотний ресурс України" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 48, ст. 526):
- а) абзац дев'ятий статті 1 після слів "діяльність якої" доповнити словом "безпосередньо";
- б) пункт 7 частини третьої статті 16 після слів "підготовка висновків" доповнити словами "на безпосереднє замовлення";
- в) частину четверту статті 19 викласти в такій редакції:
"4. Радіочастотний моніторинг у смугах радіочастот загального та спеціального користування здійснюється на платних засадах за рахунок коштів Державного бюджету України";
- г) у статті 24:
у пункті 2 слова "в частині телерадіомовлення" виключити;
у пункті 3 слово "телерадіомовлення" замінити словами "каналів мовлення, мереж мовлення";
- г) пункт 2 частини другої статті 30 доповнити словом "телерадіоорганізаціями";
- д) частину п'яту статті 31 після слів "радіочастотний ресурс України" доповнити словами "телерадіоорганізаціями та провайдерами програмної послуги";
- е) пункт 3 частини сьомої статті 42 після слів "копію ліцензії на мовлення" доповнити словами "або копію ліцензії оператора багатоканальної телемережі", а слово "телесистем" замінити словом "телемереж";
- 4) у Законі України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 36, ст. 299; 2001 р., № 11, ст. 45; 2002 р., № 1, ст. 1, № 20, ст. 134; 2004 р., № 12, ст. 155; 2005 р., № 42, ст. 465):
- а) у частині другій статті 2 слова "ліцензування каналів мовлення" замінити словами "ліцензування діяльності в галузі телебачення і радіомовлення";
- б) статтю 4 доповнити частиною третьою такого змісту:
"Розробку та реалізацію державної політики ліцензування телерадіомовлення здійснює Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення";

5) статтю 19 Закону України "Про кінематографію" (Відомості Верховної Ради України, 1998 р., № 22, ст. 114; 2003 р., № 30, ст. 248) після частини першої доповнити новою частиною такого змісту:

"З метою сприяння розвитку кінематографії України, в тому числі шляхом залучення спонсорських та благодійних коштів, встановити, що до складу валових витрат платників податків незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності включаються суми коштів або вартість майна, що спрямовані такими платниками податків як допомога на виробництво та/або демонстрування національного фільму, але не більше десяти відсотків від валового доходу такого платника податків за попередній звітний (податковий) рік".

У зв'язку з цим частини другу - восьму вважати відповідно частинами третьою - дев'ятою;

6) у Законі України "Про оподаткування прибутку підприємств" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 27, ст. 181; 1998 р., № 10, ст. 35; 1999 р., № 48, ст. 418; 2000 р., № 32, ст. 254, № 39, ст. 333; 2001 р., № 32, ст. 169; 2002 р., № 2, ст. 12, № 29, ст. 192; 2003 р., № 12, ст. 88, № 33-34, ст. 267; 2004 р., № 35, ст. 412, № 52, ст. 563; 2005 р., № 5, ст. 114, №№ 17-19, ст. 267):

а) пункт 5.2 статті 5 доповнити підпунктами 5.2.18 та 5.2.19 такого змісту:

"5.2.18. Суми коштів або вартість майна, спрямовані як фінансова допомога на виробництво та/або демонстрування національних фільмів.

5.2.19. Суми коштів або вартість майна, спрямовані на придбання, створення, виробництво аудіовізуальних творів";

б) підпункт 8.1.3 пункту 8.1 статті 8 доповнити абзацом шостим такого змісту:

"створення та/або придбання аудіовізуальних творів".

5. Кабінету Міністрів України протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим Законом забезпечити приведення міністерствами та іншими органами виконавчої влади України нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Національній раді України з питань телебачення і радіомовлення протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим Законом привести видані нею нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом.

Закон України
«Про авторське право і суміжні права»
 від 23 грудня 1993 року № 3792-ХІІ
 (із змінами)

Цей Закон охороняє особисті немайнові права і майнові права авторів та їх правонаступників, пов'язані із створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва - авторське право, і права виконавців, виробників фонограм і відеограм та організацій мовлення - суміжні права.

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються у такому значенні:

автор - фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір;

аудіовізуальний твір - твір, що фіксується на певному матеріальному носії (кіноплівці, магнітній плівці чи магнітному диску, компакт-диску тощо) у вигляді серії послідовних кадрів (зображень) чи аналогових або дискретних сигналів, які відображають (задовують) рухомі зображення (як із звуковим супроводом, так і без нього), і сприйняття якого є можливим виключно за допомогою того чи іншого виду екрана (кіноекрана, телевізійного екрана тощо), на якому рухомі зображення візуально відображаються за допомогою певних технічних засобів. Видами аудіовізуального твору є кінофільми, телефільми, відеофільми, діафільми, слайдофільми тощо, які можуть бути ігровими, анімаційними (мультиплікаційними), неігровими чи іншими;

аудіодискрипція (тифлокоментування) - створення окремої звукової доріжки із закадровим описом персонажа, предмета, простору або дії у відеопродукції для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 927-VIII від 25.12.2015}

база даних (компіляція даних) - сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації у довільній формі, в тому числі - електронній, підбір і розташування складових частин якої та її упорядкування є результатом творчої праці, і складові частини якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів;

веб-сайт - сукупність даних, електронної (цифрової) інформації, інших об'єктів авторського права і (або) суміжних прав тощо, пов'язаних між собою і структурованих у межах адреси веб-сайту і (або) облікового запису власника цього веб-сайту, доступ до яких здійснюється через адресу мережі Інтернет, що може складатися з доменного імені, записів про каталоги або виклики і (або) числової адреси за Інтернет-протоколом;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017}

веб-сторінка - складова частина веб-сайту, що може містити дані, електронну (цифрову) інформацію, інші об'єкти авторського права і (або) суміжних прав тощо;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017}

виключне право - майнове право особи, яка має щодо твору, виконання, постановки, передачі організації мовлення, фонограми чи відеограми авторське право і (або) суміжні права, на використання цих об'єктів авторського права і (або) суміжних прав лише нею і на видачу лише цією особою дозволу чи заборону їх використання іншим особам у межах строку, встановленого цим Законом;

виконавець - актор (театру, кіно тощо), співак, музикант, танцюрист або інша особа, яка виконує роль, співає, читає, декламує, грає на музичному інструменті, танцює чи будь-яким іншим способом виконує твори літератури, мистецтва чи твори народної творчості, циркові, естрадні, лялькові номери, пантоміми тощо, а також диригент музичних і музично-драматичних творів;

виробник відеограми - фізична або юридична особа, яка взяла на себе ініціативу і несе відповідальність за перший відеозапис виконання або будь-яких рухомих зображень (як із звуковим супроводом, так і без нього);

виробник фонограми - фізична або юридична особа, яка взяла на себе ініціативу і несе відповідальність за перший звукозапис виконання або будь-яких звуків;

відеограма - відеозапис на відповідному матеріальному носії (магнітній стрічці, магнітному диску, компакт-диску тощо) виконання або будь-яких рухомих зображень (із звуковим супроводом чи без нього), крім зображень у вигляді запису, що входить до аудіовізуального твору. Відеограма є вихідним матеріалом для виготовлення її копій;

відтворення - виготовлення одного або більше примірників твору, відеограми, фонограми в будь-якій матеріальній формі, а також їх запис для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (у тому числі цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер;

власник веб-сайту - особа, яка є володільцем облікового запису та встановлює порядок і умови використання веб-сайту. За відсутності доказів іншого власником веб-сайту вважається реєстрант відповідного доменного імені, за яким здійснюється доступ до веб-сайту, і (або) отримувач послуг хостингу;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017}

власник веб-сторінки - особа, яка є володільцем облікового запису, що використовується для розміщення веб-сторінки на веб-сайті, та яка управляє і (або) розміщує електронну (цифрову) інформацію в межах такої веб-сторінки. Власник веб-сайту не є власником веб-сторінки, якщо останній володіє обліковим записом, що дозволяє йому самостійно, незалежно від власника веб-сайту, розміщувати інформацію на веб-сторінці та управляти нею;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017}

гіперпосилання - формалізований відповідно до стандартів мережі Інтернет запис адреси веб-сайту або його частини (веб-сторінки, даних). У разі якщо гіперпосилання адресує до частини веб-сайту (веб-сторінки), то, крім домену і (або) числової адреси за Інтернет-протоколом, воно може містити додаткові записи про каталоги або виклики і умови доступу до веб-сторінки, що може бути відтворена або збережена на пристроях, які можуть зчитувати та відтворювати електронну (цифрову) інформацію з використанням мережі Інтернет;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017}

електронна (цифрова) інформація - аудіовізуальні твори, музичні твори (з текстом або без тексту), комп'ютерні програми, фонограми, відеограми, програми (передачі) організації мовлення, що знаходяться в електронній (цифровій) формі, придатній для зчитування і відтворення комп'ютером, які можуть існувати і (або) зберігатися у вигляді одного або декількох файлів (частин файлів), записів у базі даних на зберігаючих пристроях комп'ютерів, серверів тощо у мережі Інтернет, а також програми (передачі) організації мовлення, що ретранслюються з використанням мережі Інтернет;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017}

інформація про управління правами - інформація, в тому числі в електронній (цифровій) формі, що ідентифікує об'єкт авторського права і (або) суміжних прав і автора чи іншу особу, яка має на цей об'єкт авторське право і (або) суміжні права,

або інформація про умови використання об'єкта авторського права і (або) суміжних прав, або будь-які цифри чи коди, у яких представлена така інформація, коли будь-який із цих елементів інформації прикладений до примірника об'єкта авторського права і (або) суміжних прав або вміщений у нього чи з'являється у зв'язку з його повідомленням до загального відома;

ім'я автора - сукупність слів чи знаків, що ідентифікують автора: прізвище та ім'я автора; прізвище, ім'я та по батькові автора; ініціали автора; псевдонім автора; прийнятий автором знак (сукупність знаків) тощо;

запис (звукзапис, відеозапис) - фіксація за допомогою спеціальних технічних засобів (у тому числі й за допомогою числового представлення) на відповідному матеріальному носії звуків і (або) рухомих зображень, яка дозволяє здійснювати їх сприйняття, відтворення або сповіщення за допомогою відповідного пристрою;

здавання у майновий найм - передача права користування і (або) володіння оригіналом чи примірником твору, фонограми, відеограми на певний строк з метою одержання прямої чи опосередкованої комерційної вигоди;

кабельна ретрансляція - прийом і одночасна передача телерадіоорганізаціями, провайдером програмної послуги та іншими особами незалежно від використаних технічних засобів повних і незмінних передач (програм) організацій мовлення або їх істотних частин, а також творів, виконань, фонограм, відеограм, зокрема таких, що містяться в таких передачах (програмах) організацій мовлення, за умови що початкова трансляція такої передачі (програми) здійснена організацією мовлення, яка не підпадає під юрисдикцію України відповідно до закону або міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 2415-VIII від 15.05.2018}

камкординг - відеозапис аудіовізуального твору під час його публічної демонстрації в кінотеатрах, інших кінотовидавничних закладах особами, які перебувають у тому самому приміщенні, де відбувається така публічна демонстрація, для будь-яких цілей без дозволу суб'єкта авторського права або суміжних прав;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017}

кардшейрінг - забезпечення у будь-якій формі та в будь-який спосіб доступу до програми (передачі) організації мовлення, доступ до якої обмежений суб'єктом авторського права і (або) суміжних прав застосуванням технічних засобів захисту (абонентська карта, код тощо), в обхід таких технічних засобів захисту, в результаті чого зазначена програма (передача) може бути прийнята або в інший спосіб доступна без застосування технічних засобів захисту;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017}

карикатура - твір образотворчого мистецтва, який є творчою переробкою іншого правомірно оприлюдненого твору, в тому числі персонажу твору або імені персонажу твору, що за своїм змістом має комічний, сатиричний характер або спрямовується на висміювання певних осіб або подій;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 1651-VIII від 05.10.2016}

комп'ютерна програма - набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах);

контрафактний примірник твору, фонограми, відеограми - примірник твору, фонограми чи відеограми, відтворений, опублікований і (або) розповсюджуваний з порушенням авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі примірники захищених в Україні творів, фонограм і відеограм, що ввозяться на митну територію України без згоди автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав, зокрема з країн, в яких ці твори, фонограми і відеограми ніколи не охоронялися або перестали охоронятися;

обліковий запис - формалізований згідно зі стандартами мережі Інтернет запис на комп'ютерному обладнанні (комп'ютерах, серверах), підключеному до мережі Інтернет, що ідентифікує користувача (наприклад, власника веб-сайту) на такому обладнанні, включає в себе дані про доступ до частини каталогів і програмного забезпечення комп'ютерного обладнання, а також визначає права такого доступу, що надають можливість володільцю облікового запису додавати, видаляти, змінювати електронну (цифрову) інформацію і дані веб-сайту, надавати доступ до веб-сайту або його частин, окремих даних іншим особам, припиняти функціонування такого веб-сайту або його частини в межах облікового запису;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017}

оприлюднення (розкриття публіці) твору - здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо;

опублікування твору, фонограми, відеограми - випуск в обіг за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав виготовлених поліграфічними, електронними чи іншими способами примірників твору, фонограми, відеограми у кількості, здатній задовольнити, з урахуванням характеру твору, фонограми чи відеограми, розумні потреби публіки, шляхом їх продажу, здавання в майновий найм, побутового чи комерційного прокату, надання доступу до них через електронні системи інформації таким чином, що будь-яка особа може його отримати з будь-якого місця і у будь-який час за власним вибором або передачі права власності на них чи володіння ними іншими способами. Опублікуванням твору, фонограми, відеограми вважається також депонування рукопису твору, фонограми, відеограми у сховищі (депозитарії) з відкритим доступом та можливістю одержання в ньому примірника (копії) твору, фонограми, відеограми;

організація колективного управління (організація колективного управління майновими правами) - організація, що управляє на колективній основі майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав і не має на меті одержання прибутку;

організація мовлення - організація ефірного мовлення чи організація кабельного мовлення;

організація ефірного мовлення - телерадіоорганізація, що здійснює публічне сповіщення радіо- чи телевізійних передач і програм мовлення (як власного виробництва, так і виробництва інших організацій) шляхом передачі в ефір за допомогою радіохвиль (а також лазерних променів, гамма-променів тощо) у будь-якому частотному діапазоні (у тому числі й з використанням супутників);

організація кабельного мовлення - телерадіоорганізація, що здійснює публічне сповіщення радіо- чи телевізійних передач і програм мовлення (як власного виробництва, так і виробництва інших організацій) шляхом передачі на віддаль сигналу за допомогою того чи іншого виду наземного, підземного чи підводного кабелю (провідникового, оптоволоконного чи іншого виду);

особа - фізична або юридична особа;

пародія - твір, який є творчою переробкою іншого правомірно оприлюдненого твору або його частини, що за своїм змістом має комічний, сатиричний характер або спрямовується на висміювання певних подій або осіб;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 1651-VIII від 05.10.2016}

попури - музичний або інший твір, який є творчим підбором і розташуванням уривків інших правомірно оприлюднених творів або який імітує творчий стиль інших авторів чи виконавців або інших історичних епох;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 1651-VIII від 05.10.2016}

постачальник послуг хостингу - особа, яка надає власникам веб-сайтів послуги і (або) ресурси для розміщення веб-сайтів або їх частин у мережі Інтернет та із забезпечення доступу до них через мережу Інтернет. Власник веб-сайту, який розміщує свій веб-сайт або його частину в мережі Інтернет на власних ресурсах і (або) самостійно забезпечує доступ до нього з використанням мережі Інтернет, одночасно є постачальником послуг хостингу;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017}

похідний твір - твір, що є творчою переробкою іншого існуючого твору без завдання шкоди його охороні (анотація, адаптація, аранжування, обробка фольклору, інша переробка твору) чи його творчим перекладом на іншу мову (до похідних творів не належать аудіовізуальні твори, одержані шляхом дублювання, озвучення, субтитрування українською чи іншими мовами інших аудіовізуальних творів);

примірник твору - копія твору, виконана у будь-якій матеріальній формі;

примірник фонограми - копія фонограми на відповідному матеріальному носії, яка виконана безпосередньо чи опосередковано із цієї фонограми і містить усі зафіксовані на ній звуки чи їх частину;

примірник відеограми - копія відеограми на відповідному матеріальному носії, яка виконана безпосередньо чи опосередковано із цієї відеограми і містить усі зафіксовані на ній рухомі зображення чи їх частину (як із звуковим супроводом, так і без нього);

продюсер аудіовізуального твору - особа, яка організує або організує та фінансує створення аудіовізуального твору;

псевдонім - вигадане ім'я, вибране автором чи виконавцем для позначення свого авторства;

публічне виконання - подання творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та іншим способом як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий час або в різних місцях і в різний час;

{Абзац сорок п'ятий статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2415-VIII від 15.05.2018}

публічна демонстрація аудіовізуального твору, відеограми - публічне одноразове чи багаторазове представлення публіці у приміщенні, в якому можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, аудіовізуального твору чи зафіксованого у відеограмі виконання або будь-яких рухомих зображень;

{Абзац сорок шостий статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2415-VIII від 15.05.2018}

публічний показ - будь-яка демонстрація оригіналу або примірника твору, виконання, фонограми, відеограми, передачі організації мовлення безпосередньо або на екрані за допомогою плівки, слайда, телевізійного кадру тощо (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) або за допомогою інших пристроїв чи процесів у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї чи близьких знайомих цієї сім'ї особи, яка здійснює показ, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий час або в різних місцях і в різний час (публічний показ аудіовізуального твору чи відеограми означає також демонстрацію окремих кадрів аудіовізуального твору чи відеограми без дотримання їх послідовності);

{Абзац сорок сьомий статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2415-VIII від 15.05.2018}

публічне сповіщення (доведення до загального відома) - передача в ефір за допомогою радіохвиль (а також лазерних променів, гамма-променів тощо), у тому числі з використанням супутників, чи передача на віддалі за допомогою проводів або будь-якого виду наземного чи підземного (підводного) кабелю (провідникового, оптоволоконного та інших видів) творів, виконань, будь-яких звуків і (або) зображень, їх записів у фонограмах і відеограмах, програм організації мовлення тощо, коли зазначена передача може бути сприйнята необмеженою кількістю осіб у різних місцях, віддаленість яких від місця передачі є такою, що без зазначеної передачі зображення чи звуки не можуть бути сприйняті;

{Абзац сорок восьмий статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2415-VIII від 15.05.2018}

репрографічне відтворення (репродукування) - факсимільне відтворення у будь-якому розмірі (у тому числі збільшеному чи зменшеному) оригіналу письмового чи іншого графічного твору або його примірника шляхом фотокопіювання або іншими подібними способами, крім запису в електронній (у тому числі цифровій), оптичній чи іншій формі, яку зчитує комп'ютер;

розповсюдження об'єктів авторського права і (або) суміжних прав - будь-яка дія, за допомогою якої об'єкти авторського права і (або) суміжних прав безпосередньо чи опосередковано пропонуються публіці, в тому числі доведення цих об'єктів до відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до цих об'єктів з будь-якого місця і в будь-який час за власним вибором;

службовий твір - твір, створений автором у порядку виконання службових обов'язків відповідно до службового завдання чи трудового договору (контракту) між ним і роботодавцем;

спеціальний цифровий формат для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією - цифровий формат для запису аудіюваної книги, яка має зручну навігацію і сприяє швидкому пошуку необхідного матеріалу (сторінка, розділ, параграф, таблиця тощо);

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 927-VIII від 25.12.2015}

суспільне надбання - твори і об'єкти суміжних прав, строк дії авторського права і (або) суміжних прав на які закінчився;

твір архітектури - твір у галузі мистецтва спорудження будівель і ландшафтних утворень (креслення, ескізи, моделі, збудовані будівлі та споруди, парки, плани населених пунктів тощо);

твір образотворчого мистецтва - скульптура, картина, малюнок, гравюра, літографія, твір художнього (у тому числі сценічного) дизайну тощо;

твір ужиткового мистецтва - твір мистецтва, в тому числі твір художнього промислу, створений ручним або промисловим способом для користування у побуті або перенесений на предмети такого користування;

технічні засоби захисту - технічні пристрої і (або) технологічні розробки, призначені для створення технологічної перешкоди порушенню авторського права і (або) суміжних прав при сприйнятті і (або) копіюванні захищених (закодованих) записів у фонограмах (відеограмах) і передачах організації мовлення чи для контролю доступу до використання об'єктів авторського права і суміжних прав;

установа - центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності;

{Абзац сорок дев'ятий статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012}

фонограма - звукозапис на відповідному носії (магнітній стрічці чи магнітному диску, грамофонній платівці, компакт-диску тощо) виконання або будь-яких звуків, крім звуків у формі запису, що входить до аудіовізуального твору. Фонограма є вихідним матеріалом для виготовлення її примірників (копій);

цитата - порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерела цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілішими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні;

державна система правової охорони інтелектуальної власності - Установа і сукупність експертних, наукових, освітніх, інформаційних та інших державних закладів відповідної спеціалізації, що входять до сфери управління Установи.

{Статтю 1 доповнено абзацом згідно із Законом № 850-IV від 22.05.2003}

Стаття 2. Законодавство України про авторське право і суміжні права

Законодавство України про авторське право і суміжні права базується на Конституції України і складається з відповідних норм Цивільного кодексу України, цього Закону, законів України, "Про кінематографію", "Про телебачення і радіомовлення", "Про видавничу справу", "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм" та інших законів України, що охороняють особисті немайнові права та майнові права суб'єктів авторського права і суміжних прав.

{Стаття 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012}

Стаття 3. Сфера дії Закону

1. Дія цього Закону поширюється на:

а) твори, зазначені у частині першій статті 8 цього Закону, і об'єкти суміжних прав, зазначені у статті 35 цього Закону, незалежно від місця їх першого оприлюднення (або не оприлюднені, але знаходяться в об'єктивній формі на території України), авторами яких або особами, яким належить авторське право і (або) суміжні права на них, є фізичні особи, які є громадянами України або не є її громадянами, але мають постійне місце проживання на території України, або юридичні особи, які мають місцезнаходження на території України;

б) твори, зазначені у частині першій статті 8 цього Закону, і об'єкти суміжних прав, зазначені у статті 35 цього Закону, вперше оприлюднені на території України або вперше оприлюднені за межами України, але після цього протягом 30 днів оприлюднені на території України;

в) передачі організації мовлення, що мають місцезнаходження на території України і здійснюють передачі за допомогою передавачів, розташованих на території України;

г) твори архітектури і скульптури, які об'єктивно знаходяться на території України;

д) твори та об'єкти суміжних прав, які охороняються відповідно до міжнародних договорів України.

2. Положення цього Закону спрямовані на захист особистих немайнових прав і майнових прав:

а) суб'єктів авторського права, зазначених у статті 7 цього Закону, і суб'єктів суміжних прав, зазначених у частині першій статті 36 цього Закону, які є громадянами України або не є громадянами України, але мають постійне місце проживання на території України (для юридичних осіб - місцезнаходження на території України), незалежно від того, на якій території вперше були оприлюднені їх твори чи об'єкти суміжних прав;

б) суб'єктів авторського права, зазначених у статті 7 цього Закону, і суб'єктів суміжних прав, зазначених у частині першій статті 36 цього Закону, незалежно від їх громадянства і постійного місця проживання (для юридичних осіб - їх місцезнаходження), твори чи об'єкти суміжних прав яких вперше оприлюднені на території України або не оприлюднені, але які знаходяться в об'єктивній формі на території України;

в) суб'єктів авторського права, зазначених у статті 7 цього Закону, і суб'єктів суміжних прав, зазначених у частині першій статті 36 цього Закону, незалежно від їх громадянства і постійного місця проживання, твори чи об'єкти суміжних прав яких вперше оприлюднені в іншій країні та протягом 30 днів після цього оприлюднені на території України;

г) інших осіб, які мають авторське право і (або) суміжні права.

3. Суб'єктам авторського права і (або) суміжних прав, незалежно від їх громадянства, твори чи об'єкти суміжних прав яких вперше оприлюднені на території іншої держави або не оприлюднені, але знаходяться в об'єктивній формі на території іншої держави, правова охорона надається відповідно до міжнародних договорів України.

Стаття 4. Повноваження Установи у сфері охорони авторського права і суміжних прав

1. Установа забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони авторського права і суміжних прав, здійснює свої повноваження у межах, що передбачені законом, і виконує такі функції:

аналізує стан застосування і дотримання національного законодавства і міжнародних договорів у сфері авторського права і суміжних прав;

{Абзац другої частини першої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012}

{Абзац третьої частини першої статті 4 виключено на підставі Закону № 2415-VIII від 15.05.2018}

здійснює контроль за виконанням цього Закону у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

{Абзац п'ятий частини першої статті 4 виключено на підставі Закону № 2415-VIII від 15.05.2018}

організує розробку нормативів і таблиць щодо розміру мінімальної винагороди і її розподілу між авторами і іншими суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав і подає їх для затвердження в установленому порядку;

{Абзац шостий частини першої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012}

забезпечує відтворювачів, імпортерів і експортерів примірників аудіовізуальних творів, фонограм (відеограм) контрольними марками відповідно до Закону України "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів і фонограм", веде Єдиний реєстр одержувачів контрольних марок;

організує приймання і розгляд заявок на державну реєстрацію прав автора на твори науки, літератури і мистецтва, а також на реєстрацію договорів, які стосуються прав авторів на твори, і здійснення їх реєстрації;

забезпечує складання і періодичне видання каталогів усіх державних реєстрацій авторського права;

організує публікацію офіційного бюлетеня з питань охорони авторського права і суміжних прав;

забезпечує розробку і реалізацію освітніх програм у сфері охорони авторського права і суміжних прав;

представляє інтереси України з питань охорони авторського права і суміжних прав у міжнародних організаціях відповідно до чинного законодавства;

доручає закладам, які входять до державної системи правової охорони інтелектуальної власності, відповідно до їх спеціалізації, виконувати окремі завдання, що визначені цим Законом, Положенням про Установу, іншими нормативно-правовими актами у сфері правової охорони інтелектуальної власності;

{Абзац чотирнадцятий частини першої статті 4 виключено на підставі Закону № 2415-VIII від 15.05.2018}

здійснює інші повноваження відповідно до законів.

{Абзац п'ятнадцятий частини першої статті 4 в редакції Закону № 5460-VI від 16.10.2012}

{Частину другу статті 4 виключено на підставі Закону № 2415-VIII від 15.05.2018}

3. Фінансування діяльності Установи провадиться за рахунок коштів Державного бюджету України.

Стаття 5. Застосування правил міжнародного договору

Якщо чинним міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в законодавстві України про авторське право і суміжні права, то застосовуються правила міжнародного договору.

Стаття 6. Права іноземних осіб та осіб без громадянства

Іноземці та особи без громадянства, відповідно до міжнародних договорів чи на основі принципу взаємності, мають однакові з особами України права, передбачені цим Законом.

{Стаття 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012}

Розділ II АВТОРСЬКЕ ПРАВО

Стаття 7. Суб'єкти авторського права

Суб'єктами авторського права є автори творів, зазначених у частині першій статті 8 цього Закону, їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права.

Стаття 8. Об'єкти авторського права

1. Об'єктами авторського права є твори у галузі науки, літератури і мистецтва, а саме:

- 1) літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо);
- 2) виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори;
- 3) комп'ютерні програми;
- 4) бази даних;
- 5) музичні твори з текстом і без тексту;
- 6) драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки;
- 7) аудіовізуальні твори;
- 8) твори образотворчого мистецтва;
- 9) твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва;
- 10) фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії;
- 11) твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, ювелірні вироби тощо;
{Пункт 11 частини першої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 850-IV від 22.05.2003}
- 12) ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності;
- 13) сценічні обробки творів, зазначених у пункті 1 цієї частини, і обробки фольклору, придатні для сценічного показу;
- 14) похідні твори;
- 15) збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом творчої праці за добром, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять до них як складові частини;
- 16) тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів;
- 17) інші твори.

2. Охороні за цим Законом підлягають всі твори, зазначені у частині першій цієї статті, як оприлюднені, так і не оприлюднені, як завершені, так і не завершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, мети (освіта, інформація, реклама, пропаганда, розваги тощо).

3. Передбачена цим Законом правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі.

Стаття 9. Охорона авторського права на частину твору

Частина твору, яка може використовуватися самостійно, у тому числі й оригінальна назва твору, розглядається як твір і охороняється відповідно до цього Закону.

Стаття 10. Об'єкти, що не охороняються

Не є об'єктом авторського права:

- а) повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації;
- б) твори народної творчості (фольклор);
- в) видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади;
- г) державні символи України, державні нагороди; символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань; символіка територіальних громад; символи та знаки підприємств, установ та організацій;
- д) грошові знаки;
- е) розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності і на які поширюється право sui-generis (своєрідне право, право особливого роду).

Проекти офіційних символів і знаків, зазначених у пунктах "г" і "д" частини першої цієї статті, до їх офіційного затвердження розглядаються як твори і охороняються відповідно до цього Закону.

Стаття 11. Виникнення і здійснення авторського права. Презумпція авторства

1. Первинним суб'єктом, якому належить авторське право, є автор твору.

За відсутності доказів іншого автором твору вважається особа, зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору (презумпція авторства).

Це положення застосовується також у разі опублікування твору під псевдонімом, який ідентифікує автора.

2. Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей.

3. Особа, яка має авторське право (автор твору чи будь-яка інша особа, якій на законних підставах передано авторське майнове право на цей твір), для сповіщення про свої права може використовувати знак охорони авторського права. Цей знак складається з таких елементів:

- латинська літера "с", обведена колом, - (зображення знака не наводиться);
- ім'я особи, яка має авторське право;
- рік першої публікації твору.

Знак охорони авторського права проставляється на оригіналі і кожному примірнику твору.

4. Якщо твір опубліковано анонімно чи під псевдонімом (за винятком випадку, коли псевдонім однозначно ідентифікує автора), видавець твору (його ім'я чи назва мають бути зазначені на творі) вважається представником автора і має право захищати права останнього. Це положення діє до того часу, поки автор твору не розкриє своє ім'я і не заявить про своє авторство.

5. Суб'єкт авторського права для засвідчення авторства (авторського права) на оприлюднений чи не оприлюднений твір, факту і дати опублікування твору чи договорів, які стосуються права автора на твір, у будь-який час протягом строку охорони авторського права може зареєструвати своє авторське право у відповідних державних реєстрах.

Державна реєстрація авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, здійснюється Установою відповідно до затвердженого Кабінетом Міністрів України порядку. Установа складає і періодично видає каталоги всіх державних реєстрацій.

За підготовку Установою до державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, сплачуються збори, розміри яких визначаються Кабінетом Міністрів України.

Про реєстрацію авторського права на твір Установою видається свідоцтво. За видачу свідоцтва сплачується державне мито, кошти від сплати якого перераховуються до Державного бюджету України. Розмір і порядок сплати державного мита за видачу свідоцтва визначаються законодавством.

Особа, яка володіє матеріальним об'єктом, в якому втілено (виражено) твір, не може перешкоджати особі, яка має авторське право, у його реєстрації.

Стаття 12. Авторське право і право власності на матеріальний об'єкт, в якому втілено твір

1. Авторське право і право власності на матеріальний об'єкт, в якому втілено твір, не залежать одне від одного. Відчуження матеріального об'єкта, в якому втілено твір, не означає відчуження авторського права і навпаки.

2. Власникові матеріального об'єкта, в якому втілено оригінал твору образотворчого мистецтва чи архітектури, не дозволяється руйнувати цей об'єкт без попереднього пропонування його авторові твору за ціну, що не перевищує вартості матеріалів, витрачених на його створення. Якщо збереження об'єкта, в якому втілено оригінал твору, є неможливим, власник матеріального об'єкта, в якому виражено оригінал твору, повинен дозволити авторові зробити копію твору у відповідній формі, а якщо це стосується архітектурної споруди - фотографії твору.

Стаття 13. Співавторство

1. Співавторами є особи, спільною творчою працею яких створено твір.

Авторське право на твір, створений у співавторстві, належить всім співавторам незалежно від того, чи утворює такий твір одне нерозривне ціле або складається із частин, кожна з яких має самостійне значення.

Відносини між співавторами визначаються угодою, укладеною між ними.

Право опублікування та іншого використання твору в цілому належить всім співавторам.

Якщо твір, створений у співавторстві, утворює одне нерозривне ціле, то жоден із співавторів не може без достатніх підстав відмовити іншим у дозволі на опублікування, інше використання або зміну твору.

У разі порушення спільного авторського права кожен співавтор може доводити своє право в судовому порядку.

2. Якщо твір, створений у співавторстві, складається з частин, кожна з яких має самостійне значення, то кожен із співавторів має право використовувати створену ним частину твору на власний розсуд, якщо інше не передбачено угодою між співавторами.

3. Співавторством є також авторське право на інтерв'ю. Співавторами інтерв'ю є особа, яка дала інтерв'ю, та особа, яка його взяла.

Опублікування запису інтерв'ю допускається лише за згодою особи, яка дала інтерв'ю.

4. Винагорода за використання твору належить співавторам у рівних частках, якщо в угоді між ними не передбачається інше.

5. Зазначені положення не поширюються на випадки оприлюднення чи надання інформації на підставі Закону України "Про доступ до публічної інформації".

{Статтю 13 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2939-VI від 13.01.2011}

Стаття 14. Особисті немайнові права автора

1. Автору належать такі особисті немайнові права:

1) вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо;

2) забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом;

3) вибирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання;

4) вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора.

2. Особисті немайнові права автора не можуть бути передані (відчужені) іншим особам.

Стаття 15. Майнові права автора

1. До майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать:

а) виключне право на використання твору;

б) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами.

Майнові права автора (чи іншої особи, яка має авторське право) можуть бути передані (відчужені) іншій особі згідно з положеннями статті 31 цього Закону, після чого ця особа стає суб'єктом авторського права.

2. Виключне право на використання твору автором (чи іншою особою, яка має авторське право) дозволяє йому використовувати твір у будь-якій формі і будь-яким способом.

3. Виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому право дозволити або забороняти:

1) відтворення творів;

2) публічне виконання і публічне сповіщення творів;

3) публічну демонстрацію і публічний показ;

4) будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення;

5) переклади творів;

6) переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів;

7) включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо;

8) розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору;

9) подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором;

10) здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп'ютер;

11) імпорт примірників творів.

Цей перелік не є вичерпним.

4. Виключні права авторів на використання творів архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва передбачають і право їх участі у реалізації проєктів цих творів.

5. За винятком випадків, передбачених статтями 21-25 цього Закону, автор (чи інша особа, яка має авторське право) має право вимагати виплати винагороди за будь-яке використання твору. Винагорода може здійснюватися у формі одноразового (паушального) платежу, або відрахувань за кожний проданий примірник чи кожне використання твору (роялті), або комбінованих платежів.

Розмір і порядок виплати авторської винагороди за створення і використання твору встановлюються в авторському договорі або у договорах, що укладаються за дорученням суб'єктів авторського права організаціями колективного управління з особами, які використовують твори.

Кабінетом Міністрів України можуть встановлюватися мінімальні ставки авторської винагороди та порядок їх застосування.

{Абзац третьої частини п'ятої статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 850-IV від 22.05.2003}

6. Обмеження майнових прав, встановлені статтями 21-25 цього Закону, здійснюються за умови, що вони не завдаватимуть шкоди використанню твору і не обмежуватимуть безпідставно законні інтереси автора.

7. Якщо примірники правомірно опублікованого твору законним чином введені у цивільний обіг шляхом їх першого продажу в Україні, то допускається їх повторне введення в обіг шляхом продажу, дарування тощо без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право) і без виплати авторської винагороди, а щодо творів образотворчого мистецтва - з урахуванням положень статті 27 цього Закону. Проте у цьому випадку право здавання у майновий найм чи комерційний прокат залишається виключно за особою, яка має авторське право.

Стаття 16. Авторське право на службові твори

1. Авторське особисте немайнове право на службовий твір належить його автору.

2. Виключне майнове право на службовий твір належить роботодавцю, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) та (або) цивільно-правовим договором між автором і роботодавцем.

3. За створення і використання службового твору автору належить авторська винагорода, розмір та порядок виплати якої встановлюються трудовим договором (контрактом) та (або) цивільно-правовим договором між автором і роботодавцем.

Стаття 17. Авторське право на аудіовізуальний твір

1. Авторами аудіовізуального твору є:

- а) режисер-постановник;
- б) автор сценарію і (або) текстів, діалогів;
- в) автор спеціально створеного для аудіовізуального твору музичного твору з текстом або без нього;
- г) художник-постановник;
- д) оператор-постановник.

Одна і та сама фізична особа може суміщати дві або більше із наведених у цій частині авторських функцій.

2. Якщо інше не передбачено у договорі про створення аудіовізуального твору, автори, які зробили внесок або зобов'язалися зробити внесок у створення аудіовізуального твору і передали майнові права організації, що здійснює виробництво аудіовізуального твору, чи продюсеру аудіовізуального твору, не мають права заперечувати проти виконання цього твору, його відтворення, розповсюдження, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення, а також субитрування і дублювання його тексту, крім права на окреме публічне виконання музичних творів, включених до аудіовізуального твору. За оприлюднення і кожне публічне виконання, показ, демонстрацію чи сповіщення аудіовізуального твору, його здавання у майновий найм і (або) комерційний прокат його примірників за всіма авторами аудіовізуального твору зберігається право на справедливую винагороду, що розподіляється і виплачується організаціями колективного управління або іншим способом.

3. Автори, твори яких увійшли як складова частина до аудіовізуального твору (як тих, що існували раніше, так і створених у процесі роботи над аудіовізуальним твором), зберігають авторське право кожний на свій твір і можуть самостійно використовувати його незалежно від аудіовізуального твору в цілому, якщо договором з організацією, що здійснює виробництво аудіовізуального твору, чи з продюсером аудіовізуального твору не передбачено інше.

Стаття 18. Авторське право на комп'ютерні програми

Комп'ютерні програми охороняються як літературні твори. Така охорона поширюється на комп'ютерні програми незалежно від способу чи форми їх вираження.

Стаття 19. Авторське право на збірники та інші складені твори

1. Авторів збірника та інших складених творів (упорядників) належить авторське право на здійснені ним підбір і розташування творів та (або) інших даних, що є результатом творчої праці (упорядкування).

Упорядник збірника користується авторським правом за умови дотримання ним прав авторів кожного з творів, включених до складеного твору.

Автори творів, включених до складеного твору, мають право використовувати свої твори незалежно від складеного твору, якщо інше не передбачено авторським договором з упорядником збірника.

Авторське право упорядника збірника не перешкоджає іншим особам здійснювати самостійний підбір або розташування тих самих творів та (або) інших даних для створення своїх творів.

Передбачена цією частиною правова охорона баз даних не поширюється на самі дані чи інформацію і не зачіпає будь-яке авторське право, що відноситься до самих даних чи інформації, які містяться у базі даних.

2. Видавцям енциклопедій, енциклопедичних словників, періодичних збірників, збірників наукових праць, газет, журналів та інших періодичних видань належать виключні права на використання таких видань у цілому. Видавець має право за будь-якого використання таких видань зазначати в них своє ім'я або вимагати такого зазначення.

Автори творів, включених до таких видань, зберігають виключні права на використання своїх творів незалежно від видання в цілому, якщо інше не передбачено авторським договором.

Стаття 20. Авторське право перекладачів і авторів інших похідних творів

1. Перекладачам і авторам інших похідних творів належить авторське право на здійснені ними переклад, адаптацію, аранжування або іншу переробку.

Перекладачі і (або) автори інших похідних творів користуються авторським правом на створений ними твір за умови дотримання ними прав автора, твір якого зазнав перекладу, адаптації, аранжування або іншої переробки.

2. Авторське право перекладачів і (або) авторів інших похідних творів не перешкоджає іншим особам здійснювати свої переклади і переробки тих самих творів.

Стаття 21. Вільне використання твору із зазначенням імені автора

Без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право), але з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення, допускається:

1) використання цитат (коротких уривків) з опублікованих творів в обсязі, виправданому поставленою метою, в тому числі цитування статей з газет і журналів у формі оглядів преси, якщо воно зумовлено критичним, полемічним, науковим або інформаційним характером твору, до якого цитати включаються; вільне використання цитат у формі коротких уривків з виступів і творів, включених до фонограми (відеограми) або програми мовлення;

2) використання літературних і художніх творів в обсязі, виправданому поставленою метою, як ілюстрацій у виданнях, передачах мовлення, звукозаписах чи відеозаписах навчального характеру;

3) відтворення у пресі, публічне виконання чи публічне сповіщення попередньо опублікованих у газетах або журналах статей з поточних економічних, політичних, релігійних та соціальних питань чи публічно сповіщених творів такого ж самого характеру у випадках, коли право на таке відтворення, публічне сповіщення або інше публічне повідомлення спеціально не заборонено автором;

4) відтворення з метою висвітлення поточних подій засобами фотографії або кінематографії, публічне сповіщення або інше публічне повідомлення творів, побачених або почутих під час перебігу таких подій, в обсязі, виправданому інформаційною метою;

5) відтворення у каталогах творів, виставлених на доступних публіці виставках, аукціонах, ярмарках або у колекціях для висвітлення зазначених заходів, без використання цих каталогів у комерційних цілях;

{Пункт 5 частини першої статті 21 в редакції Закону № 850-IV від 22.05.2003}

6) видання та відтворення випущених у світ творів рельєфно-крапковим шрифтом для сліпих та аудіотворів (аудіодокументів, аудіокниг) з нанесенням спеціального цифрового формату для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією, розмітки для зручної навігації з метою розповсюдження між особами з інвалідністю по зору та осіб з дислексією, а також поповнення бібліотечних фондів спеціалізованих бібліотек, бібліотек навчальних закладів та центрів реабілітації для осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю по зору, громадських організацій сліпих, підприємств, установ, організацій, де працюють особи з інвалідністю по зору, крім випадків прямого чи опосередкованого використання цих творів з комерційною метою;

{Пункт 6 частини першої статті 21 в редакції Закону № 927-VIII від 25.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

7) відтворення творів для судового і адміністративного провадження в обсязі, виправданому цією метою;

8) публічне виконання музичних творів під час офіційних і релігійних церемоній, а також похоронів в обсязі, виправданому характером таких церемоній;

9) відтворення з інформаційною метою у газетах та інших періодичних виданнях, передача в ефір або інше публічне сповіщення публічно виголошених промов, звернень, доповідей та інших подібних творів у обсязі, виправданому поставленою метою;

9¹) використання правомірно оприлюднених літературних, художніх, музичних та інших творів для створення на їх основі іншого твору в жанрі літературної, музичної або іншої пародії, попури або карикатури;

{Частину першу статті 21 доповнено пунктом 9¹ згідно із Законом № 1651-VIII від 05.10.2016}

10) відтворення твору в цілях і за умов, передбачених статтями 22-25 цього Закону;

11) адаптація існуючих і створюваних аудіовізуальних творів для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією шляхом застосування аудіодискрипції (тифлокоментування).

{Частину першу статті 21 доповнено пунктом 11 згідно із Законом № 927-VIII від 25.12.2015}

Цей перелік вільного використання творів є вичерпним.

Стаття 22. Вільне відтворення бібліотеками та архівами примірників твору репрографічним способом

Допускається без згоди автора або іншої особи, яка має авторське право, репрографічне відтворення одного примірника твору бібліотеками та архівами, діяльність яких не спрямована прямо або опосередковано на одержання прибутку, за таких умов:

1) у разі, коли відтворюваним твором є окрема опублікована стаття та інші невеликі за обсягом твори чи уривки з письмових творів (за винятком комп'ютерних програм і баз даних), з ілюстраціями чи без них, і коли це відтворення здійснюється за запитами фізичних осіб за умови, що:

а) бібліотека та архів мають достатньо підстав вважати, що такий примірник використовуватиметься з метою освіти, навчання і приватного дослідження;

б) відтворення твору є поодиноким випадком і не має систематичного характеру;

{Підпункт "в" пункту 1 статті 22 виключено на підставі Закону № 850-IV від 22.05.2003}

2) у разі, коли відтворення здійснюється для збереження або заміни загубленого, пошкодженого та непридатного примірника даної бібліотеки чи архіву або для відновлення загубленого, пошкодженого або непридатного примірника з фонду аналогічної бібліотеки чи архіву, а одержання такого примірника іншим шляхом неможливе, а також коли відтворення твору є поодиноким випадком і не має систематичного характеру.

Стаття 23. Вільне відтворення примірників твору для навчання

Допускається без згоди автора чи іншої особи, яка має авторське право:

1) відтворення уривків з опублікованих письмових творів, аудіовізуальних творів як ілюстрацій для навчання за умови, що обсяг такого відтворення відповідає зазначеній меті;

2) репрографічне відтворення навчальними закладами для аудиторних занять опублікованих статей та інших невеликих за обсягом творів, а також уривків з письмових творів з ілюстраціями або без них за умови, коли:

а) обсяг такого відтворення відповідає зазначеній меті;

б) відтворення твору є поодиноким випадком і не має систематичного характеру;

{Підпункт "в" пункту 2 статті 23 виключено на підставі Закону № 850-IV від 22.05.2003}

Стаття 24. Вільне копіювання, модифікація і декомпіляція комп'ютерних програм

1. Особа, яка правомірно володіє правомірно виготовленим примірником комп'ютерної програми, має право без згоди автора або іншої особи, яка має авторське право на цю програму:

{Абзац перший частини першої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 850-IV від 22.05.2003}

1) внести до комп'ютерної програми зміни (модифікації) з метою забезпечення її функціонування на технічних засобах особи, яка використовує ці програми, і вчинення дій, пов'язаних з функціонуванням комп'ютерної програми відповідно до її призначення, зокрема запис і збереження в пам'яті комп'ютера, а також виправлення явних помилок, якщо інше не передбачено угодою з автором чи іншою особою, яка має авторське право;

2) виготовити одну копію комп'ютерної програми за умови, що ця копія призначена тільки для архівних цілей або для заміни правомірно придбаного примірника у випадках, якщо оригінал комп'ютерної програми буде втраченим, знищеним або стане непридатним для використання. При цьому копія комп'ютерної програми не може бути використана для інших цілей, ніж зазначено у цьому пункті та пункті 1 цієї частини, і має бути знищена у разі, якщо володіння примірником цієї комп'ютерної програми перестає бути правомірним;

3) декомпілювати комп'ютерну програму (перетворити її з об'єктного коду у вихідний текст) з метою одержання інформації, необхідної для досягнення її взаємодії із незалежно розробленою комп'ютерною програмою, за дотримання таких умов:

- а) інформація, необхідна для досягнення здатності до взаємодії, раніше не була доступною цій особі з інших джерел;
- б) зазначені дії здійснюються тільки щодо тих частин комп'ютерної програми, які необхідні для досягнення здатності до взаємодії;

в) інформація, одержана в результаті декомпіляції, може використовуватися лише для досягнення здатності до її взаємодії з іншими програмами, але не може передаватися іншим особам, крім випадків, якщо це необхідно для досягнення здатності до взаємодії з іншими програмами, а також не може використовуватися для розроблення комп'ютерної програми, схожої на декомпільовану комп'ютерну програму, або для вчинення будь-якої іншої дії, що порушує авторське право;

4) спостерігати, вивчати, досліджувати функціонування комп'ютерної програми з метою визначення ідей і принципів, що лежать в її основі, за умови, що це робиться в процесі виконання будь-якої дії із завантаження, показу, функціонування, передачі чи запису в пам'ять (збереження) комп'ютерної програми.

2. Застосування положень цієї статті не повинно завдавати шкоди використанню комп'ютерної програми і не повинно обмежувати законні інтереси автора та (або) іншої особи, яка має авторське право на комп'ютерну програму.

Стаття 25. Вільне відтворення творів у особистих цілях

1. Допускається без дозволу автора (чи іншої особи, яка має авторське право) і без виплати авторської винагороди відтворювати виключно в особистих цілях або для кола сім'ї попередньо правомірно оприлюднені твори, крім:

- а) творів архітектури у формі будівель і споруд;
- б) комп'ютерних програм, за винятком випадків, передбачених статтею 24 цього Закону;

в) репрографічного відтворення книг, нотних текстів і оригінальних творів образотворчого мистецтва, за винятком випадків, передбачених статтями 22 і 23 цього Закону;

{Пункт "г" частини першої статті 25 виключено на підставі Закону № 850-IV від 22.05.2003}

2. Твори і виконання, зафіксовані у фонограмах, відеограмах, їх примірниках, а також аудіовізуальні твори та їх примірники допускається відтворювати у домашніх умовах виключно в особистих цілях або для кола сім'ї без дозволу автора (авторів), виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм, але з виплатою їм винагороди. Особливості виплати винагороди у таких випадках визначено статтею 42 цього Закону та Законом України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав".

{Частина друга статті 25 в редакції Закону № 850-IV від 22.05.2003; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2415-VIII від 15.05.2018}

Стаття 26. Право доступу до твору образотворчого мистецтва

При передачі твору образотворчого мистецтва чи матеріального об'єкта, в якому втілено цей твір, у власність іншій особі автор має право вимагати доступу до цього твору з метою його використання для відтворення (виготовлення примірників, слайдів, карток, переробок тощо) за умови, що це не порушує законні права та інтереси власника твору образотворчого мистецтва. Власник не може відмовити автору в доступі до твору без достатніх підстав. При цьому від власника твору не можна вимагати доставки твору авторові.

Стаття 27. Право слідування

Автор твору образотворчого мистецтва, а у разі його смерті - спадкоємці впродовж встановленого статтею 28 цього Закону строку користуються щодо проданих автором оригіналів творів образотворчого мистецтва невідчужуваним правом на одержання п'яти відсотків від ціни кожного наступного продажу твору через аукціон, галерею, салон, крамницю тощо, що йде за першим його продажем, здійсненим автором твору (право слідування). Виплата винагороди у цьому випадку здійснюється зазначеними аукціонами, галереями, салонами, крамницями тощо.

Збір і виплата винагороди, одержаної в результаті використання права слідування, здійснюються особисто автором, через його повіреного або через організації колективного управління.

Стаття 28. Строк дії авторського права

1. Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення і починає діяти від дня створення твору.

2. Авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті, крім випадків, передбачених цією статтею.

3. Для творів, оприлюднених анонімно або під псевдонімом, строк дії авторського права закінчується через 70 років після того, як твір було оприлюднено. Якщо взятий автором псевдонім не викликає сумніву щодо особи автора або якщо авторство твору, оприлюдненого анонімно або під псевдонімом, розкривається не пізніше ніж через 70 років після оприлюднення твору, застосовується строк, передбачений частиною другою цієї статті.

4. Авторське право на твори, створені у співавторстві, діє протягом життя співавторів і 70 років після смерті останнього співавтора.

5. У разі, коли весь твір публікується (оприлюднюється) не водночас, а послідовно у часі томами, частинами, випусками, серіями тощо, строк дії авторського права визначається окремо для кожної опублікованої (оприлюдненої) частини твору.

6. Авторське право на твори посмертно реабілітованих авторів діє протягом 70 років після їх реабілітації.

7. Авторське право на твір, вперше опублікований протягом 30 років після смерті автора, діє протягом 70 років від дати його правомірного опублікування.

8. Будь-яка особа, яка після закінчення строку охорони авторського права по відношенню до неоприлюдненого твору вперше його оприлюднює, користується захистом, що є рівноцінним захисту майнових прав автора. Строк охорони цих прав становить 25 років від часу, коли твір був вперше оприлюднений.

9. Строк дії авторського права після смерті автора і строки, встановлені частинами третьою - сьомою цієї статті, починаються від дня смерті автора чи з дня настання подій, передбачених у зазначених частинах, але відліковуються з 1 січня року, наступного за роком смерті чи роком, в якому відбулася зазначена подія.

{Частина дев'ята статті 28 в редакції Закону № 850-IV від 22.05.2003}

10. Особисті немайнові права автора, передбачені статтею 14 цього Закону, охороняються безстроково.

Стаття 29. Перехід авторського права у спадщину

1. Майнові права авторів та інших осіб, які мають виключне авторське право, переходять у спадщину. Не переходять у спадщину особисті немайнові права автора.

2. Спадкоємці мають право захищати авторство на твір і протидіяти перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, а також будь-якому іншому посяганню на твір, що може завдати шкоди честі та репутації автора.

Стаття 30. Перехід творів у суспільне надбання

1. Закінчення строку дії авторського права на твори означає їх перехід у суспільне надбання.

2. Твори, які стали суспільним надбанням, можуть вільно, без виплати авторської винагороди, використовуватися будь-якою особою, за умови дотримання особистих немайнових прав автора, передбачених статтею 14 цього Закону.

3. Кабінетом Міністрів України можуть встановлюватися спеціальні відрاهування до фондів творчих спілок України за використання на території України творів, які стали суспільним надбанням.

Стаття 31. Передача (відчуження) майнових прав суб'єктів авторського права

1. Автор (чи інша особа, яка має авторське право) може передати свої майнові права, зазначені у статті 15 цього Закону, будь-якій іншій особі повністю чи частково. Передача майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) оформляється авторським договором.

Майнові права, що передаються за авторським договором, мають бути у ньому визначені. Майнові права, не зазначені в авторському договорі як відчужувані, вважаються такими, що не передані.

2. Майнове право суб'єкта авторського права, який є юридичною особою, може бути передане (відчужене) іншій особі у встановленому законом порядку внаслідок ліквідації цієї юридичної особи - суб'єкта авторського права.

Стаття 32. Передача права на використання твору

1. Автору та іншій особі, яка має авторське право, належить виключне право надавати іншим особам дозвіл на використання твору будь-яким одним або всіма відомими способами на підставі авторського договору.

Використання твору будь-якою особою допускається виключно на основі авторського договору, за винятком випадків, передбачених статтями 21-25 цього Закону.

2. Передача права на використання твору іншим особам може здійснюватися на основі авторського договору про передачу виключного права на використання твору або на основі авторського договору про передачу невиключного права на використання твору.

3. За авторським договором про передачу виключного права на використання твору автор (чи інша особа, яка має виключне авторське право) передає право використовувати твір певним способом і у встановлених межах тільки одній особі, якій ці права передаються, і надає цій особі право дозволити або заборонити подібне використання твору іншим особам. При цьому за особою, яка передає виключне право на використання твору, залишається право на використання цього твору лише в частині прав, що не передаються.

4. За авторським договором про передачу невиключного права на використання твору автор (чи інша особа, яка має авторське право) передає іншій особі право використовувати твір певним способом і у встановлених межах. При цьому за особою, яка передає невиключне право, зберігається право на використання твору і на передачу невиключного права на використання твору іншим особам.

5. Право на передачу будь-яким особам невиключних прав на використання творів мають організації колективного управління, яким суб'єкти авторського права передали повноваження на управління своїми майновими авторськими правами.

6. Права на використання твору, що передаються за авторським договором, вважаються невиключними, якщо у договорі не передбачено передачі виключних прав на використання твору.

Стаття 33. Договори на право використання творів

1. Договори про передачу прав на використання творів укладаються у письмовій формі. В усній формі може укладатися договір про використання (опублікування) твору в періодичних виданнях (газетах, журналах тощо).

2. Договір про передачу прав на використання творів вважається укладеним, якщо між сторонами досягнуто згоди щодо всіх істотних умов (строку дії договору, способу використання твору, території, на яку поширюється передаване право, розміру і порядку виплати авторської винагороди, а також інших умов, щодо яких за вимогою однієї із сторін повинно бути досягнуто згоди).

Авторська винагорода визначається у договорі у вигляді відсотків від доходу, отриманого від використання твору, або у вигляді фіксованої суми чи іншим чином. При цьому ставки авторської винагороди не можуть бути нижчими за мінімальні ставки, встановлені Кабінетом Міністрів України.

3. Предметом договору про передачу прав на використання твору не можуть бути права, яких не було на момент укладання договору.

4. Відповідні відомства і творчі спілки можуть розробляти примірні авторські договори (зразки авторських договорів).

5. Умови договору, що погіршують становище автора (його правонаступника) порівняно із становищем, встановленим чинним законодавством, є недійсними.

6. За авторським договором замовлення автор зобов'язується створити у майбутньому твір відповідно до умов цього договору і передати його замовникові. Договором може передбачатися виплата замовником авторові авансу як частини авторської винагороди.

7. Умови договору, що обмежують право автора на створення майбутніх творів на зазначену у договорі тему чи у зазначеній галузі, є недійсними.

8. Усі майнові права на використання твору, які передаються за авторським договором, мають бути у ньому визначені. Майнові права, не зазначені в авторському договорі як передані суб'єктом авторського права, вважаються такими, що не передані, і зберігаються за ним.

Стаття 34. Відповідальність за невиконання авторського договору

1. Сторона, яка не виконала або неналежним чином виконала зобов'язання за авторським договором, зобов'язана відшкодувати іншій стороні всі збитки, в тому числі упущену вигоду.

2. Якщо автор не передав твір замовникові відповідно до умов авторського договору замовлення, він повинен відшкодувати замовникові збитки, в тому числі упущену вигоду.

3. Спори щодо відповідальності за невиконання умов авторських договорів вирішуються у суді.

Розділ III СУМІЖНІ ПРАВА

Стаття 35. Об'єкти суміжних прав

Об'єктами суміжних прав, незалежно від призначення, змісту, оцінки, способу і форми вираження, є:

а) виконання літературних, драматичних, музичних, музично-драматичних, хореографічних, фольклорних та інших творів;

б) фонограми, відеограми;

в) передачі (програми) організацій мовлення.

Стаття 36. Суб'єкти суміжних прав

1. Суб'єктами суміжних прав є:

а) виконавці творів, їх спадкоємці та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо виконань;

б) виробники фонограм, їх спадкоємці (правонаступники) та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо фонограм;

в) виробники відеограм, їх спадкоємці (правонаступники) та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо відеограм;

г) організації мовлення та їх правонаступники.

2. Виконавці здійснюють свої права за умови дотримання ними прав авторів виконуваних творів та інших суб'єктів авторського права. Виробники фонограм, виробники відеограм повинні дотримуватися прав суб'єктів авторського права і виконавців. Організації мовлення повинні дотримуватися прав суб'єктів авторського права, виконавців, виробників фонограм (відеограм).

Стаття 37. Виникнення і здійснення суміжних прав

1. Первинними суб'єктами суміжних прав є виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми, організація мовлення.

2. Суміжне право виникає внаслідок факту виконання твору, виробництва фонограми, виробництва відеограми, оприлюднення передачі організації мовлення.

3. Для виникнення і здійснення суміжних прав не вимагається виконання будь-яких формальностей.

Виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми для сповіщення про свої суміжні права на фонограмах, відеограмах і всіх їх примірниках, що розповсюджуються серед публіки на законних підставах, або їх упаковках можуть використовувати знак охорони суміжних прав. Цей знак складатиметься з таких елементів:

- латинська літера "P", обведена колом, - (зображення знака не наводиться);
- імена (назви) осіб, які мають щодо цих фонограм (відеограм) суміжні права;
- рік першої публікації фонограми (відеограми).

За відсутності доказів іншого, виконавцем, виробником фонограми чи відеограми вважаються особи, імена (назви) яких зазначені на фонограмі, відеограмі та їх примірниках або на їх упаковці.

4. Кабінетом Міністрів України можуть установлюватися мінімальні ставки винагороди за використання об'єктів суміжних прав та порядок їх індексації.

Стаття 38. Особисті немайнові права виконавців та права на ім'я (назву) виробників фонограм, відеограм і організацій мовлення

1. Виконавцеві твору належать такі особисті немайнові права:

- а) вимагати визнання того, що він є виконавцем твору;
- б) вимагати, щоб його ім'я або псевдонім зазначалися чи повідомлялися у зв'язку з кожним його виступом, записом чи виконанням (у разі, якщо це можливо);
- в) вимагати забезпечення належної якості запису його виконання і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій суттєвій зміні, що може завдати шкоди його честі і репутації.

2. Виробник фонограми, виробник відеограми має право зазначати своє ім'я (назву) на кожному носії запису або його упаковці поряд із зазначенням авторів, виконавців і назв творів, вимагати його згадування у процесі використання фонограми (відеограми).

3. Організація мовлення має право вимагати згадування своєї назви у зв'язку із записом, відтворенням, розповсюдженням своєї передачі і публічним повторним сповіщенням її іншою організацією мовлення.

Стаття 39. Майнові права виконавців

1. Майновим правом виконавців є їх виключне право дозволяти чи забороняти іншим особам:

- а) публічне сповіщення своїх незафіксованих виконань (прямий ефір);
- б) фіксацію у фонограмах чи відеограмах своїх раніше незафіксованих виконань;
- в) відтворення (пряме і (або) опосередковане) своїх виконань, зафіксованих без їх згоди у фонограмі чи відеограмі, чи за їх згодою, але якщо відтворення здійснюється з іншою метою, ніж та, на яку вони дали свою згоду;
- г) розповсюдження своїх виконань, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі, шляхом першого продажу або іншої передачі права власності у разі, коли вони при першій фіксації виконання не дали дозволу виробнику фонограми (виробнику відеограми) на її подальше відтворення;
- д) комерційний прокат, майновий найм своїх виконань, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі, якщо при фіксації не було їх згоди на комерційний прокат і майновий найм, навіть після розповсюдження виконань, здійсненого виробником фонограми (відеограми) або за його дозволом;
- е) розповсюдження своїх виконань, зафіксованих у фонограмах чи відеограмах, через будь-які засоби зв'язку таким чином, що будь-яка особа може отримати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором, якщо при першій фіксації виконання не було їх згоди на такий вид розповсюдження.

2. Майнові права виконавців можуть передаватися (відчужуватися) іншим особам на підставі договору, в якому визначаються спосіб використання виконань, розмір і порядок виплати винагороди, строк дії договору і використання виконань, територія, на яку розповсюджуються передані права тощо. Визначені договором ставки винагороди не можуть бути нижчими за мінімальні ставки, встановлені Кабінетом Міністрів України.

3. У разі, коли виконання використовується в аудіовізуальному творі, вважається, що виконавець передає організації, яка здійснює виробництво аудіовізуального твору, або продюсеру аудіовізуального твору всі майнові права на виконання, якщо інше не передбачено договором.

4. У разі, коли виконавець під час першої фіксації виконання безпосередньо дозволить виробнику фонограми чи виробнику відеограми її подальше відтворення, вважається, що виконавець передав виробнику фонограми чи виробнику відеограми виключне право на розповсюдження фонограм, відеограм і їх примірників способом першого продажу або іншої передачі у власність чи володіння, а також способом здавання у майновий найм, комерційний прокат та іншої передачі. При цьому виконавець зберігає право на одержання справедливої винагороди за зазначені види використання свого виконання через організації колективного управління або іншим способом.

Стаття 40. Майнові права виробників фонограм і виробників відеограм

1. До майнових прав виробників фонограм і виробників відеограм належить їх виключне право на використання своїх фонограм, відеограм і виключне право дозволяти чи забороняти іншим особам:

- а) відтворення (пряме і (або) опосередковане) своїх фонограм і відеограм у будь-якій формі і будь-яким способом;
- б) розповсюдження серед публіки фонограм, відеограм та їх примірників шляхом першого продажу або іншої передачі права власності;
- в) комерційний прокат фонограм, відеограм і їх примірників, навіть після їх розповсюдження, здійсненого виробником фонограми чи відеограми або за їх дозволом;
- г) публічне сповіщення фонограм, відеограм та їх примірників через будь-які засоби зв'язку таким чином, що будь-яка особа може отримати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором;
- д) будь-яку видозміну своїх фонограм, відеограм;
- е) ввезення на митну територію України фонограм, відеограм та їх примірників з метою їх поширення серед публіки.

2. Майнові права виробників фонограм і виробників відеограм можуть передаватися (відчужуватися) іншим особам на підставі договору, в якому визначаються спосіб використання фонограми (відеограми), розмір і порядок виплати винагороди, строк дії договору, строк використання фонограми (відеограми), територія, на яку розповсюджуються передані права, тощо.

Визначені договором ставки винагороди не можуть бути нижчими за мінімальні ставки, встановлені Кабінетом Міністрів України.

Майнові права виробника фонограми чи відеограми, який є юридичною особою, можуть бути також передані (відчужені) іншій особі у встановленому законом порядку внаслідок ліквідації юридичної особи - суб'єкта суміжних прав.

3. Якщо фонограми, відеограми чи їх примірники введені виробником фонограми (відеограми) чи за його згодою у цивільний обіг шляхом їх першого продажу в Україні, то допускається їх наступне розповсюдження шляхом продажу, дарування тощо без згоди виробника фонограми (відеограми) чи його правонаступника і без виплати йому винагороди. Проте й у цьому випадку право здавання таких примірників фонограм (відеограм) у майновий найм чи комерційний прокат залишається виключно правом виробника фонограми (відеограми).

Стаття 41. Майнові права організацій мовлення

1. До майнових прав організацій мовлення належить їх виключне право на використання своїх програм будь-яким способом і виключне право дозволяти чи забороняти іншим особам:

- а) публічне сповіщення своїх програм шляхом трансляції і ретрансляції;
- б) фіксацію своїх програм на матеріальному носії та їх відтворення;
- в) публічне виконання і публічну демонстрацію своїх програм у місцях з платним входом.

Організація мовлення також має право забороняти поширення на території України чи з території України сигналу із супутника, що несе їх програми, розповсюджуючим органом, для якого цей сигнал із супутника не призначався.

2. Майнові права організації мовлення можуть передаватися (відчужуватися) іншим особам на підставі договору, в якому визначаються спосіб і строк використання програми мовлення, розмір і порядок виплати винагороди, територія, на яку розповсюджуються передані права, тощо.

Майнові права організації мовлення можуть бути також передані (відчужені) іншій особі у встановленому законом порядку внаслідок ліквідації юридичної особи - суб'єкта суміжних прав.

Стаття 42. Обмеження майнових прав виконавців, виробників фонограм, відеограм і організацій мовлення

1. Допускаються використання виконавць, фонограм, відеограм, програм мовлення, їх фіксація, відтворення і доведення до загального відома без згоди виконавців, виробників фонограм, відеограм і організацій мовлення у випадках, передбачених статтями 21-25 цього Закону щодо обмеження майнових прав авторів літературних, художніх і наукових творів, якщо задовольняються такі умови:

- а) відтворення зазначених об'єктів здійснюється виключно з метою навчання чи наукових досліджень;
- б) право на відтворення, передбачене у пункті "а" цієї частини, не поширюється на експорт відтворених примірників фонограм, відеограм, програм мовлення за межі митної території України;
- в) за суб'єктами суміжних прав зберігається право на справедливую винагороду з урахуванням кількості відтворених примірників.

Передбачене цією частиною використання об'єктів суміжних прав без згоди суб'єктів суміжних прав є можливим лише за умови дотримання особистих немайнових прав суб'єктів авторського права і суміжних прав, передбачених статтями 14 і 38 цього Закону.

2. Допускається відтворення в домашніх умовах і виключно в особистих цілях творів і виконавць, зафіксованих у фонограмах, відеограмах, а також репрографічне відтворення літературних, фотографічних, образотворчих та інших подібних творів без згоди суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав, але з виплатою їм винагороди у порядку, встановленому законом. Особливості виплати винагороди у таких випадках визначені Законом України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав".

{Частина друга статті 42 в редакції Закону № 2415-VIII від 15.05.2018}

3. Передбачене частинами першою і другою цієї статті використання об'єктів суміжних прав без згоди суб'єктів суміжних прав не повинно завдавати шкоди нормальній експлуатації виконавць, фонограм, відеограм і програм мовлення і зачіпати законні інтереси виконавців, виробників фонограм, відеограм і програм мовлення чи інших суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав.

{Частина четверту статті 42 виключено на підставі Закону № 2415-VIII від 15.05.2018}

{Частина п'яту статті 42 виключено на підставі Закону № 2415-VIII від 15.05.2018}

{Частина шосту статті 42 виключено на підставі Закону № 2415-VIII від 15.05.2018}

{Частина сьому статті 42 виключено на підставі Закону № 2415-VIII від 15.05.2018}

Стаття 43. Використання фонограм і відеограм, опублікованих з комерційною метою

1. Допускається без згоди виробників фонограм (відеограм), фонограми (відеограми) яких опубліковані для використання з комерційною метою, і виконавців, виконання яких зафіксовані у цих фонограмах (відеограмах), але з виплатою винагороди, таке пряме чи опосередковане комерційне використання фонограм і відеограм та їх примірників:

- а) публічне виконання фонограми або її примірника чи публічну демонстрацію відеограми або її примірника;
- б) публічне сповіщення виконання, зафіксованого у фонограмі чи відеограмі та їх примірниках, в ефір;
- в) публічне сповіщення виконання, зафіксованого у фонограмі чи відеограмі та їх примірниках, по проводах (через кабель).

2. Збирання винагороди за використання фонограм (відеограм), що зазначені у частині першій цієї статті, і контроль за їх правомірним використанням здійснюються визначеними Установою уповноваженими організаціями колективного управління. Зібрані кошти розподіляються між організаціями колективного управління, які є на обліку в Установі, на основі договорів, які уповноважені організації укладають з усіма організаціями колективного управління. Одержана від уповноваженої організації винагорода розподіляється відповідною організацією колективного управління у таких пропорціях: виконавцям - 50 відсотків, виробникам фонограм (відеограм) - 50 відсотків.

3. Розмір винагороди за використання фонограм (відеограм), що зазначені у частині першій цієї статті, порядок та умови її виплати визначаються Кабінетом Міністрів України.

4. Особи, які використовують фонограми, відеограми чи їх примірники, повинні надавати організаціям, зазначеним у частині другій цієї статті, точні відомості щодо їх використання, необхідні для збирання і розподілу винагороди.

Стаття 44. Строк дії суміжних прав

1. Майнові права виконавців охороняються протягом 50 років від дати першого запису виконання.

Особисті немайнові права виконавців, передбачені частиною першою статті 38 цього Закону, охороняються безстроково.

2. Права виробників фонограм і відеограм охороняються протягом 50 років від дати першого опублікування фонограми (відеограми) або їх першого звукозапису (відеозапису), якщо фонограма (відеограма) не була опублікована протягом зазначеного часу.

3. Організації мовлення користуються наданими цим Законом правами протягом 50 років від дати першого публічного сповіщення передачі.

4. Закінчення строків захисту суміжних прав настає 1 січня року, наступного за роком, у якому закінчилися передбачені цією статтею строки захисту.

5. До спадкоємців виконавців і правонаступників виробників фонограм і відеограм та організації мовлення переходить право дозволяти чи забороняти використання виконавць, фонограм, відеограм, публічні сповіщення, а також право на одержання винагороди у межах встановленого цією статтею строку.

Розділ IV

УПРАВЛІННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ СУБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

Стаття 45. Способи управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав

Суб'єкти авторського права і суміжних прав можуть управляти своїми правами:

- а) особисто;
- б) через свого повіреного;
- в) через організацію колективного управління.

Стаття 46. Управління майновими правами через повіреного

Суб'єкт авторського права і (або) суміжних прав може доручити управління своїми майновими правами повіреному на підставі укладеного з ним договору-доручення. Здійснюючи управління майновими правами, ця особа діє у межах повноважень, переданих їй суб'єктом авторського права і (або) суміжних прав.

Стаття 47. Забезпечення колективного управління майновими правами

1. Суб'єкти авторського права і (або) суміжних прав можуть доручати управління своїми майновими правами організаціям колективного управління. Правові засади діяльності організацій колективного управління визначаються Законом України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав".

{Частина перша статті 47 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2415-VIII від 15.05.2018}

{Частину другу статті 47 виключено на підставі Закону № 2415-VIII від 15.05.2018}

{Частину третю статті 47 виключено на підставі Закону № 2415-VIII від 15.05.2018}

{Частину четверту статті 47 виключено на підставі Закону № 2415-VIII від 15.05.2018}

{Частину п'яту статті 47 виключено на підставі Закону № 2415-VIII від 15.05.2018}

{Статтю 48 виключено на підставі Закону № 2415-VIII від 15.05.2018}

{Статтю 49 виключено на підставі Закону № 2415-VIII від 15.05.2018}

Розділ V

ЗАХИСТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

Стаття 50. Порушення авторського права і суміжних прав

Порушенням авторського права і (або) суміжних прав, що дає підстави для захисту таких прав, у тому числі судового, є:

{Абзац перший статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017}

а) вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав, визначені статтями 14 і 38 цього Закону, та їхні майнові права, визначені статтями 15, 17, 27, 39-41 цього Закону, з урахуванням умов використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, передбачених статтями 21-25, 42, 43 цього Закону, а також зловживання посадовими особами організації колективного управління службовим становищем, що призвело до не виплати або неналежних розподілу і виплати винагороди правовласникам;

{Підпункт "а" статті 50 в редакції Закону № 2415-VIII від 15.05.2018}

б) піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав - опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, незаконне оприлюднення програм організації мовлення, камкординг, кардшейрінг, а також Інтернет-піратство, тобто вчинення будь-яких дій, які відповідно до цієї статті визнаються порушенням авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет;

{Пункт "б" статті 50 в редакції Закону № 1977-VIII від 23.03.2017}

в) плагіат - оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору;

г) ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право і (або) суміжні права, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення;

д) вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав;

е) будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права і (або) суміжних прав, зокрема виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для такого обходу;

є) підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав чи особи, яка здійснює таке управління;

ж) розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, з яких без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі;

з) камкординг, кардшейрінг.

{Статтю 50 доповнено пунктом "з" згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017}

Стаття 51. Порядок захисту авторського права і суміжних прав

Захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством.

Стаття 52. Способи цивільно-правового захисту авторського права і суміжних прав

1. За захистом свого авторського права і (або) суміжних прав суб'єкти авторського права та суміжних прав мають право звертатися в установленому порядку до суду та інших органів відповідно до їх компетенції.

При порушеннях будь-якою особою авторського права і (або) суміжних прав, передбачених статтею 50 цього Закону, неотриманні передбачених договором умов використання творів і (або) об'єктів суміжних прав, використанні творів і об'єктів суміжних прав з обходу технічних засобів захисту чи з підробленням інформації і (або) документів про управління правами чи створенні загрози неправомірного використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав та інших порушеннях особистих немайнових прав і майнових прав суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав суб'єкти авторського права і (або) суміжних прав мають право:

а) вимагати визнання та поновлення своїх прав, у тому числі забороняти дії, що порушують авторське право і (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення;

{Підпункт "а" абзацу другого частини першої статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом № 850-IV від 22.05.2003}

б) звертатися до суду з позовом про поновлення порушених прав та (або) припинення дій, що порушують авторське право та (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення;

в) подавати позови до суду про відшкодування моральної (немайнової) шкоди;

{Абзац п'ятий частини першої статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017}

г) подавати позови до суду про відшкодування збитків (матеріальної шкоди), включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторського права і (або) суміжних прав, або виплату компенсації;

{Абзац шостий частини першої статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017}

д) вимагати припинення підготовчих дій до порушення авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі призупинення митних процедур, якщо є підозра, що можуть бути пропущені на митну територію України чи з її митної території контрафактні примірники творів, фонограм, відеограм, засоби обходу технічних засобів захисту, в порядку, передбаченому Митним кодексом України;

е) брати участь в інспектуванні виробничих приміщень, складів, технологічних процесів і господарських операцій, пов'язаних з виготовленням примірників творів, фонограм і відеограм, щодо яких є підстави для підозри про порушення чи загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

є) вимагати, в тому числі у судовому порядку, публікації в засобах масової інформації даних про допущені порушення авторського права і (або) суміжних прав та судові рішення щодо цих порушень;

ж) вимагати від осіб, які порушують авторське право і (або) суміжні права позивача, надання інформації про третіх осіб, задіяних у виробництві та розповсюдженні контрафактних примірників творів і об'єктів суміжних прав, а також засобів обходу технічних засобів захисту, та про канали їх розповсюдження;

з) вимагати прийняття інших передбачених законодавством заходів, пов'язаних із захистом авторського права та суміжних прав;

и) здійснювати захист авторського права і (або) суміжних прав у порядку, визначеному статтею 52¹ цього Закону.

{Частину першу статті 52 доповнено абзацом дванадцятим згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017}

2. Суд має право постановити рішення чи ухвалу про:

а) відшкодування моральної (немайнової) шкоди, завданої порушенням авторського права і (або) суміжних прав, з визначенням розміру відшкодування;

б) відшкодування збитків, завданих порушенням авторського права і (або) суміжних прав;

в) стягнення із порушника авторського права і (або) суміжних прав доходу, отриманого внаслідок порушення;

г) виплату компенсації, що визначається судом як паушальна сума на базі таких елементів, як подвоєна, а у разі умисного порушення - як потроєна сума винагороди або комісійні платежі, які були б сплачені, якби порушник звернувся із заявою про надання дозволу на використання оспорюваного авторського права або суміжних прав замість відшкодування збитків або стягнення доходу;

{Підпункт "з" частини другої статті 52 в редакції Закону № 2415-VIII від 15.05.2018}

д) заборону опублікування творів, їх виконань чи постановок, випуску примірників фонограм, відеограм, їх сповіщення, припинення їх розповсюдження, вилучення (конфіскацію) контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм чи програм мовлення та обладнання і матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення, публікацію у пресі інформації про допущене порушення тощо, якщо у ході судового розгляду буде доведено факт порушення авторського права і (або) суміжних прав або факт наявності дій, що створюють загрозу порушення цих прав;

е) вимагати від осіб, які порушують авторське право і (або) суміжні права позивача, інформацію про третіх осіб, задіяних у виробництві та розповсюдженні контрафактних примірників творів та об'єктів суміжних прав, засобів обходу технічних засобів та про канали розповсюдження.

При визначенні розмірів збитків, які мають бути відшкодовані особі, права якої порушено, а також для відшкодування моральної (немайнової) шкоди суд зобов'язаний виходити із суті порушення, майнової і моральної шкоди, завданої особі, яка має авторське право і (або) суміжні права, а також із можливого доходу, який могла б одержати ця особа. У розмір збитків, завданих особі, права якої порушено, додатково можуть бути включені судові витрати, понесені цією особою, а також витрати, пов'язані з оплатою допомоги адвоката.

При визначенні компенсації, яка має бути виплачена замість відшкодування збитків чи стягнення доходу, суд зобов'язаний у встановлених пунктом "г" цієї частини межах визначити розмір компенсації, враховуючи обсяг порушення та (або) наміри відповідача.

3. Суд може постановити рішення про накладення на порушника штрафу у розмірі 10 відсотків суми, присудженої судом на користь позивача. Сума штрафів передається у встановленому порядку до Державного бюджету України.

4. Суд може постановити рішення про вилучення чи конфіскацію всіх контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм чи програм мовлення, щодо яких встановлено, що вони були виготовлені або розповсюджені з порушенням авторського права і (або) суміжних прав, а також засобів обходу технічних засобів захисту. Це стосується також усіх кліше, матриць, форм, оригіналів, магнітних стрічок, фотонегативів та інших предметів, за допомогою яких відтворюються примірники творів, фонограм, відеограм, програм мовлення, а також матеріалів і обладнання, що використовуються для їх відтворення і для виготовлення засобів обходу технічних засобів захисту.

За рішенням суду вилучені контрафактні примірники творів (у тому числі комп'ютерні програми і бази даних), фонограм, відеограм, програм мовлення на вимогу особи, яка є суб'єктом авторського права і (або) суміжних прав і права якої порушено, можуть бути передані цій особі. Якщо ця особа не вимагає такої передачі, то контрафактні примірники підлягають знищенню, а матеріали і обладнання, що використовувалися для відтворення контрафактних примірників, підлягають відчуженню із перерахуванням виручених коштів до Державного бюджету України.

Стаття 52¹. Порядок припинення порушень авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет

1. При порушенні будь-якою особою авторського права і (або) суміжних прав, вчиненому з використанням мережі Інтернет, суб'єкт авторського права і (або) суміжних прав (далі - заявник) має право звернутися до власника веб-сайту та (або) веб-сторінки, на якому (якій) розміщена або в інший спосіб використана відповідна електронна (цифрова) інформація, із заявою про припинення порушення. Заява про припинення порушення подається в порядку, передбаченому цією статтею.

Порядок захисту авторського права і (або) суміжних прав, визначений цією статтею, застосовується до відносин, пов'язаних з використанням аудіовізуальних творів, музичних творів, комп'ютерних програм, відеограм, фонограм, передач (програм) організацій мовлення.

2. Заява про припинення порушення повинна містити:

а) відомості про заявника, необхідні для його ідентифікації: ім'я (найменування); місце проживання (перебування) або місцезнаходження, адреса електронної пошти або поштова адреса, на яку власник веб-сайту або інші особи в передбачених цим Законом випадках мають направляти інформацію; для заявників - юридичних осіб - ідентифікаційні дані про реєстрацію юридичної особи у країні місцезнаходження, зокрема в торговельному, банківському, судовому або державному реєстрі, у тому числі реквізити реєстру, реєстраційний номер;

б) вид і назву об'єкта (об'єктів) авторського права і (або) суміжних прав, про порушення права на який (які) йдеться у заяві;

в) вмотивоване твердження про наявність у заявника майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт авторського права і (або) суміжних прав, зазначених у відповідній заяві, з посиланням на підстави виникнення таких прав та строк їх дії;
 г) гіперпосилання на електронну (цифрову) інформацію, розміщену або в інший спосіб використану на веб-сайті;
 г) вимогу про унеможливлення доступу до електронної (цифрової) інформації на веб-сайті;
 д) відомості про постачальника послуг хостингу, який надає послуги і (або) ресурси для розміщення відповідного веб-сайту, а саме: найменування; адреса електронної пошти або поштова адреса, на яку в передбачених цим Законом випадках власник веб-сайту або інші особи мають надсилати інформацію;

е) твердження заявника, що наведена в заяві інформація є достовірною, а наявність у заявника прав, про порушення яких заявлено, перевірена адвокатом, за представництвом (посередництвом) якого подається заява.

Заявник звертається із заявою про припинення порушення виключно за представництвом (посередництвом) адвоката. Адвокат надсилає відповідну заяву, за умови ідентифікації заявника, встановлення його контактних даних та підтвердження наданими заявником документами факту наявності у заявника прав, про припинення порушення яких висувається вимога.

До заяви додається копія одного з документів, що відповідно до законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність посвідчує повноваження адвоката на надання правової допомоги заявнику.

Заявник (посадова особа заявника) несе відповідальність за надання завідомо недостовірної інформації щодо наявності у нього майнових прав інтелектуальної власності, про порушення яких йдеться у заяві.

Заявник надсилає заяву про припинення порушень власнику веб-сайту з одночасним направленням її копії постачальнику послуг хостингу, який надає послуги і (або) ресурси для розміщення відповідного веб-сайту.

3. За відсутності обставин, передбачених частиною четвертою цієї статті, власник веб-сайту невідкладно, не пізніше 48 годин з моменту отримання заяви про припинення порушення, зобов'язаний унеможливити доступ до електронної (цифрової) інформації, щодо якої подано заяву, та надати заявнику і постачальнику послуг хостингу інформацію про вжиті заходи відповідно до вимог цієї статті.

4. Особа, яка отримала заяву про припинення порушення, може відмовити в її задоволенні у разі, якщо:

а) особа, до якої заявник звернувся із заявою про припинення порушення, має право на використання зазначеної в заяві електронної (цифрової) інформації, щодо використання якої направлена заява, за умови надання нею повідомлення про відмову згідно з вимогами, встановленими частиною п'ятою цієї статті;

б) особа, якій надіслано заяву про припинення порушення, не є власником веб-сайту, зазначеного у такій заяві;

в) заява про припинення порушення оформлена з порушенням вимог, визначених цією статтею, за умови що особа, яка її отримала, інформує заявника про це згідно із встановленими частиною п'ятою цієї статті вимогами.

5. Про відмову у задоволенні заяви про припинення порушення з підстав, передбачених пунктами "а" і "в" частини четвертої цієї статті, власник веб-сайту впродовж 48 годин з моменту її отримання направляє повідомлення про відмову заявнику, а також постачальнику послуг хостингу згідно з відомостями, зазначеними у відповідній заяві згідно з пунктом "д" частини другої цієї статті.

Повідомлення про відмову повинно містити таку інформацію:

а) відомості про власника веб-сайту в обсязі, достатньому для пред'явлення позовної заяви: ім'я (найменування) власника веб-сайту; місце проживання (перебування) або місцезнаходження, адреса електронної пошти або поштова адреса; якщо власник сайту є юридичною особою - ідентифікаційні дані про реєстрацію юридичної особи у країні місцезнаходження, зокрема в торговельному, банківському, судовому або державному реєстрі, у тому числі реквізити реєстру, реєстраційний номер;

б) зазначення електронної (цифрової) інформації, щодо унеможливлення доступу до якої відмовлено;

в) зазначення відповідного положення частини четвертої цієї статті, на підставі якого власник веб-сайту відмовив у задоволенні заяви про припинення порушення.

6. У разі якщо власник веб-сайту, який отримав заяву про припинення порушення, не є власником веб-сторінки, на якій розміщена електронна (цифрова) інформація, щодо унеможливлення доступу до якої заявлено, права і обов'язки між власником веб-сайту та заявником встановлюються з урахуванням особливостей, передбачених цією частиною.

Власник веб-сайту впродовж 24 годин з моменту отримання заяви про припинення порушення зобов'язаний направити її копію засобами електронної пошти (або іншою прийнятною на відповідному веб-сайті системою відправлення повідомлень) власнику веб-сторінки. Заява направляється за контактними даними, які власник веб-сторінки повідомив власнику веб-сайту.

Власник веб-сайту одночасно з направленням заяви про припинення порушення власнику веб-сторінки надсилає заявнику повідомлення, в якому інформує, що він не є власником веб-сторінки, зазначає час відправлення копії заяви власнику веб-сторінки та надає гіперпосилання на умови публічного правочину, який визначає правила користування веб-сайтом третіми особами.

Власник веб-сторінки розглядає отриману від власника веб-сайту заяву про припинення порушення та зобов'язаний надати відповідь власнику веб-сайту в порядку та строки, встановлені частинами третьою - п'ятою цієї статті, із зазначенням гіперпосилання на веб-сторінку, на якій розміщена відповідна електронна (цифрова) інформація. При цьому власник веб-сторінки здійснює права і виконує обов'язки, встановлені частинами третьою - п'ятою цієї статті для власника веб-сайту.

Власник веб-сайту впродовж 24 годин з моменту отримання від власника веб-сторінки відповіді на заяву про припинення порушення надсилає її заявнику та постачальнику послуг хостингу за реквізитами, зазначеними у відповідній заяві. У разі якщо впродовж 48 годин з моменту направлення власнику веб-сторінки заяви про припинення порушення власник веб-сторінки не надав власнику веб-сайту відповіді з підстав та за формою, встановленими частинами четвертою та п'ятою цієї статті, власник веб-сайту самостійно унеможливує доступ до зазначеної у заяві про припинення порушення електронної (цифрової) інформації. Про вжиті заходи власник веб-сайту повідомляє заявника та постачальника послуг хостингу впродовж 72 годин з моменту отримання власником веб-сайту заяви про припинення порушення та надає відомості про себе в обсязі, визначеному пунктом "а" частини п'ятої цієї статті.

У разі якщо впродовж 48 годин з моменту направлення власнику веб-сторінки заяви про припинення порушення власник веб-сторінки надав повідомлення про відмову з підстав та за формою, встановленими частинами четвертою, п'ятою цієї статті, копія такого повідомлення надсилається власником веб-сайту заявнику не пізніше як упродовж 72 годин з моменту отримання власником веб-сайту заяви про припинення порушення.

7. Заявник має право звернутися безпосередньо до постачальника послуг хостингу, який надає послуги і (або) ресурси для розміщення відповідного веб-сайту, із заявою про припинення порушення, допущеного власником веб-сайту, в таких випадках:

а) власник веб-сайту у встановлені цією статтею строки не вчинив або вчинив не в повному обсязі дії, передбачені частиною третьою або п'ятою цієї статті, або якщо власник веб-сайту, який не є власником веб-сторінки, не вчинив дій або вчинив не в повному обсязі дії, передбачені частиною шостою цієї статті;

б) на веб-сайті та в публічних базах даних записів про доменні імена (WHOIS) відсутні відомості про власника веб-сайту в обсязі, що дає змогу звернутися до нього із заявою про припинення порушення, передбаченою частиною другою цієї статті.

Такими відомостями є інформація про адресу електронної пошти для зв'язку із власником веб-сайту та інші відомості, розміщення яких передбачено частиною одинадцятою цієї статті.

Заява про припинення порушення, допущеного власником веб-сайту, повинна містити обґрунтування наявності підстав для звернення до постачальника послуг хостингу, передбачених пунктом "а" або "б" частини сьомої цієї статті.

Заявник звертається до постачальника послуг хостингу, який надає послуги і (або) ресурси для розміщення відповідного веб-сайту, з відповідною заявою за представництвом (посередництвом) адвоката. Адвокат надсилає заяву, за умови ідентифікації заявника, встановлення його контактних даних, підтвердження наданими заявником документами факту наявності у заявника прав, про припинення порушення яких йдеться у відповідній заяві.

Заява про припинення порушень, допущених власником веб-сайту, має містити відомості, передбачені пунктами "а", "г", "г", "е" частини другої цієї статті. До заяви додається копія одного з документів, що відповідно до законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність посвідчує повноваження адвоката на надання правової допомоги заявнику. У випадках, передбачених пунктом "а" частини сьомої цієї статті, у заяві зазначаються час направлення власнику веб-сайту та постачальнику послуг хостингу заяви про припинення порушення, час, коли власник веб-сайту мав вчинити передбачені цією статтею дії, а також пояснення, яким чином заявник визначав контактні дані власника веб-сайту.

За відсутності підстав для залишення заяви про припинення порушення з боку власника веб-сайту без розгляду, встановлених частиною восьмою цієї статті, постачальник послуг хостингу зобов'язаний невідкладно, не пізніше 24 годин з моменту отримання такої заяви, надіслати власнику веб-сайту її копію. Надсилаючи власнику веб-сайту копію заяви постачальник послуг хостингу повинен пояснити власнику веб-сайту його права і обов'язки, пов'язані з цією заявою, а також правові наслідки невчинення ним дій, передбачених цією статтею.

Власник веб-сайту впродовж 24 годин з моменту отримання від постачальника послуг хостингу копії заяви про припинення порушення з боку власника веб-сайту вчиняє дії, передбачені частиною третьою або п'ятою цієї статті, і повідомляє про це постачальника послуг хостингу шляхом направлення повідомлення про вжиті заходи згідно з вимогами частини дванадцятої цієї статті або повідомлення про відмову з підстав та за формою, встановленими частинами четвертою, п'ятою цієї статті.

У разі якщо впродовж 24 годин з моменту направлення власнику веб-сайту копії заяви про припинення порушення власник веб-сайту не вчинив дій, передбачених абзацом восьмим цієї частини, постачальник послуг хостингу самостійно унеможливає доступ до електронної (цифрової) інформації, зазначеної у заяві про припинення порушення, допущеного власником веб-сайту. Про вжиті заходи постачальник послуг хостингу повідомляє заявника та власника веб-сайту впродовж 48 годин з моменту отримання постачальником послуг хостингу заяви про припинення порушення, допущеного власником веб-сайту.

8. Постачальник послуг хостингу вправі залишити без розгляду заяву про припинення порушення, допущеного власником веб-сайту, у разі, якщо:

- а) заява не відповідає вимогам, встановленим частиною сьомою цієї статті;
- б) постачальник послуг хостингу не надає послуги, ресурси для розміщення веб-сайту, щодо якого подана заява;
- в) заявник звернувся до постачальника послуг хостингу за відсутності підстав, передбачених частиною сьомою цієї статті.

Постачальник послуг хостингу повідомляє заявника про залишення без розгляду заяви про припинення порушення із зазначенням відповідних правових підстав, передбачених цією частиною, впродовж 24 годин з моменту її отримання.

9. Власник веб-сайту має право звернутися до постачальника послуг хостингу, від якого він отримав інформацію про вжиті заходи відповідно до частини сьомої цієї статті, з повідомленням про відмову з підстав та за формою, встановленими частинами четвертою, п'ятою цієї статті, вимагаючи відновлення доступу до електронної (цифрової) інформації. Якщо таке звернення відповідає вимогам, встановленим частиною п'ятою цієї статті для повідомлення про відмову, постачальник послуг хостингу повинен невідкладно, не пізніше як через 48 годин після його отримання, надіслати заявнику його копію. У разі якщо повідомлення не відповідає вимогам, передбаченим частиною п'ятою цієї статті для повідомлення про відмову, постачальник послуг хостингу інформує про це власника веб-сайту.

10. Постачальник послуг хостингу відновлює доступ до електронної (цифрової) інформації на десятій робочий день з дня надсилання заявнику копії повідомлення, передбаченого частиною дев'ятою цієї статті, якщо протягом цього часу заявник не надав йому підтвердження відкриття судового провадження про захист його прав на об'єкт (об'єкти) авторського права і (або) суміжних прав (електронної (цифрової) інформації), щодо якого (яких) подавалася заява про припинення порушення.

11. Власники веб-сайтів та постачальники послуг хостингу, крім фізичних осіб, які не є суб'єктами господарювання, зобов'язані розмішувати у вільному доступі на власних веб-сайтах та (або) в публічних базах даних записів про доменні імена (WHOIS) таку достовірну інформацію про себе:

- а) повне ім'я або найменування власника веб-сайту та постачальника послуг хостингу;
- б) повну адресу місця проживання або місцезнаходження власника веб-сайту та постачальника послуг хостингу;
- в) контактну інформацію власника веб-сайту та постачальника послуг хостингу, у тому числі адресу електронної пошти, номер телефону, за якими з ними можливо оперативно зв'язатися.

Фізичні особи, які не є суб'єктами господарювання, розмішують у вільному доступі на веб-сайтах, власниками яких вони є, або в публічних базах даних записів про доменні імена (WHOIS) контактну інформацію власника веб-сайту, передбачену пунктом "в" цієї частини.

12. Повідомлення про вжиті заходи, яке направляється заявнику відповідно до цієї статті, крім іншого, повинно містити достовірну та повну інформацію про зазначеного в заяві власника веб-сайту. У разі направлення повідомлення про вжиті заходи постачальником послуг хостингу в повідомленні також повинна міститися інформація про цього постачальника та повна інформація, надана йому власником веб-сайту, без будь-яких змін або спотворень. Інформація про власника веб-сайту складається з відомостей про його повне ім'я (найменування), адресу проживання (місцезнаходження), адресу для листування, номер телефону, адресу електронної пошти і, за наявності, іншу контактну інформацію для зв'язку. У разі отримання від власника веб-сайту (або власника веб-сторінки при здійсненні процедур, передбачених частиною шостою або сьомою цієї статті) повідомлення про відмову його копія має бути додана до повідомлення про вжиті заходи.

13. На підставі цього Закону допускається унеможливлення доступу виключно до електронної (цифрової) інформації, зазначеної в заяві про припинення порушення. У разі якщо доступ до електронної (цифрової) інформації не може бути унеможливлений з технічних причин, власник веб-сайту або постачальник послуг хостингу може унеможливити доступ до веб-сторінки, яка містить відповідну електронну (цифрову) інформацію.

14. Заява про припинення порушення та заява про припинення порушення власником веб-сайту викладаються письмово у паперовій та (або) електронній формі.

Заява в електронній формі оформляється згідно з вимогами законодавства у сфері електронних документів та електронного документообігу з обов'язковим використанням технічних засобів засвідчення електронного цифрового підпису адвоката, який надає правову допомогу заявнику. Одночасно з направленням такої заяви в електронній формі заявник направляє за тією самою адресою її копію в звичайній електронній формі без використання електронного цифрового підпису.

У разі якщо заява в електронній формі з використаними в ній технічними засобами засвідчення електронного цифрового підпису адвоката за змістом відрізняється від заяви в звичайній електронній формі, надісланій одному й тому самому адресату, така заява вважається неподаною.

Заява в паперовій формі оформляється з обов'язковим власноручним підписом адвоката та надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

Датою та часом отримання заяви, передбаченої цією статтею, вважаються:

а) у разі направлення електронною поштою - дата і час відправки засобами електронного зв'язку;

б) у разі направлення рекомендованим листом з повідомленням про вручення - дата і час, зазначені в повідомленні про вручення.

У разі якщо адресат відмовляється від отримання заяви або відсутній за вказаною адресою, днем та датою отримання заяви є день та дата проставлення оператором поштового зв'язку у повідомленні про вручення інформації про відмову адресата отримати заяву або інформації про відсутність адресата за вказаною адресою.

Відповідь (повідомлення) на заяву, пересилання копії заяви, передбачені цією статтею, викладаються письмово у паперовій та (або) електронній формі.

Датою і часом отримання відповіді (повідомлення) на заяву, передбачену цією статтею, та/або направленої заяви вважаються:

а) у разі направлення електронною поштою - дата і час відправки засобами електронного зв'язку;

б) у разі направлення рекомендованим листом з повідомленням про вручення - дата і час, зазначені в повідомленні про вручення.

У разі якщо адресат відмовляється від отримання відповіді (повідомлення) на заяву або відсутній за вказаною адресою, днем та датою отримання відповіді (повідомлення) на заяву є день та дата проставлення оператором поштового зв'язку у повідомленні про вручення інформації про відмову адресата отримати відповідь (повідомлення) на заяву або інформації про відсутність адресата за вказаною адресою.

15. Власник веб-сайту, веб-сторінки не несе відповідальності за порушення авторського права і (або) суміжних прав, вчинені з використанням мережі Інтернет, якщо він вчасно вчинив дії, передбачені частиною третьою цієї статті.

Положення абзацу першого цієї частини не застосовуються, якщо:

а) власник веб-сайту впродовж трьох місяців, незважаючи на отримані та задоволені ним заяви про припинення порушень, допустив не менше двох випадків використання на одній чи декількох веб-сторінках, власником яких він є, одного й того самого об'єкта авторського права і (або) суміжних прав на одному й тому самому веб-сайті;

б) власник веб-сторінки, який не є власником веб-сайту, впродовж трьох місяців, незважаючи на отримані та задоволені ним заяви про припинення порушень, допустив не менше двох випадків використання одного й того самого об'єкта авторського права і (або) суміжних прав на одному й тому самому веб-сайті.

{Закон доповнено статтею 52⁻¹ згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017}

Стаття 52⁻². Зобов'язання постачальників послуг хостингу щодо забезпечення захисту авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет

1. Постачальники послуг хостингу зобов'язані передбачати у договорах про надання таких послуг умови і правила, що забороняють замовникам послуг вчиняти дії з розміщення електронної (цифрової) інформації з порушенням авторського права і (або) суміжних прав третіх осіб, а також зобов'язують замовників послуг вказувати достовірну і коректну інформацію про себе, у тому числі свої контактні дані, а у разі їх зміни - невідкладно інформувати про це в порядку, визначеному законодавством.

2. Постачальник послуг хостингу не несе перед замовником таких послуг відповідальності за наслідки вжиття заходів, передбачених статтею 52⁻¹ цього Закону, за умови виконання вимог частини першої цієї статті.

Постачальник послуг хостингу не несе відповідальності за порушення авторського права і (або) суміжних прав, за умови виконання вимог статті 52⁻¹ цього Закону.

{Закон доповнено статтею 52⁻² згідно із Законом № 1977-VIII від 23.03.2017}

Стаття 53. Способи забезпечення позову у справах про порушення авторського права і суміжних прав

1. До завершення розгляду справи по суті суддя одноособово має право винести ухвалу про заборону відповідачеві, щодо якого є достатні підстави вважати, що він є порушником авторського права і (або) суміжних прав, вчиняти до винесення рішення чи ухвали суду певні дії, а саме: виготовлення, відтворення, продаж, здавання в майновий найм, прокат, ввезення на митну територію України та інше передбачене цим Законом використання, а також транспортування, зберігання або володіння з метою введення в цивільний обіг примірників творів, у тому числі комп'ютерних програм і баз даних, а також записаних виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення, щодо яких припускається, що вони є контрафактними, і засобів обходу технічних засобів захисту.

2. За наявності достатніх даних про вчинення такого порушення авторського права і (або) суміжних прав, за яке відповідно до закону передбачена кримінальна відповідальність, орган досудового розслідування або суд зобов'язані вжити заходів для забезпечення розшуку і накладення арешту на:

{Абзац перший частини другої статті 53 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4652-VI від 13.04.2012}

а) примірники творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), записаних виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення, щодо яких припускається, що вони є контрафактними, а також засоби обходження технічних засобів захисту;

б) матеріали й обладнання, призначені для їх виготовлення і відтворення;

в) документи, рахунки та інші предмети, що можуть бути доказом вчинення протиправних дій.

3. У разі, якщо відповідач по справі порушення авторського права і (або) суміжних прав відмовляє у доступі до необхідної інформації чи не забезпечує її надання у прийнятний строк, робить перешкоди у здійсненні судових процедур, або з метою збереження відповідних доказів щодо інкримінованого порушення, особливо у випадку, коли будь-яке відстрочення може завдати непоправної шкоди особі, яка має авторське право і (або) суміжні права, або коли є очевидний ризик того, що доказ буде знищено, суд або суддя одноособово мають право за заявою заявника застосувати тимчасові заходи до пред'явлення позову або до початку розгляду справи за участю іншої сторони (відповідача) шляхом:

а) винесення ухвали про огляд приміщень, в яких, як припускається, відбуваються дії, пов'язані з порушенням авторського права і (або) суміжних прав;

б) накладення арешту і вилучення всіх примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), записаних виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення, щодо яких припускається, що вони є контрафактними, засобів обходження технічних засобів захисту, а також матеріалів і обладнання, що використовуються для їх виготовлення і відтворення;

в) накладення арешту і вилучення рахунків та інших документів, які можуть бути доказом вчинення дій, що порушують або створюють загрозу порушення (чи підтверджують наміри вчинення порушення) авторського права і (або) суміжних прав.

Заява про застосування тимчасових заходів розглядається тільки за участю заявника у дводенний строк з дня її подання.

Ухвала суду про застосування тимчасового заходу підлягає негайному виконанню органом державної виконавчої служби за участю заявника.

До прийняття ухвали про застосування тимчасових заходів, зазначених в абзаці першому цієї частини, суд має право вимагати від заявника обґрунтування того, що він є суб'єктом авторського права і (або) суміжних прав і що ці права порушені або невідворотно будуть порушені, а також видати заявнику судову ухвалу щодо внесення застави або еквівалентної гарантії, достатньої для того, щоб запобігти зловживанню тимчасовим заходом. Застава полягає у внесенні на депозит суду заявником чи іншими особами грошей чи передачі інших матеріальних цінностей. Розмір застави (гарантії) визначається судом з урахуванням обставин справи, але не повинен бути меншим від 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і не більшим від розміру заявленої шкоди.

У разі застосування визначених в абзаці першому цієї частини тимчасових заходів відповідач має право вимагати їх зміни чи скасування, а заявник зобов'язаний подати позов до суду про захист порушених авторських чи суміжних прав не пізніше 15 календарних днів від дня застосування тимчасового заходу.

Застава повертається повністю заявникові при відмові суду у прийнятті позову до розгляду чи задоволенні позову повністю або частково. У протилежному разі застава звертається на виконання рішення про компенсацію шкоди відповідачеві, завданої застосуванням тимчасових заходів.

При скасуванні визначених в абзаці першому цієї частини тимчасових заходів або якщо при розгляді справи з'ясується відсутність факту порушення чи загрози порушення авторського права і (або) суміжних прав, суд має право на клопотання відповідача прийняти судові рішення щодо надання відповідачу належної компенсації позивачем за будь-яку шкоду, завдану цими заходами.

Розділ VI ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування і застосовується до правовідносин, які виникли після набрання ним чинності.

2. Кабінету Міністрів України у чотиримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом подати до Верховної Ради України свої пропозиції щодо внесення змін до законів України у зв'язку з прийняттям цього Закону, а також прийняти необхідні нормативно-правові акти і привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом.

3. До приведення законодавства України у відповідність із цим Законом закони та інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

4. Установити, що починаючи з дня набрання чинності цим Законом строки охорони авторського права, передбачені статтею 28 і частинами першою і другою статті 44 цього Закону, застосовуються у всіх випадках, коли 50-річний строк дії авторського права після смерті автора або строк дії суміжних прав не закінчився до дня набрання чинності цим Законом.

5. Установити, що цей Закон застосовується до виконань і фонограм, створених чи вперше опублікованих до дня набрання чинності цим Законом, якщо на цей день не минуло 50 років після їх першого запису або опублікування.

6. Установити, що об'єкти авторського права і суміжних прав, які є предметом міжнародного договору, до якого Україна приєдналася і згоду на обов'язковість якого дала Верховна Рада України, і які створені чи вперше опубліковані до дня набрання чинності цим Законом, підлягають захисту за цим Законом від дня набрання ним чинності, якщо на цей день зазначені об'єкти не стали суспільним надбанням в країні походження у зв'язку із закінченням строку їх охорони в цій країні.

7. Визнати такою, що втратила чинність, Постанову Верховної Ради України від 23 грудня 1993 року "Про порядок введення в дію Закону України "Про авторське право і суміжні права" (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 13, ст. 65).

8. У статті 2 Закону України "Про приєднання України до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (Паризького акта від 24 липня 1971 року, зміненого 2 жовтня 1979 року)" (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 21, ст. 155) виключити слова "повідомивши при цьому, що дія зазначеної Конвенції не поширюється на твори, які на дату набрання чинності цією Конвенцією для України вже є на її території суспільним надбанням".

9. Доручити Міністерству закордонних справ України повідомити Генеральному директору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про те, що стаття 18 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (Паризького акта від 24 липня 1971 року, зміненого 2 жовтня 1979 року) від дня набрання чинності цим Законом діє на території України в повному обсязі.

10. Доповнити абзац другий Закону України "Про приєднання України до Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29 жовтня 1971 року" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 32, ст. 265) реченням такого змісту: "З метою виконання вимог зазначеної Конвенції поширити, на взаємній основі, національний режим захисту суміжних прав, передбачений Законом України "Про авторське право і суміжні права", на виробників фонограм з країн - учасниць Конвенції та їхні фонограми, якщо строк охорони цих фонограм не закінчився в країні походження".

11. Доручити Міністерству закордонних справ України повідомити Генеральному Секретарю Організації Об'єднаних Націй про доповнення Закону України "Про приєднання України до Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29 жовтня 1971 року".

Закон України
«Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах»
 від 5 липня 1994 року № 80/94-ВР
 (із змінами)

Цей Закон регулює відносини у сфері захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах (далі - система).

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

блокування інформації в системі - дії, внаслідок яких унеможливується доступ до інформації в системі;

виток інформації - результат дій, внаслідок яких інформація в системі стає відомою чи доступною фізичним та/або юридичним особам, що не мають права доступу до неї;

володілець інформації - фізична або юридична особа, якій належать права на інформацію;
{Абзац четвертий статті 1 в редакції Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

власник системи - фізична або юридична особа, якій належить право власності на систему;

доступ до інформації в системі - отримання користувачем можливості обробляти інформацію в системі;

захист інформації в системі - діяльність, спрямована на запобігання несанкціонованим діям щодо інформації в системі;

знищення інформації в системі - дії, внаслідок яких інформація в системі зникає;

інформаційна (автоматизована) система - організаційно-технічна система, в якій реалізується технологія обробки інформації з використанням технічних і програмних засобів;

інформаційно-телекомунікаційна система - сукупність інформаційних та телекомунікаційних систем, які у процесі обробки інформації діють як єдине ціле;

комплексна система захисту інформації - взаємопов'язана сукупність організаційних та інженерно-технічних заходів, засобів і методів захисту інформації;

користувач інформації в системі (далі - користувач) - фізична або юридична особа, яка в установленому законодавством порядку отримала право доступу до інформації в системі;

криптографічний захист інформації - вид захисту інформації, що реалізується шляхом перетворення інформації з використанням спеціальних (ключових) даних з метою приховування/відновлення змісту інформації, підтвердження її справжності, цілісності, авторства тощо;

несанкціоновані дії щодо інформації в системі - дії, що провадяться з порушенням порядку доступу до цієї інформації, встановленого відповідно до законодавства;

обробка інформації в системі - виконання однієї або кількох операцій, зокрема: збирання, введення, записування, перетворення, зчитування, зберігання, знищення, реєстрації, приймання, отримання, передавання, які здійснюються в системі за допомогою технічних і програмних засобів;

порушення цілісності інформації в системі - несанкціоновані дії щодо інформації в системі, внаслідок яких змінюється її зміст;

порядок доступу до інформації в системі - умови отримання користувачем можливості обробляти інформацію в системі та правила обробки цієї інформації;

телекомунікаційна система - сукупність технічних і програмних засобів, призначених для обміну інформацією шляхом передавання, випромінювання або приймання її у вигляді сигналів, знаків, звуків, рухомих або нерухомих зображень чи в інший спосіб;

технічний захист інформації - вид захисту інформації, спрямований на забезпечення за допомогою інженерно-технічних заходів та/або програмних і технічних засобів унеможливлення витоку, знищення та блокування інформації, порушення цілісності та режиму доступу до інформації.

Інші терміни вживаються у значенні, наведеному в законах України "Про інформацію" та "Про технічні регламенти та оцінку відповідності".

{Статтю 1 доповнено частиною другою згідно із Законом № 681-IX від 04.06.2020}

Стаття 2. Об'єкти захисту в системі

Об'єктами захисту в системі є інформація, що обробляється в ній, та програмне забезпечення, яке призначено для обробки цієї інформації.

Стаття 3. Суб'єкти відносин

Суб'єктами відносин, пов'язаних із захистом інформації в системах, є:

володільці інформації;

власники системи;

користувачі;

спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань організації спеціального зв'язку та захисту інформації і підпорядковані йому регіональні органи;

{Абзац п'ятий частини першої статті 3 в редакції Закону № 879-VI від 15.01.2009}

{Абзац шостий частини першої статті 3 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

{Частину другу статті 3 виключено на підставі Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

На підставі укладеного договору або за дорученням власник системи може надати право розпоряджатися системою іншій фізичній або юридичній особі - розпоряднику системи.

Стаття 4. Доступ до інформації в системі

Порядок доступу до інформації, перелік користувачів та їх повноваження стосовно цієї інформації визначаються володільцем інформації.

Порядок доступу до державних інформаційних ресурсів або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, перелік користувачів та їх повноваження стосовно цієї інформації визначаються законодавством.

У випадках, передбачених законом, доступ до інформації в системі може здійснюватися без дозволу її володільця в порядку, встановленому законом.

{Частина третя статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1170-VII від 27.03.2014}

Стаття 5. Відносини між володільцем інформації та власником системи

Власник системи забезпечує захист інформації в системі в порядку та на умовах, визначених у договорі, який укладається ним із володільцем інформації, якщо інше не передбачено законом.

Власник системи на вимогу володільця інформації надає відомості щодо захисту інформації в системі.

Стаття 6. Відносини між власником системи та користувачем

Власник системи надає користувачеві відомості про правила і режим роботи системи та забезпечує йому доступ до інформації в системі відповідно до визначеного порядку доступу.

Стаття 7. Відносини між власниками систем

Власник системи, яка використовується для обробки інформації з іншої системи, забезпечує захист такої інформації в порядку та на умовах, що визначаються договором, який укладається між власниками систем, якщо інше не встановлено законодавством.

Власник системи, яка використовується для обробки інформації з іншої системи, повідомляє власника зазначеної системи про виявлені факти несанкціонованих дій щодо інформації в системі.

Стаття 8. Умови обробки інформації в системі

Умови обробки інформації в системі визначаються власником системи відповідно до договору з володільцем інформації, якщо інше не передбачено законодавством.

Державні інформаційні ресурси або інформація з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, повинні оброблятися в системі із застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтверженою відповідністю. Підтвердження відповідності комплексної системи захисту інформації здійснюється за результатами державної експертизи, яка проводиться з урахуванням галузевих вимог та норм інформаційної безпеки у порядку, встановленому законодавством.

{Частина друга статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1170-VII від 27.03.2014, № 681-IX від 04.06.2020}

Підтвердження відповідності та проведення державної експертизи засобів технічного і криптографічного захисту інформації здійснюються в порядку, встановленому законодавством. Для створення комплексної системи захисту державних інформаційних ресурсів або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, використовуються засоби криптографічного захисту інформації, які мають позитивний експертний висновок за результатами державної експертизи у сфері криптографічного захисту інформації, та засоби технічного захисту інформації, які мають позитивний експертний висновок за результатами державної експертизи у сфері технічного захисту інформації або сертифікат відповідності, виданий органом з оцінки відповідності, який акредитовано:

національним органом України з акредитації;

чи національним органом з акредитації іншої держави, якщо і національний орган України з акредитації, і національний орган з акредитації такої держави є членами міжнародної або регіональної організації з акредитації та/або уклали з такою організацією угоду про взаємне визнання щодо оцінки відповідності.

{Частина третя статті 8 в редакції Закону № 681-IX від 04.06.2020}

Державні інформаційні ресурси та інформація з обмеженим доступом, крім державної таємниці, службової інформації та державних і єдиних реєстрів, створення та забезпечення функціонування яких визначено законами, можуть оброблятися в системі без застосування комплексної системи захисту інформації у разі виконання всіх таких умов:

підтвердження відповідності системи управління інформаційною безпекою за результатами процедури з оцінки відповідності національним стандартам України щодо систем управління інформаційною безпекою, яка проведена органом з оцінки відповідності, акредитованим національним органом України з акредитації чи національним органом з акредитації іншої держави, якщо і національний орган України з акредитації, і національний орган з акредитації такої держави є членами міжнародної або регіональної організації з акредитації та/або уклали з такою організацією угоду про взаємне визнання щодо оцінки відповідності;

використання для захисту інформації в системі засобів криптографічного захисту інформації, які мають позитивний експертний висновок за результатами державної експертизи у сфері криптографічного захисту інформації;

жоден з елементів системи не може бути розташований на територіях України, на яких органи державної влади України тимчасово не здійснюють своїх повноважень, на територіях держав, визнаних Верховною Радою України державами-агресорами, на територіях держав, щодо яких застосовані санкції відповідно до Закону України "Про санкції", та на територіях держав, які входять до митних союзів з такими державами;

виконання особливих вимог, встановлених Кабінетом Міністрів України до забезпечення захисту інформації в системах залежно від категорії державних інформаційних ресурсів або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, що обробляється. *{Статтю 8 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 681-IX від 04.06.2020}*

Стаття 9. Забезпечення захисту інформації в системі

Відповідальність за забезпечення захисту інформації в системі покладається на власника системи.

Власник системи, в якій обробляються державні інформаційні ресурси або інформація з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, утворює службу захисту інформації або призначає осіб, на яких покладається забезпечення захисту інформації та контролю за ним. *{Частина друга статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1170-VII від 27.03.2014}*

Про спроби та/або факти несанкціонованих дій у системі щодо державних інформаційних ресурсів або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, власник системи повідомляє відповідно спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань організації спеціального зв'язку та захисту інформації або підпорядкований йому регіональний орган.

{Частина третя статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 879-VI від 15.01.2009}

Стаття 10. Повноваження державних органів у сфері захисту інформації в системах

Вимоги до забезпечення захисту державних інформаційних ресурсів або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 10 виключено на підставі Закону № 879-VI від 15.01.2009}

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань організації спеціального зв'язку та захисту інформації:

{Абзац перший частини третьої статті 10 в редакції Закону № 879-VI від 15.01.2009}

розробляє пропозиції щодо державної політики у сфері захисту інформації та забезпечує її реалізацію в межах своєї компетенції; визначає вимоги та порядок створення комплексної системи захисту державних інформаційних ресурсів або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом;

організовує проведення державної експертизи комплексних систем захисту інформації, експертизи та підтвердження відповідності засобів технічного і криптографічного захисту інформації;

здійснює контроль за забезпеченням захисту державних інформаційних ресурсів або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом;

здійснює заходи щодо виявлення загрози державним інформаційним ресурсам від несанкціонованих дій в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах та дає рекомендації з питань запобігання такій загрозі.

{Частина третя статті 10 доповнено абзацом згідно із Законом № 1180-VI від 19.03.2009}

Державні органи в межах своїх повноважень за погодженням відповідно із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань організації спеціального зв'язку та захисту інформації або підпорядкованим йому регіональним органом встановлюють особливості захисту державних інформаційних ресурсів або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом.

{Частина четверта статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 879-VI від 15.01.2009}

Особливості захисту інформації в системах, які забезпечують банківську діяльність, встановлюються Національним банком України.

Стаття 11. Відповідальність за порушення законодавства про захист інформації в системах

Особи, винні в порушенні законодавства про захист інформації в системах, несуть відповідальність згідно із законом.

Стаття 12. Міжнародні договори

Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, визначено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Законом, застосовуються норми міжнародного договору.

Стаття 13. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2006 року.

2. Нормативно-правові акти до приведення їх у відповідність із цим Законом діють у частині, що не суперечить цьому Закону.

3. Кабінету Міністрів України та Національному банку України в межах своїх повноважень протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Закон України
«Про інформаційні агентства»
від 28 лютого 1995 року № 74/95-ВР
(із змінами)

Цей Закон відповідно до Конституції України, інших законів України та міжнародно-правових документів закріплює правові основи діяльності в Україні інформаційних агентств та їх міжнародного співробітництва.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення інформаційних агентств

Інформаційними агентствами згідно з цим Законом є зареєстровані як юридичні особи суб'єкти інформаційної діяльності, що діють з метою надання інформаційних послуг.

Під представництвом інформаційного агентства в Україні в цьому Законі слід розуміти зареєстровану в Україні відповідно до чинного законодавства як суб'єкт інформаційної діяльності будь-яку установу (бюро, представництво, корпункт тощо), що представляє в Україні державне або недержавне інформаційне агентство, зареєстроване як юридична особа згідно з чинним законодавством відповідної країни, і яке здійснює свою діяльність в Україні у сфері інформації відповідно до Закону України "Про інформацію", цього Закону.

Стаття 2. Гарантії свободи діяльності інформаційних агентств

Свобода діяльності інформаційних агентств гарантується Конституцією України та чинним законодавством.

Забороняється цензура інформації, поширюваної інформаційними агентствами.

Інформаційні агентства не мають права у своїх матеріалах розголошувати дані, що становлять державну таємницю, або іншу інформацію з обмеженим доступом, крім випадків, визначених законом, закликати до насильницької зміни або повалення існуючого конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, підриву її безпеки, вести пропаганду війни, насильства і жорстокості, розпалювати расову, національну, релігійну ворожнечу, розповсюджувати порнографію або іншу інформацію, яка підриває суспільну мораль або підбурює до правопорушень, принижує честь і гідність людини, а також інформацію, яка ущемляє законні права й інтереси громадян, давати оцінку щодо винуватості осіб у вчиненні кримінального правопорушення, вказувати на особу, яка ніби вчинила кримінальне правопорушення до рішення суду, публікувати матеріали, які розкривають тактику і методику досудового розслідування.

{Частина третя статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законами № 245-VII від 16.05.2013, № 1170-VII від 27.03.2014}

Інформаційні агентства не мають права у своїх матеріалах пропагувати комуністичний та/або націонал-соціалістичний (нацистський) тоталітарні режими та їхню символіку.

{Статтю 2 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 317-VIII від 09.04.2015}

Стаття 3. Мова продукції інформаційних агентств

Інформаційні агентства згідно із законодавством України поширюють свою продукцію державною, а також іншими мовами, дотримуючись загальноновизначених етично-моральних норм слововживання.

{Стаття 3 в редакції Законів № 5029-VI від 03.07.2012, № 2704-VIII від 25.04.2019}

Стаття 4. Законодавство про інформаційні агентства

Законодавство України про інформаційні агентства складають Конституція України, закони України "Про інформацію", "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні", "Про телебачення і радіомовлення", "Про державну таємницю", цей Закон, інші законодавчі акти України, міжнародні договори в галузі свободи слова та інформації, ратифіковані Україною.

Розділ II

ДІЯЛЬНІСТЬ ТА СТАТУС ІНФОРМАЦІЙНИХ АГЕНТСТВ

Стаття 5. Діяльність інформаційних агентств

Діяльність інформаційних агентств - це збирання, обробка, творення, зберігання, підготовка інформації до поширення, випуск та розповсюдження інформаційної продукції.

Випуск та розповсюдження інформаційними агентствами власної продукції з метою отримання прибутку є підприємницькою діяльністю у цій сфері і здійснюється на основі цього Закону та чинного законодавства України.

{Частина третю статті 5 виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}

Особливості діяльності інформаційних агентств під час виборчого процесу регулюються законодавством про вибори.

{Статтю 5 доповнено частиною згідно із Законом № 709-VII від 21.11.2013}

Стаття 6. Суб'єкти діяльності інформаційних агентств

Суб'єктами діяльності інформаційних агентств є:

засновник (співзасновники) інформаційного агентства;

його керівник (директор, генеральний директор, президент та ін.);

трудоий колектив;

творчий колектив;

журналіст інформаційного агентства;

спеціаліст у галузі засобів комунікації;

автор або інша особа, якій належать права на інформацію;

{Абзац восьмий частини першої статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1170-VII від 27.03.2014}

видавець (виробник) продукції інформаційного агентства;

розповсюджувач продукції інформаційного агентства;

споживач продукції інформаційного агентства.

Інформаційне агентство може виступати як засновник (співзасновник) інших засобів масової інформації, бути автором або мати інші права на інформацію, видавцем (виробником) інформаційної продукції, розповсюджувачем і споживачем інформаційної продукції.

{Частина друга статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1170-VII від 27.03.2014}

Стаття 7. Статус і статут інформаційного агентства

Інформаційне агентство набуває статусу юридичної особи з моменту його державної реєстрації у порядку, встановленому чинним законодавством України.

Інформаційне агентство діє на підставі свого статуту (положення), яким визначаються його мета та завдання, функції та порядок діяльності.

Статут (положення) інформаційного агентства затверджується засновником (співзасновниками) відповідно до чинного законодавства України.

У статуті (положенні) зазначаються відомості про інформаційне агентство, передбачені частиною першою статті 13 цього Закону, а також положення, встановлені актами законодавства України щодо установчих документів суб'єктів підприємництва.

Стаття 8. Основні види інформаційних агентств

Основними видами інформаційних агентств є державні та недержавні інформаційні агентства України та іноземні інформаційні агентства, які діють в Україні через свої представництва.

Розділ III

ПОРЯДОК ЗАСНУВАННЯ, ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ТА ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ АГЕНТСТВ

Стаття 9. Право на заснування інформаційних агентств

Право на заснування інформаційного агентства в Україні належить громадянам та юридичним особам України. Іноземці та іноземні юридичні особи мають право бути співзасновниками інформаційних агентств України.

Забороняється створення і діяльність інформаційних агентств, у статутному фонді яких сукупна частка, що належить іноземцям та/або іноземним юридичним особам, становить більш як 35 відсотків.

{Стаття 9 в редакції Закону № 1379-IV від 11.12.2003}

{Статтю 10 виключено на підставі Закону № 1379-IV від 11.12.2003}

Стаття 11. Організаційно-правові форми інформаційних агентств

Інформаційні агентства в Україні можуть мати будь-які організаційно-правові форми.

Стаття 12. Державна реєстрація інформаційних агентств

Державній реєстрації підлягають усі інформаційні агентства та представництва іноземних інформаційних агентств, що заснуються або діють в Україні.

Державна реєстрація інформаційних агентств в Україні як суб'єктів інформаційної діяльності проводиться на підставі письмової заяви засновника (співзасновників) до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності.

{Частина друга статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Державна реєстрація інформаційних агентств в Україні як суб'єктів господарювання проводиться в порядку, встановленому законом для державної реєстрації юридичних осіб.

{Частина третя статті 12 в редакції Закону № 2555-VI від 23.09.2010}

Державна реєстрація іноземних інвестицій у інформаційні агентства здійснюється відповідно до порядку, встановленого законодавством України.

{Частина четверта статті 12 в редакції Закону № 1379-IV від 11.12.2003}

Державна реєстрація представництв іноземних інформаційних агентств в Україні проводиться відповідно до порядку державної реєстрації представництв іноземних суб'єктів підприємництва, встановленого чинним законодавством України.

Стаття 13. Заява про державну реєстрацію інформаційного агентства

У заяві про державну реєстрацію інформаційного агентства повинні бути зазначені:

1) засновник (співзасновники), включаючи: прізвище, ім'я, по батькові та необхідні дані паспорта громадянина України (для фізичних осіб); повне найменування (для юридичної особи); місцезнаходження, номери засобів зв'язку та банківських рахунків;

{Пункт 1 частини першої статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1379-IV від 11.12.2003, № 5492-VI від 20.11.2012}

2) повне найменування та назва інформаційного агентства;

3) вид інформаційного агентства та його організаційно-правова форма, ідентифікаційний код Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України;

{Пункт 3 частини першої статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3205-VI від 07.04.2011}

4) передбачувана сфера розповсюдження інформаційної продукції (місцева, регіональна, національна, національна та зарубіжна, зарубіжна);

5) мови, якими буде розповсюджуватися інформаційна продукція;

6) програмна мета та основні напрями діяльності інформаційного агентства;

7) джерела фінансового та матеріально-технічного забезпечення діяльності інформаційного агентства;

8) місцезнаходження інформаційного агентства.

Вимога подання інших відомостей та документів забороняється.

{Частина друга статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2555-VI від 23.09.2010, № 5410-VI від 02.10.2012}

Стаття 14. Відмова в державній реєстрації інформаційного агентства та порядок її оскарження

Реєструючий орган відмовляє у державній реєстрації інформаційного агентства у випадках, коли:

1) назва інформаційного агентства, його програмна мета, основні цілі та напрями діяльності суперечать законодавству України;

2) реєструючим органом уже зареєстровано інше інформаційне агентство з тією ж назвою;

3) заяву подано до закінчення року з дня набрання законної сили рішенням суду про припинення діяльності цього інформаційного агентства.

Реєструючий орган надсилає письмове повідомлення про відмову в державній реєстрації протягом семи днів з дня одержання заяви про державну реєстрацію інформаційного агентства від засновника (співзасновників), в якому зазначаються передбачені цим Законом підстави відмови.

Порушення порядку державної реєстрації (перереєстрації), встановленого цим Законом, або відмова в державній реєстрації (перереєстрації) оскаржується в суді.

Стаття 15. Державний реєстраційний збір

За проведення державної реєстрації (перереєстрації) інформаційного агентства справляється реєстраційний збір, порядок сплати та розміри якого визначаються Кабінетом Міністрів України.

За проведення перереєстрації інформаційного агентства реєстраційний збір справляється у половинному розмірі. Реєстраційний збір за перереєстрацію не справляється, якщо вона пов'язана із зміною чинного законодавства України.

Стаття 16. Свідоцтво про державну реєстрацію інформаційних агентств

Реєструючий орган у термін, визначений законодавством України, видає засновнику (співзасновникам) або їх представнику відповідні свідоцтва про державну реєстрацію інформаційного агентства як суб'єкта інформаційної діяльності.

{Частина перша статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3205-VI від 07.04.2011; в редакції Закону № 5461-VI від 16.10.2012}

{Частина другу статті 16 виключено на підставі Закону № 3205-VI від 07.04.2011}

Зразки свідоцтв про державну реєстрацію інформаційних агентств затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 17. Перереєстрація інформаційного агентства

Перереєстрація інформаційного агентства проводиться реєструючим органом у порядку, встановленому для його реєстрації, в разі зміни:

- 1) його назви;
- 2) сфери розповсюдження інформаційної продукції;
- 3) засновника (складу співзасновників);
- 4) основних положень статутних документів.

До заяви про перереєстрацію інформаційного агентства додається раніше одержане свідоцтво про державну реєстрацію як суб'єкта інформаційної діяльності.

{Частина друга статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3205-VI від 07.04.2011}

На підставі перереєстрації інформаційного агентства його засновнику (співзасновникам) видається нове свідоцтво про державну реєстрацію як суб'єкта інформаційної діяльності встановленого зразка.

{Частина третя статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3205-VI від 07.04.2011}

Стаття 18. Припинення діяльності інформаційного агентства

Діяльність інформаційного агентства припиняється у разі його реорганізації (злиття, приєднання, поділу, виділення, перетворення) або ліквідації:

- 1) з ініціативи засновника (співзасновників);
- 2) на підставі рішення суду.

{Пункт 2 частини першої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 762-IV від 15.05.2003}

У разі реорганізації інформаційного агентства в інше інформаційне агентство його засновник (співзасновники) повинен зареєструвати новостворене агентство в порядку, встановленому цим Законом.

Інформаційне агентство вважається таким, що припинило свою діяльність, з моменту виключення його з державного реєстру.

Стаття 19. Порядок вирішення спорів між співзасновниками

Спори між співзасновниками інформаційного агентства вирішуються в порядку, передбаченому законодавством України.

Розділ IV

СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ АГЕНТСТВ

Стаття 20. Керівник (директор, генеральний директор, президент та ін.) інформаційного агентства

Керівник (директор, генеральний директор, президент та ін.) є першою особою, яка безпосередньо керує всіма підрозділами інформаційного агентства, відповідає за результати його роботи, підписує фінансові документи і виконує іншу роботу згідно з наданими йому засновником (співзасновниками) інформаційного агентства повноваженнями.

Керівник (директор, генеральний директор, президент та ін.) діє від імені інформаційного агентства в межах, визначених законодавчими актами України та установчими документами агентства.

Керівник (директор, генеральний директор, президент та ін.) обирається (призначається) на посаду і звільняється з посади в порядку, встановленому засновником (співзасновниками) в установчих документах інформаційного агентства відповідно до чинного законодавства України про працю.

Керівника (директора, генерального директора, президента та ін.), якого обрав на посаду трудовий колектив інформаційного агентства, не може бути звільнено без згоди трудового колективу.

Стаття 21. Журналіст інформаційного агентства

Журналіст інформаційного агентства - це творчий працівник, який збирає, одержує, створює та готує інформацію для інформаційного агентства і діє від його імені на підставі трудових чи інших договірних відносин з ним або за його уповноваженням.

Належність журналіста до інформаційного агентства підтверджується службовим посвідченням цього агентства чи іншим документом, виданим йому цим агентством.

Журналіст інформаційного агентства має права та виконує обов'язки, визначені чинним законодавством України про пресу, телебачення і радіомовлення.

Акредитація журналіста інформаційного агентства при державних органах та органах управління об'єднань громадян проводиться на підставах і в порядку, встановлених чинним законодавством України.

Стаття 22. Спеціаліст у галузі засобів комунікації

Спеціалістом у галузі засобів комунікації є працівник інформаційного агентства, який на професійних засадах здійснює розповсюдження інформаційної продукції через засоби комунікації та несе відповідальність за використання цих засобів виключно на підставі чинного законодавства України.

Стаття 23. Видавець (виробник) продукції інформаційного агентства

Видавцем (виробником) продукції інформаційного агентства може бути як саме агентство, так і суб'єкт підприємництва, який здійснює випуск (тиражування або виробництво) інформаційної продукції на підставі угоди, укладеної між ним та інформаційним агентством.

Стаття 24. Розповсюджувач продукції інформаційного агентства

Розповсюджувачем продукції інформаційного агентства може бути як саме агентство, так і суб'єкт підприємництва - власник (користувач) засобу комунікації, через який він розповсюджує продукцію інформаційного агентства в порядку і на умовах, визначених чинним законодавством України та укладеною між ними угодою.

Стаття 25. Споживачі продукції інформаційних агентств

Споживачами продукції інформаційних агентств є громадяни, юридичні особи, державні органи України та інших держав, які на підставі відповідної угоди з інформаційними агентствами одержують їх інформаційну продукцію.

Розділ V

РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ПРОДУКЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО АГЕНТСТВА

Стаття 26. Продукція інформаційного агентства

Продукція інформаційного агентства - це матеріалізований результат його діяльності, призначений для розповсюдження з метою задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб, держави.

Продукція інформаційного агентства є його власністю, якщо інше не передбачено законодавством. Право власності на неї охороняється чинним законодавством України.

Стаття 27. Основні види продукції інформаційних агентств

Основними видами продукції інформаційних агентств є: електронна, друкована, фото-, кіно-, аудіо- та відеопродукція.

Інформаційні агентства мають право на випуск продукції, яка передбачена їх статутними документами, та іншої інформаційної продукції, не забороненої чинним законодавством України.

Стаття 28. Вихідні дані продукції інформаційних агентств

Кожен випуск продукції інформаційних агентств повинен містити такі вихідні дані:

- 1) назву інформаційного агентства;

1⁻¹) відомості про засновника (співзасновників) та власника (співвласників);

{Статтю 28 доповнено пунктом 1⁻¹ згідно із Законом № 409-VII від 04.07.2013}

2) прізвище чергового редактора чи відповідального за випуск та їх реквізити;

3) порядковий номер випуску і дату його виходу у світ;

4) адресу агентства.

Стаття 29. Засоби комунікації та порядок їх використання

Засобами комунікації є засоби розповсюдження продукції інформаційних агентств, такі як: друковані та екранні видання, радіо, телебачення (кабельне, супутникове, глобальне), електричний та електронний зв'язок (телеграф, телефон, телекс, телефакс), комп'ютерні мережі та інші телекомунікації.

{Частина перша статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

Інформаційні агентства мають переважне право на використання засобів комунікації.

Порядок використання інформаційними агентствами засобів комунікації визначається чинним законодавством України про ці засоби.

Державним інформаційним агентствам надається першочергове право перед іншими інформаційними агентствами на використання засобів комунікації для розповсюдження інформації, яка має особливе значення для держави і суспільства.

Стаття 30. Відносини між інформаційним агентством та розповсюджувачем - власником (користувачем) засобу комунікації

Основою відносин між інформаційним агентством та розповсюджувачем - власником (користувачем) засобу комунікації є договір.

Розповсюджувач - власник (користувач) засобу комунікації укладає договір з інформаційним агентством за наявності у останнього свідоцтва про державну реєстрацію як суб'єкта інформаційної діяльності.

{Частина друга статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3205-VI від 07.04.2011}

Стаття 31. Відносини інформаційних агентств з іншими учасниками інформаційних відносин

Відносини інформаційних агентств з іншими учасниками інформаційних відносин будуються на основі Закону України "Про інформацію" та чинного законодавства України.

Стаття 32. Відносини інформаційних агентств з авторами або іншими особами, яким належать права на інформацію

{Назва статті 32 в редакції Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

Відносини інформаційних агентств з авторами або іншими особами, яким належать права на інформацію, здійснюються на основі укладених між ними договорів.

{Частина перша статті 32 в редакції Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

Забораються зобов'язувати інформаційне агентство розповсюджувати відхилену ним інформацію, якщо інше не передбачено цим Законом або статутом (положенням) інформаційного агентства.

Стаття 33. Спростування розповсюдженої інформаційним агентством інформації

Громадяни, юридичні особи, державні органи і органи місцевого самоврядування, а також їх уповноважені представники мають право вимагати від інформаційного агентства спростування розповсюджених про них відомостей, що не відповідають дійсності, принижують їх честь та гідність.

Спростування здійснюється інформаційним агентством, яке розповсюдило таку інформацію. Інформація, що не відповідає дійсності, має бути спростована як інформаційним агентством, так і розповсюджувачем цієї інформації. Відшкодування матеріальної і моральної шкоди за розповсюдження інформації, що спростовується, здійснюється у порядку, передбаченому законодавством.

Розділ VI

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ІНФОРМАЦІЙНІ АГЕНТСТВА

Стаття 34. Підстави відповідальності

Відповідальність за порушення цього Закону несуть суб'єкти діяльності інформаційних агентств та інші особи, винні у:

{Пункт 1 частини першої статті 34 виключено на підставі Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

2) незаконному використанні чи вилученні продукції інформаційного агентства;

3) порушенні прав та зловживанні правами журналіста чи спеціаліста в галузі комунікації, встановлених статтями 21 та 22 цього Закону та статтею 26 Закону України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні";

4) порушенні положень частини третьої статті 2 цього Закону;

5) одержанні свідоцтва про державну реєстрацію інформаційного агентства незаконним шляхом;

6) незаконному випуску та розповсюдженні продукції інформаційного агентства без його державної реєстрації або після припинення його діяльності, а також в ухиленні від перереєстрації;

7) неповному опублікуванні передбачених законодавством вихідних даних;

8) порушенні права вимоги щодо спростування та порядку його розповсюдження, передбачених статтею 33 цього Закону;

9) порушеннях використання засобів комунікації, передбачених чинним законодавством України.

Особи, винні у порушенні цього Закону, притягаються до дисциплінарної, цивільно-правової, адміністративної або кримінальної відповідальності згідно з чинним законодавством України.

Стаття 35. Звільнення від відповідальності

Інформаційне агентство, суб'єкти діяльності інформаційних агентств не несуть відповідальності за розповсюдження інформації, яка не відповідає дійсності, принижує честь і гідність громадян та організацій, порушує їх права і законні інтереси або являє собою зловживання свободою діяльності інформаційних агентств і правами журналіста, якщо ця інформація:

1) одержана від інших інформаційних агентств або засобів масової інформації і є дослівним відтворенням матеріалів, опублікованих цими агентствами чи засобами масової інформації, та якщо вони були спростовані відповідно до статті 33 цього Закону;

2) міститься у відповіді на запит на інформацію, поданий відповідно до Закону України "Про доступ до публічної інформації", або у відповіді на звернення, подане відповідно до Закону України "Про звернення громадян";

{Пункт 2 статті 35 в редакції Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

3) є дослівним відтворенням публічних виступів або повідомлень суб'єктів владних повноважень, фізичних та юридичних осіб;

{Пункт 3 статті 35 в редакції Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

4) є результатом внесення змін, скорочень чи редагування продукції інформаційних агентств, здійснених без їх відома розповсюджувачем чи споживачем інформації;

5) законом передбачено звільнення або непритягнення до відповідальності за такі дії.

{Статтю 35 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 1170-VII від 27.03.2014}

Розділ VII

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ АГЕНТСТВ

Стаття 36. Міжнародна діяльність інформаційних агентств України

Міжнародна діяльність інформаційних агентств України і співробітництво у цій сфері здійснюються на основі міжнародних договорів, визнаних Україною, Закону України "Про інформацію", цього Закону та інших актів законодавства України.

Стаття 37. Діяльність в Україні представництв іноземних інформаційних агентств

Представництва іноземних інформаційних агентств здійснюють свою діяльність в Україні в порядку, встановленому чинним законодавством України.

{Частина другого статті 37 виключено на підставі Закону № 2938-VI від 13.01.2011}

Стаття 38. Порядок розповсюдження в Україні продукції іноземних інформаційних агентств

Іноземні інформаційні агентства розповсюджують свою продукцію в Україні в порядку, встановленому чинним законодавством України, якщо інший порядок не передбачається міжнародним договором.

Міжнародними договорами, ратифікованими Україною, може передбачатися пільговий порядок розповсюдження продукції іноземних інформаційних агентств.

Стаття 39. Діяльність українських інформаційних агентств за кордоном

Інформаційні агентства України здійснюють свою діяльність за кордоном на підставах, визначених чинним законодавством країни, де ця діяльність ведеться, або міждержавним договором, укладеним між Україною та цією державою.

Акредитація кореспондентів інформаційних агентств України за кордоном проводиться на основі міжнародного договору або чинного законодавства країни перебування.

Закон України
«Про видавничу справу»,
 від 5 червня 1997 року № 318/97-ВР
 (із змінами)

Цей Закон визначає загальні засади видавничої справи, регулює порядок організації та провадження видавничої діяльності, виготовлення та розповсюдження видавничої продукції, умови взаємовідносин і функціонування суб'єктів видавничої справи.

{Абзац перший преамбули із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

Відповідно до Конституції України цей Закон покликаний сприяти національно-культурному розвитку українського народу, громадян України всіх національностей, утвердженню їх духовності та моралі, доступу членів суспільства до загальнолюдських цінностей, захисту прав та інтересів авторів, видавців, виготовлювачів, розповсюджувачів і споживачів видавничої продукції.

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються у такому значенні:

- 1) виготовлення видавничої продукції - виробничо-технологічний процес відтворення визначеним тиражем видавничого оригіналу поліграфічними чи іншими технічними засобами;
- 2) виготовлювач видавничої продукції - суб'єкт господарювання, що здійснює виготовлення тиражу видання;
- 3) видавець - суб'єкт господарювання, що здійснює видавничу діяльність;
- 4) видавництво - юридична особа, основним видом діяльності якої є видавничу діяльність;
- 5) видавничу діяльність - організаційно-творча, господарсько-виробнича діяльність видавців, спрямована на підготовку і випуск у світ видавничої продукції;
- 6) видавничу організацію - юридична особа, що здійснює видавничу діяльність разом з іншими видами діяльності;
- 7) видавничу продукцію - сукупність видань, випущених видавцем (видавцями);
- 8) видавничу справу - провадження або поєднання суб'єктами господарювання таких видів діяльності: видавничої діяльності, виготовлення видавничої продукції, розповсюдження видавничої продукції;
- 9) видання - твір (документ), що пройшов редакційно-видавничу опрацювання, виготовлений шляхом друкування, тиснення або іншим способом, містить інформацію, призначену для поширення, і відповідає вимогам національних стандартів, інших нормативних документів з питань видавничого оформлення, поліграфічного і технічного виконання;
- 10) вихідні відомості видання - сукупність даних, що характеризують видання та призначені для його оформлення, бібліографічного опрацювання, статистичного обліку та інформування споживача;
- 11) замовник видавничої продукції - фізична чи юридична особа, яка замовляє видавничу продукцію, беручи на себе фінансові зобов'язання;
- 12) міжнародний стандартний номер - номер, який на міжнародному рівні ідентифікує відповідне видання певного видавця;
- 13) розповсюдження видавничої продукції - доведення видавничої продукції до споживача через торговельну мережу або в інший спосіб;
- 14) розповсюджувач видавничої продукції - суб'єкт господарювання, що здійснює розповсюдження видавничої продукції;
- 15) суспільно необхідні видання - види видань, передбачені до випуску за державним замовленням для задоволення пріоритетних державних потреб;
- 16) тематична програма - програма випуску суспільно необхідних видань за бюджетні кошти, розроблена в установленому порядку;
- 17) тираж (наклад) - кількість виготовлених примірників видання.

{Стаття 1 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

{Статтю 2 виключено на підставі Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Стаття 3. Мета видавничої справи

Видавничу справу спрямовано на:

задоволення потреб особи, суспільства, держави у видавничій продукції та отримання прибутку від цього виду діяльності; створення можливостей для самовиявлення громадян як авторів незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак;

забезпечення права на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань;

сприяння національно-культурному розвитку українського народу шляхом збільшення загальної кількості тиражів, обсягів та розширення тематичного спрямування українського книговидавництва;

забезпечення доступу українського суспільства до загальнолюдських цінностей шляхом перекладу державною мовою кращих здобутків світової літератури, науки тощо, налагодження співпраці з іноземними видавництвами, українською діаспорою, укладення відповідних міжнародних угод;

випуск видань мовами національних меншин України для задоволення їхніх культурно-освітніх потреб;

{Абзац сьомий статті 3 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

{Абзац восьмий статті 3 виключено на підставі Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

збільшення кількості видань іноземними мовами, які поширювали б у світі знання про Україну;

{Абзац десятий статті 3 виключено на підставі Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

сприяння закордонним українцям у забезпеченні вітчизняними виданнями.

{Статтю 3 доповнено абзацом згідно із Законом № 2707-IV від 23.06.2005; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

Стаття 4. Законодавство про видавничу справу

Відносини у сфері видавничої справи регулюються Конституцією України, Господарським кодексом України, законами України "Про інформацію", "Про обов'язковий примірник документів", "Про авторське право і суміжні права", "Про державну таємницю", "Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні", "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні", "Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів", цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.

{Стаття 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 521-VI від 18.09.2008; в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Стаття 5. Державна політика у видавничій справі

Державна політика у видавничій справі визначається Верховною Радою України і ґрунтується на принципах дотримання свободи у видавничій справі, протидії її монополізації, зміцнення матеріально-технічних, організаційних, правових і наукових засад видавничої справи, гарантії соціального і правового захисту її працівників.

Державна політика у видавничій справі спрямовується на підтримку розвитку національного книговидання, наповнення українськомовними виданнями ринку, фондів бібліотек, забезпечення потреб навчальних і наукових закладів, Збройних Сил України та інших військових формувань, правоохоронних органів, підприємств, установ і організацій необхідними виданнями державною мовою.

Державна політика підтримки культур національних меншин у видавничій справі здійснюється через відповідні органи виконавчої влади із залученням національно-культурних товариств, а також Українського інституту книги в межах повноважень, визначених законом та статутом.

{Частина третя статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 954-VIII від 28.01.2016}

Кабінет Міністрів України забезпечує проведення політики у видавничій справі, спрямовує і координує роботу міністерств та інших органів виконавчої влади у цій сфері.

Державне регулювання і контроль у видавничій сфері здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у видавничій сфері (далі - уповноважений орган).

{Статтю 5 доповнено новою частиною п'ятою згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012; в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Державна політика у видавничій справі може конкретизуватися і коригуватися в законах України на основі вивчення ринку видавничої продукції, аналізу потреб, попиту і пропозицій з урахуванням державної статистики друку.

Держава надає пріоритети щодо випуску суспільно необхідних видань з метою забезпечення функціонування органів законодавчої, виконавчої та судової влади, охорони здоров'я, науки, освіти, культури, соціального захисту населення за державними тематичними програмами і на засадах державного замовлення.

Державна політика у видавничій справі відповідно до поставленої мети здійснюється також шляхом податкового, митного, валютного та інших видів регулювання.

Держава надає підтримку суб'єктам видавничої справи, створює сприятливі умови для розвитку книговидання відповідно до Закону України "Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні". Передача в оренду державного та комунального майна суб'єктам видавничої справи здійснюється відповідно до Закону України "Про оренду державного та комунального майна".

{Статтю 5 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

Стаття 6. Державна підтримка і особливості приватизації у видавничій справі

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у видавничій сфері, разом з іншими органами державної влади вживає заходів із розвитку книговидання та книгорозповсюдження, популяризації вітчизняної книговидавничої продукції.

{Статтю 6 доповнено новою частиною першою згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012}

Приватизація книжкових, газетно-журнальних видавництв, підприємств поліграфії та книгорозповсюдження загальнодержавного значення, що мають на своєму балансі приміщення і/або високі технологічні лінії для випуску високоякісної друкованої продукції та її поширення, може здійснюватися шляхом акціонування в такому порядку:

51 відсоток акцій залишається за державою;

25 відсотків акцій передається акціонованим поліграфічним та книготорговельним підприємствам;

24 відсотки акцій передається юридичним особам - видавцям, які випускають продукцію на даному поліграфічному підприємстві або розповсюджують її через дане підприємство оптового книгорозповсюдження, що перетворені в акціонерні товариства відкритого типу або є такими. Пакети акцій між ними розподіляються пропорційно до обсягів продукції, що друкується і розповсюджується.

Держава надає підтримку видавництвам, видавничим організаціям, поліграфічним та книготорговельним підприємствам, що випускають або розповсюджують не менше 50 відсотків продукції державною мовою та малотиражні (до 5 тисяч примірників) видання мовами нечисленних національних меншин, а також видання, аудійовані у спеціальному цифровому форматі для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією або надруковані рельєфно-крапковим шрифтом для сліпих, шляхом надання пільг щодо сплати податків та зборів. Така підтримка надається і при вивезенні видавничої продукції, випущеної в Україні, та при ввезенні видавничої продукції вітчизняних видавців, виданої українською мовою та мовами нечисленних національних меншин, що проживають в Україні.

{Частина третя статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 927-VIII від 25.12.2015}

Видавництва користуються послугами організацій поштового, телеграфного і телефонного зв'язку за тарифами, передбаченими для бюджетних організацій та установ.

Видавництвам, що спеціалізуються на випуску продукції рекламного та еротичного характеру, підтримка з боку держави не надається.

Стаття 7. Фонди підтримки і розвитку видавничої справи

Для фінансування заходів, спрямованих на підтримку і розвиток видавничої справи, її матеріально-технічної і наукової бази, можуть утворюватися фонди з міжнародним, всеукраїнським та місцевим статусом.

Стаття 8. Мова у видавничій справі

У видавничій справі мова застосовується відповідно до статті 10 Конституції України та визначається законом.

{Частина перша статті 8 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Уся друкована продукція, призначена для службового та ужиткового користування (бланки, форми, квитанції, квитки, посвідчення, дипломи тощо), що розповсюджується через державні підприємства, установи і організації, видається державною мовою.

Держава заохочує здійснення видавничої діяльності, виготовлення і розповсюдження видавничої продукції державною мовою та мовами національних меншин, що проживають в Україні.

{Частина третя статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

Завдання щодо забезпечення дотримання державної мовної політики у видавничій сфері покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у видавничій сфері.

{Частина четверта статті 8 в редакції Закону № 5460-VI від 16.10.2012}

Розділ II

ОРГАНІЗАЦІЯ І ЗДІЙСНЕННЯ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ

Стаття 9. Організаційно-правові форми у видавничій справі

{Назва статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

У видавничій справі на засадах різних форм власності використовуються будь-які організаційно-правові форми, передбачені законодавством.

Стаття 10. Суб'єкти та об'єкти видавничої справи

{Назва статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

До суб'єктів видавничої справи відносяться видавці, виготовлювачі та розповсюджувачі видавничої продукції.

Суб'єктами видавничої справи в Україні є фізичні особи - підприємці, юридичні особи України та іноземних держав.

{Частина друга статті 10 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Суб'єкти видавничої справи вступають у правові, майнові, виробничі відносини із суб'єктами інших сфер діяльності відповідно до законодавства.

Суб'єкт видавничої справи може бути одночасно видавцем та/чи виготовлювачем та/чи розповсюджувачем видавничої продукції.

{Частина четверту і п'яту статті 10 замінено однією частиною згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

Відносини між суб'єктами видавничої справи регулюються окремими угодами, укладеними згідно з законодавством.

Об'єктом видавничої справи є видавничі продукти. Види видань, що належать до видавничої продукції, визначаються відповідними національними стандартами.

{Статтю 10 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

Стаття 11. Засновник (співзасновники) суб'єкта видавничої справи

Засновником (співзасновниками) суб'єкта видавничої справи, що є юридичною особою, можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, юридичні особи України та іноземних держав.

Засновник (співзасновники) суб'єкта видавничої справи затверджує установчі документи суб'єкта видавничої справи, що є юридичною особою.

Засновник (співзасновники) суб'єкта видавничої справи має право брати участь у формуванні видавничої програми, доборі кадрів, одержувати прибуток від видавничої діяльності, виготовлення та розповсюдження видавничої продукції.

{Стаття 11 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Стаття 12. Державний реєстр видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції

З метою обліку суб'єктів видавничої справи в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, уповноваженим органом ведеться Державний реєстр видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції (далі - Державний реєстр).

Суб'єкти господарювання провадять діяльність у видавничій справі після внесення їх до Державного реєстру на підставі свідоцтва про внесення суб'єкта господарювання до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції (далі - свідоцтво).

Видача свідоцтва або прийняття рішення про відмову в його видачі, переоформлення, видача дубліката та анулювання свідоцтва здійснюються уповноваженим органом.

Діяльність у видавничій справі без внесення до Державного реєстру провадять:

органи законодавчої, виконавчої, судової влади - для випуску офіційних видань з матеріалами законодавчого та іншого нормативно-правового характеру, бюлетенів судової практики;

підприємства, установи, організації, навчальні заклади, наукові установи, творчі спілки, інші юридичні особи - для випуску і безоплатного поширення інформаційних (бібліографічних, реферативних, оглядових), рекламних видань про свою діяльність; видань, що містять нормативні акти з виробничо-практичних питань таких підприємств, установ та організацій; службових та методичних матеріалів, документів для потреб їхньої статутної діяльності, а також матеріалів на правах рукопису, розмножених за допомогою технічних засобів.

{Стаття 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 762-IV від 15.05.2003; в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Стаття 13. Заява про внесення суб'єкта господарювання до Державного реєстру

Заява про внесення суб'єкта господарювання до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції (далі - заява) подається до уповноваженого органу і має містити таку інформацію про суб'єкта господарювання:

для фізичної особи - підприємця:

прізвище, ім'я, по батькові;
вид (види) діяльності у видавничій справі;
паспортні дані;
місце проживання;
номери засобів зв'язку;

для юридичної особи:

повне та скорочене найменування;
відомості про засновника (співзасновників) суб'єкта господарювання (прізвище, ім'я, по батькові, паспортні дані (для фізичної особи), повне найменування (для юридичної особи), місцезнаходження (місце проживання), номери засобів зв'язку;
вид (види) діяльності у видавничій справі;
місцезнаходження;
номери засобів зв'язку.

До заяви додаються нотаріально засвідчені копії установчих документів суб'єкта господарювання - юридичної особи.

Заява складається державною мовою, підписується керівником суб'єкта господарювання (чи уповноваженою ним особою), що є юридичною особою, або суб'єктом господарювання, який є фізичною особою - підприємцем.

{Частина третя статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1982-VIII від 23.03.2017}

{Стаття 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5492-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Стаття 14. Внесення суб'єкта господарювання до Державного реєстру

Рішення про видачу свідоцтва та внесення суб'єкта господарювання до Державного реєстру або про надання письмового повідомлення про відмову у видачі свідоцтва ухвалюється уповноваженим органом протягом 30 календарних днів з дати надходження заяви.

Свідоцтво видається на безоплатній основі та діє безстроково.

{Стаття 14 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

{Статтю 15 виключено на підставі Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Стаття 16. Відмова у видачі, переоформлення, видача дубліката та анулювання свідоцтва про внесення суб'єкта господарювання до Державного реєстру

Уповноважений орган відмовляє суб'єктові господарювання у видачі свідоцтва у разі, якщо:

суб'єкт господарювання з таким найменуванням уже внесений до Державного реєстру;

в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців відсутня інформація про суб'єкта господарювання;

інформація про суб'єкта господарювання, наведена у заяві, не відповідає відомостям, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

заява та додані до неї документи подані з порушенням вимог, встановлених статтею 13 цього Закону.

Свідоцтво підлягає переоформленню у разі зміни найменування або прізвища, імені, по батькові суб'єкта видавничої справи, його місцезнаходження (місця проживання), засновника (співзасновників) та виду (видів) діяльності у видавничій справі.

Підставами для видачі дубліката свідоцтва є його втрата або пошкодження.

Анулювання свідоцтва здійснюється уповноваженим органом у разі:

припинення діяльності суб'єкта видавничої справи з підстав, передбачених статтею 32 цього Закону;

переоформлення свідоцтва;

винесення судом рішення про анулювання свідоцтва".

{Стаття 16 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Стаття 17. Замовник видавничої продукції

{Назва статті 17 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Замовниками будь-якої видавничої продукції можуть бути: громадяни України, іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, юридичні особи України та інших держав.

Умови виконання замовлення на видавничу продукцію, права та обов'язки сторін визначаються відповідними угодами, укладеними згідно із законодавством між замовником видавничої продукції та відповідними суб'єктами видавничої справи.

{Статтю 17 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

{Частина третю статті 17 виключено на підставі Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

З метою видання творів видавці можуть використовувати, крім власних коштів, кошти меценатів, спонсорів, благодійних та інших фондів.

{Статтю 17 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

Замовник визначає мову, обсяг, тираж видання, самостійно вирішує питання про його використання чи розповсюдження.

Видавець має право бути замовником перед виготовлювачем та розповсюджувачем видавничої продукції.

Умови виконання замовлення на видавничу продукцію, права та обов'язки сторін визначаються договорами між автором (співавторами), їх спадкоємцями чи особами, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права на об'єкт замовлення, замовником, видавцем, виготовлювачем та розповсюджувачем, укладеними відповідно до законодавства.

{Частина статті 17 в редакції Закону № 1407-IV від 03.02.2004}

Стаття 18. Видавці

{Назва статті 18 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

До видавців належать видавництва, видавничі організації та фізичні особи - підприємці, які здійснюють видавничу діяльність.

{Статтю 18 доповнено новою частиною першою згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

Основною структурною ланкою у видавничій справі є видавництва і видавничі організації різних форм власності.

Видавничі та видавничі організації діють на підставі своїх установчих документів, які, окрім відомостей, передбачених законодавством, мають містити відомості про належність цих видавців до видавництв або видавничих організацій.

{Частина третя статті 18 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

{Частина четверту статті 18 виключено на підставі Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Стаття 19. Гарантії прав видавців

{Назва статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

Права видавців гарантуються Конституцією та законами України.

{Частина перша статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

Втручання державних органів, їх посадових осіб, громадських організацій, окремих громадян в організаційно-творчу діяльність видавців, а також цензура як контроль за ідеологічним змістом видань забороняються. Відповідними органами контролюється лише зміст інформації, що охороняється законодавством.

Стаття 20. Права та обов'язки видавця

Права та обов'язки видавця у відносинах з автором (співавторами) твору в галузі науки, літератури і мистецтва, їх спадкоємцями чи з особою, якій автори чи їх спадкоємці передали авторські майнові права, чи з особами, яким належать права на інші об'єкти права інтелектуальної власності, визначаються законодавством України з питань інтелектуальної власності.

{Частина перша статті 20 в редакції Закону № 1407-IV від 03.02.2004}

З урахуванням специфіки видавничої діяльності видавець має право:

формувати власну видавничу програму, визначати масштаби і тематичну спрямованість своєї діяльності;

використовувати випущену за власною видавничою програмою видавничу продукцію для забезпечення статутної діяльності, розповсюджувати її самостійно або користуватися послугами іншого розповсюджувача;

{Абзац третій частини другої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

випускати у світ як обнародовані, так і необнародовані твори науки, літератури і мистецтва незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, а також способу відтворення, виражені в письмовій чи будь-якій іншій формі, набувати невиключних або виключних майнових прав на них;

{Абзац четвертий частини другої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

приймати від юридичних і фізичних осіб замовлення на підготовку і випуск у світ видань, надавати їм редакційно-видавничі та інші послуги відповідно до профілю своєї діяльності;

{Абзац шостий частини другої статті 20 виключено на підставі Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

висувати у встановленому порядку видані видавцем твори науки, літератури і мистецтва на здобуття державних, громадських, міжнародних премій;

установлювати творчі та виробничі відносини, культурні зв'язки з видавцями інших держав;

брати участь у роботі міжнародних організацій видавців, представляти свою видавничу продукцію на національних і міжнародних конкурсах, виставках, ярмарках.

Видавець зобов'язаний:

здійснювати свою діяльність відповідно до законодавства України, поважати права всіх суб'єктів видавничої справи та інших сфер господарської діяльності;

{Абзац другий частини третьої статті 20 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

сприяти утвердженню загальнолюдських гуманістичних цінностей, розвитку науки, культури, задоволенню духовних потреб українського народу, ставитися з повагою до національної гідності, національної своєрідності й культури всіх народів;

дотримуватися норм авторського та патентного права, положень національних стандартів, чинних в Україні міждержавних стандартів, інших нормативно-правових актів, що регламентують видавничу справу, а також встановлюють вимоги щодо якості видавничої продукції;

{Абзац четвертий частини третьої статті 20 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

забезпечувати своєчасне доставляння юридичним особам, визначеним Законом України "Про обов'язковий примірник документів", обов'язкових примірників видань;

{Абзац п'ятий частини третьої статті 20 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

подавати у встановленому порядку державну статистичну звітність, інформацію про випущені в світ видання;

{Абзац шостий частини третьої статті 20 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

відшкодувати збитки, заподіяні внаслідок порушення законодавства.

Стаття 21. Права та обов'язки виготовлювача видавничої продукції

Виготовлювачем видавничої продукції може бути поліграфічне підприємство, інша юридична особа будь-якої форми власності, громадяни України, іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, або юридичні особи іншої держави, які мають у своєму розпорядженні засоби поліграфічного виробництва чи копіювально-розмножувальну техніку.

Виготовлювач приймає замовлення на виготовлення видавничої продукції за умови, що видавець внесений до Державного реєстру як суб'єкт видавничої справи, крім випадків, передбачених частиною четвертою статті 12 цього Закону.

{Частина друга статті 21 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Умови та терміни виконання замовлення на виготовлення видавничої продукції визначаються договором між її замовником і виготовлювачем. Спори між замовником і виготовлювачем вирішуються судом.

Виготовлювач видавничої продукції несе відповідальність згідно із законодавством перед видавцем за точне відтворення видавничого оригіналу, дотримання вимог щодо якості виконання кожного примірника видання у замовленому тиражі, національних стандартів, чинних в Україні міждержавних стандартів, технічних умов та інших нормативних документів.

{Частина четверта статті 21 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Виготовлювач не має права без дозволу видавця передавати будь-кому, крім випадків, передбачених законодавством, виготовлений тираж видання або його частину, видавничі оригінали, макети, фото чи друкарські форми, їх електронні відповідники.

{Частина п'ята статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

Виготовлення без дозволу видавця додаткового тиражу видання не допускається.

{Частина шоста статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

{Частина сьома статті 21 виключено на підставі Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

{Статтю 22 виключено на підставі Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Стаття 23. Вихідні відомості видання

Вихідні відомості видання - сукупність даних, які характеризують видання і призначені для його оформлення, інформування споживача, бібліографічного опрацювання і статистичного обліку.

Кожний примірник видання повинен містити вихідні відомості.

{Частина третю статті 23 виключено на підставі Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Перелік, зміст і порядок оформлення вихідних відомостей для кожного виду видань визначаються стандартами.

Вихідні відомості оформляє видавець.

Усі книжкові видання в Україні, незалежно від мови основного тексту, повинні мати обов'язкову анотацію та вихідні бібліографічні відомості державною мовою. Винятком можуть бути тільки видання іноземними мовами, призначені для розповсюдження за кордоном або серед іноземців.

Вихід у світ видання без обов'язкових для нього вихідних відомостей або з недостовірними відомостями не допускається.

{Частина сьома статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

{Статтю 24 виключено на підставі Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Стаття 25. Розповсюдження видавничої продукції

{Частина першу статті 25 виключено на підставі Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Розповсюдження видавничої продукції може здійснюватися шляхом її реалізації (продажу) в роздрібній та оптовій торгівлі, безоплатного розповсюдження чи обміну на договірних засадах.

{Частина третю статті 25 виключено на підставі Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

{Частина четверту статті 25 виключено на підставі Закону № 317-V від 02.11.2006}

Вивезення за межі України і ввезення в Україну видавничої продукції здійснюється відповідно до законодавства України.

Стаття 26. Права та обов'язки розповсюджувача видавничої продукції

Розповсюджувач видавничої продукції має право:

здійснювати роздрібну і оптову купівлю-продаж видавничої продукції;

самостійно формувати свої виробничі плани, визначати масштаби своєї діяльності, добирати видавничу продукцію за тематичною спрямованістю;

приймати від юридичних і фізичних осіб замовлення на розповсюдження видавничої продукції;

{Абзац четвертий частини першої статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

встановлювати виробничі відносини з іноземними видавцями, розповсюджувачами видавничої продукції з метою її ввезення або вивезення.

{Абзац п'ятий частини першої статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

Розповсюджувач зобов'язаний:

здійснювати свою діяльність відповідно до законодавства України;

подавати у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку державну статистичну звітність про вивезення за межі України і ввезення видавничої продукції в Україну.

Стаття 26¹. Державне замовлення на випуск видавничої продукції

Державне замовлення на випуск видавничої продукції формується відповідно до вимог Закону України "Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб" з урахуванням особливостей, передбачених цією статтею.

{Частина другу статті 26¹ виключено на підставі Закону № 692-IX від 16.06.2020}

{Частина третю статті 26¹ виключено на підставі Закону № 692-IX від 16.06.2020}

{Частина четверту статті 26¹ виключено на підставі Закону № 692-IX від 16.06.2020}

Показниками державного замовлення на випуск видавничої продукції є загальний обсяг друкованого видання, його тираж та вартість. Загальні обсяги випущеної за державним замовленням видавничої продукції повинні відповідати загальним обсягам її розповсюдження.

Державні замовники як головні розпорядники коштів державного бюджету в межах виділених коштів та виходячи із затверджених показників державного замовлення відповідно до переліку книжкових видань, передбачених до випуску за державним замовленням, що складається на підставі експертних висновків, укладають державні контракти, в яких визначаються економічні і правові зобов'язання сторін та регулюються взаємовідносини замовника і виконавця.

Вибір виконавців державного замовлення здійснюється у порядку, встановленому Законом України "Про публічні закупівлі".

{Частина сьома статті 26¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 692-IX від 16.06.2020}

До переліку книжкових видань, передбачених до випуску за державним замовленням, включаються видання, що висвітлюють актуальні теми в контексті сучасних проблем державотворення та історії України, сприяють розвитку культури, освіти і науки, зміцненню науково-технічного та інвестиційного потенціалу держави, інтеграції України до європейського та світового співтовариства, вихованню молоді, задовольняють читацький попит відповідно до даних бібліотек України, у тому числі видання, аудійовані у спеціальному цифровому форматі для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією або надруковані рельєфно-крапковим шрифтом для сліпих, а також видання, присвячені пам'ятним датам.

{Частина статті 26¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 927-VIII від 25.12.2015}

Тираж видавничої продукції, випущеної за державним замовленням, безоплатно передається відповідно до розподілу, що здійснюється державним замовником з попереднім вивченням потреби, для поповнення фондів публічних та спеціальних бібліотек державної і комунальної форми власності, для посольств та українських громад за кордоном, громадських організацій, національних культурних товариств, органам державної влади та використовується для задоволення загальнодержавних і суспільних потреб.

Порядок формування державного замовлення на випуск видавничої продукції та порядок її розповсюдження затверджуються Кабінетом Міністрів України.

{Закон доповнено статтею 26¹ згідно із Законом № 3352-VI від 12.05.2011}

Стаття 27. Книжкова палата України

Книжкова палата України - державна наукова установа у сфері видавничої справи та інформаційної діяльності, що здійснює:

{Абзац перший частини першої статті 27 в редакції Закону № 2855-IV від 08.09.2005}

державну бібліографічну реєстрацію та централізовану каталогізацію всіх без винятку видів видань, випущених в Україні; збирання та використання адміністративних даних, які характеризують динаміку та тенденції у видавничій справі;

{Абзац третій частини першої статті 27 в редакції Закону № 3047-III від 07.02.2002}

аналіз тенденцій розповсюдження видавничої продукції, вивчення книжкового ринку, його регіональних особливостей; комплектування і збереження повного і недоторканого фонду Державного архіву друку - головного сховища всіх видів видань, випущених в Україні;

складання аналітичних оглядів з питань дотримання суб'єктами видавничої справи положень національних стандартів щодо оформлення вихідних відомостей у виданнях;

{Абзац шостий частини першої статті 27 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

розробку та обґрунтування короткострокових і довгострокових прогнозів розвитку видавничої та бібліографічної справи в Україні; наукові дослідження в галузі бібліографії, книгознавства, соціології книги та читання, консервації та реставрації документів; наукознавчі дослідження і розробку бібліометричних методів визначення пріоритетних напрямів і рівнів розвитку наукових досліджень;

створення і видання поточних, кумулятивних і ретроспективних бібліографічних покажчиків, науково-аналітичних оглядів, карток централізованої каталогізації;

{Абзац десятий частини першої статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

розробку та експлуатацію бібліографічних баз даних і мереж бібліографічної інформації.

{Абзац дванадцятий частини першої статті 27 виключено на підставі Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Книжкова палата України бере участь у розробленні проєктів національних стандартів з питань видавничої справи.

{Статтю 27 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

Книжкова палата України одержує безоплатно в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, обов'язкові примірники всіх видань, випуск яких здійснюється суб'єктами видавничої справи в Україні, узагальнює відомості про зазначені примірники, оприлюднює в засобах масової інформації та надсилає їх уповноваженому органу.

{Частина третя статті 27 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Книжкова палата України належить до сфери управління уповноваженого органу.

{Частина статті 27 в редакції Законів № 2855-IV від 08.09.2005, № 1554-VII від 01.07.2014}

Фінансування основної діяльності Книжкової палати України здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

{Статтю 27 доповнено новою частиною згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

Книжкова палата України підпорядковується центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у видавничій сфері.

{Частина статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012}

Стаття 28. Обмеження права у видавничій справі

{Частина першу статті 28 виключено на підставі Закону № 1780-VIII від 08.12.2016}

У видавничій справі забороняється:

випускати у світ, виготовляти та/або розповсюджувати продукцію, що містить матеріали (висловлювання, заклики тощо), зміст яких спрямований на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їхньої символіки, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення;

{Частина другу статті 28 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1780-VIII від 08.12.2016}

випускати у світ, виготовляти та/або розповсюджувати продукцію, що містить популяризацію або пропаганду органів держави-агресора та їх окремих дій, що створюють позитивний образ працівників держави-агресора, працівників радянських органів державної безпеки, виправдовують чи визнають правомірною окупацію території України;

{Частина другу статті 28 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1780-VIII від 08.12.2016}

випускати у світ, виготовляти чи розповсюджувати продукцію, яка містить інформацію, віднесена до недобросовісної реклами, рекламу з використанням шаржування державних символів України (Державного Герба, Державного Прапора, Державного Гімну) у будь-якому вигляді;

{Абзац частини другої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

випускати у світ, виготовляти чи розповсюджувати видавничу продукцію, що містить інформацію, дані, відомості, поширення та/або розповсюдження яких заборонено законодавством;

{Абзац частини другої статті 28 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

випускати у світ, виготовляти чи розповсюджувати видавничу продукцію, обіг якої заборонено законодавством;

{Абзац частини другої статті 28 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

{Абзац п'ятий частини другої статті 28 виключено на підставі Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

розповсюджувати видавничу продукцію без дозволу її власника (співвласників), а також з порушенням законодавства України з питань інтелектуальної власності.

{Абзац частини другої статті 28 в редакції Закону № 1407-IV від 03.02.2004; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

Суб'єкти видавничої справи не мають права розголошувати дані, що становлять державну або іншу таємницю, яка охороняється законодавством.

{Частина третя статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

Порушення вимог щодо додержання стандартів, норм і правил тягне за собою встановлену законодавством відповідальність.

Розповсюджувач не має права на розповсюдження вітчизняної видавничої продукції, виданої з порушенням законодавства України та ввезеної з-за кордону, яка підпадає під обмеження, визначені цим Законом.

{Частина п'ята статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1780-VIII від 08.12.2016}

Стаття 28¹. Ввезення з території держави-агресора, тимчасово окупованої території України видавничої продукції, що може бути розповсюджена на території України

Видавничу продукцію, що має походження або виготовлена та/або ввозиться з території держави-агресора, тимчасово окупованої території України, може бути ввезена на митну територію України та розповсюджена на її території за умови наявності відповідного дозволу, крім видавничої продукції, що ввозиться громадянами в ручній поклажі або супроводжуваному багажі загальною кількістю не більше 10 примірників.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в інформаційній сфері, забезпечує реалізацію цього Закону шляхом видачі (відмови у видачі, переоформлення, видачі дублікату, анулювання) дозволу на ввезення видавничої продукції, що має походження або виготовлена та/або ввозиться з території держави-агресора, тимчасово окупованої території України, на митну територію України (далі - дозвіл).

Видача (відмова у видачі, переоформлення, видача дублікату, анулювання) дозволу здійснюється відповідно до законів України "Про адміністративні послуги", "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" в установленому Кабінетом Міністрів України порядку.

Аналіз та оцінку видавничої продукції щодо віднесення її до такої, яка не дозволена до розповсюдження на території України, здійснює експертна рада центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в інформаційній сфері, яка формується з представників органів державної влади, галузевих асоціацій, спілок, громадського експертного середовища, видавців, провідних діячів культури, мистецтва, науки і освіти, соціальних психологів, медіаекспертів та інших фахівців інформаційної сфери (далі - експертна рада).

Критерії оцінки видавничої продукції, що дозволена до розповсюдження на території України, розробляються та затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в інформаційній сфері, відповідно до вимог цього Закону.

Для отримання дозволу суб'єкт господарювання подає до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в інформаційній сфері, такі документи:

заяву про надання дозволу, в якій зазначаються повна назва видання мовою оригіналу та українською мовою, країна-виробник, рік виходу у світ, кількість примірників, що ввозяться на митну територію України;

один примірник оригіналу видання, що ввозиться на митну територію України;

оригінал або нотаріально засвідчену в установленому порядку копію угоди, укладеної з власником прав на видання, що підтверджує надання права на розповсюдження видавничої продукції на території України, разом з перекладом на українську мову, засвідченим нотаріально;

рецензію, складену державною мовою фахівцем (експертом) щодо оцінки та характеристики змісту видання, засвідчену підписом власника прав на видання.

Зазначений перелік документів, що подаються суб'єктом господарювання, є вичерпним.

Подання суб'єктом господарювання заяви про одержання (переоформлення, одержання дублікату, анулювання) дозволу, а також видача (відмова у видачі, переоформлення, видача дублікату, анулювання) йому дозволу здійснюються у паперовій або електронній формі через центр надання адміністративних послуг.

Видача або надання відмови у видачі дозволу здійснюється безоплатно протягом 10 календарних днів з дня надходження заяви та документів, необхідних для видачі дозволу.

Підставою для відмови у видачі дозволу є:

подання суб'єктом господарювання не в повному обсязі пакета документів, необхідних для одержання дозволу згідно із встановленим цим Законом переліком;

виявлення в документах, поданих суб'єктом господарювання, недостовірних відомостей;

негативний висновок експертної ради.

Підставою для переоформлення дозволу є зміна найменування або місцезнаходження суб'єкта господарювання - юридичної особи або зміна прізвища, імені, по батькові чи місця проживання фізичної особи - підприємця.

Переоформлення дозволу здійснюється безоплатно за заявою, до якої додається дозвіл, що підлягає переоформленню.

Строк видачі переоформленого дозволу становить п'ять робочих днів з дня одержання заяви про його переоформлення.

Підставою для видачі дублікату дозволу є його втрата або пошкодження.

Видача дублікату дозволу здійснюється на безоплатній основі протягом п'яти робочих днів з дня одержання заяви про його видачу.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в інформаційній сфері, анулює дозвіл з таких підстав:

звернення суб'єкта господарювання із заявою про анулювання дозволу;

припинення юридичної особи (злиття, приєднання, поділ, перетворення, ліквідація);

припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця;

негативний висновок експертної ради.

Рішення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в інформаційній сфері, про анулювання дозволу повинно містити перелік та опис підстав (обґрунтування) анулювання дозволу. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в інформаційній сфері, надсилає копію рішення про анулювання дозволу не пізніше п'яти робочих днів з дня його прийняття. Рішення про анулювання дозволу може бути оскаржено до суду.

Дозвіл видається на строк дії угоди, укладеної власником прав на видання, що підтверджує право на розповсюдження видавничої продукції на території України, але не більше п'яти років.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в інформаційній сфері, вносить до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" у формі електронних документів, засвідчених

електронним цифровим підписом, видані дозволи, а також інформацію про їх анулювання в день видачі таких дозволів чи прийняття рішення про їх анулювання.

{Стаття 28¹ доповнено новою частиною згідно із Законом № 2530-VIII від 06.09.2018}

Випуск у вільний обіг на митній території України видавничої продукції, що має походження або виготовлена та/або ввозиться з території держави-агресора, тимчасово окупованої території України для розповсюдження на території України, здійснюється митним органом на підставі відповідного дозволу, отриманого від центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в інформаційній сфері з використанням механізму "єдиного вікна" відповідно до Митного кодексу України.

{Частина двадцята статті 28¹ в редакції Закону № 2530-VIII від 06.09.2018; із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в інформаційній сфері, веде реєстр видавничої продукції держави-агресора, дозволеної до ввезення та розповсюдження на території України, забезпечує його розміщення на своєму офіційному веб-сайті та єдиному державному веб-порталі відкритих даних.

Розповсюдження на території України видавничої продукції, що має походження або виготовлена та/або ввозиться з території держави-агресора, тимчасово окупованої території України, без наявності відповідного дозволу, передбаченого цією статтею, тягне за собою застосування до розповсюджувачів такої продукції адміністративно-господарських санкцій у формі накладення адміністративно-господарського штрафу в розмірі десяти мінімальних заробітних плат за кожен випадок такого розповсюдження, вчиненого вперше, та у розмірі п'ятдесяти мінімальних заробітних плат за кожен наступний випадок такого розповсюдження.

Рішення про накладення штрафу, передбаченого частиною двадцять першою цієї статті, приймає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в інформаційній сфері, на підставі звернень правоохоронних органів, юридичних та фізичних осіб. Мотиви та обґрунтування щодо визначення розміру адміністративно-господарського штрафу мають міститися в рішенні про накладення штрафу.

Видавнича продукція, що має походження або виготовлена та/або ввозиться з території держави-агресора, тимчасово окупованої території України та розповсюджується на території України без відповідного дозволу, передбаченого цією статтею, вилучається з обігу центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в інформаційній сфері, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

{Закон доповнено статтею 28¹ згідно із Законом № 1780-VIII від 08.12.2016}

Стаття 29. Права споживача

Споживач має право на: заміну видавничої продукції, в якій виявлено поліграфічний та інший технологічний брак; гарантію виконання відповідно оформлених передплатних зобов'язань.

Розділ III

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У ВИДАВНИЧІЙ СПРАВІ

Стаття 30. Міжнародне співробітництво

Міжнародне співробітництво у видавничій справі здійснюється на основі міжнародних договорів, ратифікованих Україною, та законодавства України.

Міжнародне співробітництво у видавничій справі спрямовується на:

зміцнення матеріально-технічної бази видавничо-поліграфічного комплексу шляхом впровадження нових технологій, залучення для цього іноземних інвестицій;

інтенсифікацію культурного і наукового обміну з іншими державами, розширення участі у міжнародних виставках, ярмарках тощо; створення мережі розповсюдження вітчизняної видавничої продукції за кордоном та відповідно - іноземної в Україні; забезпечення культурних, наукових і освітніх потреб українців, які проживають за кордоном.

Стаття 31. Участь у зовнішньоекономічній діяльності

Суб'єкти видавничої справи можуть у встановленому законодавством порядку брати участь у зовнішньоекономічній діяльності.

Розділ IV

ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ "ПРО ВИДАВНИЧУ СПРАВУ"

{Назва розділу IV із змінами, внесеними згідно із Законом № 1554-VII від 01.07.2014}

Стаття 32. Припинення діяльності у видавничій справі

Діяльність суб'єкта видавничої справи припиняється:

з ініціативи засновника (співзасновників) суб'єкта видавничої справи або самим суб'єктом видавничої справи, який є фізичною особою - підприємцем;

на підставі рішення суду;

у разі припинення юридичної особи (припинення діяльності фізичної особи - підприємця).

{Частина перша статті 32 в редакції Закону № 1554-VII від 01.07.2014}

Суб'єкт видавничої справи вважається таким, що припинив свою діяльність, з моменту виключення його з Державного реєстру.

Стаття 33. Відповідальність суб'єкта видавничої справи

Особи, винні у порушенні цього Закону, несуть дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність згідно з законодавством України.

Розділ V

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Закон України "Про видавничу справу" набирає чинності з дня опублікування.

До приведення інших законів у відповідність з нормами цього Закону вони діють у частині, що не суперечить цьому Закону.

2. Особи, які згідно з цим Законом підлягають внесенню до Державного реєстру, зобов'язані протягом року з дня опублікування цього Закону подати заяву про внесення до Державного реєстру та одержати право на видання, виготовлення чи розповсюдження видавничої продукції.

3. Кабінету Міністрів України протягом двох місяців після опублікування Закону України "Про видавничу справу": подати Верховній Раді України пропозиції щодо внесення змін до законів України, що впливають з цього Закону; розробити і привести у відповідність з цим Законом свої нормативно-правові акти; забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади України їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

Закон України
«Про звернення громадян»
 від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР
 (із змінами)

Цей Закон регулює питання практичної реалізації громадянами України наданого їм Конституцією України права вносити в органи державної влади, об'єднання громадян відповідно до їх статуту пропозиції про поліпшення їх діяльності, викривати недоліки в роботі, оскаржувати дії посадових осіб, державних і громадських органів. Закон забезпечує громадянам України можливості для участі в управлінні державними і громадськими справами, для впливу на поліпшення роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, для відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення.

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Звернення громадян

Громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення.

Військовослужбовці, працівники органів внутрішніх справ і державної безпеки, а також особи рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України мають право подавати звернення, які не стосуються їх службової діяльності.

{Частина друга статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1254-VI від 14.04.2009}

Особи, які не є громадянами України і законно знаходяться на її території, мають таке ж право на подання звернення, як і громадяни України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами.

Стаття 2. Законодавство про звернення громадян

Законодавство України про звернення громадян включає цей Закон та інші акти законодавства, що видаються відповідно до Конституції України та цього Закону.

Звернення вкладників до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб щодо виплати Фондом відшкодування в межах гарантованої суми розглядаються в порядку, встановленому законодавством про систему гарантування вкладів фізичних осіб.

{Стаття 2 доповнено частиною другою згідно із Законом № 4452-VI від 23.02.2012}

Стаття 3. Основні терміни, що вживаються в цьому Законі

Під зверненнями громадян слід розуміти викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги.

Пропозиція (зауваження) - звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства.

Заява (клопотання) - звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності. Клопотання - письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо.

Скарга - звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Стаття 4. Рішення, дії (бездіяльність), які можуть бути оскаржені

До рішень, дій (бездіяльності), які можуть бути оскаржені, належать такі у сфері управлінської діяльності, внаслідок яких:

- порушено права і законні інтереси чи свободи громадянина (групи громадян);
- створено перешкоди для здійснення громадянином його прав і законних інтересів чи свобод;
- незаконно покладено на громадянина які-небудь обов'язки або його незаконно притягнуто до відповідальності.

Стаття 5. Вимоги до звернення

{Стаття 5 в редакції Закону № 577-VIII від 02.07.2015 набирає чинності з 28.10.2015, крім частини третьої, яка набирає чинності з 28.08.2015 - див. пункт 1 розділу II Закону № 577-VIII від 02.07.2015}

Звернення адресуються органам державної влади і органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям незалежно від форми власності, об'єднанням громадян або посадовим особам, до повноважень яких належить вирішення порушених у зверненнях питань.

Звернення може бути подано окремою особою (індивідуальне) або групою осіб (колективне).

Особливою формою колективного звернення громадян до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування є електронна петиція, яка подається та розглядається в порядку, передбаченому статтею 23¹ цього Закону.

Звернення може бути усним чи письмовим.

Усне звернення викладається громадянином на особистому прийомі або за допомогою засобів телефонного зв'язку через визначені контактні центри, телефонні "гарячі лінії" та записується (реєструється) посадовою особою.

Письмове звернення надсилається поштою або передається громадянином до відповідного органу, установи особисто чи через уповноважену ним особу, повноваження якої оформлені відповідно до законодавства. Письмове звернення також може бути надіслане за використанням мережі Інтернет, засобів електронного зв'язку (електронне звернення).

У зверненні має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, викладено суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги. Письмове звернення повинно бути підписано заявником (заявниками) із зазначенням дати. В електронному зверненні також має бути зазначено електронну поштову адресу, на яку заявнику може бути надіслано відповідь, або відомості про інші засоби зв'язку з ним. Застосування електронного цифрового підпису при надсиланні електронного звернення не вимагається.

Звернення, оформлене без дотримання зазначених вимог, повертається заявнику з відповідними роз'ясненнями не пізніше як через десять днів від дня його надходження, крім випадків, передбачених частиною першою статті 7 цього Закону.

Звернення про надання безоплатної правової допомоги розглядаються в порядку, встановленому законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги.

{Стаття 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5477-VI від 06.11.2012; в редакції Закону № 577-VIII від 02.07.2015}

Стаття 6. Мова звернень і рішень та відповідей на них

Застосування мов у сфері звернень громадян і рішень та відповідей на них визначає Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної".

{Стаття 6 в редакції Закону № 2704-VIII від 25.04.2019}

Стаття 7. Заборона відмови в прийнятті та розгляді звернення

Звернення, оформлені належним чином і подані у встановленому порядку, підлягають обов'язковому прийняттю та розгляду.

Забороноюється відмова в прийнятті та розгляді звернення з посиланням на політичні погляди, партійну належність, стать, вік, віросповідання, національність громадянина, незнання мови звернення.

Якщо питання, порушені в одержаному органом державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, об'єднаннями громадян або посадовими особами зверненні, не входять до їх повноважень, воно в термін не більше п'яти днів пересилається ними за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що повідомляється громадянину, який подав звернення. У разі якщо звернення не містить даних, необхідних для прийняття обгрунтованого рішення органом чи посадовою особою, воно в той же термін повертається громадянину з відповідними роз'ясненнями.

Забороноюється направляти скарги громадян для розгляду тим органам або посадовим особам, дії чи рішення яких оскаржуються.

Стаття 8. Звернення, які не підлягають розгляду та вирішенню

Письмове звернення без зазначення місця проживання, не підписане автором (авторами), а також таке, з якого неможливо встановити авторство, визнається анонімним і розгляду не підлягає.

Не розглядаються повторні звернення одним і тим же органом від одного і того ж громадянина з одного і того ж питання, якщо перше вирішено по суті, а також ті звернення, терміни розгляду яких передбачено статтею 17 цього Закону, та звернення осіб, визнаних судом недієздатними.

{Положення частини другої статті 8, за яким не розглядаються "звернення осіб, визнаних судом недієздатними", визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним) згідно з Рішенням Конституційного Суду № 8-р/2018 від 11.10.2018}

Рішення про припинення розгляду такого звернення приймає керівник органу, про що повідомляється особі, яка подала звернення.

Стаття 9. Заборона переслідування громадян за подання звернення і неприпустимість примушування їх до його подання

Забороноюється переслідування громадян і членів їх сімей за подання звернення до органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, посадових осіб за критику у зверненні їх діяльності та рішень.

Ніхто не може бути примушений до подання власного чи підписання колективного звернення або участі в акціях на підтримку звернень інших осіб чи організацій.

Стаття 10. Заборона розголошення відомостей, що містяться у зверненнях

Не допускається розголошення одержаних із звернень відомостей про особисте життя громадян без їх згоди чи відомостей, що становлять державну або іншу таємницю, яка охороняється законом, та іншої інформації, якщо це ущемлює права і законні інтереси громадян. Не допускається з'ясування даних про особу громадянина, які не стосуються звернення. На прохання громадянина, висловлене в усній формі або зазначене в тексті звернення, не підлягає розголошенню його прізвище, місце проживання та роботи.

Ця заборона не поширюється на випадки повідомлення інформації, що міститься у зверненні, особам, які мають відношення до вирішення справи.

Стаття 11. Звернення до об'єднань громадян

Одержані об'єднаннями громадян звернення із зауваженнями і пропозиціями щодо їх діяльності розглядаються цими об'єднаннями та їх органами відповідно до статутів об'єднань, а заяви і скарги на ущемлення чи порушення ними прав громадян - згідно з цим Законом.

Стаття 12. Сфера застосування цього Закону

Дія цього Закону не поширюється на порядок розгляду заяв і скарг громадян, встановлений кримінальним процесуальним, цивільно-процесуальним, трудовим законодавством, законодавством про захист економічної конкуренції, законами України "Про судоустрій і статус суддів" та "Про доступ до судових рішень", Кодексом адміністративного судочинства України, законами України "Про запобігання корупції", "Про виконавче провадження".

{Стаття 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 653-XIV від 13.05.99, № 198-IX від 17.10.2019}

Стаття 13. Діловодство щодо звернень громадян

Діловодство щодо звернень громадян ведеться в порядку, який встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Розділ II**ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН****Стаття 14.** Розгляд пропозицій (зауважень) громадян

Органи державної влади і місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, об'єднання громадян, посадові особи зобов'язані розглянути пропозиції (зауваження) та повідомити громадянина про результати розгляду.

Пропозиції (зауваження) Героїв Радянського Союзу, Героїв Соціалістичної Праці, осіб з інвалідністю внаслідок війни розглядаються першими керівниками державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій особисто.

{Частина друга статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2443-VIII від 22.05.2018}

Стаття 15. Розгляд заяв (клопотань)

Органи державної влади, місцевого самоврядування та їх посадові особи, керівники та посадові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, до повноважень яких належить розгляд заяв (клопотань), зобов'язані об'єктивно і вчасно розглядати їх, перевіряти викладені в них факти, приймати рішення відповідно до чинного законодавства і забезпечувати їх виконання, повідомляти громадян про наслідки розгляду заяв (клопотань).

Заяви (клопотання) Героїв Радянського Союзу, Героїв Соціалістичної Праці, осіб з інвалідністю внаслідок війни розглядаються першими керівниками державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій особисто.

{Частина друга статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2443-VIII від 22.05.2018}

Відповідь за результатами розгляду заяв (клопотань) в обов'язковому порядку дається тим органом, який отримав ці заяви і до компетенції якого входить вирішення порушених у заявах (клопотаннях) питань, за підписом керівника або особи, яка виконує його обов'язки.

Рішення про відмову в задоволенні вимог, викладених у заяві (клопотанні), доводиться до відома громадянина в письмовій формі з посиланням на Закон і викладенням мотивів відмови, а також із роз'ясненням порядку оскарження прийнятого рішення.

Стаття 16. Розгляд скарг громадян

Скарга на дії чи рішення органу державної влади, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, об'єднання громадян, засобів масової інформації, посадової особи подається у порядку підлеглості вищому органу або посадовій особі, що не позбавляє громадянина права звернутися до суду відповідно до чинного законодавства, а в разі відсутності такого органу або незгоди громадянина з прийнятим за скарою рішенням - безпосередньо до суду.

Скарги Героїв Радянського Союзу, Героїв Соціалістичної Праці, осіб з інвалідністю внаслідок війни розглядаються першими керівниками державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій особисто.

{Частина друга статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2443-VIII від 22.05.2018}

Скарги на рішення загальних зборів членів колективних сільськогосподарських підприємств, акціонерних товариств, юридичних осіб, створених на основі колективної власності, а також на рішення вищих державних органів вирішуються в судовому порядку.

Громадянин може подати скаргу особисто або через уповноважену на це іншу особу. Скарга в інтересах неповнолітніх і недієздатних осіб подається їх законними представниками.

{Положення другого речення частини четвертої статті 16 стосовно звернення зі скарою в інтересах недієздатних осіб лише їх законними представниками визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним) згідно з Рішенням Конституційного Суду № 8-р/2018 від 11.10.2018}

Скарга в інтересах громадянина за його уповноваженням, оформленим у встановленому законом порядку, може бути подана іншою особою, трудовим колективом або організацією, яка здійснює правозахисну діяльність.

До скарги додаються наявні у громадянина рішення або копії рішень, які приймалися за його зверненням раніше, а також інші документи, необхідні для розгляду скарги, які після її розгляду повертаються громадянину.

Особливості розгляду скарг громадян на рішення, дії або бездіяльність державних реєстраторів речових прав на нерухоме майно визначаються Законом України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень".

{Статтю 16 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 834-VIII від 26.11.2015}

Особливості розгляду скарг громадян на реєстраційні дії, відмову в державній реєстрації, бездіяльність державного реєстратора визначаються Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".

{Статтю 16 доповнено частиною згідно із Законом № 835-VIII від 26.11.2015}

Стаття 17. Термін подання скарги

Скарга на рішення, що оскаржувалось, може бути подана до органу або посадовій особі вищого рівня протягом одного року з моменту його прийняття, але не пізніше одного місяця з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням. Скарги, подані з порушенням зазначеного терміну, не розглядаються.

Пропущений з поважної причини термін може бути поновлений органом чи посадовою особою, що розглядає скаргу.

Рішення вищого державного органу, який розглядав скаргу, в разі незгоди з ним громадянина може бути оскаржено до суду в термін, передбачений законодавством України.

Стаття 18. Права громадянина при розгляді заяви чи скарги

Громадянин, який звернувся із заявою чи скарою до органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, засобів масової інформації, посадових осіб, має право: особисто викласти аргументи особі, що перевіряла заяву чи скаргу, та брати участь у перевірці поданої скарги чи заяви; знайомитися з матеріалами перевірки;

подавати додаткові матеріали або наполягати на їх запиті органом, який розглядає заяву чи скаргу;

бути присутнім при розгляді заяви чи скарги;

користуватися послугами адвоката або представника трудового колективу, організації, яка здійснює правозахисну функцію, оформивши це уповноваження у встановленому законом порядку;

одержати письмову відповідь про результати розгляду заяви чи скарги;

висловлювати усно або письмово вимогу щодо дотримання таємниці розгляду заяви чи скарги;

вимагати відшкодування збитків, якщо вони стали результатом порушень встановленого порядку розгляду звернень.

Стаття 19. Обов'язки органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, засобів масової інформації, їх керівників та інших посадових осіб щодо розгляду заяв чи скарг

Органи державної влади і місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, об'єднання громадян, засоби масової інформації, їх керівники та інші посадові особи в межах своїх повноважень зобов'язані:

об'єктивно, всебічно і вчасно перевіряти заяви чи скарги;

у разі прийняття рішення про обмеження доступу громадянина до відповідної інформації при розгляді заяви чи скарги скласти про це мотивовану постанову;

{Частина першу статті 19 доповнено абзацом згідно із Законом № 2384-IV від 20.01.2005}

на прохання громадянина запрошувати його на засідання відповідного органу, що розглядає його заяву чи скаргу;

скасовувати або змінювати оскаржувані рішення у випадках, передбачених законодавством України, якщо вони не відповідають закону або іншим нормативним актам, невідкладно вживати заходів до припинення неправомірних дій, виявляти, усувати причини та умови, які сприяли порушенням;

забезпечувати поновлення порушених прав, реальне виконання прийнятих у зв'язку з заявою чи скарою рішень;

письмово повідомляти громадянина про результати перевірки заяви чи скарги і суть прийнятого рішення;

вживати заходів щодо відшкодування у встановленому законом порядку матеріальних збитків, якщо їх було завдано громадянину в результаті ущемлення його прав чи законних інтересів, вирішувати питання про відповідальність осіб, з вини яких було допущено порушення, а також на прохання громадянина не пізніш як у місячний термін довести прийняте рішення до відома органу місцевого самоврядування, трудового колективу чи об'єднання громадян за місцем проживання громадянина;

у разі визнання заяви чи скарги необґрунтованою роз'яснити порядок оскарження прийнятого за нею рішення;

не допускати безпідставної передачі розгляду заяв чи скарг іншим органам;

особисто організувати та перевіряти стан розгляду заяв чи скарг громадян, вживати заходів до усунення причин, що їх породжують, систематично аналізувати та інформувати населення про хід цієї роботи.

У разі необхідності та за наявності можливостей розгляд звернень громадян покладається на посадову особу чи підрозділ службового апарату, спеціально уповноважені здійснювати цю роботу, в межах бюджетних асигнувань. Це положення не скасовує вимоги абзацу дев'ятого частини першої цієї статті.

Стаття 20. Термін розгляду звернень громадян

Звернення розглядаються і вирішуються у термін не більше одного місяця від дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, - невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання. Якщо в місячний термін вирішити порушені у зверненні питання неможливо, керівник відповідного органу, підприємства, установи, організації або його заступник встановлюють необхідний термін для його розгляду, про що повідомляється особі, яка подала звернення. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати сорока п'яти днів.

На обгрунтовану письмову вимогу громадянина термін розгляду може бути скорочено від встановленого цією статтею терміну.

Звернення громадян, які мають встановлені законодавством пільги, розглядаються у першочерговому порядку.

Стаття 21. Безоплатність розгляду звернення

Органи державної влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, об'єднання громадян, посадові особи розглядають звернення громадян, не стягуючи плати.

Стаття 22. Особистий прийом громадян

Керівники та інші посадові особи органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян зобов'язані проводити особистий прийом громадян.

Прийом проводиться регулярно у встановлені дні та години, у зручний для громадян час, за місцем їх роботи і проживання. Графіки прийому доводяться до відома громадян.

Порядок прийому громадян в органах державної влади, місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, об'єднаннях громадян визначається їх керівниками.

Усі звернення громадян на особистому прийомі реєструються. Якщо вирішити порушені в усному зверненні питання безпосередньо на особистому прийомі неможливо, воно розглядається у тому ж порядку, що й письмове звернення. Про результати розгляду громадянина повідомляється письмово або усно, за бажанням громадянина.

Стаття 23. Організація прийому громадян вищими посадовими особами

Вищі посадові особи держави - Президент України, Голова Верховної Ради України, Прем'єр-міністр України - здійснюють прийом у встановленому ними порядку.

Стаття 23¹. Електронна петиція, порядок її подання та розгляду

Громадяни можуть звернутися до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування з електронними петиціями через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції.

В електронній петиції має бути викладено суть звернення, зазначено прізвище, ім'я, по батькові автора (ініціатора) електронної петиції, адресу електронної пошти. На веб-сайті відповідного органу або громадського об'єднання, що здійснює збір підписів, обов'язково зазначаються дата початку збору підписів та інформація щодо загальної кількості та переліку осіб, які підписали електронну петицію.

Електронна петиція не може містити заклики до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, заклики до вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини.

Відповідальність за зміст електронної петиції несе автор (ініціатор) електронної петиції.

Для створення електронної петиції до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування її автор (ініціатор) заповнює спеціальну форму на офіційному веб-сайті органу, якому вона адресована, або веб-сайті громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронних петицій, та розміщує текст електронної петиції.

Електронна петиція оприлюднюється на офіційному веб-сайті відповідно Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування або на веб-сайті громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронних петицій, протягом двох робочих днів з дня надсилання її автором (ініціатором).

У разі невідповідності електронної петиції встановленим вимогам оприлюднення такої петиції не здійснюється, про що повідомляється автору (ініціатору) не пізніше строку, встановленого для оприлюднення.

Дата оприлюднення електронної петиції на офіційному веб-сайті відповідно Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, відповідного органу місцевого самоврядування або на веб-сайті громадського об'єднання є датою початку збору підписів на її підтримку.

Відповідні органи державної влади, органи місцевого самоврядування та громадські об'єднання під час збору підписів на підтримку електронної петиції зобов'язані забезпечити:

безоплатність доступу та користування інформаційно-телекомунікаційною системою, за допомогою якої здійснюється збір підписів;

електронну реєстрацію громадян для підписання петиції;

недопущення автоматичного введення інформації, у тому числі підписання електронної петиції, без участі громадянина;

фіксацію дати і часу оприлюднення електронної петиції та підписання її громадянином.

Електронна петиція, яка в установленний строк не набрала необхідної кількості голосів на її підтримку, після завершення строку збору підписів на її підтримку розглядається як звернення громадян відповідно до цього Закону.

Електронна петиція, адресована відповідно Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, розглядається у порядку, встановленому цією статтею, за умови збору на її підтримку не менш як 25000 підписів громадян протягом не більше трьох місяців з дня оприлюднення петиції.

Вимоги до кількості підписів громадян на підтримку електронної петиції до органу місцевого самоврядування та строку збору підписів визначаються статутом територіальної громади.

Електронна петиція, збір підписів на підтримку якої здійснювався через веб-сайт громадського об'єднання і яка протягом встановленого строку набрала необхідну кількість підписів на її підтримку, не пізніше наступного дня після набрання необхідної кількості підписів надсилається громадським об'єднанням органу, якому адресована петиція, із зазначенням інформації про дату початку збору підписів, дату направлення електронної петиції, загальну кількість та перелік осіб, які підписали електронну петицію (чи посилення на джерело такої інформації в мережі Інтернет), строк збору підписів, назву та адресу електронної пошти громадського об'єднання.

Інформація про початок розгляду електронної петиції, яка в установленний строк набрала необхідну кількість голосів на її підтримку, оприлюднюється на офіційному веб-сайті відповідно Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, відповідного органу місцевого самоврядування не пізніш як через три робочі дні після набрання необхідної кількості підписів на підтримку петиції, а в разі отримання електронної петиції від громадського об'єднання - не пізніш як через два робочі дні після отримання такої петиції.

Розгляд електронної петиції здійснюється невідкладно, але не пізніше десяти робочих днів з дня оприлюднення інформації про початок її розгляду.

Якщо електронна петиція містить клопотання про її розгляд на парламентських слуханнях у Верховній Раді України або громадських слуханнях відповідної територіальної громади, автор (ініціатор) петиції має право представити електронну петицію на таких слуханнях. У такому разі строк розгляду електронної петиції продовжується на строк, необхідний для проведення відповідних слухань.

Порядок розгляду електронної петиції, адресованої Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування, визначається відповідно Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, місцевою радою.

Про підтримку або непідтримку електронної петиції публічно оголошується на офіційному веб-сайті Президентом України - щодо електронної петиції, адресованої Президенту України, Головою Верховної Ради України - щодо електронної петиції, адресованої Верховній Раді України, Прем'єр-міністром України - щодо електронної петиції, адресованої Кабінету Міністрів України, головою відповідної місцевої ради - щодо електронної петиції, адресованої органу місцевого самоврядування.

У відповіді на електронну петицію повідомляється про результати розгляду порушених у ній питань із відповідним обґрунтуванням.

Відповідь на електронну петицію не пізніше наступного робочого дня після закінчення її розгляду оприлюднюється на офіційному веб-сайті органу, якому вона була адресована, а також надсилається у письмовому вигляді автору (ініціатору) електронної петиції та відповідному громадському об'єднанню, яке здійснювало збір підписів на підтримку відповідної електронної петиції.

У разі визнання за доцільне викладені в електронній петиції пропозиції можуть реалізовуватися органом, якому вона адресована, шляхом прийняття з питань, віднесених до його компетенції, відповідного рішення. Президентом України, Кабінетом Міністрів України, народними депутатами України за результатами розгляду електронної петиції можуть розроблятися та вноситися в установленому порядку на розгляд Верховної Ради України законопроекти, спрямовані на вирішення порушених у петиції питань.

Інформація про кількість підписів, одержаних на підтримку електронної петиції, та строки їх збору зберігається не менше трьох років з дня оприлюднення петиції.

Розділ III

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН

Стаття 24. Відповідальність посадових осіб за порушення законодавства про звернення громадян

Особи, винні у порушенні цього Закону, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність, передбачену законодавством України.

Стаття 25. Відшкодування збитків громадянину у зв'язку з порушенням вимог цього Закону при розгляді його скарги

У разі задоволення скарги орган або посадова особа, які прийняли неправомірне рішення щодо звернення громадянина, відшкодовують йому завдані матеріальні збитки, пов'язані з поданням і розглядом скарги, обґрунтовані витрати, понесені у зв'язку з виїздом для розгляду скарги на вимогу відповідного органу, і втрачений за цей час заробіток. Спори про стягнення витрат розглядаються в судовому порядку.

Громадянину на його вимогу і в порядку, встановленому чинним законодавством, можуть бути відшкодовані моральні збитки, завдані неправомірними діями або рішеннями органу чи посадової особи при розгляді скарги. Розмір відшкодування моральних (немайнових) збитків у грошовому виразі визначається судом.

Стаття 26. Відповідальність громадян за подання звернень протиправного характеру

Подання громадянином звернення, яке містить наклеп і образи, дискредитацію органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та їхніх посадових осіб, керівників та інших посадових осіб підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, заклики до розпалювання національної, расової, релігійної ворожнечі та інших дій, тягне за собою відповідальність, передбачену чинним законодавством.

Стаття 27. Відшкодування витрат по перевірці звернень, які містять завідомо неправдиві відомості

Витрати, зроблені органом державної влади, місцевого самоврядування, підприємством, установою, організацією незалежно від форм власності, об'єднанням громадян, засобами масової інформації у зв'язку з перевіркою звернень, які містять завідомо неправдиві відомості, можуть бути стягнуті з громадянина за рішенням суду.

Стаття 28. Контроль за дотриманням законодавства про звернення громадян

Контроль за дотриманням законодавства про звернення громадян відповідно до своїх повноважень здійснюють Верховна Рада України, народні депутати України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Уповноважений з прав людини Верховної Ради України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські, районні, районні в містах Києві та Севастополі державні адміністрації, сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі комітети, депутати місцевих рад, а також міністерства, інші центральні органи виконавчої влади щодо підпорядкованих їм підприємств, установ та організацій.

{Статтю 29 виключено на підставі Закону № 1697-VII від 14.10.2014}

Закон України
«Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні
засобами масової інформації»

від 23 вересня 1997 року № 539/97-ВР

(із змінами)

Цей Закон відповідно до Конституції України визначає порядок всебічного і об'єктивного висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування засобами масової інформації і захисту їх від монопольного впливу органів тієї чи іншої гілки державної влади або органів місцевого самоврядування, є складовою частиною законодавства України про інформацію.

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі вживаються терміни у такому значенні:

висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні - одержання, збирання, створення, поширення, використання і зберігання інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб про роботу цих органів;

державне замовлення на висвітлення діяльності органів державної влади - замовлення на висвітлення діяльності Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, розміщення якого забезпечує Національна рада України на каналах телерадіоорганізацій України, яке оформляється відповідно постановами Верховної Ради України, розпорядженнями Президента України, Кабінету Міністрів України;

{Статтю 1 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 133-XIV від 30.09.98; із змінами, внесеними згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

аудіовізуальний (електронний) засіб масової інформації органу державної влади чи органу місцевого самоврядування - засіб масової інформації, засновником (співзасновником) якого є орган державної влади або орган місцевого самоврядування і який повністю або частково утримується за рахунок державного чи місцевих бюджетів;

{Абзац четвертий статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 917-VIII від 24.12.2015}

порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування - розклад, обсяг, форми і методи оприлюднення відомостей про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування в межах визначених цим Законом квот часу, газетних (журнальних) площ та виділених коштів;

офіційні друковані видання - видання Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів, центральних органів виконавчої влади, інших державних органів із спеціальним статусом, що видаються з метою опублікування нормативно-правових актів, рішень цих органів та інформації, обов'язковість опублікування якої передбачена законодавством, під час підготовки яких не використовується творча праця журналістів;

{Абзац шостий статті 1 в редакції Закону № 917-VIII від 24.12.2015}

інформаційні служби органів державної влади та органів місцевого самоврядування - структурні підрозділи цих органів, що виконують інформаційно-аналітичні функції та забезпечують зв'язки із засобами масової інформації, громадськістю;

офіційна інформація органів державної влади та органів місцевого самоврядування (далі - офіційна інформація) - офіційна документована інформація, створена в процесі діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, яка доводиться до відома населення в порядку, встановленому Конституцією України, законами України "Про інформацію" та "Про доступ до публічної інформації", цим Законом.

{Абзац восьмий статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1170-VII від 27.03.2014}

Стаття 2. Загальні засади висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування засобами масової інформації

Засоби масової інформації України відповідно до законодавства України мають право висвітлювати всі аспекти діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані надавати засобам масової інформації повну інформацію про свою діяльність через відповідні інформаційні служби органів державної влади та органів місцевого самоврядування, забезпечувати журналістам вільний доступ до неї, крім випадків, передбачених Законом України "Про державну таємницю", не чинити на них будь-якого тиску і не втручатися в їх виробничий процес. Засоби масової інформації можуть проводити власне дослідження і аналіз діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, давати їй оцінку, коментувати.

Розрив чи змішування змісту офіційної інформації, що оприлюднюється, коментарями засобу масової інформації або журналістом не допускається.

Право висвітлення і коментування діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, подій державного життя в Україні гарантується Конституцією, цим Законом, іншими законами України.

{Статтю 3 виключено на підставі Закону № 2938-VI від 13.01.2011}

Стаття 4. Мова поширення інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування

Інформація про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування поширюється державною та іншими мовами в порядку, встановленому Законом України "Про забезпечення функціонування української мови як державної".

{Стаття 4 в редакції Законів № 5029-VI від 03.07.2012, № 2704-VIII від 25.04.2019}

Стаття 5. Порядок фінансування засобів масової інформації по висвітленню діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування

Порядок фінансування засобів масової інформації по висвітленню діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, засновниками чи співзасновниками яких є ці органи, визначається в договорах між органами державної влади та органами місцевого самоврядування і редакціями засобів масової інформації, а також у статутах редакцій цих засобів масової інформації.

Недержавні засоби масової інформації висвітлюють діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування на умовах, передбачених в укладеній між цими органами і редакціями засобів масової інформації угоді. Якщо така угода не укладена, то редакція недержавного засобу масової інформації має право самостійно, відповідно до законодавства України, висвітлювати діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, визначаючи у своєму статуті джерела фінансування витрат на це висвітлення.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах коштів, передбачених у державному або місцевих бюджетах на висвітлення їх діяльності, формують замовлення засобам масової інформації на:

створення спеціальних звітів і репортажів про важливі події, що відбуваються в державі, про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

проведення прямих теле- і радіотрансляцій про їх діяльність;
організацію систематичних (проблемних, тематичних) теле- і радіопередач та сторінок (рубрик) у друкованих засобах масової інформації;

створення та поширення інформації, авторських матеріалів про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування роз'яснювального характеру;

запис і зберігання відео- і аудіоматеріалів про висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Видатки на фінансування засобів масової інформації щодо висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування передбачаються у Державному бюджеті України та в місцевих бюджетах окремо.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування у своїх кошторисах зобов'язані передбачати витрати на висвітлення своєї діяльності засобами масової інформації.

Розділ II

ІНФОРМАЦІЙНІ СЛУЖБИ ТА ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Стаття 6. Інформаційні служби органів державної влади та органів місцевого самоврядування

Інформація про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування може отримуватися засобами масової інформації від цих органів безпосередньо або через їх інформаційні служби чи бути зібрана працівниками засобів масової інформації.

Інформаційні служби (інформаційні управління, інформаційно-аналітичні підрозділи, прес-служби, прес-центри, управління і центри громадських зв'язків, прес-бюро, прес-секретарі та прес-аташе з відповідним апаратом) органів державної влади та органів місцевого самоврядування збирають, аналізують, обробляють та оперативно надають інформацію про діяльність цих органів у повному обсязі засобам масової інформації, крім випадків, передбачених Законом України "Про державну таємницю".

Для висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування їх інформаційні служби мають право використовувати такі форми підготовки та оприлюднення інформації:

випуск і поширення бюлетенів (спеціальних бюлетенів), прес-релізів, оглядів, інформаційних збірників, експрес-інформації тощо;

проведення прес-конференцій, брифінгів, організація інтерв'ю з керівниками органів державної влади та органів місцевого самоврядування для працівників вітчизняних і зарубіжних засобів масової інформації;

підготовка і проведення теле- і радіопередач;

забезпечення публікацій (виступів) у засобах масової інформації керівників або інших відповідальних працівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

створення архівів інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

інші форми поширення офіційної інформації, що не суперечать законодавству України.

Стаття 7. Засоби масової інформації органів державної влади та органів місцевого самоврядування

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування мають право засновувати або бути співзасновниками аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації в порядку, встановленому законодавством України, і в межах коштів, що виділяються з державного чи місцевих бюджетів на висвітлення їх діяльності, або за рахунок перерозподілу коштів, що виділяються на забезпечення функціонування цих органів.

{Стаття 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 917-VIII від 24.12.2015}

Стаття 7¹. Офіційні друковані видання

Засновниками офіційних друкованих видань можуть бути центральні органи державної влади.

Офіційні друковані видання вносяться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації друкованих засобів масової інформації, до Державного реєстру друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єкти інформаційної діяльності.

В офіційних друкованих виданнях забороняється розміщувати рекламу або будь-яку іншу інформацію, обов'язковість опублікування якої не передбачена законодавством.

Фінансування видатків на підготовку, випуск і розповсюдження офіційних друкованих видань здійснюється за рахунок і в межах коштів, що передбачаються для утримання відповідних центральних органів державної влади.

Обов'язкові безоплатні примірники офіційних друкованих видань після друкування доставляються одержувачам відповідно до Закону України "Про обов'язковий примірник документів".

{Закон доповнено статтею 7¹ згідно із Законом № 917-VIII від 24.12.2015}

Стаття 8. Висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування інформаційними агентствами

Інформаційні агентства, створені в Україні відповідно до Закону України "Про інформаційні агентства", мають право на поширення інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Інформаційні агентства України, незалежно від їх виду, відповідно до Конституції України і Закону України "Про інформаційні агентства" на договірних засадах збирають, обробляють, створюють, готують до поширення офіційну інформацію про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, випускають і розповсюджують інформаційну продукцію про діяльність цих органів. Державні інформаційні агентства систематично інформують громадськість про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, перебування вищих посадових осіб у робочих поїздках по Україні, а також про візити офіційних державних делегацій і вищих посадових осіб в інші країни, прийом зарубіжних офіційних делегацій і посадових осіб інших держав.

На вимогу Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, Голови Верховного Суду України та Голови Конституційного Суду України державні інформаційні агентства зобов'язані передавати тексти їх екстрених виступів та заяв з важливих питань державного життя.

Розділ III

ФОРМИ І ПОРЯДОК ВИСВІТЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ АУДІОВІЗУАЛЬНИМИ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Стаття 9. Висвітлення діяльності Верховної Ради України

Порядок і форми обов'язкового висвітлення діяльності Верховної Ради України аудіовізуальними засобами масової інформації (виконання державного замовлення) визначаються окремою Постановою Верховної Ради України на весь період повноважень Верховної Ради України чергового скликання.

Голова Верховної Ради України в установленому порядку організовує роботу Апарату Верховної Ради України щодо укладання договорів з телерадіоорганізаціями про висвітлення діяльності Верховної Ради України.

{Стаття 9 із змінами, внесеними згідно із Законами № 133-XIV від 30.09.98, № 207-IV від 24.10.2002, № 3199-IV від 15.12.2005}

Стаття 10. Висвітлення діяльності Президента України

Акціонерне товариство "Національна суспільна телерадіокомпанія України" має право висвітлювати діяльність Президента України безпосередньо або шляхом оприлюднення офіційної інформації, отриманої від прес-служби Президента України.

{Частина перша статті 10 в редакції Закону № 271-VIII від 19.03.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2210-VIII від 16.11.2017}

Обов'язковому висвітленню в аудіовізуальних засобах масової інформації підлягають: звернення Президента України з посланнями до народу та щорічними і позачерговими посланнями до Верховної Ради України про внутрішнє та зовнішнє становище України; участь Президента України в офіційних заходах, що проводяться в державі; ведення переговорів та укладання міжнародних договорів України при здійсненні керівництва зовнішньоекономічною діяльністю держави; репортажі про офіційні візити в інші країни та прийоми делегацій і посадових осіб з інших держав; участь у пленарних засіданнях Верховної Ради України, в засіданнях Кабінету Міністрів України, в робочих нарадах з представниками органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; видані Президентом України укази і розпорядження; робочі поїздки по країні та інше.

Стаття 11. Висвітлення діяльності Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади

У засобах масової інформації висвітлюються засідання Кабінету Міністрів України, на яких розглядаються питання, що належать до його конституційних повноважень; видані постанови і розпорядження, заяви Кабінету Міністрів України та Прем'єр-міністра України; наради з широкого кола соціально-економічних та регіональних питань; візити офіційних урядових делегацій України за кордон, їх участь у міжнародних форумах, а також перебування в Україні офіційних іноземних урядових делегацій; проведення загальнодержавних і міжнародних заходів, організація яких покладається на Кабінет Міністрів України.

Інформація про діяльність Кабінету Міністрів України, центральних і місцевих органів виконавчої влади здійснюється у формі офіційних повідомлень, репортажів, коментарів та інтерв'ю членів Кабінету Міністрів України і керівників центральних та місцевих органів виконавчої влади, прес-конференцій, брифінгів, "круглих столів", щотижневих інформаційних аналітичних передач.

Рішення про повну теле- і радіотрансляцію або розширений теле- і радіозвіт про засідання Кабінету Міністрів України чи проведення інших важливих державних заходів, організація яких покладається на Кабінет Міністрів України, приймає Прем'єр-міністр України не пізніше як за добу до часу теле- і радіотрансляції, за винятком окремих непередбачених надзвичайних ситуацій, коли теле- і радіотрансляція здійснюється негайно.

Діяльність місцевих органів виконавчої влади висвітлюється регіональними телерадіоорганізаціями. Місцеві органи виконавчої влади укладають відповідні угоди на висвітлення їх діяльності з регіональними телерадіоорганізаціями за рахунок місцевих бюджетів.

Стаття 12. Висвітлення діяльності судів загальної юрисдикції України та Конституційного Суду України

Висвітлення діяльності судів загальної юрисдикції України та Конституційного Суду України здійснюється аудіовізуальними засобами масової інформації на засадах укладених між ними угод та з урахуванням специфіки роботи цих судів.

Стаття 13. Порядок висвітлення діяльності районних і обласних рад, Київської та Севастопольської міських рад

Висвітлення діяльності районних і обласних рад, Київської та Севастопольської міських рад здійснюється на засадах замовлень чи укладених угод з відповідними державними або недержавними телерадіоорганізаціями.

Стаття 14. Офіційні виступи і заяви вищих посадових осіб держави

Порядок поширення акціонерним товариством "Національна суспільна телерадіокомпанія України" повідомлень Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, Голови Верховного Суду України, Голови Конституційного Суду України та надання їм прямого ефіру для екстрених офіційних виступів визначається Законом України "Про суспільне телебачення і радіомовлення України".

{Частина перша статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2210-VIII від 16.11.2017}

Фінансування витрат на поширення таких повідомлень здійснюється з державного бюджету за рахунок видатків, передбачених на фінансування відповідних державних органів.

{Стаття 14 в редакції Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

{Статтю 15 виключено на підставі Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

Стаття 16. Висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в інформаційних програмах

Національна телекомпанія України і Національна радіокомпанія України включають до інформаційних програм у день, коли відбувалася відповідна подія, повідомлення про:

особливо актуальні рішення Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховного Суду України, Конституційного Суду України;

звернення і послання Президента України, заяви Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Верховного Суду України та Конституційного Суду України;

міжнародні контакти та переговори в Україні і за кордоном Президента України, Голови Верховної Ради України, делегацій Кабінету Міністрів України, офіційні візити парламентських делегацій, глав іноземних держав та урядів до України;

прес-конференції, важливі зустрічі з громадянами та виступи Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, Голови Верховного Суду України та Голови Конституційного Суду України;

інші суспільно значимі факти діяльності органів державної влади України;

важливі факти діяльності органів місцевого самоврядування.

Стаття 17. Створення інформаційних відео- і аудіозаписів про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування та їх зберігання в державних архівах

Інформаційні служби органів державної влади та органів місцевого самоврядування самостійно або за допомогою Національної телекомпанії України і Національної радіокомпанії України здійснюють відео- та аудіозаписи засідань Верховної Ради України, офіційних заходів за участю Президента України, засідань Кабінету Міністрів України, Верховного Суду України, Конституційного Суду України. Для таких записів встановлюється безстроковий режим зберігання у державних архівах. Записи заходів закритого типу здійснюються та зберігаються відповідно до вимог законодавства України.

Відео- та аудіозаписи про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що зберігаються в державних архівах, можуть використовуватися громадянами України і журналістами відповідно до Закону України "Про Національний архівний фонд і архівні установи" та Закону України "Про державну таємницю".

Норми цієї статті не обмежують права акредитованих журналістів і технічних працівників здійснювати власний відео- та аудіозапис на засіданнях, нарадах, інших офіційних заходах для власних архівів.

Стаття 18. Інші теле- і радіопередачі про діяльність органів державної влади України та органів місцевого самоврядування

Державні аудіовізуальні засоби масової інформації в процесі формування програмної політики повинні передбачати в інших програмах всебічне і об'єктивне інформування населення про принципи державного устрою, основні напрями внутрішньої і зовнішньої політики України, роботу органів державної влади та органів місцевого самоврядування, позиції депутатських груп і фракцій у Верховній Раді України, окремих народних депутатів України, про програму діяльності Кабінету Міністрів України, розгляд справ і розв'язання спорів судами.

{Статтю 19 виключено на підставі Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

Стаття 19¹. Розміщення державного замовлення на аудіо- і відеоінформаційну продукцію та контроль за дотриманням порядку, форм і стандартів мовлення

Розміщення державного замовлення на аудіо- і відеоінформаційну продукцію про діяльність Верховної Ради України, Президента України та Кабінету Міністрів України забезпечується Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення.

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення здійснює контроль за дотриманням порядку, форм і стандартів мовлення.

{Закон доповнено статтею 19¹ згідно із Законом № 133-XIV від 30.09.98}

Розділ IV

ПОРЯДОК ВИСВІТЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ДРУКОВАНИМИ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Стаття 20. Висвітлення діяльності органів державної влади друкованими засобами масової інформації

Діяльність Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, Верховного Суду України, Конституційного Суду України висвітлюється в друкованих засобах масової інформації загальнодержавної та зарубіжної сфери розповсюдження на умовах, визначених у договорах між органами державної влади і редакціями цих друкованих засобів масової інформації.

У друкованих засобах масової інформації регіональної і місцевої (обласні, міські, районні) сфери розповсюдження оприлюднюються відомості про діяльність органів державної влади, що спеціально готує і надсилає їм державне інформаційне агентство (ДІНАУ) за рахунок коштів, виділених у державному бюджеті на зазначені цілі.

Стаття 21. Висвітлення діяльності місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування в друкованих засобах масової інформації

Діяльність місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування висвітлюється в друкованих засобах масової інформації регіональної та місцевої сфери розповсюдження на умовах, визначених у договорах між цими органами і редакціями зазначених друкованих засобів масової інформації.

Стаття 21¹. Доведення до відома населення законів України та інших нормативно-правових актів

Доведення до відома населення законів України та інших нормативно-правових актів здійснюється шляхом їх офіційного опублікування відповідно до закону державними друкованими засобами масової інформації та офіційними друкованими виданнями (офіційними виданнями), висвітлення аудіовізуальними засобами масової інформації, оприлюднення на офіційних веб-сайтах органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також в інший спосіб, визначений законом.

{Закон доповнено статтею 21¹ згідно із Законом № 2578-VIII від 02.10.2018}

Стаття 22. Опублікування офіційних документів органів державної влади та органів місцевого самоврядування

Закони України, постанови Верховної Ради України, укази та розпорядження Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, постанови Верховного Суду України, рішення та висновки Конституційного Суду України, рішення органів місцевого самоврядування, інші нормативно-правові акти публікуються в офіційних друкованих виданнях. У друкованих засобах масової інформації можуть публікуватися офіційні документи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інша публічна інформація відповідно до законодавства і на засадах, передбачених укладеним між такими органами та редакціями друкованих засобів масової інформації договором.

{Стаття 22 в редакції Закону № 917-VIII від 24.12.2015}

Стаття 23. Особливості висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, виступів народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад у друкованих засобах масової інформації

Висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, опублікування прийнятих такими органами нормативно-правових актів, рішень про свою діяльність, виступів народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад, а також інформації, обов'язковості опублікування якої передбачена законодавством, здійснюється на договірних засадах відповідно до законодавства.

{Стаття 23 в редакції Закону № 917-VIII від 24.12.2015}

Розділ V

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ПОРЯДОК ВИСВІТЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Стаття 24. Відповідальність за порушення законодавства України про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування

Особи, винні в порушенні законодавства України про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування засобами масової інформації, несуть дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну та кримінальну відповідальність відповідно до законодавства України.

Стаття 25. Підстави відповідальності за порушення цього Закону

Порушеннями цього Закону вважаються всі допущені в процесі висвітлення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування засобами масової інформації відступи від його норм та положень, а також порушення, зазначені в статті 47 Закону України "Про інформацію", статті 34 Закону України "Про інформаційні агентства", статті 41 Закону України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" та статті 46 Закону України "Про телебачення і радіомовлення".

Стаття 26. Розгляд спорів

Спори, які виникають у зв'язку з порушеннями порядку висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування засобами масової інформації, вирішуються судом, іншими державними органами у межах їх компетенції та відповідно до порядку, встановленого законодавством України.

Розділ VI

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.
2. Кабінету Міністрів України привести свої рішення у відповідність із цим Законом у тримісячний термін.

Закон України
«Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів»
від 23 вересня 1997 року № 540/97-ВР
(із змінами)

Цей Закон визначає правові, економічні, організаційні засади державної підтримки засобів масової інформації та соціального захисту журналістів.

Як складова частина законодавства України про свободу слова та інформаційну діяльність цей Закон посилює систему правового регулювання в інформаційній сфері.

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Поняття і терміни

Основні поняття і терміни, що вживаються в цьому Законі, мають таке значення:

державна підтримка засобів масової інформації - сукупність правових, економічних, соціальних, організаційних та інших заходів державного сприяння зміцненню і розвитку інформаційної галузі, її інфраструктури;

державний засіб масової інформації:

а) державна теле- і радіомовна організація (стаття 12 Закону України "Про телебачення і радіомовлення");

б) державне інформаційне агентство (статті 7 і 8 Закону України "Про інформаційні агентства");

{Абзац шостий частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 917-VIII від 24.12.2015}

комунальний засіб масової інформації - аудіовізуальний (електронний) засіб масової інформації, створений органом місцевого самоврядування або органом місцевого самоврядування спільно з місцевою державною адміністрацією як засновником (співзасновником) на базі чи за участю комунальної власності та відповідного фінансування з місцевого бюджету і статутном (програмним) цілями, програмною концепцією редакції (юридичної особи) якого передбачається, зокрема, інформування громадян про діяльність цього органу та вищих органів державної влади;

{Абзац сьомий частини першої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 917-VIII від 24.12.2015}

{Абзац восьмий частини першої статті 1 виключено на підставі Закону № 917-VIII від 24.12.2015}

районне, міське, міськрайонне телерадіомовлення - теле- і радіомовлення, здійснюване комунальними районними, міськими або міськрайонними (спільними для району і міста) теле- і радіомовними організаціями;

журналіст - творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для засобів масової інформації, виконує редакційно-посадові службові обов'язки в засобі масової інформації (в штаті або на позаштатних засадах) відповідно до професійних назв посад (роботи) журналіста, які зазначаються в державному класифікаторі професій України;

засіб масової інформації рекламного характеру - засіб масової інформації, в якому реклама перевищує: 40 відсотків обсягу одного номера друкованого видання, 15 відсотків - загального обсягу мовлення теле- і радіоорганізації;

засіб масової інформації еротичного характеру - засіб масової інформації, в якому систематично експлуатуються інтерес до сексу, а сексуальна тематика є провідною;

совіартість виготовлення одного примірника передплатного видання - будь-які прями матеріальні і загальновиробничі витрати, пов'язані із створенням друкованих періодичних засобів масової інформації (видань), без урахування колірності друку видання та витрат на оформлення передплати, доставку передплатникам друкованих періодичних видань чи будь-яких інших витрат розповсюджувача.

{Частина першу статті 1 доповнено абзацом згідно із Законом № 214-IV від 24.10.2002}

Інші поняття і терміни вживаються в цьому Законі в значеннях, визначених законодавством України.

Стаття 2. Сфера дії Закону

Визначені цим Законом норми державної підтримки застосовуються до всіх засобів масової інформації, які діють відповідно до Конституції України, незалежно від їх ідеологічного і політичного спрямування та від форм власності, крім засобів масової інформації, зазначених у частині третій цієї статті.

Норми цього Закону поширюються також на телерадіоцентри та підприємства поліграфії і зв'язку тією мірою, наскільки вони забезпечують діяльність цих засобів масової інформації.

{Частина друга статті 2 в редакції Закону № 2680-III від 13.09.2001}

Не застосовуються норми державної підтримки до засобів масової інформації:

рекламного характеру;

еротичного характеру;

заснованих за участю юридичних або фізичних осіб, до сфери діяльності яких входять виробництво та постачання паперу, поліграфічного обладнання, технічних засобів мовлення;

заснованих в Україні міжнародними організаціями або за участю юридичних чи фізичних осіб інших держав, осіб без громадянства;

у яких понад 50 відсотків загального обсягу випуску становлять матеріали зарубіжних засобів масової інформації.

Норми соціального захисту відповідно до цього Закону застосовуються до журналістів і, в межах, визначених його окремими статтями, прирівняних до них інших творчих працівників зазначених засобів масової інформації.

Забезпечення реалізації норм цього Закону, включаючи визначення порядку регулювання та надання державної підтримки засобам масової інформації, запровадження з цією метою відповідних тарифів і створення сприятливих умов розвитку, методики і порядку регулювання заробітної плати, охорони праці і соціального захисту журналістів, здійснення інших заходів покладається на Кабінет Міністрів України.

Розділ II

ОСНОВНІ НАПРЯМИ І ФОРМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Стаття 3. Підстави та умови надання державної адресної підтримки засобам масової інформації

Державна адресна підтримка надається виключно засобам масової інформації для дітей та юнацтва, для осіб з інвалідністю, спеціалізованим науковим виданням, що видаються науковими установами та навчальними закладами не нижче третього рівня акредитації, і засобам масової інформації, які цілеспрямовано сприяють розвитку мов та культур національних меншин України, а також періодичним виданням літературно-художнього напрямку.

{Частина перша статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2505-IV від 25.03.2005, № 1000-V від 03.05.2007, № 2249-VIII від 19.12.2017}

Державна підтримка засобу масової інформації припиняється у разі встановлення судом порушень засобом масової інформації вимог Конституції України, фактів зловживання свободою діяльності засобів масової інформації, що завдає матеріальної і моральної шкоди юридичним і фізичним особам. Відновлення державної підтримки можливе лише після виконання судового рішення у повному обсязі та не раніше ніж через рік після її припинення.

{Стаття 3 в редакції Закону № 2680-III від 13.09.2001}

Стаття 4. Організація фінансово-економічної та іншої державної підтримки засобів масової інформації

Державна підтримка засобів масової інформації здійснюється шляхом протекціоністської політики зниження споживчої вартості інформаційної продукції, включаючи податкове, тарифне, митне, валютне та господарське регулювання, відшкодування збитків, подання фінансової допомоги.

Необхідні для фінансової допомоги кошти визначаються в Державному бюджеті України окремим рядком і обслуговуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

{Частина друга статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

Визначені для фінансової допомоги кошти використовуються з метою надання:

{Абзац перший частини третьої статті 4 в редакції Закону № 917-VIII від 24.12.2015}

додаткової економічної підтримки (дотації) районному, міському та міськрайонному телерадіомовленню;

{Абзац другий частини третьої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 917-VIII від 24.12.2015}

фінансової допомоги засобам масової інформації для дітей та юнацтва і спеціалізованим науковим виданням, що видаються науковими установами та навчальними закладами не нижче третього рівня акредитації, а також періодичним виданням літературно-художнього напрямку;

{Абзац третій частини третьої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2505-IV від 25.03.2005}

економічної підтримки телерадіоцентрам та поліграфічним підприємствам і підприємствам зв'язку відповідно до вимог статті 2 цього Закону.

{Частина третя статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 76-VIII від 28.12.2014}

Розподіл коштів, зазначених у частині другій цієї статті, здійснюється Кабінетом Міністрів України.

{Частина четверта статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 917-VIII від 24.12.2015}

{Стаття 4 в редакції Закону № 2680-III від 13.09.2001}

Стаття 5. Податкове, митне, валютне, тарифне регулювання

Від податку на додану вартість звільняються відповідно до Податкового кодексу України операції з продажу (передплати) і доставки (на всіх її етапах - від редакції до передплатника) періодичних видань друкованих засобів масової інформації вітчизняного виробництва.

{Частина перша статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2856-VI від 23.12.2010}

Пільгове оподаткування редакцій (юридичних осіб) засобів масової інформації застосовується відповідно до Податкового кодексу України.

{Частина друга статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2856-VI від 23.12.2010}

Редакції (юридичні особи) засобів масової інформації звільняються від:

обов'язкового продажу валютної виручки, одержаної від експорту інформаційної продукції, у разі використання цієї виручки на придбання обладнання та матеріалів, необхідних для подальшого виробництва нової інформаційної продукції; сплати мита за експорт інформаційної продукції.

Не підлягають обкладанню ввізним митом обладнання та матеріали, призначені для власної інформаційної діяльності засобів масової інформації, виробництва і розповсюдження їхньої інформаційної продукції, якщо таке обладнання і матеріали не виробляються в Україні. У разі неможливості встановити призначення товару при його переміщенні через митний кордон України стягнене за нього мито відшкодовується засобом масової інформації, телерадіоцентрам та підприємствам поліграфії після документального підтвердження у спеціально визначеному порядку використання його для власної інформаційної діяльності, розповсюдження телевізійних і радіопрограм.

Розмір плати за землю державними підприємствами зв'язку, які займаються розповсюдженням друкованої продукції, теле- і радіопрограм, не може перевищувати розміру плати за землю закладами культури.

{Частина п'ята статті 5 в редакції Закону № 2680-III від 13.09.2001}

Редакції (юридичні особи) засобів масової інформації, відповідно до статей 2 і 3 цього Закону, мають право на пільгові кредити для розвитку цих засобів масової інформації та розв'язання соціальних проблем їх трудових колективів.

Стаття 6. Регулювання фінансово-господарської діяльності

Засобам масової інформації у встановленому порядку передаються у безстрокову оренду приміщення загальнодержавної і комунальної власності, якими вони користуються для здійснення виробничої діяльності.

{Частина друга статті 6 виключено на підставі Закону № 917-VIII від 24.12.2015}

Державні та комунальні телерадіоорганізації, редакції періодичних видань, заснованих об'єднаннями громадян, державними науково-дослідними установами, навчальними закладами, трудовими і журналістськими колективами, підприємства зв'язку, що їх розповсюджують, користуються орендою та послугами поштового, телеграфного і телефонного зв'язку в порядку та за тарифами, встановленими для бюджетних організацій.

{Частина третя статті 6 в редакції Закону № 2680-III від 13.09.2001; із змінами, внесеними згідно із Законом № 917-VIII від 24.12.2015}

Стаття 7. Додаткова державна економічна підтримка районного, міського, міськрайонного телерадіомовлення

{Назва статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 917-VIII від 24.12.2015}

Додаткова державна економічна підтримка (дотація) районного, міського та міськрайонного телерадіомовлення здійснюється відповідно до статті 4 цього Закону та за рахунок коштів і протекціоністських заходів органів місцевого самоврядування і місцевих державних адміністрацій на підставі установчих договорів або конкретних угод відповідно до законодавства.

{Частина перша статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 917-VIII від 24.12.2015}

Кошти на дотацію направляються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим у справах преси та інформації і обласним державним адміністраціям для розподілу відповідно до кількості засобів масової інформації, яким ця дотація призначається.

{Частина друга статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI від 16.10.2012}

Дотація щорічно поширюється на комунальні районні, міські і міськрайонні телерадіоорганізації.

{Частина третя статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 917-VIII від 24.12.2015}

Дотація виділяється залежно від фінансових можливостей держави, органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій.

Використання дотації телерадіоорганізаціями не за цільовим призначенням тягне за собою скорочення фінансування на відповідну суму в поточному фінансовому році або позбавлення права на додаткову економічну допомогу в наступному фінансовому році.

{Частина п'ята статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 917-VIII від 24.12.2015}

Стаття 8. Інші форми підтримки районного, міського, міськрайонного телерадіомовлення
{Назва статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 917-VIII від 24.12.2015}

Органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації відповідно до законодавства забезпечують повне виконання власних фінансових зобов'язань як засновників (співзасновників) засобів масової інформації перед їх редакціями (юридичними особами);
проведення заходів, спрямованих на повне виконання фінансових зобов'язань іншими засновниками (співзасновниками) районних, міських та міськрайонних засобів масової інформації.

Невиконання фінансових зобов'язань будь-ким із засновників (співзасновників) є підставою для судового розгляду.

За будь-яких умов структурної перебудови економіки та в процесі приватизації приміщення і майно друкарень, телерадіообладнання, інша матеріально-технічна база телерадіоорганізацій, діючих інформаційно-виробничих комплексів (центрів) використовуються виключно за прямим призначенням. Перепрофілювання цих об'єктів інформаційної діяльності забороняється.

{Частина третя статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 917-VIII від 24.12.2015}

Стаття 9. Розповсюдження інформаційної продукції

Розповсюдженням друкованої та аудіовізуальної інформаційної продукції займаються державні, комунальні, приватні та інші форм власності організації, які мають для цього належну матеріально-технічну базу та інші можливості і зареєстровані відповідно до законодавства.

Тариф на оформлення передплати та доставку передплатникам державних друкованих засобів масової інформації повинен становити не більше 40 відсотків собівартості виготовлення одного примірника передплатного видання.

{Положення частини другої статті 9 визнано конституційним згідно з Рішенням Конституційного Суду № 6-рп/2004 від 16.03.2004}

{Частина друга статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3056-III від 07.02.2002, № 214-IV від 24.10.2002, № 76-VIII від 28.12.2014}

На території Донецької та Луганської областей, де органи державної влади України здійснюють свої повноваження, встановлюються окремі тарифи на приймання та доставку вітчизняних періодичних друкованих видань за передплатою, що доставляються на території цих областей.

{Статтю 9 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2544-VIII від 18.09.2018 - діє тимчасово на строк п'ять років, див. пункт 1 розділу II Закону № 2544-VIII від 18.09.2018}

Відповідальність за неякісне та несвоєчасне доведення до споживачів аудіовізуальної інформації, неякісну і несвоєчасну доставку передплатних видань, їх пошкодження та ненадходження за передплатною адресою, інші недоліки в процесі розповсюдження інформаційної продукції несуть організації-розповсюджувачі.

Розділ III

ВІДНОСИНИ ВЛАСНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРИВАТИЗАЦІЇ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 10. Державна і недержавна власність у сфері інформаційної діяльності

В Україні в інформаційній сфері функціонують суб'єкти всіх форм власності.

Економічною основою та гарантом спрямування інформаційної діяльності на сприяння розвитку суспільства і держави, захисту національних інтересів України, розв'язанню соціально-економічних проблем, духовно-культурному збагаченню народу є державна і комунальна власність.

Засоби масової інформації та підприємства різних форм власності, які забезпечують інформаційну діяльність, є рівноправними.

Монополізація ринків у сфері інформаційної діяльності не допускається.

Недержавна власність у сфері інформаційної діяльності утворюється і розвивається шляхом заснування нових організацій, будівництва нової матеріально-технічної бази та придбання необхідного устаткування і обладнання за рахунок недержавного фінансування, а також шляхом приватизації окремих об'єктів.

Допускається пайова участь, фінансова підтримка недержавних організацій, фізичних осіб у створенні нових об'єктів за участю державного фінансування на підставі угод, укладених з державними органами, при збереженні цих об'єктів під державним управлінням і гарантуванні майнових та організаційно-творчих прав пайовиків.

Стаття 11. Особливості приватизації у сфері інформаційної діяльності

Не підлягають приватизації засоби масової інформації та підприємства, які забезпечують інформаційну діяльність, якщо вони визнаються Верховною Радою України провідними в сфері інформаційної діяльності.

Не можуть бути приватизовані майно теле- і радіоорганізацій, інформаційних агентств, об'єкти матеріально-технічного забезпечення зв'язку, передачі електронної інформації та поліграфічні підприємства загальнодержавного значення.

{Частина друга статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 917-VIII від 24.12.2015}

Органам місцевого самоврядування (власникам) дозволяється в процесі приватизації з урахуванням конкретних обставин та позиції трудових колективів комунальних засобів масової інформації і поліграфічних підприємств, їх спільних інтересів і фактичного внеску в створення об'єктів, які приватизуються, застосовувати норми як Закону України "Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)", так і Закону України "Про приватизацію майна державних підприємств" з допущенням продажу трудовим колективам майна підприємств за їх балансовою вартістю, продажу акцій та створення відкритих акціонерних товариств, інших сприятливих для інформаційної сфери форм і умов приватизації.

Розділ IV

ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЖУРНАЛІСТІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Стаття 12. Особливості соціального захисту журналістів з урахуванням специфіки журналістської діяльності

Підставами застосування окремих і особливих норм соціального захисту журналістів є такі специфічні риси та умови журналістської діяльності:

творчий характер, інтенсивність інтелектуальної праці, її нерегульована тривалість за умов жорсткої регламентації редакційного і технологічного циклу підготовки та випуску видань і програм;

суспільно впливове за наслідками значення роботи, висока соціальна відповідальність за свою працю та її результати;

постійно значне морально-психологічне навантаження і напруженість, виконання службових обов'язків і реалізація творчих планів у стресових ситуаціях;

систематичне перебування у відрядженнях та роз'їздах, включаючи відрядження до місць надзвичайних подій, професійна творча діяльність в екстремальних умовах, виконання спеціальних завдань з ризиком для здоров'я і життя;

необхідність здійснювати власний творчий пошук нової потрібної інформації та її джерел, наявність об'єктивних і суб'єктивних труднощів та перешкод у добуванні інформації;

прояви морально-психологічного тиску, погрози та безпосередні загрозові дії проти журналіста у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків.

Професійні назви службових посад (роботи) журналістів включаються до державного класифікатора професій України, тарифно-кваліфікаційні характеристики цих посад (роботи) - до нормативного акта, який призначається для державного регулювання оплати та охорони праці.

Стаж роботи журналіста в державних та комунальних засобах масової інформації зараховується до стажу державної служби, а стаж державної служби зараховується до стажу роботи журналіста в державному або комунальному засобі масової інформації.

{Статтю 12 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 3056-III від 07.02.2002}

Стаття 13. Охорона праці

Охорона праці журналістів здійснюється за визначеними законодавством України правовими, соціально-економічними, організаційно-технічними, санітарно-гігієнічними та лікувально-профілактичними нормами.

Журналістам гарантуються права на охорону праці, пільги та компенсації за роботу із важкими та шкідливими умовами праці, на медичні огляди, соціальне страхування, на всебічне розслідування нещасних випадків, смерті і шкоди, завданої здоров'ю при виконанні службових обов'язків, та права на відповідні відшкодування на підставі і за нормами Закону України "Про охорону праці" при обов'язковому врахуванні в колективних договорах особливих і специфічних рис журналістської діяльності та запровадженні відповідних заходів.

Журналісти мають право на щорічну відпустку тривалістю 36 календарних днів та санаторно-курортне лікування за рахунок власників (засновників, співзасновників) засобів масової інформації.

Відшкодування, заохочення і пільги журналістам, які виконують (виконували) службові обов'язки в небезпечних для життя та здоров'я умовах, забезпечуються власниками (засновниками, співзасновниками) засобу масової інформації.

Стаття 14. Заробітна плата

Заробітна плата журналістів регулюється законодавством України з урахуванням специфічних рис та умов журналістської діяльності, визначених статтею 12 цього Закону.

До заробітної плати журналіста включаються посадовий оклад, встановлені нормативними актами надбавки, доплати, авторський гонорар, премії.

Розмір заробітної плати журналіста визначається галузевими та регіональними угодами з профспілками, колективними договорами з урахуванням джерел фінансування на підставі законів, інших нормативно-правових актів України.

Журналісти державних та комунальних засобів масової інформації отримують надбавки, користуються пільгами, передбаченими для державних службовців відповідних категорій посад.

{Частина четверта статті 14 в редакції Законів № 2680-III від 13.09.2001, № 3056-III від 07.02.2002}

Заробітна плата керівника телерадіоорганізації не може бути нижчою від заробітної плати заступника керівника органу державної влади, який є засновником (співзасновником) цього засобу масової інформації. У випадках, коли засновником (співзасновником) засобу масової інформації є орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування, заробітна плата керівника телерадіоорганізації не може бути нижчою від заробітної плати заступника керівника секретаріату (апарату) відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування. В разі відсутності посади заступника керівника секретаріату (апарату) відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування заробітна плата керівника телерадіоорганізації не може бути нижчою від заробітної плати керівника секретаріату (апарату) органу державної влади, який є засновником (співзасновником) засобу масової інформації.

{Частина п'ята статті 14 в редакції Законів № 2680-III від 13.09.2001, № 3056-III від 07.02.2002; із змінами, внесеними згідно із Законом № 917-VIII від 24.12.2015}

Прирівняння розміру заробітної плати журналіста державного або комунального засобу масової інформації до середньої заробітної плати працівника відповідної кваліфікації та посадового рівня органу державної влади чи органу місцевого самоврядування, який є засновником (співзасновником) засобу масової інформації, здійснюється за методикою та в порядку, які визначаються Кабінетом Міністрів України.

{Частина шоста статті 14 в редакції Законів № 2680-III від 13.09.2001, № 3056-III від 07.02.2002}

Стаття 15. Порядок відрядження журналістів у місця надзвичайних подій та умови їх діяльності в цих відрядженнях

Редакції (юридичні особи) засобів масової інформації можуть відряджати журналістів для виконання професійних завдань у місця надзвичайних подій за умов гарантування відшкодувань, обов'язкових виплат і пільг, передбачених статтею 13 цього Закону, інших відшкодувань і виплат відповідно до законодавства про охорону праці та соціальний захист громадян.

До журналістів за умовами і нормами цієї статті, статей 12 і 13 цього Закону прирівнюються кіно- і телеоператори, режисери та інші працівники засобів масової інформації, якщо вони за необхідності входять до складу відряджених творчих груп.

У разі неможливості забезпечення визначених на такі випадки гарантій засоби масової інформації не мають права відряджати працівників у місця надзвичайних подій без їхньої згоди.

Засоби масової інформації зобов'язані забезпечувати відряджених журналістів та інших працівників належними документами, знаковими, сигнальними та іншими засобами позначення особи представника преси.

Працюючи в місцях збройних конфліктів, вчинення терористичних актів, при ліквідації небезпечних кримінально протиправних груп, журналіст (учасник творчої групи) зобов'язаний дотримувати вимог щодо нерозголошення планів спеціальних підрозділів, відомостей, що є таємницею досудового розслідування, не допускати фактичної пропаганди дій терористів та інших кримінально протиправних груп, їхніх вчинків і заяв, спеціально інспірованих для засобів масової інформації, не виступати в ролі арбітра, не втручатися в інцидент, не створювати штучної психологічної напруги в суспільстві.

{Частина п'ята статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законами № 245-VII від 16.05.2013, № 720-IX від 17.06.2020}

За порушення цих вимог журналіст (учасник творчої групи) несе відповідальність відповідно до законодавства України.

Стаття 16. Пенсійне забезпечення

Пенсійне забезпечення працівників засобів масової інформації здійснюється відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

У разі поранення, контузії, каліцтва, одержаних під час виконання службових обов'язків у місцях надзвичайних подій, журналіст або прирівняний до нього працівник має право на призначення дострокової пенсії за віком відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", але не раніше ніж за п'ять років до досягнення чоловіками - 60 років, жінками - 55 років, за наявності страхового стажу не менше 25 років - для чоловіків і не менше 20 років - для жінок.

{Стаття 16 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2680-III від 13.09.2001, № 3056-III від 07.02.2002, № 3108-IV від 17.11.2005, № 917-VIII від 24.12.2015; в редакції Закону № 2148-VIII від 03.10.2017}

Стаття 17. Відповідальність за посягання на життя і здоров'я журналіста, інші дії проти нього та відповідальність журналіста за завдану ним моральну (немайнову) шкоду

Відповідальність за вчинення кримінального правопорушення проти журналіста у зв'язку з виконанням ним професійних обов'язків або перешкоджання його службовій діяльності прирівнюється до відповідальності за скоєння таких же дій проти працівника правоохоронного органу.

{Частина перша статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

Службова діяльність журналіста не може бути підставою для його арешту, затримання, а також вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених ним матеріалів та технічних засобів, якими він користується у своїй роботі.

У разі відшкодування, відповідно до Цивільного кодексу України журналістом і засобом масової інформації заподіяної ними моральної (немайнової) шкоди на них покладається солідарна відповідальність з урахуванням міри вини кожного.

У разі розгляду судом спору щодо завданої моральної (немайнової) шкоди між журналістом або засобом масової інформації як відповідачем та політичною партією, виборчим блоком, посадовою особою (посадовими особами) як позивачем суд вправі призначити компенсацію моральної (немайнової) шкоди лише за наявності умислу журналіста чи службових осіб засобу масової інформації. Суд враховує наслідки використання позивачем можливостей позасудового, зокрема досудового, спростування неправдивих відомостей, відстоювання його честі і гідності, ділової репутації та врегулювання спору в цілому. З урахуванням зазначених обставин суд вправі відмовити у відшкодуванні моральної шкоди.

{Частина четверта статті 17 в редакції Законів № 2680-III від 13.09.2001, № 676-IV від 03.04.2003}

Умислом журналіста та/або службової особи засобу масової інформації є таке їх/її ставлення до поширення інформації, коли журналіст та/або службова особа засобу масової інформації усвідомлювали недостовірність інформації та передбачали її суспільно небезпечні наслідки.

{Статтю 17 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 676-IV від 03.04.2003}

Журналіст та/або засіб масової інформації звільняються від відповідальності за поширення інформації, що не відповідає дійсності, якщо суд встановить, що журналіст діяв добросовісно та здійснював її перевірку.

{Статтю 17 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 676-IV від 03.04.2003}

Стаття 18. Інші норми соціальної підтримки та захисту журналістів

З метою створення сприятливих умов для плідної творчої діяльності членам всеукраїнських професійних творчих об'єднань журналістів надається право на додаткову жилу площу у вигляді окремої кімнати або в розмірі десяти квадратних метрів понад норму жилої площі в державному та комунальному житловому фонді.

Засновники (співзасновники) державних та комунальних засобів масової інформації для виконання журналістами службових обов'язків забезпечують за свій рахунок їх безплатний проїзд міським та приміським транспортом (крім таксі).

Журналісти, які живуть і працюють у сільській місцевості, селища міського типу, безплатно користуються житлом, опаленням і освітленням відповідно до законодавства - через систему державних субсидій на утримання цього житла та оплату зазначених комунальних послуг.

Власником (засновником, співзасновниками) засобу масової інформації у разі смерті журналіста його сім'ї подається матеріальна допомога та допомога в організації похорону. Витрати на похорон журналіста, який загинув при виконанні службових обов'язків, ритуальні послуги, спорудження надгробка повністю здійснюються за рахунок власника (засновника, співзасновників) засобу масової інформації.

У разі загибелі (смерті) журналіста під час виконання ним професійних обов'язків членам сім'ї загиблого (померлого), а в разі відсутності сім'ї - його батькам та утриманцям з державного бюджету виплачується одноразова грошова допомога в розмірі 100 прожиткових мінімумів, встановлених законом для працездатних осіб на час виплати цієї суми, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 18 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 421-VIII від 14.05.2015}

У разі поранення (контузії, травми або каліцтва), заподіяного журналісту під час виконання ним професійних обов'язків, йому виплачується з державного бюджету одноразова грошова допомога в розмірі до 50 прожиткових мінімумів, встановлених законом для працездатних осіб на час виплати цієї суми, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 18 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 421-VIII від 14.05.2015}

Розділ V

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЦЬОГО ЗАКОНУ

Стаття 19. Підстави відповідальності

Підставами відповідальності за порушення цього Закону є безпосереднє невиконання та порушення його норм, створення перешкод для їх реалізації, а також невиконання і порушення норм, передбачених іншими законодавчими актами, зазначеними в цьому Законі.

Підставами відповідальності посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування є також їх втручання в професійну організаційно-творчу діяльність засобів масової інформації та в індивідуальну професійну творчу діяльність журналістів, інші посягання на свободу інформаційної діяльності, однобічні рішення щодо засобів масової інформації та їх працівників за наявності інших співзасновників.

Стаття 20. Оскарження неправомірних дій

Неправомірні дії посадових осіб органів державної влади і місцевого самоврядування, керівників недержавних організацій - засновників (співзасновників) засобів масової інформації та керівників самих засобів масової інформації, порушення ними норм цього Закону можуть бути оскаржені відповідно до Цивільного, Цивільного процесуального кодексів України та Кодексу України про адміністративні правопорушення з метою захисту порушеного або оспорюваного права чи охоронюваного законом інтересу, а також розв'язання спорів між організаціями і трудових спорів.

Стаття 21. Відповідальність за порушення законодавства про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів

Невиконання посадовими особами та іншими працівниками державної влади і органів місцевого самоврядування норм цього Закону, інших законодавчих актів, зазначених у ньому, тягне за собою кримінальну, адміністративну, дисциплінарну або іншу відповідальність відповідно до законодавства України.

Розділ VI

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон вводиться в дію з 1 січня 1998 року.
2. До приведення інших законодавчих актів у відповідність з цим Законом вони застосовуються і діють у частині, що не суперечить цьому Закону.
3. Кабінету Міністрів України в чотиримісячний термін з дня прийняття цього Закону подати до Верховної Ради України проект відповідних змін та доповнень до законів України з питань митного, валютного регулювання, підприємницької діяльності, охорони праці, пенсійного забезпечення, судочинства тощо.
4. Нормативно-правові акти Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади приводяться у відповідність з цим Законом Президентом України, Кабінетом Міністрів України, міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади у тримісячний строк після прийняття цього Закону і підлягають реєстрації в новій редакції згідно з нормами законодавства.
- У такий же строк Кабінет Міністрів України розробляє і затверджує нові нормативно-правові акти, які впливають з цього Закону, з метою встановлення порядку та регулювання реалізації його норм.

Концепція Національної програми інформатизації,
схвалено Законом України "Про Концепцію Національної
програми інформатизації"
від 4 лютого 1998 року № 75/98-ВР

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Інформатизація - це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, створених на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки.

Обчислювальна та комунікаційна техніка, телекомунікаційні мережі, бази і банки даних та знань, інформаційні технології (ІТ), система інформаційно-аналітичних центрів різного рівня, виробництво технічних засобів інформатизації, системи науково-дослідних установ та підготовки висококваліфікованих фахівців є складовими національної інформаційної інфраструктури і основними чинниками, що забезпечують економічне піднесення. Як показує досвід інших країн, інформатизація сприяє забезпеченню національних інтересів, поліпшенню керованості економікою, розвитку наукоємних виробництв та високих технологій, зростанню продуктивності праці, вдосконаленню соціально-економічних відносин, збагаченню духовного життя та подальшій демократизації суспільства. Національна інформаційна інфраструктура, створена з урахуванням світових тенденцій і досягнень, сприятиме рівноправній інтеграції України у світове співтовариство.

Концепція Національної програми інформатизації включає характеристику сучасного стану інформатизації, стратегічні цілі та основні принципи інформатизації, очікувані наслідки її реалізації.

Розділ II
СТАН ІНФОРМАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Загальна ситуація в Україні у галузі інформатизації на сьогодні не може бути визнана задовільною і не тільки через кризові явища в економіці. Рівень інформатизації українського суспільства порівняно з розвинутими країнами Заходу становить лише 2-2,5 відсотка. Загальна криза та технологічне відставання поставили у скрутне становище галузі, які займаються створенням і використанням засобів інформатизації та відповідної елементної бази.

Україна з виробника сучасних машин перетворилася на споживача застарілих іноземних моделей засобів обчислювальної техніки (ЗОТ), що спричинило падіння вітчизняного науково-технічного потенціалу і неспроможність виробляти конкурентні зразки ЗОТ і елементної бази. Парк обчислювальних машин за станом на 01.01.97, за даними Міністерства статистики України, становив 264 тисячі одиниць порівняно зі 180 тисячами у 1995 році, але майже половина його - застарілі моделі персональних електронно-обчислювальних машин (ПЕОМ) типу IBM PC XT 286 та їм подібні, 21 відсоток - 386, 26 відсотків - 486 типів. З 1996 року в загальному парку машин з'являються нові типи ЕОМ. Так, з 32,2 тисячі нових ПЕОМ 50 відсотків становлять 486 та 30 відсотків - сучасні ПЕОМ типу "Pentium".

За останні п'ять років електронна промисловість України як галузь, що залежить від електронного приладобудування, знизилася обсяги виробництва. Падіння виробництва мікроелектроніки у 1992-1996 роках становить 90 відсотків від рівня 1991 року. Якщо у 1991 році заводи мікроелектроніки України виробили і реалізували 316,4 млн. інтегральних схем (ІС) на суму майже 500 млн. карбованців (в СРСР - 2,2 млрд. карбованців), то в 1996 році випуск ІС становив 8,1 млн. штук на суму менше 8,7 млн. гривень (2,6 відсотка), тоді як інформаційна техніка на 90, а засоби зв'язку на 80 відсотків вартості базуються на досягненнях мікроелектроніки.

Виробництво вітчизняних засобів обчислювальної техніки та запасних частин до них на кінець 1996 року становило 36 відсотків від рівня 1995 року.

Має місце технічне відставання телекомунікаційних систем, мереж передачі даних, які відзначаються недостатньою пропускну здатністю і надійністю зв'язку, низькою якістю та незначним обсягом послуг. Переважна більшість установ користується для передачі даних комутованими каналами загального користування. В Україні існує розвинута мережа аналогових ліній передачі, які на сьогоднішній день вичерпали свої технічні можливості. Сучасні системи зв'язку, що базуються на методах передачі цифрової інформації, забезпечують більш якісний та надійний зв'язок. Такі системи дозволяють організувати стандартні канали передачі зі швидкістю 64 Кбіт/сек, а більш потужні - потоки в 2 Мбіт/сек. У 1996 році в Україні була введена в експлуатацію цифрова мережа з інтегрованими послугами (мережа ISDN). Ведуться роботи по прокладанню волоконно-оптичних ліній зв'язку, які можуть забезпечити передачу даних зі швидкістю 155 Мбіт/сек. Близько 60 відсотків міністерств потребують доступу до міжнародної інформаційної мережі INTERNET з метою одержання оперативної інформації. У той же час лише 27 відсотків міністерств та відомств мають вихід до цієї мережі, до того ж обмежений.

Найбільш поширеним типом локальної мережі є Ethernet, мережевих операційних систем - NovellNetWare 4.x, Windows for Workgroups 3.11, Windows NT.

Складовою стратегічних ресурсів країни і одночасно національної інфраструктури є державні інформаційні ресурси. За останній час були створені такі державні інформаційні ресурси: бази даних "Законодавчі та нормативні акти України", "Податки України" (внесено близько 10 тисяч документів), "Ресурси України" (постійно актуалізується інформація про 260 тисяч підприємств та організацій України), "Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України" (внесено з присвоєнням унікального коду більше ніж 600 тисяч суб'єктів господарської діяльності) та інші. Електронна газета "Все - всім" об'єднує декілька десятків баз даних, що включають науково-методичну, банківську, комерційну, законодавчу та іншу інформацію. У більш як 66 відсотках баз даних інформація подається українською мовою, у 26 відсотках - тільки російською та у 8 відсотках - іноземними мовами. Але на цей час діяльність державних установ та організацій щодо формування та використання інформаційних ресурсів є неузгодженою, що призводить до виникнення певних труднощів при формуванні єдиного інформаційного середовища і, як наслідок, до низького рівня інформаційного та аналітичного забезпечення діяльності державних органів. У 23 міністерствах і відомствах вже існують або створюються електронні інформаційні ресурси, в яких зацікавлені органи виконавчої та законодавчої влади. Невизначеність правової та фінансово-економічної основи діяльності різних суб'єктів у сфері інформатизації призводить до інформаційного монополізму управлінських та комерційних структур на відкриті інформаційні ресурси загального користування, знецінення товарної вартості інформаційних ресурсів держави, а також обмеження права на використання інформаційних ресурсів держави для більшості громадян.

Найбільш поширеним операційним середовищем для комп'ютерів залишаються старі версії MSDOS та Windows 3.x. Збільшення кількості споживачів, які застосовують сучасні операційні системи Windows 95 та Windows NT, що дають змогу працювати в комп'ютерних мережах, йде дуже повільно і становить 10-15 відсотків. Повільно йде переорієнтація користувачів на сучасні інструментальні засоби створення інформаційних систем, баз та банків даних, таких як Oracle, Informix, Sybase тощо, здебільшого використовуються застарілі засоби типу Clipper, FoxPro та інші. На низькому рівні перебуває "озброєність"

розробників відповідними інструментально-технологічними засобами підтримки інженерії створення складних, розподілених прикладних комп'ютерних систем.

У державі створюється, розробляється або планується розробити декілька відомчих та міжвідомчих систем: міністерства транспорту, міністерства фінансів, міністерства енергетики та деяких інших міністерств та відомств України. Але є й такі, що не мають серйозної автоматизованої системи. Більшість корпоративних автоматизованих систем є відмінними з огляду як на апаратне, так і на програмне забезпечення. Особливо це стосується прикладних задач. Тому на цей час забезпечення взаємообміну між органами державної влади оперативною інформацією через її неструктурованість та неузгодженість форматів є досить складною проблемою. Загальна інформація здебільшого надходить у неформалізованому вигляді, в різних фізичних формах (від електронних зведень до друкованих видань).

Усе це спричиняється, зокрема, повільним освоєнням перспективних ІТ, до того ж ускладненим через недостатність та неповноту системи гармонізованих з міжнародними стандартами у сфері інформатизації, через що різко зменшується конкурентоспроможність вітчизняних технічних та програмних продуктів на світовому ринку. Нині в Україні кількість стандартів з ІТ становить близько 4 відсотків загальної кількості державних стандартів, тоді як в інших країнах ця частка перевищує 10 відсотків. До того ж темпи розвитку міжнародної стандартизації у галузі ІТ є випереджаючими відносно інших галузей і щорічно зростають на 10-15 відсотків. На сьогодні міжнародною організацією зі стандартизації (ISO) розроблено та прийнято більше 1400 міжнародних стандартів з ІТ, стільки ж розробляється. А в Україні за період з 1992 по 1997 роки розроблено та впроваджено лише близько 100 державних стандартів з ІТ, переважно термінологічних. Таку негативну тенденцію відставання України від міжнародного рівня розвитку стандартизації у сфері інформатизації треба виправляти.

В Україні здійснювалися певні заходи щодо комплексної автоматизації, електронізації, комп'ютеризації у виробничих і невиробничих сферах: розвивалася мережа підприємств приладобудування та електронної промисловості (вони є практично в усіх великих промислових центрах), значна кількість організацій займається розробленням програмних продуктів, існують спеціалізовані науково-дослідні інститути, проектно-конструкторські бюро. Діє система сервісних підприємств, які є складовою інформаційної інфраструктури, але її можливості обмежені.

Україна має значний науково-технічний потенціал, фундаментальні досягнення у галузі інформатики. У світі відомі здобутки українських вчених у створенні нетрадиційних архітектур обчислювальних машин і у системному аналізі, моделюванні, оптимізації, створенні штучного інтелекту. Україна досягла певного рівня концентрації наукоємних виробництв. Понад 70 відсотків стратегічних матеріалів для електронної промисловості в Європі було вироблено на українських підприємствах, що зумовлює позитивні можливості у справі інформатизації.

Проекти інформатизації розроблялися в багатьох галузях і територіальних ланках за фундаментальними та прикладними програмами. Всі ці програми виконувалися в умовах обмежених фінансових ресурсів, розрізнено, без додержання єдиної державної науково-технічної політики та координації, залучення належним чином до функціональних завдань відповідних органів управління, зокрема регіонами, що призвело до значних соціально-економічних, моральних та інших збитків.

Тому важливим фактором подолання відставання України в галузі інформатизації має бути державна політика інформатизації України, відповідна Національна програма інформатизації (далі - Програма) та ефективний механізм її реалізації. Необхідно здійснити комплекс масштабних і ресурсоємних завдань (проектів), які в своїй сукупності повинні скласти основу Програми.

Розділ III

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Державна політика інформатизації формується як складова частина соціально-економічної політики держави в цілому і спрямовується на раціональне використання промислового та науково-технічного потенціалу, матеріально-технічних і фінансових ресурсів для створення сучасної інформаційної інфраструктури в інтересах вирішення комплексу поточних та перспективних завдань розвитку України як незалежної демократичної держави з ринковою економікою.

Для прискорення процесу інформатизації, що потребує відповідної концентрації ресурсів, в основу державної політики повинно бути покладене державне регулювання процесів інформатизації на основі поєднання принципів централізації і децентралізації, саморозвитку, самофінансування та самокупності, державної підтримки через систему пільг, кредитів, прямого бюджетного фінансування.

Бюджетні кошти повинні бути спрямовані насамперед на реалізацію загальнодержавних проектів інформатизації:
створення національної інформаційно-телекомунікаційної системи;
розвиток системи національних інформаційних ресурсів;
інформатизація стратегічних напрямів розвитку економіки держави, її безпеки та оборони, соціальної сфери.

Державне регулювання повинно забезпечити системність, комплексність і узгодженість розвитку інформатизації країни з використанням при цьому традиційних та нетрадиційних форм і методів супроводження та контролю.

Важливе значення для розвитку інформатизації має здійснення зваженої політики у сфері реформування власності. Держава повинна сконцентрувати необхідну кількість державних об'єктів і систем інфраструктури інформатизації для того, щоб мати необхідні важелі реалізації державної політики. Для створення конкурентного середовища необхідно проводити політику підтримки малих та середніх підприємств у сфері інформатизації.

Здійснення процесу інформатизації в період становлення України як незалежної держави в умовах кризового стану економіки і обмеженості ресурсів можливе лише шляхом визначення пріоритетних сфер та напрямів з концентрацією на них фінансових, матеріальних і трудових ресурсів.

Пріоритети повинні бути не постійними, а визначатися на певний період і коригуватися залежно від ситуації.

У Програмі пріоритети надаються інформаційній підтримці заходів виходу України з економічної кризи, формуванню ринкових відносин, створенню сучасної інформаційної інфраструктури, інформатизації соціальної сфери, фінансової та грошової системи, діяльності Національного банку України, податкових та митних органів, стратегічних напрямів розвитку державності, безпеки та оборони, пріоритетних галузей економіки (агропромисловий, паливно-енергетичний, військово-промисловий комплекс, транспорт, зв'язок).

{Абзац одинадцятий розділу III із змінами, внесеними згідно із Законом № 406-VII від 04.07.2013}

Першочергові пріоритети надаються створенню нормативно-правової бази інформатизації, включаючи систему захисту авторських прав і особистої інформації, розробленню національних стандартів у галузі інформатизації; формуванню телекомунікаційної інфраструктури, перш за все оптимізації діючої мережі магістралей передачі даних, будівництву нових сучасних каналів, включаючи волоконно-оптичні та супутникові системи зв'язку; формуванню комп'ютерної мережі освіти, науки та культури як частини загальноосвітньої мережі INTERNET; здійсненню заходів щодо інформаційної безпеки.

Важливе значення має інформатизація у сфері захисту навколишнього середовища та раціонального природокористування.

У розвитку національної інфраструктури особливе місце належить виробництву елементної бази, власних конкурентоспроможних засобів обчислювальної техніки та інформатики, що акумулювали б у собі досягнення вітчизняної та світової науки і орієнтувалися на реалізацію перспективних інформаційних технологій.

Для підвищення рівня інформатизації необхідно здійснити ряд взаємопов'язаних проектів, спрямованих насамперед на розвиток телекомунікаційного середовища, створення потужних інформаційних ресурсів, в першу чергу соціально-економічного значення (бази даних про населення держави, географічних даних на основі електронного картографування), застосування комп'ютерних інформаційних технологій на всіх рівнях управлінської діяльності. Вхідження України у світове інформаційне середовище на паритетно-правовій основі на початковому етапі можливе шляхом придбання державою ліцензій у провідних світових виробників інформаційних продуктів з подальшим їх впровадженням на вітчизняному ринку.

Державна інвестиційна політика у сфері інформатизації полягає в тому, що цільові бюджетні інвестиції одержують тільки ті національні виробники, які можуть забезпечити збільшення обсягів виробництва за рахунок кінцевого продукту, послуг, чистого експорту чи створення продукції, що замінює імпортовану.

Важливим принципом державної політики повинно стати застосування антимонопольних заходів як на стадії коригування Програми, так і під час її реалізації.

Державна політика інформатизації повинна спрямовуватися на всебічну демократизацію процесів створення та споживання інформації, загальнодоступність інформаційних ресурсів та послуг, захист прав особи від інформаційного вторгнення тощо. В основу оцінки ефективності інформатизації необхідно покласти комплексний підхід, який ґрунтується на врахуванні не тільки ресурсних показників, а й впливу інформаційних процесів у цілому на всі сфери життєдіяльності суспільства, у тому числі на зростання обсягу виробництва валового внутрішнього продукту.

Державне регулювання у сфері інформатизації повинно базуватися на системному підході та програмно-цільовому методі, що реалізуються шляхом формування та виконання Програми.

Органом державного регулювання у сфері інформатизації є національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, яка утворюється відповідно до Закону України "Про телекомунікації".

{Розділ III доповнено абзацом згідно із Законом № 3610-VI від 07.07.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

Розділ IV

ВИЗНАЧЕННЯ, ГОЛОВНА МЕТА ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ПРОГРАМИ

Програма - це комплекс взаємопов'язаних окремих завдань (проектів) інформатизації, спрямованих на реалізацію державної політики та пріоритетних напрямів створення сучасної інформаційної інфраструктури України за рахунок концентрації та раціонального використання фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів, виробничого та науково-технічного потенціалу держави, а також координації діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій усіх форм власності і громадян у сфері інформатизації.

Головною метою Програми є забезпечення громадян та суспільства своєчасною, достовірною та повною інформацією на основі широкого використання інформаційних технологій, забезпечення інформаційної безпеки держави.

Програма спрямована на вирішення таких основних завдань:

- формування правових, організаційних, науково-технічних, економічних, фінансових, методичних та гуманітарних передумов розвитку інформатизації;
- застосування та розвиток сучасних інформаційних технологій у відповідних сферах суспільного життя;
- формування системи національних інформаційних ресурсів;
- створення загальнодержавної мережі інформаційного забезпечення науки, освіти, культури, охорони здоров'я тощо;
- створення загальнодержавних систем інформаційно-аналітичної підтримки діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- формування та підтримка ринку інформаційних продуктів і послуг;
- інтеграція України у світовий інформаційний простір.

Розділ V

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Програма формується виходячи з довгострокових пріоритетів економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку країни з урахуванням світових досягнень науки та тенденцій у сфері інформатизації і спрямована на розв'язання найважливіших загальносуспільних проблем, а саме: охорони довкілля та здоров'я людини, розвитку систем освіти та науки, економічного реформування, демократизації суспільства та створення умов для інтеграції України у світовий інформаційний простір згідно з сучасними тенденціями інформаційної геополітики, забезпечення обороноздатності та державної безпеки.

Реалізація Програми має здійснюватися з додержанням таких основних принципів:

- узгодженість пріоритетів інформатизації з основними напрямами Державної програми соціально-економічного розвитку України, Програми діяльності Кабінету Міністрів України, державних цільових програм;
- {Абзац третій розділу V із змінами, внесеними згідно із Законом № 3421-IV від 09.02.2006}*
- координація розроблення і реалізації державних, міжгалузевих, відомчих програм інформатизації щодо цілей, етапів, ресурсів та об'єктів робіт;
- випереджаючий розвиток нормативно-правової бази регулювання відносин учасників створення, розповсюдження, використання інформаційних продуктів та послуг, а також єдиної національної системи зв'язку;
- підтримка вітчизняного виробника;
- системність формування та виконання Програми.

Програма формується в межах прогнозованих надходжень коштів до державного бюджету і виконується в межах виділених на її реалізацію коштів.

Розділ VI

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Основними напрямами інформатизації є:

1. Розроблення політики та організаційно-правове забезпечення інформатизації
- Організаційно-правове забезпечення процесу інформатизації передбачає розроблення пакета нормативно-правових актів з питань організації та правового регулювання відносин у сфері інформатизації, зокрема:
- захисту авторського права і прав та свобод громадян у питаннях інтенсивної інформаційної взаємодії держави та громадянина відповідно до Конституції України;
  - економічного стимулювання створення національного інформаційного ресурсу;
  - доступу фізичних та юридичних осіб до міжнародних інформаційних ресурсів;
  - розроблення системи державних стандартів у галузі інформатизації;
  - сертифікації технічного і програмного забезпечення;
  - локалізації програмного забезпечення;
  - розроблення нормативних актів про діяльність та взаємодію державних та комерційних структур щодо виконання Програми, залучення різних джерел фінансування, митне регулювання та інше.

2. Формування національної інфраструктури інформатизації

Національна інфраструктура інформатизації (НІІ) включає:
 міжнародні та міжміські телекомунікаційні і комп'ютерні мережі;
 систему інформаційно-аналітичних центрів різного рівня;
 інформаційні ресурси;
 інформаційні технології;
 систему науково-дослідних установ з проблем інформатизації;
 виробництво та обслуговування технічних засобів інформатизації;
 системи підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері інформатизації.

Сучасною основою розвитку телекомунікаційних мереж є будівництво магістральних волоконно-оптичних каналів зв'язку, завершення формування мережі міжнародного та міжміського телефонного зв'язку з переходом на цифрові системи як найбільш ефективні та прибуткові, розроблення системи лазерного зв'язку, національної системи комп'ютерного телемовлення, наземних і космічних каналів зв'язку, створення інформаційно-телекомунікаційної мережі для освіти та науки тощо.

Інформаційно-телекомунікаційна система органів державної влади включитиме високошвидкісні і звичайні канали зв'язку, розподілені і локальні мережі різного рівня та призначення; дасть змогу реалізувати широкий спектр інформаційних технологій, забезпечить оперативну і надійну взаємодію всіх рівнів управління у вирішенні завдань стратегічного державного, міжгалузевого та міжвідомчого рівнів, а також надання широкого спектра інформаційних послуг населенню, державним і комерційним організаціям, зарубіжним користувачам.

Найважливішою частиною НІІ є національна система інформаційних ресурсів - розподілений банк даних і знань з різних галузей виробництва, науки, культури, освіти, торгівлі тощо. Система функціонуватиме з урахуванням високих вимог до надійності, швидкості доступу та захисту даних. Наявність вільного доступу до інформаційних ресурсів держави з боку як вітчизняних, так і закордонних споживачів сприятиме розвитку інформаційних послуг і становленню ринкового середовища країни.

Необхідно створити загальнонаціональну відкриту систему розповсюдження електронної преси на базі українських програмних розробок та кращих зарубіжних програмно-апаратних рішень.

У межах Програми передбачається створення національних баз даних і знань, на основі яких мають створюватися галузеві бази даних та інформаційні системи про населення, географію України, геолого-фізичні системи, з питань архітектури, патентів та інші.

На сучасному етапі реалізації Програми передбачається сприяння створенню і освоєнню виробів обчислювальної техніки та електроніки, сучасних приладів і обладнання, конкурентоспроможних на світовому ринку, створенню замкнутого технологічного циклу вітчизняного виробництва сучасних компакт-дисків і перспективних DVD-дисків для забезпечення запису, збереження і розповсюдження аудіо- і відеоінформації та комп'ютерних баз даних великої ємності, створенню діючих зразків високоєфективних ЕОМ різних класів, інтелектуальних робочих станцій, нейрокомп'ютерів, масових засобів інформатизації, таймерних комп'ютерних систем, систем комп'ютерного управління технологічними процесами, створенню вітчизняної елементної бази, налагодженню серійного виробництва електронних карток і впровадженню інформаційних систем з їх використанням. Виконання проектів зазначеного розділу Програми сприятиме підвищенню рівня самозабезпечення засобами інформатизації і перетворенню України в рівноправного партнера у міжнародному поділі праці з виробництва та використання засобів інформатизації.

Індустрія програмних засобів повинна стати базою для створення нових сучасних інформаційних технологій та систем, автоматизованих систем керування різноманітного призначення. Передбачається створення інструментально-технологічних комплексів підтримки розроблення високоякісного і конкурентоспроможного програмного забезпечення, відповідної державної системи оцінки якості, сертифікації програмної продукції. Виробництво програмних продуктів повинно стати самоокупною галуззю економіки, здатною експортувати свою продукцію.

Науково-дослідні установи повинні створити та впровадити інтегровані інформаційні технології побудови розподілених баз знань та експертних систем, заснованих на автоматичному формуванні знань для вирішення завдань, що важко формалізуються, з різних предметних галузей, розробити базові засоби інтелектуалізації інформаційних технологій, системи електронного документообігу, засоби мовно-зорового діалогу, системи розуміння текстів тощо.

3. Інформатизація стратегічних напрямів розвитку державності, безпеки та оборони

Досягається шляхом створення і розвитку інформаційно-аналітичних, обчислювальних та автоматизованих систем, центрів і мереж, які забезпечують роботу органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Особливістю завдань цього напрямку є їх складність, пов'язана з необхідністю оброблення великого обсягу різноманітної інформації, що надходить із значної кількості джерел, а також з високими вимогами до швидкості і форми її надання, достовірності, актуальності, безпеки інформації. Програмою передбачається створити комплекс інформаційних технологій та засобів інформатизації для збору, зберігання, аналізу і обробки великих обсягів інформації про стан соціально-економічних процесів в Україні з метою забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки прийняття рішень органами державної влади, інформаційно-аналітичну систему Верховної Ради України, інструментально-технологічний комплекс підтримки прийняття рішень у штатних і нештатних ситуаціях в умовах інформаційної протидії, Урядову інформаційно-аналітичну систему з питань надзвичайних ситуацій тощо.

Планується розробити типову структуру інформаційно-аналітичних центрів органів державної влади і місцевого самоврядування. Формування інформаційно-аналітичної та програмно-технічної бази дасть можливість органам державної влади і місцевого самоврядування повно і оперативно аналізувати та оцінювати ситуацію в усіх сферах і галузях діяльності суспільства. З цією метою необхідно здійснити інтеграцію існуючих інформаційних систем органів державної влади і органів місцевого самоврядування та інформаційних ресурсів, тобто створити єдину інформаційно-телекомунікаційну систему збору, обробки та передачі даних, необхідних для прийняття стратегічно важливих рішень у сфері економіки, внутрішньої та зовнішньої політики. У сфері правоохоронної діяльності якісно нова організація специфічних режимів зберігання та оброблення інформації, зв'язок з міжнародними правоохоронними органами забезпечать реалізацію активної, наступальної стратегії в боротьбі з правопорушеннями, корупцією, організованою злочинністю, застосування нових інформаційних технологій у розкритті кримінальних правопорушень.

{Абзац другий статті 3 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

До пріоритетних напрямів інформатизації обласних (міських) держадміністрацій та органів місцевого самоврядування віднесено соціальну сферу, систему життєзабезпечення, екологію та природокористування області (району). Основною метою є розроблення цілісної взаємопов'язаної системи інформаційних та інструментальних засобів для вирішення завдань інформаційно-аналітичного забезпечення управління областю (районом, містом), яка включає:

створення інформаційно-аналітичних центрів, з'єднаних системами телекомунікацій з органами державної влади різних рівнів;

аналіз і прогнозування соціально-економічних показників розвитку регіонів;

відпрацювання та практичне використання даних і програм їх оброблення для вирішення конкретних завдань в інформаційно-аналітичних центрах обласних (міських) держадміністрацій та органів місцевого самоврядування; забезпечення безперешкодного доступу громадян до будь-якої інформації, що не становить державної таємниці, за допомогою сучасних інформаційних систем.

Інформаційна безпека є невід'ємною частиною політичної, економічної, оборонної та інших складових національної безпеки. Об'єктами інформаційної безпеки є інформаційні ресурси, канали інформаційного обміну і телекомунікації, механізми забезпечення функціонування телекомунікаційних систем і мереж та інші елементи інформаційної інфраструктури країни. Результатом виконання Програми буде комплект нормативних документів з усіх аспектів використання засобів обчислювальної техніки для оброблення та зберігання інформації обмеженого доступу; комплекс державних стандартів із документування, супроводження, використання, сертифікаційних випробувань програмних засобів захисту інформації; банк засобів діагностики, локалізації і профілактики вірусів, нові технології захисту інформації з використанням спектральних методів, високонадійні криптографічні методи захисту інформації тощо.

Інформатизація Збройних Сил України є складовою частиною інформатизації держави і включає процес створення, впровадження і застосування у різних сферах їх діяльності у мирний та воєнний час сучасних методів, систем і засобів одержання, оброблення, зберігання, передавання та використання інформації. Передбачається створення інформаційно-телекомунікаційної мережі Генерального штабу Збройних Сил України, видів Збройних Сил України та оперативного командування; розроблення проекту Єдиної автоматизованої системи управління Збройних Сил України. Головні завдання інформатизації Збройних Сил України мають бути викладені в спеціальній програмі.

4. Інформатизація процесів соціально-економічного розвитку

Комплексне та збалансоване вирішення завдань соціально-економічного розвитку можливе лише на сучасній інформаційно-аналітичній, системно-технічній базі, за допомогою ситуаційних центрів забезпечення інформаційної підтримки функціонування державного сектора економіки, проведення виваженої бюджетно-кредитної та податкової політики, виникнення конкурентоспроможних виробництв галузей промисловості у стратегічно важливих сферах. Система моніторингу та застосування сучасних інформаційних технологій забезпечать наукові підходи у розв'язанні соціальних проблем суспільства.

В основу цього напрямку інформатизації покладається створення баз даних і знань, а також засобів їх обробки, орієнтованих на ефективну інформатизацію органів державної статистики і точне прогнозування процесів соціально-економічного розвитку, зокрема, інформаційно-довідкових систем ринку праці, товарів і послуг, контролю за якістю споживчих товарів та інших з подальшим використанням їх для формування систем електронної комерції.

Необхідно створити умови та засоби для інформаційної підтримки зовнішньої та внутрішньої торгівлі, включення України в систему електронної комерції і надійного захисту національних економічних інтересів в нових умовах.

5. Інформатизація пріоритетних галузей економіки

В умовах створення ринкових відносин одним із важливих завдань є підвищення ефективності функціонування галузей за рахунок оптимізації структури виробництва і транспортних засобів та необхідної координації робіт усіх управлінських підрозділів. З цієї метою необхідно створити комплекс автоматизованих систем оброблення даних та управління різного рівня і призначення, які взаємопов'язані на принципах технологічної, організаційної, документаційної, програмної та інформаційної сумісності та які утворюють цілісну інформаційну інфраструктуру.

Окремо слід передбачити вирішення проблеми комплексної автоматизації виробництва на основі сучасних стандартів і технологій, яка б охоплювала процеси від проектування та підготовки виробництва до безпосереднього автоматизованого виробництва.

6. Інформатизація фінансової та грошової системи, державного фінансово-економічного контролю

Для податкових органів необхідно створити інформаційну систему, що забезпечить прогноз і контроль податкових зборів. Треба створити класифікатори, уніфіковані системи документообігу, Державний реєстр фізичних та юридичних осіб - платників податків на основі єдиної бази даних населення України тощо.

{Абзац перший статті 6 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 406-VII від 04.07.2013}

В інформатизації банківської діяльності першочерговими завданнями мають бути створення системи розрахунків у реальному часі для виконання великих та термінових платежів, системи безготівкових розрахунків за товари та послуги, електронного реєстру застав майна, електронної системи Центрального депозитарію державних цінних паперів. Важливе значення також буде мати створення системи інформаційно-аналітичної взаємодії Національного банку, Міністерства фінансів, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику та Державного казначейства України.

{Абзац другий статті 6 розділу VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 406-VII від 04.07.2013}

Важливою складовою частиною фінансової системи України є державний фінансово-економічний контроль.

Необхідно створити єдину автоматизовану систему державного контролю за виконанням Державного бюджету України, фінансуванням загальнодержавних програм, збереженням і використанням об'єктів прав державної власності, використанням кредитних ресурсів, діяльністю установ банківської системи. Базовим елементом такої системи має бути інформаційно-аналітична система Рахункової палати. У галузі фінансів необхідно створити інформаційні системи, які дадуть можливість перейти від використання традиційних платіжних інструментів до високонадійної системи міжбанківських розрахунків та паралельно - кредитних карток (електронних грошей). Треба створити інформаційно-аналітичні системи, які забезпечать державний фінансовий та податковий контроль за підприємницькою діяльністю юридичних та фізичних осіб відповідно до законодавства.

7. Інформатизація соціальної сфери

У сфері охорони здоров'я головними завданнями є створення єдиної структурованої інформаційної системи обліку стану здоров'я громадян України на основі автоматизованої реєстрації пацієнтів у лікувальних установах, збору даних профілактичних обстежень з метою подальшого використання в статистичних, аналітичних та експертних системах; створення системи дистанційного консультування та діагностики на основі комп'ютерних мереж, що об'єднують великі лікувальні та наукові заклади.

У сфері соціального захисту головним завданням є створення для управлінських і регіональних структур програмних систем та засобів обліку всіх рівнів, аналізу і моделювання зайнятості населення, запобігання масовому безробіттю та для широкого залучення населення до нових галузей матеріального виробництва та інших сфер. Органам соціального захисту мають бути передані інформаційні технології, які виключають затримки у перерахуванні та виплаті пенсій і допомоги з урахуванням поточних змін законодавчих та інших нормативних актів.

8. Інформатизація в галузі екології та використання природних ресурсів

На основі картографічних баз даних передбачається створення багатопільової інформаційно-технологічної бази з використанням геоінформаційних технологій збирання, зберігання, аналізу всієї сукупності відомостей для моделювання і подальшого прогнозування екологічного стану територій.

Передбачається створення комплексу програмно-апаратних засобів для вирішення питань прогнозування забруднення навколишнього середовища, аналізу та оцінки ризику еколого-економічних конфліктів, прогнозування наслідків техногенного впливу і природних катастроф для надійного захисту екологічного простору України, раціонального використання природних ресурсів на основі підвищення узгодженості управління різними видами виробничої діяльності.

9. Інформатизація науки, освіти і культури

Інформатизація освіти спрямовуватиметься на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту навчального процесу, впровадження комп'ютерних методів навчання та тестування, що дасть можливість вирішувати проблеми освіти на вищому рівні з урахуванням світових вимог. Серед них - індивідуалізація навчання, організація систематичного контролю знань, можливість враховувати психофізіологічні особливості кожної дитини тощо. Результатами інформатизації освіти мають бути:

- розвиток інформаційної культури людини (комп'ютерної освіченості);
- розвиток змісту, методів і засобів навчання до рівня світових стандартів;
- скорочення терміну та підвищення якості навчання і тренування на всіх рівнях підготовки кадрів;
- інтеграція навчальної, дослідницької та виробничої діяльності;
- удосконалення управління освітою;

кадрове забезпечення усіх напрямів інформатизації України шляхом спеціалізації та інтенсифікації підготовки відповідних фахівців.

Першочерговим завданням є створення глобальної комп'ютерної мережі освіти та науки.

Організація державних і приватних центрів масового навчання населення нових спеціальностей з урахуванням вимог міжнародних стандартів для кадрового забезпечення усіх напрямів інформатизації як за рахунок інтенсифікації підготовки відповідних фахівців, так і створення навчального середовища на їх комп'ютеризованих робочих місцях; розвиток системи індивідуального безперервного навчання на основі автоматизованих навчальних курсів та систем, інтелектуальних комп'ютерних і дистанційних технологій навчання.

Інформатизація наукової діяльності сприятиме підвищенню ефективності наукових досліджень, створенню потужної системи науково-технічної інформації та її використанню на всіх етапах наукової діяльності за умови активізації всіх її форм. Повинні бути створені умови для широкої комп'ютеризації та математизації природничих і гуманітарних наук, входження у світову інформаційну мережу баз даних та знань, формування в майбутньому "об'єднаного" чи "колективного" інтелекту. Інформатизація вітчизняної науки дасть змогу підвищити її практичну віддачу, прискорити інтеграцію у світову науку.

У сфері культури головними завданнями є збереження інформації про пам'ятки матеріальної і духовної культури, архівні документи, забезпечення швидкого доступу до вітчизняних і світових досягнень культури. З цією ж метою необхідно створити комп'ютерні інформаційні системи для поширення культурних еталонів, стандартів і досягнень вітчизняної культури, насамперед створення електронних копій творів та архівів видатних діячів національної культури, представлення їх у системах глобальних комп'ютерних комунікацій для їх ефективного використання у сфері освіти та виховання, що дасть змогу у будь-якій точці України отримувати не тільки необхідну інформацію з економічних, агробіологічних, зоотехнічних, медичних, маркетингових, технологічних, юридичних питань, а і відповідні знання з історії та культури України, культури інших народів через автоматизовані бібліотеки тощо.

Особлива увага буде приділена питанням інформатизації мовної сфери, а саме:

створенню національної системи комп'ютерної лексикографії;

формуванню національної лінгвістичної мережі та інтеграції її до аналогічних міжнародних мереж у рамках проєктів розвитку "multilingual society";

розробленню інтелектуальних унормованих лінгвістичних україномовних комп'ютерних систем (автоматичні коректори та редактори, системи автоматичного перекладу, реферування, екстракції знань з природомовних текстів, розуміння природної мови як у писемному, так і в усному варіантах) тощо.

10. Міжнародне співробітництво

У міжнародному співробітництві з проблем інформатизації головним є активна участь України в реалізації міжнародних проєктів, спрямованих на формування умов для входження до глобальних інформаційних систем, захист при виконанні цих проєктів національних інтересів і реалізація стратегічних цілей української зовнішньої політики.

Необхідно організувати та постійно вдосконалювати взаємозв'язок національних телекомунікаційних систем із комп'ютерними мережами інших країн та глобальною мережею INTERNET, забезпечити доступ до міжнародних інформаційних масивів та баз даних і геоінформаційних систем.

Важливим є створення системи інформаційно-телекомунікаційного забезпечення міждержавного співробітництва у сфері торгівлі, охорони здоров'я, боротьби з міжнародною злочинністю, гідрометеорології тощо.

У сфері міжнародної торгівлі передбачається створити систему зовнішньоторговельної інформації стосовно міжнародних, національних, державних і регіональних програм співробітництва, міжнародного та українського законодавства, інформаційно-телекомунікаційну базу для системного вивчення стану світових ринків товарів (продукції, послуг) і маркетингового забезпечення діяльності українських експортерів.

{Розділ VI із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

Розділ VII

ОЧІКУВАНІ НАСЛІДКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ

Реалізація проєктів Програми забезпечить:

якісно новий рівень управління державою та суспільством в цілому;

сприяння демократизації суспільства, працевлаштування та зменшення рівня безробіття за рахунок створення інтегрованої інформаційної системи Міністерства праці та соціальної політики України, Пенсійного фонду України та центрів зайнятості, впровадження автоматизованої системи обліку, аналізу і моделювання зайнятості населення, надання інформації про робочі місця і професії в різних галузях народного господарства та комерційних структурах і можливості освоєння нових професій;

підвищення ефективності медичного обслуговування та зниження рівня загальної захворюваності населення за рахунок створення державної інформаційної системи епідеміологічного нагляду, створення інформаційно-програмних комплексів госпітального призначення в медичних установах різного рівня, впровадження першої черги комп'ютерних банків знань з питань медицини;

розширення доступності національних і світових інформаційних ресурсів для широкого кола споживачів за рахунок створення першої черги бібліотечної інформаційно-телекомунікаційної мережі і Національного комп'ютерного банку з базами даних правової, науково-технічної, рекламної та іншої інформації;

підвищення якості навчання на всіх рівнях освіти і підготовки та перепідготовки кадрів за рахунок впровадження автоматизованих систем масового поширення інформації у вищих навчальних закладах, школах на основі спеціальних телевізійних каналів, налагодження випуску навчальної літератури в електронній формі, впровадження методик і програмно-технічних засобів дистанційного навчання;

скорочення термінів наукових досліджень і розробок та підвищення їх якості за рахунок впровадження та експлуатації відповідних автоматизованих систем і міжнародної інтеграції праці;

нарощування експортного потенціалу країни за рахунок створення конкурентоспроможних програмно-технічних засобів інформатизації;

підвищення рівня ефективності боротьби з правопорушеннями, корупцією, організованою злочинністю на основі створення першої черги інтегрованої інформаційно-аналітичної системи правоохоронних органів України та міжвідомчого інформаційно-аналітичного комплексу аналізу і прогнозування рівня злочинності та правопорушень;

підвищення якості маркетингу в усіх сферах виробництва продукції і послуг шляхом створення в галузевих міністерствах інформаційно-аналітичних систем маркетингу і консультативно-інформаційних служб для всіх товаровиробників, ведення в складі Національного комп'ютерного банку баз даних комерційної і рекламної інформації, розроблення автоматизованих багаторівневих систем планування дрібносерійного виробництва в умовах ринку;

розроблення і впровадження базових інтелектуальних технологій введення в комп'ютерні системи графічних документів для формування і ведення баз даних геоінформаційних систем та системи електронного документообігу в органах державної влади різних рівнів і місцевого самоврядування.

Інтегральний ефект, який суспільство отримає від реалізації Програми, полягатиме в узгодженості та підвищенні якості, оперативності інформаційних процесів і послуг і оцінюватиметься не тільки економічними критеріями, а й моральними, етичними та іншими категоріями, підвищенням рівня життя людини.

Розділ VIII

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Механізм формування та виконання Програми визначається Законом України "Про Національну програму інформатизації" та іншими нормативно-правовими актами України.

Закон України
«Про обов'язковий примірник документів»,
від 9 квітня 1999 року № 595-XIV
(із змінами)

Цей Закон визначає правові засади функціонування системи обов'язкового примірника документів та регулює інформаційні відносини, пов'язані з поповненням національного інформаційного фонду України.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів та понять

У цьому Законі нижченаведені терміни та поняття вживаються у такому значенні:

обов'язковий примірник документів - примірник різних видів тиражованих документів, який передає його виробник на безоплатній або платній основі юридичним особам, визначеним цим Законом;

система обов'язкового примірника документів - сукупність видів обов'язкових примірників документів, а також порядок їх доставляння, зберігання та використання;

документ - матеріальна форма одержання, зберігання, використання і поширення інформації, зафіксованої на папері, магнітній, кіно-, фотоплівці, оптичному диску або іншому носії;

тиражований документ - документ, виготовлений певним тиражем;

патентні документи - описи до патентів на винаходи (корисні моделі) та методичні документи до них;

виробник документів - юридична особа незалежно від форми власності або фізична особа, яка виготовляє (в тому числі публікує) різні види тиражованих документів;

одержувач обов'язкового примірника документів (далі - одержувач документів) - юридична особа України, яка одержує обов'язковий примірник документів на безоплатній або платній основі та забезпечує його зберігання і використання;

національний інформаційний фонд України - сукупність інформаційних фондів (інформаційних ресурсів) держави: архівного, бібліотечного, стандартів, архіву друку, фонду фільмів, патентного та інших фондів.

Стаття 2. Основні завдання Закону

Основними завданнями цього Закону є:

визначення загальних принципів державної політики у сфері поповнення національного інформаційного фонду України обов'язковим примірником документів;

регулювання інформаційних відносин, пов'язаних із функціонуванням системи обов'язкового примірника документів;

встановлення обов'язків і прав виробників документів та одержувачів документів.

Стаття 3. Сфера дії Закону

Дія цього Закону поширюється на відносини, які виникають при:

виготовленні (в тому числі публікуванні) юридичними та фізичними особами України різних видів тиражованих документів в Україні та за її межами;

виготовленні різних видів тиражованих документів в Україні юридичними та фізичними особами інших держав;

одержанні обов'язкового примірника документів юридичними особами України.

Цей Закон не поширюється на відносини, які виникають при виготовленні документів з обмеженим доступом, документів управлінського та особистого характеру, документів в одиничному виконанні.

Стаття 4. Законодавство України про обов'язковий примірник документів

Законодавство України про обов'язковий примірник документів складається з цього Закону та інших нормативно-правових актів України.

Стаття 5. Суб'єкти та об'єкти відносин, що виникають у процесі функціонування системи обов'язкового примірника документів

Суб'єктами відносин, що виникають у процесі функціонування системи обов'язкового примірника документів, є юридичні особи усіх форм власності та фізичні особи, які виготовляють, публікують і доставляють обов'язковий примірник документів, та юридичні особи, які одержують, зберігають і використовують обов'язковий примірник документів.

Об'єктом відносин, що виникають у процесі функціонування системи обов'язкового примірника документів, є обов'язковий примірник документів, який підлягає доставлянню виробниками документів одержувачам документів, визначених цим Законом.

Стаття 6. Види документів, віднесених до обов'язкового примірника

До обов'язкового примірника документів належать такі їх види:

видання текстові, нотні, картографічні, образотворчі;

видання електронні;

видання, аудіопродукція та інші документи для сліпих;

аудіо-, візуальна, аудіовізуальна продукція (кіно-, відео-, фото-, фонодокументи);

нормативно-правові акти у сфері стандартизації, метрології та сертифікації;

патентні документи.

Стаття 7. Порядок доставляння обов'язкового примірника документів

Порядок доставляння обов'язкового примірника документів встановлює Кабінет Міністрів України.

Розділ II

ОБОВ'ЯЗКИ І ПРАВА ВИРОБНИКІВ ДОКУМЕНТІВ ТА ОДЕРЖУВАЧІВ ДОКУМЕНТІВ

Стаття 8. Обов'язки виробників документів

Виробники документів доставляють всі або окремі за їх профілем чи/та видом:

1) обов'язковий безоплатний примірник видань - Книжковій палаті України, національним, у тому числі спеціалізованим, всеукраїнським бібліотекам, Верховній Раді України, Президентові України, Кабінетові Міністрів України, центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації друкованих засобів масової інформації, та центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у видавничій сфері;

{Пункт 1 частини першої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

2) обов'язковий безоплатний примірник видань, що виготовляються (в тому числі публікуються) на відповідній території, - універсальним бібліотекам (Автономної Республіки Крим та обласним);

3) обов'язковий безоплатний примірник патентних документів - державним центрам науково-технічної та економічної інформації, всеукраїнським галузевим бібліотекам;

4) обов'язковий безоплатний примірник аудіо-, візуальної, аудіовізуальної продукції:

державному фондові фільмів при центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері кінематографії - фільмокопії та вихідні матеріали кіно- і відеофільмів, створених повністю або частково за кошти Державного

бюджету України, та фільмокопії кіно- і відеофільмів, створених в Україні за кошти юридичних осіб з приватною формою власності або фізичних осіб (крім фільмів документального характеру, кіноперіодики, творів кіно- і відеолітопису);

{Абзац другого пункту 4 частини першої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Центральному державному кінофотофоноархіву України - фільмокопії та вихідні матеріали кіно- і відеофільмів документального характеру, кіноперіодики, творів кіно- і відеолітопису, фото-, фонодокументи, що створені повністю або частково за кошти Державного бюджету України, а також фільмокопії документального характеру, кіноперіодики, творів кіно- і відеолітопису, фото-, фонодокументи, створені за кошти юридичних осіб з приватною формою власності або фізичних осіб;

національним, у тому числі спеціалізованим, всеукраїнським бібліотекам - аудіопродукція довідкового, навчального, науково-просвітницького, виробничо-професійного, розважального характеру;

універсальним бібліотекам (Автономної Республіки Крим та обласним) - аудіопродукція краєзнавчого характеру, виготовлена на відповідній території;

5) обов'язковий безоплатний примірник нормативно-правових актів у сфері стандартизації, метрології та сертифікації - Національному автоматизованому інформаційному фонду стандартів, Книжковій палаті України, всеукраїнським бібліотекам;

6) обов'язковий безоплатний примірник видань (у тому числі електронний варіант у відповідному форматі, що підлягає конвертуванню у спеціальний цифровий формат для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією), аудіопродукції, аудіовізуального твору з аудіодискрипцією та інших документів для сліпих - центральної бібліотеці Українського товариства сліпих;

{Пункт 6 частини першої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 927-VIII від 25.12.2015}

7) обов'язковий безоплатний примірник малотиражних документів (до 100 примірників) - Книжковій палаті України та національним бібліотекам;

8) два обов'язкових безоплатних примірники виготовлених дисків для лазерних систем зчитування із записом на них інформації - центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності;

{Частина першу статті 8 доповнено пунктом 8 згідно із Законом № 2953-III від 17.01.2002; із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VIII від 02.03.2015}

9) обов'язковий безоплатний примірник нормативно-правових актів, довідкових, енциклопедичних, історичних та наукових видань у сфері правознавства - Конституційному Суду України.

{Частина першу статті 8 доповнено пунктом 9 згідно із Законом № 867-V від 04.04.2007}

Обов'язкові примірники документів, зазначені в пунктах 1, 2, 3, абзацах четвертому та п'ятому пункту 4, в пунктах 5, 6, 7 і 9 цієї статті, доставляються (надсилаються) в день виходу в світ першої частини тиражу.

{Частина друга статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 867-V від 04.04.2007}

Обов'язкові примірники документів, зазначені в абзаці другому пункту 4 цієї статті, доставляються до державного фонду фільмів при центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері кінематографії протягом двох місяців, але не пізніше року після завершення виробництва фільмів відповідно до укладених угод на їх виробництво.

{Частина третя статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Обов'язкові примірники документів, зазначені в абзаці третьому пункту 4 цієї статті, доставляються Центральному державному кінофотофоноархіву України протягом року після закінчення їх виробництва або виходу в світ.

Обов'язковий платний примірник документів доставляється одержувачам документів на підставі угод між виробниками документів або підприємствами торгівлі (в тому числі центрами комплектування бібліотек), які розповсюджують документи, передбачені статтею 6 цього Закону, та одержувачами документів.

Обов'язковий примірник документів, виготовлених юридичними або фізичними особами України за її межами, доставляється одержувачам документів на загальних підставах, визначених цим Законом. Обов'язковий примірник документів, виготовлених в Україні на замовлення іноземних юридичних або фізичних осіб, доставляється одержувачам документів виконавцями замовлення, що обумовлюється договором між виконавцями замовлення та одержувачами документів.

Неякісний обов'язковий примірник документів на запит одержувачів документів замінюється на якісний виробниками документів у місячний термін з часу його отримання.

Виробники документів зобов'язані компенсувати одержувачам документів витрати, пов'язані з придбанням документів, що не були ними доставлені як безоплатний обов'язковий примірник у встановленому законодавством України порядку.

Стаття 9. Права виробників документів щодо направленої ними обов'язкового примірника документів

Виробники документів мають право на безоплатне:

опублікування одержувачами документів бібліографічної інформації про виготовлені виробниками документи у виданнях державної бібліографії і централізованої каталогізації сигнальної та реферативної інформації;

занесення бібліографічної інформації до автоматизованих банків даних;

отримання фактографічних даних щодо документів, які зберігаються одержувачами документів, та їх тимчасове використання з виробничою метою.

Витрати, пов'язані з виготовленням і доставлянням обов'язкового безоплатного примірника документів, відносяться його виробниками на собівартість видавничої, аудіо-, візуальної, аудіовізуальної продукції, електронних видань та інших тиражованих документів.

Стаття 10. Обов'язки одержувачів документів щодо їх зберігання та використання

Одержувачі документів зобов'язані:

провадити реєстрацію (облік), наукову систематизацію обов'язкового примірника документів;

забезпечувати технічні, санітарно-гігієнічні умови для зберігання обов'язкового примірника документів;

надавати обов'язковий примірник документів юридичній або фізичній особі у тимчасове користування;

безоплатно публікувати на вимогу виробників документів бібліографічну інформацію про виготовлені ними документи у виданнях державної бібліографії і централізованої каталогізації сигнальної та реферативної інформації;

створювати автоматизовані банки даних, електронні каталоги.

Стаття 11. Права одержувачів документів

Одержувачі документів мають право на:

заміну виробниками документів неякісного обов'язкового примірника документів на якісний у місячний термін з часу його отримання;

придбання документів, що не були доставлені їм виробниками документів як безоплатний обов'язковий примірник документів у встановленому законодавством України порядку, та компенсацію витрат, пов'язаних з їх придбанням.

Стаття 12. Доставляння обов'язкового примірника документів іноземним державам

З метою інформаційного обміну і відповідно до чинних міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, до фондосховищ іноземних держав можуть доставлятися обов'язкові примірники документів, вироблених в Україні, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Розділ III
ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 13. Контроль за своєчасним доставлянням обов'язкового примірника документів

Контроль за своєчасним доставлянням обов'язкового примірника документів здійснюють спеціально уповноважені органи з питань реалізації державної політики в інформаційній та видавничій сферах, у сфері інтелектуальної власності, архівної справи, кінематографії та інші одержувачі обов'язкового примірника документів.

{Стаття 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4319-VI від 12.01.2012}

Стаття 14. Репрографічне відтворення обов'язкового примірника документів

Репрографічне відтворення обов'язкового примірника документів його одержувачами здійснюється з додержанням законодавства України.

Стаття 15. Відповідальність за порушення законодавства про обов'язковий примірник документів

Особи, винні у порушенні законодавства про обов'язковий примірник документів, несуть відповідальність згідно із законодавством України.

Розділ IV
ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.
2. До приведення законів України, інших нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом вони застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.
3. Кабінетові Міністрів України протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом:
  - подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із Законом України "Про обов'язковий примірник документів";
  - відповідно до компетенції забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;
  - привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;
  - забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади України їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

Закон України
«Про правовий режим надзвичайного стану»
 від 16 березня 2000 року № 1550-III
 (із змінами)
 (Витяг)

Цей Закон визначає зміст правового режиму надзвичайного стану, порядок його введення та припинення дії, особливості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах надзвичайного стану, додержання прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб та відповідальність за порушення вимог або невиконання заходів правового режиму надзвичайного стану.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 5. Порядок введення надзвичайного стану

Надзвичайний стан в Україні або в окремих її місцевостях вводиться Указом Президента України, який підлягає затвердженню Верховною Радою України протягом двох днів з моменту звернення Президента України.

До введення надзвичайного стану за підставами, передбаченими пунктами 2-7 частини другої статті 4 цього Закону, Президент України звертається через засоби масової інформації або в інший спосіб до груп осіб, організацій, установ, які є ініціаторами чи учасниками дій, що можуть бути приводом для запровадження надзвичайного стану, з вимогою припинити свої протиправні дії протягом встановленого у зверненні строку і попередженням про можливість введення надзвичайного стану.

За умов, що вимагають невідкладних заходів для врятування населення або недопущення загибелі людей, надзвичайний стан може бути введено без попередження.

Пропозиції щодо введення надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях Президенту України подає Рада національної безпеки і оборони України. В разі необхідності введення надзвичайного стану з підстав, передбачених пунктом 1 частини другої статті 4 цього Закону, пропозиції щодо його введення подає Кабінет Міністрів України.

Введення надзвичайного стану на території Автономної Республіки Крим або в окремих її місцевостях може ініціювати Верховна Рада Автономної Республіки Крим.

Стаття 6. Указ Президента України про введення надзвичайного стану

В Указі Президента України про введення надзвичайного стану зазначаються:

- 1) обґрунтування необхідності введення надзвичайного стану відповідно до статті 4 цього Закону;
- 2) межі території, на якій вводиться надзвичайний стан;
- 3) час, з якого вводиться надзвичайний стан, і строк, на який він вводиться;
- 4) перелік і межі надзвичайних заходів, вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв'язку з введенням надзвичайного стану, а також перелік тимчасових обмежень прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень;

5) органи державної влади, органи військового командування та органи місцевого самоврядування, яким доручається здійснення заходів надзвичайного стану, та межі їх додаткових повноважень;

6) інші питання, що випливають із цього Закону.

Після підписання Указу про введення надзвичайного стану Президент України звертається до Верховної Ради України щодо його затвердження. Звернення Президента України розглядається Верховною Радою України в невідкладному порядку.

Указ Президента України про введення надзвичайного стану, затверджений Верховною Радою України, негайно оголошується через засоби масової інформації або в інший спосіб.

Стаття 8. Скасування надзвичайного стану

Надзвичайний стан в Україні або в окремих її місцевостях може бути скасований Указом Президента України раніше строку, на який він вводився, в разі усунення обставин, що обумовили необхідність введення надзвичайного стану.

З пропозицією про скасування надзвичайного стану до Президента України може звернутися Верховна Рада України.

Надзвичайний стан на території Автономної Республіки Крим або в окремих її місцевостях може бути скасований за ініціативою Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Пропозиції щодо скасування надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, введеного з підстав, передбачених пунктом 1 частини другої статті 4 цього Закону, подаються Кабінетом Міністрів України.

Про скасування надзвичайного стану оголошується негайно через засоби масової інформації або в інший спосіб після видання відповідного Указу Президента України.

Розділ IV

ЗАХОДИ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ, ЩО ЗАПРОВАДЖУЮТЬСЯ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Стаття 18. Додаткові заходи правового режиму надзвичайного стану у зв'язку з масовими порушеннями громадського порядку

У разі введення надзвичайного стану з підстав, зазначених у пунктах 2-7 частини другої статті 4 цього Закону, додатково можуть здійснюватися такі заходи:

- 1) запровадження комендантської години (заборона перебувати на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих пропусків і посвідчень особи у встановлені години доби);
- 2) перевірка документів у громадян, а в необхідних випадках - проведення особистого огляду, огляду речей, транспортних засобів, багажу і вантажів, службових приміщень та житла громадян;
- 3) заборона призовникам і військовозобов'язаним змінювати місце проживання без відома відповідного військового комісаріату;
- 4) обмеження або тимчасова заборона продажу зброї, отруйних і сильнодіючих хімічних речовин, а також алкогольних напоїв та речовин, вироблених на спиртовій основі;
- 5) тимчасове вилучення у громадян зареєстрованої вогнепальної і холодної зброї та боєприпасів, а у підприємств, установ і організацій - також навчальної військової техніки, вибухових, радіоактивних речовин і матеріалів, отруйних і сильнодіючих хімічних речовин;
- 6) заборона виготовлення і розповсюдження інформаційних матеріалів, що можуть дестабілізувати обстановку;
- 7) регулювання роботи цивільних теле- та радіоцентрів, заборона роботи аматорських радіопередавальних засобів та радіовипромінювальних пристроїв особистого і колективного користування;
- 8) особливі правила користування зв'язком та передачі інформації через комп'ютерні мережі;
- 9) порушення у порядку, визначеному Конституцією і законами України, питання про заборону діяльності політичних партій, громадських організацій в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Закон України
«Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних»,

від 23 березня 2000 року № 1587-III
(із змінами)

Цей Закон визначає правові основи розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних і спрямований на захист інтересів суб'єктів авторського права і суміжних прав та захист прав споживачів.

Стаття 1. Сфера дії Закону

Дія цього Закону поширюється на відносини, що виникають у процесі розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних.

Стаття 2. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

аудіовізуальний твір - твір, що фіксується на певному матеріальному носії (кіноплівці, магнітній плівці чи магнітному диску, диску для лазерних систем читування тощо) у вигляді серії послідовних кадрів (зображень) чи аналогових або дискретних сигналів, які відображають (закодовують) рухомі зображення (як із звуковим супроводом, так і без нього), і сприйняття якого є можливим виключно за допомогою того чи іншого виду екрана (кіноекрана, телевізійного екрана тощо), на якому рухомі зображення візуально відображаються за допомогою певних технічних засобів. Видами аудіовізуального твору є кінофільми, телефільми, відеофільми, діафільми, слайдофільми тощо, які можуть бути ігровими, анімаційними (мультиплікаційними), неігровими чи іншими;

аудіодискрипція (тифлокоментування) - створення окремої звукової доріжки із закадровим описом персонажа, предмета, простору або дії у відеопродукції для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією;

{Стаття 2 доповнено терміном згідно із Законом № 927-VIII від 25.12.2015}

база даних (компіляція даних) - сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації в довільній формі, у тому числі електронній, підбір і розташування складових частин якої та її упорядкування є результатом творчої праці, складові частини якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів;

відеограма - відеозапис на відповідному матеріальному носії (магнітній стрічці, магнітному диску, диску для лазерних систем читування тощо) виконання або будь-яких рухомих зображень (із звуковим супроводом чи без нього), крім зображень у формі запису, що є складовою частиною аудіовізуального твору. Відеограма є вихідним матеріалом для виготовлення її копій;

відтворення примірників - виготовлення одного або більше примірників аудіовізуального твору, фонограми, відеограми, комп'ютерної програми, бази даних у будь-якій матеріальній формі, а також їх запис для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (у тому числі цифровій), оптичній або іншій формі, яку може читувати машина;

відтворювач - юридична чи фізична особа, яка замовила відтворення або самостійно здійснила таке відтворення на обладнанні, що є її власністю або перебуває в її володінні чи користуванні;

вініловий диск - диск, який виробляється з синтетичних матеріалів і на поверхні якого по спіралі розташовані канавки (доріжки) із записом звуку;

імпортер примірників - український суб'єкт підприємницької діяльності, який здійснив купівлю (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) в іноземного суб'єкта підприємницької діяльності примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних із ввезенням або без ввезення їх на митну територію України;

експортер примірників - український суб'єкт підприємницької діяльності, який здійснив продаж (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) іноземному суб'єкту підприємницької діяльності примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних із вивезенням або без вивезення їх з митної території України;

комп'ютерна програма - набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для читування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах);

контрольна марка - спеціальний знак, що засвідчує дотримання авторських і (або) суміжних прав і надає право на розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних. Контрольна марка є самоклеїним знаком одноразового використання, зовнішній бік якого має спеціальний голографічний захист;

маркування контрольними марками - позначення шляхом наклеювання контрольних марок на упаковку примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних;

примірник аудіовізуального твору, комп'ютерної програми, бази даних - копія аудіовізуального твору, комп'ютерної програми або бази даних на відповідному матеріальному носії, яка виконана безпосередньо чи опосередковано із цього аудіовізуального твору, комп'ютерної програми або бази даних і містить усі зафіксовані в аудіовізуальному творі, комп'ютерній програмі або базі даних рухомі зображення чи їх частину (як із звуковим супроводом, так і без нього);

примірник фонограми - копія фонограми на відповідному матеріальному носії, яка виконана безпосередньо чи опосередковано з цієї фонограми і містить усі зафіксовані на ній звуки чи їх частину;

примірник відеограми - копія відеограми на відповідному матеріальному носії, яка виконана безпосередньо чи опосередковано з цієї відеограми і містить усі зафіксовані на ній рухомі зображення чи їх частину (як із звуковим супроводом, так і без нього);

розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних - введення в обіг примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних шляхом їх продажу чи іншої передачі права власності;

спеціальний цифровий формат для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією - цифровий формат для запису аудійованої книги, яка має зручну навігацію і сприяє швидкому пошуку необхідного матеріалу (сторінка, розділ, параграф, таблиця тощо);

{Стаття 2 доповнено терміном згідно із Законом № 927-VIII від 25.12.2015}

суб'єкт майнових авторських і (або) суміжних прав - фізична або юридична особа, якій на законних підставах належать майнові авторські і (або) суміжні права на аудіовізуальні твори, фонограми, відеограми, комп'ютерні програми, бази даних;

Установа - центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності;

{Абзац вісімнадцятий статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012}

фонограма - звукозапис на відповідному носії (магнітній стрічці чи магнітному диску, грамофонній платівці, диску для лазерних систем читування тощо) виконання або будь-яких звуків, крім звуків у формі запису, що є складовою частиною аудіовізуального твору. Фонограма є вихідним матеріалом для виготовлення її примірників (копій).

Стаття 3. Умови розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних

Розповсюдження на території України примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм та баз даних, а також їх прокат дозволяються лише за умови їх маркування контрольними марками.

Стаття 4. Право на одержання контрольних марок

1. Право на одержання контрольних марок мають імпортери, експортери та відтворювачі примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних.

2. Контрольні марки видаються Установою. Будь-яка посередницька діяльність щодо одержання та розповсюдження контрольних марок забороняється.

Стаття 5. Порядок одержання контрольних марок

1. Для одержання контрольних марок особи, зазначені в частині першій статті 4 цього Закону (далі - заявники), подають до Установи:

а) заяву встановленого зразка;

б) копію статуту, установчого договору (у випадках, передбачених законодавством) - для юридичних осіб;

{Пункт "в" частини першої статті 5 виключено на підставі Закону № 5410-VI від 02.10.2012}

{Пункт "г" частини першої статті 5 виключено на підставі Закону № 3205-VI від 07.04.2011}

г) перелік найменувань примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних встановленого зразка із зазначенням творів, зафіксованих на цих примірниках (мовою, що використовується для оригіналу відповідного примірника);

д) копію державного посвідчення на право розповсюдження та демонстрування аудіовізуальних творів - фільмів;

е) копію договору про передачу (відчуження) майнових прав авторів і (або) суб'єктів суміжних прав або договори про передачу прав на використання аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних шляхом їх відтворення та розповсюдження примірників, починаючи з договору, за яким майнові права авторів і (або) суб'єктів суміжних прав або права на використання передаються від первинних суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав (у разі виникнення цих прав на території України). Заявник подає копії зазначених договорів, а також оригінал договору, за яким безпосередньо заявникові передаються майнові права авторів і (або) суб'єктів суміжних прав або права на використання аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних. До договорів, складених іноземною мовою, додаються їх переклади українською мовою, посвідчені в установленому порядку.

{Пункт "е" частини першої статті 5 виключено на підставі Закону № 222-VIII від 02.03.2015}

Документи, зазначені у пунктах "а" і "г", подаються на паперових та електронних носіях.

{Частина першу статті 5 доповнено абзацом десятим згідно із Законом № 2514-VIII від 04.09.2018}

2. Вірність копій документів, зазначених у частині першій цієї статті, засвідчується заявником.

{Частина друга статті 5 в редакції Закону № 1206-VII від 15.04.2014}

3. Оригінал договору, зазначений в пункті "е" частини першої цієї статті, повертається заявнику разом з письмовим рішенням про видачу або відмову у видачі контрольних марок.

Забороняється вимагати від заявника документи та відомості, не передбачені частиною першою цієї статті.

4. Відповідальність за достовірність документів, поданих для одержання контрольних марок, несе заявник.

5. У заяві на одержання контрольних марок обов'язково зазначаються: дата звернення, кількість примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, право на відтворення та розповсюдження яких передано за договорами, кількість контрольних марок, необхідних заявнику для маркування примірників.

6. Установа протягом трьох робочих днів з дня прийняття заяви зобов'язана видати заявнику письмове рішення про видачу контрольних марок або відмову в їх видачі.

У разі виникнення необхідності у перевірці інформації, зазначеної в документах на одержання контрольних марок, строк розгляду заяви може бути продовжений, але не більше ніж на 10 робочих днів, про що заявник повідомляється в письмовій формі.

Установа протягом трьох робочих днів з дня видачі контрольних марок оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті перелік найменувань примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних встановленого зразка із зазначенням творів, зафіксованих на цих примірниках (мовою, що використовується для оригіналу відповідного примірника), дані про заявника (для юридичної особи - повне найменування, юридичну та поштову адреси, дату державної реєстрації та ідентифікаційний код, для фізичної особи - підприємця - прізвище, ім'я та по батькові, дату державної реєстрації фізичної особи - підприємця, реєстраційний номер картки платника податків), щодо якого прийнято рішення про видачу контрольних марок, кількість виданих контрольних марок, їх серії, номери, дату видачі контрольних марок.

{Частина шосту статті 5 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2514-VIII від 04.09.2018}

7. Підставами для прийняття рішення про відмову у видачі контрольних марок є:

подання заявником неповного переліку документів, зазначених у частині першій цієї статті;

подання заявником документів для одержання контрольних марок, оформлення яких не відповідає вимогам цього Закону;

подання заявником документів для одержання контрольних марок, що містять недостовірні відомості;

неодержання заявником прав суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав.

Рішення про відмову у видачі контрольних марок може бути оскаржено до суду в порядку, встановленому законом.

8. На підставі рішення про видачу контрольних марок та за умови подання заявником копії платіжного документа з відміткою банківської установи про перерахування вартості контрольних марок до Державного бюджету України Установа протягом двох робочих днів забезпечує виготовлення та видачу контрольних марок заявникові.

У разі неподання заявником копії платіжного документа з відміткою банківської установи про перерахування вартості контрольних марок до Державного бюджету України протягом одного календарного місяця з дня подання заяви Установа анулює рішення про видачу контрольних марок, про що письмово повідомляє заявника.

9. Дані про заявника, який вперше звернувся за одержанням контрольних марок і стосовно якого прийнято рішення про видачу контрольних марок, вносяться Установою до Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок (далі - Реєстр) із зазначенням номера заяви на одержання контрольних марок, кількості виданих марок, їх серій, номерів і дати одержання, а також для юридичної особи - повної назви, юридичної та поштової адреси, дати державної реєстрації та ідентифікаційного коду; для фізичної особи - прізвища, імені та по батькові, домашньої адреси, дати державної реєстрації фізичної особи - підприємця, реєстраційного номера облікової картки платника податків. У рішенні про видачу контрольних марок зазначаються дата внесення до Реєстру даних про заявника та його реєстраційний номер.

{Абзац перший частини дев'ятої статті 5 в редакції Закону № 3205-VI від 07.04.2011}

У разі звернення у подальшому заявника до Установи з питань одержання контрольних марок документи, передбачені в пунктах "б", "в", "е" частини першої цієї статті, не вимагаються.

{Абзац другий частини дев'ятої статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3205-VI від 07.04.2011}

У разі внесення змін до зазначених документів заявник зобов'язаний подати ці документи до Установи.

Порядок ведення Реєстру та надання інформації про видачу контрольних марок визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 6. Серії контрольних марок та порядок їх виготовлення

Кожна контрольна марка має власні серію і номер.

Встановлюються такі серії контрольних марок:

А - для примірників фонограм у формі магнітних носіїв та вінілових дисків;

В - для примірників аудіовізуальних творів та відеограм у формі магнітних носіїв та кіноплівки;

К - для примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних у формі оптичних носіїв.

Контрольні марки виготовляються на замовлення Установи в порядку, встановленому законодавством.

На кожну контрольну марку наноситься інформація, яка ідентифікує її з відповідним примірником аудіовізуального твору, фонограми, відеограми, комп'ютерної програми, бази даних.

Стаття 7. Плата за одержання контрольних марок

За кожну контрольну марку заявник сплачує суму в розмірі одного відсотка неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

Забораються встановлення та справляння із заявників будь-яких інших платежів за одержання та використання контрольних марок.

Плата за одержання контрольних марок зараховується до Державного бюджету України.

{Частина третя статті 7 в редакції Закону № 3828-VI від 06.10.2011}

Стаття 8. Маркування контрольними марками

1. Маркування примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних контрольними марками здійснюють імпортери, експортери та відтворювачі цих примірників перед їх розповсюдженням.

2. Імпортовані примірники аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних маркуються після митного оформлення на території України.

Примірники аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, що експортуються, маркуються перед їх митним оформленням для перевезення через митний кордон України чи передачі іноземному контрагенту на митній території України.

3. Кожна упаковка примірника аудіовізуального твору, фонограми, відеограми, комп'ютерної програми, бази даних маркується однією контрольною маркою.

Упаковка, яка є невід'ємною частиною декількох різних за змістом примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних або розміщених на декількох носіях частин одного аудіовізуального твору, фонограми, відеограми, комп'ютерної програми, бази даних, маркується однією контрольною маркою.

4. Придбання примірника аудіовізуального твору, фонограми, відеограми, комп'ютерної програми, бази даних, маркованого контрольною маркою, не є набуттям прав на публічне виконання, публічний показ, публічну демонстрацію, публічне сповіщення, майновий найм, побутовий чи комерційний прокат записаного на цьому примірнику аудіовізуального твору, фонограми, відеограми, комп'ютерної програми, бази даних.

5. Маркуванню контрольними марками не підлягають:

1) примірники, на яких здійснено запис уривків аудіовізуального твору, фонограми, відеограми, демонстраційні версії комп'ютерних програм та баз даних або уривків кількох аудіовізуальних творів, фонограм та відеограм, якщо такий запис зроблено з метою реклами цих аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм та баз даних, які розповсюджуються на безоплатній основі;

2) твори із звуко- або відеозаписом подій, що мають особистий характер (сімейних свят тощо), якщо таке відтворення здійснено з метою їх розповсюдження серед учасників цих подій;

3) примірники аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, що перевозяться транзитом через митну територію України;

4) примірники аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, якщо їх виготовлено на замовлення юридичної чи фізичної особи (далі - замовник) суб'єктом підприємницької діяльності, який самостійно здійснює процес відтворення на обладнанні, що є його власністю або перебуває в його володінні чи користуванні (далі - виробник), і передача виготовлених виробником цих примірників замовнику відбувається лише з додержанням таких умов:

замовлення виконується на підставі договору підряду з первинних матеріалів, їх компонентів або сировини, що належать замовнику або повністю оплачені замовником;

матриці та інші первинні матеріали, у тому числі ті, що передаються електронним способом, які використовуються для виготовлення примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, є власністю замовника незалежно від того, передано такі матриці або інші первинні матеріали замовником чи виготовлено виробником у межах замовлення;

виготовлені на замовлення примірники аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних передаються виробником замовнику в повному обсязі і не використовуються виробником для продажу як продукція його власного виробництва;

майнові права суб'єктів авторського права та суміжних прав на аудіовізуальні твори, фонограми, відеограми, комп'ютерні програми, бази даних належать замовнику і не переходять до виробника;

право власності на примірники аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм та баз даних належить замовнику, який несе відповідальність за дотримання авторського права і суміжних прав на зазначені об'єкти права власності;

виготовлені на замовлення примірники аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних за наявності законних підстав (зовнішньоекономічних договорів, контрактів тощо) вивозяться за межі митної території України і без їх розповсюдження в Україні;

вивезення з митної території України примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, виготовлених згідно з договором підряду, здійснюється безпосередньо виробником без передачі прав володіння, користування цими примірниками третім особам (крім тимчасової передачі таких прав транспортно-експедиторським організаціям для перевезення);

5) примірники комп'ютерних програм та баз даних, що є невід'ємною частиною періодичних друкованих видань, які містять в собі демонстраційні версії цих програм та баз даних, за умови обов'язкового посилання на право власника;

6) примірники комп'ютерних програм та баз даних, що є невід'ємною частиною обладнання, яке виготовлене або ввозиться на митну територію України;

7) примірники творів із звукозаписом, у тому числі у спеціальному цифровому форматі для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією, призначених для некомерційного використання спеціалізованими бібліотеками, бібліотеками навчальних закладів та центрів реабілітації для осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю по зору, громадськими організаціями сліпих, підприємствами, установами, організаціями, де працюють особи з інвалідністю по зору.

{Частина п'яту статті 8 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 927-VIII від 25.12.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018}

Стаття 9. Зберігання та перевезення територією України не маркованих контрольними марками примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних

Зберігання не маркованих контрольними марками примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних здійснюється виключно відтворювачами або імпортерами цих примірників.

Перевезення територією України не маркованих контрольними марками примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних дозволяється лише в разі, якщо такі примірники доставляються для зберігання у складських приміщеннях, що належать особам, зазначеним у частині першій статті 4 цього Закону, а також якщо такі примірники не підлягають маркуванню відповідно до частини п'ятої статті 8 цього Закону.

Перевезення територією України не маркованих контрольними марками примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних з іншою метою забороняється.

Стаття 10. Роздрібна торгівля примірниками аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних

Роздрібна торгівля примірниками аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних здійснюється тільки в місцях спеціалізованої роздрібною торгівлі. Вимоги до місць спеціалізованої роздрібною торгівлі примірниками аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних та правила такої торгівлі встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Роздрібна торгівля примірниками аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, не маркованих контрольною маркою, забороняється.

Стаття 11. Відповідальність за порушення цього Закону

Особи, винні у незаконному виготовленні, підробці, використанні або збуті незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, притягаються до адміністративної та кримінальної відповідальності відповідно до закону.

Особи, винні у незаконному розповсюдженні примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, притягаються до цивільної, адміністративної та кримінальної відповідальності відповідно до закону.

Стаття 12. Контроль за виконанням цього Закону

Установа здійснює контроль за виконанням цього Закону шляхом проведення планових і позапланових перевірок державними інспекторами з питань інтелектуальної власності осіб, що здійснюють розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних. Контроль здійснюється у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У разі виявлення розповсюдження не маркованих контрольними марками примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних або маркованих контрольними марками, що мають серію і (або) номер, які не відповідають даним Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок, або на них нанесено інформацію, яка не відповідає назві відповідного примірника, державні інспектори з питань інтелектуальної власності вилучають такі примірники.

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування, а зміни, внесені згідно з цим Законом до Кодексу України про адміністративні правопорушення та до Кримінального кодексу України, - після закінчення терміну в 90 днів з дня набрання чинності цим Законом.

2. Імпорт, експорт, оптова та роздрібна торгівля примірниками комп'ютерних програм, баз даних протягом 180 днів з дня набрання чинності цим Законом можуть здійснюватися без отримання контрольної марки встановленого зразка.

З дати закінчення терміну у 180 днів з дня набрання чинності цим Законом імпорт, експорт, оптова та роздрібна торгівля примірниками комп'ютерних програм, баз даних здійснюються виключно за умови їх маркування контрольними марками.

Контрольні марки, видані до набрання чинності цим Законом, є дійсними.

3. Кабінету Міністрів України у тримісячний термін з дня набрання чинності цим Законом:

привести у відповідність із цим Законом свої нормативно-правові акти;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

4. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) статтю 164⁹ Кодексу України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., додаток до № 51, ст. 1122) викласти в такій редакції:

"Стаття 164⁹. Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних

Розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, упаковки яких не марковані контрольними марками або марковані контрольними марками, що мають серію чи містять інформацію, які не відповідають носію цього примірника, або номер, який не відповідає даним Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок, -

тягне за собою накладення штрафу від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією цих примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних.

Та сама дія, вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з правопорушень, зазначених у частині першій цієї статті, -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією цих примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних";

2) частину третю статті 264 Кодексу України про адміністративні правопорушення після слів "природоохоронними органами" доповнити словами "державними інспекторами з питань інтелектуальної власності";

3) статтю 216 Кримінального кодексу України викласти в такій редакції:

"Стаття 216. Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного збору чи контрольних марок

1. Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного збору або контрольних марок для маркування упаковок примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних чи голографічних захисних елементів -

караються штрафом від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до чотирьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, -

караються штрафом від трьохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з конфіскацією товарів, промаркованих підробленими марками чи голографічними захисними елементами".

Закон України
«Про захист суспільної моралі»
 від 20 листопада 2003 року № 1296-IV
 (із змінами)

Цей Закон встановлює правові основи захисту суспільства від розповсюдження продукції, що негативно впливає на суспільну мораль.

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

видовищний захід сексуального характеру - публічний показ у будь-якій формі продукції сексуального характеру і (або) сценічні дії, метою яких є втілення сексуальних дій;

державне регулювання і контроль обігу продукції, що негативно впливає на суспільну мораль, - визначення законом і прийнятими на його основі нормативно-правовими актами порядку й умов обігу відповідної продукції та контроль за ним, вироблення правових механізмів і встановлення прав та обов'язків органів державної влади, органів місцевого самоврядування, установ і організацій усіх форм власності по забезпеченню захисту суспільної моралі;

дитяча порнографія - зображення у будь-який спосіб дитини чи особи, яка виглядає як дитина, задіяної у реальній або змодельованій відверто сексуальній поведінці, або будь-яке зображення статевих органів дитини в сексуальних цілях;

{Частина першу статті 1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1819-VI від 20.01.2010}

обіг продукції сексуального характеру - виготовлення (виробництво), зберігання, реклама, розповсюдження такої продукції у будь-якій формі, вчинення щодо неї будь-якого правочину, ввезення, вивезення та транзит через територію України, поштова пересилка продукції сексуального характеру;

{Абзац п'ятий частини першої статті 1 в редакції Закону № 1819-VI від 20.01.2010}

порнографія - вульгарно-натуралістична, цинічна, непристойна фіксація статевих актів, самоцінна, спеціальна демонстрація геніталій, антиетичних сцен статевого акту, сексуальних збочень, зарисовок з натури, які не відповідають моральним критеріям, ображають честь і гідність людини, спонукаючи негідні інстинкти;

продукція еротичного характеру - будь-які матеріальні об'єкти, предмети, друкована, аудіо-, відеопродукція, в тому числі реклама, повідомлення та матеріали, продукція засобів масової інформації, електронних засобів масової інформації, що містять інформацію еротичного характеру, має за мету досягнення естетичного ефекту, зорієнтована на доросле населення і не збуджує в аудиторії нижчі інстинкти, не є образливою;

продукція порнографічного характеру - будь-які матеріальні об'єкти, предмети, друкована, аудіо-, відеопродукція, в тому числі реклама, повідомлення та матеріали, продукція засобів масової інформації, електронних засобів масової інформації, змістом яких є детальне зображення анатомічних чи фізіологічних деталей сексуальних дій чи які містять інформацію порнографічного характеру;

продукція сексуального характеру - будь-які матеріальні об'єкти, предмети, друкована, аудіо-, відеопродукція, в тому числі реклама, повідомлення та матеріали, продукція засобів масової інформації, електронних засобів масової інформації, призначені для задоволення сексуальних потреб людини;

спеціалізований засіб масової інформації - періодичне друковане видання, радіо-, теле-, відеопрограми, інша форма розповсюдження масової інформації, у тому числі на електронних носіях, матеріали та повідомлення якого у цілому і систематично висвітлюють питання сексу або використовують сексуальну тематику як провідну;

спеціально визначене місце - територія чи приміщення, відведене для реклами, розповсюдження продукції чи проведення видовищних заходів сексуального характеру, з пристойним зовнішнім оформленням, максимально віддалене від місць масового відпочинку, освітніх закладів для неповнолітніх, пам'яток історії й культури, сакральних і ритуальних об'єктів та військових частин;

суспільна мораль - система етичних норм, правил поведінки, що склалися у суспільстві на основі традиційних духовних і культурних цінностей, уявлень про добро, честь, гідність, громадський обов'язок, совість, справедливість.

Інші поняття і терміни вживаються в цьому Законі в значеннях, визначених чинним законодавством України.

Стаття 2. Загальні положення

Виробництво та обіг у будь-якій формі продукції порнографічного характеру в Україні забороняються. Критерії віднесення продукції до такої, що має порнографічний характер, встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері культури.

{Частина перша статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 173-VIII від 10.02.2015}

Виробництво та обіг у будь-якій формі продукції еротичного характеру та продукції, що містить елементи насильства та жорстокості, дозволяються виключно за умови дотримання обмежень, встановлених законодавством.

Забороняються виробництво та розповсюдження продукції, яка:

пропагує війну, національну та релігійну ворожнечу, зміну шляхом насильства конституційного ладу або територіальної цілісності України;

пропагує фашизм та неонацизм;

принижує або ображає націю чи особистість за національною ознакою;

пропагує бузувірство, блюзнірство, неповагу до національних і релігійних святинь;

принижує особистість, є проявом знущання з приводу фізичних вад (каліцтва), з душевнохворих, літніх людей;

пропагує невігластво, неповагу до батьків;

пропагує наркоманію, токсикоманію, алкоголізм, тютюнопаління та інші шкідливі звички.

Стаття 3. Законодавство щодо захисту суспільної моралі

Правові засади України щодо захисту моральності у суспільстві складає Конституція України, цей Закон, інші закони та нормативно-правові акти щодо захисту суспільної моралі, загальновизнані норми і принципи міжнародного права й міжнародних договорів України.

Стаття 4. Сфера дії Закону

Дія Закону поширюється на діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування у частині державного регулювання і контролю за обігом продукції сексуального чи еротичного характеру, на діяльність установ та організацій усіх форм власності, юридичних осіб та громадян у сфері обігу відповідної продукції на території України, а також за її межами, якщо суб'єктами правовідносин є громадяни України та юридичні особи, зареєстровані відповідно до чинного законодавства України.

Дія цього Закону не поширюється на виробництво чи розповсюдження документальних матеріалів, художніх творів літератури, мистецтва та культури, які визнані класичним чи світовим мистецтвом, на обіг наукових, науково-популярних, публіцистичних, освітніх матеріалів з питань статі й сексу та виробів сексуального характеру медичного призначення.

Стаття 5. Основні напрями державного регулювання обігу інформаційної продукції, що негативно впливає на суспільну мораль

Змістом державної політики у сфері захисту суспільної моралі є створення необхідних правових, економічних та організаційних умов, які сприяють реалізації права на інформаційний простір, вільний від матеріалів, що становлять загрозу фізичному, інтелектуальному, морально-психологічному стану населення.

Основними напрямками державного регулювання обігу інформаційної продукції, що впливає на суспільну мораль, є:

формування єдиної комплексної системи забезпечення захисту моральних засад і утвердження здорового способу життя у сфері інформаційної діяльності, освіти та культури;

недопущення пропаганди в електронних та інших засобах масової інформації культури насильства, жорстокості, поширення порнографії;

впровадження експертної оцінки відео-, аудіо-, друкованої інформації та інформації на електронних носіях, розроблення механізмів і методик віднесення її до такої, що завдає шкоди суспільній моралі;

підтримка національної культури, мистецтва, кінематографії, книговидавництва, поліпшення системи пропаганди кращих зразків світової літератури, культури та мистецтва;

заборона демонстрації неліцензійної аудіо-, відеопродукції на всіх національних телерадіокомпаніях;

встановлення контролю за обігом продукції, що становить загрозу суспільній моралі;

приєднання до міжнародних договорів з питання захисту суспільної моралі.

Стаття 6. Заборона обігу предметів та продукції порнографічного характеру

Забороняється:

виробництво і ввезення в Україну творів, зображень, інших предметів порнографічного характеру з метою збуту чи розповсюдження, їх виготовлення, перевезення чи інше переміщення, реклама, збут чи розповсюдження;

обіг, демонстрація та прокат друкованих видань, кіно-, аудіо-, відео-, радіо-, телепродукції, матеріалів на електронних носіях, інших видів продукції, що пропагують порнографію.

Розміщення оголошень про інтимні зустрічі за винагороду та девіантні форми інтимних стосунків не в спеціалізованих засобах масової інформації заборонено.

Стаття 7. Захист неповнолітніх від негативного впливу продукції сексуального чи еротичного характеру

З метою захисту морального та фізичного життя неповнолітніх забороняється:

втягнення неповнолітніх у діяльність з виробництва й обігу продукції сексуального чи еротичного характеру, порнографічних матеріалів, надання послуг, а також організації й проведення видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру;

розповсюдження продукції сексуального чи еротичного характеру, порнографічних матеріалів, надання послуг і проведення видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру серед неповнолітніх;

використання образів неповнолітніх у будь-якій формі в продукції сексуального чи еротичного характеру і проведенні видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру;

виготовлення (виробництво), зберігання, реклама, розповсюдження, придбання продукції, що містить дитячу порнографію, ввезення, вивезення, транзит через територію України, поштова пересилка такої продукції;

{Статтю 7 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 1819-VI від 20.01.2010}

пропонування або надання доступу до продукції, що містить дитячу порнографію.

{Статтю 7 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 1819-VI від 20.01.2010}

Стаття 8. Розповсюдження продукції сексуального чи еротичного характеру

Розповсюдження продукції сексуального чи еротичного характеру дозволяється лише у спеціально відведених для цього місцях, визначених цим Законом, та у спосіб, встановлений органами державної влади й органами місцевого самоврядування в межах своєї компетенції.

{Частина перша статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 173-VIII від 10.02.2015}

Розповсюдження та реклама продукції сексуального характеру в житлових будинках, приміщеннях органів державної влади, закладах культури і мистецтва, в підземних переходах, станціях метрополітену, електропотягах і вокзалах, у кіосках продажу періодичної преси і павільйонах, у місцях громадського відпочинку, на вуличних лотках і ринках забороняються.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування можуть визначати, зважаючи на особливості місцевих умов, звичаї і традиції, додатково території та місця, в яких заборонено розповсюдження продукції сексуального характеру та проведення видовищних заходів сексуального характеру.

{Частина четверту статті 8 виключено на підставі Закону № 139-IX від 02.10.2019}

Розповсюдження предметів сексуального чи еротичного характеру допускається лише у спеціалізованих магазинах. Власник магазину, що здійснює продаж відповідної продукції, зобов'язаний інформувати громадян про його специфіку.

Продукція сексуального чи еротичного характеру може розповсюджуватися лише за умови недоступності її неповнолітнім і ненав'язування споживачам.

Рішення про обмеження обігу матеріалів і продукції сексуального характеру за віковою ознакою приймають органи державної влади та органи місцевого самоврядування за погодженням з відповідними державними органами освіти.

Продукція сексуального чи еротичного характеру може розповсюджуватися лише за умови герметичної упаковки, спеціального маркування і за наявності повідомлення "продукція сексуального характеру, продаж неповнолітнім заборонено".

Порядок та умови оподаткування продукції сексуального чи еротичного характеру визначаються чинним законодавством.

{Статтю 9 виключено на підставі Закону № 139-IX від 02.10.2019}

{Статтю 10 виключено на підставі Закону № 173-VIII від 10.02.2015}

Стаття 11. Умови продажу і розповсюдження друкованої продукції сексуального чи еротичного характеру

Продаж і розповсюдження друкованої продукції та поліграфії сексуального чи еротичного характеру дозволяються лише в спеціально відведених місцях.

{Частина перша статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 173-VIII від 10.02.2015}

Реалізація еротичної друкованої продукції чи друкованої продукції засобів масової інформації сексуального чи еротичного характеру, що не зареєстрована відповідно до Закону України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні", забороняється.

Розповсюдження друкованої продукції або поліграфії еротичного чи сексуального характеру поштою дозволяється лише в непрозорій герметичній упаковці, а продаж еротичних друкованих видань - у герметичній упаковці. На обкладинці забороняється детальне зображення статевих органів.

Розповсюдження друкованої продукції, поліграфії та друкованої продукції засобів масової інформації еротичного чи сексуального характеру без належних вихідних даних, а також індивідуальними розповсюджувачами забороняється.

Демонстрація і (або) реклама друкованої продукції, поліграфії чи друкованої продукції засобів масової інформації еротичного чи сексуального характеру у вікнах, вітринах та інших місцях загального огляду забороняються.

Залучення до продажу друкованої продукції, поліграфії та друкованої продукції засобів масової інформації еротичного чи сексуального характеру неповнолітніх, а також продаж (ознайомлення) особам, які не досягли 16, а в окремих випадках 18 років, продукції сексуального чи еротичного характеру забороняється.

У разі порушення положень цієї статті, а також при відсутності права займатися видавничою діяльністю друкована продукція чи поліграфія відповідного характеру вилучається із продажу уповноваженими органами державної влади у порядку, передбаченому чинним законодавством.

Стаття 12. Порядок організації та проведення видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру

Проведення видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру фізичними та юридичними особами дозволяється лише в спеціально відведених місцях при дотриманні необхідних санітарних та гігієнічних норм, передбачених чинним законодавством.

{Частина перша статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 173-VIII від 10.02.2015}

Під час проведення видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру забороняється демонстрація порнографії, пропаганда насилля чи жорстокості.

Під час проведення видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру забороняється здійснення сексуальних контактів.

Стаття 13. Порядок і умови публічної демонстрації продукції, що містить елементи еротики, засобами масової інформації

Теле- і радіокомпаніям, які діють в Україні, забороняється створювати, поширювати інформацію і транслювати кіно-, аудіо-, відеопродукцію, яка містить елементи порнографії.

{Частина другу статті 13 виключено на підставі Закону № 173-VIII від 10.02.2015}

Розповсюдження теле-, радіо-, аудіо- і відеопродукції сексуального чи еротичного характеру спеціалізованим засобом масової інформації можливе лише за умови спеціальної обробки сигналу. Організація, яка транслює відповідні програми, повинна блокувати передачу кодованого сигналу таким чином, щоб прийом сигналу став неможливим без пристрою декодування.

Трансляція теле-, відео- і радіопрограм, що містять елементи еротики, допускається з 24 годин до 4 годин, якщо інше скорочення часу трансляції не передбачено органами місцевого самоврядування.

Перед трансляцією теле- і радіопрограм сексуального чи еротичного характеру обов'язково має бути зроблено звукове або текстове повідомлення про характер програми і заборону перегляду чи прослуховування її неповнолітніми.

Час публічного показу, публічного сповіщення фільмів еротичного чи сексуального характеру, щодо яких встановлені певні обмеження глядацької аудиторії, визначаються умовами їх демонстрування відповідно до затвердженого Кабінетом Міністрів України Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів.

Продаж або прокат населенню продукції електронних засобів масової інформації сексуального характеру, продукції та аудіо-, відеокасет із записами сексуального чи еротичного характеру дозволяється за наявності документів, визначених чинним законодавством.

{Частина сьома статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законами № 173-VIII від 10.02.2015, № 139-IX від 02.10.2019}

Кінотеатри, відеосалони, відеозали мають право публічної демонстрації кіно-, аудіо-, відеопродукції сексуального чи еротичного характеру лише за наявності документів, визначених чинним законодавством.

{Частина восьма статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законами № 173-VIII від 10.02.2015, № 139-IX від 02.10.2019}

Адміністрація організації, що публічно демонструє кіно-, аудіо-, відеопродукцію еротичного чи сексуального характеру, зобов'язана вказувати на афіші чи програмі передачі категорію прокату відповідної продукції.

{Частина десятю статті 13 виключено на підставі Закону № 139-IX від 02.10.2019}

Стаття 14. Рекламна діяльність та її особливості при реалізації продукції сексуального чи еротичного характеру

{Частина першу статті 14 виключено на підставі Закону № 139-IX від 02.10.2019}

Використання в рекламі текстової, візуальної чи звукової інформації, що здатна спричинити шкоду моральному здоров'ю населення, в засобах масової інформації забороняється.

Реклама будь-якої продукції, товарів і послуг, що містить тексти і (або) зображення сексуального характеру, дозволяється лише в спеціалізованих засобах масової інформації.

Реклама продукції сексуального чи еротичного характеру, що не містить зображень і текстів сексуального характеру, допускається без будь-яких обмежень. Порядок виробництва і розповсюдження реклами продукції сексуального характеру визначається чинним законодавством.

Зовнішня реклама (відкриті вітрини, щити на будинках, вулицях тощо), що містить тексти і (або) зображення сексуального чи еротичного характеру, забороняється.

{Частина шосту статті 14 виключено на підставі Закону № 139-IX від 02.10.2019}

Реклама продукції сексуального чи еротичного характеру іноземною мовою повинна містити переклад мовою більшості населення країни.

Стаття 15. Контроль у сфері захисту суспільної моралі

{Назва статті 15 в редакції Закону № 173-VIII від 10.02.2015}

Контроль за додержанням вимог цього та інших законів у сфері захисту суспільної моралі в межах своєї компетенції здійснюють Міністерство внутрішніх справ України, Національна поліція, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері культури, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері кінематографії, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, Державний комітет телебачення і радіомовлення України та Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення.

{Частина перша статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законами № 406-VII від 04.07.2013, № 1697-VII від 14.10.2014; в редакції Закону № 173-VIII від 10.02.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 766-VIII від 10.11.2015, № 440-IX від 14.01.2020}

Громадський контроль за додержанням вимог законодавства у сфері захисту суспільної моралі здійснюють творчі спілки, які діють у сфері культури та мистецтв, журналістики. Держава забезпечує фінансову підтримку здійснення громадського контролю за додержанням вимог законодавства у сфері захисту суспільної моралі в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 15 доповнено новою частиною згідно із Законом № 173-VIII від 10.02.2015}

{Частина третю статті 15 виключено на підставі Закону № 139-IX від 02.10.2019}

Орган, що здійснює перевірку, за її результатами складає протокол (акт) із зазначенням виявлених порушень чинного законодавства і виносить рішення, в якому зобов'язує суб'єкт господарювання усунути порушення у сфері захисту суспільної моралі.

{Частина четверта статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 139-IX від 02.10.2019}

{Частина п'яту статті 15 виключено на підставі Закону № 139-IX від 02.10.2019}

{Частина шосту статті 15 виключено на підставі Закону № 139-IX від 02.10.2019}

Стаття 16. Повноваження вищих органів державної влади України у сфері захисту суспільної моралі та обігу продукції і видовищних заходів сексуального характеру

Верховна Рада України і Президент України визначають державну політику у сфері захисту суспільної моралі та обігу продукції і видовищних заходів сексуального характеру, а також продукції, що містить пропаганду культу насильства, жорстокості і порнографії, законодавчі основи її реалізації та гарантії правового захисту працівників цієї сфери.

Кабінет Міністрів України забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту суспільної моралі й обігу продукції і видовищних заходів сексуального характеру, координує і контролює діяльність міністерств та інших центральних органів державної виконавчої влади у цій сфері.

{Статтю 17 виключено на підставі Закону № 173-VIII від 10.02.2015}

{Статтю 18 виключено на підставі Закону № 173-VIII від 10.02.2015}

{Статтю 19 виключено на підставі Закону № 173-VIII від 10.02.2015}

{Статтю 20 виключено на підставі Закону № 173-VIII від 10.02.2015}

Стаття 21. Відповідальність за порушення законодавства про захист суспільної моралі

Порушення норм законодавства України про захист суспільної моралі, умов обігу продукції, порядку проведення видовищних заходів сексуального характеру та розповсюдження продукції, яка містить елементи порнографії, тягне за собою цивільно-правову, дисциплінарну, адміністративну чи кримінальну відповідальність згідно з чинним законодавством України.

Дії посадових осіб органів державної влади, місцевого самоврядування, засобів масової інформації, дії установ і організацій усіх форм власності, юридичних і фізичних осіб, що порушують норми цього Закону, можуть бути оскаржені в судовому порядку.

Стаття 22. Порядок введення в дію цього Закону

Закон України "Про захист суспільної моралі" набирає чинності з дня його опублікування.

У тримісячний термін усі закони та нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади приводяться у відповідність з положеннями цього Закону.

До приведення законодавства у відповідність із цим Законом закони та інші нормативно-правові акти застосовуються у частині, що не суперечить цьому Закону.

Кабінету Міністрів України у шестимісячний термін з дня опублікування цього Закону підготувати та затвердити нормативно-правові акти, положення й кошториси Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі.

Закон України
«Про доступ до публічної інформації»
від 13 січня 2011 року № 2939-VI
(із змінами)

Цей Закон визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес.

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Публічна інформація

1. Публічна інформація - це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом.

2. Публічна інформація є відкритою, крім випадків, встановлених законом.

Стаття 2. Мета і сфера дії Закону

1. Метою цього Закону є забезпечення прозорості та відкритості суб'єктів владних повноважень і створення механізмів реалізації права кожного на доступ до публічної інформації.

2. Цей Закон не поширюється на відносини щодо отримання інформації суб'єктами владних повноважень при здійсненні ними своїх функцій, а також на відносини у сфері звернень громадян, які регулюються спеціальним законом.

Стаття 3. Гарантії забезпечення права на доступ до публічної інформації

1. Право на доступ до публічної інформації гарантується:

1) обов'язком розпорядників інформації надавати та оприлюднювати інформацію, крім випадків, передбачених законом;
2) визначенням розпорядником інформації спеціальних структурних підрозділів або посадових осіб, які організовують у встановленому порядку доступ до публічної інформації, якою він володіє;

3) максимальним спрощенням процедури подання запиту та отримання інформації;

4) доступом до засідань колегіальних суб'єктів владних повноважень, крім випадків, передбачених законодавством;

5) здійсненням парламентського, громадського та державного контролю за дотриманням прав на доступ до публічної інформації;

6) юридичною відповідальністю за порушення законодавства про доступ до публічної інформації.

Стаття 4. Принципи забезпечення доступу до публічної інформації

1. Доступ до публічної інформації відповідно до цього Закону здійснюється на принципах:

1) прозорості та відкритості діяльності суб'єктів владних повноважень;

2) вільного отримання, поширення та будь-якого іншого використання інформації, що була надана або оприлюднена відповідно до цього Закону, крім обмежень, встановлених законом;

{Пункт 2 частини першої статті 4 в редакції Закону № 319-VIII від 09.04.2015}

3) рівноправності, незалежно від ознак раси, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак.

Розділ II
ПОРЯДОК ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ

Стаття 5. Забезпечення доступу до інформації

1. Доступ до інформації забезпечується шляхом:

1) систематичного та оперативного оприлюднення інформації:

в офіційних друкованих виданнях;

на офіційних веб-сайтах в мережі Інтернет;

на єдиному державному веб-порталі відкритих даних;

{Пункт 1 частини першої статті 5 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 319-VIII від 09.04.2015}

на інформаційних стендах;

будь-яким іншим способом;

2) надання інформації за запитами на інформацію.

Стаття 6. Публічна інформація з обмеженим доступом

1. Інформацією з обмеженим доступом є:

1) конфіденційна інформація;

2) таємна інформація;

3) службова інформація.

2. Обмеження доступу до інформації здійснюється відповідно до закону при дотриманні сукупності таких вимог:

1) виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя;

2) розголошення інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам;

3) шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні.

3. Інформація з обмеженим доступом має надаватися розпорядником інформації, якщо він правомірно оприлюднив її раніше.

4. Інформація з обмеженим доступом має надаватися розпорядником інформації, якщо немає законних підстав для обмеження у доступі до такої інформації, які існували раніше.

5. Не може бути обмежено доступ до інформації про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, у тому числі до копій відповідних документів, умови отримання цих коштів чи майна, прізвища, імена, по батькові фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно. При дотриманні вимог, передбачених частиною другою цієї статті, зазначене положення не поширюється на випадки, коли оприлюднення або надання такої інформації може завдати шкоди інтересам національної безпеки, оборони, розслідуванню чи запобіганню злочину.

6. Не належать до інформації з обмеженим доступом відомості, зазначені у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, поданій відповідно до Закону України "Про запобігання корупції", крім відомостей, зазначених в абзаці четвертому частини першої статті 47 вказаного Закону.

{Частина шоста статті 6 в редакції Закону № 4711-VI від 17.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 224-VII від 14.05.2013; в редакції Закону № 1700-VII від 14.10.2014}

7. Обмеженню доступу підлягає інформація, а не документ. Якщо документ містить інформацію з обмеженим доступом, для ознайомлення надається інформація, доступ до якої необмежений.

Стаття 7. Конфіденційна інформація

1. Конфіденційна інформація - інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов. Не може бути віднесена до конфіденційної інформація, зазначена в частині першій і другій статті 13 цього Закону.

2. Розпорядники інформації, визначені частиною першою статті 13 цього Закону, які володіють конфіденційною інформацією, можуть поширювати її лише за згодою осіб, які обмежили доступ до інформації, а за відсутності такої згоди - лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Стаття 8. Таємна інформація

1. Таємна інформація - інформація, доступ до якої обмежується відповідно до частини другої статті 6 цього Закону, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю.

{Частина перша статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4652-VI від 13.04.2012}

2. Порядок доступу до таємної інформації регулюється цим Законом та спеціальними законами.

Стаття 9. Службова інформація

1. Відповідно до вимог частини другої статті 6 цього Закону до службової може належати така інформація:

1) що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрішньому службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напряму діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень;

2) зібрана в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці.

2. Документам, що містять інформацію, яка становить службову інформацію, присвоюється гриф "для службового користування". Доступ до таких документів надається відповідно до частини другої статті 6 цього Закону.

3. Перелік відомостей, що становлять службову інформацію, який складається органами державної влади, органами місцевого самоврядування, іншими суб'єктами владних повноважень, у тому числі на виконання делегованих повноважень, не може бути обмеженим у доступі.

Стаття 10. Доступ до інформації про особу

1. Кожна особа має право:

1) знати у період збирання інформації, але до початку її використання, які відомості про неї та з якою метою збираються, як, ким і з якою метою вони використовуються, передаються чи поширюються, крім випадків, встановлених законом;

2) доступу до інформації про неї, яка збирається та зберігається;

3) вимагати виправлення неточної, неповної, застарілої інформації про себе, знищення інформації про себе, збирання, використання чи зберігання якої здійснюється з порушенням вимог закону;

4) на ознайомлення за рішенням суду з інформацією про інших осіб, якщо це необхідно для реалізації та захисту прав та законних інтересів;

5) на відшкодування шкоди у разі розкриття інформації про цю особу з порушенням вимог, визначених законом.

2. Обсяг інформації про особу, що збирається, зберігається і використовується розпорядниками інформації, має бути максимально обмеженим і використовуватися лише з метою та у спосіб, визначений законом.

3. Розпорядники інформації, які володіють інформацією про особу, зобов'язані:

1) надавати її безперешкодно і безкоштовно на вимогу осіб, яких вона стосується, крім випадків, передбачених законом;

2) використовувати її лише з метою та у спосіб, визначений законом;

3) вживати заходів щодо унеможливлення несанкціонованого доступу до неї інших осіб;

4) виправляти неточну та застарілу інформацію про особу самостійно або на вимогу осіб, яких вона стосується.

4. Зберігання інформації про особу не повинно тривати довше, ніж це необхідно для досягнення мети, задля якої ця інформація збиралася.

5. Відмова особі в доступі до інформації про неї, приховування, незаконне збирання, використання, зберігання чи поширення інформації можуть бути оскаржені.

Стаття 10¹. Публічна інформація у формі відкритих даних

1. Публічна інформація у формі відкритих даних - це публічна інформація у форматі, що дозволяє її автоматизоване оброблення електронними засобами, вільний та безоплатний доступ до неї, а також її подальше використання.

Розпорядники інформації зобов'язані надавати публічну інформацію у формі відкритих даних на запит, оприлюднювати і регулярно оновлювати її на єдиному державному веб-порталі відкритих даних та на своїх веб-сайтах.

2. Публічна інформація у формі відкритих даних є дозволеною для її подальшого вільного використання та поширення.

Будь-яка особа може вільно копіювати, публікувати, поширювати, використовувати, у тому числі в комерційних цілях, у поєднанні з іншою інформацією або шляхом включення до складу власного продукту, публічну інформацію у формі відкритих даних з обов'язковим посиланням на джерело отримання такої інформації.

3. Публічна інформація, що містить персональні дані фізичної особи, оприлюднюється та надається на запит у формі відкритих даних у разі додержання однієї з таких умов:

1) персональні дані знеособлені та захищені відповідно до Закону України "Про захист персональних даних";

2) фізичні особи (суб'єкти даних), персональні дані яких містяться в інформації у формі відкритих даних, надали свою згоду на поширення таких даних відповідно до Закону України "Про захист персональних даних";

3) надання чи оприлюднення такої інформації передбачено законом;

4) обмеження доступу до такої інформації (віднесення її до інформації з обмеженим доступом) заборонено законом.

4. Перелік наборів даних, що підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, вимоги до формату і структури таких наборів даних, періодичність їх оновлення визначаються Кабінетом Міністрів України. При цьому до такого переліку Кабінет Міністрів України обов'язково включає інформацію, доступ до якої у формі відкритих даних передбачено законом.

Створення та забезпечення функціонування єдиного державного веб-порталу відкритих даних здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері електронного урядування.

{Закон доповнено статтею 10¹ згідно із Законом № 319-VIII від 09.04.2015}

Стаття 11. Захист особи, яка оприлюднює інформацію

1. Посадові та службові особи не підлягають юридичній відповідальності, незважаючи на порушення своїх обов'язків, за розголошення інформації про правопорушення або відомостей, що стосуються серйозної загрози здоров'ю чи безпеці громадян, довкіллю, якщо особа при цьому керувалася добрими намірами та мала обґрунтоване переконання, що інформація є достовірною, а також містить докази правопорушення або стосується істотної загрози здоров'ю чи безпеці громадян, довкіллю.

Розділ III

СУБ'ЄКТИ ВІДНОСИН У СФЕРІ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Стаття 12. Визначення та перелік суб'єктів

1. Суб'єктами відносин у сфері доступу до публічної інформації є:

- 1) запитувачі інформації - фізичні, юридичні особи, об'єднання громадян без статусу юридичної особи, крім суб'єктів владних повноважень;
  - 2) розпорядники інформації - суб'єкти, визначені у статті 13 цього Закону;
  - 3) структурний підрозділ або відповідальна особа з питань доступу до публічної інформації розпорядників інформації.
- {Пункт 3 частини першої статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 319-VIII від 09.04.2015}*

Стаття 13. Розпорядники інформації

1. Розпорядниками інформації для цілей цього Закону визнаються:

- 1) суб'єкти владних повноважень - органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, органи влади Автономної Республіки Крим, інші суб'єкти, що здійснюють владні управлінські функції відповідно до законодавства та рішення яких є обов'язковими для виконання;
  - 2) юридичні особи, що фінансуються з державного, місцевих бюджетів, бюджету Автономної Республіки Крим, - стосовно інформації щодо використання бюджетних коштів;
  - 3) особи, якщо вони виконують делеговані повноваження суб'єктів владних повноважень згідно із законом чи договором, включаючи надання освітніх, оздоровчих, соціальних або інших державних послуг, - стосовно інформації, пов'язаної з виконанням їхніх обов'язків;
  - 4) суб'єкти господарювання, які займають домінуюче становище на ринку або наділені спеціальними чи виключними правами, або є природними монополіями, - стосовно інформації щодо умов постачання товарів, послуг та цін на них.
2. До розпорядників інформації, зобов'язаних оприлюднювати та надавати за запитами інформацію, визначену в цій статті, у порядку, передбаченому цим Законом, прирівнюються суб'єкти господарювання, які володіють:

- 1) інформацією про стан довкілля;
  - 2) інформацією про якість харчових продуктів і предметів побуту;
  - 3) інформацією про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, що сталися або можуть статися і загрожують здоров'ю та безпеці громадян;
  - 4) іншою інформацією, що становить суспільний інтерес (суспільно необхідною інформацією).
3. На розпорядників інформації, визначених у пунктах 2, 3, 4 частини першої та в частині другій цієї статті, вимоги цього Закону поширюються лише в частині оприлюднення та надання відповідної інформації за запитами.

4. Усі розпорядники інформації незалежно від нормативно-правового акта, на підставі якого вони діють, при вирішенні питань щодо доступу до інформації мають керуватися цим Законом.

Стаття 14. Обов'язки розпорядників інформації

1. Розпорядники інформації зобов'язані:

- 1) оприлюднювати інформацію, передбачену цим та іншими законами;
- {Пункт 1 частини першої статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 319-VIII від 09.04.2015}*
- 2) систематично вести облік документів, що знаходяться в їхньому володінні;
  - 3) вести облік запитів на інформацію;
  - 4) визначати спеціальні місця для роботи запитувачів з документами чи їх копіями, а також надавати право запитувачам робити виписки з них, фотографувати, копіювати, сканувати їх, записувати на будь-які носії інформації тощо;
  - 5) мати спеціальні структурні підрозділи або призначати відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації та оприлюднення інформації;
- {Пункт 5 частини першої статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 319-VIII від 09.04.2015}*
- 6) надавати та оприлюднювати достовірну, точну та повну інформацію, а також у разі потреби перевіряти правильність та об'єктивність наданої інформації і оновлювати оприлюднену інформацію.
- {Пункт 6 частини першої статті 14 в редакції Закону № 319-VIII від 09.04.2015}*

Стаття 15. Оприлюднення інформації розпорядниками

1. Розпорядники інформації зобов'язані оприлюднювати:

- 1) інформацію про організаційну структуру, місію, функції, повноваження, основні завдання, напрями діяльності та фінансові ресурси (структуру та обсяг бюджетних коштів, порядок та механізм їх витрачання тощо);
  - 2) нормативно-правові акти, акти індивідуальної дії (крім внутрішньоорганізаційних), прийняті розпорядником, проекти рішень, що підлягають обговоренню, інформацію про нормативно-правові засади діяльності;
  - 3) перелік та умови отримання послуг, що надаються цими органами, форми і зразки документів, правила їх заповнення;
  - 4) порядок складання, подання запиту на інформацію, оскарження рішень розпорядників інформації, дій чи бездіяльності;
  - 5) інформацію про систему обліку, види інформації, яку зберігає розпорядник;
- 5⁻¹) перелік наборів даних, що оприлюднюються у формі відкритих даних;
- {Частина першу статті 15 доповнено пунктом 5⁻¹ згідно із Законом № 319-VIII від 09.04.2015}*
- 6) інформацію про механізми чи процедури, за допомогою яких громадськість може представляти свої інтереси або в інший спосіб впливати на реалізацію повноважень розпорядника інформації;
  - 7) плани проведення та порядок денний своїх відкритих засідань;
  - 8) розташування місць, де надаються необхідні запитувачам форми і бланки установи;
  - 9) загальні правила роботи установи, правила внутрішнього трудового розпорядку;
  - 10) звіти, в тому числі щодо задоволення запитів на інформацію;
  - 11) інформацію про діяльність суб'єктів владних повноважень, а саме про:
    - їхні місцезнаходження, поштову адресу, номери засобів зв'язку, адреси офіційного веб-сайту та електронної пошти;
    - прізвище, ім'я та по батькові, службові номери засобів зв'язку, адреси електронної пошти керівника органу та його заступників, а також керівників структурних та регіональних підрозділів, основні функції структурних та регіональних підрозділів, крім випадків, коли ці відомості належать до інформації з обмеженим доступом;
    - розклад роботи та графік прийому громадян;
    - вакансії, порядок та умови проходження конкурсу на заміщення вакантних посад;
    - перелік та умови надання послуг, форми і зразки документів, необхідних для надання послуг, правила їх оформлення;
    - перелік і службові номери засобів зв'язку підприємств, установ та організацій, що належать до сфери їх управління, та їх керівників, крім підприємств, установ та організацій, створених з метою конспірації, оперативно-розшукової або контрольно-слідчої діяльності;
    - порядок складання, подання запиту на інформацію, оскарження рішень суб'єктів владних повноважень, їх дій чи бездіяльності;

систему обліку, види інформації, якою володіє суб'єкт владних повноважень;

12) іншу інформацію про діяльність суб'єктів владних повноважень, порядок обов'язкового оприлюднення якої встановлений законом.

2. Інформація, передбачена частиною першою цієї статті, підлягає обов'язковому оприлюдненню невідкладно, але не пізніше п'яти робочих днів з дня затвердження документа. У разі наявності у розпорядника інформації офіційного веб-сайту така інформація оприлюднюється на веб-сайті із зазначенням дати оприлюднення документа і дати оновлення інформації.

3. Проекти нормативно-правових актів, рішень органів місцевого самоврядування, розроблені відповідними розпорядниками, оприлюднюються ними не пізніше як за 20 робочих днів до дати їх розгляду з метою прийняття.

Вимоги цієї частини щодо строку оприлюднення не застосовуються до проектів рішень органів місцевого самоврядування, спрямованих на надання адміністративних послуг, якщо це призведе до порушення встановленого законом строку надання відповідної адміністративної послуги.

{Частина третю статті 15 доповнено абзацом згідно із Законом № 199-IX від 17.10.2019}

4. Невідкладному оприлюдненню підлягає будь-яка інформація про факти, що загрожують життю, здоров'ю та/або майну осіб, і про заходи, які застосовуються у зв'язку з цим.

Стаття 16. Відповідальні особи з питань доступу до публічної інформації

1. Розпорядник інформації відповідає за визначення завдань та забезпечення діяльності структурного підрозділу або відповідальної особи з питань доступу до публічної інформації розпорядників інформації, відповідальних за опрацювання, систематизацію, аналіз та контроль щодо задоволення запиту на інформацію, надання консультацій під час оформлення запиту, а також за оприлюднення інформації, передбаченої цим Законом.

2. Запит, що пройшов реєстрацію в установленому розпорядником інформації порядку, обробляється відповідальними особами з питань доступу до публічної інформації.

{Стаття 16 в редакції Закону № 319-VIII від 09.04.2015}

Стаття 17. Контроль за забезпеченням доступу до публічної інформації

1. Парламентський контроль за дотриманням права людини на доступ до інформації здійснюється Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, тимчасовими слідчими комісіями Верховної Ради України, народними депутатами України.

2. Громадський контроль за забезпеченням розпорядниками інформації доступу до публічної інформації здійснюється депутатами місцевих рад, громадськими організаціями, громадськими радами, громадянами особисто шляхом проведення відповідних громадських слухань, громадської експертизи тощо.

3. Державний контроль за забезпеченням розпорядниками інформації доступу до інформації здійснюється відповідно до закону.

Стаття 18. Реєстрація документів розпорядника інформації

1. Для забезпечення збереження та доступу до публічної інформації документи, що знаходяться у суб'єктів владних повноважень, підлягають обов'язковій реєстрації в системі обліку, що має містити:

- 1) назву документа;
- 2) дату створення документа;
- 3) дату надходження документа;
- 4) джерело інформації (автор, відповідний підрозділ);
- 5) передбачену законом підставу віднесення інформації до категорії з обмеженим доступом;
- 6) строк обмеження доступу до інформації, у разі якщо вона віднесена до інформації з обмеженим доступом;
- 7) галузь;
- 8) ключові слова;
- 9) тип, носій (текстовий документ, електронний документ, плівки, відеозаписи, аудіозаписи тощо);
- {Пункт 9 частини першої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 319-VIII від 09.04.2015}*
- 10) вид (нормативні акти, угоди, рішення, протоколи, звіти, прес-релізи);
- 11) проекти рішень (довідні записки, звернення, заяви, подання, пропозиції, листи тощо);
- 12) форму та місце зберігання документа тощо.

2. Доступ до системи обліку, що містить інформацію про документ, що знаходиться у суб'єкта владних повноважень, забезпечується шляхом:

1) оприлюднення на офіційних веб-сайтах суб'єктів владних повноважень такої інформації, а в разі їх відсутності - в інший прийнятний спосіб;

2) надання доступу до системи за запитом.

3. Система обліку публічної інформації не може бути віднесена до категорії інформації з обмеженим доступом.

4. Розпорядники інформації несуть відповідальність за забезпечення доступу до системи обліку відповідно до закону.

Розділ IV

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ЗА ІНФОРМАЦІЙНИМ ЗАПИТОМ

Стаття 19. Оформлення запитів на інформацію

1. Запит на інформацію - це прохання особи до розпорядника інформації надати публічну інформацію, що знаходиться у його володінні.

2. Запитувач має право звернутися до розпорядника інформації із запитом на інформацію незалежно від того, стосується ця інформація його особисто чи ні, без пояснення причини подання запиту.

3. Запит на інформацію може бути індивідуальним або колективним. Запити можуть подаватися в усній, письмовій чи іншій формі (поштою, факсом, телефоном, електронною поштою) на вибір запитувача.

4. Письмовий запит подається в довільній формі.

5. Запит на інформацію має містити:

1) ім'я (найменування) запитувача, поштову адресу або адресу електронної пошти, а також номер засобу зв'язку, якщо такий є;

2) загальний опис інформації або вид, назву, реквізити чи зміст документа, щодо якого зроблено запит, якщо запитувачу це відомо;

3) підпис і дату за умови подання запиту в письмовій формі.

6. З метою спрощення процедури оформлення письмових запитів на інформацію особа може подавати запит шляхом заповнення відповідних форм запитів на інформацію, які можна отримати в розпорядника інформації та на офіційному веб-сайті відповідного розпорядника. Зазначені форми мають містити стислу інструкцію щодо процедури подання запиту на інформацію, її отримання тощо.

7. У разі якщо з поважних причин (інвалідність, обмежені фізичні можливості тощо) особа не може подати письмовий запит, його має оформити відповідальна особа з питань доступу до публічної інформації, обов'язково зазначивши в запиті своє ім'я, контактний телефон, та надати копію запиту особі, яка його подала.

{Частина сьома статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 319-VIII від 09.04.2015}

Стаття 20. Строк розгляду запитів на інформацію

1. Розпорядник інформації має надати відповідь на запит на інформацію не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту.

2. У разі якщо запит на інформацію стосується інформації, необхідної для захисту життя чи свободи особи, щодо стану довкілля, якості харчових продуктів і предметів побуту, аварій, катастроф, небезпечних природних явищ та інших надзвичайних подій, що сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян, відповідь має бути надана не пізніше 48 годин з дня отримання запиту.

3. Клопотання про термінове опрацювання запиту має бути обґрунтованим.

4. У разі якщо запит стосується надання великого обсягу інформації або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, розпорядник інформації може продовжити строк розгляду запиту до 20 робочих днів з обґрунтуванням такого продовження. Про продовження строку розпорядник інформації повідомляє запитувача в письмовій формі не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту.

Стаття 21. Плата за надання інформації

1. Інформація на запит надається безкоштовно.

2. У разі якщо задоволення запиту на інформацію передбачає виготовлення копій документів обсягом більш як 10 сторінок, запитувач зобов'язаний відшкодувати фактичні витрати на копіювання та друк.

3. Розмір фактичних витрат визначається відповідним розпорядником на копіювання та друк в межах граничних норм, встановлених Кабінетом Міністрів України. У разі якщо розпорядник інформації не встановив розміру плати за копіювання або друк, інформація надається безкоштовно.

4. При наданні особі інформації про себе та інформації, що становить суспільний інтерес, плата за копіювання та друк не стягується.

Стаття 22. Відмова та відстрочка в задоволенні запиту на інформацію

1. Розпорядник інформації має право відмовити в задоволенні запиту в таких випадках:

1) розпорядник інформації не володіє і не зобов'язаний відповідно до його компетенції, передбаченої законодавством, володіти інформацією, щодо якої зроблено запит;

2) інформація, що запитується, належить до категорії інформації з обмеженим доступом відповідно до частини другої статті 6 цього Закону;

3) особа, яка подала запит на інформацію, не оплатила передбачені статтею 21 цього Закону фактичні витрати, пов'язані з копіюванням або друком;

4) не дотримано вимог до запиту на інформацію, передбачених частиною п'ятою статті 19 цього Закону.

2. Відповідь розпорядника інформації про те, що інформація може бути одержана запитувачем із загальнодоступних джерел, або відповідь не по суті запиту вважається неправомірною відмовою в наданні інформації.

3. Розпорядник інформації, який не володіє запитуваною інформацією, але якому за статусом або характером діяльності відомо або має бути відомо, хто нею володіє, зобов'язаний направити цей запит належному розпоряднику з одночасним повідомленням про це запитувача. У такому разі відлік строку розгляду запиту на інформацію починається з дня отримання запиту належним розпорядником.

4. У відмові в задоволенні запиту на інформацію має бути зазначено:

1) прізвище, ім'я, по батькові та посаду особи, відповідальної за розгляд запиту розпорядником інформації;

2) дату відмови;

3) мотивовану підставу відмови;

4) порядок оскарження відмови;

5) підпис.

5. Відмова в задоволенні запиту на інформацію надається в письмовій формі.

6. Відстрочка в задоволенні запиту на інформацію допускається в разі, якщо запитувана інформація не може бути надана для ознайомлення в передбачені цим Законом строки у разі настання обставин непереборної сили. Рішення про відстрочку доводиться до відома запитувача у письмовій формі з роз'ясненням порядку оскарження прийнятого рішення.

7. У рішенні про відстрочку в задоволенні запиту на інформацію має бути зазначено:

1) прізвище, ім'я, по батькові та посаду особи, відповідальної за розгляд запиту розпорядником інформації;

2) дату надсилання або вручення повідомлення про відстрочку;

3) причини, у зв'язку з якими запит на інформацію не може бути задоволений у встановлений цим Законом строк;

4) строк, у який буде задоволено запит;

5) підпис.

Розділ V

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ РОЗПОРЯДНИКІВ ІНФОРМАЦІЇ

Стаття 23. Право на оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників інформації

1. Рішення, дії чи бездіяльність розпорядників інформації можуть бути оскаржені до керівника розпорядника, вищого органу або суду.

2. Запитувач має право оскаржити:

1) відмову в задоволенні запиту на інформацію;

2) відстрочку задоволення запиту на інформацію;

3) ненадання відповіді на запит на інформацію;

4) надання недостовірної або неповної інформації;

5) несвочасне надання інформації;

6) невиконання розпорядниками обов'язку оприлюднювати інформацію відповідно до статті 15 цього Закону;

7) інші рішення, дії чи бездіяльність розпорядників інформації, що порушили законні права та інтереси запитувача.

3. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників інформації до суду здійснюється відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України.

Стаття 24. Відповідальність за порушення законодавства про доступ до публічної інформації

1. Відповідальність за порушення законодавства про доступ до публічної інформації несуть особи, винні у вчиненні таких порушень:

1) ненадання відповіді на запит;

2) ненадання інформації на запит;

- 3) безпідставна відмова у задоволенні запиту на інформацію;
- 4) неоприлюднення інформації відповідно до статті 15 цього Закону;
- 5) надання або оприлюднення недостовірної, неточної або неповної інформації;
- 6) несвоєчасне надання інформації;
- 7) необґрунтоване віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом;
- 8) нездійснення реєстрації документів;
- 9) навмисне приховування або знищення інформації чи документів.

2. Особи, на думку яких їхні права та законні інтереси порушені розпорядниками інформації, мають право на відшкодування матеріальної та моральної шкоди в порядку, визначеному законом.

Розділ VI

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня його опублікування.

2. До приведення законодавства України у відповідність із цим Законом акти законодавства України застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

3. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) у Кодексі України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., додаток до № 51, ст. 1122):

у статті 212³:

частину першу після слів "Про інформацію" доповнити словами "Про доступ до публічної інформації";

примітку викласти в такій редакції:

"Примітка. Особи, визначені в примітці до статті 212²⁶ цього Кодексу, притягаються до відповідальності за діяння, передбачені даною статтею, згідно із статтею 212²⁶";

частину першу статті 212²⁶ після слів "Про інформацію" доповнити словами "Про доступ до публічної інформації";

2) у назві та абзаці першому частини першої статті 330 Кримінального кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25-26, ст. 131) слова "яка є власністю держави" замінити словами "яка знаходиться у володінні держави";

3) частину десяту статті 9 Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 22, ст. 303; 2000 р., № 10, ст. 79) доповнити двома реченнями такого змісту: "Забороняється оприлюднювати або надавати зібрані відомості, а також інформацію щодо проведення або не проведення стосовно певної особи оперативно-розшукової діяльності до прийняття рішення за результатами такої діяльності. Питання оприлюднення або надання такої інформації після прийняття рішення регулюється законом";

4) статтю 9 Закону України "Про контррозвідувальну діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 12, ст. 89) доповнити реченням такого змісту: "Забороняється оприлюднювати або надавати (розголошувати) зібрані відомості, а також інформацію щодо проведення або не проведення стосовно певної особи контррозвідувальної діяльності та заходів до прийняття рішення за результатами такої діяльності або заходів";

5) статтю 13 Закону України "Про авторське право і суміжні права" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 43, ст. 214) доповнити частиною п'ятою такого змісту:

"5. Зазначені положення не поширюються на випадки оприлюднення чи надання інформації на підставі Закону України "Про доступ до публічної інформації".

4. Кабінету Міністрів України у двомісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

затвердити граничні норми витрат на копіювання або друк, передбачені статтею 21 цього Закону;

внести на розгляд Верховної Ради України законопроекти щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Закон України
«Про Суспільне телебачення і радіомовлення України»
 від 17 квітня 2014 року № 1227-VII
 (із змінами)

Цей Закон створює правові основи діяльності Суспільного телебачення і радіомовлення України, визначає засади діяльності Національної суспільної телерадіокомпанії України.

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Правові основи діяльності Суспільного телебачення і радіомовлення України

1. З метою задоволення інформаційних потреб суспільства, залучення громадян до обговорення та вирішення найважливіших соціально-політичних питань, забезпечення національного діалогу, сприяння формуванню громадянського суспільства створюється Суспільне телебачення і радіомовлення України.

{Частина перша статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

2. Суспільне телебачення і радіомовлення України утворюється у формі акціонерного товариства "Національна суспільна телерадіокомпанія України" (далі - НСТУ), 100 відсотків акцій якого належить державі.

НСТУ утворюється на базі Національної телекомпанії України, Національної радіокомпанії України, Державної телерадіокомпанії "Культура", обласних державних телерадіокомпаній, Державної телерадіомовної компанії "Крим", державних організацій "Київська державна регіональна телерадіокомпанія", "Севастопольська регіональна державна телерадіокомпанія", "Новгород-Сіверська регіональна державна телерадіокомпанія "Сіверська", "Криворізька регіональна державна телерадіокомпанія "Криворіжжя", що реорганізуються шляхом приєднання до Національної телекомпанії України.

{Абзац другої частини другої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1363-VIII від 17.05.2016}

Утворення НСТУ здійснюється за рішенням Кабінету Міністрів України відповідно до законодавства з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

До НСТУ приєднується акціонерне товариство "Укртелефільм", 100 відсотків акцій якого належать державі, що утворюється шляхом перетворення державного підприємства "Українська студія телевізійних фільмів "Укртелефільм".

{Частина другу статті 1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1363-VIII від 17.05.2016}

НСТУ є об'єктом загальнодержавного значення. Відчуження, передача (крім короткострокової оренди), приватизація нерухомого майна, об'єктів незавершеного будівництва, земельних ділянок, на яких вони розташовані, а також акцій, що належать державі у статутному капіталі НСТУ, забороняється.

{Частина друга статті 1 в редакції Закону № 271-VIII від 19.03.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2210-VIII від 16.11.2017}

Стаття 2. Законодавство у сфері діяльності НСТУ

1. У своїй діяльності НСТУ керується Конституцією України, законами України "Про інформацію", "Про доступ до публічної інформації", "Про телебачення і радіомовлення", "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення", цим Законом, Статутом НСТУ, що затверджується Кабінетом Міністрів України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 3. Принципи діяльності, гарантії незалежності НСТУ

1. Діяльність НСТУ провадиться на принципах:

- 1) всебічного, об'єктивного і збалансованого інформування про суспільно значущі події в Україні та за кордоном;
- 2) дотримання норм суспільної моралі, традицій і культури Українського народу, поширення сімейних цінностей та зміцнення ролі традиційної сім'ї у розбудові українського суспільства;
- 3) пріоритету суспільних інтересів над комерційними та політичними;
- 4) чіткого відокремлення фактів від коментарів та оцінок;
- 5) вільного вираження поглядів, думок і переконань;
- 6) незалежності управління та поточної діяльності від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, політичних партій, підприємств, установ, організацій, фізичних осіб;
- 7) участі громадськості в управлінні, формуванні програмної політики;
- 8) відсутності дискримінації за будь-якою ознакою;
- 9) прозорості та відкритості діяльності.

2. Забороняється втручання державних органів та органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, а також недержавних організацій у діяльність НСТУ з метою встановлення цензури, попереднього контролю та незаконного впливу на зміст інформації, що поширюється Суспільним телебаченням і радіомовленням України.

3. Зобов'язання Суспільного телебачення і радіомовлення України щодо поширення повідомлень органів влади визначаються виключно цим Законом.

Стаття 4. Основні завдання НСТУ

1. Основними завданнями НСТУ є:

- 1) об'єктивне, повне, своєчасне і неупереджене інформування про суспільно значущі події в Україні та за кордоном;
- 1⁴) забезпечення збалансованого і прозорого доступу суб'єктів суспільно-політичного життя до програм (передач) дискусійного формату, зокрема у вигляді дебатів;

{Частина першу статті 4 доповнено пунктом 1⁴ згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

- 2) сприяння консолідації українського суспільства;
- 3) розвитку і зміцнення статусу української мови та культури, сприяння розвитку мов і культур національних меншин;
- 4) сприяння якнайповнішому задоволенню інформаційних, культурних та освітніх потреб населення України, у тому числі шляхом створення та поширення економічних, історично-документальних, культурно-мистецьких, навчально-пізнавальних, розважальних, спортивних програм, програм для дітей та молоді, людей з обмеженими фізичними можливостями, національних меншин, інших соціальних груп;
- 5) оперативне інформування населення про надзвичайні ситуації, що становлять загрозу життю чи здоров'ю людей;
- 6) надання громадянам України затребуваних інформаційних продуктів, відсутніх на комерційному ринку;
- 7) сприяння зміцненню міжнародного авторитету України.

Стаття 5. Мовлення НСТУ

1. НСТУ здійснює мовлення не менше ніж на двох загальнонаціональних каналах мовлення багатоканальної ефірної телемережі (суспільно-політичному та культурно-освітньому), на регіональних каналах мовлення багатоканальної ефірної телемережі та не менше ніж на трьох загальнонаціональних ефірних радіоканалах (суспільно-політичному, культурно-освітньому, молодіжному).

{Стаття 5 в редакції Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

Стаття 6. Статут НСТУ

1. Статут НСТУ затверджується Кабінетом Міністрів України.

Статут НСТУ визначає повноваження акціонера, органів управління НСТУ та їх компетенцію відповідно до законодавства, з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

{Частина першу статті 6 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

Статут НСТУ має містити:

{Частина першу статті 6 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

1) гарантії незалежності суспільного мовника;

{Частина першу статті 6 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

2) заборону на втручання з боку акціонера, інших суб'єктів владних повноважень у його редакційну політику;

{Частина першу статті 6 доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

3) положення щодо повноважень Наглядової ради НСТУ;

{Частина першу статті 6 доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

4) положення щодо повноважень членів правління НСТУ;

{Частина першу статті 6 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

5) структуру НСТУ, зокрема положення щодо структурних підрозділів НСТУ, відповідальних за телевізійне та радіомовлення, регіональне телерадіомовлення;

{Частина першу статті 6 доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

6) положення про заборону відчуження, передачі, приватизації нерухомого майна, об'єктів незавершеного будівництва, земельних ділянок, на яких вони розташовані, а також акцій, що належать державі у статутному капіталі НСТУ.

{Частина першу статті 6 доповнено абзацом дев'ятим згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

2. Зміни до Статуту НСТУ вносяться Кабінетом Міністрів України за поданням Наглядової ради НСТУ.

Розділ II

ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СУСПІЛЬНОЇ ТЕЛЕРАДІОКОМПАНІЇ УКРАЇНИ

Стаття 7. Наглядова рада НСТУ

1. Нагляд за діяльністю НСТУ здійснює Наглядова рада НСТУ, що діє в межах повноважень, визначених цим Законом та Статутом НСТУ.

2. Наглядова рада НСТУ:

1) визначає основні напрями діяльності НСТУ, затверджує редакційний статут, контролює його виконання;

1⁴) призначає п'ять членів редакційної ради НСТУ;

{Частина другу статті 7 доповнено пунктом 1⁴ згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

2) обирає на конкурсних засадах на чотири роки голову правління НСТУ та, за його поданням, членів правління НСТУ, укладає з ними контракти, приймає рішення про дострокове припинення їхніх повноважень, обирає членів та голову ревізійної комісії НСТУ, приймає рішення про припинення їхніх повноважень;

{Пункт 2 частини другої статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

3) обирає із свого складу голову, заступника голови та секретаря Наглядової ради НСТУ, приймає рішення про припинення їхніх повноважень;

4) затверджує положення про ревізійну комісію НСТУ, інші внутрішні документи відповідно до Статуту НСТУ та вносить зміни до них;

5) затверджує щорічний звіт про діяльність НСТУ, забезпечує його оприлюднення;

6) приймає рішення про створення, реорганізацію, ліквідацію дочірніх юридичних осіб НСТУ;

7) створює та ліквідує громадські ради та інші дорадчі органи, визначає порядок їхньої діяльності, формує їхній склад;

8) готує пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання НСТУ та подає їх відповідним органам державної влади;

8¹) встановлює умови та розмір оплати праці працівників НСТУ;

{Частина одну статті 7 доповнено пунктом 8¹ згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

9) здійснює інші передбачені цим Законом і Статутом НСТУ права та обов'язки.

3. Наглядова рада НСТУ не може втручатися у поточну господарську діяльність правління НСТУ.

Стаття 8. Склад та порядок формування Наглядової ради НСТУ

1. До Наглядової ради НСТУ входять по одному представнику від депутатських фракцій і груп Верховної Ради України поточного скликання та дев'ять членів від громадських об'єднань та асоціацій, основним видом діяльності яких є діяльність:

1) у сфері освіти та науки;

2) у сфері забезпечення прав національних меншин;

3) у сфері фізичного виховання та спорту;

4) у сфері журналістики;

5) у правозахисній сфері;

6) у сфері захисту інтересів дітей та молоді;

7) у творчій сфері;

8) у сфері місцевого самоврядування;

9) у сфері захисту прав осіб з особливими потребами.

Якщо кількість членів Наглядової ради НСТУ, обраних від депутатських фракцій і груп Верховної Ради України поточного скликання, дорівнює або перевищує кількість членів, обраних від громадських об'єднань та асоціацій, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення проводить додаткову конференцію всіх громадських організацій, що взяли участь в обранні членів Наглядової ради НСТУ, на якій додатково обирає членів Наглядової ради НСТУ від громадських об'єднань та асоціацій у кількості, що забезпечить їх перевищення на одну особу.

{Частина перша статті 8 в редакції Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

2. Делегувати представників до складу Наглядової ради НСТУ мають право громадські об'єднання та асоціації, які діють не менше трьох років у відповідній сфері, їх членами є авторитетні у відповідній сфері особи, а діяльність є активною (впродовж останніх трьох років організують періодично, не рідше ніж декілька разів на рік, громадські заходи щодо проблем, які існують у відповідній сфері: ініціюють публічні обговорення актуальних питань, публічні дискусії у професійній сфері тощо).

3. Кандидатури для включення до складу Наглядової ради НСТУ подаються до Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення. Громадське об'єднання та асоціація, що відповідає вимогам, зазначеним у частині другій цієї статті, може подати тільки одну кандидатуру.

4. Члени Наглядової ради НСТУ від громадських об'єднань та асоціацій обираються шляхом рейтингового голосування на відповідних конференціях громадських об'єднань та асоціацій, окремо за кожним видом діяльності, які проводяться Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення. Порядок проведення відповідної конференції громадських об'єднань та асоціацій та обрання членів Наглядової ради НСТУ визначається Національною радою України з питань

телебачення і радіомовлення. Кожне громадське об'єднання та асоціація, що беруть участь у відповідній конференції, має право одного голосу.

{Частина четверта статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

5. Депутатські фракції і групи обирають членів Наглядової ради НСТУ.

У разі дострокового припинення повноважень члена Наглядової ради НСТУ, обраного від депутатської фракції чи групи, така депутатська фракція чи група ухвалює рішення про обрання нового члена Наглядової ради НСТУ.

У разі якщо депутатська фракція чи група, що обрала члена НСТУ, який достроково припинив повноваження, розформована, комітет Верховної Ради України, до компетенції якого віднесено питання телерадіомовлення, ухвалює ad hoc рішення щодо порядку обрання члена Наглядової ради НСТУ.

Член Наглядової ради НСТУ, який до призначення на посаду був членом будь-якої політичної партії, на час здійснення своїх повноважень зупиняє членство у цій партії. Він не може брати участі в партійній діяльності чи виконувати доручення партії, будь-якого її органу або посадової особи.

{Частина п'ята статті 8 в редакції Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

6. Строк повноважень членів Наглядової ради НСТУ становить чотири роки. Одна й та сама особа не може входити до складу Наглядової ради НСТУ більше ніж два строки підряд незалежно від тривалості таких строків.

7. Члени Наглядової ради НСТУ здійснюють свої повноваження на безоплатній основі.

8. Кандидатури членів Наглядової ради НСТУ відхиляються Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення на підставі їх невідповідності вимогам, встановленим статтею 9 цього Закону.

{Текст статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

Стаття 9. Вимоги до члена Наглядової ради НСТУ

1. Членом Наглядової ради НСТУ може бути громадянин України, який має високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет, а також має вищу освіту та постійно (не менш як п'ять років) проживає на території України.

2. Не можуть бути членами Наглядової ради НСТУ:

1) особи, які мають судимість, не погашену або не зняту в установленому законом порядку;

2) народні депутати України, члени Кабінету Міністрів України, члени Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, військовослужбовці, нотаріуси, судді, прокурори, слідчі, працівники правоохоронних органів, особи, які перебувають на державній службі, особи, які займають виборні посади в органах державного управління будь-якого рівня, особи, які перебувають у штаті політичної партії, особи, які перебувають у штаті будь-якого підприємства, в якому частка державної власності перевищує 25 відсотків, а також інші особи, стосовно яких Законом України "Про запобігання корупції" встановлено обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності;

{Пункт 2 частини другої статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

3) працівники чи представники телерадіоорганізацій, що мають ліцензію на здійснення мовлення в Україні або виконують будь-яку оплачувану роботу (реалізують товари, надають послуги) для телерадіоорганізацій;

4) особи, які прямо або опосередковано володіють часткою у статутному (складеному) капіталі телерадіоорганізацій або юридичних осіб, що виконують будь-яку оплачувану роботу (реалізують товари, надають послуги) для телерадіоорганізацій.

Стаття 10. Припинення повноважень члена Наглядової ради НСТУ

1. Повноваження члена Наглядової ради НСТУ припиняються Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення у разі:

1) закінчення строку повноважень;

2) подання заяви про припинення повноважень за власним бажанням;

3) припинення громадянства України або виїзду на постійне проживання за межі України;

4) настання підстав, передбачених частиною другою статті 9 цього Закону;

5) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;

6) неможливості виконувати свої обов'язки за станом здоров'я протягом шести і більше місяців за наявності відповідного медичного висновку;

7) набрання законної сили судовим рішенням про визнання його обмежено дієздатним чи недієздатним;

8) смерті або визнання безвісно відсутнім;

9) відсутності на трьох засіданнях Наглядової ради НСТУ, крім випадків, коли стан здоров'я не дозволяє брати участь у засіданнях, що підтверджується медичною довідкою.

2. Дострокове припинення повноважень члена Наглядової ради НСТУ з інших підстав забороняється.

3. Рішення про припинення повноважень члена Наглядової ради НСТУ приймає Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення в установленому нею порядку.

Стаття 11. Засідання Наглядової ради НСТУ

1. Організаційною формою діяльності Наглядової ради НСТУ є засідання.

2. Засідання Наглядової ради НСТУ проводяться у міру потреби, але не рідше ніж один раз на квартал.

3. Позачергові засідання Наглядової ради НСТУ збираються на вимогу голови Наглядової ради НСТУ або не менш як третини її членів, правління, ревізійної комісії НСТУ.

4. Засідання Наглядової ради НСТУ вважається правомочним, якщо на ньому присутні дві третини її членів. Рішення ухвалюються простою більшістю голосів членів Наглядової ради НСТУ, присутніх на засіданні. Рішення, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 7 цього Закону, ухвалюються більшістю голосів від загальної кількості членів Наглядової ради НСТУ.

5. Під час засідання Наглядової ради НСТУ секретар Наглядової ради НСТУ веде протокол засідання, який підписується головуючим на засіданні.

Стаття 12. Правління НСТУ

1. Виконавчим органом НСТУ є правління.

За поданням голови правління Наглядова рада НСТУ обирає членів правління строком на чотири роки відповідно до Статуту НСТУ. Рішення про обрання членів правління НСТУ повинно бути мотивованим, з обґрунтуванням підстав, на основі яких Наглядова рада НСТУ надала перевагу одному кандидату перед іншим.

{Частина перша статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

2. Правління підзвітне Наглядовій раді НСТУ. Правління діє від імені НСТУ у межах, встановлених цим Законом і Статутом НСТУ.

Правління НСТУ щороку готує загальний звіт про діяльність НСТУ та звіт про фінансово-господарську діяльність НСТУ, які подаються на розгляд Наглядової ради НСТУ. Голова Наглядової ради НСТУ не пізніше 1 березня кожного року подає до Кабінету Міністрів України звіт про фінансово-господарську діяльність НСТУ та забезпечує оприлюднення загального звіту про діяльність НСТУ на офіційних веб-сайтах НСТУ та Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.

3. Правління НСТУ:

- 1) здійснює управління поточною діяльністю НСТУ;
  - 2) розробляє пропозиції до проекту фінансового плану НСТУ;
  - 3) організовує виконання рішень Наглядової ради НСТУ;
  - 4) здійснює інші передбачені законом і Статутом НСТУ права та обов'язки.
4. Правління НСТУ очолює його голова.
5. Голова правління НСТУ:
- 1) організовує роботу правління, головує на його засіданнях;
  - 2) вчиняє правочини від імені НСТУ;
  - 3) здійснює добір кадрів НСТУ, формує кадровий резерв на відповідні посади, організовує роботу з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників НСТУ;
  - 4) діє без довіреності від імені НСТУ у межах, встановлених Статутом НСТУ;
  - 5) здійснює інші передбачені законом і Статутом НСТУ права та обов'язки.
6. На голову та членів правління НСТУ поширюються обмеження, передбачені частиною другою статті 9 цього Закону.
- У разі невиконання вимог, встановлених цією частиною, Наглядова рада НСТУ зобов'язана на найближчому засіданні припинити повноваження голови або відповідного члена правління НСТУ.

{Частина шоста статті 12 в редакції Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

Стаття 13. Ревізійна комісія НСТУ

1. Ревізійна комісія є органом НСТУ, який контролює фінансово-господарську діяльність правління НСТУ.
- Ревізійна комісія обирається Наглядовою радою НСТУ строком на чотири роки. Порядок формування ревізійної комісії, а також вимоги до членів та голови ревізійної комісії встановлюються у Положенні про ревізійну комісію НСТУ, що затверджується Наглядовою радою НСТУ.
2. Під час здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю правління НСТУ ревізійна комісія перевіряє:
- 1) достовірність даних, що містяться у річній фінансовій звітності НСТУ;
  - 2) відповідність ведення бухгалтерського, податкового, статистичного обліку та звітності;
  - 3) своєчасність і правильність відображення у бухгалтерському обліку всіх фінансових операцій відповідно до встановлених правил та порядку;
  - 4) дотримання правлінням НСТУ повноважень щодо розпорядження майном НСТУ та проведення фінансових операцій від імені НСТУ;
  - 5) своєчасність та правильність проведення розрахунків за зобов'язаннями НСТУ;
  - 6) зберігання коштів та матеріальних цінностей;
  - 7) використання коштів НСТУ;
  - 8) фінансовий стан НСТУ.
3. Ревізійна комісія НСТУ відповідно до покладених на неї завдань проводить планові та позапланові перевірки фінансово-господарської діяльності НСТУ. Порядок проведення перевірок та організація роботи ревізійної комісії регулюються Положенням про ревізійну комісію НСТУ.

4. Засідання ревізійної комісії НСТУ проводяться у разі потреби, але не рідше одного разу на місяць, а також перед початком перевірок та за їх результатами.

За результатами проведення планових та позапланових перевірок ревізійна комісія приймає рішення.

Засідання ревізійної комісії вважається правомочним, якщо на ньому присутні не менше половини її членів.

Рішення ревізійної комісії ухвалюються більшістю голосів від загального складу ревізійної комісії.

5. Ревізійна комісія повідомляє про результати проведених нею перевірок Наглядовій раді НСТУ.

Розділ III

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СУСПІЛЬНОЇ ТЕЛЕРАДІОКОМПАНІЇ УКРАЇНИ

Стаття 14. Джерела фінансування НСТУ

{Частина першу статті 14 виключено на підставі Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

2. НСТУ може фінансуватися за рахунок:

- 1) продажу власної теле- і радіопродукції, плати за користування авторськими та суміжними правами;
- 2) державного і місцевих бюджетів;
- 3) абонентської плати, що сплачується за послуги НСТУ в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- 4) інших надходжень, не заборонених законодавством.

{Частина друга статті 14 в редакції Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

3. Держава забезпечує належне фінансування НСТУ, яке передбачається окремим рядком у Державному бюджеті України та становить не менше 0,2 відсотка видатків загального фонду Державного бюджету України за попередній рік.

4. Протягом перших чотирьох років з моменту утворення НСТУ трансляція реклами, телепродажу, повідомлень про спонсорів на каналах мовлення НСТУ впродовж кожної астрономічної години та астрономічної доби фактичного мовлення не може перевищувати обсягів, встановлених чинним законодавством.

Упродовж п'ятого року мовлення обсяг реклами, телепродажу, повідомлень про спонсорів не може перевищувати 10 відсотків, а впродовж виборчого процесу - 15 відсотків фактичного обсягу мовлення протягом астрономічної доби. Обсяг реклами протягом кожної астрономічної години фактичного мовлення не може перевищувати 15 відсотків, а впродовж виборчого процесу - 20 відсотків.

Починаючи з шостого року мовлення, обсяг реклами, телепродажу, повідомлень про спонсорів не може перевищувати 5 відсотків, а впродовж виборчого процесу - 10 відсотків фактичного обсягу мовлення впродовж астрономічної доби. Обсяг реклами впродовж кожної астрономічної години фактичного мовлення не може перевищувати 10 відсотків, а впродовж виборчого процесу - 15 відсотків.

Соціальна реклама у програмах НСТУ допускається за умови відсутності вказування в ній на певного суб'єкта (бренд), посадову особу, товар. На таку рекламу не поширюються часові обмеження, визначені цією статтею.

Трансляція реклами, повідомлень про спонсора - виробника алкогольних напоїв, пива та/або напоїв, що виготовляються на його основі, знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються алкогольні напої, пиво та/або напої, що виготовляються на його основі, забороняється, крім трансляції реклами та повідомлень про спонсорів, які придбані з правом на трансляцію міжнародних спортивних змагань Міжнародного олімпійського комітету, Федерації національних футбольних асоціацій, Союзу європейських футбольних асоціацій та на виконання міжнародних зобов'язань перед Європейською мовною спілкою.

{Частина четверта статті 14 в редакції Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

Стаття 15. Майно НСТУ

{Частина першу статті 15 виключено на підставі Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

2. Кабінет Міністрів України здійснює контроль за використанням і збереженням переданого НСТУ майна та може визначати суб'єкта управління зазначеним майном.

{Частина друга статті 15 в редакції Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

3. НСТУ не має права безоплатно передавати майно та земельні ділянки іншим юридичним особам чи громадянам, крім випадків, передбачених законом.

{Частину четверту статті 15 виключено на підставі Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

5. НСТУ має право володіти, користуватися та розпоряджатися майном, набутим за рахунок коштів від власної господарської діяльності, з урахуванням обмежень, встановлених цим Законом.

{Частина п'ята статті 15 в редакції Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

6. Відчуження та списання переданого НСТУ майна, крім нерухомого, здійснюються у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Частина шоста статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

7. Звіт про виконання обов'язків НСТУ щодо управління об'єктами державної власності подається центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного і соціального розвитку, в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 16. Аудит

1. НСТУ щороку проходить обов'язковий аудит річної фінансової звітності.

2. Аудиторська фірма визначається Наглядовою радою НСТУ за результатами проведення конкурсу. Видатки на проведення аудиту здійснюються за рахунок НСТУ.

3. Обов'язкова фінансова звітність та результати щорічного аудиту оприлюднюються у друкованих та електронних засобах масової інформації, а також на офіційному веб-сайті НСТУ.

Стаття 17. Ліцензія на мовлення

1. НСТУ отримує, продовжує строк дії та переоформляє ліцензію на мовлення у порядку, встановленому Законом України "Про телебачення і радіомовлення", з урахуванням особливостей, передбачених цією статтею.

2. Для здійснення своєї діяльності НСТУ на підставі відповідного рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення отримує ліцензії на мовлення шляхом переоформлення, умови яких відповідають умовам ліцензій (включаючи перелік каналів мовлення), власниками яких є Національна телекомпанія України, Національна радіокомпанія України та обласні державні телерадіокомпанії, Державна телерадіомовна компанія "Крим", державні організації "Київська державна регіональна телерадіокомпанія", "Севастопольська регіональна державна телерадіокомпанія", "Новгород-Сіверська державна регіональна телерадіокомпанія "Сіверська", "Криворізька регіональна державна телерадіокомпанія "Криворіжжя".

{Частина друга статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

3. Одночасно з переоформленням ліцензій на мовлення, передбаченим частиною другою цієї статті, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення приймає рішення про анулювання відповідних ліцензій телерадіоорганізацій, зазначених у частині другій цієї статті, умови яких відповідають умовам ліцензії на мовлення, виданої НСТУ.

{Частина третя статті 17 в редакції Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

4. Переоформлення ліцензій, передбачених частиною другою цієї статті, здійснюється на позаконкурсних засадах на підставі заяви, поданої НСТУ до Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, впродовж 20 робочих днів з дня отримання такої заяви.

{Абзац перший частини четвертої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

Умови ліцензій на мовлення, передбачених частиною другою цієї статті, повинні відповідати умовам ліцензій, які визнаються недійсними відповідно до частини третьої цієї статті.

{Абзац другий частини четвертої статті 17 в редакції Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

Під час прийняття рішення про видачу ліцензій, передбачених частиною другою цієї статті, допускається внесення змін лише щодо органів управління, складу редакційної ради, складу наглядової ради, зазначення власника/засновника телерадіоорганізації, концепції мовлення (за умови дотримання вимог цього Закону), а також строку дії ліцензії.

{Абзац третій частини четвертої статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

Зміна інших умов ліцензії, яка видана відповідно до частини другої цієї статті, можлива шляхом переоформлення ліцензії в загальному порядку, передбаченому законодавством про телебачення і радіомовлення.

5. Строк дії ліцензії на мовлення, яка видається НСТУ відповідно до частини другої цієї статті, становить сім років. Продовження строку дії ліцензії НСТУ здійснюється в загальному порядку, передбаченому законодавством про телебачення і радіомовлення.

6. За видачу ліцензій на мовлення, передбачених частиною другою цієї статті, ліцензійний збір не сплачується.

Стаття 18. Програмна політика

1. Програмна політика НСТУ спрямовується на досягнення мети та завдань її діяльності.

2. НСТУ не зобов'язана висвітлювати діяльність органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб.

3. Програми НСТУ становлять не менше 75 відсотків національного та європейського (країн, що ратифікували Європейську конвенцію про трансграничне телебачення) виробництва щодобового ефірного мовлення.

Стаття 19. Редакційний статут та редакційна рада НСТУ

{Назва статті 19 в редакції Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

1. Редакційний статут НСТУ повинен відповідати вимогам Закону України "Про телебачення і радіомовлення", а в частині положень щодо редакційної ради положенням цього Закону.

{Частина перша статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

2. Редакційна рада НСТУ формується з числа працівників НСТУ у складі п'ятнадцяти осіб: п'яти осіб, які призначаються Наглядовою радою НСТУ, п'яти осіб, які обираються загальними зборами творчого колективу НСТУ, і п'яти осіб, які призначаються на конференції редакційних рад регіональних підрозділів НСТУ.

Редакційна рада регіонального підрозділу НСТУ формується у складі шести осіб: трьох осіб, які призначаються правлінням НСТУ, і трьох осіб, які призначаються загальними зборами творчого колективу відповідного регіонального підрозділу НСТУ.

{Частина друга статті 19 в редакції Закону № 271-VIII від 19.03.2015}

3. Редакційний статут НСТУ затверджується Наглядовою радою НСТУ за поданням редакційної ради НСТУ.

{Статтю 19 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

Стаття 20. Трансляція офіційних повідомлень

1. Надання ефірного часу НСТУ для офіційних виступів і заяв вищих посадових осіб держави здійснюється в установленому цим Законом порядку надання позачергово прямого ефіру для екстрених офіційних виступів Президента

України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, Голови Верховного Суду України, Голови Конституційного Суду України.

{Частина перша статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

2. Президенту України на безоплатній основі надається ефірний час для новорічного привітання Українського народу.

Розділ IV

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

1⁻¹. Закони та інші нормативно-правові акти України діють в частині, що не суперечить цьому Закону.

{Розділ IV доповнено пунктом 1⁻¹ згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

2. Визнати таким, що втратив чинність, Закон України "Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 45, ст. 284; 2002 р., № 16, ст. 114; 2014 р., № 2-3, ст. 41).

2⁻¹. Установити, що утворення НСТУ не потребує попереднього дозволу Антимонопольного комітету України.

НСТУ є правонаступником усіх прав та обов'язків, у тому числі на всі об'єкти права інтелектуальної власності юридичних осіб, визначених у статті 1 цього Закону.

Внесення права користування земельними ділянками, наданими для розміщення юридичних осіб, визначених у статті 1 цього Закону, до статутного капіталу НСТУ здійснюється відповідно до нормативної оцінки таких ділянок, а в разі її відсутності - відповідно до експертної оцінки.

Внесення нерухомого майна до статутного капіталу НСТУ може здійснюватися на підставі обліку майна без попередньої державної реєстрації права власності на таке майно.

Державна реєстрація прав на нерухоме майно, внесенне до статутного капіталу НСТУ, здійснюється на підставі передавального акта та акта оцінки майна, внесенного до статутного капіталу НСТУ. Передавальний акт та/або акт оцінки майна є документами, що підтверджують виникнення, перехід, припинення прав на майно, внесенне до статутного капіталу НСТУ.

Оприлюднення Кабінетом Міністрів України рішення про утворення НСТУ є офіційним повідомленням для кредиторів про припинення юридичних осіб, визначених у статті 1 цього Закону.

Установити, що статутний капітал НСТУ формується за рахунок майна юридичних осіб, визначених у статті 1 цього Закону, крім майна, яке відповідно до законодавства не може бути включено до статутного капіталу і закріплюється за НСТУ на праві господарського відання.

Під час утворення НСТУ, формування його статутного капіталу та припинення юридичних осіб, визначених статтею 1 цього Закону, не застосовуються положення законодавства щодо:

необхідності одержання згоди кредиторів стосовно заміни боржника у зобов'язанні (переведення боргу), якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

права кредиторів вимагати у зв'язку з проведенням реорганізації забезпечення виконання зобов'язань, їх дострокового припинення або виконання та відшкодування збитків;

неможливості завершення реорганізації до задоволення вимог, заявлених кредиторами;

проведення аудиторської перевірки фінансової звітності юридичних осіб, визначених у статті 1 цього Закону.

Установити, що пункт 22 частини першої статті 6 та частина п'ята статті 11 Закону України "Про управління об'єктами державної власності" щодо НСТУ не застосовуються.

Установити, що до завершення реорганізації телерадіоорганізацій, зазначених у статті 1 цього Закону, належні їм ліцензії на мовлення є чинними до моменту ухвалення Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення рішення про визнання недійсними відповідних ліцензій відповідно до статті 17 цього Закону.

Установити, що на виконання вимог статті 5 цього Закону Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення видає ліцензії НСТУ на мовлення у верхньому діапазоні ультракоротких хвиль, призначених для радіомовлення, у порядку, передбаченому Законом України "Про телебачення і радіомовлення". Установити, що Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення невідкладно забезпечує затвердження Порядку проведення конференції громадських об'єднань та асоціацій, обрання членів Наглядової ради НСТУ від громадських об'єднань та асоціацій.

Порядок перетворення державного підприємства "Українська студія телевізійних фільмів "Укртелефільм" (код ЄДРПОУ 02841347) у акціонерне товариство "Укртелефільм" встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Абзац шістнадцятий пункту 2⁻¹ розділу IV із змінами, внесеними згідно із Законом № 2210-VIII від 16.11.2017}

{Розділ IV доповнено пунктом 2⁻¹ згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

3. Внести зміни до таких законів України:

{Підпункт 1 пункту 3 розділу IV втратив чинність на підставі Кодексу № 396-IX від 19.12.2019}

{Підпункт 2 пункту 3 розділу IV втратив чинність на підставі Кодексу № 396-IX від 19.12.2019}

4. Кабінету Міністрів України:

{Абзац перший пункту 4 розділу IV із змінами, внесеними згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

підготувати і внести на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

здійснити заходи, пов'язані із створенням Національної суспільної телерадіокомпанії України, в порядку, визначеному цим Законом;

забезпечити контроль за проведенням суцільної інвентаризації майна, у тому числі нематеріальних активів юридичних осіб, визначених у статті 1 цього Закону;

{Пункт 4 розділу IV доповнено абзацом п'ятим згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

утворити комісію з реорганізації юридичних осіб, визначених у статті 1 цього Закону, та затвердити порядок перетворення Національної телекомпанії України у НСТУ з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом;

{Пункт 4 розділу IV доповнено абзацом шостим згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

підготувати і подати до Верховної Ради України у шестимісячний строк пропозиції щодо:

{Пункт 4 розділу IV доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

запровадження мовлення громад на принципах суспільного мовлення;

{Пункт 4 розділу IV доповнено абзацом восьмим згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

запровадження регулювання власності загального користування (суспільної власності).

{Пункт 4 розділу IV доповнено абзацом дев'ятим згідно із Законом № 271-VIII від 19.03.2015}

Закон України
«Про правовий режим воєнного стану»,
від 12 травня 2015 року № 389-VIII
(із змінами)
(Витяг)

Цей Закон визначає зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб.

Стаття 5. Порядок введення воєнного стану

1. Пропозиції щодо введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях на розгляд Президентів України подає Рада національної безпеки і оборони України.

2. У разі прийняття рішення щодо необхідності введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях Президент України видає указ про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях і негайно звертається до Верховної Ради України щодо його затвердження та подає одночасно відповідний проект закону.

3. Указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України, підлягає негайному оголошенню через засоби масової інформації або оприлюдненню в інший спосіб.

4. У разі оголошення указу Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях Верховна Рада України збирається на засідання у дводенний строк без скликання та розглядає питання щодо затвердження указу Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у порядку, встановленому Конституцією України та Регламентом Верховної Ради України.

5. У разі оголошення указу Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях керівники органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності зобов'язані сприяти негайному прибуттю народних депутатів України на засідання Верховної Ради України та здійсненню їхніх повноважень.

6. Указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України, офіційно оприлюднюється разом із законом щодо затвердження такого указу Президента України та набирає чинності одночасно з набранням чинності таким законом.

Стаття 7. Припинення та скасування воєнного стану

1. Воєнний стан на всій території України або в окремих її місцевостях припиняється після закінчення строку, на який його було введено.

2. До закінчення строку, на який було введено воєнний стан, та за умови усунення загрози нападу чи небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності Президент України може прийняти указ про скасування воєнного стану на всій території України або в окремих її місцевостях, про що має бути негайно оголошено через засоби масової інформації.

Стаття 8. Заходи правового режиму воєнного стану

1. В Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, такі заходи правового режиму воєнного стану:

1) встановлювати посилену охорону важливих об'єктів національної економіки та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, і вводити особливий режим їхньої роботи. Перелік об'єктів національної економіки та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, що підлягають посиленій охороні в умовах воєнного стану, затверджується Кабінетом Міністрів України;

2) запроваджувати трудову повинність для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та сфері забезпечення життєдіяльності населення і не заброньованих за підприємствами, установами та організаціями на період дії воєнного стану з метою виконання робіт, що мають оборонний характер, а також ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, які виникли в період дії воєнного стану, та залучати їх в умовах воєнного стану до суспільно корисних робіт, що виконуються для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів і сил цивільного захисту, забезпечення функціонування національної економіки та системи забезпечення життєдіяльності населення і не потребують, як правило, спеціальної професійної підготовки осіб. За працівниками, залученими до виконання суспільно корисних робіт, на час виконання таких робіт зберігається попереднє місце роботи (посада). Порядок залучення працездатних осіб в умовах воєнного стану до суспільно корисних робіт та питання їхнього соціального захисту з урахуванням вимог закону визначаються Кабінетом Міністрів України;

3) використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю;

4) примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка;

5) запроваджувати комендантську годину (заборону перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень), а також встановлювати спеціальний режим світломаскування;

6) встановлювати особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів;

7) перевіряти документи у осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України;

8) забороняти проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів;

9) порушувати у порядку, визначеному Конституцією та законами України, питання про заборону діяльності політичних партій, громадських об'єднань, якщо вона спрямована на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підриє її безпеки, незаконне захоплення

державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення;

10) встановлювати заборону або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на території, на якій діє воєнний стан;

11) регулювати роботу підприємств телекомунікацій, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів та інших підприємств, установ, організацій і закладів культури та засобів масової інформації, а також використовувати місцеві радіостанції, телевізійні центри та друкарні для військових потреб і проведення роз'яснювальної роботи серед військ і населення; забороняти роботу приймально-передавальних радіостанцій особистого і колективного користування та передачу інформації через комп'ютерні мережі;

12) у разі порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану вилучати у підприємств, установ і організацій усіх форм власності, окремих громадян телекомунікаційне обладнання, телевізійну, відео- і аудіоапаратуру, комп'ютери, а також у разі потреби інші технічні засоби зв'язку;

13) забороняти торгівлю зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами, а також алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі;

14) встановлювати особливий режим у сфері виробництва та реалізації лікарських засобів, які мають у своєму складі наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори, інші сильнодіючі речовини, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

15) вилучати у підприємств, установ і організацій навчальну та бойову техніку, вибухові, радіоактивні речовини і матеріали, сильнодіючі хімічні та отруйні речовини;

16) забороняти громадянам, які перебувають на військовому або спеціальному обліку у Міністерстві оборони України, Службі безпеки України чи Службі зовнішньої розвідки України, змінювати місце проживання (місце перебування) без дозволу військового комісара або керівника відповідного органу Служби безпеки України чи Служби зовнішньої розвідки України; обмежувати проходження альтернативної (невійськової) служби;

17) встановлювати для фізичних і юридичних осіб військово-квартирну повинність з розквартирування військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, особового складу служби цивільного захисту, евакуйованого населення та розміщення військових частин, підрозділів і установ;

18) встановлювати порядок використання фонду захисних споруд цивільного захисту;

19) проводити евакуацію населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення, згідно з переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України;

20) запроваджувати у разі необхідності нормоване забезпечення населення основними продовольчими і непродовольчими товарами, лікарськими засобами і виробами медичного призначення;

21) усувати з посад керівників підприємств, установ і організацій за неналежне виконання ними визначених цим Законом обов'язків та призначати виконувачів обов'язків керівників зазначених підприємств, установ і організацій;

22) вживати додаткових заходів щодо посилення охорони державної таємниці;

23) інтернувати (примусово оселяти) громадян іноземної держави, яка загрожує нападом чи здійснює агресію проти України;

24) здійснювати обов'язкову евакуацію затриманих осіб, що перебувають в ізоляторах тимчасового тримання; підозрюваних, обвинувачених осіб, щодо яких застосовано запобіжний захід - тримання під вартою, що перебувають в слідчих ізоляторах; етапування засуджених осіб, які відбувають такі покарання, як арешт, обмеження волі, позбавлення волі на певний строк та довгоче ув'язнення, з установ виконання покарань, розташованих у місцевостях, наближених до районів, де ведуться бойові дії, до відповідних установ, які розташовані в безпечній місцевості.

2. У місцевостях, де ведуться бойові дії, запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану покладається безпосередньо на військове командування та військові адміністрації (у разі їх утворення).

3. Запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану провадиться відповідно до затвердженого Кабінетом Міністрів України типового плану запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях.

Стаття 15. Повноваження військових адміністрацій

1. Військові адміністрації у своїй діяльності керуються Конституцією України, законами України "Про оборону України", "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію", цим Законом та іншими нормативно-правовими актами. Повноваження військових адміністрацій здійснюються ними в порядку, визначеному законами України для здійснення повноважень відповідних місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом.

2. Військові адміністрації населених пунктів на відповідній території здійснюють повноваження із:

1) запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану;

2) забезпечення ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів;

3) залучення на договірних засадах підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності до участі в комплексному соціально-економічному розвитку сіл, селищ, міст, координації цієї роботи на відповідній території;

4) розміщення на договірних засадах замовлень на виробництво продукції, виконання робіт (послуг), необхідних для територіальної громади, на підприємствах, в установах та організаціях;

5) складання та затвердження місцевого бюджету, внесення змін до нього, забезпечення виконання відповідного бюджету;

6) встановлення ставок місцевих податків і зборів відповідно до Податкового кодексу України, якщо рішення відповідної ради з цих питань не прийнято;

7) прийняття рішень щодо надання відповідно до законодавства пільг зі сплати місцевих податків і зборів, якщо рішення відповідної ради з цих питань не прийнято;

8) встановлення в порядку і межах, визначених законодавством, тарифів на побутові, комунальні (крім тарифів, які встановлюються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг), транспортні та інші послуги;

9) залучення на договірних засадах коштів підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, розташованих на відповідній території, та коштів населення, а також бюджетних коштів на будівництво, розширення, ремонт і утримання на пайових засадах об'єктів соціальної і виробничої інфраструктури та на заходи щодо охорони навколишнього природного середовища;

10) управління об'єктами житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, транспорту і зв'язку, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, забезпечення їх належного утримання та ефективної експлуатації, необхідного рівня та якості послуг населенню;

11) встановлення для підприємств, установ та організацій, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, розміру частки прибутку, яка підлягає зарахуванню до місцевого бюджету;

12) здійснення управління майном, яке перебуває у комунальній власності відповідної територіальної громади (крім вирішення питань відчуження, у тому числі і шляхом приватизації комунального майна та надання комунального майна в оренду на строк понад один рік);

13) надання допомоги власникам квартир (будинків) в їх відбудові у разі пошкодження в результаті проведення бойових дій, терористичних актів, диверсій; організації за рахунок власних коштів і на пайових засадах будівництва, реконструкції і ремонту об'єктів комунального господарства та соціального призначення, житлових будинків, а також шляхів місцевого значення; виконання або делегування на конкурсній основі генеральній будівельній організації (підрядній організації) функцій замовника на будівництво, реконструкцію і ремонт житла, інших об'єктів соціальної та виробничої інфраструктури комунальної власності;

14) надання відповідно до закону містобудівних умов і обмежень забудови земельних ділянок;

15) управління навчальними закладами, закладами охорони здоров'я, культури, фізичної культури і спорту, які належать територіальним громадам або передані їм, молодіжними підлітковими закладами за місцем проживання; організації їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення;

16) забезпечення соціально-культурних закладів, які перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, а також населення паливом, електроенергією, газом та іншими енергоносіями; вирішення питань водопостачання, відведення та очищення стічних вод; здійснення контролю за якістю питної води;

17) вирішення питань про надання за рахунок коштів місцевих бюджетів ритуальних послуг у зв'язку із похованням самотніх громадян, ветеранів війни та праці, а також інших категорій малозабезпечених громадян; надання допомоги на поховання громадян в інших випадках, передбачених законодавством;

18) сприяння організації призову громадян на строкову військову та альтернативну (невійськову) службу, а також їх мобілізації, підготовці молоді до служби в Збройних Силах України, організації навчальних (перевірочних) та спеціальних військових зборів; забезпечення доведення до підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, а також населення наказу військового комісара про оголошення мобілізації;

19) бронювання робочих місць для військовозобов'язаних на підприємствах, в установах та організаціях відповідно до законодавства;

20) організації та участі у здійсненні заходів, пов'язаних із мобілізаційною підготовкою та цивільним захистом;

21) вирішення відповідно до законодавства питань, пов'язаних із наданням військовим частинам, установам, навчальним закладам Збройних Сил України службових приміщень і жилої площі, інших об'єктів, а також комунально-побутових послуг; здійснення контролю за їх використанням, наданням послуг;

22) сприяння організації виробництва і поставок у війська підприємствами та організаціями, що перебувають у комунальній власності, замовленої продукції, послуг, енергоресурсів;

23) здійснення заходів щодо створення належних умов для функціонування пунктів пропуску через державний кордон України;

24) сприяння Державній прикордонній службі України у підтриманні відповідного режиму на державному кордоні;

25) встановлення посиленої охорони важливих об'єктів національної економіки та об'єктів, які забезпечують життєдіяльність населення;

26) вирішення відповідно до закону питань регулювання земельних відносин (крім вирішення питань відчуження з комунальної власності земельних ділянок та надання таких земельних ділянок в оренду на строк понад один рік);

27) вирішення відповідно до закону питань про надання дозволу на спеціальне використання природних ресурсів місцевого значення строком не більше одного року, а також про скасування такого дозволу;

28) створення відповідно до закону за рахунок коштів місцевого бюджету установ з надання безоплатної первинної правової допомоги, призначення і звільнення керівників цих установ, залучення в установленому законом порядку фізичних чи юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги;

29) сприяння діяльності суду, органів прокуратури, юстиції, служби безпеки, органів Національної поліції, адвокатури і Державної кримінально-виконавчої служби України;

{Пункт 29 частини другої статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 766-VIII від 10.11.2015}

30) заслуховування інформації прокурорів та керівників органів Національної поліції про стан законності, боротьби із злочинністю, охорони громадського порядку та результати діяльності на відповідній території;

{Пункт 30 частини другої статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 766-VIII від 10.11.2015}

31) скасування актів виконавчих органів відповідної ради, які не відповідають Конституції, законам України, іншим актам законодавства, рішенням відповідної ради, прийнятим у межах її повноважень;

32) встановлення відповідно до законодавства правил з питань забезпечення в населеному пункті чистоти і порядку, торгівлі на ринках, додержання тиші в громадських місцях, за порушення яких передбачено адміністративну відповідальність;

33) прийняття у межах, визначених законом, рішень з питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, боротьби зі стихійним лихом, епідеміями, епізоотіями;

34) прийняття рішення про дострокове припинення повноважень органів територіальної самоорганізації населення у випадках, передбачених законом;

35) створення відповідно до законодавства комунальних аварійно-рятувальних служб; вирішення питань про чисельність працівників таких служб, витрати на їх утримання; розроблення та здійснення заходів щодо матеріально-технічного забезпечення діяльності комунальних аварійно-рятувальних служб;

36) забезпечення централізованого тимчасового зберігання архівних документів, нагромаджених у процесі документування службових, трудових або інших правопідносин юридичних і фізичних осіб на відповідній території, та інших архівних документів, що не належать до Національного архівного фонду;

37) вирішення питань збирання, транспортування, утилізації та знешкодження побутових відходів, знешкодження та захоронення трупів тварин;

38) організації місцевих ринків;

39) встановлення режиму роботи підприємств комунального господарства, торгівлі та громадського харчування, побутового обслуговування, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад;

40) затвердження маршрутів і графіків руху місцевого пасажирського транспорту незалежно від форми власності, узгодження цих питань стосовно транзитного пасажирського транспорту у випадках, передбачених законодавством;

41) забезпечення утримання в належному стані кладовищ, інших місць поховання та їх охорони;

42) залучення підприємств, установ та організацій, що не належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, до участі в обслуговуванні населення засобами транспорту і зв'язку.

Військові адміністрації населених пунктів здійснюють делеговані повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування законами України.

3. Районні, обласні військові адміністрації здійснюють на відповідній території, поряд із повноваженнями місцевих державних адміністрацій, повноваження із запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, а районні, обласні військові адміністрації, утворені у зв'язку з нескликанням сесії відповідно районної, обласної ради у встановлені Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні" строки, також здійснюють повноваження із:

1) складання та затвердження відповідно районних, обласних бюджетів, внесення змін до них, затвердження звітів про їх виконання; розподілу переданих з державного бюджету коштів у вигляді дотацій, субвенцій відповідно між районними бюджетами, місцевими бюджетами міст обласного значення, сіл, селищ, міст районного значення;

2) здійснення управління об'єктами спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, що перебувають в управлінні районних і обласних рад (крім вирішення питань відчуження, у тому числі шляхом приватизації, таких об'єктів); призначення і звільнення їх керівників;

3) вирішення відповідно до закону питань регулювання земельних відносин (крім вирішення питань відчуження з комунальної власності земельних ділянок);

4) вирішення згідно із законом питань про надання дозволу на спеціальне використання природних ресурсів відповідно районного, обласного значення, а також про скасування такого дозволу;

5) встановлення правил користування водозабірними спорудами, призначеними для задоволення питних, побутових та інших потреб населення, зон санітарної охорони джерел водопостачання, обмеження або заборони використання підприємствами питної води у промислових цілях;

6) прийняття у межах, визначених законом, рішень з питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, боротьби зі стихійним лихом, епідеміями, епізоотіями;

7) встановлення посиленої охорони важливих об'єктів національної економіки та об'єктів, які забезпечують життєдіяльність населення;

8) прийняття рішень про звернення до суду щодо визнання незаконними актів місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій, які обмежують права територіальних громад у сфері їх спільних інтересів;

9) заслуховування інформації прокурорів та керівників органів Національної поліції про стан законності, боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку та результати діяльності на відповідній території;

{Пункт 9 частини третьої статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 766-VIII від 10.11.2015}

10) встановлення у порядку та межах, визначених законодавством, тарифів на житлово-комунальні послуги.

4. Начальник військової адміністрації:

1) забезпечує на відповідній території додержання Конституції і законів України, виконання актів Президента України та відповідних органів виконавчої влади;

2) організовує роботу відповідної військової адміністрації та здійснює керівництво її діяльністю, несе персональну відповідальність за виконання військовою адміністрацією покладених на неї повноважень;

3) призначає на посади та звільняє з посад посадових і службових осіб, інших працівників відповідної військової адміністрації;

4) є розпорядником бюджетних коштів;

5) представляє відповідну військову адміністрацію та територіальну громаду у відносинах із державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності, громадянами;

6) звертається до суду щодо визнання незаконними актів органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій, які обмежують права та інтереси територіальної громади;

7) укладає від імені територіальної громади, відповідної військової адміністрації договори згідно із законодавством;

8) видає накази та розпорядження у межах своїх повноважень, які мають таку ж юридичну силу, що і рішення відповідної ради (рад). Накази, видані в межах повноважень місцевих рад, мають бути оприлюднені, крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом;

9) веде особистий прийом громадян та забезпечує на відповідній території додержання законодавства щодо розгляду звернень громадян та громадських об'єднань.

Закон України
«Про електронні довірчі послуги»,
від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII
(із змінами)

Цей Закон визначає правові та організаційні засади надання електронних довірчих послуг, у тому числі транскордонних, права та обов'язки суб'єктів правових відносин у сфері електронних довірчих послуг, порядок здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг, а також правові та організаційні засади здійснення електронної ідентифікації.

Метою цього Закону є врегулювання відносин у сферах надання електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації.

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

1) автентифікація - електронна процедура, яка дає змогу підтвердити електронну ідентифікацію фізичної, юридичної особи, інформаційної або інформаційно-телекомунікаційної системи та/або походження та цілісності електронних даних;

2) блокування сертифіката відкритого ключа - тимчасове зупинення чинності сертифіката відкритого ключа;

3) веб-сайт - сукупність програмних засобів, розміщених за унікальною адресою в обчислювальній мережі, у тому числі в мережі Інтернет, разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певних суб'єктів і забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів та інших інформаційних послуг через обчислювальну мережу;

4) відкритий ключ - параметр алгоритму асиметричного криптографічного перетворення, який використовується як електронні дані для перевірки електронного підпису чи печатки, а також у цілях, визначених стандартами для кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів;

5) відокремлений пункт реєстрації - представництво (філія, підрозділ, територіальний орган) надавача електронних довірчих послуг або юридична чи фізична особа, яка на підставі наказу надавача електронних довірчих послуг (його керівника) або договору, укладеного з ним, здійснює реєстрацію підписувачів з дотриманням вимог цього Закону та законодавства у сфері захисту інформації;

6) Довірчий список - перелік кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг та інформації про послуги, що ними надаються;

7) електронна довірча послуга - послуга, яка надається для забезпечення електронної взаємодії двох або більше суб'єктів, які довіряють надавачу електронних довірчих послуг щодо надання такої послуги;

8) електронна ідентифікація - процедура використання ідентифікаційних даних особи в електронній формі, які однозначно визначають фізичну, юридичну особу або представника юридичної особи;

9) електронна печатка - електронні дані, які додаються створювачем електронної печатки до інших електронних даних або логічно з ними пов'язуються і використовуються для визначення походження та перевірки цілісності пов'язаних електронних даних;

10) електронна позначка часу - електронні дані, які пов'язують інші електронні дані з конкретним моментом часу для засвідчення наявності цих електронних даних на цей момент часу;

11) електронна послуга - будь-яка послуга, що надається через інформаційно-телекомунікаційну систему;

12) електронний підпис - електронні дані, які додаються підписувачем до інших електронних даних або логічно з ними пов'язуються і використовуються ним як підпис;

13) електронні дані - будь-яка інформація в електронній формі;

14) засвідчення чинності відкритого ключа - процедура формування сертифіката відкритого ключа;

15) засіб електронного підпису чи печатки - апаратно-програмний або апаратний пристрій чи програмне забезпечення, які використовуються для створення та/або перевірки електронного підпису чи печатки;

16) засіб електронної ідентифікації - носій інформації, який містить ідентифікаційні дані особи і використовується для автентифікації особи під час надання та/або отримання електронних послуг;

17) засіб кваліфікованого електронного підпису чи печатки - апаратно-програмний або апаратний пристрій чи програмне забезпечення, які реалізують криптографічні алгоритми генерації пар ключів та/або створення кваліфікованого електронного підпису чи печатки, та/або перевірки кваліфікованого електронного підпису чи печатки, та/або зберігання особистого ключа кваліфікованого електронного підпису чи печатки, який відповідає вимогам цього Закону;

18) засіб удосконаленого електронного підпису чи печатки - апаратно-програмний або апаратний пристрій чи програмне забезпечення, які реалізують криптографічні алгоритми генерації пар ключів та/або створення удосконаленого електронного підпису чи печатки, та/або перевірки удосконаленого електронного підпису чи печатки, та/або зберігання особистого ключа удосконаленого електронного підпису чи печатки;

19) ідентифікаційні дані особи - унікальний набір даних, який дає змогу однозначно встановити фізичну, юридичну особу або представника юридичної особи;

20) ідентифікація особи - процедура використання ідентифікаційних даних особи з документів, створених на матеріальних носіях, та/або електронних даних, в результаті виконання якої забезпечується однозначне встановлення фізичної, юридичної особи або представника юридичної особи;

21) інтероперабельність - технологічна сумісність технічних рішень, що використовуються під час надання електронних послуг, та їх здатність взаємодіяти між собою;

22) кваліфікована електронна печатка - удосконалена електронна печатка, яка створюється з використанням засобу кваліфікованої електронної печатки і базується на кваліфікованому сертифікаті електронної печатки;

23) кваліфікований електронний підпис - удосконалений електронний підпис, який створюється з використанням засобу кваліфікованого електронного підпису і базується на кваліфікованому сертифікаті відкритого ключа;

24) кваліфікований надавач електронних довірчих послуг - юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, фізична особа - підприємець, яка надає одну або більше електронних довірчих послуг, діяльність якої відповідає вимогам цього Закону та відомості про яку внесені до Довірчого списку;

25) кваліфікований сертифікат відкритого ключа - сертифікат відкритого ключа, який видається кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг, засвідчувальним центром або центральним засвідчувальним органом і відповідає вимогам цього Закону;

26) компрометація особистого ключа - будь-яка подія, що призвела або може призвести до несанкціонованого доступу до особистого ключа;

27) користувачі електронних довірчих послуг - підписувачі, створювачі електронних печаток, відправники та отримувачі електронних даних, інші фізичні та юридичні особи, які отримують електронні довірчі послуги у надавачів таких послуг відповідно до вимог цього Закону;

28) надавач електронних довірчих послуг - юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, фізична особа - підприємець, яка надає одну або більше електронних довірчих послуг;

29) особистий ключ - параметр алгоритму асиметричного криптографічного перетворення, який використовується як унікальні електронні дані для створення електронного підпису чи печатки, доступний тільки підписувачу чи створювачу електронної печатки, а також у цілях, визначених стандартами для кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів;

30) пара ключів - особистий та відповідний йому відкритий ключі, що є взаємопов'язаними параметрами алгоритму асиметричного криптографічного перетворення;

31) перевірка - процес засвідчення справжності і підтвердження того, що електронний підпис чи печатка є дійсними;

32) підписувач - фізична особа, яка створює електронний підпис;

33) поновлення сертифіката відкритого ключа - відновлення чинності попередньо заблокованого сертифіката відкритого ключа;

34) програмно-технічний комплекс, що використовується під час надання електронних довірчих послуг (далі - програмно-технічний комплекс), - апаратні, апаратно-програмні та програмні засоби, що забезпечують виконання функцій, пов'язаних з наданням електронних довірчих послуг;

35) реєстр чинних, заблокованих та скасованих сертифікатів відкритих ключів - електронна база даних, в якій містяться відомості про сертифікати відкритих ключів, сформовані надавачем електронних довірчих послуг, засвідчувальним центром або центральним засвідчувальним органом, їх статус та списки відкликаних сертифікатів відкритих ключів;

36) реєстрована електронна доставка - послуга, яка дає змогу передавати електронні дані між третіми сторонами за допомогою електронних засобів, засвідчувати обробку переданих електронних даних, у тому числі підтверджувати відправлення та отримання електронних даних, та захистити відправлені електронні дані від втрати, крадіжки, пошкодження або несанкціонованих змін;

37) самопідписаний сертифікат відкритого ключа - сертифікат відкритого ключа, який формується центральним засвідчувальним органом або засвідчувальним центром з використанням особистого ключа центрального засвідчувального органу або засвідчувального центру;

38) сертифікат відкритого ключа - електронний документ, який засвідчує належність відкритого ключа фізичній або юридичній особі, підтверджує її ідентифікаційні дані та/або надає можливість здійснити автентифікацію веб-сайту;

39) скасування сертифіката відкритого ключа - зупинення чинності сертифіката відкритого ключа;

40) створювач електронної печатки - юридична особа, яка створює електронну печатку;

41) схема електронної ідентифікації - система електронної ідентифікації, в якій засоби електронної ідентифікації видаються фізичним, юридичним особам та представникам юридичних осіб;

42) технологічна нейтральність національних технічних рішень - невтручання органів, що здійснюють державне регулювання у сфері електронних довірчих послуг, у процес розроблення програмно-технічних комплексів, засобів електронного підпису чи печатки та засобів криптографічного захисту інформації, який не перешкоджатиме досягненню інтероперабельності між ними;

43) удосконалена електронна печатка - електронна печатка, створена за результатом криптографічного перетворення електронних даних, з якими пов'язана ця електронна печатка, з використанням засобу удосконаленої електронної печатки та особистого ключа, однозначно пов'язаного із створювачем електронної печатки, і який дає змогу здійснити електронну ідентифікацію створювача електронної печатки та виявити порушення цілісності електронних даних, з якими пов'язана ця електронна печатка;

44) удосконалений електронний підпис - електронний підпис, створений за результатом криптографічного перетворення електронних даних, з якими пов'язаний цей електронний підпис, з використанням засобу удосконаленого електронного підпису та особистого ключа, однозначно пов'язаного з підписувачем, і який дає змогу здійснити електронну ідентифікацію підписувача та виявити порушення цілісності електронних даних, з якими пов'язаний цей електронний підпис.

2. Інші терміни вживаються у значеннях, наведених у Цивільному кодексі України, законах України "Про електронні документи та електронний документообіг", "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах", "Про стандартизацію", "Про технічні регламенти та оцінку відповідності", "Про наукову і науково-технічну експертизу", "Про Національний банк України".

Стаття 2. Сфера дії Закону

1. Цей Закон регулює відносини, що виникають між юридичними, фізичними особами, суб'єктами владних повноважень у процесі надання, отримання електронних довірчих послуг, процедури надання цих послуг, нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг, а також основні організаційно-правові засади електронної ідентифікації.

2. Законами України можуть встановлюватися особливості правового регулювання надання електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації в певних сферах суспільних відносин.

Стаття 3. Законодавство у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації

1. Відносини, пов'язані з наданням електронних довірчих послуг та електронною ідентифікацією, регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України, законами України "Про інформацію", "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах", "Про електронні документи та електронний документообіг", "Про захист персональних даних", цим Законом, а також іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 4. Основні принципи державного регулювання у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації

1. Державне регулювання та управління у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації здійснюється на засадах:

забезпечення принципу верховенства права у процесі надання і отримання електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації;

створення сприятливих та конкурентних умов для розвитку та функціонування сфер електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації;

вільного обігу електронних довірчих послуг в Україні, а також можливості вільного надання електронних довірчих послуг надавачами електронних довірчих послуг, розташованими в інших державах, діяльність яких відповідає вимогам цього Закону;

забезпечення захисту прав і законних інтересів користувачів електронних довірчих послуг;

гарантування доступності та можливостей використання електронних довірчих послуг для людей з обмеженими фізичними можливостями;

відповідності вимог до надання електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації європейським та міжнародним стандартам;

забезпечення функціональної сумісності та технологічної нейтральності національних технічних рішень, а також недопущення їх дискримінації;

забезпечення захисту персональних даних, що обробляються під час надання електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації.

2. Метою здійснення державного регулювання та управління у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації є:

проведення єдиної та ефективної державної політики у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації; створення сприятливих умов для розвитку та функціонування сфер електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації;

забезпечення функціональної сумісності та технологічної нейтральності національних технічних рішень, а також недопущення їх дискримінації;

забезпечення рівних можливостей для доступу до електронних довірчих послуг та захисту прав їхніх суб'єктів;

запобігання монополізації та створення умов для розвитку добросовісної конкуренції у сфері електронних довірчих послуг;

забезпечення захисту персональних даних відповідно до законодавства у сфері захисту персональних даних;

проведення заходів з популяризації електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації серед населення та юридичних осіб;

здійснення контролю за прозорістю та відкритістю у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації; сприяння інтеграції України у світовий електронний інформаційний простір.

3. Державне регулювання та управління у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації здійснюється шляхом:

нормативно-правового регулювання у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації;

нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг;

міжнародного співробітництва у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації;

проведення інших заходів державного регулювання у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації, передбачених законодавством.

Розділ II

СУБ'ЄКТИ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННИХ ДОВІРЧИХ ПОСЛУГ ТА ОРГАНИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРАХ ЕЛЕКТРОННИХ ДОВІРЧИХ ПОСЛУГ ТА ЕЛЕКТРОННОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

Стаття 5. Система органів, що здійснюють державне регулювання у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації

1. Державне регулювання у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації здійснюють:

Кабінет Міністрів України;

головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері електронних довірчих послуг;

спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань організації спеціального зв'язку та захисту інформації;

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інформатизації, електронного урядування, формування і використання національних електронних інформаційних ресурсів, розвитку інформаційного суспільства;

Національний банк України (у банківській системі України).

Стаття 6. Повноваження Кабінету Міністрів України у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації

1. До повноважень Кабінету Міністрів України у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації належить забезпечення:

здійснення державної політики у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації;

визначення пріоритетних напрямів розвитку сфер електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації;

координації діяльності органів, що здійснюють державне регулювання у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації, крім Національного банку України;

прийняття у межах своїх повноважень нормативно-правових актів у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації;

державної підтримки розвитку сфер електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації;

організації міжнародного співробітництва у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації;

здійснення інших повноважень у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації, визначених законом.

2. Забезпечення державного регулювання сфер електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації здійснюється Кабінетом Міністрів України з урахуванням вимог національних, міжнародних та європейських стандартів.

Стаття 7. Повноваження головного органу у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері електронних довірчих послуг

1. Головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері електронних довірчих послуг, щодо юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців, які мають намір надавати електронні довірчі послуги, виконує функції центрального засвідчувального органу шляхом внесення відомостей про них до Довірчого списку відповідно до вимог цього Закону.

2. До повноважень головного органу у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері електронних довірчих послуг, належить забезпечення:

розроблення нормативно-правових актів у сфері електронних довірчих послуг;

розроблення норм, стандартів у сфері електронних довірчих послуг;

надання адміністративної послуги шляхом внесення юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, які мають намір надавати електронні довірчі послуги, до Довірчого списку;

функціонування програмно-технічного комплексу центрального засвідчувального органу та захисту інформації, що в ньому обробляється, відповідно до вимог законодавства;

функціонування веб-сайту центрального засвідчувального органу;

ведення Довірчого списку;

ведення реєстру чинних, блокованих та скасованих сертифікатів відкритих ключів;

генерації пари ключів та створення самопідписаних кваліфікованих сертифікатів електронної печатки центрального засвідчувального органу;

надання кваліфікованих електронних довірчих послуг надавачам електронних довірчих послуг з використанням самопідписаного сертифіката електронної печатки центрального засвідчувального органу, що призначений для надання таких послуг;

надання послуги постачання передачі сигналів точного часу, синхронізованого з Державним еталоном одиниць часу і частоти;

погодження розроблених постачальниками електронних довірчих послуг порядків синхронізації часу із Всесвітнім координованим часом (UTC);

погодження планів припинення діяльності кваліфікованих постачальників електронних довірчих послуг;

приймання та зберігання документованої інформації, сформованих кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів, реєстру чинних, блокованих та скасованих кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів у разі припинення діяльності кваліфікованого постачальника електронних довірчих послуг;

розгляду пропозицій (зауважень) суб'єктів відносин у сфері електронних довірчих послуг щодо удосконалення державного регулювання сфери електронних довірчих послуг;

надання суб'єктам відносин у сфері електронних довірчих послуг консультацій з питань, пов'язаних з наданням електронних довірчих послуг;

інформування контролюючого органу про обставини, які перешкоджають діяльності центрального засвідчувального органу;

взаємного визнання українських та іноземних сертифікатів відкритих ключів та електронних підписів, що використовуються під час надання юридично значущих електронних послуг;

цілодобового доступу до реєстру чинних, блокованих та скасованих сертифікатів відкритих ключів та до інформації про статус сертифікатів відкритих ключів через телекомунікаційні мережі загального користування;

скасування, блокування та поновлення кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів у випадках, передбачених цим Законом;

інтероперабельності та технологічної нейтральності національних технічних рішень, а також недопущення їх дискримінації;

проведення оцінки стану розвитку сфери електронних довірчих послуг за результатами проведення аналізу інформації про діяльність постачальників електронних довірчих послуг та засвідчувального центру, наданої в порядку, встановленому головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері електронних довірчих послуг;

державного регулювання з питань електронної ідентифікації з використанням електронних довірчих послуг в межах своєї компетенції відповідно до цього Закону;

здійснення інших повноважень у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації, визначених законом.

3. Технічне та технологічне забезпечення виконання функцій центрального засвідчувального органу здійснюється адміністратором інформаційно-телекомунікаційної системи центрального засвідчувального органу - державним підприємством, яке належить до сфери управління головного органу у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері електронних довірчих послуг.

Стаття 8. Повноваження спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань організації спеціального зв'язку та захисту інформації у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації

1. Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань організації спеціального зв'язку та захисту інформації виконує функції контролюючого органу у сфері електронних довірчих послуг.

2. До повноважень спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань організації спеціального зв'язку та захисту інформації у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації належить забезпечення:

державного контролю за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг;

встановлення вимог з безпеки та захисту інформації до кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг та їхніх відокремлених пунктів реєстрації;

погодження регламентів роботи центрального засвідчувального органу, засвідчувального центру та юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців, які мають намір надавати електронні довірчі послуги;

взаємодії з центральним засвідчувальним органом, засвідчувальним центром та органами з оцінки відповідності з питань державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг;

співпраці з органами з питань захисту персональних даних шляхом інформування про порушення законодавства у сфері захисту персональних даних, виявлені під час проведення контролюючим органом перевірок кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг;

аналізу документів про відповідність за результатами проведення процедур оцінки відповідності кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг;

видання приписів щодо усунення порушень вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг;

накладення адміністративних штрафів за порушення вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг;

державного регулювання з питань електронної ідентифікації з використанням електронних довірчих послуг у межах своєї компетенції відповідно до цього Закону;

визначення стандартів, що застосовуються при наданні довірчих послуг у сфері спеціального зв'язку;

здійснення інших повноважень у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації, визначених законом.

Стаття 9. Повноваження Національного банку України у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації

1. Національний банк України створює засвідчувальний центр для забезпечення внесення кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг у банківській системі України та кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг при здійсненні переказу коштів (учасників платіжних систем) до Довірчого списку відповідно до вимог цього Закону.

Засвідчувальний центр надає кваліфіковану електронну довірчу послугу формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки кваліфікованим надавачам електронних довірчих послуг з використанням самопідписаного сертифіката відкритого ключа засвідчувального центру.

2. Засвідчувальний центр та кваліфіковані надавачі електронних довірчих послуг, стосовно яких засвідчувальним центром прийнято рішення про внесення відомостей про них до Довірчого списку, мають такі самі взаємні права та обов'язки, як і центральний засвідчувальний орган та кваліфіковані надавачі електронних довірчих послуг, стосовно яких центральним засвідчувальним органом прийнято рішення про внесення відомостей про них до Довірчого списку.

3. До повноважень Національного банку України у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації належить:

встановлення вимог, яким повинні відповідати кваліфіковані надавачі електронних довірчих послуг, внесені до Довірчого списку за поданням засвідчувального центру, у тому числі вимог до їхніх програмно-технічних комплексів;

встановлення порядку надання та використання електронних довірчих послуг у банківській системі України та при здійсненні переказу коштів;

встановлення порядку надання послуги постачання передачі сигналів точного часу засвідчувальним центром кваліфікованим надавачам електронних довірчих послуг, внесеним до Довірчого списку за поданням засвідчувального центру, та визначення джерела синхронізації часу;

державне регулювання з питань електронної ідентифікації у банківській системі України;

здійснення інших повноважень у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації у банківській системі України, визначених законом.

4. Засвідчувальний центр під час надання електронних довірчих послуг зобов'язаний виконувати вимоги, встановлені для кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг, внесених до Довірчого списку за поданням засвідчувального центру.

5. Програмно-технічний комплекс засвідчувального центру, що використовується ним для надання електронних довірчих послуг, повинен відповідати вимогам, встановленим для програмно-технічного комплексу кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг, внесених до Довірчого списку за поданням засвідчувального центру.

6. Організаційно-методологічні, технічні та технологічні умови діяльності засвідчувального центру під час надання ним кваліфікованих електронних довірчих послуг, порядок взаємодії кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг із засвідчувальним центром у процесі надання ним кваліфікованих електронних довірчих послуг встановлюються регламентом роботи засвідчувального центру.

Регламент роботи засвідчувального центру затверджується та погоджується відповідно до вимог законодавства.

Стаття 10. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інформатизації, електронного урядування, формування і використання національних електронних інформаційних ресурсів, розвитку інформаційного суспільства

1. До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інформатизації, електронного урядування, формування і використання національних електронних інформаційних ресурсів, розвитку інформаційного суспільства, належить:

участь у розробленні норм, стандартів у сфері електронної ідентифікації;

встановлення вимог до засобів електронної ідентифікації, рівнів довіри до засобів електронної ідентифікації для їх використання у сфері електронного урядування;

здійснення інших повноважень у сфері електронної ідентифікації, визначених законом.

Стаття 11. Суб'єкти відносин у сфері електронних довірчих послуг

1. Суб'єктами відносин у сфері електронних довірчих послуг є:

користувачі електронних довірчих послуг;

надавачі електронних довірчих послуг;

органи з оцінки відповідності;

засвідчувальний центр;

центральный засвідчувальний орган;

контролюючий орган.

Стаття 12. Права та обов'язки користувачів електронних довірчих послуг

1. Користувачі електронних довірчих послуг мають право на:

отримання електронних довірчих послуг;

вільний вибір надавача електронних довірчих послуг;

оскарження у судовому порядку дій чи бездіяльності надавачів електронних довірчих послуг та органів, що здійснюють державне регулювання у сфері електронних довірчих послуг;

відшкодування завданої їм шкоди та захист своїх прав і законних інтересів;

звернення із заявою про скасування, блокування та поновлення свого сертифіката відкритого ключа.

2. Користувачі електронних довірчих послуг зобов'язані:

забезпечувати конфіденційність та неможливість доступу інших осіб до особистого ключа;

невідкладно повідомляти надавача електронних довірчих послуг про підозру або факт компрометації особистого ключа;

надавати достовірну інформацію, необхідну для отримання електронних довірчих послуг;

своєчасно здійснювати оплату за електронні довірчі послуги, якщо така оплата передбачена договором між надавачем та користувачем електронних довірчих послуг;

своєчасно надавати надавачу електронних довірчих послуг інформацію про зміну ідентифікаційних даних, які містять сертифікат відкритого ключа;

не використовувати особистий ключ у разі його компрометації, а також у разі скасування або блокування сертифіката відкритого ключа.

3. Захист прав користувачів електронних довірчих послуг, а також механізм реалізації захисту цих прав регулюються цим Законом та Законом України "Про захист прав споживачів".

Стаття 13. Права та обов'язки кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг

1. Кваліфіковані надавачі електронних довірчих послуг мають право:

надавати електронні довірчі послуги з дотриманням вимог цього Закону;

отримувати документи, необхідні для ідентифікації особи, ідентифікаційні дані якої міститимуться у сертифікаті відкритого ключа;

отримувати консультації від центрального засвідчувального органу або засвідчувального центру з питань, пов'язаних з наданням електронних довірчих послуг;

звертатися до органів з оцінки відповідності для отримання документів про відповідність;

звертатися із заявою про скасування, блокування або поновлення сформованих у центральному засвідчувальному органі або засвідчувальному центрі кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів;

самостійно обирати, які саме стандарти будуть ними застосовуватися при наданні довірчих послуг з переліку стандартів, визначеного Кабінетом Міністрів України, крім сфери спеціального зв'язку.

2. Кваліфіковані надавачі електронних довірчих послуг зобов'язані забезпечити:

захист персональних даних користувачів електронних довірчих послуг відповідно до вимог законодавства;

функціонування програмно-технічного комплексу, що ними використовується, та захист інформації, що в ньому обробляється, відповідно до вимог законодавства;

створення та функціонування свого веб-сайту;

впровадження, підтримання в актуальному стані та публікацію на своєму веб-сайті реєстру чинних, блокованих та скасованих сертифікатів відкритих ключів;

- можливість цілодобового доступу до реєстру чинних, блокованих та скасованих сертифікатів відкритих ключів та до інформації про статус сертифікатів відкритих ключів через телекомунікаційні мережі загального користування;
  - цілодобовий прийом та перевірку заяв підписувачів та створювачів електронних печаток про скасування, блокування та поновлення їхніх сертифікатів відкритих ключів;
  - скасування, блокування та поновлення сертифікатів відкритих ключів відповідно до вимог цього Закону;
  - встановлення під час формування сертифіката відкритого ключа належності відкритого ключа та відповідного йому особистого ключа підписувачу чи створювачу електронної печатки;
  - внесення ідентифікаційних даних підписувача чи створювача електронної печатки до відповідного сертифіката відкритого ключа;
  - інформування контролюючого органу про порушення конфіденційності та/або цілісності інформації, що впливають на надання електронних довірчих послуг або стосуються персональних даних користувачів електронних довірчих послуг, не пізніше 24 годин з моменту, коли їм стало відомо про таке порушення;
  - інформування користувачів електронних довірчих послуг про порушення конфіденційності та/або цілісності інформації, що впливають на надання їм електронних довірчих послуг або стосуються їхніх персональних даних, не пізніше двох годин з моменту, коли їм стало відомо про такі порушення;
  - унеможливлення використання особистого ключа у разі його компрометації;
  - постійне зберігання всіх виданих кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів;
  - внесення коштів на поточний рахунок із спеціальним режимом використання у банку (рахунок в органі, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів) або страхування цивільно-правової відповідальності для забезпечення відшкодування шкоди, яка може бути заподіяна користувачам таких послуг чи третім особам внаслідок неналежного виконання кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг своїх зобов'язань, у розмірі, визначеному частиною третьою статті 16 цього Закону;
  - наймання працівників, які володіють необхідними для надання кваліфікованих електронних довірчих послуг знаннями, досвідом і кваліфікацією, у тому числі у сферах інформаційних технологій та захисту інформації;
  - використання під час надання електронних довірчих послуг виключно кваліфікованих сертифікатів, засвідчених у центральному засвідчувальному органі чи засвідчувальному центрі;
  - зберігання документів, поданих користувачами для отримання електронних довірчих послуг;
  - інформування контролюючого органу та центрального засвідчувального органу або засвідчувального центру про будь-які зміни у процедурі надання електронних довірчих послуг протягом 48 годин з моменту настання таких змін;
  - передачу центральному засвідчувальному органу або засвідчувальному центру документованої інформації в разі припинення діяльності з надання електронних довірчих послуг.
3. Обов'язкові вимоги до кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг, а також порядок перевірки їх дотримання встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Розділ III

ЕЛЕКТРОННА ІДЕНТИФІКАЦІЯ

Стаття 14. Засоби електронної ідентифікації

1. Електронна ідентифікація здійснюється за допомогою засобів електронної ідентифікації, що підпадають під схему електронної ідентифікації, затверджену Кабінетом Міністрів України.

2. Міжнародні договори України щодо електронних довірчих послуг повинні передбачати порядок подання повідомлень та визнання схем електронної ідентифікації (із зазначенням рівня довіри для засобів електронної ідентифікації).

Стаття 15. Схеми електронної ідентифікації

1. Схема електронної ідентифікації повинна встановлювати високий, середній або низький рівні довіри до засобів електронної ідентифікації, що використовуються в них. Схема електронної ідентифікації визначається Кабінетом Міністрів України.

2. Низький, середній та високий рівні довіри до засобів електронної ідентифікації повинні відповідати таким критеріям: низький рівень довіри до засобів електронної ідентифікації повинен характеризувати засоби електронної ідентифікації в контексті схеми електронної ідентифікації, яка забезпечує обмежений ступінь довіри до заявлених або затверджених ідентифікаційних даних і описується з посиланням на технічні специфікації, стандарти і процедури, що до неї відносяться, включаючи технічні засоби контролю, призначенням яких є зниження ризику зловживання або спростування ідентичності;

середній рівень довіри до засобів електронної ідентифікації повинен характеризувати засоби електронної ідентифікації в контексті схеми електронної ідентифікації, яка забезпечує суттєвий ступінь довіри до заявлених або затверджених ідентифікаційних даних і описується з посиланням на технічні специфікації, стандарти і процедури, що до неї відносяться, включаючи технічні засоби контролю, призначенням яких є істотне зниження ризику зловживання або спростування ідентичності;

високий рівень довіри до засобів електронної ідентифікації повинен характеризувати засоби електронної ідентифікації в контексті схеми електронної ідентифікації, яка забезпечує найвищий ступінь довіри до заявлених ідентифікаційних даних особи і описується з посиланням на технічні специфікації, стандарти і процедури, що до неї відносяться, включаючи технічні засоби контролю, призначенням яких є запобігання зловживанню повноваженнями або підміні особи.

3. Використання кваліфікованих електронних підписів та печаток забезпечує високий рівень довіри до схем електронної ідентифікації.

Використання удосконалених електронних підписів та печаток забезпечує середній рівень довіри до схем електронної ідентифікації.

Розділ IV

ЕЛЕКТРОННІ ДОВІРЧІ ПОСЛУГИ

Стаття 16. Вимоги до електронних довірчих послуг

1. Електронні довірчі послуги надаються, як правило, на договірних засадах надавачами електронних довірчих послуг.

2. До складу електронних довірчих послуг входять:

- створення, перевірка та підтвердження удосконаленого електронного підпису чи печатки;
- формування, перевірка та підтвердження чинності сертифіката електронного підпису чи печатки;
- формування, перевірка та підтвердження чинності сертифіката автентифікації веб-сайту;
- формування, перевірка та підтвердження електронної позначки часу;
- реєстрована електронна доставка;
- зберігання удосконалених електронних підписів, печаток, електронних позначок часу та сертифікатів, пов'язаних з цими послугами.

Кожна послуга, що входить до складу електронних довірчих послуг, може надаватися як окремо, так і в сукупності.

3. Діяльність кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг здійснюється за умови внесення коштів на поточний рахунок із спеціальним режимом використання у банку (рахунок в органі, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів) або страхування цивільно-правової відповідальності для забезпечення відшкодування шкоди, яка може бути завдана користувачам таких послуг чи третім особам. Розмір внеску на поточному рахунку із спеціальним режимом використання у банку (рахунок в органі, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів) або страхової суми не може становити менш як 1000 мінімальних розмірів заробітної плати.

4. Розподіл ризиків збитків, що можуть бути заподіяні користувачам електронних довірчих послуг та третім особам фізичними або юридичними особами, не внесеними центральним засвідчувальним органом до Довірчого списку, визначається суб'єктами правових відносин на договірних засадах.

Стаття 17. Використання електронних довірчих послуг

1. Електронна взаємодія фізичних та юридичних осіб, яка потребує відправлення, отримання, використання та постійного зберігання за участю третіх осіб електронних даних, аналоги яких на паперових носіях не повинні містити власноручний підпис відповідно до законодавства, а також автентифікація в інформаційних системах, в яких здійснюється обробка таких електронних даних, можуть здійснюватися з використанням електронних довірчих послуг або без отримання таких послуг, за умови попередньої домовленості між учасниками взаємодії щодо порядку електронної ідентифікації учасників таких правових відносин.

2. Електронна взаємодія фізичних та юридичних осіб, яка потребує відправлення, отримання, використання та постійного зберігання за участю третіх осіб електронних даних, аналоги яких на паперових носіях повинні містити власноручний підпис відповідно до законодавства, а також автентифікація в складових частинах інформаційних систем, в яких здійснюється обробка таких електронних даних та володільцями інформації в яких є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації державної форми власності, повинні здійснюватися з використанням кваліфікованих електронних довірчих послуг.

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації державної форми власності, державні реєстратори, нотаріуси та інші суб'єкти, уповноважені державою на здійснення функцій державного реєстратора, для засвідчення чинності відкритого ключа використовують лише кваліфікований сертифікат відкритого ключа, а для реалізації повноважень, спрямованих на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків фізичної або юридичної особи відповідно до закону, застосовують виключно засоби кваліфікованого електронного підпису чи печатки, які мають вбудовані апаратно-програмні засоби, що забезпечують захист записаних на них даних від несанкціонованого доступу, від безпосереднього ознайомлення із значенням параметрів особистих ключів та їх копіювання.

3. Порядок використання електронних довірчих послуг в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах та організаціях державної форми власності встановлюється Кабінетом Міністрів України.

4. Нотаріальні дії з використанням кваліфікованого електронного підпису чи печатки або інших засобів електронної ідентифікації вчиняються в порядку, визначеному головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері нотаріату.

5. Здійснення правосуддя з використанням кваліфікованого електронного підпису чи печатки або інших засобів електронної ідентифікації вчиняється в порядку, встановленому законом.

6. Використання електронних довірчих послуг не змінює порядку вчинення правочинів, встановленого законом.

Правочини, що підлягають нотаріальному посвідченню та/або державній реєстрації у випадках, встановлених законом, вчиняються в електронній формі виключно із застосуванням кваліфікованих електронних довірчих послуг та у встановленому порядку.

7. Результати надання кваліфікованих електронних довірчих послуг повинні визнаватися в усіх державних установах та іншими користувачами цих послуг.

Стаття 18. Кваліфікована електронна довірча послуга створення, перевірки та підтвердження кваліфікованого електронного підпису чи печатки

1. Кваліфікована електронна довірча послуга створення, перевірки та підтвердження кваліфікованого електронного підпису чи печатки надається кваліфікованим постачальником електронних довірчих послуг та включає:

надання користувачам електронних довірчих послуг засобів кваліфікованого електронного підпису чи печатки для генерації пар ключів та/або створення кваліфікованих електронних підписів чи печаток, та/або перевірки кваліфікованих електронних підписів чи печаток, та/або зберігання особистого ключа кваліфікованого електронного підпису чи печатки;

технічну підтримку та обслуговування наданих засобів кваліфікованого електронного підпису чи печатки.

2. Кваліфікований електронний підпис чи печатка вважається таким, що пройшов перевірку та отримав підтвердження, якщо:

перевірку кваліфікованого електронного підпису чи печатки проведено засобом кваліфікованого електронного підпису чи печатки;

перевіркою встановлено, що відповідно до вимог цього Закону на момент створення кваліфікованого електронного підпису чи печатки був чинним кваліфікований сертифікат електронного підпису чи печатки підписувача чи створювача електронної печатки;

за допомогою кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки здійснено ідентифікацію підписувача чи створювача електронної печатки;

під час перевірки за допомогою кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки отримано підтвердження того, що особистий ключ, який належить підписувачу чи створювачу електронної печатки, зберігається в засобі кваліфікованого електронного підпису чи печатки;

під час перевірки підтверджено цілісність електронних даних в електронній формі, з якими пов'язаний цей кваліфікований електронний підпис чи печатка.

3. Електронний підпис чи печатка не можуть бути визнані недійсними та позбавлені можливості розглядатися як доказ у судових справах виключно на тій підставі, що вони мають електронний вигляд або не відповідають вимогам до кваліфікованого електронного підпису чи печатки.

4. Кваліфікований електронний підпис має таку саму юридичну силу, як і власноручний підпис, та має презумпцію його відповідності власноручному підпису.

5. Кваліфікована електронна печатка має презумпцію цілісності електронних даних і достовірності походження електронних даних, з якими вона пов'язана.

6. Обов'язкові вимоги до надання кваліфікованої електронної довірчої послуги створення, перевірки та підтвердження кваліфікованих електронних підписів чи печаток, а також порядок перевірки їх дотримання встановлюються Кабінетом Міністрів України.

7. Випуск та обіг засобів електронної ідентифікації з функціями кваліфікованого електронного підпису як документів, що посвідчують особу, регулюються законодавством.

Вимоги до кваліфікованих електронних довірчих послуг, які надаються з використанням засобів електронної ідентифікації з функціями кваліфікованого електронного підпису як документів, що посвідчують особу, встановлюються цим Законом та іншими актами законодавства.

Стаття 19. Засоби кваліфікованого електронного підпису чи печатки

1. Засоби кваліфікованого електронного підпису чи печатки повинні забезпечувати:

належний рівень унікальності пари ключів, що ними генеруються;

конфіденційність особистих ключів під час їх генерації, зберігання та створення кваліфікованого електронного підпису чи печатки;

захист від доступу до особистих ключів сторонніх осіб.

Засоби кваліфікованого електронного підпису чи печатки не повинні змінювати електронні дані, з якими пов'язаний цей кваліфікований електронний підпис чи печатка, або перешкоджати доступу до них підписувача чи створювача (уповноваженого представника створювача) електронної печатки.

2. Засоби кваліфікованого електронного підпису чи печатки під час перевірки кваліфікованого електронного підпису чи печатки повинні надавати користувачеві електронних довірчих послуг результат процесу перевірки та виявляти всі події, що стосуються порушень захисту інформації.

3. Вимоги до засобів кваліфікованого електронного підпису чи печатки встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Відповідність засобів кваліфікованого електронного підпису чи печатки зазначеним вимогам підтверджується документами про відповідність або позитивними експертними висновками за результатами їх державної експертизи у сфері криптографічного захисту інформації.

4. Встановлення обов'язкових вимог до засобів кваліфікованого електронного підпису чи печатки, а також перевірка їх дотримання здійснюються відповідно до вимог, установлених Кабінетом Міністрів України.

Стаття 20. Кваліфікована електронна довірча послуга формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки

1. Кваліфікована електронна довірча послуга формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки включає:

створення умов для генерації пари ключів особисто підписувачем чи створювачем (уповноваженим представником створювача) електронної печатки за допомогою засобу кваліфікованого електронного підпису чи печатки;

формування кваліфікованих сертифікатів електронного підпису чи печатки, що відповідають вимогам цього Закону, та видачу їх користувачу електронної довірчої послуги;

скасування, блокування та поновлення кваліфікованих сертифікатів електронного підпису чи печатки у випадках, передбачених цим Законом;

перевірку та підтвердження чинності кваліфікованих сертифікатів електронного підпису чи печатки шляхом надання третім особам інформації про їхній статус та відповідність вимогам цього Закону;

надання доступу до сформованих кваліфікованих сертифікатів електронних підписів та печаток шляхом їх розміщення на офіційному веб-сайті кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг, за умови згоди підписувача чи створювача електронної печатки на публікацію кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки.

2. Формування та видача кваліфікованих сертифікатів електронного підпису чи печатки, що не відповідають вимогам цього Закону, заборонені.

3. Обов'язкові вимоги до кваліфікованої електронної довірчої послуги формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки, а також порядок перевірки їх дотримання встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 21. Кваліфікована електронна довірча послуга формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката автентифікації веб-сайту

1. Кваліфікована електронна довірча послуга формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката автентифікації веб-сайту включає:

формування кваліфікованого сертифіката автентифікації веб-сайту, що відповідає вимогам цього Закону, та передачу його користувачу електронної довірчої послуги;

створення умов для генерації пари ключів особисто користувачем цієї електронної довірчої послуги за допомогою засобу кваліфікованого електронного підпису чи печатки;

скасування, блокування та поновлення кваліфікованого сертифіката автентифікації веб-сайту у випадках, передбачених цим Законом;

перевірку та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката автентифікації веб-сайту шляхом надання третім особам інформації про його статус та відповідність вимогам цього Закону;

надання доступу до кваліфікованого сертифіката автентифікації веб-сайту шляхом розміщення його на офіційному веб-сайті кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг, за умови згоди особи, ідентифікаційні дані якої міститимуться у кваліфікованому сертифікаті автентифікації веб-сайту, на публікацію кваліфікованого сертифіката автентифікації веб-сайту.

2. Обов'язкові вимоги до кваліфікованої електронної довірчої послуги формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката автентифікації веб-сайту, а також порядок перевірки їх дотримання встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 22. Ідентифікація особи під час формування та видачі кваліфікованого сертифіката відкритого ключа

1. Формування та видача кваліфікованого сертифіката відкритого ключа без ідентифікації особи, ідентифікаційні дані якої міститимуться у кваліфікованому сертифікаті відкритого ключа, не допускаються.

2. Ідентифікація фізичної особи, яка звернулася за отриманням послуги формування кваліфікованого сертифіката відкритого ключа, здійснюється за умови її особистої присутності за паспортом громадянина України або за іншими документами, які унеможливають виникнення будь-яких сумнівів щодо особи, відповідно до законодавства про Єдиний державний демографічний реєстр та про документи, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи.

3. Допускається ідентифікація фізичної особи кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг за ідентифікаційними даними, що містяться у раніше сформованому ним кваліфікованому сертифікаті відкритого ключа, за умови чинності цього сертифіката.

4. Ідентифікація іноземців здійснюється відповідно до законодавства.

5. Під час перевірки цивільної правоздатності та дієздатності юридичної особи кваліфікований надавач електронних довірчих послуг зобов'язаний ознайомитися з інформацією про юридичну особу, що міститься в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також пересвідчитися, що обсяг її цивільної правоздатності та дієздатності є достатнім для формування та видачі кваліфікованого сертифіката відкритого ключа.

6. Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг під час формування та видачі кваліфікованого сертифіката відкритого ключа здійснює ідентифікацію особи уповноваженого представника юридичної особи відповідно до вимог цього Закону, а також перевіряє обсяг його повноважень за документом або за даними з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, що визначають повноваження представника.

Якщо від імені юридичної особи діє колегіальний орган, кваліфікованому надавачу електронних довірчих послуг подається документ, у якому визначено повноваження відповідного органу та розподіл обов'язків між його членами.

Стаття 23. Кваліфіковані сертифікати відкритих ключів

1. Під час надання кваліфікованих електронних довірчих послуг використовуються кваліфіковані сертифікати електронного підпису, кваліфіковані сертифікати електронної печатки та кваліфіковані сертифікати автентифікації веб-сайту.

2. Кваліфіковані сертифікати відкритих ключів обов'язково повинні містити:

- 1) позначку, що сертифікат відкритого ключа виданий як кваліфікований сертифікат відкритого ключа;
- 2) позначку, що сертифікат відкритого ключа виданий в Україні;
- 3) ідентифікаційні дані, які однозначно визначають кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг,

засвідчувальний центр або центральний засвідчувальний орган, які видали кваліфікований сертифікат відкритого ключа (далі - суб'єкти, які видали сертифікат), у тому числі обов'язково:

для юридичної особи: найменування та код згідно з Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України, за якими здійснено її державну реєстрацію;

для фізичної особи - підприємця: прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) та унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі або реєстраційний номер облікової картки платника податків, або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний податковий орган та мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта), за якими здійснено її державну реєстрацію;

4) ідентифікаційні дані, які однозначно визначають користувача електронних довірчих послуг, у тому числі обов'язково: прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) підписувача та унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі або реєстраційний номер облікової картки платника податків, або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний податковий орган та мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта) або;

найменування або прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) створювача електронної печатки та код згідно з Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України, за якими здійснено його державну реєстрацію, або унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі, або реєстраційний номер облікової картки платника податків, або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний податковий орган та мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта);

5) місцезнаходження юридичної особи, якій видано кваліфікований сертифікат відкритого ключа;

6) значення відкритого ключа, який відповідає особистому ключу;

7) відомості про початок та закінчення строку дії кваліфікованого сертифіката відкритого ключа;

8) серійний номер кваліфікованого сертифіката відкритого ключа, унікальний для суб'єкта, який видав сертифікат;

9) кваліфікований електронний підпис або кваліфіковану електронну печатку, створені суб'єктом, який видав сертифікат;

10) відомості щодо розміщення у вільному доступі кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів суб'єкта, який видав сертифікат;

11) відомості щодо розміщення інформації, необхідної для отримання кваліфікованої електронної довірчої послуги формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів;

12) відомості про те, що особистий ключ зберігається в засобі кваліфікованого електронного підпису чи печатки (для кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки);

13) відомості про обмеження використання кваліфікованого електронного підпису чи печатки (для кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки);

14) ім'я (імена) домену, що належить фізичній або юридичній особі, якій видано сертифікат відкритого ключа (для кваліфікованого сертифіката автентифікації веб-сайту).

{Частина друга статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 440-IX від 14.01.2020}

3. Кваліфіковані сертифікати відкритих ключів можуть містити інші ідентифікаційні дані фізичних або юридичних осіб, необов'язкові додаткові спеціальні атрибути, визначені у стандартах для кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів. Ці атрибути не повинні впливати на інтероперабельність і визнання кваліфікованих електронних підписів.

4. Обов'язкові вимоги до кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів, а також порядок перевірки їх дотримання встановлюються Кабінетом Міністрів України.

5. Правочин, вчинений в електронній формі, може бути визнаний судом недійсним у разі, коли під час його вчинення використовувався кваліфікований електронний підпис чи печатка, кваліфікований сертифікат якого/якої не містить відомостей, передбачених частиною другою цієї статті, або містить недостовірні відомості.

Стаття 24. Чинність кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів

1. Кваліфікований сертифікат відкритого ключа вважається чинним у разі, якщо на момент перевірки чинності:

строк дії, зазначений у кваліфікованому сертифікаті відкритого ключа, не закінчився;

суб'єктом, який видав сертифікат, статус кваліфікованого сертифіката відкритого ключа не змінено на скасований або блокований з підстав, визначених цим Законом;

за попередніми двома ознаками був чинним кваліфікований сертифікат відкритого ключа суб'єкта, який видав сертифікат.

2. Суб'єкти, які видають сертифікати відкритих ключів, не повинні видавати кваліфіковані сертифікати відкритих ключів із строком дії, що перевищує строк дії їх власних кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів.

3. Інформація про статус кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів надається суб'єктами, що видали сертифікати, засобами їх інформаційно-телекомунікаційної системи цілодобово.

4. Доступ до кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів надається суб'єктами, що видали сертифікати, з урахуванням вимог законодавства у сфері захисту персональних даних.

Стаття 25. Скасування, блокування та поновлення кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів

1. Кваліфікований сертифікат відкритого ключа не пізніше ніж протягом двох годин скасовується суб'єктом, який видав сертифікат, у разі:

1) подання користувачем електронних довірчих послуг заяви про скасування виданого йому кваліфікованого сертифіката відкритого ключа в будь-який спосіб, що забезпечує підтвердження особи-користувача;

2) надходження до суб'єкта, який видав сертифікат, документа, що підтверджує:

смерть фізичної особи - підписувача;
 припинення діяльності створювача електронної печатки;
 зміни ідентифікаційних даних користувача електронних довірчих послуг;
 факт державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця чи припинення діяльності в установленому законодавством порядку юридичної особи;
 надання користувачем електронних довірчих послуг недостовірних ідентифікаційних даних під час формування його кваліфікованого сертифіката відкритого ключа;
 факт компрометації особистого ключа користувача електронних довірчих послуг, виявлений самостійно користувачем або контролюючим органом під час здійснення заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг;
 набрання законної сили рішенням суду про скасування кваліфікованого сертифіката відкритого ключа, оголошення підписувача померлим, визнання безвісно відсутнім, недієздатним, обмеження його цивільної дієздатності, визнання користувача електронних довірчих послуг банкрутом.

2. Самопідписаний сертифікат електронної печатки центрального засвідчувального органу не пізніше ніж протягом 24 годин скасовується центральним засвідчувальним органом у разі:

підтвердження факту компрометації особистого ключа центрального засвідчувального органу, виявленого ним самостійно або контролюючим органом під час здійснення заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг;

набрання законної сили рішенням суду про скасування самопідписаного сертифіката електронної печатки центрального засвідчувального органу.

3. У разі подання повідомлення про прийняття кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг рішення про припинення діяльності з надання кваліфікованих електронних довірчих послуг центральний засвідчувальний орган або засвідчувальний центр на основі відповідного рішення скасовує кваліфікований сертифікат відкритого ключа, виданий цьому надавачу відповідно до вимог цього Закону.

4. Кваліфікований сертифікат відкритого ключа вважається скасованим з моменту зміни суб'єктом, який видав сертифікат, статусу кваліфікованого сертифіката відкритого ключа на скасований.

5. Скасований кваліфікований сертифікат відкритого ключа поновленню не підлягає.

6. Кваліфікований сертифікат відкритого ключа не пізніше ніж протягом двох годин блокується суб'єктом, який видав сертифікат, у разі:

подання користувачем електронних довірчих послуг заяви про блокування виданого йому кваліфікованого сертифіката відкритого ключа в будь-який спосіб, що забезпечує підтвердження особи-користувача;

повідомлення користувачем електронних довірчих послуг або контролюючим органом про підозру в компрометації особистого ключа користувача електронних довірчих послуг;

набрання законної сили рішенням суду про блокування кваліфікованого сертифіката відкритого ключа;

порушення користувачем електронних довірчих послуг істотних умов договору про надання кваліфікованих електронних довірчих послуг.

7. Кваліфікований сертифікат відкритого ключа, виданий центральним засвідчувальним органом, також блокується у разі прийняття рішення контролюючим органом про блокування кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг за результатами здійснення державного нагляду (контролю) відповідно до вимог цього Закону.

8. Кваліфікований сертифікат відкритого ключа вважається заблокованим з моменту зміни суб'єктом, який видав сертифікат, статусу кваліфікованого сертифіката відкритого ключа на заблокований.

9. Кваліфікований сертифікат відкритого ключа, статус якого змінено на заблокований, у період блокування не використовується.

10. Заблокований кваліфікований сертифікат відкритого ключа не пізніше ніж протягом двох годин поновлюється суб'єктом, який видав сертифікат, у разі:

подання користувачем електронних довірчих послуг заяви про поновлення його заблокованого кваліфікованого сертифіката відкритого ключа (якщо блокування здійснено на підставі заяви про блокування кваліфікованого сертифіката відкритого ключа);

повідомлення про встановлення недостовірності інформації щодо факту компрометації особистого ключа користувачем електронних довірчих послуг або контролюючим органом, який раніше повідомив про цю підозру;

надходження до суб'єкта, який видав сертифікат, повідомлення про прийняття рішення суду про поновлення кваліфікованого сертифіката відкритого ключа, що набрало законної сили.

11. Заблокований кваліфікований сертифікат відкритого ключа, виданий центральним засвідчувальним органом, також поновлюється відповідно до вимог цього Закону в разі:

відновлення статусу кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг;

набрання законної сили рішенням суду на користь надавача електронних довірчих послуг.

12. Кваліфікований сертифікат відкритого ключа, який був заблокований, відновлює свою чинність з моменту його поновлення.

13. Кваліфікований сертифікат відкритого ключа вважається поновленим з моменту зміни суб'єктом, який видав сертифікат, статусу кваліфікованого сертифіката відкритого ключа на поновлений.

14. Суб'єкт, який видав кваліфікований сертифікат відкритого ключа, повинен забезпечити доступ до інформації про дату та час зміни статусу кваліфікованого сертифіката відкритого ключа.

Стаття 26. Кваліфікована електронна довірча послуга формування, перевірки та підтвердження кваліфікованої електронної позначки часу

1. Кваліфікована електронна довірча послуга формування, перевірки та підтвердження кваліфікованої електронної позначки часу включає:

формування кваліфікованої електронної позначки часу;

передачу кваліфікованої електронної позначки часу користувачеві електронної довірчої послуги.

Кваліфікована електронна позначка часу має презумпцію точності дати та часу, на які вона вказує, та цілісності електронних даних, з якими ці дата та час пов'язані.

2. Кваліфікована електронна позначка часу повинна забезпечувати:

зв'язок дати і часу з електронними даними в такий спосіб, що цілком виключає можливість непомітної зміни електронних даних;

точність часу в програмно-технічному комплексі кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг, що синхронізується із Всесвітнім координованим часом (UTC) з точністю до секунди.

3. До кваліфікованої електронної позначки часу додається створений для неї удосконалений електронний підпис чи удосконалена електронна печатка.

4. Використання кваліфікованої електронної позначки часу для постійного зберігання електронних даних є обов'язковим.

5. Обов'язкові вимоги до процедур надання кваліфікованої електронної довірчої послуги надання кваліфікованої електронної позначки часу, а також порядок перевірки їх дотримання встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 27. Кваліфікована електронна довірча послуга реєстрованої електронної доставки

1. Кваліфікована електронна довірча послуга реєстрованої електронної доставки повинна відповідати таким вимогам: надаватися одним чи кількома кваліфікованими надавачами електронних довірчих послуг; повинна забезпечуватись електронна ідентифікація відправника; перед доставкою електронних даних повинна забезпечуватись електронна ідентифікація отримувача; до електронних даних, що відправляються, додається створений для них удосконалений електронний підпис чи удосконалена електронна печатка кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг; відправник і отримувач електронних даних повинні бути повідомлені про будь-яку зміну електронних даних, необхідну для відправки або отримання цих даних; дата і час відправки, отримання та будь-яка зміна електронних даних повинні фіксуватися з використанням кваліфікованої електронної позначки часу;

у разі відправки електронних даних між двома або більше кваліфікованими надавачами електронних довірчих послуг наведені вище вимоги повинні застосовуватися до всіх кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг.

2. Обов'язкові вимоги до кваліфікованої електронної довірчої послуги реєстрованої електронної доставки, а також порядок перевірки їх дотримання встановлюються Кабінетом Міністрів України.

3. Електронні дані, які відправлені та отримані з використанням кваліфікованої електронної довірчої послуги реєстрованої електронної доставки, не можуть бути позбавлені юридичної сили і можливості розглядатися як доказ у судових справах виключно на тій підставі, що вони мають електронну форму, якщо такі дані відповідають вимогам до кваліфікованої електронної довірчої послуги реєстрованої електронної доставки.

4. Електронні дані, які відправлені та отримані з використанням кваліфікованої електронної довірчої послуги реєстрованої електронної доставки, мають презумпцію цілісності електронних даних, їх гарантованої передачі ідентифікованим відправником та гарантованого отримання ідентифікованим отримувачем, а також точності дати і часу відправки та отримання електронних даних, які вказуються під час надання цієї послуги.

Стаття 28. Кваліфікована електронна довірча послуга зберігання кваліфікованих електронних підписів, печаток та сертифікатів, пов'язаних з цими послугами

1. Кваліфікована електронна довірча послуга зберігання кваліфікованих електронних підписів, печаток та сертифікатів, пов'язаних з цими послугами, забезпечує зберігання раніше створених кваліфікованих електронних підписів чи печаток та сформованих сертифікатів, пов'язаних з цими послугами, протягом строку, визначеного законодавством у сфері архівної справи для зберігання паперових документів.

2. Обов'язкові вимоги до кваліфікованої електронної довірчої послуги зберігання кваліфікованих електронних підписів, печаток, електронних позначок часу та сертифікатів, пов'язаних з такими послугами, а також порядок перевірки їх дотримання встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 29. Особливості надання кваліфікованих електронних довірчих послуг центральним засвідчувальним органом

1. Центральний засвідчувальний орган надає кваліфіковану електронну довірчу послугу формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки кваліфікованим надавачам електронних довірчих послуг з використанням самопідписаного сертифіката відкритого ключа центрального засвідчувального органу.

Кваліфікована електронна довірча послуга формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки надається центральним засвідчувальним органом на підставі заяви про надання такої послуги та укладеного договору про надання кваліфікованої електронної довірчої послуги формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки, форми яких встановлюються головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері електронних довірчих послуг.

2. Договір про надання центральним засвідчувальним органом кваліфікованої електронної довірчої послуги формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки повинен містити умови щодо:

порядку надання послуг, що відповідає вимогам цього Закону та нормативно-правових актів, прийнятих на його виконання, та регламенту роботи центрального засвідчувального органу;

строку його дії;

підстав для внесення змін або розірвання договору про надання центральним засвідчувальним органом кваліфікованої електронної довірчої послуги формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки.

Підставами для розірвання договору про надання центральним засвідчувальним органом кваліфікованої електронної довірчої послуги формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки є:

виключення кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг з Довірчого списку;

недотримання його істотних умов.

Центральний засвідчувальний орган надає кваліфіковану електронну довірчу послугу формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки безоплатно для органів державної влади, місцевого самоврядування, інших юридичних осіб публічного права.

Центральний засвідчувальний орган під час надання кваліфікованої електронної довірчої послуги формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки має право припиняти надання електронних довірчих послуг кваліфікованим надавачам електронних довірчих послуг у разі порушення ними законодавства у сфері електронних довірчих послуг та умов договору про надання електронних довірчих послуг.

3. Центральний засвідчувальний орган під час надання кваліфікованої електронної довірчої послуги формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки здійснює ідентифікацію юридичних та фізичних осіб та перевіряє їхню цивільну правоздатність і дієздатність на підставі наданих документів. Ідентифікаційні дані з наданих документів вносяться центральним засвідчувальним органом у кваліфікований сертифікат відкритого ключа фізичної чи юридичної особи.

4. Центральний засвідчувальний орган під час надання кваліфікованої електронної довірчої послуги формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки зобов'язаний виконувати вимоги, які встановлено для кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг.

5. Програмно-технічний комплекс центрального засвідчувального органу, що використовується ним для надання кваліфікованої електронної довірчої послуги формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки, повинен відповідати вимогам, встановленим для програмно-технічного комплексу кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг.

6. Організаційно-методологічні, технічні та технологічні умови діяльності центрального засвідчувального органу під час надання ним кваліфікованої електронної довірчої послуги формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки, порядок взаємодії надавачів електронних довірчих послуг з центральним засвідчувальним органом у процесі надання ним кваліфікованої електронної довірчої послуги формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки встановлюються регламентом роботи центрального засвідчувального органу.

Регламент роботи центрального засвідчувального органу затверджується та погоджується відповідно до вимог законодавства.

Стаття 30. Набуття статусу кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг

1. Статусу кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг юридичні особи, фізичні особи - підприємці набувають з дня внесення відомостей про них до Довірчого списку на підставі рішення центрального засвідчувального органу або засвідчувального центру (у разі надання електронних довірчих послуг у банківській системі України та при здійсненні переказу коштів).

2. Юридичні особи, фізичні особи - підприємці для внесення відомостей про них до Довірчого списку подають до центрального засвідчувального органу або засвідчувального центру:

1) заяву про внесення до Довірчого списку;
 2) документ, що дає змогу однозначно ідентифікувати фізичну особу - підприємця або представника юридичної особи;
 3) засвідчену в установленому законодавством порядку копію атестата відповідності комплексної системи захисту інформації вимогам нормативних документів у сфері захисту інформації із засвідченою в установленому законодавством порядку копією позитивного експертного висновку за результатами державної експертизи у сфері криптографічного захисту інформації або засвідчену в установленому законодавством порядку копію документа про відповідність, складеного за результатами проведення процедури оцінки відповідності у сфері електронних довірчих послуг;

4) засвідчені в установленому законодавством порядку копії документів, які підтверджують право власності або право користування нежилими приміщеннями, які використовуватимуться для розміщення всіх складових програмно-технічного комплексу, що забезпечуватимуть надання кваліфікованих електронних довірчих послуг;

5) персональний та посадовий склад працівників, обов'язки яких будуть безпосередньо пов'язані з наданням кваліфікованих електронних довірчих послуг;

6) засвідчені в установленому законодавством порядку копії документів, які підтверджують освітньо-кваліфікаційний рівень та трирічний стаж роботи за фахом найманих працівників, обов'язки яких будуть безпосередньо пов'язані з наданням кваліфікованих електронних довірчих послуг;

7) засвідчені в установленому законодавством порядку копії документів, які підтверджують право власності або право користування засобами кваліфікованого електронного підпису чи печатки, які використовуватимуться для надання кваліфікованих електронних довірчих послуг;

8) засвідчену в установленому законодавством порядку копію договору страхування цивільно-правової відповідальності або засвідчені в установленому законодавством порядку копії документів, що підтверджують внесення коштів на поточний рахунок із спеціальним режимом використання у банку (рахунок в органі, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів) для забезпечення відшкодування збитків, які можуть бути заподіяні кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг користувачам електронних довірчих послуг унаслідок неналежного виконання своїх обов'язків;

9) засвідчену в установленому законодавством порядку копію регламенту роботи кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг, погодженого з контролюючим органом (або засвідчувальним центром - для надавачів електронних довірчих послуг, що вносяться до Довірчого списку за поданням засвідчувального центру), що відповідає вимогам до регламенту кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг;

10) копії документів, передбачених пунктами 1-9 цієї частини, в електронній формі.

У разі надання електронних довірчих послуг у банківській системі України та при здійсненні переказу коштів відомості до Довірчого списку вносяться за поданням засвідчувального центру.

3. У разі якщо юридична особа, фізична особа - підприємець має намір надавати кваліфіковані електронні довірчі послуги через відокремлені пункти реєстрації, разом із документами, передбаченими частиною другою цієї статті, до центрального засвідчувального органу або засвідчувального центру подаються відомості про відокремлені пункти реєстрації та їхніх працівників, обов'язки яких будуть безпосередньо пов'язані з наданням кваліфікованих електронних довірчих послуг.

4. Центральний засвідчувальний орган або засвідчувальний центр за результатами розгляду поданих документів протягом 15 робочих днів з дня реєстрації заяви про внесення до Довірчого списку приймає рішення про внесення кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг або надсилає вмотивовану відмову у внесенні відомостей до Довірчого списку.

5. Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг на підставі прийнятого центральним засвідчувальним органом або засвідчувальним центром рішення про внесення відомостей про нього до Довірчого списку засвідчує свій відкритий ключ у центральному засвідчувальному органі або засвідчувальному центрі відповідно до вимог регламенту роботи центрального засвідчувального органу або засвідчувального центру.

6. Центральний засвідчувальний орган або засвідчувальний центр приймає рішення про відмову у внесенні відомостей до Довірчого списку в разі:

подання не в повному обсязі документів, передбачених частиною другою цієї статті;

виявлення в заяві про внесення до Довірчого списку та документах, що додаються до неї, недостовірної інформації, пошкоджень, які не дають змоги однозначно тлумачити зміст, виправлень або дописок.

7. Зміна відомостей про кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг, що містяться в Довірчому списку, є підставою для внесення змін до Довірчого списку.

Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг у разі виникнення підстав для внесення змін до Довірчого списку зобов'язаний протягом п'яти робочих днів з дня настання таких підстав подати до органу, який приймав рішення про внесення відомостей про нього до Довірчого списку, заяву про внесення змін до Довірчого списку разом з документами, що підтверджують відповідні зміни.

Центральний засвідчувальний орган протягом п'яти календарних днів з дня реєстрації заяви про внесення змін до Довірчого списку зобов'язаний внести відповідні зміни до Довірчого списку або надати вмотивовану відмову у внесенні до Довірчого списку.

Центральний засвідчувальний орган або засвідчувальний центр надає вмотивовану відмову у внесенні змін до Довірчого списку в разі:

неподання документів, що є підставою для внесення відповідних змін до Довірчого списку; виявлення в заяві про внесення змін до Довірчого списку та документах, що додаються до неї, недостовірної інформації, пошкоджень, які не дають змоги однозначно тлумачити зміст, виправлень або дописок.

8. Засвідчувальний центр протягом трьох робочих днів з дня прийняття рішення про внесення відомостей про кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг до Довірчого списку або отримання від такого надавача заяви про внесення змін до Довірчого списку повідомляє центральний засвідчувальний орган, який протягом двох робочих днів з дня реєстрації повідомлення засвідчувального центру вносить відповідні зміни до Довірчого списку.

9. Центральний засвідчувальний орган приймає рішення про виключення кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг з Довірчого списку в разі отримання:

заяви кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг про виключення відомостей про нього з Довірчого списку; подання засвідчувального центру про виключення кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг з Довірчого списку;

подання контролюючого органу про виключення кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг з Довірчого списку за результатами перевірки дотримання вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг;

інформації про припинення діяльності кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг (державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця чи припинення діяльності в установленому законодавством порядку юридичної особи);

інформації про смерть кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг (фізичної особи - підприємця);

інформації про набрання законної сили рішенням суду про виключення кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг з Довірчого списку, оголошення кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг померлим, визнання його безвісно відсутнім, недієздатним, обмеження його цивільної дієздатності, визнання кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг банкрутом.

Стаття 31. Припинення діяльності з надання кваліфікованих електронних довірчих послуг кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг

1. Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг припиняє свою діяльність з надання кваліфікованих електронних довірчих послуг у разі:

прийняття центральним засвідчувальним органом рішення про виключення його з Довірчого списку;

прийняття ним рішення про припинення надання кваліфікованих електронних довірчих послуг, що зазначені у Довірчому списку;

припинення діяльності кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг (державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця чи припинення діяльності в установленому законодавством порядку юридичної особи);

набрання законної сили рішенням суду про виключення його з Довірчого списку, оголошення його померлим, визнання безвісно відсутнім, недієздатним, обмеження його цивільної дієздатності, визнання його банкрутом.

2. Про прийняття рішення про припинення надання кваліфікованих електронних довірчих послуг кваліфікований надавач електронних довірчих послуг зобов'язаний повідомити користувачам електронних довірчих послуг, центральному засвідчувальному органу або засвідчувальному центру та контролюючому органу не пізніше ніж через п'ять робочих днів з дня прийняття такого рішення.

3. Центральний засвідчувальний орган та/або засвідчувальний центр зобов'язаний оприлюднити інформацію про рішення відповідно центрального засвідчувального органу або засвідчувального центру щодо припинення кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг надання кваліфікованих електронних довірчих послуг чи виключення кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг центральним засвідчувальним органом з Довірчого списку не пізніше ніж протягом наступного робочого дня після прийняття такого рішення шляхом:

розміщення інформації про це рішення на своєму офіційному веб-сайті;

надіслання кваліфікованому надавачу електронних довірчих послуг повідомлення про це рішення із зазначенням підстав для скасування.

4. Центральний засвідчувальний орган та/або засвідчувальний центр зобов'язаний опублікувати на своєму офіційному веб-сайті повідомлення про припинення надання кваліфікованих електронних довірчих послуг кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг не пізніше ніж протягом наступного робочого дня з дня одержання повідомлення про настання підстав, передбачених абзацами третім - п'ятим частини першої цієї статті.

Повідомлення центрального засвідчувального органу або засвідчувального центру про припинення надання кваліфікованих електронних довірчих послуг кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг повинно містити дату опублікування.

5. Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг припиняє свою діяльність з надання кваліфікованих електронних довірчих послуг через три місяці з дня опублікування відповідно центральним засвідчувальним органом або засвідчувальним центром на своєму офіційному веб-сайті повідомлення про припинення надання кваліфікованих електронних довірчих послуг кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг.

6. З моменту опублікування відповідно центральним засвідчувальним органом або засвідчувальним центром на своєму офіційному веб-сайті повідомлення про припинення надання кваліфікованих електронних довірчих послуг кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг та до дня припинення надання кваліфікованих електронних довірчих послуг кваліфікований надавач електронних довірчих послуг зобов'язаний надавати електронні довірчі послуги, крім формування нових кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів.

7. Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг зобов'язаний надіслати центральному засвідчувальному органу або засвідчувальному центру план припинення діяльності з надання кваліфікованих електронних довірчих послуг протягом 15 робочих днів з дня опублікування на офіційному веб-сайті центрального засвідчувального органу або засвідчувального центру повідомлення про припинення ним надання кваліфікованих електронних довірчих послуг.

План припинення діяльності з надання кваліфікованих електронних довірчих послуг розглядається та погоджується центральним засвідчувальним органом або засвідчувальним центром (у разі надання електронних довірчих послуг у банківській системі України та при здійсненні переказу коштів) протягом 15 робочих днів з дня його реєстрації.

У разі непогодження плану припинення діяльності з надання кваліфікованих електронних довірчих послуг центральним засвідчувальним органом або засвідчувальним центром кваліфікованому надавачу електронних довірчих послуг надається вмотивована відмова.

У разі відмови кваліфікований надавач електронних довірчих послуг повинен повторно надіслати доопрацьований план припинення діяльності з надання кваліфікованих електронних довірчих послуг протягом 15 робочих днів з дня отримання такої відмови від центрального засвідчувального органу або засвідчувального центру.

8. Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг, що припиняє надання кваліфікованих електронних довірчих послуг, зобов'язаний забезпечити захист прав користувачів шляхом повернення коштів за послуги, що не можуть надаватися в подальшому, якщо вони були попередньо оплачені.

9. Усі кваліфіковані сертифікати відкритих ключів, що були сформовані кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг підписувачам чи створювачам електронної печатки, скасовуються відповідно до вимог цього Закону у день, визначений відповідно до частини п'ятої цієї статті як дата припинення надання кваліфікованих електронних довірчих послуг, чи у день набрання законної сили відповідним рішенням суду.

10. Центральний засвідчувальний орган у день, визначений відповідно до частини п'ятої цієї статті як дата припинення надання кваліфікованих електронних довірчих послуг, повинен внести відповідні зміни до Довірчого списку.

11. У разі припинення надання кваліфікованих електронних довірчих послуг кваліфікований надавач електронних довірчих послуг зобов'язаний передати центральному засвідчувальному органу або засвідчувальному центру документовану інформацію (документи, на підставі яких користувачам надавалися кваліфіковані електронні довірчі послуги та були сформовані, блоковані, поновлені, скасовані кваліфіковані сертифікати відкритих ключів, усі сформовані кваліфіковані сертифікати відкритих ключів, а також реєстри сформованих кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів), що забезпечить довгострокове збереження юридичної сили кваліфікованих електронних підписів та печаток, створених для пов'язаних з ними електронних даних користувачів електронних довірчих послуг, шляхом забезпечення можливості їх перевірки.

12. Порядок зберігання документованої інформації та її передавання центральному засвідчувальному органу в разі припинення діяльності кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг встановлюється Кабінетом Міністрів України.

13. Порядок передавання документованої інформації до засвідчувального центру в разі припинення діяльності кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг встановлюється Національним банком України.

Розділ V

НАГЛЯД (КОНТРОЛЬ) У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННИХ ДОВІРЧИХ ПОСЛУГ

Стаття 32. Оцінка відповідності у сфері електронних довірчих послуг

1. Для доведення відповідності вимогам до кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг та послуг, що ними надаються, юридичні особи, фізичні особи - підприємці, які мають намір надавати електронні довірчі послуги, можуть за власний рахунок пройти процедуру оцінки відповідності у сфері електронних довірчих послуг.

2. Оцінка відповідності у сфері електронних довірчих послуг здійснюється органами з оцінки відповідності, акредитованими відповідно до законодавства у сфері акредитації.

3. Оцінка відповідності вимогам до кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг та послуг, що ними надаються, здійснюється з урахуванням вимог законодавства щодо порядку надання і використання кваліфікованих електронних довірчих послуг, у тому числі у банківській системі України та при здійсненні переказу коштів, а також з урахуванням вимог законодавства у сфері захисту інформації.

4. Кваліфіковані надавачі електронних довірчих послуг, які пройшли процедуру оцінки відповідності у сфері електронних довірчих послуг та відомості про яких були внесені до Довірчого списку, повинні кожні 24 місяці за власний рахунок проходити процедуру оцінки відповідності для доведення того, що вони та електронні довірчі послуги, які ними надаються, відповідають вимогам до кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг та послуг, що ними надаються.

5. Про результати оцінки відповідності у сфері електронних довірчих послуг кваліфіковані надавачі електронних довірчих послуг повинні повідомити контролюючий орган шляхом надання копії документа про відповідність вимогам до кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг та послуг, що ними надаються, не пізніше трьох робочих днів з дня його отримання.

6. Проведення процедури оцінки відповідності у сфері електронних довірчих послуг здійснюється в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 33. Державний нагляд (контроль) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг

1. Державний нагляд (контроль) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг здійснює контролюючий орган.

2. Заходи державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг здійснюються відповідно до Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом.

3. Контролюючий орган здійснює такі планові заходи державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг:

1) перевірку кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг (його відокремлених пунктів реєстрації) або надання запиту до органу з оцінки відповідності щодо проведення процедури оцінки відповідності кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг за його власний рахунок для підтвердження того, що він та електронні довірчі послуги, які ним надаються, відповідають вимогам до кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг та послуг, що ними надаються;

2) перевірку засвідчувального центру;

3) перевірку центрального засвідчувального органу.

4. Контролюючий орган здійснює такі позапланові заходи державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг:

1) перевірку кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг за їхніми заявами;

2) перевірку кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг у разі виявлення та підтвердження недостовірності даних у поданих ними документах;

3) перевірку виконання кваліфікованими надавачами електронних довірчих послуг приписів щодо усунення порушень вимог законодавства, виданих за результатами проведення планових заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг;

4) перевірку кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг після отримання інформації чи повідомлення про порушення вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг від засвідчувального центру, центрального засвідчувального органу, суду, користувачів електронних довірчих послуг або третіх осіб.

5. За результатами проведення перевірок кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг (їхніх відокремлених пунктів реєстрації), засвідчувального центру, центрального засвідчувального органу контролюючий орган вживає таких заходів реагування:

1) вимагає від кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг, засвідчувального центру, центрального засвідчувального органу усунення порушень вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг в установленій приписом строк;

2) приймає рішення про блокування кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг, самопідписаного сертифіката електронної печатки засвідчувального центру, самопідписаного

сертифіката електронної печатки центрального засвідчувального органу в разі, якщо під час перевірки виявлено факти компрометації особистого ключа.

Рішення про блокування кваліфікованих сертифікатів відкритих ключів кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг, самопідписаного сертифіката електронної печатки центрального засвідчувального органу контролюючий орган надсилає центральному засвідчувальному органу в день його прийняття.

Рішення про блокування самопідписаного сертифіката електронної печатки засвідчувального центру контролюючий орган надсилає засвідчувальному центру та центральному засвідчувальному органу в день його прийняття;

3) надсилає центральному засвідчувальному органу подання про виключення кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг з Довірчого списку в разі:

надання кваліфікованих електронних довірчих послуг кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг без чинних документів, визначених законодавством, що підтверджують відповідність комплексної системи захисту інформації інформаційно-телекомунікаційної системи кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг та засобів захисту інформації у її складі вимогам нормативно-правових актів у сфері технічного та криптографічного захисту інформації, або документів про відповідність за результатами проходження процедури оцінки відповідності у сфері електронних довірчих послуг;

непроходження додаткової державної експертизи комплексної системи захисту інформації або процедури оцінки відповідності інформаційно-телекомунікаційної системи кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг у разі модернізації апаратного, апаратно-програмного пристрою чи програмного забезпечення, що входять до складу програмно-технічного комплексу, яка не передбачена проектною чи експлуатаційною документацією до комплексної системи захисту інформації інформаційно-телекомунікаційної системи кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг;

надання кваліфікованих електронних довірчих послуг за відсутності у кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг поточного рахунка із спеціальним режимом використання у банку (рахунок в органі, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів) з необхідним обсягом коштів або чинного договору страхування цивільно-правової відповідальності з необхідним розміром страхової суми, що встановлені частиною третьою статті 16 цього Закону, для забезпечення відшкодування збитків, які можуть бути завдані користувачам електронних довірчих послуг або третім особам внаслідок неналежного виконання кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг своїх зобов'язань;

порушення вимог до умов експлуатації комплексної системи захисту інформації інформаційно-телекомунікаційної системи кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг;

неусунення виявлених під час перевірки порушень в установленій приписом строк;

надання кваліфікованих електронних довірчих послуг кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг без чинних документів, визначених законодавством, що підтверджують його право власності та/або право користування засобами кваліфікованого електронного підпису чи печатки, які використовуються для надання кваліфікованих електронних довірчих послуг;

встановлення факту надання недостовірних відомостей, наведених у документах, поданих кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг для внесення відомостей про нього до Довірчого списку.

6. Протягом місяця з дня генерації центральним засвідчувальним органом пар ключів та формування відповідних самопідписаних сертифікатів електронних печаток центрального засвідчувального органу контролюючий орган проводить позапланову перевірку центрального засвідчувального органу в частині захисту інформації у програмно-технічному комплексі центрального засвідчувального органу.

У разі виявлення порушень вимог, встановлених законодавством для центрального засвідчувального органу, контролюючий орган інформує Кабінет Міністрів України про виявлені порушення та пропонує центральному засвідчувальному органу шляхи їх усунення.

Щороку до 1 квітня контролюючий орган готує та подає до Кабінету Міністрів України звіт про оцінку діяльності суб'єктів відносин у сфері електронних довірчих послуг щодо дотримання вимог законодавства.

Стаття 34. Повноваження посадових осіб контролюючого органу під час здійснення заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг

1. Посадові особи контролюючого органу під час здійснення заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг мають право:

здійснювати виїзні та невиїзні заходи державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг;

у разі виявлення порушень вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг видавати обов'язкові для виконання кваліфікованими надавачами електронних довірчих послуг приписи про усунення порушень і визначати строк усунення виявлених порушень;

накладати на винних осіб адміністративні стягнення за порушення вимог цього Закону та інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до цього Закону;

звертатися до суду щодо застосування заходів реагування;

виконувати інші повноваження, визначені законом.

Стаття 35. Довірчий список

1. Центральний засвідчувальний орган впроваджує, підтримує в актуальному стані та публікує на своєму офіційному веб-сайті Довірчий список, в якому міститься інформація про кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг разом з інформацією про кваліфіковані електронні довірчі послуги, які вони надають.

Довірчий список повинен впроваджуватися, підтримуватися в актуальному стані та публікуватися в безпечному режимі з обов'язковим додаванням електронної печатки центрального засвідчувального органу у вигляді, придатному для автоматичної обробки.

Інформація, що міститься у Довірчому списку, є відкритою.

2. Обов'язкові вимоги до Довірчого списку встановлюються Кабінетом Міністрів України.

3. Порядок ведення Довірчого списку затверджується головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері електронних довірчих послуг.

Стаття 36. Відповідальність у сфері електронних довірчих послуг

1. Шкода, заподіяна користувачеві електронних довірчих послуг надавачами електронних довірчих послуг, засвідчувальним центром, центральним засвідчувальним органом чи контролюючим органом, підлягає відшкодуванню у повному розмірі в установленому законом порядку.

2. Особи, винні в порушенні вимог цього Закону або нормативно-правових актів, що регулюють діяльність у сфері електронних довірчих послуг, несуть кримінальну, адміністративну та цивільно-правову відповідальність згідно із законом.

3. Спори, що виникають у сфері електронних довірчих послуг, вирішуються в порядку, встановленому законом.

Розділ VI МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Стаття 37. Участь у міжнародному співробітництві у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації

1. Україна бере участь у міжнародному співробітництві у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації, зокрема на основі міжнародних договорів України.

2. Участь України у міжнародному співробітництві у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації здійснюється в порядку, встановленому законом.

3. У разі якщо міжнародними договорами України встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в цьому Законі, застосовуються правила міжнародних договорів України.

Стаття 38. Визнання іноземних електронних довірчих послуг

1. Електронні довірчі послуги, що надаються відповідно до вимог нормативно-правових актів, що регулюють правові відносини у сфері електронних довірчих послуг в іноземних державах, визнаються в Україні електронними довірчими послугами того самого виду в разі відповідності хоча б одній з таких умов:

кваліфікований надавач електронних довірчих послуг іноземної держави відповідає вимогам цього Закону, що підтверджується центральним засвідчувальним органом (або засвідчувальним центром у разі надання електронних довірчих послуг у банківській системі України та при здійсненні переказу коштів);

кваліфікований надавач електронних довірчих послуг внесений до Довірчого списку держави, з якою Україна уклала відповідний двосторонній або багатосторонній міжнародний договір.

2. Електронні довірчі послуги не можуть визнаватися недійсними лише через те, що вони надані відповідно до вимог нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері електронних довірчих послуг в іноземних державах.

3. Порядок використання інформаційно-телекомунікаційної системи центрального засвідчувального органу для забезпечення визнання в Україні електронних довірчих послуг, іноземних сертифікатів відкритих ключів, що використовуються під час надання юридично значущих електронних послуг у процесі взаємодії між суб'єктами різних держав, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Розділ VII ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності через рік з дня його опублікування, крім статті 10, яка набирає чинності з дня опублікування цього Закону.

2. Визнати таким, що втратив чинність, Закон України "Про електронний цифровий підпис" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 36, ст. 276; 2009 р., № 24, ст. 296; 2013 р., № 37, ст. 488; 2015 р., № 23, ст. 158; 2016 р., № 47, ст. 800).

3. Внести зміни до таких законів України:

1) у статті 7 Закону України "Про Національний банк України" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 29, ст. 238 із наступними змінами):

пункт 26 викласти в такій редакції:

"26) створює засвідчувальний центр для забезпечення внесення відомостей про юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців, які мають намір надавати електронні довірчі послуги у банківській системі України та при здійсненні переказу коштів, до Довірчого списку згідно з вимогами Закону України "Про електронні довірчі послуги";

доповнити пунктом 26¹ такого змісту:

"26¹) здійснює державне регулювання з питань електронної ідентифікації у банківській системі України, для чого встановлює:

вимоги, яким повинні відповідати кваліфіковані надавачі електронних довірчих послуг, що надають кваліфіковані електронні довірчі послуги у банківській системі України та при здійсненні переказу коштів, у тому числі вимоги до їх програмно-технічних комплексів;

порядок надання та використання електронних довірчих послуг у банківській системі України та при здійсненні переказу коштів;

порядок надання послуги постачання передачі сигналів точного часу засвідчувальним центром кваліфікованим надавачам електронних довірчих послуг у банківській системі України та при здійсненні переказу коштів";

2) у Законі України "Про електронні документи та електронний документообіг" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 36, ст. 275; 2014 р., № 24, ст. 885; 2015 р., № 45, ст. 410):

а) частину третю статті 6 викласти в такій редакції:

"Відносини, пов'язані з використанням удосконалених та кваліфікованих електронних підписів, регулюються Законом України "Про електронні довірчі послуги";

б) частину першу статті 7 викласти в такій редакції:

"Оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним підписом автора або підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України "Про електронні довірчі послуги";

в) у статті 12 слова "може проводитися" замінити словом "проводиться";

3) у Законі України "Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 25, ст. 890, № 29, ст. 946):

а) абзац третій статті 3 викласти в такій редакції:

"участь у формуванні та реалізації державної політики у сферах електронного документообігу (в частині захисту інформації державних органів та органів місцевого самоврядування), електронної ідентифікації (з використанням електронних довірчих послуг), електронних довірчих послуг (у частині встановлення вимог з безпеки та захисту інформації під час надання та використання електронних довірчих послуг, контролю за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг)";

б) у частині першій статті 14:

пункт 2 викласти в такій редакції:

"2) участь у формуванні та реалізації державної політики у сферах електронного документообігу (в частині захисту інформації державних органів та органів місцевого самоврядування), електронної ідентифікації (з використанням електронних довірчих послуг), електронних довірчих послуг (у частині встановлення вимог з безпеки та захисту інформації під час надання та використання електронних довірчих послуг, контролю за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг)";

абзац третій пункту 29 викласти в такій редакції:

"дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг";

пункти 37 і 43 викласти в такій редакції:

"37) встановлення вимог з безпеки та захисту інформації до кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг та їхніх відокремлених пунктів реєстрації";

"43) погодження проєктів (завдань) створення та розвитку інформаційно-телекомунікаційних систем, систем спеціального зв'язку, систем електронного документообігу (в частині захисту інформації), у яких оброблятимуться державні інформаційні ресурси та інформація, вимога щодо захисту якої встановлена законом, програмно-технічних комплексів надавачів електронних довірчих послуг, засвідчувального центру та центрального засвідчувального органу (в частині захисту інформації), організація проведення їх експертної оцінки";

в) у частині першої статті 15:

абзац четвертий пункту 5 викласти в такій редакції:

"кваліфікованих надавачів електронних довірчих послуг, їхніх відокремлених пунктів реєстрації, засвідчувального центру, центрального засвідчувального органу щодо дотримання вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг"; пункт 19 викласти в такій редакції:

"19) звертатися до суду в разі виникнення спорів з питань організації спеціального зв'язку та захисту інформації, криптографічного та технічного захисту державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, спорів у сфері електронних довірчих послуг, а також у разі виникнення інших спорів у порядку, встановленому законом".

4. Акредитовані центри сертифікації ключів, утворені відповідно до Закону України "Про електронний цифровий підпис", які мають намір надавати кваліфіковані електронні довірчі послуги, автоматично вносяться центральним засвідчувальним органом до Довірчого списку як кваліфіковані надавачі електронних довірчих послуг протягом року з дня набрання чинності цим Законом.

5. Електронний цифровий підпис та посилений сертифікат відкритого ключа, що його підтверджує, видані відповідно до вимог Закону України "Про електронний цифровий підпис" до набрання чинності цим Законом, використовуються користувачами електронних довірчих послуг, кваліфікованими надавачами електронних довірчих послуг, які продовжують їх обслуговувати, відповідно як кваліфікований електронний підпис та кваліфікований сертифікат електронного підпису до закінчення строку дії посиленого сертифіката відкритого ключа, але не пізніше двох років з дня набрання чинності цим Законом.

6. Електронні дані з накладеним електронним цифровим підписом, який підтверджено з використанням посиленого сертифіката відкритого ключа, визнаються після набрання чинності Законом України "Про електронні довірчі послуги" електронними даними із створеним кваліфікованим електронним підписом, але не пізніше двох років з дня набрання чинності цим Законом.

7. До приведення законодавства у відповідність із цим Законом закони України та інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

8. Кабінету Міністрів України протягом року з дня набрання чинності цим Законом:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

прийняти нормативно-правові акти, передбачені цим Законом;

забезпечити приведення нормативно-правових актів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади у відповідність із цим Законом.

Закон України
«Про основні засади забезпечення кібербезпеки України»
від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII
(із змінами)

Цей Закон визначає правові та організаційні основи забезпечення захисту життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави, національних інтересів України у кіберпросторі, основні цілі, напрями та принципи державної політики у сфері кібербезпеки, повноваження державних органів, підприємств, установ, організацій, осіб та громадян у цій сфері, основні засади координації їхньої діяльності із забезпечення кібербезпеки.

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

1) індикатори кіберзагроз - показники (технічні дані), що використовуються для виявлення та реагування на кіберзагрози;

2) інформація про інцидент кібербезпеки - відомості про обставини кіберінциденту, зокрема про те, які об'єкти кіберзахисту і за яких умов зазнали кібератаки, які з них успішно виявлені, нейтралізовані, яким запобігли за допомогою яких засобів кіберзахисту, у тому числі з використанням яких індикаторів кіберзагроз;

3) інцидент кібербезпеки (далі - кіберінцидент) - подія або ряд несприятливих подій ненавмисного характеру (природного, технічного, технологічного, помилкового, у тому числі внаслідок дії людського фактора) та/або таких, що мають ознаки можливої (потенційної) кібератаки, які становлять загрозу безпеці систем електронних комунікацій, систем управління технологічними процесами, створюють імовірність порушення штатного режиму функціонування таких систем (у тому числі зриву та/або блокування роботи системи, та/або несанкціонованого управління її ресурсами), ставлять під загрозу безпеку (захищеність) електронних інформаційних ресурсів;

4) кібератака - спрямовані (навмисні) дії в кіберпросторі, які здійснюються за допомогою засобів електронних комунікацій (включаючи інформаційно-комунікаційні технології, програмні, програмно-апаратні засоби, інші технічні та технологічні засоби і обладнання) та спрямовані на досягнення однієї або сукупності таких цілей: порушення конфіденційності, цілісності, доступності електронних інформаційних ресурсів, що обробляються (передаються, зберігаються) в комунікаційних та/або технологічних системах, отримання несанкціонованого доступу до таких ресурсів; порушення безпеки, сталого, надійного та штатного режиму функціонування комунікаційних та/або технологічних систем; використання комунікаційної системи, її ресурсів та засобів електронних комунікацій для здійснення кібератак на інші об'єкти кіберзахисту;

5) кібербезпека - захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору, за якої забезпечуються сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національній безпеці України у кіберпросторі;

6) кіберзагроза - наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України у кіберпросторі, справляють негативний вплив на стан кібербезпеки держави, кібербезпеку та кіберзахист її об'єктів;

7) кіберзахист - сукупність організаційних, правових, інженерно-технічних заходів, а також заходів криптографічного та технічного захисту інформації, спрямованих на запобігання кіберінцидентам, виявлення та захист від кібератак, ліквідацію їх наслідків, відновлення сталості і надійності функціонування комунікаційних, технологічних систем;

8) кіберзлочин (комп'ютерний злочин) - суспільно небезпечне винне діяння у кіберпросторі та/або з його використанням, відповідальність за яке передбачена законом України про кримінальну відповідальність та/або яке визнано злочином міжнародними договорами України;

9) кіберзлочинність - сукупність кіберзлочинів;

10) кібероборона - сукупність політичних, економічних, соціальних, військових, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних та інших заходів, які здійснюються в кіберпросторі та спрямовані на забезпечення захисту суверенітету та обороноздатності держави, запобігання виникненню збройного конфлікту та відсіч збройній агресії;

11) кіберпростір - середовище (віртуальний простір), яке надає можливість для здійснення комунікацій та/або реалізації суспільних відносин, утворене в результаті функціонування сумісних (з'єднаних) комунікаційних систем та забезпечення електронних комунікацій з використанням мережі Інтернет та/або інших глобальних мереж передачі даних;

12) кіберрозвідка - діяльність, що здійснюється розвідувальними органами у кіберпросторі або з його використанням;

13) кібертероризм - терористична діяльність, що здійснюється у кіберпросторі або з його використанням;

14) кібершпигунство - шпигунство, що здійснюється у кіберпросторі або з його використанням;

15) критична інформаційна інфраструктура - сукупність об'єктів критичної інформаційної інфраструктури;

16) критично важливі об'єкти інфраструктури (далі - об'єкти критичної інфраструктури) - підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, діяльність яких безпосередньо пов'язана з технологічними процесами та/або наданням послуг, що мають велике значення для економіки та промисловості, функціонування суспільства та безпеки населення, виведення з ладу або порушення функціонування яких може справити негативний вплив на стан національної безпеки і оборони України, навколишнього природного середовища, заподіяти майнову шкоду та/або становити загрозу для життя і здоров'я людей;

17) Національна телекомунікаційна мережа - сукупність спеціальних телекомунікаційних систем (мереж), систем спеціального зв'язку, інших комунікаційних систем, які використовуються в інтересах органів державної влади та органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів та військових формувань, утворених відповідно до закону, призначена для обігу (передавання, приймання, створення, оброблення, зберігання) та захисту національних інформаційних ресурсів, забезпечення захищених електронних комунікацій, надання спектра сучасних захищених інформаційно-комунікаційних (мультисервісних) послуг в інтересах здійснення управління державою у мирний час, в умовах надзвичайного стану та в особливий період, та яка є мережею (системою) подвійного призначення з використанням частини її ресурсу для надання послуг, зокрема з кіберзахисту, іншим споживачам;

18) національні електронні інформаційні ресурси (далі - національні інформаційні ресурси) - систематизовані електронні інформаційні ресурси, які містять інформацію незалежно від виду, змісту, форми, часу і місця її створення (включаючи публічну інформацію, державні інформаційні ресурси та іншу інформацію), призначену для задоволення життєво важливих суспільних потреб громадянина, особи, суспільства і держави. Під електронними інформаційними ресурсами розуміється будь-яка інформація, що створена, записана, оброблена або збережена у цифровій чи іншій нематеріальній формі за допомогою електронних, магнітних, електромагнітних, оптичних, технічних, програмних або інших засобів;

19) об'єкт критичної інформаційної інфраструктури - комунікаційна або технологічна система об'єкта критичної інфраструктури, кібератака на яку безпосередньо вплине на стає функціонування такого об'єкта критичної інфраструктури;

20) система управління технологічними процесами (далі - технологічна система) - автоматизована або автоматична система, яка є сукупністю обладнання, засобів, комплексів та систем обробки, передачі та приймання, призначена для організаційного управління та/або управління технологічними процесами (включаючи промислове, електронне, комунікаційне

обладнання, інші технічні та технологічні засоби) незалежно від наявності доступу системи до мережі Інтернет та/або інших глобальних мереж передачі даних;

2) системи електронних комунікацій (далі - комунікаційні системи) - системи передавання, комутації або маршрутизації, обладнання та інші ресурси (включаючи пасивні мережеві елементи, які дають змогу передавати сигнали за допомогою проводових, радіо-, оптичних або інших електромагнітних засобів, мережі мобільного, супутникового зв'язку, електричні кабельні мережі в частині, в якій вони використовуються для цілей передачі сигналів), що забезпечують електронні комунікації (передачу електронних інформаційних ресурсів), у тому числі засоби і пристрої зв'язку, комп'ютери, інша комп'ютерна техніка, інформаційно-телекомунікаційні системи, які мають доступ до мережі Інтернет та/або інших глобальних мереж передачі даних.

Терміни "національна безпека", "національні інтереси", "загрози національній безпеці" вживаються в цьому Законі у значенні, визначеному Законом України "Про основи національної безпеки України".

Стаття 2. Принципи застосування Закону

1. Цей Закон не поширюється на:

1) відносини та послуги, пов'язані із змістом інформації, що обробляється (передається, зберігається) в комунікаційних та/або в технологічних системах;

2) діяльність, пов'язану із захистом інформації, що становить державну таємницю, комунікаційні та технологічні системи, призначені для її оброблення;

3) соціальні мережі, приватні електронні інформаційні ресурси в мережі Інтернет (включаючи блог-платформи, відеохостинги, інші веб-ресурси), якщо такі інформаційні ресурси не містять інформацію, необхідність захисту якої встановлена законом, відносини та послуги, пов'язані з функціонуванням таких мереж і ресурсів;

4) комунікаційні системи, які не взаємодіють з публічними мережами електронних комунікацій (електронними мережами загального користування), не підключені до мережі Інтернет та/або інших глобальних мереж передачі даних (крім технологічних систем).

2. Застосування законодавства у сфері кібербезпеки та прийняття суб'єктами владних повноважень рішень на виконання норм цього Закону здійснюються з додержанням принципів:

1) мінімально необхідного регулювання, згідно з яким рішення (заходи) суб'єктів владних повноважень повинні бути необхідними і мінімально достатніми для досягнення мети і завдань, визначених цим Законом;

2) об'єктивності та правової визначеності, максимально можливого застосування національного та міжнародного права щодо повноважень і обов'язків державних органів, підприємств, установ, організацій, громадян у сфері кібербезпеки;

3) забезпечення захисту прав користувачів комунікаційних систем та/або споживачів послуг електронних комунікацій, та/або послуг із захисту інформації, кіберзахисту, у тому числі прав щодо невтручання у приватне життя і захисту персональних даних;

4) прозорості, згідно з яким рішення (заходи) суб'єктів владних повноважень мають бути належним чином обґрунтовані та повідомлені суб'єктам, яких вони стосуються, до набрання ними чинності (їх застосування);

5) збалансованості вимог та відповідальності, згідно з яким має бути забезпечено баланс між встановленням відповідальності за невиконання вимог кібербезпеки та кіберзахисту, а також за запровадження надмірних вимог та обмежень;

6) недискримінації, згідно з яким рішення, дії та бездіяльність суб'єктів владних повноважень не можуть призводити до юридичного або фактичного обсягу прав та обов'язків особи, який є:

відмінним від обсягу прав та обов'язків інших осіб у подібних ситуаціях, якщо тільки така відмінність не є необхідною та мінімально достатньою для задоволення загальносуспільного інтересу;

таким, як і обсяг прав та обов'язків інших осіб у неподібних ситуаціях, якщо така однаковість не є необхідною та мінімально достатньою для задоволення загальносуспільного інтересу;

7) еквівалентності вимог до забезпечення кібербезпеки об'єктів критичної інфраструктури, згідно з яким застосування правових норм повинно бути якомога більш рівнозначним щодо кіберзахисту комунікаційних та технологічних систем об'єктів критичної інфраструктури, що належать до одного сектору економіки та/або які здійснюють аналогічні функції.

Зазначені принципи застосовуються без переваги будь-якого з них з урахуванням мети і завдань цього Закону.

Стаття 3. Правові основи забезпечення кібербезпеки України

1. Правову основу забезпечення кібербезпеки України становлять Конституція України, закони України щодо основ національної безпеки, засад внутрішньої і зовнішньої політики, електронних комунікацій, захисту державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, цей та інші закони України, Конвенція про кіберзлочинність, інші міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, укази Президента України, акти Кабінету Міністрів України, а також інші нормативно-правові акти, що приймаються на виконання законів України.

2. Якщо міжнародним договором України, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України, передбачено інші правила, ніж встановлені цим Законом, застосовуються положення міжнародного договору України.

Стаття 4. Об'єкти кібербезпеки та кіберзахисту

1. Об'єктами кібербезпеки є:

1) конституційні права і свободи людини і громадянина;

2) суспільство, сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища;

3) держава, її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність;

4) національні інтереси в усіх сферах життєдіяльності особи, суспільства та держави;

5) об'єкти критичної інфраструктури.

2. Об'єктами кіберзахисту є:

1) комунікаційні системи всіх форм власності, в яких обробляються національні інформаційні ресурси та/або які використовуються в інтересах органів державної влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів та військових формувань, утворених відповідно до закону;

2) об'єкти критичної інформаційної інфраструктури;

3) комунікаційні системи, які використовуються для задоволення суспільних потреб та/або реалізації праводієносин у сферах електронного урядування, електронних державних послуг, електронної комерції, електронного документообігу.

3. Порядок формування переліку об'єктів критичної інформаційної інфраструктури, перелік таких об'єктів та порядок їх внесення до державного реєстру об'єктів критичної інформаційної інфраструктури, а також порядок формування та забезпечення функціонування державного реєстру об'єктів критичної інформаційної інфраструктури затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Повноваження щодо формування та забезпечення функціонування реєстру об'єктів критичної інформаційної інфраструктури у банківській системі України покладаються на Національний банк України.

Стаття 5. Суб'єкти забезпечення кібербезпеки

1. Координація діяльності у сфері кібербезпеки як складової національної безпеки України здійснюється Президентом України через очолювану ним Раду національної безпеки і оборони України.

2. Національний координаційний центр кібербезпеки як робочий орган Ради національної безпеки і оборони України здійснює координацію та контроль за діяльністю суб'єктів сектору безпеки і оборони, які забезпечують кібербезпеку, вносить Президентові України пропозиції щодо формування та уточнення Стратегії кібербезпеки України.

3. Кабінет Міністрів України забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері кібербезпеки, захист прав і свобод людини і громадянина, національних інтересів України у кіберпросторі, боротьбу з кіберзлочинністю; організовує та забезпечує необхідними силами, засобами і ресурсами функціонування національної системи кібербезпеки; формує вимоги та забезпечує функціонування системи аудиту інформаційної безпеки на об'єктах критичної інфраструктури (крім об'єктів критичної інфраструктури у банківській системі України).

4. Суб'єктами, які безпосередньо здійснюють у межах своєї компетенції заходи із забезпечення кібербезпеки, є:

- 1) міністерства та інші центральні органи виконавчої влади;
- 2) місцеві державні адміністрації;
- 3) органи місцевого самоврядування;
- 4) правоохоронні, розвідувальні і контррозвідувальні органи, суб'єкти оперативно-розшукової діяльності;
- 5) Збройні Сили України, інші військові формування, утворені відповідно до закону;
- 6) Національний банк України;
- 7) підприємства, установи та організації, віднесені до об'єктів критичної інфраструктури;
- 8) суб'єкти господарювання, громадяни України та об'єднання громадян, інші особи, які провадять діяльність та/або надають послуги, пов'язані з національними інформаційними ресурсами, інформаційними електронними послугами, здійсненням електронних правочинів, електронними комунікаціями, захистом інформації та кіберзахистом.

надають послуги, пов'язані з національними інформаційними ресурсами, інформаційними електронними послугами, здійсненням електронних правочинів, електронними комунікаціями, захистом інформації та кіберзахистом.

5. Суб'єкти забезпечення кібербезпеки у межах своєї компетенції:

1) здійснюють заходи щодо запобігання використанню кіберпростору у воєнних, розвідувально-підіривних, терористичних та інших протиправних і злочинних цілях;

2) здійснюють виявлення і реагування на кіберінциденти та кібератаки, усунення їх наслідків;

3) здійснюють інформаційний обмін щодо реалізованих та потенційних кіберзагроз;

4) розробляють і реалізують запобіжні, організаційні, освітні та інші заходи у сфері кібербезпеки, кібероборони та кіберзахисту;

5) забезпечують проведення аудиту інформаційної безпеки, у тому числі на підпорядкованих об'єктах та об'єктах, що належать до сфери їх управління;

6) здійснюють інші заходи із забезпечення розвитку та безпеки кіберпростору.

Стаття 6. Об'єкти критичної інфраструктури

1. До об'єктів критичної інфраструктури можуть бути віднесені підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, які:

1) провадять діяльність та надають послуги в галузях енергетики, хімічної промисловості, транспорту, інформаційно-комунікаційних технологій, електронних комунікацій, у банківському та фінансовому секторах;

2) надають послуги у сферах життєзабезпечення населення, зокрема у сферах централізованого водопостачання, водовідведення, постачання електричної енергії і газу, виробництва продуктів харчування, сільського господарства, охорони здоров'я;

3) є комунальними, аварійними та рятувальними службами, службами екстреної допомоги населенню;

4) включені до переліку підприємств, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави;

5) є об'єктами потенційно небезпечних технологій і виробництв.

2. Критерії та порядок віднесення об'єктів до об'єктів критичної інфраструктури, перелік таких об'єктів, загальні вимоги до їх кіберзахисту, у тому числі щодо застосування індикаторів кіберзагроз, та вимоги до проведення незалежного аудиту інформаційної безпеки затверджуються Кабінетом Міністрів України, а в банківській системі України - Національним банком України.

3. Вимоги і порядок проведення незалежного аудиту інформаційної безпеки на об'єктах критичної інфраструктури встановлюються відповідними нормативно-правовими актами з аудиту інформаційної безпеки, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Розроблення нормативно-правових актів з незалежного аудиту інформаційної безпеки на об'єктах критичної інфраструктури здійснюється на основі міжнародних стандартів, стандартів Європейського Союзу та НАТО з обов'язковим залученням представників основних суб'єктів національної системи кібербезпеки, наукових установ, незалежних аудиторів та експертів у сфері кібербезпеки, громадських організацій.

4. Відповідальність за забезпечення кіберзахисту комунікаційних і технологічних систем об'єктів критичної інфраструктури, захисту технологічної інформації відповідно до вимог законодавства, за невідкладне інформування урядової команди реагування на комп'ютерні надзвичайні події України CERT-UA про інциденти кібербезпеки, за організацію проведення незалежного аудиту інформаційної безпеки на таких об'єктах покладається на власників та/або керівників підприємств, установ та організацій, віднесених до об'єктів критичної інфраструктури.

5. Обмін інформацією про інциденти кібербезпеки, що містить персональні дані, здійснюється з дотриманням вимог Закону України "Про захист персональних даних".

Стаття 7. Принципи забезпечення кібербезпеки

1. Забезпечення кібербезпеки в Україні ґрунтується на принципах:

1) верховенства права, законності, поваги до прав людини і основоположних свобод та їх захисту в порядку, визначеному законом;

2) забезпечення національних інтересів України;

3) відкритості, доступності, стабільності та захищеності кіберпростору, розвитку мережі Інтернет та відповідальних дій у кіберпросторі;

4) державно-приватної взаємодії, широкої співпраці з громадянським суспільством у сфері кібербезпеки та кіберзахисту, зокрема шляхом обміну інформацією про інциденти кібербезпеки, реалізації спільних наукових та дослідницьких проєктів, навчання та підвищення кваліфікації кадрів у цій сфері;

5) пропорційності та адекватності заходів кіберзахисту реальним та потенційним ризикам, реалізації невід'ємного права держави на самозахист відповідно до норм міжнародного права у разі вчинення агресивних дій у кіберпросторі;

6) пріоритетності запобіжних заходів;

7) невідворотності покарання за вчинення кіберзлочинів;

8) пріоритетного розвитку та підтримки вітчизняного наукового, науково-технічного та виробничого потенціалу;

9) міжнародного співробітництва з метою зміцнення взаємної довіри у сфері кібербезпеки та вироблення спільних підходів у протидії кіберзагрозам, консолідації зусиль у розслідуванні та запобіганні кіберзлочинам, недопущення використання кіберпростору в терористичних, воєнних, інших протиправних цілях;

10) забезпечення демократичного цивільного контролю за утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами, що провадять діяльність у сфері кібербезпеки.

Стаття 8. Національна система кібербезпеки

1. Національна система кібербезпеки є сукупністю суб'єктів забезпечення кібербезпеки та взаємопов'язаних заходів політичного, науково-технічного, інформаційного, освітнього характеру, організаційних, правових, оперативного-розшукових, розвідувальних, контррозвідувальних, оборонних, інженерно-технічних заходів, а також заходів криптографічного і технічного захисту національних інформаційних ресурсів, кіберзахисту об'єктів критичної інформаційної інфраструктури.

2. Основними суб'єктами національної системи кібербезпеки є Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національна поліція України, Служба безпеки України, Міністерство оборони України та Генеральний штаб Збройних Сил України, розвідувальні органи, Національний банк України, які відповідно до Конституції і законів України виконують в установленому порядку такі основні завдання:

1) Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України забезпечує формування та реалізацію державної політики щодо захисту у кіберпросторі державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, кіберзахисту об'єктів критичної інформаційної інфраструктури, здійснює державний контроль у цих сферах; координує діяльність інших суб'єктів забезпечення кібербезпеки щодо кіберзахисту; забезпечує створення та функціонування Національної телекомунікаційної мережі, впровадження організаційно-технічної моделі кіберзахисту; здійснює організаційно-технічні заходи із запобігання, виявлення та реагування на кіберінциденти і кібератаки та усунення їх наслідків; інформує про кіберзагрози та відповідні методи захисту від них; забезпечує впровадження аудиту інформаційної безпеки на об'єктах критичної інфраструктури, встановлює вимоги до аудиторів інформаційної безпеки, визначає порядок їх атестації (переатестації); координує, організовує та проводить аудит захищеності комунікаційних і технологічних систем об'єктів критичної інфраструктури на вразливість; забезпечує функціонування Державного центру кіберзахисту, урядової команди реагування на комп'ютерні надзвичайні події України CERT-UA;

2) Національна поліція України забезпечує захист прав і свобод людини і громадянина, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань у кіберпросторі; здійснює заходи із запобігання, виявлення, припинення та розкриття кіберзлочинів, підвищення поінформованості громадян про безпеку в кіберпросторі;

3) Служба безпеки України здійснює запобігання, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, які вчиняються у кіберпросторі; здійснює контррозвідувальні та оперативного-розшукові заходи, спрямовані на боротьбу з кібертероризмом та кібершпигунством, негласно перевіряє готовність об'єктів критичної інфраструктури до можливих кібератак та кіберінцидентів; протидіє кіберзлочинності, наслідки якої можуть створити загрозу життєво важливим інтересам держави; розслідує кіберінциденти та кібератаки щодо державних електронних інформаційних ресурсів, інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, критичної інформаційної інфраструктури; забезпечує реагування на кіберінциденти у сфері державної безпеки;

4) Міністерство оборони України, Генеральний штаб Збройних Сил України відповідно до компетенції здійснюють заходи з підготовки держави до відбиття воєнної агресії у кіберпросторі (кібероборони); здійснюють військову співпрацю з НАТО та іншими суб'єктами оборонної сфери щодо забезпечення безпеки кіберпростору та спільного захисту від кіберзагроз; впроваджують заходи із забезпечення кіберзахисту критичної інформаційної інфраструктури в умовах надзвичайного і воєнного стану;

5) розвідувальні органи України здійснюють розвідувальну діяльність щодо загроз національній безпеці України у кіберпросторі, інших подій і обставин, що стосуються сфери кібербезпеки;

6) Національний банк України визначає порядок, вимоги та заходи із забезпечення кіберзахисту та інформаційної безпеки у банківській системі України та для суб'єктів переказу коштів, здійснює контроль за їх виконанням; створює центр кіберзахисту Національного банку України, забезпечує функціонування системи кіберзахисту у банківській системі України; забезпечує проведення оцінювання стану кіберзахисту та аудиту інформаційної безпеки на об'єктах критичної інфраструктури у банківській системі України.

3. Функціонування національної системи кібербезпеки забезпечується шляхом:

1) вироблення і оперативної адаптації державної політики у сфері кібербезпеки, спрямованої на розвиток кіберпростору, досягнення сумісності з відповідними стандартами Європейського Союзу та НАТО;

2) створення нормативно-правової та термінологічної бази у сфері кібербезпеки, гармонізації нормативних документів у сфері електронних комунікацій, захисту інформації, інформаційної безпеки та кібербезпеки відповідно до міжнародних стандартів, зокрема стандартів Європейського Союзу та НАТО;

3) встановлення обов'язкових вимог інформаційної безпеки об'єктів критичної інформаційної інфраструктури, у тому числі під час їх створення, введення в експлуатацію, експлуатації та модернізації з урахуванням міжнародних стандартів та специфіки галузі, до якої належать відповідні об'єкти критичної інформаційної інфраструктури;

4) формування конкурентного середовища у сфері електронних комунікацій, надання послуг із захисту інформації та кіберзахисту;

5) залучення експертного потенціалу наукових установ, професійних та громадських об'єднань до підготовки проектів концептуальних документів у сфері кібербезпеки;

6) проведення навчань щодо дій у разі надзвичайних ситуацій та інцидентів у кіберпросторі;

7) функціонування системи аудиту інформаційної безпеки, запровадження кращих світових практик і міжнародних стандартів з питань кібербезпеки та кіберзахисту;

8) розвитку мережі команд реагування на комп'ютерні надзвичайні події;

9) розвитку та вдосконалення системи технічного і криптографічного захисту інформації;

10) забезпечення дотримання вимог законодавства щодо захисту державних інформаційних ресурсів та інформації;

11) створення та забезпечення функціонування Національної телекомунікаційної мережі;

12) обміну інформацією про інциденти кібербезпеки між суб'єктами забезпечення кібербезпеки у порядку, визначеному законодавством;

13) впровадження єдиної (універсальної) системи індикаторів кіберзагроз з урахуванням міжнародних стандартів з питань кібербезпеки та кіберзахисту;

14) підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра і магістра за державним замовленням в обсязі, необхідному для задоволення потреб державного сектору економіки, а також за небаюджетні кошти, у тому числі для підвищення кваліфікації та проведення обов'язкової періодичної атестації (переатестації) персоналу, відповідального за забезпечення кібербезпеки об'єктів критичної інфраструктури, з урахуванням міжнародних стандартів;

15) впровадження організаційно-технічної моделі національної системи кібербезпеки як комплексу заходів, сил і засобів кіберзахисту, спрямованих на оперативне (кризове) реагування на кібератаки та кіберінциденти, впровадження контрзаходів, спрямованих на мінімізацію вразливості комунікаційних систем;

16) встановлення вимог (правил, настанов) щодо безпечного використання мережі Інтернет та надання електронних послуг державними органами;

17) державно-приватної взаємодії у запобіганні кіберзагрозам об'єктам критичної інфраструктури, реагуванні на кібератаки та кіберінциденти, усуненні їх наслідків, зокрема в умовах кризових ситуацій, надзвичайного і воєнного стану, в особливий період;

18) періодичного проведення огляду національної системи кібербезпеки, розроблення індикаторів стану кібербезпеки;

19) стратегічного планування та програмно-цільового забезпечення у сфері розвитку електронних комунікацій, інформаційних технологій, захисту інформації та кіберзахисту;

20) розвитку міжнародного співробітництва у сфері кібербезпеки, підтримки міжнародних ініціатив у сфері кібербезпеки, що відповідають національним інтересам України, поглиблення співпраці України з Європейським Союзом та НАТО з метою посилення спроможності України у сфері кібербезпеки, участі у заходах із зміцнення довіри при використанні кіберпростору, що проводяться під егідою Організації з безпеки і співробітництва в Європі;

21) здійснення оперативного-розшукових, розвідувальних, контррозвідувальних та інших заходів, спрямованих на запобігання, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, які вчиняються з використанням кіберпростору, розслідування, переслідування, оперативного реагування та протидії кіберзлочинності, розвідувально-підривної, терористичної та іншої діяльності у кіберпросторі, що завдає шкоди інтересам України, використанню мережі Інтернет у воєнних цілях;

22) здійснення воєнно-політичних, військово-технічних та інших заходів для розширення можливостей Воєнної організації держави, сектору безпеки і оборони з використанням кіберпростору, створення і розвитку сил, засобів та інструментів можливої відповіді на агресію у кіберпросторі, яка може застосовуватися як засіб стримування воєнних конфліктів та загроз з використанням кіберпростору;

23) обмеження участі у заходах із забезпечення інформаційної безпеки та кібербезпеки будь-яких суб'єктів господарювання, які перебувають під контролем держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, або держав та осіб, стосовно яких діють спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції), прийняті на національному або міжнародному рівні внаслідок агресії щодо України, а також обмеження використання продукції, технологій та послуг таких суб'єктів для забезпечення технічного та криптографічного захисту державних інформаційних ресурсів, посилення державного контролю в цій сфері;

24) розвитку системи контррозвідувального забезпечення кібербезпеки, призначеної для запобігання, своєчасного виявлення та протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам безпеці України з використанням кіберпростору; усунення умов, що їм сприяють, та причин їх виникнення;

25) проведення розвідувальних заходів із виявлення та протидії загрозам національній безпеці України у кіберпросторі, виявлення інших подій і обставин, що стосуються сфери кібербезпеки.

4. Порядок функціонування Національної телекомунікаційної мережі, критерії, правила та вимоги щодо надання послуг, їх тарифікації для користувачів бюджетної сфери, відшкодування витрат державного бюджету на утримання Національної телекомунікаційної мережі затверджуються Кабінетом Міністрів України.

5. Впровадження організаційно-технічної моделі кібербезпеки як складової національної системи кібербезпеки здійснюється Державним центром кіберзахисту, який забезпечує створення та функціонування основних складових системи захищеного доступу державних органів до мережі Інтернет, системи антивірусного захисту національних інформаційних ресурсів, аудиту інформаційної безпеки та стану кіберзахисту об'єктів критичної інформаційної інфраструктури, системи виявлення вразливостей і реагування на кіберінциденти та кібератаки щодо об'єктів кіберзахисту, системи взаємодії команд реагування на комп'ютерні надзвичайні події, а також у взаємодії з іншими суб'єктами забезпечення кібербезпеки розробляє сценарії реагування на кіберзагрози, заходи щодо протидії таким загрозам, програми та методики проведення кібернавчачь.

Стаття 9. Урядова команда реагування на комп'ютерні надзвичайні події України CERT-UA

1. Завданнями CERT-UA є:

1) накопичення та проведення аналізу даних про кіберінциденти, ведення державного реєстру кіберінцидентів;

2) надання власникам об'єктів кіберзахисту практичної допомоги з питань запобігання, виявлення та усунення наслідків кіберінцидентів щодо цих об'єктів;

3) організація та проведення практичних семінарів з питань кіберзахисту для суб'єктів національної системи кібербезпеки та власників об'єктів кіберзахисту;

4) підготовка та розміщення на своєму офіційному веб-сайті рекомендацій щодо протидії сучасним видам кібератак та кіберзагроз;

5) взаємодія з правоохоронними органами, забезпечення їх своєчасного інформування про кібератаки;

6) взаємодія з іноземними та міжнародними організаціями з питань реагування на кіберінциденти, зокрема в рамках участі у Форумі команд реагування на інциденти безпеки FIRST із сплатою щорічних членських внесків;

7) взаємодія з українськими командами реагування на комп'ютерні надзвичайні події, а також іншими підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності, які провадять діяльність, пов'язану із забезпеченням безпеки кіберпростору;

8) опрацювання отриманої від громадян інформації про кіберінциденти щодо об'єктів кіберзахисту;

9) сприяння державним органам, органам місцевого самоврядування, військовим формуванням, утвореним відповідно до закону, підприємствам, установам та організаціям незалежно від форми власності, а також громадянам України у вирішенні питань кіберзахисту та протидії кіберзагрозам.

2. Забезпечення функціонування CERT-UA здійснює Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України у межах штатної чисельності та виділених обсягів фінансування.

Стаття 10. Державно-приватна взаємодія у сфері кібербезпеки

1. Державно-приватна взаємодія у сфері кібербезпеки здійснюється шляхом:

1) створення системи своєчасного виявлення, запобігання та нейтралізації кіберзагроз, у тому числі із залученням волонтерських організацій;

2) підвищення цифрової грамотності громадян та культури безпекового поведіння в кіберпросторі, комплексних знань, навичок і вмій, необхідних для підтримки цілей кібербезпеки, реалізації державних і громадських проєктів з підвищення рівня обізнаності суспільства щодо кіберзагроз та кіберзахисту;

3) обміну інформацією між державними органами, приватним сектором і громадянами щодо кіберзагроз об'єктам критичної інфраструктури, інших кіберзагроз, кібератак та кіберінцидентів;

4) партнерства та координації команд реагування на комп'ютерні надзвичайні події;

- 5) залучення експертного потенціалу, наукових установ, професійних об'єднань та громадських організацій до підготовки ключових галузевих проектів та нормативних документів у сфері кібербезпеки;
- 6) надання консультативної та практичної допомоги з питань реагування на кібератаки;
- 7) формування ініціатив та створення авторитетних консультаційних пунктів для громадян, представників промисловості та бізнесу з метою забезпечення безпеки в мережі Інтернет;
- 8) запровадження механізму громадського контролю ефективності заходів із забезпечення кібербезпеки;
- 9) періодичного проведення національного саміту з професійними постачальниками бізнес-послуг, включаючи страховиків, аудиторів, юристів, визначення їхньої ролі у сприянні кращому управлінню ризиками у сфері кібербезпеки;
- 10) створення системи підготовки кадрів та підвищення компетентності фахівців різних сфер діяльності з питань кібербезпеки;
- 11) тісної взаємодії з фізичними особами, громадськими та волонтерськими організаціями, ІТ-компаніями з метою виконання заходів кібероборони в кіберпросторі.

2. Державно-приватна взаємодія у сфері кібербезпеки застосовується з урахуванням встановлених законодавством особливостей правового режиму щодо окремих об'єктів та окремих видів діяльності.

Стаття 11. Сприяння суб'єктам забезпечення кібербезпеки України

Державні органи та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, особи, громадяни та об'єднання громадян зобов'язані сприяти суб'єктам забезпечення кібербезпеки, повідомляти відомі їм дані щодо загроз національній безпеці з використанням кіберпростору або будь-яких інших кіберзагроз об'єктам кібербезпеки, кібератак та/або обставин, інформація про які може сприяти запобіганню, виявленню і припиненню таких загроз, протидії кіберзлочинам, кібератакам та мінімізації їх наслідків.

Стаття 12. Відповідальність за порушення законодавства у сфері кібербезпеки

Особи, винні у порушенні законодавства у сферах національної безпеки, електронних комунікацій та захисту інформації, якщо кіберпростір є місцем та/або способом здійснення злочину, іншого винного діяння, відповідальність за яке передбачена цивільним, адміністративним, кримінальним законодавством, несуть відповідальність згідно із законом.

Стаття 13. Фінансове забезпечення заходів кібербезпеки

Джерелами фінансування робіт і заходів із забезпечення кібербезпеки та кіберзахисту є кошти державного і місцевих бюджетів, власні кошти суб'єктів господарювання, кредити банків, кошти міжнародної технічної допомоги та інші джерела, не заборонені законодавством.

Стаття 14. Міжнародне співробітництво у сфері кібербезпеки

1. Україна відповідно до укладених нею міжнародних договорів здійснює співробітництво у сфері кібербезпеки з іноземними державами, їх правоохоронними органами і спеціальними службами, а також з міжнародними організаціями, які здійснюють боротьбу з міжнародною кіберзлочинністю.

2. Україна відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, може брати участь у спільних заходах із забезпечення кібербезпеки, зокрема у проведенні спільних навчань суб'єктів сектору безпеки і оборони в рамках заходів колективної оборони з дотриманням вимог законів України "Про порядок направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав" та "Про порядок допуску та умови перебування підрозділів збройних сил інших держав на території України".

3. Відповідно до законодавства України у сфері зовнішніх зносин суб'єкти забезпечення кібербезпеки у межах своїх повноважень можуть здійснювати міжнародну співпрацю у сфері кібербезпеки безпосередньо на двосторонній або багатосторонній основі.

4. Інформацію з питань, пов'язаних із боротьбою з міжнародною кіберзлочинністю, Україна надає іноземній державі на підставі запиту, додержуючись вимог законодавства України та її міжнародно-правових зобов'язань. Така інформація може бути надана без попереднього запиту іноземної держави, якщо це не перешкоджає проведенню досудового розслідування чи судового розгляду справи і може сприяти компетентним органам іноземної держави у припиненні кібератаки, своєчасному виявленні і припиненні кримінального правопорушення з використанням кіберпростору.

Стаття 15. Контроль за законністю заходів із забезпечення кібербезпеки України

1. Контроль за дотриманням законодавства при здійсненні заходів із забезпечення кібербезпеки здійснюється Верховною Радою України в порядку, визначеному Конституцією України.

Парламентський контроль за дотриманням законодавства про захист персональних даних та доступ до публічної інформації у сфері кібербезпеки здійснюється Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини.

2. Контроль за діяльністю із забезпечення кібербезпеки суб'єктів сектору безпеки і оборони, інших державних органів здійснюється Президентом України та Кабінетом Міністрів України в порядку, визначеному Конституцією і законами України.

3. Незалежний аудит діяльності основних суб'єктів національної кібербезпеки, визначених частиною другою статті 8 цього Закону, щодо ефективності системи забезпечення кібербезпеки держави проводиться щороку згідно з міжнародними стандартами аудиту.

Звіти про результати проведення незалежного аудиту діяльності основних суб'єктів національної кібербезпеки, визначених частиною другою статті 8 цього Закону, щодо ефективності системи забезпечення кібербезпеки держави за попередній рік подаються Президентові України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України у сорокап'ятиденний строк після закінчення календарного року.

Комітет Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання національної безпеки і оборони, та Комітет Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання інформатизації та зв'язку, на своїх засіданнях розглядають звіти основних суб'єктів національної кібербезпеки, визначених частиною другою статті 8 цього Закону, про результати незалежного аудиту їхньої діяльності щодо ефективності системи забезпечення кібербезпеки держави.

Основні суб'єкти національної кібербезпеки, визначені частиною другою статті 8 цього Закону, подають один раз на рік звіти про стан виконання ними заходів з питань забезпечення кібербезпеки держави, віднесених до їх компетенції, які мають містити, зокрема, інформацію про результати проведення незалежного аудиту їхньої діяльності.

За результатами розгляду звітів основних суб'єктів національної кібербезпеки Комітет Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання інформатизації та зв'язку, може порушити питання про розгляд цих питань Верховною Радою України.

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності через шість місяців з дня його опублікування.

2. Внести зміни до таких законів України:

1) статтю 7 Закону України "Про Національний банк України" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 29, ст. 238 із наступними змінами) доповнити пунктами 32 і 33 такого змісту:

"32) визначає порядок, вимоги та заходи із забезпечення кіберзахисту та інформаційної безпеки у банківській системі України та для суб'єктів переказу коштів, здійснює контроль за їх виконанням; утворює центр кіберзахисту Національного банку України, забезпечує функціонування системи кіберзахисту у банківській системі України;

33) забезпечує формування та ведення переліку об'єктів критичної інфраструктури, а також реєстру об'єктів критичної інформаційної інфраструктури у банківській системі України, визначає критерії та порядок віднесення об'єктів у банківській системі України до об'єктів критичної інфраструктури та об'єктів критичної інформаційної інфраструктури, забезпечує проведення оцінювання стану кіберзахисту та аудиту інформаційної безпеки у банківській системі України";

2) у Законі України "Про оборону України" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 49, ст. 420; 2011 р., № 4, ст. 27; 2015 р., № 16, ст. 110; 2016 р., № 33, ст. 564):

а) статтю 3 після абзацу дев'ятнадцятого доповнити новим абзацом такого змісту:

"здійснення заходів з кібероборони (активного кіберзахисту) для захисту суверенітету держави та забезпечення її обороноздатності, запобігання збройному конфлікту та відсічі збройній агресії".

У зв'язку з цим абзац двадцятий вважати абзацом двадцять першим;

б) друге речення частини другої статті 4 доповнити словами "у тому числі проведення спеціальних операцій (розвідувальних, інформаційно-психологічних тощо) у кіберпросторі";

3) у Законі України "Про розвідувальні органи України" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 19, ст. 94; 2006 р., № 14, ст. 116; 2016 р., № 33, ст. 564 із наступними змінами):

а) абзац другий статті 1 після слів "за межами України" доповнити словами "у тому числі у кіберпросторі";

б) абзац шостий статті 4 після слів "національній безпеці України" доповнити словами "у тому числі у кіберпросторі";

{Підпункт 4 пункту 2 розділу втратив чинність на підставі Закону № 2469-VIII від 21.06.2018}

5) абзац шостий статті 3 Закону України "Про Службу зовнішньої розвідки України" (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 8, ст. 94) після слів "національній безпеці України" доповнити словами "у тому числі у кіберпросторі";

6) у Законі України "Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 25, ст. 890, № 29, ст. 946):

а) частину першу статті 2 та абзац другий частини першої статті 3 після слів "криптографічного та технічного захисту інформації" доповнити словом "кіберзахисту";

б) у частині першій статті 14:

пункт 39 після слів "забезпечення функціонування" доповнити словом "урядової";

доповнити пунктами 85-92 такого змісту:

"85) формування та реалізація державної політики щодо захисту у кіберпросторі державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, кіберзахисту критичної інформаційної інфраструктури, здійснення державного контролю у цих сферах;

86) координація діяльності суб'єктів забезпечення кібербезпеки щодо кіберзахисту;

87) забезпечення створення та функціонування Національної телекомунікаційної мережі;

88) впровадження організаційно-технічної моделі кіберзахисту, здійснення організаційно-технічних заходів із запобігання, виявлення та реагування на кіберінциденти і кібератаки та усунення їх наслідків;

89) інформування про кіберзагрози та відповідні методи захисту від них;

90) забезпечення впровадження системи аудиту інформаційної безпеки на об'єктах критичної інфраструктури, встановлення вимог до аудиторів інформаційної безпеки, їх атестації (переатестації);

91) координація, організація та проведення аудиту захищеності комунікаційних і технологічних систем об'єктів критичної інфраструктури на вразливість;

92) забезпечення функціонування Державного центру кіберзахисту".

3. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

забезпечити прийняття нормативно-правових актів, необхідних для реалізації цього Закону;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

Закон України
«Про національну безпеку України»,
 від 21 червня 2018 року № 2469-VIII
 (з змінами)

Цей Закон відповідно до статей 1, 2, 17, 18 і 92 Конституції України визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз.

Цим Законом визначаються та розмежовуються повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони, створюється основа для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони, визначається система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони.

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. Наведені в цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

1) воєнний конфлікт - форма розв'язання міждержавних або внутрішньодержавних суперечностей із двостороннім застосуванням воєнної сили; основними видами воєнного конфлікту є війна та збройний конфлікт;

2) воєнна безпека - захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від воєнних загроз;

3) громадська безпека і порядок - захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності сил безпеки, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від впливу загроз;

4) державна безпека - захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру;

5) демократичний цивільний контроль - комплекс здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, інформаційних, кадрових та інших заходів для забезпечення верховенства права, законності, підзвітності, прозорості органів сектору безпеки і оборони та інших органів, діяльність яких пов'язана з обмеженням у визначених законом випадках прав і свобод людини, сприяння їх ефективній діяльності й виконанню покладених на них функцій, зміцненню національної безпеки України;

6) загрози національній безпеці України - явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України;

7) збройний конфлікт - збройне зіткнення між державами (міжнародний збройний конфлікт, збройний конфлікт на державному кордоні) або між ворогуючими сторонами в межах території однієї держави, як правило, за підтримки ззовні (внутрішній збройний конфлікт);

8) комплексний огляд сектору безпеки і оборони - процедура оцінювання стану і готовності складових сектору безпеки і оборони до виконання завдань за призначенням, за результатами якої розробляються та уточнюються концептуальні документи розвитку складових сектору безпеки і оборони та визначаються заходи, спрямовані на досягнення ними необхідних спроможностей до виконання завдань за призначенням у поточних і прогнозованих умовах безпекового середовища;

9) національна безпека України - захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз;

10) національні інтереси України - життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян;

11) оборонний огляд - процедура оцінювання стану і готовності сил оборони до виконання завдань з оборони України, стану їх кадрового, фінансового, матеріально-технічного та інших видів забезпечення;

12) оборонне планування - складова частина системи державного стратегічного планування, що здійснюється з метою забезпечення обороноздатності держави шляхом визначення пріоритетів і напрямів розвитку сил оборони, їх спроможностей, озброєння та військової техніки, інфраструктури, підготовки військ (сил), а також розроблення відповідних концепцій, програм і планів з урахуванням реальних і потенційних загроз у воєнній сфері та фінансово-економічних можливостей держави;

13) оборонно-промисловий комплекс України - сукупність органів державного управління, підприємств, установ і організацій промисловості та науки, що розробляють, виробляють, модернізують і утилізують продукцію військового призначення, надають послуги в інтересах оборони для оснащення та матеріального забезпечення сил безпеки і сил оборони, а також здійснюють постачання товарів військового призначення та подвійного використання, надання послуг військового призначення під час виконання заходів військово-технічного співробітництва України з іншими державами;

14) огляд оборонно-промислового комплексу України - процедура оцінювання стану і готовності оборонно-промислового комплексу стосовно задоволення потреби сектору безпеки і оборони в озброєнні, військовій та спеціальній техніці;

15) планування у сфері національної безпеки - функція державного управління з визначення пріоритетів, завдань і заходів із забезпечення національної безпеки України, збалансованого розвитку складових сектору безпеки і оборони на основі оцінки безпекової обстановки та з урахуванням фінансово-економічних можливостей держави;

16) сектор безпеки і оборони - система органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до Конституції та законів України за функціональним призначенням спрямована на захист національних інтересів України від загроз, а також громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України;

17) сили безпеки - правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України;

18) сили оборони - Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави;

19) Стратегія національної безпеки України - документ, що визначає актуальні загрози національній безпеці України та відповідні цілі, завдання, механізми захисту національних інтересів України та є основою для планування і реалізації державної політики у сфері національної безпеки;

20) Стратегія воєнної безпеки України - документ, у якому викладається система поглядів на причини виникнення, сутність і характер сучасних воєнних конфліктів, принципи і шляхи запобігання їх виникненню, підготовку держави до можливого воєнного конфлікту, а також на застосування воєнної сили для захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, інших життєво важливих національних інтересів;

21) Стратегія кібербезпеки України - документ довгострокового планування, що визначає загрози кібербезпеці України, пріоритети та напрями забезпечення кібербезпеки України з метою створення умов для безпечного функціонування кіберпростору, його використання в інтересах особи, суспільства і держави;

22) Стратегічний оборонний бюлетень України - документ оборонного планування, що розробляється за результатами оборонного огляду та визначає основні напрями реалізації воєнної політики України, стратегічні цілі розвитку та очікувані результати їх досягнення з урахуванням актуальних воєнно-політичних загроз і викликів;

23) Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України - документ довгострокового планування, що розробляється на основі Стратегії національної безпеки України за результатами огляду громадської безпеки та цивільного захисту і визначає напрями державної політики щодо гарантування захищеності життєво важливих для держави, суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, цілі та очікувані результати їх досягнення з урахуванням актуальних загроз;

24) Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України - документ, що розробляється за результатами огляду оборонно-промислового комплексу України та визначає пріоритетні напрями державної військово-промислової політики, цілі реформи оборонно-промислового комплексу та очікувані результати їх досягнення з урахуванням актуальних воєнно-політичних загроз і викликів.

2. Інші терміни в цьому Законі вживаються у значенні, наведеному в інших законах України.

Розділ II

ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Стаття 2. Правова основа державної політики у сферах національної безпеки і оборони

1. Правову основу державної політики у сферах національної безпеки і оборони становлять Конституція України, цей та інші закони України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також видані на виконання Конституції та законів України інші нормативно-правові акти.

Стаття 3. Принципи державної політики у сферах національної безпеки і оборони

1. Державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямована на захист: людини і громадянина - їхніх життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності; суспільства - його демократичних цінностей, добробуту та умов для сталого розвитку; держави - її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканості; території, навколишнього природного середовища - від надзвичайних ситуацій.

2. Основними принципами, що визначають порядок формування державної політики у сферах національної безпеки і оборони, є:

1) верховенство права, підзвітність, законність, прозорість та дотримання засад демократичного цивільного контролю за функціонуванням сектору безпеки і оборони та застосуванням сили;

2) дотримання норм міжнародного права, участь в інтересах України у міжнародних зусиллях з підтримання миру і безпеки, міждержавних системах та механізмах міжнародної колективної безпеки;

3) розвиток сектору безпеки і оборони як основного інструменту реалізації державної політики у сферах національної безпеки і оборони.

3. Фундаментальними національними інтересами України є:

1) державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України;

2) сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення;

3) інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами.

4. Державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки України тощо.

5. Загрози національній безпеці України та відповідні пріоритети державної політики у сферах національної безпеки і оборони визначаються у Стратегії національної безпеки України, Стратегії воєнної безпеки України, Стратегії кібербезпеки України, інших документах з питань національної безпеки і оборони, які схвалюються Радою національної безпеки і оборони України і затверджуються указами Президента України.

Розділ III

ДЕМОКРАТИЧНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

Стаття 5. Контроль, що здійснюється Президентом України

1. Відповідно до статей 106 і 107 Конституції України Президент України здійснює контроль за сектором безпеки і оборони як безпосередньо, так і через очолювану ним Раду національної безпеки і оборони України та створювані ним у разі необхідності консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби.

2. Рада національної безпеки і оборони України здійснює контроль за сектором безпеки і оборони на підставі статті 107 Конституції України у порядку і в межах компетенції, визначених Законом України "Про Раду національної безпеки і оборони України".

Контроль за виконанням рішень Ради національної безпеки і оборони України здійснює Секретар Ради національної безпеки і оборони України.

3. Рада національної безпеки і оборони України інформує громадськість про свою діяльність через офіційний веб-сайт Ради національної безпеки і оборони України та через засоби масової інформації.

Стаття 7. Контроль, що здійснюється Кабінетом Міністрів України

1. Кабінет Міністрів України відповідно до статей 113, 116, 117 Конституції і законів України здійснює контроль за дотриманням законодавства та реалізацією державної політики у сферах національної безпеки і оборони, звітує з цих питань перед Президентом України і Верховною Радою України.

2. Кабінет Міністрів України забезпечує цивільний контроль за діяльністю Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Національної поліції України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної міграційної служби України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, інших органів виконавчої влади, які входять до сектору безпеки і оборони України.

3. Центральні органи виконавчої влади, що мають у підпорядкуванні утворені відповідно до законів України військові формування, розвідувальні та правоохоронні органи:

- 1) забезпечують цивільний контроль у межах своїх повноважень;
- 2) створюють необхідні умови для здійснення іншими суб'єктами цивільного контролю передбачених законами повноважень;
- 3) забезпечують об'єктивне і своєчасне інформування Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України про стан справ у підпорядкованих органах сектору безпеки і оборони;
- 4) інформують із цих питань громадськість у порядку, визначеному цим та іншими законами України.

Стаття 8. Контроль Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування

1. Верховна Рада Автономної Республіки Крим і Рада міністрів Автономної Республіки Крим забезпечують на території Автономної Республіки Крим здійснення цивільного контролю за виконанням підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності, службовими (посадовими) особами і громадянами законів України, інших нормативно-правових актів з питань національної безпеки і оборони, інформують із цих питань громадськість у порядку, визначеному цим та іншими законами України.

2. Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених Конституцією і законами України:

- 1) заслуховують, за потреби, доповіді посадових осіб правоохоронних органів, що знаходяться на відповідній території, про виконання вимог законодавства щодо забезпечення громадської безпеки та правопорядку;
- 2) контролюють стан допризовної підготовки і відбору громадян на військову службу, правового і соціального захисту громадян, які мають бути призвані на військову службу, перебувають на військовій службі, звільнених у запас чи відставку, учасників бойових дій та членів їх сімей;
- 3) взаємодіють з органами військового управління під час планування та проведення (в умовах присутності цивільного населення) потенційно небезпечних заходів за участю особового складу Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів з використанням озброєння і військової техніки з метою запобігання і недопущення надзвичайних ситуацій, а також ліквідації їх наслідків;
- 4) інформують громадськість, зокрема через засоби масової інформації, про свою діяльність у виконанні завдань, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони.

Для здійснення цивільного контролю органи місцевого самоврядування можуть утворювати депутатські комісії, а в місцевих органах виконавчої влади можуть створюватися відповідні підрозділи.

Стаття 10. Громадський контроль

1. Громадяни України беруть участь у здійсненні цивільного контролю через громадські об'єднання, членами яких вони є, через депутатів місцевих рад, особисто шляхом звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини або до державних органів у порядку, встановленому Конституцією України, Законом України "Про громадські об'єднання" та іншими законами України. Сфера громадського контролю може бути обмежена виключно Законом України "Про державну таємницю".

2. Громадським об'єднанням, зареєстрованим у встановленому законом порядку, гарантується відповідно до Конституції і законів України, а також статутних положень можливість:

- 1) отримувати в установленому порядку від державних органів, зокрема від керівників складових сектору безпеки і оборони, інформацію з питань діяльності складових сектору безпеки і оборони, крім інформації з обмеженим доступом;
- 2) здійснювати дослідження з питань національної безпеки і оборони, публічно презентувати їх результати, створювати для цього громадські фонди, центри, колективи експертів тощо;
- 3) проводити громадську експертизу проектів законів, рішень, програм, представляти свої висновки і пропозиції для розгляду відповідним державним органам;
- 4) брати участь у громадських дискусіях та відкритих парламентських слуханнях з питань діяльності і розвитку сектору безпеки і оборони, питань правового і соціального захисту військовослужбовців та працівників розвідувальних та правоохоронних органів, зокрема звільнених у запас чи відставку, учасників бойових дій та членів їх сімей.

3. Засоби масової інформації, висвітлюючи питання національної безпеки і оборони, інформують суспільство про стан захисту національних інтересів України.

4. З метою систематичного інформування суспільства про діяльність сектору безпеки і оборони України, забезпечення обґрунтованості рішень державних органів з питань національної безпеки і оборони, про стан виконання заходів розвитку сектору безпеки і оборони періодично, але не рідше ніж раз на три роки, органами сектору безпеки і оборони видаються "Білі книги" або інші аналітичні документи (огляди, національні доповіді тощо).

Розділ V

ПЛАНУВАННЯ У СФЕРАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Стаття 26. Стратегія національної безпеки України

1. Стратегія національної безпеки України є основним документом довгострокового планування, яким визначаються основні напрями державної політики у сфері національної безпеки.

Стратегія національної безпеки України розробляється за дорученням Президента України протягом шести місяців після його вступу на пост.

Стратегія національної безпеки України схвалюється рішенням Ради національної безпеки і оборони України і затверджується указом Президента України.

Президент України у разі необхідності може вносити зміни до Стратегії національної безпеки України в установленому порядку.

До підготовки проекту Стратегії національної безпеки України залучаються Апарат Ради національної безпеки і оборони України, Національний інститут стратегічних досліджень, державні органи, інституції громадянського суспільства, а також можуть залучатися іноземні експерти.

2. Стратегія національної безпеки України визначає:

- 1) пріоритети національних інтересів України та забезпечення національної безпеки, цілі, основні напрями державної політики у сфері національної безпеки;
- 2) поточні та прогнозовані загрози національній безпеці та національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов;
- 3) основні напрями зовнішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки;
- 4) напрями та завдання реформування й розвитку сектору безпеки і оборони;
- 5) ресурси, необхідні для її реалізації.

3. Стратегія національної безпеки України є основою для підготовки всіх інших документів щодо планування у сферах національної безпеки і оборони.

Реалізація Стратегії національної безпеки України здійснюється на основі національного оборонного, безпекового, економічного, інтелектуального потенціалу з використанням механізмів державно-приватного партнерства, а також із залученням міжнародної консультативної, фінансової, матеріально-технічної допомоги.

4. Стратегія національної безпеки України оприлюднюється в установленому законодавством порядку (крім положень, що містять інформацію з обмеженим доступом).

Стаття 27. Комплексний огляд сектору безпеки і оборони

1. Комплексний огляд сектору безпеки і оборони проводиться за рішенням Ради національної безпеки і оборони України, яке вводиться в дію указом Президента України.

Комплексний огляд сектору безпеки і оборони включає проведення: оборонного огляду, огляду громадської безпеки та цивільного захисту, огляду оборонно-промислового комплексу, огляду розвідувальних органів України, огляду загальнодержавної системи боротьби з тероризмом, огляду стану кіберзахисту державних інформаційних ресурсів та критичної інформаційної інфраструктури.

У разі необхідності Радою національної безпеки і оборони України може бути прийнято рішення про проведення окремих оглядів, що включені до комплексного огляду сектору безпеки і оборони, яке вводиться в дію указом Президента України.

Проведення комплексного огляду сектору безпеки і оборони здійснюється відповідно до Стратегії національної безпеки України та інших документів довгострокового планування.

2. Науково-методичне забезпечення проведення комплексного огляду сектору безпеки і оборони здійснює Національний інститут стратегічних досліджень.

3. Кабінет Міністрів України визначає порядок проведення:

1) оборонного огляду - Міністерством оборони України;

2) огляду громадської безпеки та цивільного захисту - Міністерством внутрішніх справ України;

3) огляду оборонно-промислового комплексу - центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислову політику;

4) огляду стану кіберзахисту критичної інформаційної інфраструктури, державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, - Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Кабінет Міністрів України організовує, контролює та попередньо схвалює результати проведення зазначених оглядів.

4. Порядок проведення огляду розвідувальних органів України визначається Президентом України.

5. Порядок проведення огляду загальнодержавної системи боротьби з тероризмом визначається Президентом України. Організація та контроль проведення такого огляду здійснюється Службою безпеки України.

6. За результатами оглядів формується перспективна модель сектору безпеки і оборони шляхом послідовного нарощування спроможностей його складових до виконання завдань за призначенням та формування на цій основі боєздатних, мобільних, підготовлених на належному рівні, всебічно забезпечених сил безпеки і сил оборони, здатних захистити національні інтереси України та брати активну участь у міжнародних заходах із підтримання миру і безпеки.

Основними критеріями для зміни чисельності складових сектору безпеки і оборони є зміни безпекового середовища та реальні економічні і фінансові можливості держави.

7. Звіти про результати проведення комплексного огляду сектору безпеки і оборони та окремих оглядів надаються органами, зазначеними в пунктах 1-4 частини третьої, частинах четвертій та п'ятій цієї статті, у встановленому порядку на розгляд і затвердження Радою національної безпеки і оборони України.

Стаття 29. Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України

1. Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України розробляється Міністерством внутрішніх справ України за рішенням Міністра внутрішніх справ України після затвердження Стратегії національної безпеки України та вноситься на розгляд Кабінету Міністрів України.

Кабінет Міністрів України за результатами розгляду вносить Стратегію громадської безпеки та цивільного захисту України до Ради національної безпеки і оборони України для схвалення та подальшого затвердження указом Президента України.

Для забезпечення підготовки проекту Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України залучаються державні органи, які входять до системи Міністерства внутрішніх справ України, Апарат Ради національної безпеки і оборони України, наукові, аналітичні та експертні установи України, інститути громадянського суспільства, а також можуть бути залучені іноземні експерти.

2. Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України визначає загрози національній безпеці у сферах громадської безпеки та цивільного захисту та шляхи досягнення цілей і реалізації пріоритетів державної політики у цих сферах, зокрема:

1) готовність сил та засобів виконувати завдання за призначенням, інфраструктуру, напрями розвитку, інші показники, необхідні для планування діяльності Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України, Національної поліції України, Державної прикордонної служби України, Державної міграційної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій;

2) потреби бюджетного фінансування, достатні для досягнення визначених цілей і виконання передбачених завдань, та основні напрями використання фінансових ресурсів;

3) державні програми, галузеві стратегії та програми, які мають бути спрямовані на реалізацію Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України, їхні цілі, відповідальних за розроблення документів, моніторинг їх виконання та оцінки.

3. Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України є основою для розроблення галузевих стратегій і концепцій, державних цільових програм у сферах громадської безпеки, захисту та охорони державного кордону України, цивільного захисту та міграційної політики, а також для розроблення оперативних планів та планів застосування сил і засобів у кризових ситуаціях.

4. Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України оприлюднюється в установленому законодавством порядку (крім положень, які містять інформацію з обмеженим доступом).

Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України, який підлягає оприлюдненню.

Закон України
«Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях»

від 18 січня 2018 року № 2268-VIII

(із змінами)

(Витяг)

Верховна Рада України,
грунтуючись на Декларації про державний суверенітет України та Конституції України,
підкреслюючи, що суверенітет України поширюється на всю її територію, яка в межах міжнародно визнаного державного кордону є цілісною і недоторканою,

керуючись Статутом Організації Об'єднаних Націй та Декларацією про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй від 24 жовтня 1970 року, Заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі від 1 серпня 1975 року,

виходячи з того, що відповідно до пунктів "a", "b", "c", "d" та "g" статті 3 Резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй "Визначення агресії" від 14 грудня 1974 року застосування Російською Федерацією збройної сили проти України становить злочин збройної агресії та грубо порушує Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 року та Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією від 31 травня 1997 року,

враховуючи, що дата початку окупації частини території України, зокрема Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, визначається Законом України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України",

підтверджуючи Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї ГУАМ, національних парламентів держав світу про визнання Російської Федерації державою-агресором, затверджене Постановою Верховної Ради України від 27 січня 2015 року № 129-VIII, та Заяву Верховної Ради України "Про відсіч збройній агресії Російської Федерації та подолання її наслідків", затверджену Постановою Верховної Ради України від 21 квітня 2015 року № 337-VIII,

констатуєючи, що у світлі положень IV Гаазької конвенції про закони і звичаї війни на суходолі та додатка до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі від 18 жовтня 1907 року, Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року та Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року, одним із наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України стала тимчасова окупація частини території України,

не визнаючи тимчасову окупацію Російською Федерацією частини території України,

виходячи з положень Резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй "Про територіальну цілісність України" від 27 березня 2014 року № 68/262, які підкреслюють нелегітимність проведення в Автономній Республіці Крим референдуму та закликають міжнародне співтовариство не визнавати будь-яку зміну статусу Автономної Республіки Крим і міста Севастополя на основі результатів зазначеного референдуму,

беручи до уваги резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй "Стан справ у сфері прав людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі (Україна)" від 19 грудня 2016 року № 71/205 та від 19 грудня 2017 року № 72/190, які визнають Автономну Республіку Крим та місто Севастополь територією, тимчасово окупованою Російською Федерацією,

підтверджуючи невіддільне суверенне право України на відновлення і збереження її територіальної цілісності в межах міжнародно визнаного державного кордону, включаючи територію Автономної Республіки Крим та міста Севастополя,

відзначаючи, що збройна агресія Російської Федерації розпочалася з неоголошених і прихованих вторгнень на територію України підрозділів збройних сил та інших силових відомств Російської Федерації, а також шляхом організації та підтримки терористичної діяльності,

беручи до уваги, що Російська Федерація чинить злочин агресії проти України та здійснює тимчасову окупацію частини її території за допомогою збройних формувань Російської Федерації, що складаються з регулярних з'єднань і підрозділів, підпорядкованих Міністерству оборони Російської Федерації, підрозділів та спеціальних формувань, підпорядкованих іншим силовим відомствам Російської Федерації, їхніх радників, інструкторів та іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих Російською Федерацією, а також за допомогою окупаційної адміністрації Російської Федерації, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та підконтрольні Російській Федерації самопроголошені органи, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України,

відзначаючи, що дії Російської Федерації на території окремих районів Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та міста Севастополя грубо порушують принципи та норми міжнародного права, зокрема шляхом: систематичного недодержання режиму припинення вогню та продовження обстрілів цивільних об'єктів та інфраструктури, що спричиняють численні жертви серед цивільного населення, військовослужбовців Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань; продовження практики протиправного затримання і утримання громадян України на тимчасово окупованих територіях, їх незаконного вивезення та утримання на території Російської Федерації; намагань поширити російське законодавство, у тому числі податкове, на території окремих районів Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, висування незаконних вимог щодо перереєстрації підприємств та стягнення коштів на користь окупаційної адміністрації Російської Федерації в окремих районах Донецької та Луганської областей, в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі; запровадження російського рубля як єдиної валюти на території окремих районів Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та міста Севастополя; свавільного застосування російських освітніх стандартів у навчальних закладах, запровадження на підприємствах в окремих районах Донецької та Луганської областей, в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі "зовнішнього управління" та визнання незаконних ідентифікаційних документів та реєстраційних знаків транспортних засобів на території окремих районів Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та міста Севастополя; організації та здійснення насильницьких зникнень, катувань, нелюдського поводження або покарання, позасудових страт стосовно цивільного населення, українських військовослужбовців та заручників,

залишаючись відданою курсу політико-дипломатичного врегулювання конфліктів на основі принципів і норм міжнародного права та Статуту Організації Об'єднаних Націй,

підтверджуючи невіддільне суверенне право України на самооборону відповідно до статті 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй,

підтверджуючи Заяву Верховної Ради України "Про відступ України від окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав і основоположних свобод", схвалену Постановою Верховної Ради України від 21 травня 2015 року № 462-VIII,

враховуючи те, що особливості правового режиму на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя визначаються Законом України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України",

приймає цей Закон, що має на меті визначити особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях.

Стаття 6. Основними напрямками захисту прав і свобод цивільного населення на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях є:

- 1) захист основоположних політичних і громадянських прав і свобод людини;
- 2) вжиття заходів для звільнення Російською Федерацією, окупаційною адміністрацією Російської Федерації всіх незаконно затриманих, утримуваних громадян України;
- 3) сприяння забезпеченню відновлення порушених матеріальних прав;
- 4) сприяння забезпеченню соціально-економічних, екологічних та культурних потреб, зокрема шляхом реалізації заходів, визначених центральним органом виконавчої влади України, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованих територій, на виконання відповідних рішень Кабінету Міністрів України;
- 5) надання правової та гуманітарної допомоги, у тому числі із залученням міжнародної допомоги, зокрема надання медичних та соціальних послуг на контрольованих Україною територіях;
- 6) сприяння підтриманню культурних зв'язків;
- 7) забезпечення доступу до навчальних закладів та засобів масової інформації України.

Особливості реалізації інших прав і свобод цивільного населення та вчинення правочинів на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях визначаються законами України.

Порядок в'їзду осіб, переміщення товарів на тимчасово окуповані території в Донецькій та Луганській областях і виїзду осіб, переміщення товарів з таких територій встановлюється відповідно до цього Закону.

Кабінет Міністрів України вживає всіх передбачених законодавством України заходів для захисту прав і свобод людини і громадянина, зокрема здійснює постійний моніторинг стану дотримання прав і свобод людини і громадянина та документування фактів порушення таких прав і свобод на тимчасово окупованих територіях України, за результатами якого оприлюднює та надає відповідну інформацію міжнародним організаціям у сфері захисту прав і свобод людини та вживає необхідних заходів для утворення міжвідомчого координаційного органу з метою узагальнення правової позиції держави у питанні відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та підготовки консолідованої претензії України до Російської Федерації щодо реалізації її міжнародно-правової відповідальності за збройну агресію проти України.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях та у разі необхідності представляє Верховній Раді України спеціальну доповідь про стан додержання прав і свобод людини і громадянина на цих територіях.

Україна не несе відповідальності за незаконні дії Російської Федерації чи її окупаційної адміністрації на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях або за прийняті ними незаконні рішення.

Стаття 7. Для забезпечення національної безпеки, зокрема державної, економічної, інформаційної, гуманітарної та екологічної, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях органи сектору безпеки і оборони, інші державні органи України, їх посадові особи здійснюють заходи для відновлення територіальної цілісності України, а також забезпечують комплексний розвиток безпекової, економічної, інформаційно-телекомунікаційної, соціальної та гуманітарної інфраструктури на територіях, прилеглих до тимчасово окупованих територій в Донецькій та Луганській областях, реалізують відповідно до документів стратегічного оборонного планування заходи зі зміцнення оборонних і безпекових спроможностей України.

Російська Федерація як держава-окупант відповідно до IV Гаазької конвенції про закони і звичаї війни на суходолі та додатка до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі від 18 жовтня 1907 року, Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року та Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року несе відповідальність за порушення захисту прав цивільного населення.

Факт остаточного виведення та повної відсутності всіх збройних формувань Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях у порядку, визначеному цим Законом, встановлюється Міністром оборони України та Міністром внутрішніх справ України шляхом спільного подання Президентові України, який виключно на цій підставі приймає відповідне рішення.

Стаття 8. Для забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях:

1) Генеральним штабом Збройних Сил України за погодженням з відповідними керівниками залучаються та використовуються сили і засоби (особовий склад та спеціалісти окремих підрозділів, військових частин, зброя, бойова техніка, спеціальні і транспортні засоби, засоби зв'язку та телекомунікацій, інші матеріально-технічні засоби) Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань (Служби безпеки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Управління державної охорони України, Державної спеціальної служби транспорту), правоохоронних органів спеціального призначення, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, розвідувальних органів України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, а також працівники закладів охорони здоров'я;

{Пункт 1 частини першої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 113-IX від 19.09.2019}

2) у зонах безпеки, прилеглих до району бойових дій діє особливий порядок, що передбачає надання органам сектору безпеки і оборони, іншим державним органам України спеціальних повноважень, необхідних для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації. Межі зон безпеки, прилеглих до району бойових дій, визначаються начальником Генерального штабу - Головнокомандувачем Збройних Сил України за поданням Командувача об'єднаних сил.

Забезпечення Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань (Служби безпеки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Управління державної охорони України, Державної спеціальної служби транспорту), правоохоронних органів спеціального призначення, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, розвідувальних органів України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері

цивільного захисту, працівників закладів охорони здоров'я необхідними засобами і ресурсами здійснюється Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 113-ІХ від 19.09.2019}

Початок та завершення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях визначаються окремими рішеннями Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України.

Закон України
«Про забезпечення функціонування української мови як державної»,
від 25 квітня 2019 року № 2704-VIII
(Із змінами)

Верховна Рада України,
 ґрунтуючись на Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року та схваленому Всеукраїнським референдумом 1 грудня 1991 року Акті проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року, якими було відновлено незалежну національну державність України;

керуючись Конституцією України, що визначає українську мову як єдину державну мову в Україні та покладає на державу обов'язок забезпечувати всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України;

діючи відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року № 10-рп/99, яким встановлено, що українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначаються законом;

зважаючи на Концепцію державної мовної політики, затверджену Указом Президента України від 15 лютого 2010 року № 161/2010, яка визначає стратегічні пріоритети в подоланні спричинених багатомовною асиміляційною політикою колонізаторів та окупантів деформацій національного мовно-культурного і мовно-інформаційного простору та відповідно до якої повноцінне функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території держави є гарантією збереження ідентичності української нації та зміцнення державної єдності України;

усвідомлюючи, що українська мова є визначальним чинником і головною ознакою ідентичності української нації, яка історично сформувалася і протягом багатьох століть безперервно проживає на власній етнічній території, становить переважну більшість населення країни і дала офіційну назву державі, а також є базовим системотвірним складником української громадянської нації;

прагнучи до посилення державотворчих і консолідаційних функцій української мови, підвищення її ролі в забезпеченні територіальної цілісності та національної безпеки України;

маючи на меті створення належних умов для забезпечення і захисту мовних прав і потреб українців;

а також беручи до уваги Висновок Європейської комісії за демократію через право, відповідно до якого за особливих умов, що склалися в Україні, збалансована політика у мовній сфері вимагає належних гарантій для збереження державної мови як інструмента єднання суспільства, та Рекомендацію Європейської комісії за демократію через право українському законодавчому органу віднайти істотно прийнятніші способи підтвердження верховенства української мови як єдиної державної мови та вжити додаткових заходів для зміцнення її ролі в українському суспільстві,

ухвалює цей Закон.

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ

Стаття 1. Статус української мови як єдиної державної мови в Україні

1. Єдиною державною (офіційною) мовою в Україні є українська мова.
2. Статус української мови як єдиної державної мови зумовлений державотворчим самовизначенням української нації.
3. Державний статус української мови є невіддільним елементом конституційного ладу України як унітарної держави.
4. Статус української мови як єдиної державної мови в Україні визначається виключно Конституцією України.
5. Порядок функціонування і застосування державної мови визначається виключно законом.
6. Навмисне спотворення української мови в офіційних документах і текстах, зокрема навмисне застосування її з порушенням вимог українського правопису і стандартів державної мови, а також створення перешкод та обмежень у застосуванні української мови тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом.
7. Статус української мови як єдиної державної мови передбачає обов'язковість її використання на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначені цим Законом.

8. Українська мова як єдина державна мова виконує функції мови міжетнічного спілкування, є гарантією захисту прав людини для кожного українського громадянина незалежно від його етнічного походження, а також є фактором єдності і національної безпеки України.

Стаття 2. Сфера дії Закону

1. Цей Закон регулює функціонування і застосування української мови як державної у сферах суспільного життя, визначених цим Законом, на всій території України.
2. Дія цього Закону не поширюється на сферу приватного спілкування та здійснення релігійних обрядів.
3. Порядок застосування кримськотатарської мови та інших мов корінних народів, національних меншин України у відповідних сферах суспільного життя визначається законом щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин України з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

Стаття 3. Завдання Закону

1. Завданнями цього Закону є:
  - 1) захист державного статусу української мови;
  - 2) утвердження української мови як мови міжетнічного спілкування в Україні;
  - 3) забезпечення функціонування державної мови як інструмента об'єднання українського суспільства, засобу зміцнення державної єдності та територіальної цілісності України, її незалежної державності і національної безпеки;
  - 4) забезпечення застосування української мови як державної на всій території України у сферах суспільного життя, визначених цим Законом, а також у міжнародному спілкуванні, під час здійснення посадовими та службовими особами представницьких функцій;
  - 5) забезпечення розвитку української мови для зміцнення національної ідентичності, збереження національної культури, традицій, звичаїв, історичної пам'яті та забезпечення її подальшого функціонування як державотворчого чинника української нації;
  - 6) підтримка української мови шляхом сприяння:
    - а) володінню українською мовою громадянами України;
    - б) розвитку української жестової мови як основного або одного з основних засобів спілкування жестомовних осіб. Статус, засади та порядок застосування української жестової мови визначаються законом;
    - в) застосуванню української мови відповідно до вимог українського правопису та інших стандартів державної мови;
    - г) вживанню замість іншомовних українських слів, словосполучень і термінів у разі, якщо в українській мові існують рівнозначні відповідники, та підвищенню рівня обізнаності громадян про них;

- г) запобіганню вульгаризації української мови та змішування її з іншими мовами;
- д) поширенню знань про українську мову та її роль у розвитку української та європейської культур;
- е) популяризації діалектів і говірок української мови та їх збереженню;
- є) вивченню української мови в Україні та за кордоном;
- 7) поширення української мови у світі та сприяння в задоволенні мовних потреб закордонних українців і громадян України, які проживають або тимчасово перебувають за межами України.

Стаття 4. Статус української жестової мови та мовні права жестомовних осіб

1. Українська жестова мова є мовою спільноти жестомовних осіб.

2. Українська жестова мова - природна візуально-жестова мовна система з власною лексико-граматичною структурою, що сформувалася еволюційним шляхом і використовується як основний або один з основних засобів спілкування жестомовних осіб, які постійно проживають або впродовж тривалого часу проживали на території України.

3. В Україні кожному гарантується право вільно використовувати українську жестову мову в суспільному житті, вивчати та підтримувати її, а також навчатися українською жестовою мовою.

4. Жодне з положень цього Закону не може тлумачитися як таке, що спрямоване на звуження сфери використання української жестової мови.

Стаття 5. Державна програма сприяння опануванню державної мови

1. Кабінет Міністрів України затверджує і забезпечує виконання Державної програми сприяння опануванню державної мови (далі - Програма).

2. Програма визначає основні стратегічні цілі та пріоритетні завдання державної політики щодо підтримки державної мови впродовж відповідного періоду часу, а також заходи, що плануються здійснити для досягнення зазначених цілей і реалізації завдань.

3. Відповідно до Програми Кабінет Міністрів України вживає заходів для створення та забезпечення діяльності мережі державних, комунальних курсів з вивчення державної мови громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, створює умови для розвитку суб'єктів освітньої діяльності, які дають змогу кожній особі опанувати державну мову, в тому числі шляхом неформальної та інформальної освіти.

4. Програма має розроблятися і реалізовуватися з урахуванням установлених законом гарантій і пільг, необхідних для задоволення потреб громадян України, іноземців та осіб без громадянства у вивченні державної мови та поширенні її використання як в Україні, так і поза її межами.

5. Програма діяльності центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах культури та мистецтв, з розвитку культури на відповідний рік повинна передбачати заходи щодо сприяння опануванню української мови, в тому числі шляхом видання навчальних посібників з української мови, створення української термінологічної словникової бази та забезпечення вільного доступу до зазначеної книжкової продукції громадянам України, іноземцям та особам без громадянства, і має відповідати Програмі.

Розділ II

УКРАЇНЬКА МОВА ТА ГРОМАДЯНСТВО УКРАЇНИ

Стаття 6. Обов'язок громадянина України володіти державною мовою

1. Кожний громадянин України зобов'язаний володіти державною мовою.

2. Держава забезпечує кожному громадянину України можливість для опанування державної мови через систему закладів дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти, освіти дорослих, а також через підтримку неформальної та інформальної освіти, спрямованої на вивчення державної мови.

3. Держава організовує безкоштовні курси української мови для дорослих та забезпечує можливість вільно опанувати державну мову громадянам України, які не мали такої змоги.

Стаття 7. Обов'язок володіти державною мовою для набуття громадянства України

1. Особа, яка має намір набутися громадянство України, зобов'язана засвідчити відповідний рівень володіння державною мовою.

Особи, які мають визначні заслуги перед Україною, у тому числі іноземці та особи без громадянства, які в установленому законодавством України порядку проходять військову службу у Збройних Силах України та нагороджені державною нагородою, і особи, прийняття яких до громадянства України становить державний інтерес для України, мають право на набуття громадянства України без засвідчення рівня володіння державною мовою. Такі особи зобов'язані опанувати державну мову на рівні, визначеному законодавством, упродовж одного року з дня набуття громадянства.

2. Вимоги до рівня володіння державною мовою, необхідного для набуття громадянства України, визначає Національна комісія зі стандартів державної мови.

3. Складання іспиту на рівень володіння державною мовою, необхідний для набуття громадянства України, здійснюється в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 8. Мова документів, що посвідчують особу громадянина України

1. Документи, що посвідчують особу громадянина України, складаються державною мовою. У випадках, визначених законом і міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, такі документи складаються іншими мовами та дублюються державною мовою.

2. Громадяни України, рідна мова яких відмінна від української, мають право на транскрибований запис своїх прізвища та імені відповідно до своєї національної традиції в документах, що посвідчують особу громадянина України, відповідно до статті 40 цього Закону.

3. Запис прізвища та імені в паспорті громадянина України для виїзду за кордон здійснюється у транскрипції з української мови.

Розділ III

ОБОВ'ЯЗОК ВОЛОДІТИ ДЕРЖАВНОЮ МОВОЮ

Стаття 9. Особи, які зобов'язані володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків

1. Володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків зобов'язані:

1) Президент України, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України, інші члени Кабінету Міністрів України, перші заступники та заступники міністрів, керівники інших центральних органів виконавчої влади та їх заступники, Глава Адміністрації Президента України та його заступники, Секретар Ради національної безпеки і оборони України та його заступники, Голова Служби безпеки України та його заступники, Голова Служби зовнішньої розвідки України та його заступники, Генеральний прокурор та його заступники, керівники регіональних та місцевих прокуратур, керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та його заступники, члени Ради Національного банку України, Голова та інші члени Рахункової палати, Голова Антимонопольного комітету України, інші державні уповноважені Антимонопольного комітету України, голови територіальних відділень Антимонопольного комітету України, члени

Національного агентства з питань запобігання корупції, члени Національної комісії зі стандартів державної мови, члени Центральної виборчої комісії, члени Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, члени національних комісій регулювання природних монополій, члени Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, члени Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, члени інших державних колегіальних органів, Голова Державного комітету телебачення і радіомовлення України та його заступники, Голова Фонду державного майна України та його заступники, постійні представники Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, Президента України у Конституційному Суді України, Директор Національного антикорупційного бюро України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини та його представники, Уповноважений із захисту державної мови, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим та його заступники, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим та його заступники, міністри Автономної Республіки Крим, Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим та його заступники;

2) депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, посадові особи органів місцевого самоврядування;

3) державні службовці;

4) голови місцевих державних адміністрацій, їх перші заступники та заступники;

5) службовці Національного банку України;

6) особи офіцерського складу, які проходять військову службу за контрактом;

7) особи начальницького (середнього і вищого) складу Національної поліції, інших правоохоронних та розвідувальних органів, посадові особи інших органів, яким присвоюються спеціальні звання;

8) особи рядового, сержантського і старшинського складу Національної поліції, інших правоохоронних, розвідувальних органів, інших органів, яким присвоюються спеціальні звання;

9) прокурори;

10) судді, які обрані чи призначені відповідно до Конституції України та здійснюють правосуддя на професійній основі, члени та дисциплінарні інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, члени Вищої ради правосуддя;

11) адвокати;

12) нотаріуси;

13) керівники закладів освіти всіх форм власності;

14) педагогічні, науково-педагогічні і наукові працівники, крім іноземців чи осіб без громадянства, які запрошені до закладів освіти та/або наукових установ та працюють на тимчасовій основі як наукові, педагогічні, науково-педагогічні працівники або викладачі іноземної мови;

15) медичні працівники державних і комунальних закладів охорони здоров'я;

16) посадові та службові особи підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності, не визначені в підпунктах 1-15 частини першої цієї статті, крім осіб, які не є громадянами України.

2. Володіти державною мовою зобов'язані особи, які претендують на обрання чи призначення на посади, визначені частиною першою цієї статті.

Стаття 10. Вимоги щодо рівня володіння державною мовою

1. Вимоги щодо відповідного рівня володіння державною мовою особами, визначеними статтею 9 цього Закону, встановлює Національна комісія зі стандартів державної мови.

2. Рівень володіння державною мовою особами, визначеними пунктами 1, 3, 4, 7, 9, 10, 13 частини першої статті 9 цього Закону, засвідчується державним сертифікатом про рівень володіння державною мовою (далі - державний сертифікат), що видається Національною комісією зі стандартів державної мови відповідно до цього Закону.

3. Рівень володіння державною мовою особами, визначеними пунктами 2, 5, 6, 8, 11, 12, 14-16 частини першої статті 9 цього Закону, засвідчується документом про повну загальну середню освіту за умови, що такий документ підтверджує вивчення особою української мови як навчального предмета (дисципліни), або державним сертифікатом про рівень володіння державною мовою, що видається Національною комісією зі стандартів державної мови відповідно до цього Закону.

4. Документ, що засвідчує рівень володіння державною мовою, подається особою до обрання чи призначення на посади, визначені частиною першою статті 9 цього Закону.

Стаття 11. Рівні володіння державною мовою

1. Класифікація рівнів володіння державною мовою розробляється і затверджується Національною комісією зі стандартів державної мови з урахуванням рекомендацій Ради Європи з мовної освіти (CEFR).

2. За результатами проведеного іспиту на визначення рівня володіння державною мовою особа отримує державний сертифікат про рівень володіння державною мовою (далі - державний сертифікат), що засвідчує один з рівнів за шкалою, встановленою частиною третьою цієї статті.

3. Шкала рівнів володіння державною мовою визначає три загальні рівні навчочок: початковий рівень А, середній рівень В та рівень вільного володіння мовою С.

Державний сертифікат початкового рівня першого ступеня (A1) засвідчує, що особа розуміє і може вживати загальні вирази та найпростіші фрази, необхідні для задоволення конкретних потреб, зокрема представити себе чи іншу особу, запитати і відповісти на запитання про себе (місце проживання, родину, особисті речі тощо); може взаємодіяти на простому рівні, якщо співрозмовник говорить повільно і чітко та готовий допомогти.

Державний сертифікат початкового рівня другого ступеня (A2) засвідчує, що особа розуміє та може вживати окремі фрази та широко вживані вирази, пов'язані з конкретними сферами повсякденного життя (елементарна інформація про себе та свою сім'ю, здійснення покупок, місцева географія, працевлаштування тощо); може спілкуватися у ситуації, коли необхідний простий і безпосередній обмін інформацією на звичні теми.

Державний сертифікат середнього рівня першого ступеня (B1) засвідчує, що особа розуміє основний зміст чіткої, стандартної інформації на теми, близькі і часто вживані на роботі, у навчанні, під час дозвілля тощо. Рівень знання української мови дає змогу впоратися в більшості ситуацій, що можуть виникнути під час подорожі Україною. Особа може просто і доладно висловлюватися, зокрема на теми, що належать до особистих зацікавлень; здатна описати особистий досвід, події, мрії, плани, надати стислі пояснення щодо точки зору на деякі події.

Державний сертифікат середнього рівня другого ступеня (B2) засвідчує, що особа може розуміти основні ідеї комплексного тексту як на конкретну, так і на абстрактну тему, включаючи спеціалізовані дискусії за своїм фахом; може спілкуватися з носіями мови з таким ступенем швидкості та спонтанності, який уможливує регулярні відносини з ними, не викликаючи труднощів для жодної зі сторін; може чітко і докладно висловлюватися з багатьох тем, зокрема висловлювати свою думку з певного питання, наводячи переваги і недоліки різних позицій.

Державний сертифікат рівня вільного володіння першого ступеня (C1) засвідчує, що особа може розуміти широкий спектр складних і великих за обсягом текстів та розпізнавати в них прихований зміст; може висловлюватися швидко і спонтанно без помітних ускладнень, пов'язаних з пошуком засобів вираження, легко і точно використовувати українську мову у спілкуванні,

навчанні та для досягнення професійних цілей; може чітко, структуровано і докладно висловлюватися зі складних тем, демонструючи володіння знаннями правил граматики.

Державний сертифікат рівня вільного володіння другого ступеня (C2) засвідчує, що особа легко розуміє практично все, що чує або читає, може узагальнити інформацію з різних усних чи письмових джерел, зробити аргументований виклад у логічній, послідовній формі, а також висловлюватися спонтанно, швидко і точно, передаючи найтонші відтінки смислу навіть у складних ситуаціях.

Розділ IV

ЗАСТОСУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ В РОБОТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ ВЛАДИ АУТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ ДЕРЖАВНОЇ І КОМУНАЛЬНОЇ ФОРМ ВЛАСНОСТІ

Стаття 12. Робоча мова діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності

1. Робочою мовою діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності, у тому числі мовою засідань, заходів, зустрічей та мовою робочого спілкування, є державна мова.

Робочою мовою діяльності закордонних дипломатичних установ України, інших державних представництв за кордоном є державна мова.

2. У разі якщо під час засідання, заходу або зустрічі використовується інша мова, ніж державна, має бути забезпечений переклад державною мовою.

3. Робочою мовою міжнародних заходів, засідань, зустрічей є державна та/або інша мова, визначена організаторами чи міжнародним договором. Під час засідань, зустрічей та робочого спілкування визначеного кола осіб з іноземцями чи особами без громадянства може застосовуватися інша мова, прийнятна для учасників.

4. Встановлені цією статтею вимоги застосовуються з урахуванням особливостей, визначених статтями 21-23 цього Закону.

Стаття 13. Застосування державної мови в нормативних актах, діловодстві та документообігу

1. Мовою нормативно-правових актів і актів індивідуальної дії, діловодства і документообігу органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування є державна мова.

2. Проекти нормативно-правових актів і актів індивідуальної дії органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування складаються відповідно до стандартів української правничої термінології, що встановлюються Національною комісією зі стандартів державної мови.

3. Нормативно-правові акти і акти індивідуальної дії органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування оприлюднюються державною мовою в порядку, визначеному законом.

4. На території Автономної Республіки Крим акти індивідуальної дії органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування оприлюднюються державною мовою та можуть додатково оприлюднюватись у перекладі кримськотатарською мовою як мовою корінного народу в Україні.

5. Мовою локальних актів, що регулюють діяльність підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності, є державна мова.

6. Органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації державної і комунальної форм власності беруть до розгляду документи, складені державною мовою, крім випадків, визначених законом.

7. Органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації державної і комунальної форм власності в листуванні з іноземними адресатами можуть застосовувати іншу мову, ніж державна.

8. Відповіді на звернення фізичних та юридичних осіб до органів державної влади, органів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності надаються державною мовою, якщо інше не встановлено законом.

Стаття 14. Застосування державної мови в судочинстві

1. У судах України судочинство провадиться, а діловодство здійснюється державною мовою.

2. У судовому процесі може застосовуватися інша мова, ніж державна, у порядку, визначеному процесуальними кодексами України та Законом України "Про судоустрій і статус суддів".

3. Суди ухвалюють рішення та оприлюднюють їх державною мовою у порядку, встановленому законом. Текст судового рішення складається з урахуванням стандартів державної мови.

Стаття 15. Застосування державної мови у Збройних Силах України та інших військових формуваннях

1. Мовою нормативних актів, документації, діловодства, команд, навчання, виховних заходів, іншого статутного спілкування та службової діяльності у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, створених відповідно до закону, є державна мова.

Стаття 16. Застосування державної мови в органах правопорядку, розвідувальних органах, державних органах спеціального призначення з правоохоронними функціями

1. Мовою нормативних актів, документації, діловодства, службової діяльності та спілкування з громадянами України в органах правопорядку, розвідувальних органах, державних органах спеціального призначення з правоохоронними функціями є державна мова.

2. З особою, яка не розуміє державної мови, працівник органу правопорядку, розвідувального органу, державного органу спеціального призначення з правоохоронними функціями може спілкуватися мовою, прийнятною для сторін, а також за допомогою перекладача.

Стаття 17. Застосування державної мови під час перетину державного кордону України

1. Під час перетину громадянами України державного кордону України прикордонний, митний та інші види контролю здійснюються державною мовою.

2. Під час перетину іноземцями або особами без громадянства державного кордону України прикордонний, митний та інші види контролю здійснюються державною мовою або іншою мовою, якою володіє посадова чи службова особа, яка здійснює контроль.

Стаття 18. Застосування державної мови у процесі виборів і референдумів

1. Мовою виборів і референдумів та мовою діяльності виборчих комісій та комісій з референдуму є державна мова.

2. Виборча документація та документація референдумів складається державною мовою.

3. Бюлетені для голосування на виборах і референдумах виготовляються державною мовою.

4. Матеріали передвиборної агітації, що транслюються на телебаченні, радіо, розміщуються на носіях зовнішньої реклами, поширюються у вигляді листівок і газет або в мережі Інтернет, виконуються державною мовою.

Матеріали передвиборної агітації, у тому числі відеоматеріали про вибори Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів і посадових осіб органів місцевого самоврядування, всеукраїнські і місцеві референдуми та їх результати, а також політична реклама, передвиборна агітація та теледебати адаптуються для сприйняття жестомовними особами шляхом перекладу українською жестовою мовою та/або субтитрування українською мовою з урахуванням вимог, встановлених законом.

5. У порядку і на умовах, визначених законом щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин України, в окремих населених пунктах допускається поширення матеріалів передвиборної агітації, виконаних державною мовою та дубльованих мовами відповідних корінних народів, національних меншин України.

Стаття 19. Застосування державної мови під час укладення міжнародних договорів України

1. Міжнародні двосторонні договори України укладаються державною мовою та мовою іншої сторони, якщо інше не передбачено таким міжнародним договором.

2. Міжнародні багатосторонні договори укладаються мовами, погодженими сторонами.

Розділ V

ЗАСТОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ В ПУБЛІЧНИХ СФЕРАХ

Стаття 20. Державна мова у сфері трудових відносин

1. Ніхто не може бути примушений використовувати під час перебування на роботі та виконання обов'язків за трудовим договором іншу мову, ніж державна, крім випадків:

а) обслуговування споживачів та інших клієнтів, які є іноземцями чи особами без громадянства;

б) створення юридичних, технічних, інформаційно-рекламних текстів та інших повідомлень і документів (у тому числі усних), адресатами яких є іноземці чи особи без громадянства, юридичні особи, органи і посадові особи іноземних держав і міжнародних організацій.

2. Трудові договори в Україні укладаються державною мовою, що не перешкоджає використовувати сторонам трудового договору його переклад.

Стаття 21. Державна мова у сфері освіти

1. Мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова.

Держава гарантує кожному громадянину України право на здобуття формальної освіти на всіх рівнях (дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої), а також позашкільної та післядипломної освіти державною мовою в державних і комунальних закладах освіти.

Особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини України. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) із навчанням мовою відповідної національної меншини України поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) з навчанням державною мовою.

Особам, які належать до корінних народів України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної і загальної середньої освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідного корінного народу України. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) з навчанням мовою відповідного корінного народу України поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) із навчанням державною мовою.

Особам, які належать до корінних народів, національних меншин України, гарантується право на вивчення мови відповідних корінного народу чи національної меншини України в комунальних закладах загальної середньої освіти або через національні культурні товариства.

Особам з порушенням слуху забезпечується право на навчання жестовою мовою та на вивчення української жестової мови.

2. Заклади освіти забезпечують обов'язкове вивчення державної мови, зокрема заклади професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, в обсязі, що дає змогу провадити професійну діяльність у вибраній галузі з використанням державної мови.

Особам, які належать до корінних народів, національних меншин України, іноземцям та особам без громадянства створюються належні умови для вивчення державної мови.

3. Мовою зовнішнього незалежного оцінювання за результатами здобуття повної середньої освіти та вступних випробувань є державна мова, крім зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов.

4. Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування, насамперед англійської мови, в державних і комунальних закладах освіти.

5. У закладах освіти відповідно до освітньої програми одна або декілька дисциплін можуть викладатися двома чи більше мовами - державною мовою, англійською мовою, іншими офіційними мовами Європейського Союзу.

6. За бажанням здобувачів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти заклади освіти створюють можливості для вивчення ними мови корінного народу, національної меншини України як окремої дисципліни.

7. Викладання іноземної мови в закладах освіти і на курсах з вивчення іноземних мов здійснюється відповідною іноземною або державною мовою.

8. Держава сприяє створенню та функціонуванню за кордоном закладів освіти, в яких навчання здійснюється державною мовою або вивчається державна мова.

9. Особливості використання мов в окремих видах та на окремих рівнях освіти визначаються спеціальними законами.

Стаття 22. Державна мова у сфері науки

1. Мовою науки в Україні є державна мова.

2. Наукові видання публікуються державною мовою, англійською мовою та/або іншими офіційними мовами Європейського Союзу. У разі публікації англійською мовою та/або іншими офіційними мовами Європейського Союзу опубліковані матеріали мають супроводжуватися анотацією та переліком ключових слів державною мовою.

3. Дисертації осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, доктора мистецтва, доктора наук, або у передбачених законом випадках наукові доповіді у разі захисту наукових досягнень, опублікованих у вигляді монографії або сукупності статей у вітчизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях, а також автореферати та відгуки опонентів виконуються державною мовою або англійською мовою.

Для статей, опублікованих у міжнародних фахових виданнях іншими, ніж англійська, мовами, спеціалізована вчена рада своїм рішенням може зобов'язати надати переклад або коротку анотацію статті державною мовою.

4. Публічний захист дисертації на здобуття ступеня доктора філософії, доктора мистецтва, публічний захист наукових досягнень у вигляді дисертації або опублікованої монографії, або за сукупністю статей для присудження ступеня доктора наук здійснюється державною мовою або, за бажанням здобувача, англійською мовою.

5. Мовою публічних наукових заходів (наукові конференції, круглі столи, симпозиуми, семінари, наукові школи тощо) може бути державна мова та/або англійська мова.

Мовою публічних наукових заходів на тему певної іноземної мови (мовознавство) або іноземної літератури може бути відповідна іноземна мова.

Якщо проведення наукового заходу здійснюється іноземною мовою, організатори зобов'язані повідомити про це учасників заходу заздалегідь. У такому разі здійснення перекладу державною мовою не є обов'язковим.

6. За будь-яких обставин особа, яка бере участь у будь-якому публічному науковому заході, не може бути позбавлена права використовувати державну мову.

Стаття 23. Державна мова у сфері культури

1. Держава забезпечує застосування державної мови у сфері культури.

2. Мовою проведення культурно-мистецьких, розважальних та видовищних заходів є державна мова. Застосування інших мов під час таких заходів дозволяється, якщо це виправдано художнім, творчим задумом організатора заходу, а також у випадках, визначених законом щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин України. Положення цієї частини не поширюються на застосування мов під час виконання та/або відтворення пісень, інших музичних творів з текстом, фонограм.

Супровід (конферанс) культурно-мистецьких, розважальних та видовищних заходів в Україні здійснюється державною мовою. У разі якщо супровід (конферанс) здійснює особа, яка не володіє державною мовою, організатор забезпечує синхронний або послідовний переклад такого виступу державною мовою. Особливості супроводу (конферансу) культурно-мистецьких та видовищних заходів в Україні, що проводяться на виконання міжнародних зобов'язань перед Європейською мовною спільнотою, визначаються домовленістю сторін. Законом щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин України можуть встановлюватися особливості використання мов корінних народів, національних меншин України під час супроводу (конферансу) культурних заходів, організованих відповідною меншиною.

3. Оголошення, афіші, інші інформаційні матеріали про культурно-мистецькі та видовищні заходи і вхідні квитки виготовляються державною мовою. В оголошеннях, афішах, інших інформаційних матеріалах допускається використання інших мов поряд з державною мовою, при цьому текст іншою мовою не може бути більшим за обсягом та шрифтом, ніж текст державною мовою. Вимоги щодо розміру шрифту не є обов'язковими при написанні власних імен виконавців, назв колективів і творів, охоронюваних законом торговельних марок (знаків для товарів і послуг).

4. Публічне виконання та/або публічний показ театральної вистави іншою мовою, ніж державна, в державному чи комунальному театрі супроводжуються перекладом державною мовою за допомогою субтитрів, звукового перекладу чи в інший спосіб.

5. Мовою музейної справи та мистецьких виставок є державна мова.

Музейний облік у музеях усіх форм власності здійснюється державною мовою.

Інформація про музейні предмети, що демонструються в музеях та на мистецьких виставках, подається державною мовою. Поряд з державною мовою інформація про музейні предмети може дублюватися іншими мовами. У письмовій інформації про музейні предмети напис іншою мовою розміщується нижче або праворуч від напису державною мовою. Розмір шрифтів тексту інформації про музейні предмети державною мовою має бути не меншим за розмір шрифтів відповідного тексту іншою мовою. Аудіовізуальна інформація про музейні предмети державною мовою має бути виконана не менш розбірливо, гучно та зрозуміло, ніж відповідна інформація іноземною мовою.

Вхідні квитки для відвідування музею чи виставки, публічні оголошення про виставки виготовляються державною мовою. Допускається дублювання інформації на вхідних квитках іншою мовою. Розмір шрифтів тексту будь-якою іншою мовою на вхідних квитках не може бути більшим за розмір шрифтів тексту державною мовою.

Інформаційна продукція про музей чи виставку виконується державною мовою, а за потреби - також іншими мовами.

6. Мовою поширення та демонстрування фільмів в Україні є державна мова.

Фільми, вироблені суб'єктами кінематографії України, розповсюджуються та демонструються в Україні з мовною частиною звукового ряду, виконаною державною мовою, у тому числі шляхом дублювання або озвучення. Національні фільми можуть демонструватися кримськотатарською мовою, іншими мовами корінних народів відповідно до Закону України "Про кінематографію". У разі використання в мовній частині звукового ряду, виконаній державною мовою, у тому числі шляхом дублювання або озвучення, реплік іншими мовами такі репліки мають бути озвучені чи субтитровані державною мовою. Сумарна тривалість субтитрованих реплік, виконаних іншими мовами у фільмі, не може перевищувати 10 відсотків сумарної тривалості всіх реплік у цьому фільмі.

Фільми, не визначені абзацом другим цієї частини, розповсюджуються та демонструються в Україні дубльованими або озвученими державною мовою. Поряд із державною мовою іноземні фільми можуть містити аудіодоріжки, виконані іншими мовами.

Розповсюдження в кіновидовищних закладах України документальних фільмів без дублювання або озвучення державною мовою, але із субтитрами, виконаними державною мовою, допускається у разі, якщо такий фільм набрав щонайменше 2 бали за культурними критеріями культурного тесту, встановленими Законом України "Про державну підтримку кінематографії в Україні", і про надання дозволу на таке розповсюдження зазначено в державному посвідченні на право розповсюдження і демонстрування фільмів, виданому у встановленому законом порядку.

У межах заходів кінофестивалів, що проводяться в Україні за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері кінематографії, в кіновидовищних закладах України допускається показ фільмів мовою оригіналу, але із субтитрами, виконаними державною мовою. Поза межами фестивалівні заходів такі фільми демонструються державною мовою.

Кіновидовищні заклади можуть демонструвати іноземні фільми мовою оригіналу, супроводжуючи субтитруванням державною мовою. Сумарна кількість сеансів демонстрування фільмів мовою оригіналу, відмінною від державної, не може перевищувати 10 відсотків загальної кількості сеансів демонстрування фільмів у кіновидовищному закладі на місяць.

Інформація про демонстрування іноземних фільмів мовою оригіналу завчасно доводиться до відома глядачів.

Надавачі послуг відео на замовлення з використанням мережі Інтернет за наявності у них аудіодоріжок державною мовою для фільмів, доступ до яких можливий з території України, забезпечують завантаження такої аудіодоріжки до відповідних фільмів за замовчуванням.

Держава сприяє суб'єктам, які надають послуги відео на замовлення, чиї послуги доступні в Україні, у створенні аудіодоріжок державною мовою та/або в отриманні прав на такі аудіодоріжки.

7. Кіноафіші та вхідні квитки для відвідування кінотеатрів, інших кіновидовищних закладів виконуються державною мовою.

8. Мовою туристичного та екскурсійного обслуговування є державна мова. Туристичне чи екскурсійне обслуговування іноземців та осіб без громадянства може здійснюватися іншою мовою.

9. Держава сприяє створенню та поширенню творів культури і мистецтва державною мовою.

Стаття 24. Державна мова у сфері телебачення і радіомовлення

1. Телерадіоорганізації здійснюють мовлення державною мовою. Обов'язковий (мінімальний) обсяг мовлення державною мовою для телерадіоорганізацій окремих категорій встановлюється Законом України "Про телебачення і радіомовлення".

Стаття 25. Державна мова у сфері друкованих засобів масової інформації

1. Друковані засоби масової інформації в Україні видаються державною мовою.

Друковані засоби масової інформації можуть видаватися іншими, ніж державна, мовами за умови, що одночасно з відповідним тиражем видання іноземною мовою видається тираж цього видання державною мовою. Усі мовні версії повинні видаватися під однакою назвою, відповідати одна одній за змістом, обсягом та способом друку, а їх випуски повинні мати однакову нумерацію порядкових номерів і видаватися в один день.

2. Розповсюдження за передплатою друкованих засобів масової інформації, виданих мовами, іншими ніж державна, допускається за умови забезпечення їх засновниками (співзасновниками) можливості передплати в Україні такого самого видання державною мовою.

3. Засновники (співзасновники) друкованих засобів масової інформації зобов'язані виготовляти, публікувати і доставляти обов'язковий примірник документів (номери (випуски) друкованих засобів масової інформації) державною мовою у порядку, визначеному законом.

4. У кожному місці розповсюдження друкованих засобів масової інформації друковані засоби масової інформації державною мовою мають становити не менше 50 відсотків назв друкованих засобів масової інформації, що розповсюджуються в цьому місці.

У місці розповсюдження друкованого засобу масової інформації, виданого іншою, ніж державна, мовою, розповсюджується такий засіб масової інформації державною мовою.

5. Вимоги частин першої, другої та абзацу другого частини четвертої цієї статті не поширюються на друковані засоби масової інформації, що видаються винятково кримськотатарською мовою, іншими мовами корінних народів України, англійською мовою, іншою офіційною мовою Європейського Союзу, незалежно від того, чи містять вони тексти державною мовою, та на наукові видання, мова яких визначається статтею 22 цього Закону.

Обов'язковий примірник документів, передбачений частиною третьою цієї статті, у такому разі виготовляється, публікується і доставляється відповідною мовою.

Стаття 26. Державна мова у сфері книговидання та книгорозповсюдження

1. Видавець, внесений до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції, зобов'язаний видавати державною мовою не менше 50 відсотків усіх виданих ним упродовж відповідного календарного року назв книжкових видань.

Ця вимога не поширюється на видавничу продукцію, видану кримськотатарською мовою, іншими мовами корінних народів чи національних меншин України за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів відповідно до закону щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин України.

2. Частка книжкових видань державною мовою у загальній кількості назв книжкових видань, наявних у продажу в кожній книгарні або іншому закладі, що здійснює книгорозповсюдження, має становити не менше 50 відсотків.

Словники, підручники та розмовники, однією з мов яких є державна, і книжкові видання з ідентичними за змістом текстами двома і більше мовами, однією з яких є державна, вважаються книжковими виданнями державною мовою.

Положення абзацу першого цієї частини не поширюється на книгарні та інші заклади, що здійснюють розповсюдження книжкових видань винятково офіційними мовами Європейського Союзу, державною мовою та/або словників та розмовників з іноземних мов, підручників з вивчення іноземних мов, а також спеціалізовані книгарні, створені для реалізації прав корінних народів, національних меншин України відповідно до закону.

3. Держава сприяє виданню та поширенню творів української літератури, перекладу і виданню державною мовою іншомовної літератури.

Стаття 27. Державна мова у сфері користувацьких інтерфейсів комп'ютерних програм та веб-сайтів

1. Комп'ютерна програма з користувацьким інтерфейсом, що реалізується в Україні, повинна мати користувацький інтерфейс державною мовою та/або англійською мовою, або іншими офіційними мовами Європейського Союзу.

Для цілей цього Закону користувацьким інтерфейсом є відображувана інформація, з якою безпосередньо взаємодіє користувач під час використання комп'ютерної програми, веб-сайту і яка містить текст будь-якою мовою спілкування між людьми (зокрема мова візуального дизайну комп'ютерної програми, мова взаємодії, діалогів та транзакцій між користувачем та комп'ютерною програмою).

Вимоги цього Закону не поширюються на мови програмування.

2. Комп'ютерна програма з користувацьким інтерфейсом, встановлена на товарах, що реалізуються в Україні, повинна мати користувацький інтерфейс державною мовою, який за обсягом та змістом має містити не менше інформації, ніж іншомовні версії такого інтерфейсу. Недотримання цієї вимоги має наслідки, визначені законодавством про захист прав споживачів для реалізації товару неналежної якості.

3. У роботі органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності використовуються винятково комп'ютерні програми з користувацьким інтерфейсом державною мовою.

До створення користувацького інтерфейсу державною мовою для відповідної комп'ютерної програми може використовуватися комп'ютерна програма з користувацьким інтерфейсом англійською мовою.

4. Під час закупівлі комп'ютерних програм для органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності обов'язковою умовою є наявність користувацького інтерфейсу державною мовою, крім випадків, визначених абзацом другим частини третьої цієї статті.

5. Заклади освіти державної і комунальної форм власності використовують для освітніх потреб комп'ютерні програми з користувацьким інтерфейсом державною мовою.

До створення користувацького інтерфейсу державною мовою для відповідної комп'ютерної програми може використовуватися комп'ютерна програма з користувацьким інтерфейсом англійською мовою.

6. Інтернет-представництва (в тому числі веб-сайти, веб-сторінки в соціальних мережах) органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності, засобів масової інформації, зареєстрованих в Україні, а також суб'єктів господарювання, що реалізують товари і послуги в Україні та зареєстровані в Україні, виконуються державною мовою. Поряд з версією інтернет-представництв (у тому числі веб-сайтів, веб-сторінок у соціальних мережах), виконаних державною мовою, можуть існувати версії іншими мовами. Версія інтернет-представництва державною мовою повинна мати не менше за обсягом та змістом інформації, ніж іншомовні версії, та завантажуватись за замовчуванням для користувачів в Україні.

Для іноземних суб'єктів господарювання, що реалізують товари і послуги в Україні та мають в Україні дочірні підприємства, філії, представництва, версія веб-сайту державною мовою повинна містити достатню за обсягом та змістом інформацію для зрозумілої навігації та розкриття мети діяльності власника такого інтернет-представництва.

Версія такого веб-сайту державною мовою для користувачів в Україні повинна завантажуватись за замовчуванням.

Ця норма не поширюється на інтернет-представництва засобів масової інформації, зазначених у частині п'ятій статті 25 цього Закону.

7. Мобільні застосунки органів державної влади, органів місцевого самоврядування, зареєстрованих в Україні засобів масової інформації, а також суб'єктів господарювання, що реалізують товари і послуги в Україні, повинні мати версію користувацького інтерфейсу державною мовою.

8. Спеціалізоване наукове, технічне, медико-діагностичне обладнання, інше спеціалізоване, професійне обладнання, що не є товарами широкого вжитку (прилади, машини, устаткування, верстати тощо), та його програмне забезпечення, а також спеціалізоване програмне забезпечення, призначене для використання лише у сфері інформаційних технологій, може не мати користувацького інтерфейсу державною мовою в разі наявності користувацького інтерфейсу англійською мовою.

Стаття 28. Державна мова у сфері інформації для загального ознайомлення

1. Інформація для загального ознайомлення (оголошення, зокрема ті, які містять публічну пропозицію укласти договір, показники, вказівники, вивіски, повідомлення, написи та інша публічно розміщена текстова, візуальна і звукова інформація, що використовується або може використовуватися для інформування необмеженого кола осіб про товари, роботи, послуги, певних суб'єктів господарювання, посадових, службових осіб підприємств або органів державної влади, органів місцевого самоврядування) подається державною мовою, якщо інше не встановлено цим Законом.

2. Інформація для загального ознайомлення може дублюватися іншими мовами відповідно до закону.

3. Вимоги цієї статті не поширюються на інформацію, яка розміщується за допомогою мережі Інтернет, крім випадків, визначених цим Законом.

Стаття 29. Державна мова у сфері публічних заходів

1. Мовою публічних заходів є державна мова, якщо інше не встановлено цим Законом.

Публічними заходами для цілей цього Закону є, зокрема, збори, конференції, мітинги, виставки, навчальні курси, семінари, тренінги, дискусії, форуми, інші заходи, доступні або відкриті для учасників таких заходів вільно чи за запрошенням, за плату чи безплатно, постійно, періодично, одноразово або час від часу, що організуються повністю або частково органами державної влади, органами місцевого самоврядування, державними установами, організаціями, а також суб'єктами господарювання, власниками (засновниками, учасниками, акціонерами) яких є держава або територіальна громада незалежно від частки цієї власності.

У разі застосування під час публічного заходу іншої мови, ніж державна, його організатор зобов'язаний забезпечити синхронний або послідовний переклад державною мовою, якщо цього вимагає хоча б один учасник публічного заходу.

Це положення не поширюється на заходи для обмеженого кола осіб та заходи, організовані спеціально для іноземців та/або осіб без громадянства.

Заходи, спеціально організовані для вивчення іноземної мови, проводяться державною та/або відповідною іноземною мовою.

2. Використання під час публічних заходів кримськотатарської мови, інших мов корінних народів, мов національних меншин України визначається законом щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин України.

Стаття 30. Державна мова у сфері обслуговування споживачів

1. Мовою обслуговування споживачів в Україні є державна мова.

2. Підприємства, установи та організації всіх форм власності, фізичні особи - підприємці, інші суб'єкти господарювання, що обслуговують споживачів (крім випадків, встановлених частиною третьою цієї статті), здійснюють обслуговування та надають інформацію про товари (послуги), у тому числі через інтернет-магазини та інтернет-каталоги, державною мовою. Інформація державною мовою може дублюватися іншими мовами.

3. На прохання клієнта його персональне обслуговування може здійснюватися також іншою мовою, прийнятною для сторін.

4. Суб'єкт електронної комерції, зареєстрований в Україні, під час своєї діяльності та в разі поширення комерційного електронного повідомлення зобов'язаний забезпечити надання всієї інформації, визначеної Законом України "Про електронну комерцію", в тому числі щодо предмета електронного договору, державною мовою.

5. Інформація про товари та послуги на території України надається державною мовою, з урахуванням особливостей, визначених у статті 33 цього Закону.

{Частина п'ята статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 114-IX від 19.09.2019}

6. Виробники (виконавці, продавці) в Україні всіх форм власності надають споживачам інформацію про вироби (товари), роботи чи послуги державною мовою. Така інформація може дублюватися будь-якою іншою мовою.

7. Інформація про вироби (товари), роботи чи послуги, зазначена у частині шостій цієї статті, доводиться до відома споживача в порядку, у спосіб та в обсязі, що визначені Законом України "Про захист прав споживачів".

В інформації про вироби (товари), роботи чи послуги, наданій державною мовою, допускається використання слів, скорочень, аббревіатур та позначень англійською мовою та/або з використанням літер латинського та/або грецького алфавітів.

8. У разі якщо крім державної інформація про товари та послуги надається також іншими мовами, обсяг інформації про товари та послуги державною мовою не може бути меншим за обов'язковий обсяг інформації згідно з вимогами, встановленими Законом України "Про захист прав споживачів".

Стаття 31. Державна мова в технічній та проектній документації

1. Виготвлення технічної, проектної документації відповідно до договору, стороною якого є орган державної влади, орган місцевого самоврядування, підприємство, установа чи організація державної і комунальної форм власності, здійснюється державною мовою.

Технічна і проектна документація затверджується органами державної влади, органами місцевого самоврядування за умови, що вона виготовлена державною мовою.

2. Мова технічної і проектної документації, що виготовляється за договором з іноземцем, особою без громадянства або юридичною особою, створеною за законодавством іншої країни, може визначатися умовами договору про виготвлення документації або будь-яким іншим способом за згодою сторін.

Стаття 32. Державна мова у сфері реклами

1. Мовою реклами в Україні є державна мова.

2. У друкованих засобах масової інформації, що видаються однією з офіційних мов Європейського Союзу, допускається розміщення реклами тією мовою, якою видається такий друкований засіб масової інформації.

3. Мовою реклами на телебаченні і радіо є державна мова.

Мовою реклами, що розповсюджується телерадіоорганізаціями закордонного мовлення, телерадіоорганізаціями, які здійснюють мовлення однією або кількома офіційними мовами Європейського Союзу, поряд з державною мовою можуть бути офіційні мови Європейського Союзу.

Особливості використання в рекламі кримськотатарської мови, інших мов корінних народів, національних меншин України встановлюються законом щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин України.

Стаття 33. Державна мова у сфері охорони здоров'я

1. Мовою у сфері охорони здоров'я, медичної допомоги та медичного обслуговування є державна мова.

2. На прохання особи, яка звертається за наданням медичної допомоги чи послуг з медичного обслуговування, її персональне обслуговування може здійснюватися також іншою мовою, прийнятною для сторін.

3. Заклади охорони здоров'я складають документи, які стосуються стану здоров'я пацієнтів, державною мовою.

4. Мовою актів, які регулюють діяльність закладів охорони здоров'я, діловодства та документообігу, є державна мова.

5. Заклади охорони здоров'я використовують у своїх документах медичну термінологію відповідно до стандартів, визначених Національною комісією зі стандартів державної мови.

6. Маркування лікарських засобів та медичних виробів, а також тексти інструкцій про їх застосування, виконуються державною мовою. Маркування лікарських засобів та медичних виробів, що підлягають закупівлі спеціалізованою організацією, яка здійснює закупівлі, на виконання угоди щодо закупівлі між центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, і відповідною спеціалізованою організацією, яка здійснює закупівлі, та тексти інструкцій щодо їх застосування можуть бути виконані мовою оригіналу.

{Статтю 33 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 114-IX від 19.09.2019}

7. Маркування лікарських засобів, медичних виробів, які підлягають закупівлі відповідно до угод щодо закупівлі, укладених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, із спеціалізованими організаціями, які здійснюють закупівлі, визначеними відповідно до Закону України "Про публічні закупівлі", а також інструкції про застосування таких лікарських засобів, медичних виробів виконуються до 31 березня 2022 року мовою оригіналу.

{Статтю 33 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 531-IX від 17.03.2020}

8. Маркування лікарських засобів та медичних виробів, які закуповуються особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України, а також інструкції про застосування та короткі характеристики таких лікарських засобів та медичних виробів можуть викладатися мовою оригіналу (мовою, відмінною від державної), за умови забезпечення постачальником супроводу кожної упаковки лікарського засобу чи медичного виробу, що ввозиться на територію України, копією засвідченого підписом заявника або уповноваженого ним представника (для лікарських засобів), або уповноваженого представника (для медичних виробів) перекладу тексту маркування та інструкції про застосування і короткої характеристики такого лікарського засобу або медичного виробу державною мовою, у випадках, передбачених законом.

{Статтю 33 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 531-IX від 17.03.2020 - зміни діють до 31 березня 2022 року}

9. У разі везення на територію України незареєстрованого лікарського засобу з метою постачання за результатами закупівлі, проведеної особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я за кошти державного бюджету, або закупівлі, проведеної із залученням особи, уповноваженої на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, за кошти місцевих бюджетів, маркування, а також інструкція про застосування такого лікарського засобу та коротка характеристика такого лікарського засобу можуть викладатися мовою оригіналу (мовою, відмінною від державної), за умови забезпечення постачальником супроводу кожної упаковки лікарського засобу, що ввозиться, копією засвідченого підписом уповноваженої на це особи центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, перекладу тексту маркування та інструкції про застосування/короткої характеристики лікарського засобу державною мовою.

{Статтю 33 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 531-IX від 17.03.2020}

Стаття 34. Державна мова у сфері спорту

1. Спортивні заходи, у тому числі міжнародні, проводяться в Україні державною мовою.

Спеціальні іншомовні терміни, що вживаються в окремих видах спорту, можуть використовуватися без перекладу.

2. Інформаційні та інші оголошення під час проведення спортивного заходу виконуються державною мовою. Під час міжнародних заходів такі оголошення можуть дублюватися іншими мовами.

3. Вхідні квитки для відвідування спортивних змагань, інша інформаційна продукція про спортивні змагання виготовляються державною мовою. Написи на вхідних квитках на міжнародні спортивні змагання, інша інформаційна продукція про міжнародні спортивні змагання можуть також дублюватися іншими мовами.

Стаття 35. Державна мова у сфері телекомунікацій та поштового зв'язку

1. Мовою послуг у сфері телекомунікацій та поштового зв'язку в Україні є державна мова.

2. Адреси відправника та одержувача поштових відправлень і повідомлень, що пересилаються в межах України, виконуються державною мовою.

3. Міжнародні поштові відправлення та повідомлення, які передаються через телекомунікаційні мережі загального користування, обробляються із застосуванням мов, визначених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 36. Державна мова у сфері транспорту

1. Послуги у сфері транспорту в Україні надаються державною мовою.

2. У всіх видах пасажирського транспорту, на залізничних вокзалах, автовокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах мовою інформації, оголошень, повідомлень, написів, довідкових служб є державна мова. У разі потреби ця інформація може дублюватися англійською мовою, а в міжнародному пасажирському сполученні також офіційною мовою (мовами) країни, сполучення з якою здійснює відповідний транспортний засіб.

3. Мовою обслуговування пасажирів у транспорті є державна мова. На прохання пасажирів його індивідуальне обслуговування може здійснюватися іншою мовою, прийнятною для сторін.

4. Мовою диспетчерських служб та зв'язку на всіх видах транспорту є державна мова, крім випадків використання іншої мови відповідно до умов міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

5. Назви аеропортів, портів, станцій, зупинок, власні назви транспортних засобів подаються державною мовою за правилами українського правопису. Поряд з державною мовою зазначені назви можуть передаватися за допомогою літер латинської абетки відповідно до звучання державною мовою. У назвах аеропортів можуть застосовуватися спеціальні ідентифікатори (коди), що складаються з літер латинської абетки і присвоюються аеропортам міжнародними організаціями.

Стаття 37. Державна мова у сфері діловодства, документообігу, листування і звітності громадських об'єднань, політичних партій та інших юридичних осіб

1. Мовою листування громадських об'єднань, політичних партій та інших юридичних осіб, зареєстрованих в Україні, з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної і комунальної форм власності в Україні є державна мова.

2. Зареєстровані в Україні громадські об'єднання, політичні партії та інші юридичні особи ухвалюють статутні документи та рішення, надсилають статистичну інформацію, податкову та іншу звітність до органів державної влади чи органів місцевого самоврядування державною мовою.

Стаття 38. Державна мова у зверненнях до громадських об'єднань, політичних партій та інших юридичних осіб

1. Кожна особа має право звертатися державною мовою усно чи письмово до зареєстрованих в Україні громадських об'єднань, політичних партій та інших юридичних осіб зі зверненнями. Громадські об'єднання, політичні партії та інші юридичні особи, зареєстровані в Україні, на звернення, викладені державною мовою, надають відповідь державною мовою відповідно до Закону України "Про звернення громадян".

2. Зареєстровані в Україні громадські об'єднання, політичні партії та інші юридичні особи можуть також брати до розгляду звернення іншими мовами.

Розділ VI

ЗАСТОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ У ВЛАСНИХ НАЗВАХ ТА ІМЕНАХ

Стаття 39. Назви органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування

1. Власною назвою єдиного органу законодавчої влади в Україні є "Верховна Рада України". Ця назва передається іншими мовами шляхом транслітерації слів - "Верховна Рада" за допомогою літер відповідного алфавіту згідно із звучанням українською мовою та перекладу слова "України" відповідною мовою.

Держава сприяє запровадженню в інших мовах назви "Верховна Рада України" відповідно до вимог абзацу першого цієї частини.

2. Офіційні назви органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності виконуються державною мовою.

3. Написи офіційних назв органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності на печатках, штампах, штемпелях, офіційних бланках і вивісках виконуються державною мовою.

4. Поряд з державною мовою офіційні назви органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності можуть позначатися англійською мовою. На вивісках та офіційних бланках назви, виконані англійською мовою, подаються з правого боку або внизу.

Особливості виконання органами місцевого самоврядування, комунальними підприємствами своєї назви кримськотатарською мовою, іншими мовами корінних народів, мовами національних меншин України встановлюються законом щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин України.

Стаття 40. Державна мова в іменах

1. Прізвища, імена та по батькові громадян України виконуються державною мовою відповідно до правил українського правопису, передаються шляхом транслітерації за допомогою літер відповідного алфавіту згідно із звучанням державною мовою та не перекладаються іншими мовами.

2. Фізична особа має право на транскрибований запис її прізвища, імені та по батькові відповідно до своєї національної традиції.

Стаття 41. Застосування державної мови в географічних назвах та назвах об'єктів топоніміки

1. Географічні назви, а також назви скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів та інших об'єктів топоніміки населених пунктів виконуються державною мовою.

2. Назви об'єктів топоніміки не перекладаються іншими мовами, а передаються в офіційних документах, засобах масової інформації, картографічних, довідкових, енциклопедичних, навчальних та інших виданнях за допомогою літер відповідного алфавіту згідно із звучанням державною мовою.

3. Назви географічних об'єктів та об'єктів топоніміки, розташованих на території інших держав, а також географічних об'єктів та об'єктів топоніміки, на які не поширюються суверенітет та юрисдикція будь-якої держави, при використанні в Україні подаються державною мовою у транскрипції з мови оригіналу з урахуванням особливостей української фонетики та правопису. Якщо такий географічний об'єкт, об'єкт топоніміки має назву українського походження, то така назва може застосовуватися замість або поряд з іншомовною. В офіційних документах назви українського походження надається перевага.

4. Написи на дорожніх знаках, вивісках та інших показниках назв географічних об'єктів та об'єктів топоніміки на території України подаються державною мовою. На показниках назв географічних об'єктів та об'єктів топоніміки поряд з назвою державною мовою може розміщуватися її латиноалфавітний відповідник. Напис латинськими літерами має бути меншим та розміщуватися з правого боку або внизу.

Стаття 42. Мова торговельних марок

1. Торговельні марки (знаки для товарів і послуг) використовуються у тому вигляді, в якому їм надана правова охорона.

Розділ VII

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАНДАРТІВ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ

Стаття 43. Національна комісія зі стандартів державної мови

1. Опрацювання та утвердження стандартів української мови як державної здійснює Національна комісія зі стандартів державної мови (далі - Комісія).

2. Завданням Комісії є збереження та розвиток державної мови через встановлення стандартів державної мови і методів перевіряння рівня володіння державною мовою, необхідного для набуття громадянства чи зайняття визначених законами посад.

3. Комісія є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через міністра, який очолює центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки (далі - міністр).

4. Комісія є юридичною особою, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, самостійний баланс та рахунки в органах Державної казначейської служби України, має відокремлене майно, яке є об'єктом права державної власності та перебуває в його оперативному управлінні.

5. Повноваження Комісії визначаються цим Законом.

6. Комісія має офіційний веб-сайт, який є офіційним джерелом інформації про роботу Комісії.

Стаття 44. Повноваження Національної комісії зі стандартів державної мови

1. Комісія має такі повноваження:

1) напрацьовує з урахуванням пропозицій та висновків Інституту української мови Національної академії наук України, інших наукових та освітніх установ і затверджує стандарти державної мови, зокрема:

а) правопис української мови та зміни до нього;

б) українську термінологію;

в) стандарти транскрибування і транслітерації;

2) затверджує вимоги до рівнів володіння державною мовою для набуття громадянства України;

3) затверджує вимоги до рівнів володіння державною мовою особами, визначеними частинами першою і другою статті 9 цього Закону;

4) затверджує порядок перевірки рівня володіння державною мовою;

- 5) затверджує форму державного сертифіката;
  - 6) подає у встановленому законом порядку пропозиції Кабінету Міністрів України про внесення змін до законодавства, пов'язані із забезпеченням стандартів державної мови;
  - 7) затверджує завдання для проведення іспиту на рівень володіння державною мовою;
  - 8) організовує іспити для визначення рівня володіння державною мовою та призначає спеціально уповноважені державною установи (організації), які проводять іспити;
  - 9) видає державні сертифікати;
  - 10) веде Реєстр державних сертифікатів про рівень володіння державною мовою (далі - Реєстр) та є його адміністратором;
  - 11) розробляє та подає у встановленому законом порядку на розгляд Кабінету Міністрів України проект Порядку проведення іспитів з метою перевірки рівня володіння державною мовою;
  - 12) здійснює інші повноваження, визначені цим Законом.
2. Рішення Комісії є обов'язковими до виконання на всій території України і можуть бути оскаржені в судовому порядку.
3. Комісія під час напрацювання стандартів української термінології в різних галузях сприяє застосуванню українських слів, словосполучень і термінів замість іншомовних.

Стаття 45. Склад Національної комісії зі стандартів державної мови

1. Комісія є колегіальним органом у складі дев'яти членів.
2. Міністр вносить до Кабінету Міністрів України подання щодо призначення членами Комісії осіб із числа кандидатів, запропонованих центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику, Національною академією наук України, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну мовну політику, центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.
3. Кабінет Міністрів України призначає на посаду членів Комісії з числа осіб, запропонованих міністром, не пізніше місячного строку з дня внесення відповідних подань.
Член Комісії призначається на посаду та звільняється з посади рішенням Кабінету Міністрів України.
4. На посаду члена Комісії може бути призначений громадянин України, який на момент призначення (обрання) досяг 30 років, володіє державною мовою, має науковий ступінь доктора філософії в галузі філології за однією з таких спеціальностей: українська мова, загальне мовознавство, перекладознавство та здатний за своїми освітнім і професійним рівнями виконувати відповідні посадові обов'язки.
5. Член Комісії не може:
  - 1) мати представницький мандат;
  - 2) займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю (крім викладацької, наукової і творчої діяльності);
  - 3) входити до складу органу управління чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку.
6. Строк повноважень члена Комісії становить шість років.
Повноваження члена Комісії, строк повноважень якого закінчився, припиняються з моменту прийняття відповідного рішення Кабінетом Міністрів України.

Одна і та сама особа може бути членом Комісії не більше ніж два строки поспіль.

7. Повноваження члена Комісії достроково припиняються Кабінетом Міністрів України за поданням міністра в разі:

- 1) подання ним особистої заяви про складення повноважень члена Комісії;
- 2) наявності медичного висновку про неможливість виконувати обов'язки за станом здоров'я;
- 3) порушення ним вимог щодо несумісності;
- 4) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;
- 5) припинення його громадянства України;
- 6) визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим;
- 7) його смерті.

8. Члени Комісії є державними службовцями.

Стаття 46. Голова Національної комісії зі стандартів державної мови

1. Керівником Комісії є її Голова, який обирається Комісією з числа її членів.
2. Голова Комісії:
  - 1) представляє Комісію у зносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями;
  - 2) головує на засіданнях Комісії;
  - 3) підписує протоколи засідань Комісії;
  - 4) підписує рішення Комісії.

Стаття 47. Порядок роботи Національної комісії зі стандартів державної мови

1. Комісія працює у формі засідань. Засідання Комісії скликає Голова Комісії за власною ініціативою або на вимогу не менше ніж трьох членів Комісії. Засідання Комісії проводяться не рідше ніж двічі на місяць.

Якщо Голова Комісії на вимогу її членів не скликав засідання Комісії протягом двох днів з моменту висловлення такої вимоги, такі члени Комісії скликають її засідання самостійно, належно повідомивши про це інших членів Комісії.

2. Порядок проведення засідань Комісії визначається регламентом, який затверджується більшістю голосів членів Комісії та не може суперечити цьому Закону.

3. Засідання Комісії є повноважним, якщо на ньому присутня більш як половина членів від її складу, визначеного цим Законом.

4. Рішення Комісії вважається прийнятим, якщо за нього проголосували не менше п'яти її членів.

5. Члени Комісії в період між засіданнями здійснюють повноваження відповідно до рішення Комісії.

6. Організаційне, інформаційно-довідкове та інше забезпечення діяльності Комісії здійснює її апарат.

Положення про апарат Комісії та його структуру, а також положення про самостійні структурні підрозділи апарату затверджуються Комісією. гранична чисельність працівників апарату Комісії затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням Голови Комісії.

Керівник апарату та його заступники призначаються та звільняються Комісією.

Стаття 48. Документи, що підтверджують рівень володіння державною мовою, та іспит на рівень володіння державною мовою

1. Рівень володіння державною мовою підтверджує:

- 1) державний сертифікат;
- 2) витяг з Реєстру, що підтверджує видачу особі державного сертифіката та містить відомості, передбачені цією статтею;
- 3) документ про повну загальну середню освіту у випадках, визначених частиною третьою статті 10 цього Закону.

2. Іспит на рівень володіння державною мовою організує та проводить Комісія. Перевірка та оцінювання результатів іспиту здійснюються апаратом Комісії.

Комісія своїм рішенням може делегувати повноваження з проведення іспиту на рівень володіння державною мовою та/або з перевірки та оцінювання результатів іспиту спеціально уповноваженій державою установі (організації), що проводить зовнішнє незалежне оцінювання відповідно до Закону України "Про освіту". Результати такого іспиту можуть бути оскаржені до Комісії відповідно до частини дев'ятої цієї статті.

3. Порядок проведення іспиту на рівень володіння державною мовою розробляється Комісією та затверджується Кабінетом Міністрів України.

4. Об'єктивність іспиту на рівень володіння державною мовою забезпечується завчасною публікацією інформації про програми, строки та порядок проведення іспитів, дотриманням єдиних вимог до процедури його проведення, підбором завдань, незалежністю іспитових комісій, єдиними критеріями оцінювання.

5. Завдання для іспиту на рівень володіння державною мовою затверджує Комісія.

До участі в розробці завдань Комісія має право залучати наукові та освітні установи, у тому числі Інститут української мови Національної академії наук України.

6. Складення іспиту на рівень володіння державною мовою передбачає виконання усних та письмових завдань. Комісія може встановити особливі вимоги для складення іспиту особами з порушенням зору, слуху, мовлення.

7. З метою отримання державного сертифіката вперше або підвищення підтвердженого рівня володіння державною мовою особа може повторно складати іспит на рівень володіння державною мовою необмежену кількість разів, але не частіше одного разу на чотири місяці.

8. Складення іспиту на рівень володіння державною мовою для громадян України є безкоштовним.

9. Результати іспиту на рівень володіння державною мовою, проведеного відповідно до абзацу другого частини другої цієї статті, можуть бути оскаржені до Комісії.

Порядок оскарження результатів іспиту та розгляду скарг затверджується рішенням Комісії.

Рішення про встановлення результатів іспиту та рішення Комісії за результатами розгляду відповідних скарг можуть бути оскаржені до суду.

10. Комісія видає особі державний сертифікат за умови, якщо за результатами складення іспиту на рівень володіння державною мовою особа підтвердила володіння державною мовою на одному з рівнів, визначених статтею 11 цього Закону.

Результати іспиту встановлюються не пізніше 15 календарних днів від дати складення іспиту. Запис про видачу державного сертифіката заноситься Комісією до Реєстру не пізніше наступного дня після встановлення результатів іспиту. Державний сертифікат вважається виданим у момент внесення до Реєстру відповідного запису.

Якщо запис до Реєстру не був внесений упродовж трьох календарних днів від дати встановлення рівня володіння державною мовою, який надає право на отримання відповідного державного сертифіката, такий державний сертифікат вважається виданим.

Порядок ведення Реєстру визначається Кабінетом Міністрів України.

11. Державний сертифікат діє безстроково.

12. Державний сертифікат може бути анульованим за рішенням суду, прийнятим за позовом Комісії. Підставою для анулювання державного сертифіката є допущені під час складення іспиту порушення за умови, що ці порушення мали істотний характер і призвели до прийняття неправильного по суті рішення про видачу державного сертифіката.

13. Доступ до інформації, що міститься у Реєстрі (прізвище, ім'я, по батькові власника державного сертифіката, рівень володіння державною мовою, серійний номер і дата видачі державного сертифіката), є відкритим онлайн на офіційному веб-сайті Комісії.

14. Фінансування заходів з проведення іспиту на рівень володіння державною мовою здійснюється за рахунок коштів державного бюджету в установленому законом порядку.

15. Особа, яка склала іспит на рівень володіння державною мовою, має право ознайомитися зі своєю іспитовою роботою після її перевірки та отримати засвідчену копію цієї роботи. Порядок видачі засвідчених копій виконаних іспитових робіт встановлює Комісія.

Розділ VIII

ЗАХИСТ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ

Стаття 49. Уповноважений із захисту державної мови

1. З метою сприяння функціонуванню української мови як державної у сферах суспільного життя, визначених цим Законом, на всій території України діє Уповноважений із захисту державної мови (далі - Уповноважений).

2. Завданнями Уповноваженого є:

1) захист української мови як державної;
2) захист права громадян України на отримання державною мовою інформації та послуг у сферах суспільного життя, визначених цим Законом, на всій території України і усунення перешкод та обмежень у користуванні державною мовою.

3. Уповноважений є посадовою особою, статус якої визначається цим Законом.

Уповноважений здійснює свою діяльність незалежно від інших державних органів та посадових осіб.

4. З метою реалізації покладених на нього завдань Уповноважений здійснює такі повноваження:

1) подає Кабінету Міністрів України пропозиції щодо забезпечення ефективної реалізації державної політики, спрямованої на захист державної мови, всебічний розвиток і функціонування державної мови у сферах суспільного життя, визначених цим Законом, на всій території України, сприяння задоволенню мовних потреб українців, які проживають за межами України;

2) забезпечує моніторинг виконання законодавства про державну мову, державних цільових програм забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної;

3) розглядає скарги фізичних і юридичних осіб на дії та бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій всіх форм власності, інших юридичних і фізичних осіб щодо дотримання вимог законодавства про державну мову;

4) спрямовує до Комісії з питань вищого корпусу державної служби, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій подання про проведення службових розслідувань, а також притягнення до дисциплінарної відповідальності посадових осіб, винних у порушенні законодавства про державну мову, що є обов'язковими до розгляду;

5) складає протоколи та застосовує стягнення у випадках, встановлених законом;

6) здійснює контроль за виконанням повноважень його представниками відповідно до частини шостої цієї статті;

7) затверджує форму акта про результати здійснення контролю за застосуванням державної мови, а також форму протоколу та постанови, зазначених у статті 57 цього Закону.

5. Уповноважений щороку готує і не пізніше 1 травня року, наступного за звітним, подає Кабінету Міністрів України та представляє громадськості річний публічний звіт про свою діяльність і про стан дотримання цього Закону разом з висновками

та рекомендаціями Рахункової палати, наданими за результатами здійснення заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) діяльності Уповноваженого, та інформацією про стан виконання відповідних рекомендацій. Одночасно з поданням річного звіту Уповноважений розміщує його на своєму офіційному веб-сайті для відкритого доступу, в тому числі у формі відкритих даних відповідно до Закону України "Про доступ до публічної інформації".

6. Уповноважений здійснює свої повноваження безпосередньо. Для забезпечення виконання повноважень Уповноважений призначає представників. Представник Уповноваженого є працівником секретаріату Уповноваженого і здійснює повноваження, визначені цим Законом, за місцезнаходженням секретаріату або в іншому місці, визначеному Уповноваженим.

Акти і протоколи, складені представником Уповноваженого, направляються Уповноваженому.

Стаття 50. Призначення та звільнення Уповноваженого із захисту державної мови

1. Уповноваженого призначає на посаду та звільняє з посади Кабінет Міністрів України.

2. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, керівник центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику, та керівник центрального органу виконавчої влади у сфері державної мовної політики подають Кабінету Міністрів України по одній кандидатурі на посаду Уповноваженого.

3. Подання кандидатур на посаду Уповноваженого закінчується за три місяці, що передують закінченню строку повноважень, на який було призначено Уповноваженого. У разі дострокового припинення повноважень Уповноваженого кандидатури подаються впродовж 30 днів з дня дострокового припинення.

4. Кандидатом на посаду Уповноваженого може бути рекомендовано громадянина України віком не молодше 35 років на день подання, який має вищу освіту, володіє державною мовою та англійською мовою, має досвід правозахисної діяльності або досвід діяльності із захисту державної мови та здатний за своїми діловими і моральними якостями, освітнім і професійним рівнями виконувати відповідні посадові обов'язки.

5. Кандидатом на посаду Уповноваженого не може бути рекомендовано особу, яка:

1) була притягнута до відповідальності за порушення вимог цього Закону;

2) брала участь у спробах запровадження офіційної багатомовності всупереч Конституції України і встановленій конституційній процедурі.

6. Кабінет Міністрів України розглядає всі кандидатури на посаду Уповноваженого та ухвалює рішення щодо призначення на посаду Уповноваженого впродовж одного засідання.

7. Перед розглядом кожний із кандидатів на посаду Уповноваженого має право виступити перед членами Кабінету Міністрів України.

8. Кандидати на посаду Уповноваженого не можуть бути присутніми під час обговорення та голосування їхніх кандидатур членами Кабінету Міністрів України.

9. Кабінет Міністрів України ухвалює рішення стосовно призначення на посаду Уповноваженого відкритим голосуванням членів Кабінету Міністрів України особисто.

10. Кабінет Міністрів України призначає на посаду Уповноваженого кандидата, який набрав найбільшу кількість голосів.

11. Кабінет Міністрів України призначає Уповноваженого строком на п'ять років. Після закінчення цього строку повноваження Уповноваженого припиняються з моменту прийняття відповідного рішення Кабінетом Міністрів України. Особа може бути призначена на посаду Уповноваженого повторно. Особа не може обіймати посаду Уповноваженого втретє.

12. Повноваження Уповноваженого припиняються Кабінетом Міністрів України достроково у разі:

1) подання ним особистої заяви про складення повноважень Уповноваженого;

2) наявності медичного висновку про неможливість виконувати обов'язки за станом здоров'я;

3) порушення ним вимог щодо несумісності;

4) притягнення його до відповідальності за порушення вимог цього Закону;

5) його участі у спробах запровадження офіційної багатомовності всупереч Конституції України і встановленій конституційній процедурі;

6) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;

7) припинення його громадянства України;

8) визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим;

9) його смерті.

13. Уповноважений не є державним службовцем.

Стаття 51. Вимоги щодо несумісності з посадою Уповноваженого із захисту державної мови

1. Уповноважений не може:

1) мати представницький мандат;

2) займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики зі спорту);

3) входити до складу органу управління чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку;

4) бути членом політичної партії.

Стаття 52. Секретаріат Уповноваженого із захисту державної мови

1. Для забезпечення діяльності Уповноваженого утворюється секретаріат. Секретаріат Уповноваженого здійснює організаційне, експертно-аналітичне, правове, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності Уповноваженого.

2. Положення про секретаріат Уповноваженого затверджує Уповноважений.

3. Структуру секретаріату Уповноваженого затверджує Уповноважений, а штатний розпис та кошторис - керівник секретаріату Уповноваженого за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики.

4. Керівник та працівники секретаріату Уповноваженого є державними службовцями, призначаються на посаду та звільняються з посади в порядку, передбаченому Законом України "Про державну службу".

Стаття 53. Захист державної мови як невіддільного елементу конституційного ладу

1. З метою захисту державної мови від публічного приниження чи зневажання, від навмисного спотворення державної мови в офіційних документах і текстах, зокрема навмисного застосування її з порушенням стандартів державної мови, а також від нехтування вимогами обов'язкового застосування державної мови, визначеними законом, Уповноважений:

1) здійснює державний контроль за застосуванням державної мови органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної і комунальної форм власності, їхніми посадовими та службовими особами, а також громадськими об'єднаннями, політичними партіями та іншими юридичними особами, їхніми посадовими особами;

2) надає висновки і рекомендації органам державної влади, органам влади Автономної Республіки Крим та органам місцевого самоврядування в Україні щодо застосування української мови як державної в їхній діяльності;

3) оприлюднює висновки про ознаки публічного приниження чи зневажання державної мови в публічних виступах посадових осіб органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування в Україні, підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності, громадських об'єднань, політичних партій та інших юридичних осіб, а також посадових осіб іноземних держав;

4) подає пропозиції Кабінету Міністрів України щодо внесення змін до законодавства щодо захисту державної мови.

2. Для здійснення передбачених цією статтею повноважень Уповноважений за потреби залучає працівників Національної поліції, центрального органу виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту прав споживачів, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, працівників місцевих державних адміністрацій, інших органів державної влади.

Порядок взаємодії Уповноваженого з органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування затверджується Кабінетом Міністрів України.

Порядок взаємодії Уповноваженого з Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення затверджується спільним рішенням Уповноваженого та Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.

Стаття 54. Захист прав людини щодо застосування державної мови у сферах суспільного життя, визначених цим Законом

1. Кожна особа має право звернутися до Уповноваженого, інших органів, уповноважених здійснювати захист і контроль щодо застосування державної мови, зі скаргою про порушення вимог цього Закону та щодо усунення перешкод та обмежень у користуванні державною мовою.

2. Особа може оскаржити до Уповноваженого рішення, дії або бездіяльність органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності, їхніх посадових і службових осіб та працівників, якщо:

1) нормативно-правовий акт чи правовий акт індивідуальної дії органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування був прийнятий та/або офіційно оприлюднений іншою мовою, ніж державна, всупереч вимогам цього Закону або якщо особа вмотивовано вважає, що мова, якою складено такий акт, не відповідає стандартам державної мови і це зроблено навмисно;

2) у судовому процесі застосовувалася інша мова, ніж державна, крім випадків, визначених цим Законом та процесуальними кодексами;

3) судові рішення було складено іншою мовою, ніж державна, або якщо особа вмотивовано вважає, що мова, якою складено таке рішення, не відповідає стандартам державної мови і це зроблено навмисно;

4) акт, що регулює діяльність органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності, був прийнятий іншою мовою, ніж державна, всупереч вимогам цього Закону або якщо особа вмотивовано вважає, що мова, якою складено такий акт, не відповідає стандартам державної мови і це зроблено навмисно;

5) у відповідь на свої письмові звернення (пропозиції, зауваження, заяви, клопотання, скарги чи інші письмові звернення) особа отримала документ іншою мовою, ніж державна, всупереч вимогам цього Закону або якщо особа вмотивовано вважає, що мова, якою складено такий документ, не відповідає стандартам державної мови і це зроблено навмисно;

6) посадова чи службова особа або працівник органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації державної і комунальної форм власності відмовилися застосувати державну мову в спілкуванні з особою, що скаржиться;

7) під час засідань, заходів чи зустрічей в органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, на державних і комунальних підприємствах, в установах та організаціях державної і комунальної форм власності застосовувалася інша мова, ніж державна, всупереч вимогам цього Закону;

8) підприємства, установи та організації державної та комунальної форм власності, їхні посадові особи або працівники відмовилися надати інформацію про товари та послуги державною мовою.

3. Особа може оскаржити до Уповноваженого рішення, дії або бездіяльність громадських об'єднань, політичних партій, інших юридичних осіб, їхніх посадових осіб та працівників, якщо:

1) акт, що регулює діяльність громадських об'єднань, політичних партій, інших юридичних осіб і стосується прав особи, був прийнятий іншою мовою, ніж державна, всупереч вимогам цього Закону або якщо особа вмотивовано вважає, що мова, якою складено такий акт, не відповідає стандартам державної мови і це зроблено навмисно;

2) у відповідь на свої письмові звернення (пропозиції, зауваження, заяви, клопотання, скарги чи інші письмові звернення) особа отримала документ іншою мовою, ніж державна, всупереч вимогам цього Закону або якщо особа вмотивовано вважає, що мова, якою складено такий документ, не відповідає стандартам державної мови;

3) посадова особа або працівник громадського об'єднання, політичної партії чи іншої юридичної особи відмовилися застосувати державну мову в спілкуванні з особою, що скаржиться;

4) юридична особа, її посадова особа або працівник відмовилися надати інформацію про товари, роботи або послуги державною мовою.

4. Особа може звернутися до Уповноваженого з інших підстав.

5. Скарги подаються Уповноваженому протягом шести місяців з дня виявлення заявником порушення.

6. Уповноважений не розглядає тих звернень, які розглядаються судами, зупиняє вже розпочатий розгляд, якщо заінтересована особа подала позов, заяву або скаргу до суду.

Стаття 55. Розгляд скарг Уповноваженим

1. У скарзі має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання особи, викладено суть скарги. Письмова скарга повинна бути підписана заявником із зазначенням дати. В електронній скарзі також має бути зазначено електронну поштову адресу, на яку заявникові може бути надіслано відповідь, або відомості про інші засоби зв'язку з ним. Застосування підпису під час надсилання електронного звернення не вимагається.

2. Секретаріат Уповноваженого в день надходження скарги реєструє її і подає на розгляд Уповноваженому.

3. Уповноважений упродовж 10 робочих днів з дня надходження скарги ознайомлюється з інформацією, що міститься в ній. За результатами ознайомлення Уповноважений може ухвалити рішення про:

1) здійснення мовної експертизи в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

2) здійснення контролю за застосуванням державної мови;

3) залишення скарги без розгляду.

4. За результатами розгляду скарги Уповноважений повідомляє заявника про результати розгляду його скарги.

5. Уповноважений своїм умотивованим рішенням залишає скаргу без розгляду та повертає її заявнику, якщо:

1) на рішення, дії або бездіяльність, наведені у скарзі, не поширюється дія цього Закону;

2) скарга стосується випадків дотримання стандартів державної мови під час публічних виступів посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

- 3) наведені у скарзі факти вже були предметом розгляду і щодо них Уповноважений ухвалив рішення;
- 4) скарга щодо дотримання стандартів державної мови не містить обґрунтування;
- 5) фактичні обставини, зазначені у скарзі, є предметом судового розгляду щодо порушення вимог цього Закону.
6. Скарги, які не відповідають вимогам частини першої цієї статті, не підлягають розгляду та вирішенню.
7. Строк розгляду скарги становить 30 робочих днів від дня ухвалення рішення про здійснення мовної експертизи чи вжиття попередніх заходів контролю за застосуванням державної мови. Уповноважений може подовжити строк розгляду скарги, про що невідкладно повідомляє заявника, але не більше ніж на 30 робочих днів.

8. Рішення, дії чи бездіяльність Уповноваженого можуть бути оскаржені до суду.

Стаття 56. Здійснення державного контролю за застосуванням державної мови

1. Уповноважений здійснює державний контроль за застосуванням державної мови у випадку, визначеному частиною третьою статті 55 цього Закону, а також за власною ініціативою.

Предметом здійснення державного контролю за застосуванням державної мови є дотримання визначених цим Законом вимог застосування державної мови.

Порядок здійснення державного контролю за застосуванням державної мови органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання, іншими юридичними особами та їх посадовими особами встановлюється цим Законом.

2. Уповноважений, його представник під час здійснення державного контролю за застосуванням державної мови має право:

- 1) одержувати на свою вимогу копії документів та іншу інформацію, що стосується предмета контролю, необхідну для здійснення контролю за застосуванням державної мови;
- 2) безперешкодно відвідувати органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, бути присутнім на їх засіданнях з дотриманням вимог закону;
- 3) одержувати на свою вимогу копії документів та іншу інформацію, що стосується предмета контролю, від громадських об'єднань, політичних партій, інших юридичних осіб.

3. Органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації державної і комунальної форм власності, а також громадські об'єднання, політичні партії, інші юридичні особи на вимогу Уповноваженого, його представника впродовж 30 днів від дня надходження відповідного запиту надають копії документів, а також іншу інформацію, що стосується предмета контролю, крім інформації, яка визначена законом як інформація з обмеженим доступом.

Якщо відповідний суб'єкт, зазначений в абзаці першому цієї частини, без установлених законом підстав відмовив у наданні або не надав у визначений цим Законом строк відповідних копій документів чи інформації, Уповноважений, його представник повторно звертається до такого суб'єкта. У разі повторної відмови у наданні або повторного ненадання відповідних копій документів чи інформації Уповноважений застосовує стягнення відповідно до закону.

4. Уповноважений, його представник за результатами здійснення контролю за застосуванням державної мови складає акт про результати здійснення контролю за застосуванням державної мови.

5. Акт про результати здійснення контролю за застосуванням державної мови повинен містити таку інформацію:

- 1) місце складення акта;
- 2) дата складення акта;
- 3) ім'я або найменування особи, стосовно якої здійснено контроль за застосуванням державної мови;
- 4) підстави здійснення контролю за застосуванням державної мови;
- 5) опис фактів, виявлених під час здійснення контролю за застосуванням державної мови;
- 6) висновок про дотримання або недотримання (порушення) визначених законом вимог обов'язкового застосування державної мови;
- 7) прізвище, ім'я, по батькові Уповноваженого чи його представника, який склав акт.

6. У разі фіксації актом про результати здійснення контролю за застосуванням державної мови факту порушення органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування, підприємством, установою та організацією, іншим суб'єктом господарювання незалежно від форми власності, а також громадським об'єднанням, політичною партією вимог щодо обов'язкового застосування державної мови, встановлених статтями 12-23, 25-29, 31-42 цього Закону, Уповноважений, його представник складає на підставі такого акта протокол.

Стаття 57. Порядок накладення штрафів на суб'єктів господарювання за порушення закону щодо застосування державної мови у сфері обслуговування споживачів

1. У разі порушення суб'єктом господарювання, що провадить господарську діяльність на території України, вимог, встановлених статтею 30 цього Закону, Уповноважений, його представник складає акт про результати здійснення контролю за застосуванням державної мови, оголошує такому суб'єкту попередження та вимогу усунути порушення протягом 30 днів від дати складення акта, про що зазначається в акті.

Такий акт повинен відповідати вимогам, встановленим частиною п'ятою статті 56 цього Закону. Копія акта надається відповідному суб'єкту господарювання.

У разі повторного протягом року порушення вимог, встановлених статтею 30 цього Закону, Уповноважений, його представник складає протокол.

2. Протокол за результатами здійснення заходу державного контролю за застосуванням державної мови складається у двох примірниках. Один примірник протоколу вручається суб'єкту господарювання або його представнику, другий зберігається в Уповноваженого. Форма протоколу затверджується Уповноваженим.

3. У протоколі зазначаються:

- 1) дата і місце його складення;
  - 2) посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол;
  - 3) відомості про суб'єкта господарювання;
  - 4) дата, місце та суть правопорушення;
  - 5) інші відомості, необхідні для вирішення справи.
4. Протокол про правопорушення підписується особою, яка його склала, та суб'єктом господарювання, який притягається до відповідальності за порушення, або його представником.

У разі відмови від підписання протоколу суб'єктом господарювання, який притягається до відповідальності за порушення, або його представником у протоколі робиться відповідний запис. Зазначені особи мають право надати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, які додаються до нього, а також зазначити мотиви своєї відмови від підписання протоколу.

5. Справи про порушення суб'єктом господарювання, що провадить господарську діяльність на території України, вимог цього Закону розглядає Уповноважений на підставі відповідних актів про результати здійснення контролю за застосуванням

державної мови, інших матеріалів, зібраних Уповноваженим або його представником під час здійснення контролю або під час розгляду питання, пояснень суб'єкта господарювання та доданих ним документів.

6. Постанова про накладення штрафів виноситься Уповноваженим, якщо за наслідками розгляду справи встановлені порушення норм цього Закону. Форма постанови про накладення штрафів затверджується Уповноваженим.

За повторне протягом року порушення вимог, встановлених статтею 30 цього Закону, Уповноважений накладає на суб'єктів господарювання, що провадять господарську діяльність на території України, штраф у розмірі від трьохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Справа про накладення штрафу розглядається за участю представника суб'єкта господарювання. У разі його відсутності справу може бути розглянуто лише у випадку, якщо, незважаючи на своєчасне повідомлення суб'єкта господарювання про місце і час розгляду справи, але не пізніше ніж за три дні до початку розгляду справи, від нього не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи.

7. Постанова про накладення штрафу складається у двох примірниках. Перший примірник залишається в Уповноваженого, другий примірник у триденний строк після її прийняття надсилається суб'єкту господарювання або видається його представнику під розписку.

8. Суб'єкт господарювання перераховує суму штрафу до державного бюджету у п'ятнадцятиденний строк після отримання постанови, про що протягом трьох днів письмово повідомляє Уповноваженого із зазначенням номера і дати платіжного доручення. У разі оскарження постанови штраф повинен бути сплачений не пізніше ніж через 15 днів після повідомлення про залишення скарги без задоволення.

9. Постанова про накладення штрафу обов'язкова для виконання суб'єктом господарювання.

У разі невиконання зазначеної постанови сума штрафу стягується в установленому законом порядку.

Не може бути виконана постанова про накладення штрафу, якщо її не було звернуто до виконання протягом строку, встановленого Законом України "Про виконавче провадження".

10. Постанову про накладення штрафу за порушення закону у сфері застосування державної мови може бути оскаржено суб'єктом господарювання до суду.

Розділ IX

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності через два місяці з дня його опублікування, крім:

частин другої та третьої статті 7 та частин другої та третьої статті 10 цього Закону, які набирають чинності через два роки з дня набрання чинності цим Законом;

частини другої статті 13, яка набирає чинності одночасно з набранням чинності рішенням Національної комісії зі стандартів державної мови про затвердження стандартів української правничої термінології;

частини третьої статті 21 цього Закону, яка набирає чинності з 1 січня 2030 року;

частин другої - шостої статті 22 цього Закону, які набирають чинності через один рік з дня набрання чинності цим Законом;

частин другої - шостої, восьмої статті 23 цього Закону, які набирають чинності через два роки з дня набрання чинності цим Законом;

статті 25 цього Закону, яка набирає чинності через тридцять місяців з дня набрання чинності цим Законом для друкованих засобів масової інформації загальнодержавної і регіональної сфер розповсюдження і через шістьдесят місяців з дня набрання чинності цим Законом для друкованих засобів масової інформації місцевої сфери розповсюдження;

статті 26 цього Закону, яка набирає чинності через два роки з дня набрання чинності цим Законом;

частин другої та шостої статті 27 цього Закону, які набирають чинності через три роки з дня набрання чинності цим Законом;

статті 30 цього Закону, яка набирає чинності через вісімнадцять місяців з дня набрання чинності цим Законом;

статті 31 цього Закону, яка набирає чинності через один рік з дня набрання чинності цим Законом;

статті 32 цього Закону, яка набирає чинності через шість місяців з дня набрання чинності цим Законом;

частин третьої - п'ятої статті 33 цього Закону, які набирають чинності через один рік з дня набрання чинності цим Законом;

частини п'ятої статті 36 цього Закону, яка набирає чинності через один рік з дня набрання чинності цим Законом;

статті 37 цього Закону, яка набирає чинності через один рік з дня набрання чинності цим Законом;

статей 55, 56 і 57 цього Закону, які набирають чинності через шість місяців з дня призначення Уповноваженого із захисту державної мови;

підпунктів 8, 13, 14, 19, 20, 21, 25, абзаців п'ятого - дев'ятого підпункту 28, підпунктів 29, 32, 33, підпункту "а" підпункту 34, підпунктів 36, 37, 40, 41, 42, 43, 44 пункту 7 цього розділу, які набирають чинності через два роки з дня набрання чинності цим Законом;

підпункту 1 пункту 7 цього розділу, який набирає чинності через три роки з дня набрання чинності цим Законом;

підпункту 2 пункту 7 цього розділу, який набирає чинності через тридцять місяців з дня набрання чинності цим Законом для друкованих засобів масової інформації загальнодержавної і регіональної сфер розповсюдження і через шістьдесят місяців з дня набрання чинності цим Законом для друкованих засобів масової інформації місцевої сфери розповсюдження;

підпункту 17 пункту 7 цього розділу, який набирає чинності через шість місяців з дня набрання чинності цим Законом;

підпункту 24 пункту 7 цього розділу, який набирає чинності через п'ять років з дня набрання чинності цим Законом.

2. Дія частини другої статті 10 цього Закону не поширюється на осіб, які на момент набрання нею чинності обіймають посади, передбачені частиною першою статті 9 цього Закону.

У разі якщо після набрання чинності частиною другою статті 10 цього Закону особа, передбачена абзацом першим цього пункту, претендує на обрання чи призначення на посади, передбачені частиною першою статті 9 цього Закону, така особа підтверджує рівень володіння державною мовою в порядку, визначеному цим Законом.

3. Стаття 21 цього Закону застосовується з урахуванням тих особливостей, що особи, які належать до корінних народів, національних меншин України і розпочали здобуття загальної середньої освіти до 1 вересня 2018 року мовою відповідного корінного народу чи відповідної національної меншини України (крім осіб, визначених абзацом другим цього пункту), продовжують здобувати таку освіту до 1 вересня 2020 року відповідно до правил, які існували до набрання чинності цим Законом, з поступовим збільшенням кількості навчальних предметів, що вивчаються українською мовою.

Особи, які належать до національних меншин України, мови яких є офіційними мовами Європейського Союзу, і розпочали здобуття загальної середньої освіти до 1 вересня 2018 року мовою відповідної національної меншини України, до 1 вересня 2023 року продовжують здобувати таку освіту відповідно до правил, які існували до набрання чинності цим Законом, з поступовим збільшенням кількості навчальних предметів, що вивчаються українською мовою.

4. До завершення тимчасової окупації частини території України одним із завдань цього Закону є сприяння вивченню української мови громадянами України, які проживають на тимчасово окупованій території України, визначеній згідно з законом.

5. Під час формування складу Національної комісії зі стандартів державної мови та призначення Уповноваженого із захисту державної мови вперше після набрання чинності цим Законом особи, які претендують на зайняття цих посад, підтверджують свій рівень володіння державною мовою відповідно до вимог Закону України "Про державну службу".

6. Положення останнього речення абзацу другої частини шостої статті 23 цього Закону не застосовуються до фільмів (в тому числі серіалів, анімаційних та документальних фільмів), вперше оприлюднених до набрання чинності частиною шостою статті 23 цього Закону.

7. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) у Кодексі України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., додаток до № 51, ст. 1122):

а) доповнити статтями 188⁻⁵² і 188⁻⁵³ такого змісту:

"Стаття 188⁻⁵². Порухення закону щодо функціонування і застосування української мови як державної"

Порухення вимог Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" щодо застосування державної мови під час засідань, заходів, зустрічей і робочого спілкування, в актах, діловодстві та документообігу в органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим і органах місцевого самоврядування, на державних і комунальних підприємствах, в установах та організаціях, інших суб'єктах господарювання державної і комунальної форми власності, у судочинстві та діловодстві у судах України, в органах правопорядку, розвідувальних органах, державних органах спеціального призначення з правоохоронними функціями, на державному кордоні України, у процесі виборів та референдумів, у міжнародних договорах України -

тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або попередження, якщо порушення вчинене вперше.

Порухення вимог Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" щодо застосування державної мови у сфері освіти, науки, культури, книговидання, у користувацьких інтерфейсах комп'ютерних програм та веб-сайтів, у сфері інформації для загального ознайомлення, публічних заходів, технічної і проектної документації, реклами, охорони здоров'я, спорту, телекомунікацій та поштового зв'язку, транспорту -

тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або попередження, якщо порушення вчинене вперше.

Порухення вимог Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" щодо застосування державної мови друкованими засобами масової інформації -

тягнуть за собою накладення штрафу від чотирьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або попередження, якщо порушення вчинене вперше.

Інші, ніж визначені частинами першою - третьою цієї статті, порушення Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" щодо порядку застосування державної мови -

тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або попередження, якщо порушення вчинене вперше.

Повторне протягом року вчинення порушення з числа зазначених у частинах першій - четвертій цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до семисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

"Стаття 188⁻⁵³. Невиконання законних вимог Уповноваженого із захисту державної мови під час здійснення ним державного контролю за застосуванням державної мови"

Повторне невиконання законних вимог Уповноваженого із захисту державної мови під час здійснення ним державного контролю за застосуванням державної мови -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян";

б) главу 17 доповнити статтею 244⁻²⁴ такого змісту:

"Стаття 244⁻²⁴. Уповноважений із захисту державної мови"

Уповноважений із захисту державної мови розглядає справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням законодавства у сфері застосування державної мови та невиконанням законних вимог представника Уповноваженого із захисту державної мови (статті 188⁻⁵², 188⁻⁵³);

в) у частині другій статті 255:

абзац перший після цифр "244⁻²³" доповнити цифрами "244⁻²⁴";

доповнити пунктом 24 такого змісту:

"24) представники Уповноваженого із захисту державної мови (статті 188⁻⁵², 188⁻⁵³);

2) частину першу статті 4 Закону України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 1, ст. 1) замінити двома новими частинами такого змісту:

"Видання друкованих засобів масової інформації, зареєстрованих в Україні, здійснюється державною мовою.

Застосування мов у друкованих засобах масової інформації визначає Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної".

У зв'язку з цим частину другу вважати частиною третьою;

3) частину другу статті 3 Закону України "Про нотаріат" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 39, ст. 383; 2013 р., № 33, ст. 436) після слів "володіє державною мовою" доповнити словами "відповідно до рівня, визначеного Законом України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

4) Закон України "Про транспорт" (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 51, ст. 446 із наступними змінами) доповнити статтею 4⁻¹ такого змісту:

"Стаття 4⁻¹. Мова послуг на транспорті"

Мовою послуг на транспорті в Україні є державна мова.

Застосування мов у сфері транспорту визначає Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

5) статтю 3 Закону України "Про інформаційні агентства" (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 13, ст. 83; 2013 р., № 23, ст. 218) викласти в такій редакції:

"Стаття 3. Мова продукції інформаційних агентств"

Інформаційні агентства згідно із законодавством України поширюють свою продукцію державною, а також іншими мовами, дотримуючись загальноновизначених етично-моральних норм слововживання";

6) статтю 6 Закону України "Про звернення громадян" (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 47, ст. 256) викласти в такій редакції:

"Стаття 6. Мова звернень і рішень та відповідей на них"

Застосування мов у сфері звернень громадян і рішень та відповідей на них визначає Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

7) статтю 4 Закону України "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 49, ст. 299; 2013 р., № 23, ст. 218) викласти в такій редакції:

"Стаття 4. Мова поширення інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування

Інформація про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування поширюється державною та іншими мовами в порядку, встановленому Законом України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

8) частину другу статті 5 Закону України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" (Відомості Верховної Ради України, 1998 р., № 20, ст. 99; 2013 р., № 14, ст. 89) після слів "володіє державною мовою" доповнити словами "відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови";

9) у Законі України "Про кінематографію" (Відомості Верховної Ради України, 1998 р., № 22, ст. 114; 2012 р., № 12-13, ст. 78; 2013 р., № 23, ст. 218; 2015 р., № 18, ст. 131):

а) статтю 6 викласти в такій редакції:

"Стаття 6. Мова у галузі кінематографії

Застосування мов у галузі кінематографії здійснюється відповідно до Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

б) частину другу статті 14 викласти в такій редакції:

"Застосування державної та інших мов при розповсюдженні та демонструванні фільмів визначаються Законом України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

в) абзац третій частини третьої статті 15 викласти в такій редакції:

"наявності у фільмі матеріалів (висловлювань, дій тощо), які пропагують війну, насильство, жорстокість, фашизм і неофашизм, спрямовані на ліквідацію незалежності України, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, приниження нації, приниження чи зневажання державної мови, неповагу до національних і релігійних святих, приниження особистості, що пропагують невігластво, неповагу до батьків, а також наркоманію, токсикоманію, алкоголізм та інші шкідливі звички; фільми порнографічного характеру, що підтверджується висновком експертної комісії з питань розповсюдження і демонстрування фільмів";

10) частину першу статті 7 Закону України "Про загальну середню освіту" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 28, ст. 230; 2013 р., № 23, ст. 218; 2018 р., № 43, ст. 345) замінити двома новими частинами такого змісту:

"Мовою загальної середньої освіти в Україні є державна мова.

Застосування мов у загальній середній освіті визначається законами України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" та "Про освіту".

У зв'язку з цим частину другу вважати частиною третьою;

11) статтю 7 Закону України "Про позашкільну освіту" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 46, ст. 393; 2013 р., № 23, ст. 218) викласти в такій редакції:

"Стаття 7. Мова (мови) навчання і виховання у позашкільній освіті

1. Мовою позашкільної освіти є державна мова.

2. Застосування мов у позашкільній освіті визначає Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

12) статтю 13 Закону України "Про Збройні Сили України" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 48, ст. 410) викласти в такій редакції:

"Стаття 13. Мова у Збройних Силах України

Мовою Збройних Сил України є державна мова.

Мовою статутів, документації, діловодства, команд, навчання, виховних заходів, іншого статутного спілкування та службової діяльності у Збройних Силах України є державна мова";

13) пункт 5 частини другої статті 9 Закону України "Про громадянство України" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 13, ст. 65) викласти в такій редакції:

"5) володіння державною мовою відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови";

14) частину другу статті 5 Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 33, ст. 175; 2013 р., № 23, ст. 218) викласти в такій редакції:

"На посаду можуть бути призначені особи, які мають відповідну освіту і професійну підготовку, володіють державною мовою відповідно до рівня, визначеного Законом України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

15) статтю 10 Закону України "Про дошкільну освіту" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 49, ст. 259; 2013 р., № 23, ст. 218) викласти в такій редакції:

"Стаття 10. Мова (мови) у дошкільній освіті

1. Мовою дошкільної освіти є державна мова.

2. Застосування мов у дошкільній освіті визначають закони України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" та "Про освіту";

16) статтю 4 Закону України "Про поштовий зв'язок" (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 6, ст. 39; 2013 р., № 23, ст. 218) викласти в такій редакції:

"Стаття 4. Мова у сфері надання послуг поштового зв'язку

Мовою поштового зв'язку в Україні є державна мова.

Застосування мов у поштовому зв'язку визначає Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

17) статтю 6 Закону України "Про рекламу" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 8, ст. 62; 2013 р., № 23, ст. 218) викласти в такій редакції:

"Стаття 6. Мова реклами

1. Мовою реклами є державна мова.

2. Об'єкти права інтелектуальної власності у рекламі використовуються мовою, якою їм наданий правовий захист відповідно до законодавства про охорону прав інтелектуальної власності.

3. Особливості використання у рекламі мов корінних народів і національних меншин України визначаються законом, що регулює порядок реалізації прав корінних народів, національних меншин України";

18) статтю 7 Закону України "Про телекомунікації" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 12, ст. 155; 2013 р., № 23, ст. 218) викласти в такій редакції:

"Стаття 7. Застосування мов у сфері телекомунікацій

1. Мовою послуг у сфері телекомунікацій в Україні є державна мова.

2. Застосування мов у сфері телекомунікацій визначає Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

{Підпункт 19 пункту 7 розділу IX втратив чинність на підставі Кодексу № 396-IX від 19.12.2019}

20) частину першу статті 7 Закону України "Про Центральну виборчу комісію" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 36, ст. 448) доповнити словами "відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови";

21) абзац перший частини першої статті 7 Закону України "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 16, ст. 265; 2006 р., № 18, ст. 155) після слів "володіють державною мовою" доповнити словами "відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови";

22) статтю 6 Закону України "Про географічні назви" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 27, ст. 360; 2013 р., № 23, ст. 218; 2014 р., № 6-7, ст. 80) викласти в такій редакції:

"Стаття 6. Унормування географічних назв

Географічні назви виконуються державною мовою.

Застосування мов у географічних назвах визначає Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

23) у частині першій статті 4 Закону України "Про захист прав споживачів" (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 7, ст. 84; 2011 р., № 47, ст. 531; 2014 р., № 4, ст. 61):

пункт 4 викласти в такій редакції:

"4) необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію державною мовою про продукцію, її кількість, якість, асортимент, її виробника (виконавця, продавця) відповідно до Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

доповнити пунктом 4¹ такого змісту:

"4¹) обслуговування державною мовою відповідно до Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

24) у Законі України "Про телебачення і радіомовлення" (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 18, ст. 155 із наступними змінами):

а) частину другу статті 6 після абзацу четвертого доповнити новим абзацом такого змісту:

"приниження чи зневажання державної мови".

У зв'язку з цим абзаци п'ятий - чотирнадцятий вважати відповідно абзацами шостим - п'ятнадцятим;

б) частину п'яту статті 9 виключити;

в) у статті 10:

в абзаці першому частини другої та абзаці першому частини четвертої цифри і слово "75 відсотків" замінити цифрами і словом "90 відсотків";

в абзаці першому частини третьої цифри і слово "60 відсотків" замінити цифрами і словом "80 відсотків";

пункт "б" частини сьомої виключити;

25) у Законі України "Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим" (Відомості Верховної Ради України, 2007 р., № 14, ст. 168):

а) частину другу статті 1 доповнити словами "і володіє державною мовою відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови";

б) частину четверту статті 28 доповнити словами "відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови";

26) Закон України "Про прикордонний контроль" (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., № 6, ст. 46 із наступними змінами) доповнити статтею 7¹ такого змісту:

"Стаття 7¹. Мова на державному кордоні України

1. Мова контролю під час перетину державного кордону України визначається Законом України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

27) Закон України "Про фізичну культуру і спорт" (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., № 7, ст. 50 із наступними змінами) доповнити статтею 4¹ такого змісту:

"Стаття 4¹. Мова спортивних заходів

Застосування мов під час спортивних заходів визначає Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

28) у Регламенті Верховної Ради України, затвердженому Законом України "Про Регламент Верховної Ради України" (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., №№ 14-17, ст. 133; 2013 р., № 23, ст. 218):

а) у статті 2:

частину третю викласти в такій редакції:

"3. Мовою роботи Верховної Ради, її органів та посадових осіб є державна мова";

доповнити частинами п'ятою і шостою такого змісту:

"5. Іноземець або особа без громадянства може виступати на засіданнях Верховної Ради, її органів іншою мовою. Синхронний або послідовний переклад такого виступу державною мовою в обов'язковому порядку забезпечує Апарат Верховної Ради.

6. Промова чи її частина, виголошена іншою мовою, ніж державна, на засіданні Верховної Ради, комітету Верховної Ради, тимчасової спеціальної комісії чи тимчасової слідчої комісії Верховної Ради, подається у стенограмі відповідного засідання у перекладі державною мовою";

б) пункт 2 частини третьої статті 173 викласти в такій редакції:

"2) володіє державною мовою на рівні, встановленому Національною комісією зі стандартів державної мови";

29) частину другу статті 4 Закону України "Про Державний реєстр виборців" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 5, ст. 34) викласти в такій редакції:

"2. Для транслітерації прізвищ, імен, по батькові та інших власних назв застосовуються правила транслітерації, встановлені Національною комісією зі стандартів державної мови";

30) частину першу статті 5 Закону України "Про культуру" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 24, ст. 168; 2013 р., № 23, ст. 218; 2017 р., № 26, ст. 298) викласти в такій редакції:

"1. Порядок застосування мов у сфері культури визначають Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" та інші закони України";

31) статтю 8 Закону України "Про інформацію" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 32, ст. 313) викласти в такій редакції:

"Стаття 8. Мова інформації

1. Мову інформації визначають Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної", інші закони України та міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України";

32) частину першу статті 6 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 27, ст. 282) після слів "володіє державною мовою" доповнити словами "відповідно до рівня, визначеного згідно із Законом України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

33) у Законі України "Про Кабінет Міністрів України" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 13, ст. 222; 2018 р., № 36, ст. 272):

а) перше речення частини першої статті 7 доповнити словами "відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови";

б) частину п'яту статті 8 після абзацу восьмого доповнити новим абзацом такого змісту:

"8) Державний сертифікат про рівень володіння державною мовою, що відповідає рівню, визначеному Національною комісією зі стандартів державної мови".

У зв'язку з цим абзац дев'ятий вважати абзацом десятим;

34) у Законі України "Про вищу освіту" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 37-38, ст. 2004; 2017 р., № 38-39, ст. 380):

а) в абзаці першому частини першої статті 42 слово "вільно" виключити; після слів "володіти державною мовою" доповнити словами "відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови";

б) статтю 48 викласти в такій редакції:

"Стаття 48. Мова освітнього процесу у вищих навчальних закладах

1. Мовою освітнього процесу у вищих навчальних закладах є державна мова.

2. Застосування мов у вищих навчальних закладах визначають закони України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" та "Про освіту";

35) у Законі України "Про запобігання корупції" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 49, ст. 2056 із наступними змінами):

а) підпункт "а" пункту 1 частини першої статті 3 після слів "Уповноважений Верховної Ради України з прав людини" доповнити словами "Уповноважений із захисту державної мови";

б) примітку до статті 50 після слів "Уповноважений Верховної Ради України з прав людини" доповнити словами "Уповноважений із захисту державної мови, члени Національної комісії зі стандартів державної мови";

в) примітку до статті 56 після слів "Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" доповнити словами "Уповноваженого із захисту державної мови, члена Національної комісії зі стандартів державної мови";

36) частину першу статті 9 Закону України "Про місцеві вибори" (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 37-38, ст. 366) доповнити словами "та володіє державною мовою відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови";

37) у Законі України "Про Національну поліцію" (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 40-41, ст. 379 із наступними змінами):

а) частину першу статті 23 доповнити пунктом 31 такого змісту:

"31) на підставі відповідної постанови Уповноваженого із захисту державної мови вживає заходів для забезпечення здійснення Уповноваженим із захисту державної мови своїх повноважень, у тому числі сприяє збору фактичних даних про наявність або відсутність у діяч (бездіяльності) певних осіб ознак порушення вимог Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної".

Залучення працівників поліції здійснюється за вмотивованим зверненням Уповноваженого із захисту державної мови, в якому має зазначитися, які саме дії пропонується вчинити працівникам поліції. Таке звернення надсилається керівнику територіального органу поліції за місцем вчинення визначених у зверненні дій";

б) частину першу статті 49 доповнити словами "відповідно до рівня, визначеного згідно із Законом України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

38) у Законі України "Про електронну комерцію" (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 45, ст. 410):

а) частину першу статті 5 доповнити абзацом дванадцятим такого змісту:

"дотримання законодавства про державну мову";

б) статтю 7 доповнити частиною п'ятою такого змісту:

"5. Порядок застосування державної та інших мов у електронній комерції визначається Законом України "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

в) статтю 11 доповнити частиною чотирнадцятою такого змісту:

"14. Пропозиція укласти електронний договір (оферта), текст електронного договору, електронні повідомлення укладаються державною мовою. За бажанням покупця електронний договір може укладатися іншою мовою за згодою сторін";

39) розділ 1 Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 3, ст. 25 із наступними змінами) доповнити статтею 3⁻¹ такого змісту:

"Стаття 3⁻¹. Мова наукової та науково-технічної діяльності

1. Мовою у сфері наукової та науково-технічної діяльності є державна мова";

40) у Законі України "Про державну службу" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 4, ст. 43; 2017 р., № 35, ст. 376, № 45, ст. 405):

а) частину третю статті 3 доповнити пунктом 8⁻¹ такого змісту:

"8⁻¹) Уповноваженого із захисту державної мови";

б) частину першу статті 19 викласти в такій редакції:

"1. Право на державну службу мають повнолітні громадяни України, які володіють державною мовою відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови, та яким присвоєно ступінь вищої освіти не нижче:

1) магістра - для посад категорій "А" і "Б";

2) бакалавра, молодшого бакалавра - для посад категорії "В";

в) пункт 5 частини першої статті 25 викласти в такій редакції:

"5) копію Державного сертифіката про рівень володіння державною мовою (витяг з реєстру Державних сертифікатів про рівень володіння державною мовою), що підтверджує рівень володіння державною мовою, визначений Національною комісією зі стандартів державної мови";

41) частину першу статті 69 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 31, ст. 545) доповнити словами "відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови";

42) частину першу статті 7 Закону України "Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 51, ст. 833) після слів "володіє державною мовою" доповнити словами "відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови";

43) частину першу статті 6 Закону України "Про Вищу раду правосуддя" (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 7-8, ст. 50) після слів "володіє державною мовою" доповнити словами "відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови";

44) частину другу статті 4 Закону України "Про Єдиний державний реєстр військовозобов'язаних" (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 18, ст. 217) викласти в такій редакції:

"2. Для транслітерації прізвищ, імен, по батькові та інших власних назв застосовуються правила транслітерації, встановлені Національною комісією зі стандартів державної мови";

45) у пункті 3 розділу XII "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про освіту" (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 38-39, ст. 380):

а) підпункт 18 після слів та цифр "до 1 вересня 2018 року" доповнити словами та цифрами "мовою відповідного корінного народу чи відповідної національної меншини України (крім осіб, визначених підпунктом 19 цього пункту)";

б) доповнити підпунктом 19 такого змісту:

"19) особи, які належать до національних меншин України, мови яких є офіційними мовами Європейського Союзу, і розпочали здобуття загальної середньої освіти до 1 вересня 2018 року мовою відповідної національної меншини, до 1 вересня 2023 року продовжують здобувати таку освіту відповідно до правил, які існували до набрання чинності цим Законом, з поступовим збільшенням кількості навчальних предметів, що вивчаються українською мовою".

8. Кабінету Міністрів України:

1) протягом одного місяця з дня набрання чинності цим Законом внести на розгляд Верховної Ради України проект закону про внесення змін до Державного бюджету України на відповідний рік у частині фінансування забезпечення діяльності Національної комісії зі стандартів державної мови та Уповноваженого із захисту державної мови;

2) протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим Законом:

сформувані склад Національної комісії зі стандартів державної мови;

призначити Уповноваженого із захисту державної мови;

забезпечити в межах компетенції створення належних умов для функціонування Національної комісії зі стандартів державної мови та Уповноваженого із захисту державної мови;

3) протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом:

підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України проект закону щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин;

визначити заходи, спрямовані на реалізацію пункту 4 розділу IX цього Закону;

затвердити Державну програму сприяння опануванню державної мови відповідно до статті 5 цього Закону;

прийняти в межах компетенції Порядок проведення іспиту на рівень володіння державною мовою, Порядок здійснення контролю Уповноваженим із захисту державної мови за застосуванням державної мови органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, інші акти, необхідні для реалізації положень цього Закону;

затвердити Порядок здійснення контролю Уповноваженим із захисту державної мови за застосуванням державної мови органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування;

забезпечити переклад та опублікування державною мовою міжнародних договорів України, які не оприлюднювалися державною мовою станом на день набрання чинності цим Законом;

забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

9. Органам державної влади, органам влади Автономної Республіки Крим, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам та організаціям державної і комунальної форм власності у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом забезпечити приведення своїх нормативних актів у відповідність із цим Законом.

2. КОДЕКСИ УКРАЇНИ

КОДЕКС УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

від 07.12.1984 № 8073-X

(статті 1 - 212²⁰)

(Витяг)

Стаття 212². Порухення законодавства про державну таємницю

Порухення законодавства про державну таємницю, а саме:

1) недодержання встановленого законодавством порядку передачі державної таємниці іншій державі чи міжнародній організації;

2) засекречування інформації:

про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту;

про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, які сталися або можуть статися та загрожують безпеці громадян;

про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти та культури населення;

про факти порушень прав і свобод людини і громадянина;

про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб;

іншої інформації, яка відповідно до законів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не може бути засекречена;

3) безпідставне засекречування інформації;

4) надання грифа секретності матеріальним носіям конфіденційної або іншої таємної інформації, яка не становить державної таємниці, або ненадання грифа секретності матеріальним носіям інформації, що становить державну таємницю, а також безпідставне скасування чи зниження грифа секретності матеріальних носіїв секретної інформації;

5) порушення встановленого законодавством порядку надання допуску та доступу до державної таємниці;

6) невжиття заходів щодо забезпечення охорони державної таємниці та незабезпечення контролю за охороною державної таємниці;

7) провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, без отримання в установленому порядку спеціального дозволу на провадження такої діяльності, а також розміщення державних замовлень на виконання робіт, доведення мобілізаційних завдань, пов'язаних з державною таємницею, в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях, яким не надано спеціального дозволу на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею;

8) недодержання вимог законодавства щодо забезпечення охорони державної таємниці під час здійснення міжнародного співробітництва, прийому іноземних делегацій, груп, окремих іноземців та осіб без громадянства та проведення роботи з ними;

9) невиконання норм і вимог криптографічного та технічного захисту секретної інформації, внаслідок чого виникає реальна загроза порушення її конфіденційності, цілісності і доступності,-

тягне за собою накладення штрафу на громадян від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від тридцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення з числа передбачених частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -

тягне за собою накладення штрафу на громадян від тридцяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від п'ятдесяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 212² згідно із Законом № 1080-XIV від 21.09.99; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1703-IV від 11.05.2004, № 1180-VI від 19.03.2009, № 3775-VI від 22.09.2011}

Стаття 212³. Порухення права на інформацію та права на звернення

Неоприлюднення інформації, обов'язкове оприлюднення якої передбачено законами України "Про доступ до публічної інформації", "Про оцінку впливу на довкілля", "Про особливості доступу до інформації у сферах постачання електричної енергії, природного газу, тепlopостачання, централізованого постачання гарячої води, централізованого питного водопостачання та водовідведення", "Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років", "Про відкритість використання публічних коштів" та "Про запобігання корупції", -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порухення Закону України "Про доступ до публічної інформації", а саме: необґрунтоване віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом, ненадання відповіді на запит на інформацію, ненадання інформації, неправомірна відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання недостовірної інформації, -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порухення вимог Закону України "Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років", а саме необґрунтоване віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом, ненадання відповіді на запит на інформацію, ненадання інформації, неправомірна відмова в наданні інформації, неповне надання інформації, неповідомлення про подовження строку розгляду запиту, відстрочення розгляду запиту, крім випадків, визначених цим Законом, -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Обмеження доступу до інформації або віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом, якщо це прямо заборонено законом, -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від шістдесяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Неправомірна відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, у відповідь на адвокатський запит, запит кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, її палати або члена відповідно до Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ненадання доступу до судового рішення або матеріалів справи за заявою особи, а також інше порушення Закону України "Про доступ до судових рішень" -

тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Незаконна відмова у прийнятті та розгляді звернення, інше порушення Закону України "Про звернення громадян" -

тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Несвоєчасне внесення документів до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля згідно із Законом України "Про оцінку впливу на довкілля", обмеження доступу до інформації, внесеної до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля, -

тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, передбачених частинами першою - восьмою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від шістдесяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до тридцяти годин.

Неправомірною відмовою в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання недостовірної інформації на звернення Національної комісії з реабілітації, регіональної комісії з реабілітації відповідно до Закону України "Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років" -

тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Нерозкриття, порушення строків або порядку розкриття інформації у видобувних галузях відповідно до Закону України "Про забезпечення прозорості у видобувних галузях" -

тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти до шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 212³ згідно із Законом № 676-IV від 03.04.2003; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3262-IV від 22.12.2005, № 2938-VI від 13.01.2011, № 2939-VI від 13.01.2011, № 3207-VI від 07.04.2011, № 5076-VI від 05.07.2012; в редакції Закону № 1170-VII від 27.03.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 183-VIII від 11.02.2015; із змінами, внесеними згідно із Законами № 316-VIII від 09.04.2015, № 887-VIII від 10.12.2015, № 2059-VIII від 23.05.2017, № 2325-VIII від 13.03.2018, № 2545-VIII від 18.09.2018, № 140-IX від 02.10.2019}

Стаття 212⁵. Порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію

Порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, що призвело до розголошення такої інформації, -

тягне за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від шістдесяти до ста шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -

тягне за собою накладення штрафу на громадян від сорока до ста сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від ста шістдесяти до двохсот шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 212⁵ згідно із Законом № 1703-IV від 11.05.2004; із змінами, внесеними згідно із Законами № 3775-VI від 22.09.2011, № 1170-VII від 27.03.2014}

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ
від 5 квітня 2001 року № 2341-III
(Витяг)

Стаття 163. Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер

1. Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер, -

караються штрафом від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або щодо державних чи громадських діячів, **журналіста**, або вчинені службовою особою, або з використанням спеціальних засобів, призначених для негласного зняття інформації, - караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

Стаття 171. Перешкоджання законній професійній діяльності **журналістів**

1. Незаконне вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених журналістом матеріалів і технічних засобів, якими він користується у зв'язку із своєю професійною діяльністю, незаконна відмова у доступі журналіста до інформації, незаконна заборона висвітлення окремих тем, показу окремих осіб, критики суб'єкта владних повноважень, а так само будь-яке інше умисне перешкоджання здійсненню журналістом законної професійної діяльності -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Вплив у будь-якій формі на журналіста з метою перешкоджання виконанню ним професійних обов'язків або переслідування журналіста у зв'язку з його законною професійною діяльністю -

караються штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до чотирьох років.

3. Дії, передбачені частиною другою цієї статті, якщо вони були вчинені службовою особою з використанням свого службового становища або за попередньою змовою групою осіб, -

караються штрафом від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Стаття 182. Порушення недоторканності приватного життя

1. Незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу або незаконна зміна такої інформації, крім випадків, передбачених іншими статтями цього Кодексу, -

караються штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно, або якщо вони заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам особи, -

караються арештом на строк від трьох до шести місяців або обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

Примітка. *Істотною шкодою у цій статті, якщо вона полягає у заподіянні матеріальних збитків, вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.*

Публічне, у тому числі через засоби масової інформації, журналістів, громадські об'єднання, професійні спілки, повідомлення особою інформації про вчинення кримінального або іншого правопорушення, здійснене з дотриманням вимог закону, не є діями, передбаченими цією статтею, і не тягне за собою кримінальну відповідальність.

Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю

Умисні дії, спрямовані на отримання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю, з метою розголошення чи іншого використання цих відомостей, а також незаконне використання таких відомостей, якщо це спричинило істотну шкоду суб'єкту господарської діяльності, -

караються штрафом від трьох тисяч до восьми тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Публічне, у тому числі через засоби масової інформації, **журналістів**, громадські об'єднання, професійні спілки, повідомлення особою інформації про вчинення кримінального або іншого правопорушення, здійснене з дотриманням вимог закону, не є діями, передбаченими цією статтею, і не тягне за собою кримінальну відповідальність.

Розділ XV

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ АВТОРИТЕТУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН ТА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ

Стаття 345⁻¹. Погроза або насильство щодо журналіста

1. Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності -

карається виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Умисне заподіяння журналісту, його близьким родичам чи членам сім'ї побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Умисне заподіяння журналісту, його близьким родичам чи членам сім'ї тяжкого тілесного ушкодження у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

4. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені організованою групою, -

караються позбавленням волі на строк від семи до чотирнадцяти років.

Примітка. Під професійною діяльністю журналіста у цій статті та статтях 171, 347⁻¹, 348⁻¹ цього Кодексу слід розуміти систематичну діяльність особи, пов'язану із збиранням, одержанням, створенням, поширенням, зберіганням або іншим

використанням інформації з метою її поширення на невизначене коло осіб через друковані засоби масової інформації, телерадіоорганізації, інформаційні агентства, мережу Інтернет. Статус журналіста або його належність до засобу масової інформації підтверджується редакційним або службовим посвідченням чи іншим документом, виданим засобом масової інформації, його редакцією або професійною чи творчою спілкою журналістів.

Стаття 347⁻¹. Умисне знищення або пошкодження майна журналіста

1. Умисне знищення або пошкодження майна, що належить журналісту, його близьким родичам чи членам сім'ї, у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років.

2. Ті самі дії, вчинені шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом, або такі, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від шести до п'ятнадцяти років.

Стаття 348⁻¹. Посягання на життя журналіста

Вбивство або замах на вбивство журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності -

караються позбавленням волі на строк від дев'яти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Стаття 349⁻¹. Захоплення журналіста як заручника

Захоплення або тримання як заручника журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї з метою спонукання цього журналіста вчинити або утриматися від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заручника -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

Стаття 375. Постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови *{Статтю 375 визнано такою, що не відповідає Конституції України (є неконституційною), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 7-р/2020 від 11.06.2020}*

1. Постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Ті самі дії, що спричинили тяжкі наслідки або вчинені з корисливих мотивів, в інших особистих інтересах чи з метою перешкодження **законній професійній діяльності журналіста**, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ
від 16 січня 2003 року № 435-IV
(Витяг)

Стаття 23. Відшкодування моральної шкоди

1. Особа має право на відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її прав.

2. Моральна шкода полягає:

1) у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;
2) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів;

3) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна;

4) у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

{Пункт 4 частини другої статті 23 в редакції Закону № 3261-IV від 22.12.2005}

3. Якщо інше не встановлено законом, моральна шкода відшкодовується грошовими коштами, іншим майном або в інший спосіб.

{Абзац перший частини третьої статті 23 в редакції Закону № 590-IX від 13.05.2020}

Розмір грошового відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування, а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення. При визначенні розміру відшкодування враховуються вимоги розумності і справедливості.

4. Моральна шкода відшкодовується незалежно від майнової шкоди, яка підлягає відшкодуванню, та не пов'язана з розміром цього відшкодування.

5. Моральна шкода відшкодовується одноразово, якщо інше не встановлено договором або законом.

Стаття 177. Види об'єктів цивільних прав

1. Об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні і нематеріальні блага.

{Офіційне тлумачення положень статті 177 див. в Рішенні Конституційного Суду № 31-рп/2009 від 10.12.2009}

Стаття 200. Інформація

1. Інформацією є будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді.

{Частина перша статті 200 в редакції Закону № 2938-VI від 13.01.2011}

2. Суб'єкт відносин у сфері інформації може вимагати усунення порушень його права та відшкодування майнової і моральної шкоди, завданої такими правопорушеннями.

3. Порядок використання інформації та захисту права на неї встановлюється законом.

Стаття 258. Спеціальна позовна давність

1. Для окремих видів вимог законом може встановлюватися спеціальна позовна давність: скорочена або більш тривала порівняно із загальною позовною давністю.

2. Позовна давність в один рік застосовується, зокрема, до вимог:

1) про стягнення неустойки (штрафу, пені);

2) про спростування недостовірної інформації, поміщеної у засобах масової інформації.

У цьому разі позовна давність обчислюється від дня поміщення цих відомостей у засобах масової інформації або від дня, коли особа довідалася чи могла довідатися про ці відомості;

3) про переведення на співвласника прав та обов'язків покупця у разі порушення переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності (стаття 362 цього Кодексу);

4) у зв'язку з недоліками проданого товару (стаття 681 цього Кодексу);

5) про розірвання договору дарування (стаття 728 цього Кодексу);

6) у зв'язку з перевезенням вантажу, пошти (стаття 925 цього Кодексу);

7) про оскарження дій виконавця заповіту (стаття 1293 цього Кодексу);

8) про визнання недійсним рішення загальних зборів товариства.

{Частина другу статті 258 доповнено пунктом 8 згідно із Законом № 2275-VIII від 06.02.2018}

{Частина третю статті 258 виключено на підставі Закону № 4176-VI від 20.12.2011}

{Частина четверту статті 258 виключено на підставі Закону № 4176-VI від 20.12.2011}

5. Позовна давність у чотири роки застосовується за вимогами про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави.

{Статтю 258 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 263-IX від 31.10.2019}

Стаття 277. Спростування недостовірної інформації

1. Фізична особа, особисті немайнові права якої порушено внаслідок поширення про неї та (або) членів її сім'ї недостовірної інформації, має право на відповідь, а також на спростування цієї інформації.

2. Право на відповідь, а також на спростування недостовірної інформації щодо особи, яка померла, належить членам її сім'ї, близьким родичам та іншим заінтересованим особам.

{Частина третю статті 277 виключено на підставі Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

4. Спростування недостовірної інформації здійснюється особою, яка поширила інформацію.

Поширювачем інформації, яку подає посадова чи службова особа при виконанні своїх посадових (службових) обов'язків, вважається юридична особа, у якій вона працює.

Якщо особа, яка поширила недостовірну інформацію, невідома, фізична особа, право якої порушено, може звернутися до суду із заявою про встановлення факту недостовірності цієї інформації та її спростування.

{Абзац третій частини четвертої статті 277 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3261-IV від 22.12.2005}

5. Якщо недостовірна інформація міститься у документі, який прийняла (видала) юридична особа, цей документ має бути відкликаний.

6. Фізична особа, особисті немайнові права якої порушено у друкованих або інших засобах масової інформації, має право на відповідь, а також на спростування недостовірної інформації у тому ж засобі масової інформації в порядку, встановленому законом.

Якщо відповідь та спростування у тому ж засобі масової інформації є неможливими у зв'язку з його припиненням, така відповідь та спростування мають бути оприлюднені в іншому засобі масової інформації, за рахунок особи, яка поширила недостовірну інформацію.

Спростування недостовірної інформації здійснюється незалежно від вини особи, яка її поширила.

Фізична особа, особисті немайнові права якої порушено внаслідок повідомлення викривачем інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України "Про запобігання корупції" через зовнішні канали повідомлення в порядку, передбаченому Законом України "Про запобігання корупції", має право на відповідь.

{Частина шосту статті 277 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 198-IX від 17.10.2019}

7. Спростування недостовірної інформації здійснюється у такий же спосіб, у який вона була поширена.

Стаття 278. Заборона поширення інформації, якою порушуються особисті немайнові права

1. Якщо особисте немайнове право фізичної особи порушене у газеті, книзі, кінофільмі, теле-, радіопередачі тощо, які готуються до випуску у світ, суд може заборонити розповсюдження відповідної інформації.

2. Якщо особисте немайнове право фізичної особи порушене в номері (випуску) газети, книзі, кінофільмі, теле-, радіопередачі тощо, які випущені у світ, суд може заборонити (припинити) їх розповсюдження до усунення цього порушення, а якщо усунення порушення неможливе, - вилучити тираж газети, книги тощо з метою його знищення.

{Стаття 278 в редакції Закону № 3261-IV від 22.12.2005}

Стаття 286. Право на таємницю про стан здоров'я

1. Фізична особа має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при її медичному обстеженні.

2. Забороняється вимагати та подавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи лікування фізичної особи.

3. Фізична особа зобов'язана утримуватися від поширення інформації, зазначеної у частині першій цієї статті, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків або з інших джерел.

4. Фізична особа може бути зобов'язана до проходження медичного огляду у випадках, встановлених законодавством.

Стаття 296. Право на використання імені

1. Фізична особа має право використовувати своє ім'я у всіх сферах своєї діяльності.

2. Використання імені фізичної особи в літературних та інших творах, крім творів документального характеру, як персонажа (дійової особи) допускається лише за її згодою, а після її смерті - за згодою її дітей, вдови (вдівця), а якщо їх немає, - батьків, братів та сестер.

{Частина друга статті 296 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3261-IV від 22.12.2005}

3. Використання імені фізичної особи з метою висвітлення її діяльності або діяльності організації, в якій вона працює чи навчається, що ґрунтується на відповідних документах (звіти, стенограми, протоколи, аудіо-, відеозаписи, архівні матеріали тощо), допускається без її згоди.

4. Ім'я фізичної особи, яка затримана, підозрюється чи обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, або особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може бути використане (обнародоване) лише в разі набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо неї або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення та в інших випадках, передбачених законом.

{Частина четверта статті 296 в редакції Закону № 3261-IV від 22.12.2005; із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013}

5. Ім'я потерпілого від правопорушення може бути обнародоване лише за його згодою.

6. Ім'я учасника цивільного спору, який стосується особистого життя сторін, може бути використане іншими особами лише за його згодою.

7. Використання початкової літери прізвища фізичної особи у засобах масової інформації, літературних творах не є порушенням її права.

Стаття 302. Право на інформацію

1. Фізична особа має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію.

Збирання, зберігання, використання і поширення інформації про особисте життя фізичної особи без її згоди не допускаються, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

2. Фізична особа, яка поширює інформацію, зобов'язана переконатися в її достовірності.

Фізична особа, яка поширює інформацію, отриману з офіційних джерел (інформація органів державної влади, органів місцевого самоврядування, звіти, стенограми тощо), не зобов'язана перевіряти її достовірність та не несе відповідальності в разі її спростування.

Фізична особа, яка поширює інформацію, отриману з офіційних джерел, зобов'язана робити посилання на таке джерело.

{Стаття 302 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3261-IV від 22.12.2005}

Стаття 303. Право на особисті папери

1. Особисті папери (документи, фотографії, щоденники, інші записи, особисті архівні матеріали тощо) фізичної особи є її власністю.

2. Ознайомлення з особистими паперами, їх використання, зокрема шляхом опублікування, допускаються лише за згодою фізичної особи, якій вони належать.

3. Якщо особисті папери фізичної особи стосуються особистого життя іншої особи, для їх використання, у тому числі шляхом опублікування, потрібна згода цієї особи.

4. У разі смерті фізичних осіб, визначених частинами другою і третьою цієї статті, особисті папери можуть бути використані, у тому числі шляхом опублікування, лише за згодою їхніх дітей, вдови (вдівця), а якщо їх немає, - батьків, братів та сестер.

Стаття 304. Розпорядження особистими паперами

1. Фізична особа, якій належать особисті папери, може усно або у письмовій формі розпорядитися ними, у тому числі і на випадок своєї смерті.

Стаття 305. Право на ознайомлення з особистими паперами, які передані до фонду бібліотек або архівів

1. Фізична особа має право вільно ознайомлюватися і використовувати, зокрема шляхом опублікування, будь-які особисті папери, передані до фонду бібліотек або архівів, з додержанням прав фізичних осіб, визначених частинами третьою та четвертою статті 303 цього Кодексу, якщо інше не встановлено договором, на підставі якого були передані особисті папери.

Стаття 306. Право на таємницю кореспонденції

1. Фізична особа має право на таємницю листування, телеграм, телефонних розмов, телеграфних повідомлень та інших видів кореспонденції.

Листи, телеграми тощо є власністю адресата.

2. Листи, телеграми та інші види кореспонденції можуть використовуватися, зокрема шляхом опублікування, лише за згодою особи, яка направила їх, та адресата.

Якщо кореспонденція стосується особистого життя іншої фізичної особи, для її використання, зокрема шляхом опублікування, потрібна згода цієї особи.

3. У разі смерті фізичної особи, яка направила кореспонденцію, і адресата використання кореспонденції, зокрема шляхом її опублікування, можливе лише за згодою фізичних осіб, визначених частиною четвертою статті 303 цього Кодексу.

У разі смерті фізичної особи, яка направила кореспонденцію, і адресата, а також у разі смерті фізичних осіб, визначених частиною четвертою статті 303 цього Кодексу, кореспонденція, яка має наукову, художню, історичну цінність, може бути опублікована в порядку, встановленому законом.

4. Кореспонденція, яка стосується фізичної особи, може бути долучена до судової справи лише у разі, якщо в ній містяться докази, що мають значення для вирішення справи. Інформація, яка міститься в такій кореспонденції, не підлягає розголошенню.

5. Порушення таємниці кореспонденції може бути дозволено судом у випадках, встановлених законом, з метою запобігання кримінальному правопорушенню чи під час кримінального провадження, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо.

{Частина п'ята статті 306 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI від 13.04.2012, № 720-IX від 17.06.2020}

Стаття 307. Захист інтересів фізичної особи при проведенні фото-, кіно-, теле- та відеозйомок

1. Фізична особа може бути знята на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку лише за її згодою. Згода особи на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку припускається, якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру.

2. Фізична особа, яка погодилася на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку, може вимагати припинення їх публічного показу в тій частині, яка стосується її особистого життя. Витрати, пов'язані з демонтажем виставки чи запису, відшкодовуються цією фізичною особою.

3. Знімання фізичної особи на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку, в тому числі таємне, без згоди особи може бути проведене лише у випадках, встановлених законом.

Стаття 308. Охорона інтересів фізичної особи, яка зображена на фотографіях та в інших художніх творах

1. Фотографія, інші художні твори, на яких зображено фізичну особу, можуть бути публічно показані, відтворені, розповсюджені лише за згодою цієї особи, а в разі її смерті - за згодою осіб, визначених частиною четвертою статті 303 цього Кодексу.

Згода, яку дала фізична особа, зображена на фотографії, іншому художньому творі, може бути після її смерті відкликана особами, визначеними частиною четвертою статті 303 цього Кодексу. Витрати особи, яка здійснювала публічний показ, відтворення чи розповсюдження фотографії, іншого художнього твору, відшкодовуються цими особами.

2. Якщо фізична особа позувала авторові за плату, фотографія, інший художній твір може бути публічно показаний, відтворений або розповсюджений без її згоди.

Фізична особа, яка позувала авторові фотографії, іншого художнього твору за плату, а після її смерті - її діти та вдова (вдівець), батьки, брати та сестри можуть вимагати припинення публічного показу, відтворення чи розповсюдження фотографії, іншого художнього твору за умови відшкодування автору або іншій особі пов'язаних із цим збитків.

3. Фотографія може бути розповсюджена без дозволу фізичної особи, яка зображена на ній, якщо це викликано необхідністю захисту її інтересів або інтересів інших осіб.

Стаття 309. Право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості

1. Фізична особа має право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості.

2. Фізична особа має право на вільний вибір сфер, змісту та форм (способів, прийомів) творчості.

Цензура процесу творчості та результатів творчої діяльності не допускається.

Стаття 418. Поняття права інтелектуальної власності

1. Право інтелектуальної власності - це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом.

2. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається цим Кодексом та іншим законом.

3. Право інтелектуальної власності є непорушним. Ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом.

Стаття 419. Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності

1. Право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного.

2. Перехід права на об'єкт права інтелектуальної власності не означає переходу права власності на річ.

3. Перехід права власності на річ не означає переходу права на об'єкт права інтелектуальної власності.

Стаття 420. Об'єкти права інтелектуальної власності

1. До об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать:

- літературні та художні твори;
- комп'ютерні програми;
- компіляції даних (бази даних);

виконання;
 фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення;
 наукові відкриття;
 винаходи, корисні моделі, промислові зразки;
 компонування напівпровідникових виробів;
{Абзац дев'ятої частини першої статті 420 в редакції Закону № 111-IX від 19.09.2019}
 раціоналізаторські пропозиції;
 сорти рослин, породи тварин;
 комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення;
 комерційні тасмниці.

Стаття 421. Суб'єкти права інтелектуальної власності

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до цього Кодексу, іншого закону чи договору.

Стаття 422. Підстави виникнення (набуття) права інтелектуальної власності

1. Право інтелектуальної власності виникає (набувається) з підстав, встановлених цим Кодексом, іншим законом чи договором.

Стаття 423. Особисті немайнові права інтелектуальної власності

1. Особистими немайними правами інтелектуальної власності є:
 1) право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта права інтелектуальної власності;
 2) право перешкоджати будь-якому посяганням на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності;
 3) інші особисті немайнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.
 2. Особисті немайнові права інтелектуальної власності належать творцеві об'єкта права інтелектуальної власності. У випадках, передбачених законом, особисті немайнові права інтелектуальної власності можуть належати іншим особам.
 3. Особисті немайнові права інтелектуальної власності не залежать від майнових прав інтелектуальної власності.
 4. Особисті немайнові права інтелектуальної власності не можуть відчужуватися (передаватися), за винятками, встановленими законом.

Стаття 424. Майнові права інтелектуальної власності

1. Майновими правами інтелектуальної власності є:
 1) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
 2) виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності;
 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання;
 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.
 2. Законом можуть бути встановлені винятки та обмеження в майнових правах інтелектуальної власності за умови, що такі обмеження та винятки не створюють істотних перешкод для нормальної реалізації майнових прав інтелектуальної власності та здійснення законних інтересів суб'єктів цих прав.
 3. Майнові права інтелектуальної власності можуть відповідно до закону бути вкладом до статутного капіталу юридичної особи, предметом договору застави та інших зобов'язань, а також використовуватися в інших цивільних відносинах.

Стаття 425. Строк чинності прав інтелектуальної власності

1. Особисті немайнові права інтелектуальної власності є чинними безстроково, якщо інше не встановлено законом.
 2. Майнові права інтелектуальної власності є чинними протягом строків, встановлених цим Кодексом, іншим законом чи договором.
 3. Майнові права інтелектуальної власності можуть бути припинені достроково у випадках, встановлених цим Кодексом, іншим законом чи договором.

Стаття 426. Використання об'єкта права інтелектуальної власності

1. Способи використання об'єкта права інтелектуальної власності визначаються цим Кодексом та іншим законом.
 2. Особа, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності, може використовувати цей об'єкт на власний розсуд, з додержанням при цьому прав інших осіб.
 3. Використання об'єкта права інтелектуальної власності іншою особою здійснюється з дозволу особи, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності, крім випадків правомірного використання без такого дозволу, передбачених цим Кодексом та іншим законом.
 4. Умови надання дозволу (видачі ліцензії) на використання об'єкта права інтелектуальної власності можуть бути визначені ліцензійним договором, який укладається з додержанням вимог цього Кодексу та іншого закону.

Стаття 427. Передання майнових прав інтелектуальної власності

1. Майнові права інтелектуальної власності можуть бути передані відповідно до закону повністю або частково іншій особі.
 2. Умови передання майнових прав інтелектуальної власності можуть бути визначені договором, який укладається відповідно до цього Кодексу та іншого закону.

Стаття 428. Здійснення права інтелектуальної власності, яке належить кільком особам

1. Право інтелектуальної власності, яке належить кільком особам спільно, може здійснюватися за договором між ними. У разі відсутності такого договору право інтелектуальної власності, яке належить кільком особам, здійснюється спільно.

Стаття 429. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору

1. Особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт. У випадках, передбачених законом, окремі особисті немайнові права інтелектуальної власності на такий об'єкт можуть належати юридичній або фізичній особі, де або у якої працює працівник.

2. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якої він працює, спільно, якщо інше не встановлено договором.

3. Особливості здійснення майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, можуть бути встановлені законом.

Стаття 430. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням

1. Особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві цього об'єкта.

У випадках, передбачених законом, окремі особисті немайнові права інтелектуальної власності на такий об'єкт можуть належати замовникові.

2. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві цього об'єкта та замовникові спільно, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 431. Наслідки порушення права інтелектуальної власності

1. Порушення права інтелектуальної власності, в тому числі невизнання цього права чи посягання на нього, тягне за собою відповідальність, встановлену цим Кодексом, іншим законом чи договором.

Стаття 432. Захист права інтелектуальної власності судом

1. Кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної власності відповідно до статті 16 цього Кодексу.

2. Суд у випадках та в порядку, встановлених законом, може постановити рішення, зокрема, про:

1) застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів;

2) зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності;

3) вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності або знищення таких товарів;

4) вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності або вилучення та знищення таких матеріалів та знарядь;

5) застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення;

6) опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення.

{Стаття 432 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1111-V від 31.05.2007}

Глава 36

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ЛІТЕРАТУРНИЙ, ХУДОЖНІЙ ТА ІНШИЙ ТВІР (АВТОРСЬКЕ ПРАВО)

Стаття 433. Об'єкти авторського права

1. Об'єктами авторського права є твори, а саме:

1) літературні та художні твори, зокрема:

романи, поеми, статті та інші письмові твори;

лекції, промови, проповіді та інші усні твори;

драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні, інші сценічні твори;

музичні твори (з текстом або без тексту);

аудіовізуальні твори;

твори живопису, архітектури, скульптури та графіки;

фотографічні твори;

твори ужиткового мистецтва;

ілюстрації, карти, плани, ескізи і пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки;

переклади, адаптації, аранжування та інші переробки літературних або художніх творів;

збірники творів, якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

2) комп'ютерні програми;

3) компіляції даних (бази даних), якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

4) інші твори.

2. Твори є об'єктами авторського права без виконання будь-яких формальностей щодо них та незалежно від їх завершеності, призначення, цінності тощо, а також способу чи форми їх вираження.

3. Авторське право не поширюється на ідеї, процеси, методи діяльності або математичні концепції як такі.

4. Комп'ютерні програми охороняються як літературні твори.

5. Компіляції даних (бази даних) або іншого матеріалу охороняються як такі. Ця охорона не поширюється на дані або матеріал як такі та не зачіпає авторське право на дані або матеріал, що є складовими компіляції.

Стаття 434. Твори, які не є об'єктами авторського права

1. Не є об'єктами авторського права:

1) акти органів державної влади та органів місцевого самоврядування (закони, укази, постанови, рішення тощо), а також їх офіційні переклади;

2) державні символи України, грошові знаки, емблеми тощо, затверджені органами державної влади;

3) повідомлення про новини дня або інші факти, що мають характер звичайної прес-інформації;

4) інші твори, встановлені законом.

Стаття 435. Суб'єкти авторського права

1. Первинним суб'єктом авторського права є автор твору. За відсутності доказів іншого автором твору вважається фізична особа, зазначена звичайним способом як автор на оригіналі або примірнику твору (презумпція авторства).

2. Суб'єктами авторського права є також інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори відповідно до договору або закону.

Стаття 436. Співавторство

1. Авторське право на твір, створений у співавторстві, належить співавторам спільно, незалежно від того, становить такий твір одне нерозривне ціле чи складається з частин, кожна з яких може мати ще й самостійне значення. Частина твору, створеного у співавторстві, визнається такою, що має самостійне значення, якщо вона може бути використана незалежно від інших частин цього твору.

2. Кожен із співавторів зберігає своє авторське право на створену ним частину твору, яка має самостійне значення.

3. Відносини між співавторами можуть бути визначені договором. У разі відсутності такого договору авторське право на твір здійснюється всіма співавторами спільно.

Стаття 437. Виникнення авторського права

1. Авторське право виникає з моменту створення твору.

2. Особа, яка має авторське право, для сповіщення про свої права може використовувати спеціальний знак, встановлений законом.

Стаття 438. Особисті немайнові права автора

1. Автору твору належать особисті немайнові права, встановлені статтею 423 цього Кодексу, а також право:

- 1) вимагати зазначення свого імені у зв'язку з використанням твору, якщо це практично можливо;
- 2) заборонити зазначення свого імені у зв'язку з використанням твору;
- 3) обирати псевдонім у зв'язку з використанням твору;
- 4) на недоторканність твору.

Стаття 439. Забезпечення недоторканності твору

1. Автор має право протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню або іншій зміні твору чи будь-якому іншому посягненню на твір, що може зашкодити честі та репутації автора, а також супроводженню твору без його згоди ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо.

2. У разі смерті автора недоторканність твору охороняється особою, уповноваженою на це автором. За відсутності такого уповноваження недоторканність твору охороняється спадкоємцями автора, а також іншими заінтересованими особами.

Стаття 440. Майнові права інтелектуальної власності на твір

1. Майновими правами інтелектуальної власності на твір є:

- 1) право на використання твору;
- 2) виключне право дозволяти використання твору;
- 3) право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі заборонити таке використання;
- 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права на твір належать його авторіві, якщо інше не встановлено договором чи законом.

Стаття 441. Використання твору

1. Використанням твору є його:

- 1) опублікування (випуск у світ);
- 2) відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі;
- 3) переклад;
- 4) переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни;
- 5) включення складовою частиною до збірників, баз даних, антологій, енциклопедій тощо;
- 6) публічне виконання;
- 7) продаж, передання в найм (оренду) тощо;
- 8) імпорт його примірників, примірників його перекладів, переробок тощо.

2. Використанням твору є також інші дії, встановлені законом.

Стаття 442. Опублікування твору (випуск твору у світ)

1. Твір вважається опублікованим (випущеним у світ), якщо він будь-яким способом повідомлений невизначеному колу осіб, у тому числі виданий, публічно виконаний, публічно показаний, переданий по радіо чи телебаченню, відображений у загальнодоступних електронних системах інформації.

2. Твір не може бути опублікований, якщо він порушує права людини на таємницю її особистого і сімейного життя, завдає шкоди громадському порядку, здоров'ю та моральності населення.

3. Ніхто не має права опублікувати твір без згоди автора, крім випадків, встановлених цим Кодексом та іншим законом.

4. У разі смерті автора його правонаступники мають право на опублікування твору, якщо це не суперечить волі автора.

Стаття 443. Використання твору за згодою автора

1. Використання твору здійснюється лише за згодою автора, крім випадків правомірного використання твору без такої згоди, встановлених цим Кодексом та іншим законом.

Стаття 444. Випадки правомірного використання твору без згоди автора

1. Твір може бути вільно, без згоди автора та інших осіб, та безоплатно використаний будь-якою особою:

- 1) як цитата з правомірно опублікованого твору або як ілюстрація у виданнях, радіо- і телепередачах, фонограмах та відеограмах, призначених для навчання, за умов дотримання звичаїв, зазначення джерела запозичення та імені автора, якщо воно вказане в такому джерелі, та в обсязі, виправданому поставленою метою;
- 2) для відтворення у судовому та адміністративному провадженні в обсязі, виправданому цією метою;
- 3) в інших випадках, передбачених законом.

2. Особа, яка використовує твір, зобов'язана зазначити ім'я автора твору та джерело запозичення.

Стаття 445. Право автора на плату за використання його твору

1. Автор має право на плату за використання його твору, якщо інше не встановлено цим Кодексом та іншим законом.

Стаття 446. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір

1. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір спливає через сімдесят років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком смерті автора чи останнього із співавторів, який пережив інших співавторів, крім випадків, передбачених законом.

Стаття 447. Правові наслідки закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір

1. Після закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір він може вільно та безоплатно використовуватися будь-якою особою, за винятками, встановленими законом.

Стаття 448. Право автора на частку від суми продажу оригіналу твору

1. Автор має невідчужуване право на одержання грошової суми у розмірі п'яти відсотків від суми кожного продажу оригіналу художнього твору чи оригіналу рукопису літературного твору, наступного за відчуженням оригіналу, здійсненим автором. Зазначена сума сплачується продавцем оригіналу твору.

2. Право, встановлене частиною першою цієї статті, переходить до спадкоємців автора твору та спадкоємців цих спадкоємців і діє до спливу строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір, установленого статтею 446 цього Кодексу.

Глава 37**ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ВИКОНАННЯ, ФОНОГРАМУ, ВІДЕОГРАМУ ТА ПРОГРАМУ (ПЕРЕДАЧУ) ОРГАНІЗАЦІЇ МОВЛЕННЯ (СУМІЖНІ ПРАВА)****Стаття 449.** Об'єкти суміжних прав

1. Об'єктами суміжних прав без виконання будь-яких формальностей щодо цих об'єктів та незалежно від їх призначення, змісту, цінності тощо, а також способу чи форми їх вираження є:

- а) виконання;
- б) фонограми;
- в) відеограми;
- г) програми (передачі) організацій мовлення.

Стаття 450. Суб'єкти суміжних прав

1. Первинними суб'єктами суміжних прав є виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми, організація мовлення. За відсутності доказів іншого виконавцем, виробником фонограми, відеограми, програми (передачі) організації мовлення вважається особа, ім'я (найменування) якої зазначено відповідно у фонограмі, відеограмі, їх примірниках чи на упаковці, а також під час передачі організації мовлення.

2. Суб'єктами суміжних прав є також інші особи, які набули таких прав відповідно до договору чи закону.

Стаття 451. Виникнення суміжних прав

1. Право інтелектуальної власності на виконання виникає з моменту першого його здійснення.
2. Право інтелектуальної власності на фонограму чи відеограму виникає з моменту її вироблення.
3. Право інтелектуальної власності на передачу (програму) організації мовлення виникає з моменту її першого здійснення.
4. Особа, яка має суміжне право, для сповіщення про свої права може використовувати спеціальний знак, встановлений законом.

Стаття 452. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав

1. Майновими правами інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав є:
  - 1) право на використання об'єкта суміжних прав;
  - 2) виключне право дозволяти використання об'єкта суміжних прав;
  - 3) право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта суміжних прав, у тому числі забороняти таке використання;
  - 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.
2. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав належать відповідно виконавцеві, виробнику фонограми, виробнику відеограми чи організації мовлення, якщо інше не встановлено договором чи законом.

Стаття 453. Використання виконання

1. Використанням виконання є:
  - 1) доведення виконання до відома публіки під час його здійснення;
  - 2) записування (фіксування) виконання під час його здійснення, якщо таке записування дає можливість сприйняття, відтворення та передачі виконання за допомогою технічних засобів;
  - 3) пряме чи опосередковане відтворення запису виконання будь-яким способом та у будь-якій формі;
  - 4) продаж та інше відчуження оригіналу чи примірника запису виконання;
  - 5) оренда оригіналу чи примірника запису виконання;
  - 6) забезпечення засобами зв'язку можливості доступу будь-якої особи до записаного виконання з місця та в час, обраних нею.
2. Використанням виконання є також інші дії, встановлені законом.

Стаття 454. Використання фонограми, відеограми

1. Використанням фонограми, відеограми є:
  - 1) пряме або опосередковане відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі відеограми, фонограми;
  - 2) продаж та інше відчуження оригіналу чи примірника фонограми, відеограми;
  - 3) оренда оригіналу чи примірника фонограми, відеограми;
  - 4) забезпечення засобами зв'язку можливості доступу будь-якої особи до фонограми, відеограми з місця та в час, обраних нею.
2. Використанням фонограми, відеограми є також інші дії, встановлені законом.

Стаття 455. Використання передачі (програми) організації мовлення

1. Використанням передачі (програми) організації мовлення є:
  - 1) здійснення (трансляція, ретрансляція) передачі (програми) організації мовлення;
  - 2) записування (фіксування) передачі (програми) організації мовлення, якщо таке записування дає можливість сприйняття, відтворення та здійснення її за допомогою технічних засобів;
  - 3) відтворення запису передачі (програми) організації мовлення;
  - 4) представлення передачі (програми) організації мовлення публіці у місці, де встановлено вхідну плату.
2. Використанням передачі (програми) організації мовлення є також інші дії, встановлені законом.

Стаття 456. Строки чинності суміжних майнових прав

1. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через п'ятдесят років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком здійснення першого запису виконання, а за відсутності такого запису - з 1 січня року, наступного за роком здійснення виконання.
2. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на фонограму, відеограму спливає через п'ятдесят років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком її опублікування, а за відсутності такого опублікування протягом п'ятдесяти років від дати її вироблення - з 1 січня року, наступного за роком вироблення фонограми, відеограми.
3. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на передачу (програму) організації мовлення спливає через п'ятдесят років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком її першого здійснення.
4. Законом в окремих випадках можуть встановлюватися інші строки чинності суміжних прав.

Глава 46**ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ****Стаття 505.** Поняття комерційної таємниці

1. Комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію.
2. Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці.

Стаття 506. Майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю

1. Майновими правами інтелектуальної власності на комерційну таємницю є:
  - 1) право на використання комерційної таємниці;
  - 2) виключне право дозволяти використання комерційної таємниці;
  - 3) виключне право перешкоджати неправомірному розголошенню, збиранню або використанню комерційної таємниці;
  - 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.
2. Майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю належать особі, яка правомірно визначила інформацію комерційною таємницею, якщо інше не встановлено договором.

Стаття 507. Охорона комерційної таємниці органами державної влади

1. Органи державної влади зобов'язані охороняти від недобросовісного комерційного використання інформацію, яка є комерційною таємницею та створення якої потребує значних зусиль і яка надана їм з метою отримання встановленого законом дозволу на діяльність, пов'язану з фармацевтичними, сільськогосподарськими, хімічними продуктами, що містять нові хімічні сполуки. Ця інформація охороняється органами державної влади також від розголошення, крім випадків, коли розголошення необхідне для забезпечення захисту населення або не вжито заходів щодо її охорони від недобросовісного комерційного використання.
2. Органи державної влади зобов'язані охороняти комерційну таємницю також в інших випадках, передбачених законом.

Стаття 508. Строк чинності права інтелектуальної власності на комерційну таємницю

1. Строк чинності права інтелектуальної власності на комерційну таємницю обмежується строком існування сукупності ознак комерційної таємниці, встановлених частиною першою статті 505 цього Кодексу.

3. ПОСТАНОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

парламентських слухань на тему: "Безпека діяльності журналістів в Україні: стан, проблеми і шляхи їх вирішення",
схвалено Постановою Верховної Ради України
від 14 січня 2020 року № 456-IX

Учасники парламентських слухань на тему: "Безпека діяльності журналістів в Україні: стан, проблеми і шляхи їх вирішення", що відбулися 6 листопада 2019 року, - народні депутати України, представники органів виконавчої, судової влади, органів місцевого самоврядування, творчих спілок, громадських організацій, працівники засобів масової інформації (далі - ЗМІ), науковці, розглянувши стан забезпечення безпеки діяльності журналістів в Україні, відзначають таке.

На даний час основними загрозами професійній діяльності журналістів в Україні залишаються перешкоджання професійній діяльності, погрози та інші випадки фізичної агресії. Незважаючи на те, що вибори в Україні відбулися без значних порушень свободи слова, за перші дев'ять місяців 2019 року експертами громадської організації "Інститут масової інформації" зафіксовано 88 випадків фізичної агресії стосовно журналістів. Вперше за останні три роки в Україні було скоєно вбивство громадянського журналіста Вадима Комарова (м. Черкаси). Залишаються нерозкритими резонансні вбивства журналістів, зокрема Павла Шеремета. Не встановлені замовники вбивств Георгія Гонгадзе, В'ячеслава Веремія, Олеся Бузини та інших журналістів.

Все це викликає закономірну тривогу і справедливе обурення в суспільстві та занепокоєння вітчизняних і міжнародних інституцій, які відстежують ситуацію щодо дотримання прав людини, забезпечення фундаментального права на свободу слова в Україні.

За даними Генеральної прокуратури України, з січня по вересень 2019 року правоохоронці зареєстрували 187 кримінальних проваджень щодо злочинів, скоєних стосовно працівників ЗМІ, з них 136 кримінальних проваджень зареєстровано за статтею 171 "Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів" Кримінального кодексу України. Водночас із січня по вересень 2019 року правоохоронці розслідували та передали до суду 12 кримінальних проваджень щодо злочинів, скоєних стосовно журналістів (у 2018 році - 22 справи, у 2017 році - 23 справи).

Викликає тривогу, що наявні можливості законодавства, яке гарантує право на свободу слова, безпеку професійної діяльності журналістів, належним чином не використовуються. Мають місце факти відкритого ігнорування і порушення законів, зокрема щодо захисту джерел інформації журналістів. Намагання отримати доступ до значного обсягу відомостей про комунікації Наталії Седлецької - ведучої програми телевізійних розслідувань "Схеми: корупція в деталях", Крістини Бердинських - журналістки журналу "Новое время страны", всіх копій "авторських матеріалів" журналіста цього ж видання Івана Верстюка, а також до редакційних комунікацій та інших внутрішніх документів журналістів програми "Схеми: корупція в деталях", які готували розслідування "Mr. Petro Incognito", - Михайла Ткача та Наталії Седлецької викликають серйозне занепокоєння.

Однією з найбільших загроз законній професійній діяльності журналістів стає цензура з боку власників ЗМІ. Відповідно до результатів опитування, проведеного громадською організацією "Центр прав людини Zmina" серед журналістів і працівників ЗМІ, 70 відсотків опитаних розглядають цензуру власників як найбільшу загрозу, фізичні загрози і загрози життю у зв'язку з журналістською діяльністю посідають друге та третє місця, їх вважають найбільшими 41 відсоток опитаних. Однією з форм цензури з боку власників і керівництва телеканалів є контроль за змістом поширюваної інформації з метою поширення чи непоширення певної інформації, замовчування суспільно необхідної інформації, накладення заборони на висвітлення окремих тем, показ окремих осіб або поширення інформації про них, заборони на критику певних суб'єктів владних повноважень. На жаль, випадки цензури з боку власників і керівництва телеканалів непоодинокі у вітчизняному медійному середовищі.

Робота незалежних журналістів на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України залишається суттєво ускладненою. Протягом останніх п'яти років правозахисні організації зібрали інформацію про більш як 300 випадків тиску на журналістів на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (далі - АР Крим) - напади, тортури, свавільні затримання, захоплення майна, обшуки, погрози, психологічний тиск, заборона зйомки, відмова в доступі до інформації. На цій території повністю заблоковані 18 українських інформаційних сайтів і дві соціальні мережі, ще як мінімум сім інтернет-видань доступні лише в деяких провайдерів.

У таких умовах на теренах тимчасово окупованого Кримського півострова почало розвиватися явище "громадянської журналістики", коли звичайні люди беруть активну участь у процесі збирання, аналізу та поширення інформації про арешти та обшуки з перших вуст. Нерідко сюжети громадянських журналістів у мережі Інтернет привертають аудиторію, порівнювану з аудиторією професійних ЗМІ. Втім через таку діяльність як мінімум дев'ять громадянських журналістів - учасників громадської ініціативи "Кримська солідарність" були заарештовані та утримуються у слідчих ізоляторах, зокрема координатор ініціативи Сервер Мустафаєв, громадянські журналісти Ремзі Бекіров, Осман Аріфмететов, Наріман Мемедємінов та інші.

Крім того, свобода вільного висловлення своїх поглядів та переконань перебуває під особливою загрозою на окупованих територіях Донецької та Луганської областей. Українські журналісти позбавлені можливості висвітлювати події на цих територіях через безпосередню загрозу життю і безпеці. Журналісти Станіслав Асєєв, Олег Галазюк, які утримувалися в заручниках на тимчасово окупованих територіях Донецької області з 2017 року, були засуджені самопроголошеною адміністрацією до позбавлення волі на великі строки.

Судові та правоохоронні органи в Україні не забезпечують належним чином права на свободу слова, на свободу професійної діяльності журналістів, фактично потураючи негативним тенденціям, що становлять реальну небезпеку для свободи слова в Україні. Судова практика досі не стала надійним інструментом гарантування свободи слова, захисту діяльності ЗМІ і професійної творчої діяльності журналістів.

Учасники парламентських слухань вважають, що ситуація вимагає посилення відповідальності правоохоронних органів, органів державної влади всіх рівнів, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб за дії з перешкоджання професійній діяльності представників ЗМІ та неналежного розслідування таких справ.

Водночас учасники парламентських слухань вважають за необхідне акцентувати увагу на тому, що право на свободу слова пов'язано з обов'язками і відповідальністю, та наголошують, що це право не може використовуватися з метою ліквідації незалежності України, зміни конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підриву її безпеки, незаконного захоплення державної влади, пропаганди війни, насильства та розпалювання міжетнічної, расової, національної, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини та здоров'я населення. Такі дії мають і внутрішній характер, і застосовуються з боку Російської Федерації.

У зв'язку з цим учасники парламентських слухань констатують:

високий рівень фізичної агресії до журналістів;

наявність погроз на адресу журналістів під час виконання ними своїх професійних обов'язків;

відсутність ефективного розслідування злочинів, скоєних стосовно працівників ЗМІ;
 відсутність належного покарання судами осіб, які скоїли злочини стосовно журналістів;
 системне небажання влади вирішувати проблеми безкарності, ігнорування справедливих вимог журналістської громади;
 неефективність наявних форм співпраці медійних громадських організацій і правоохоронних та інших державних органів;
 низький рівень довіри журналістів до уповноважених державних органів щодо їх спроможності захистити, знайти і справедливо покарати злочинців.

Окремої уваги заслуговує безпека роботи працівників ЗМІ в зонах бойових дій, надзвичайних ситуацій, на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях АР Крим, Донецької та Луганської областей. Визначення стандартів, механізмів реагування має стати спільним завданням органів державної влади, інститутів громадянського суспільства та професійної журналістської спільноти.

З огляду на виклики та загрози законній професійній діяльності журналістів, необхідність створення безпечних умов діяльності українських журналістів, учасники парламентських слухань на тему: "Безпека діяльності журналістів в Україні: стан, проблеми і шляхи їх вирішення" **рекомендують**:

1. Президенту України:

1) активізувати зусилля уповноважених державних органів щодо розслідування вбивств Георгія Гонгандзе, Павла Шеремета, Вадима Комарова, В'ячеслава Веремія, Олесь Бузини, звільнення полонених журналістів, припинення переслідування окупаційною владою АР Крим Миколи Семени та кримськотатарських громадських активістів;

2) брати участь у парламентських слуханнях щодо стану безпеки журналістів і свободи слова в Україні.

2. Верховній Раді України:

1) щороку проводити парламентські слухання щодо стану безпеки журналістів і свободи слова в Україні;

2) забезпечити приведення відповідальності за умисне перешкодження законній професійній діяльності журналіста, а також за вбивство чи замах на вбивство журналіста у відповідність із нормами Кримінального кодексу України, які захищають життя і здоров'я громадян;

3) передбачити у законодавстві норму, що вчинення кримінальних правопорушень у зв'язку з перешкодженням реалізації права громадян на свободу думки, слова і переконань є обставиною, що обтяжує відповідальність;

4) на законодавчому рівні надати захист діяльності громадянських журналістів (осіб, які збирають та поширюють суспільно важливу інформацію);

5) збільшити строк давності притягнення до кримінальної відповідальності за правопорушення, вчинені стосовно журналістів у зв'язку з їхньою професійною діяльністю;

6) виключити кримінальну і передбачити адміністративну відповідальність за правопорушення у виді незаконної відмови в наданні публічної інформації на запит журналіста;

7) визначити правовий статус Інтернет-ЗМІ та журналістів Інтернет-ЗМІ;

8) визначення понять "журналіст" та "журналістська діяльність" привести у відповідність з європейськими стандартами у цій сфері, виключивши ознаку систематичності такої діяльності, з метою охоплення захистом і тих осіб, які несистематично займаються журналістикою і зазнали втручання у свою журналістську діяльність, та уникнення необхідності доведення протиправного наміру перешкодження журналістській діяльності;

9) утворити державний наглядовий орган, який матиме необхідні повноваження для здійснення ефективного контролю та припинення правопорушень у сфері захисту персональних даних, у тому числі журналістів.

3. Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова:

1) за участю заінтересованих органів Верховної Ради України та інститутів громадянського суспільства забезпечити підготовку законодавчих ініціатив, спрямованих на підвищення захисту законної професійної діяльності журналістів та інших медіа-учасників, а також на посилення відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень стосовно журналістів;

2) організувати в регіонах України заходи з питань забезпечення безпеки діяльності журналістів.

4. Кабінету Міністрів України:

1) запровадити у співпраці з громадськими організаціями журналістів щорічну премію "Захисник журналіста", якою заохочувати найкращих слідчих, поліцейських, прокурорів та інших працівників, які зробили вагомий внесок у розслідування злочинів проти журналістів чи запобігли таким злочинам;

2) створити механізм швидкого реагування для захисту журналістів у формі урядової гарячої лінії, інформаційний ресурс (портал) з роз'ясненням прав журналістів та мапою порушень прав журналістів у співпраці з Міністерством культури, молоді та спорту України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною поліцією України, Офісом Генерального прокурора, Державним бюро розслідувань та громадськими організаціями;

3) створити програму з надання притулків тимчасового захисту для постраждалих журналістів;

4) спростити процедуру доступу іноземних журналістів, правозахисників та адвокатів до АР Крим шляхом внесення змін до Порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 4 червня 2015 року № 367, передбачивши повідомний, а не дозвільний принцип порядку в'їзду іноземних журналістів, правозахисників та адвокатів на тимчасово окуповану територію АР Крим, розширення переліку підстав для отримання дозволів іноземцями, спрощення порядку подання документів для повідомлення/отримання дозволу на в'їзд;

5) забезпечити системний діалог між органами державної влади, громадськими та міжнародними організаціями з метою посилення профілактики/превенції та незалежності/ефективності розслідувань;

6) вжити заходів для забезпечення ефективного механізму виконання законодавства про захист персональних даних, зокрема органами державної влади, органами місцевого самоврядування, які збирають персональні дані журналістів з метою акредитації.

5. Офісу Генерального прокурора:

1) визначити у керівництві Офісу Генерального прокурора особу, відповідальну за нагляд за розслідуванням злочинів, вчинених стосовно журналістів;

2) посилити нагляд за додержанням законодавства під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням злочинів, вчинених стосовно журналістів та інших працівників ЗМІ, а також інших осіб у зв'язку з реалізацією ними права на свободу слова, зокрема за своєчасністю внесення відомостей про кримінальні правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, правильністю правової кваліфікації, повнотою (ретельністю) досудового слідства, включаючи дослідження мотивів вчиненого злочину та встановлення наявності або відсутності зв'язку між протиправним діянням та створенням перешкод у реалізації права на свободу слова, дотриманням розумних строків досудового слідства та забезпеченням прав потерпілих під час досудового розслідування;

3) забезпечити належне реагування (відкривати кримінальні провадження та проводити ефективне розслідування) на факти переслідування журналістів та обмеження свободи слова на тимчасово окупованих територіях Донецької, Луганської областей та АР Крим, міста Севастополя;

6. Міністерству внутрішніх справ України визначити у керівництві Міністерства внутрішніх справ України та Національній поліції України осіб, відповідальних за реагування і контроль за розслідуванням злочинів, вчинених стосовно журналістів.

. Національній поліції України ефективно розслідувати справи щодо вбивств журналістів Георгія Гонгадзе, Павла Шеремета, Вадима Комарова, В'ячеслава Веремія та інші випадки нападів на журналістів, що були скоєні у зв'язку з їхньою професійною діяльністю.

8. Державному бюро розслідувань:

1) визначити у керівництві Державного бюро розслідувань особу, відповідальну за контроль за розслідуванням злочинів, скоєних стосовно журналістів;

2) приділяти особливу увагу бездіяльності та неналежному реагуванню уповноважених державних органів та їх посадових осіб на злочини, скоєні стосовно журналістів.

9. Офісу Генерального прокурора спільно з Міністерством внутрішніх справ України узгодити методичні рекомендації щодо розслідування злочинів проти свободи слова.

10. Офісу Генерального прокурора спільно з Міністерством внутрішніх справ України та Державним бюро розслідувань забезпечити оприлюднення щоквартальних звітів про результати розслідування злочинів, скоєних стосовно журналістів.

11. Міністерству внутрішніх справ України спільно з Національною поліцією України та Державним бюро розслідувань забезпечити під час розслідування злочинів, вчинених стосовно журналістів, інших працівників ЗМІ, а також інших осіб у зв'язку з реалізацією ними права на свободу слова, своєчасне внесення відомостей про кримінальні правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, належну правову кваліфікацію вчинених діянь, повноту (ретельність) досудового слідства, включаючи дослідження мотивів вчиненого злочину та встановлення наявності або відсутності зв'язку між протиправним діянням та створенням перешкод у реалізації права на свободу слова, дотримання розумних строків досудового слідства та забезпечення прав потерпілих під час досудового розслідування.

12. Офісу Генерального прокурора спільно з Національною поліцією України та Державним бюро розслідувань:

1) забезпечити повагу до права журналістів не розкривати своїх джерел інформації та неухильно дотримуватися європейських стандартів та приписів законодавства у цій сфері;

2) включити до обов'язкової програми підготовки, перепідготовки (підвищення кваліфікації) прокурорів, слідчих вивчення спецкурсу з питань захисту професійної діяльності журналістів та інших медіа-учасників, ефективного розслідування злочинів, вчинених стосовно таких осіб, розробленого з урахуванням європейських стандартів у сфері захисту прав людини, та забезпечити його подальше практичне втілення.

13. Міністерству оборони України:

1) сприяти висвітленню журналістами подій у зоні операції Об'єднаних сил;

2) забезпечити захист персональних даних журналістів, акредитованих для висвітлення подій у зоні бойових дій.

14. Верховному Суду:

1) узагальнити судову практику розгляду справ, пов'язаних із вчиненням злочинів стосовно журналістів, інших працівників ЗМІ та інших осіб у зв'язку з реалізацією ними права на свободу слова, звернути увагу судів на необхідність усунення виявлених недоліків та дотримання європейських стандартів у сфері прав людини;

2) у межах компетенції забезпечити втілення в українську судову практику принципу поваги до права журналістів не розкривати своїх джерел інформації та неухильно дотримуватися європейських стандартів та приписів законодавства у цій сфері;

3) обговорити із залученням всіх заінтересованих сторін правоохоронну та судову практику щодо доведення умислу на перешкоджання журналістській діяльності та інші пов'язані з цим практичні проблеми розслідування та судового розгляду відповідних кримінальних проваджень.

15. Державній судовій адміністрації України забезпечити окремий облік категорії справ щодо злочинів, вчинених стосовно журналістів та працівників ЗМІ, та щокварталу оприлюднювати звіт про розгляд таких справ.

16. Національній школі суддів України включити до обов'язкової програми підготовки, перепідготовки (підвищення кваліфікації) суддів вивчення спецкурсу з питань захисту професійної діяльності журналістів та інших медіа-учасників, ефективного розслідування злочинів, вчинених стосовно таких осіб, розробленого з урахуванням європейських стандартів у сфері захисту прав людини, та забезпечити його подальше практичне втілення.

17. Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини активізувати роботу із захисту прав журналістів.

18. Штабу операції Об'єднаних сил забезпечити координацію діяльності відповідних підрозділів Міністерства оборони України та Міністерства внутрішніх справ України щодо створення належних умов для висвітлення подій у зоні операції Об'єднаних сил українськими ЗМІ.

19. Органу виконавчої влади АР Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям забезпечити проведення щоквартальних нарад з питань забезпечення права журналістів на професійну діяльність із залученням керівників уповноважених державних органів, громадських організацій журналістів та медійних громадських організацій.

20. Громадським організаціям журналістів та медійним громадським організаціям:

1) посилити роль журналістської громадськості у підвищенні рівня інформаційно-правової культури журналістів і працівників ЗМІ та формуванні середовища безумовного дотримання ними принципів професійної етики;

2) закликати журналістів ефективніше відстоювати свої професійні права та домагатися притягнення до відповідальності осіб, які на них посягають;

3) розвивати діалог із правоохоронними органами, зокрема, долучитися до вдосконалення методичних рекомендацій щодо застосування законодавства для практичного застосування повноважень, наданих правоохоронним органам.

21. Редакціям ЗМІ:

1) дбати про безпеку своїх працівників під час відрядження їх у райони бойових дій або для висвітлення масових акцій;

2) забезпечувати журналістів та інших працівників ЗМІ належними документами, знаковими, сигнальними та іншими засобами позначення особи представника преси під час висвітлення ними масових акцій;

3) залучати журналістів, інших працівників редакцій ЗМІ до участі у тренінгах з безпеки, включаючи цифрову безпеку;

4) забезпечити цифрову безпеку працівників ЗМІ, задіяних у збиранні, зберіганні, обробці та поширенні інформації.

4. УКАЗИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні,

затверджено Указом Президента України від 31 липня 2000 року N 928/2000

З метою розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет, забезпечення широкого доступу громадян до цієї мережі, ефективного використання її можливостей для розвитку вітчизняної науки, освіти, культури, підприємницької діяльності, зміцнення міжнародних зв'язків, належного інформаційного забезпечення здійснення органами державної влади та органами місцевого самоврядування своїх повноважень, повнішого задоволення потреб міжнародного співтовариства в об'єктивній, комплексній інформації щодо різних сфер суспільного життя в Україні, а також вирішення інших завдань, визначених в Посланні Президента України до Верховної Ради України "Україна: поступ у XXI сторіччя. Стратегія економічного та соціального розвитку на 2000 - 2004 роки" 276а/2000, постановляю:

1. Установити, що розвиток національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет (далі - мережа Інтернет), забезпечення широкого доступу до цієї мережі громадян та юридичних осіб усіх форм власності в Україні, належне представлення в ній національних інформаційних ресурсів є одним з пріоритетних напрямів державної політики в сфері інформатизації, задоволення конституційних прав громадян на інформацію, побудови відкритого демократичного суспільства, розвитку підприємництва.

У зв'язку з цим основними завданнями щодо розвитку національної складової мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні визначити:

створення у найкоротші строки належних економічних, правових, технічних та інших умов для забезпечення широкого доступу громадян, навчальних закладів, наукових та інших установ і організацій усіх форм власності, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, суб'єктів підприємницької діяльності до мережі Інтернет;

розширення і вдосконалення подання у мережі Інтернет об'єктивної політичної, економічної, правової, екологічної, науково-технічної, культурної та іншої інформації про Україну, зокрема тієї, що формується в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, навчальних закладах, наукових установах та організаціях, архівах, а також бібліотеках, музеях, інших закладах культури, розширення можливостей для доступу в установленому порядку до інших національних інформаційних ресурсів, постійне вдосконалення способів подання такої інформації;

забезпечення конституційних прав людини і громадянина на вільне збирання, зберігання, використання та поширення інформації, свободу думки і слова, вільне вираження своїх поглядів і переконань;

забезпечення державної підтримки розвитку інфраструктури надання інформаційних послуг через мережу Інтернет; створення умов для розвитку підприємницької діяльності та конкуренції у галузі використання каналів електронного зв'язку, створення можливостей для задоволення на пільгових умовах потреб у значених послугах навчальних закладів, наукових установ та організацій, громадських організацій, а також бібліотек, музеїв, інших закладів культури, закладів охорони здоров'я, включаючи розташованих у сільській місцевості;

розвиток та впровадження сучасних комп'ютерних інформаційних технологій у системі державного управління, фінансовій сфері, підприємницькій діяльності, освіті, наданні медичної та правової допомоги та інших сферах;

вирішення завдань щодо гарантування інформаційної безпеки держави, недопущення поширення інформації, розповсюдження якої заборонено відповідно до законодавства;

вдосконалення правового регулювання діяльності суб'єктів інформаційних відносин, виробництва, використання, поширення та зберігання електронної інформаційної продукції, захисту прав на інтелектуальну власність, посилення відповідальності за порушення встановленого порядку доступу до електронних інформаційних ресурсів всіх форм власності, за навмисне поширення комп'ютерних вірусів.

2. Державному комітету зв'язку та інформатизації України, Міністерству освіти і науки України та Державному комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України із залученням інших центральних органів виконавчої влади, а також Національної академії наук України, провідних вчених та фахівців, представників відповідних суб'єктів підприємницької діяльності, виходячи із завдань, визначених статтею 1 цього Указу, розробити протягом шести місяців проект державної програми розвитку мережі Інтернет в Україні для включення її як складової частини Національної програми інформатизації.

3. Кабінету Міністрів України забезпечити:

1) поетапне відповідно до затвердженої в установленому порядку державної програми розвитку мережі Інтернет в Україні завершення підключення до цієї мережі наукових установ та організацій, навчальних закладів, архівів, бібліотек, музеїв та інших закладів культури, включаючи розташовані у сільській місцевості;

2) розвиток освітніх та навчальних програм на базі комп'ютерних інформаційних технологій;

3) створення правових, організаційних, технічних та інших умов для здійснення підприємницької діяльності з використанням мережі Інтернет;

4) підвищення ефективності системи підготовки фахівців з інформаційних технологій, удосконалення відповідних нормативів, навчальних програм та планів, а також вжиття додаткових заходів для формування у населення знань, умінь і навичок, необхідних для користування мережею Інтернет;

5) встановлення до кінця 2000 року порядку оприлюднення інформації про діяльність органів державної влади України та завершення створення Веб-сторінок центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, а також провідними науковими установами та навчальними закладами;

6) подання інформації на Веб-сторінках, зазначених у пункті 5 цієї статті, державною, англійською та іншими мовами;

7) створення національного реєстру українських інформаційних ресурсів, підключених до мережі Інтернет;

8) підготовку та подання у шестимісячний строк до Верховної Ради України відповідних законопроектів з питань: особливостей діяльності засобів масової інформації, створення, одержання, використання, поширення та зберігання інформації, забезпечення охорони інтелектуальної власності та авторського права у мережі Інтернет;

вчинення цивільно-правових угод з використанням електронного документообігу та електронного цифрового підпису; встановлення відповідальності за поширення через мережу Інтернет інформації, розповсюдження чи обнародування якої заборонено відповідно до законодавства, за навмисне поширення комп'ютерних вірусів, порушення встановленого порядку доступу до інформаційних ресурсів усіх форм власності;

9) передбачати під час уточнення Державного бюджету на 2000 рік та формування проектів Державного бюджету України на наступні роки кошти, необхідні для фінансування заходів, передбачених цим Указом.

4. Міністерству закордонних справ України, Міністерству економіки України із залученням інших центральних органів виконавчої влади:

опрацювати питання щодо вступу України до відповідних міжнародних організацій, що займаються питаннями розвитку телекомунікаційних систем, захисту прав на інформацію, протидії поширенню інформації, яка завдає шкоду людині і громадянину, суспільству і державі, та внести в установленому порядку відповідні пропозиції;

сприяти залученню коштів міжнародної технічної допомоги, використанню можливостей міжнародних програм для розвитку в Україні мережі Інтернет.

5. Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям надавати всебічне сприяння підприємствам, установам та організаціям у вирішенні завдань розвитку мережі Інтернет в Україні.

**Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості
у діяльності органів державної влади,
затверджено указом Президента України від 1 серпня 2002 року N 683/2002**

З метою створення додаткових умов для реалізації конституційних прав громадян на інформацію, участь в управлінні державними справами, положень Послання Президента України "Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки" n0001100-02 постановляю:

1. Визначити забезпечення відкритості формування та реалізації стабільної та зрозумілої громадянам економічної та соціальної політики держави пріоритетним завданням Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади.

2. Кабінету Міністрів України:

1) організувати у тримісячний строк за участю представників засобів масової інформації, громадських організацій вивчення практики виконання у 2000-2002 роках органами державної влади та органами місцевого самоврядування Закону України "Про інформацію" 2657-12, інших нормативно-правових актів, зокрема в частині:

- забезпечення додержання прав громадян на отримання в установлені строки достовірної інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

- обов'язкового опублікування відповідних нормативно-правових актів;

- оперативного оприлюднення інформаційними службами органів державної влади та органів місцевого самоврядування інформації про діяльність цих органів;

- здійснення систематичного відкритого публікування статистичної інформації про явища та процеси, що відбуваються в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життя, забезпечення відкритого доступу до неопублікованих статистичних даних, які не підпадають під дію обмежень, установлених законами;

- недопущення обмеження права на одержання відкритої інформації, зокрема шляхом необґрунтованої відмови в її наданні, а також запровадження плати за надання інформації в розмірах і випадках, не передбачених законодавством, встановлення економічно необґрунтованих цін та тарифів на надання інформації;

2) проаналізувати у тримісячний строк повноту, точність, об'єктивність основних офіційних публікацій органів виконавчої влади за період 2000-2002 років, доступність таких публікацій для широкої громадськості, а також відомості про фактично надану зазначеними органами на запити інформацію, додержання встановлених строків, розміри оплати, кількість та причини відмов у наданні інформації, їх обґрунтованість;

3) підготувати у шестимісячний строк за результатами проведеного вивчення та аналізу доповідь, організувати її громадське обговорення та внести в установленому порядку пропозиції щодо вдосконалення діяльності в інформаційній сфері та проекти відповідних нормативно-правових актів, у яких, зокрема, передбачити:

- покладення на зберігачів відкритої інформації обов'язку щодо ведення загальнодоступних баз даних про наявну в них відкриту інформацію, створення умов для вільного доступу до них заінтересованих суб'єктів, забезпечення систематичного опублікування найважливішої інформації з економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших питань за визначеною в установленому порядку та заздалегідь оприлюдненою усталеною структурою;

- вичерпний перелік видів інформації, вільне збирання, зберігання, використання і поширення якої в будь-який спосіб може бути обмежено в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя та вдосконалення порядку здійснення контролю за наданням такої інформації;

- удосконалення порядку подання запитів щодо надання інформації, запровадження системи надання допомоги в оформленні таких запитів, процедури відповіді на запити та відмови у їх задоволенні, оскарження таких відмов, розв'язання спорів з цих питань;

- упорядкування системи плати за надання інформації, визначення випадків безоплатного або частково оплачуваного надання інформації;

- запровадження регулярного оприлюднення звіту зберігача інформації про її надання;

- обов'язковість ведення органами державної влади та органами місцевого самоврядування Веб-сторінок та оперативного (не пізніше п'яти робочих днів) розміщення на них офіційної інформації про діяльність відповідних органів, виконання програм, планів, чинних та скасованих нормативно-правових актів, форм і зразків документів, архівної та іншої інформації, а також необхідність завчасного розміщення на таких Веб-сторінках проектів нормативно-правових актів з повідомленням про це засобів масової інформації;

- визначення спеціально уповноваженого органу з питань захисту права на інформацію з наданням йому повноважень щодо вжиття заходів для припинення порушень законодавства у сфері надання інформації, здійснення моніторингу, підготовки і опублікування доповідей про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо надання інформації;

підвищення відповідальності зберігачів інформації за достовірність наданої інформації, неправомірну відмову в наданні інформації, додержання інших вимог законодавства щодо доступу до інформації;

4) забезпечити починаючи з січня 2003 року щоквартальну підготовку за заздалегідь оприлюдненою усталеною структурою та опублікування для широкого обговорення громадськістю доповідей про роботу Кабінету Міністрів України з розв'язання актуальних соціальних, економічних та інших проблем, здійснення реформ, виконання загальнодержавних програм, заходів щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю, виконання інших функцій, визначених Конституцією 254к/96-ВР та законами України, актами Президента України;

5) забезпечити в установленому порядку організацію та фінансування періодичних соціологічних досліджень громадської думки щодо найважливіших дій Кабінету Міністрів України та інших органів державної влади з визначенням виконавців таких досліджень на конкурсній основі, а також обов'язкове урахування результатів досліджень у діяльності зазначених органів.

3. Керівникам центральних та місцевих органів виконавчої влади забезпечити:

проведення регулярних за заздалегідь оприлюдненим розкладом прес-конференцій, в тому числі з використанням засобів глобальної інформаційної мережі Інтернет, а також періодичне надання публічних відповідей на запитання громадян через засоби масової інформації;

постійне оновлення Веб-сторінок відповідних центральних та місцевих органів виконавчої влади, створення за їх допомогою можливості для оперативного оприлюднення відповідей на найбільш поширені звернення та іншої інформації, широкого обговорення актуальних суспільних проблем та вивчення громадської думки про шляхи їх розв'язання.

Про забезпечення умов для більш широкої участі громадянської у формуванні та реалізації державної політики,
затверджено указом Президента України від 31 липня 2004 року N 854/2004

З метою зміцнення гарантій реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами, утвердження в Україні народовладдя, розвитку громадянського суспільства **п о с т а н о в л я ю**:

1. Визнати створення ефективних організаційних та правових умов для всебічної реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами, забезпечення відкритості діяльності органів виконавчої влади, врахування громадської думки у процесі підготовки та організації виконання їх рішень, підтримання постійного діалогу з усіма соціальними групами громадян, створення можливостей для вільного та об'єктивного висвітлення усіх процесів у цій сфері засобами масової інформації пріоритетними завданнями Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади.

2. Кабінету Міністрів України:

здійснити додаткові заходи, спрямовані на запровадження більш ефективних форм роботи органів виконавчої влади з громадськістю у процесі формування та реалізації державної політики;

розробити і затвердити Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики;

забезпечити створення у двомісячний строк рад при Кабінеті Міністрів України, міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністраціях для здійснення координації заходів, пов'язаних із забезпеченням проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, залучивши до роботи в них представників об'єднань громадян, органів місцевого самоврядування та засобів масової інформації, затвердити відповідні положення про такі ради, створити необхідні умови для їх роботи;

організувати з використанням засобів масової інформації широке роз'яснення вимог законодавства щодо участі громадян в управлінні державними справами, проведення консультацій з громадськістю, гласності та відкритості діяльності органів державної влади, їх значення для належного формування та ефективної реалізації державної політики.

3. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям:

ужити заходів, спрямованих на розвиток партнерських відносин та поглиблення співробітництва між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськістю, забезпечення всебічної підтримки суспільно значущих громадських ініціатив;

активізувати проведення з використанням засобів масової інформації діалогу керівників органів виконавчої влади з громадськістю, передбачивши, зокрема, обговорення проектів найважливіших рішень та роз'яснення прийнятих органами державної влади рішень з представниками соціальних груп, права і законні інтереси яких вони зачіпають;

передбачати в установленому порядку щороку під час розроблення проекту Державного бюджету України та місцевих бюджетів кошти на фінансування заходів, пов'язаних із залученням громадян та їх об'єднань до формування та реалізації державної політики, проведенням з метою вивчення громадської думки відповідних соціологічних і наукових досліджень, моніторингу засобів масової інформації;

активізувати роботу комісій, робочих груп та інших консультативних і дорадчих органів, утворених органами виконавчої влади, забезпечити більш широке залучення громадськості до такої роботи.

4. Міністерству освіти і науки України, Головному управлінню державної служби України разом із міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, у сфері управління яких перебувають навчальні заклади, Національною академією державного управління при Президенті України забезпечити у процесі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців за напрямом "Державне управління" більш глибоке вивчення сучасних комунікативних технологій, методів залучення громадськості до участі у формуванні та реалізації державної політики, аналізу громадської думки та проведення моніторингу засобів масової інформації.

5. Державному комітету телебачення і радіомовлення України із залученням Національної академії державного управління при Президенті України з метою повнішого врахування громадської думки у процесі формування та реалізації державної політики розробити у місячний строк рекомендації для центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо порядку опрацювання пропозицій, висвітлюваних у засобах масової інформації, а також одержаних під час проведення консультацій з громадськістю.

6. Рекомендувати органам місцевого самоврядування вжити додаткових заходів для розширення участі громадян та їх об'єднань в обговоренні та вирішенні важливих питань місцевого значення.

Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування,
затверджено указом Президента України від 7 лютого 2008 року N 109/2008

З метою забезпечення реалізації та гарантування закріплених Конституцією України (254к/96-ВР) права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, права громадян на участь в управлінні державними справами, а також підвищення ефективності роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування зі зверненнями громадян, урахувавши необхідність об'єктивного, всебічного і вчасного розгляду звернень громадян відповідно до вимог законодавства України, керуючись частиною другою статті 102 Конституції України (254к/96-ВР) та статтею 28 Закону України "Про звернення громадян" (393/96-ВР), **п о с т а н о в л я ю:**

1. Кабінету Міністрів України, міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським, районним державним адміністраціям та органам місцевого самоврядування вжити невідкладних заходів щодо забезпечення реалізації конституційних прав громадян на письмове звернення та особистий прийом, обов'язкове одержання обгрунтованої відповіді, неухильного виконання норм Закону України "Про звернення громадян"(393/96-ВР), упорядкування роботи зі зверненнями громадян, зокрема, щодо:

недопущення надання неоднозначних, необгрунтованих або неповних відповідей за зверненнями громадян, із порушенням строків, установлених законодавством, безпідставної передачі розгляду звернень іншим органам;

викоренення практики визнання заяв чи скарг необгрунтованими без роз'яснення заявникам порядку оскарження прийнятих за ними рішень;

створення умов для участі заявників у перевірці поданих ними заяв чи скарг, надання можливості знайомитися з матеріалами перевірок відповідних звернень;

узяття під особистий контроль керівниками відповідних органів розгляду звернень та забезпечення проведення першочергового особистого прийому жінок, яким присвоєно почесне звання України "Мати-героїня", інвалідів Великої Вітчизняної війни, Героїв Соціалістичної Праці, Героїв Радянського Союзу, Героїв України;

приділення особливої уваги вирішенню проблем, з якими звертаються ветерани війни та праці, інваліди, громадяни, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, багатодітні сім'ї, самотні матері та інші громадяни, які потребують соціального захисту та підтримки;

запровадження постійного контролю за організацією роботи посадових та службових осіб зі зверненнями громадян;

з'ясування причин, що породжують повторні звернення громадян, систематичного аналізу випадків безпідставної відмови в задоволенні законних вимог заявників, проявів упередженості, халатності та формалізму при розгляді звернень;

вжиття заходів для поновлення прав і свобод громадян, порушених унаслідок недодержання вимог законодавства про звернення громадян, притягнення винних осіб у встановленому порядку до відповідальності, в тому числі до дисциплінарної відповідальності за невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків щодо розгляду звернень громадян;

забезпечення створення та функціонування гарячих ліній і телефонів довіри, проведення широкої роз'яснювальної роботи з питань реалізації громадянами права на звернення та особистий прийом.

2. Запровадити:

постійний моніторинг додержання законодавства з питань звернень громадян місцевими державними адміністраціями та їх структурними підрозділами, поклавши його здійснення на Секретаріат Президента України;

періодичні, не рідше одного разу на рік, особисті доповіді про стан роботи місцевих органів виконавчої влади зі зверненнями громадян:

- Голови Ради міністрів Автономної Республіки Крим, голів обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій - перед Президентом України;

- голів районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій - перед Радою міністрів Автономної Республіки Крим, головами обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

3. Визнати за необхідне для сприяння громадянам у вирішенні за місцем їх проживання питань, з якими вони звертаються до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, утворити при Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських, районних державних адміністраціях постійно діючі комісії з питань розгляду звернень громадян на чолі з керівниками відповідних органів із включенням до їх складу представників місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів.

Голові Ради міністрів Автономної Республіки Крим, головам місцевих державних адміністрацій прозвітувати про утворення зазначених комісій у місячний строк та забезпечувати в подальшому проведення їх засідань не рідше одного разу на місяць.

4. Кабінету Міністрів України:

завершити підготовку та внести в шестимісячний строк у встановленому порядку до Верховної Ради України проект Адміністративно-процедурного кодексу, забезпечити його супроводження під час розгляду парламентом;

розробити та подати в шестимісячний строк у встановленому порядку на розгляд Верховної Ради України законопроект про внесення змін до законодавчих актів щодо вдосконалення правового регулювання питань гарантування права громадян на звернення, поновлення порушених прав і свобод заявників, запровадження нових форм взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, фізичними і юридичними особами, в тому числі можливості реалізації громадянами права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування шляхом подання звернень із використанням мережі Інтернет;

забезпечити після набрання чинності відповідними змінами до законів запровадження прийняття та розгляду звернень громадян, що подаються з використанням мережі Інтернет;

затвердити у тримісячний строк єдиний загальнодержавний класифікатор звернень громадян;

запровадити до 1 січня 2009 року єдину комп'ютерну систему обліку звернень громадян та контролю за вирішенням порушених у них питань в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування;

забезпечити впровадження у шестимісячний строк єдиної методики оцінки організації роботи зі зверненнями громадян в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування;

забезпечувати систематичне проведення перевірки стану організації роботи зі зверненнями громадян та висвітлення в засобах масової інформації результатів відповідної роботи за єдиною методикою;

забезпечити подання не рідше двох разів на рік центральними органами виконавчої влади доповідей Президенту України про стан організації роботи зі зверненнями громадян та вжиті заходи, спрямовані на забезпечення гарантування реалізації конституційного права громадян на звернення;

забезпечувати систематичне висвітлення органами виконавчої влади через засоби масової інформації та розміщення на офіційних веб-сайтах відповідних органів узагальнених матеріалів щодо організації роботи зі зверненнями громадян, графіків особистих прийомів громадян посадовими особами цих органів;

вжити додаткових заходів, спрямованих на поліпшення інформованості населення про стан роботи зі зверненнями громадян та надання правової допомоги з цих питань;

опрацювати питання щодо створення в районних державних адміністраціях окремих структурних підрозділів, відповідальних за організацію роботи зі зверненнями громадян;

забезпечувати участь представників центральних органів виконавчої влади у прийомі громадян, які звертаються до Президента України.

5. Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям:

затвердити річні графіки перевірок додержання законодавства про звернення громадян у відповідних районних державних адміністраціях, передбачивши проведення перевірок діяльності кожної з них не рідше двох разів на рік, надати затверджені річні графіки Секретаріату Президента України;

оприлюднювати щоквартально у засобах масової інформації та на офіційних веб-сайтах відповідних органів узагальнені відомості про організацію роботи зі зверненнями громадян та вирішення порушених у них питань, надавати зазначені узагальнені відомості та дані

щодо їх оприлюднення Секретаріату Президента України;

забезпечувати щомісячне проведення дня контролю, в рамках якого здійснювати виїзні перевірки стану виконання доручень, наданих місцевим органам виконавчої влади за результатами розгляду звернень громадян Президентом України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями;

визначити у місячний строк представників для участі у прийомі громадян, які звертаються до Президента України;

постійно аналізувати та узагальнювати питання, що порушуються у зверненнях громадян, особливо повторних, виявляти причини, що їх породжують та за результатами такого аналізу вносити в установленому порядку пропозиції щодо розв'язання найбільш актуальних проблем, зокрема внесення змін до актів законодавства України.

6. Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям:

затвердити у десятиденний строк графіки проведення особистого прийому громадян посадовими особами Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, передбачивши, зокрема, участь в особистому прийомі заступників керівників відповідних органів, проведення особистого прийому не рідше чотирьох разів на місяць, у тому числі двох особистих виїзних прийомів громадян, та забезпечувати проведення прийомів громадян за затвердженими графіками;

надавати Секретаріату Президента України інформацію, документи та матеріали, необхідні для здійснення постійного моніторингу додержання місцевими державними адміністраціями та їх структурними підрозділами законодавства з питань звернень громадян.

7. Рекомендувати Генеральній прокуратурі України:

вжити додаткових заходів щодо забезпечення нагляду за додержанням прав громадян на звернення та особистий прийом, додержанням законів з питань звернень громадян, поновлення порушених прав;

забезпечувати участь представників органів прокуратури в роботі постійно діючих комісій з питань розгляду звернень громадян.

8. Визнати такими, що втратили чинність:

Указ Президента України від 19 березня 1997 року N 241 (241/97) "Про заходи щодо забезпечення конституційних прав громадян на звернення";

Указ Президента України від 13 серпня 2002 року N 700 (700/2002) "Про додаткові заходи щодо забезпечення реалізації громадянами конституційного права на звернення";

Указ Президента України від 14 квітня 2004 року N 434 (434/2004) "Про невідкладні заходи з удосконалення організації прийому громадян органами державної влади, органами місцевого самоврядування та посадовими і службовими особами цих органів".

9. Контроль за виконанням цього Указу покласти на Главу Секретаріату Президента України.

Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації,
затверджено указом Президента України від 5 травня 2011 року
N 547/2011

З метою забезпечення безумовного виконання органами виконавчої влади Закону України "Про доступ до публічної інформації" 2939-17, реалізації конституційного права особи вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію, керуючись частиною другою статті 102 Конституції України 254к/96-ВР, постановляю:

1. Кабінету Міністрів України:

забезпечувати в установленому порядку здійснення фінансування передбачених Законом України "Про доступ до публічної інформації" 2939-17 заходів, виконуваних розпорядниками інформації, які утримуються за рахунок коштів Державного бюджету України;

затвердити у визначеній Законом України "Про доступ до публічної інформації" 2939-17 строк граничні норми витрат на копіювання та друк документів;

підготувати разом із Службою безпеки України та внести на розгляд Верховної Ради України законопроект стосовно вдосконалення законодавчих актів щодо доступу до інформації з обмеженим доступом та відповідальності за порушення таких актів;

запровадити моніторинг виконання органами виконавчої влади Закону України "Про доступ до публічної інформації" 2939-17 та моніторинг судових рішень, прийнятих у зв'язку з порушенням права на одержання публічної інформації, здійснювати в разі потреби підготовку пропозицій щодо вдосконалення названого Закону 2939-17 та вносити їх у встановленому порядку на розгляд Верховної Ради України;

розробити і внести на розгляд Верховної Ради України законопроекти щодо здійснення державного контролю за забезпеченням розпорядниками інформації доступу до публічної інформації;

ужити заходів щодо забезпечення уніфікованого підходу стосовно затвердження органами виконавчої влади інструкцій з питань обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв, які містять відомості, що становлять службу інформацію.

2. Кабінету Міністрів України, центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській, Севастопольській міським, районним державним адміністраціям забезпечити безумовне виконання Закону України "Про доступ до публічної інформації" 2939-17, зокрема:

1) розробити і затвердити:

форми запитів на інформацію, які повинні містити стислу інструкцію щодо процедури подання запиту на інформацію, її отримання тощо;

порядок складання, подання запитів в усній, письмовій чи іншій формі (поштою, факсом, телефоном, електронною поштою);

2) запровадити облік запитів на інформацію;

3) визначити (утворити) спеціальні структурні підрозділи або визначити посадових осіб, які організуватимуть доступ до публічної інформації, та завдання таких структурних підрозділів або осіб;

4) визначити спеціальні місця для роботи запитувачів із документами, що містять публічну інформацію, їх копіями, обладнати такі місця відповідною оргтехнікою;

5) створити умови для подання письмових запитів громадянами з обмеженими фізичними можливостями;

6) створити з метою доступу до публічної інформації та її збереження систему обліку документів, що знаходяться у відповідних розпорядників інформації і містять публічну інформацію, забезпечити обов'язкову реєстрацію в цій системі таких документів та надання доступу до них за запитами, оприлюднення зазначеної інформації на офіційних веб-сайтах (а в разі їх відсутності - в інший прийнятний для громадян спосіб);

7) забезпечувати своєчасне оприлюднення проектів рішень, що підлягають обговоренню, а також систематичне і оперативне оприлюднення та оновлення інформації про свою діяльність;

8) забезпечити оприлюднення в офіційних друкованих виданнях, на веб-сайтах, інформаційних стендах, в інший прийнятний для громадян спосіб інформації, зазначеної у статті 15 Закону України "Про доступ до публічної інформації" 2939-17, форм запитів на інформацію;

9) затвердити переліки відомостей, що становлять службу інформацію, та оприлюднити їх в установленому порядку;

10) затвердити інструкції з питань обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв, які містять відомості, що становлять службу інформацію;

11) вживати заходів щодо унеможливлення несанкціонованого доступу до наявної інформації про особу інших осіб;

12) організувати інформування населення про права громадян, передбачені Законом України "Про доступ до публічної інформації" 2939-17;

13) забезпечити проведення навчань і підвищення кваліфікації заступників керівників органів виконавчої влади, працівників структурних підрозділів та відповідальних осіб з питань забезпечення доступу до публічної інформації;

14) сприяти депутатам місцевих рад, громадським організаціям, громадським радам, громадянам у здійсненні громадського контролю за забезпеченням органами виконавчої влади доступу до публічної інформації шляхом проведення громадських слухань, громадської експертизи тощо.

3. Покласти на керівників центральних і місцевих органів виконавчої влади персональну відповідальність за забезпечення належного виконання відповідними органами вимог Закону України "Про доступ до публічної інформації" 2939-17.

4. Запропонувати органам місцевого самоврядування вжити заходів щодо забезпечення доступу громадян до публічної інформації.

5. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

**НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ
у сфері прав людини,**

затверджено Указом Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015
(Витяг)

Забезпечення свободи думки і слова, вираження поглядів і переконань, доступу до інформації та вільного розвитку особистості

В Україні зменшено втручання держави в професійну діяльність журналістів, унормовано питання створення Суспільного телебачення і радіомовлення України та базові стандарти прозорості відносин власності стосовно засобів масової інформації, визначено нові засади функціонування системи вищої освіти, що ґрунтується на принципах автономії вищих навчальних закладів та академічної свободи учасників освітнього процесу.

Водночас існує низка проблем, які залишаються неврегульованими. Серед таких проблем найбільш актуальними є надмірне державне регулювання інформаційних відносин; неналежний рівень захисту журналістів; державна пропаганда та обмеження на публічні висловлювання з окремих питань; вплив власників засобів масової інформації на формування редакційної політики; неналежна практика реалізації законодавства у сфері доступу до інформації, в тому числі публічної інформації; відсутність гарантованого доступу кожного до інформаційних ресурсів, зокрема до мережі Інтернет.

Стратегічна мета:

забезпечення вільного обміну інформацією та свободи вираження поглядів і переконань.

Очікувані результати:

забезпечено належне функціонування суспільного мовлення;

додержуються принципи ідеологічної багатоманітності, впроваджується інформаційна політика захисту і протидії інформаційній війні, недопущення мови ворожнечі;

забезпечено свободу діяльності засобів масової інформації, що включає, зокрема, свободу редакційної політики, прозорість інформації стосовно власності і джерел фінансування засобів масової інформації, захист професійної діяльності та безпеку журналістів;

реформовано друковані засоби масової інформації державної та комунальної форм власності, обмежено до необхідного мінімуму державне регулювання діяльності засобів масової інформації;

розмежовано діяльність офіційних друкованих видань державних органів, органів місцевого самоврядування та інших засобів масової інформації;

гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, обмеження здійснення цих прав встановлюються виключно законом і є необхідними в демократичному суспільстві для забезпечення інтересів національної безпеки, територіальної цілісності, громадського порядку, запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя;

уживаються заходи щодо забезпечення надання інформації людям з інвалідністю у максимально доступній для них формі:

створені умови для вільного розвитку особистості, зокрема, шляхом реформування системи освіти в Україні;

забезпечено ефективний доступ до інформації, у тому числі публічної інформації;

забезпечено систему гарантій доступу кожного до інформаційних ресурсів, зокрема до мережі Інтернет.

ВОЄННА ДОКТРИНА УКРАЇНИ,

затверджено Указом Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015

Тимчасова окупація Російською Федерацією частини території України - Автономної Республіки Крим і міста Севастополя, розпалювання Росією збройного конфлікту в східних регіонах України та руйнування системи світової та регіональної безпеки і принципів міжнародного права зумовлюють перегляд та уточнення доктринальних положень щодо формування та реалізації воєнної політики України.

I. Загальні положення

1. Воєнна доктрина України (далі - Воєнна доктрина) є системою поглядів на причини виникнення, сутність і характер сучасних воєнних конфліктів, принципи і шляхи запобігання їх виникнення, підготовку держави до можливого воєнного конфлікту, а також на застосування воєнної сили для захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, інших життєво важливих національних інтересів.

2. Правовою основою Воєнної доктрини є Конституція України, закони України, Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287, а також міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

3. Воєнна доктрина ґрунтується на результатах аналізу та прогнозування воєнно-політичної обстановки, принципах оборонної достатності, без'ядерного статусу, високої готовності до оборони, системності оборонного планування, а також визначених Верховною Радою України засадах внутрішньої та зовнішньої політики. Основні положення Воєнної доктрини є похідними від Стратегії національної безпеки України, розвивають її положення за напрямками забезпечення воєнної безпеки та спрямовані на протидію агресії з боку Російської Федерації, досягнення Україною критеріїв, необхідних для набуття членства в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору, забезпечення рівноправного взаємовигідного співробітництва у воєнній, воєнно-економічній та військово-технічній сферах з усіма заінтересованими державами-партнерами.

4. Терміни, що вживаються у Воєнній доктрині, мають таке значення:

воєнна політика України - діяльність суб'єктів забезпечення національної безпеки держави, пов'язана із запобіганням воєнним конфліктам, організацією та здійсненням військового будівництва і підготовкою Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної спеціальної служби транспорту, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення до збройного захисту національних інтересів;

воєнно-політична обстановка - стан воєнно-політичних відносин на певний момент (у певний період);

воєнно-політичні відносини - сукупність намірів і дій сторін (держав, коаліцій держав, міжнародних корпорацій, політичних партій, суспільних рухів), спрямованих на досягнення власних інтересів із застосуванням воєнних інструментів разом із усіма наявними іншими інструментами у політичній, воєнній, економічній та інших сферах життєдіяльності;

воєнний конфлікт - форма розв'язання міждержавних або внутрішньодержавних суперечностей із двостороннім застосуванням воєнної сили; основними видами воєнних конфліктів є війна та збройний конфлікт;

збройний конфлікт - збройне зіткнення між державами (міжнародний збройний конфлікт, збройний конфлікт на державному кордоні) або між ворогуючими сторонами в межах території однієї держави, як правило, за підтримки ззовні (внутрішній збройний конфлікт);

локальна війна - війна між двома чи більше державами, у якій воєнні дії обмежені територіями воюючих держав та переслідують воєнно-політичні цілі, що зачіпають переважно інтереси лише цих держав (територіальні, політичні, економічні тощо);

регіональна війна - війна, що охоплює певний регіон (частину континенту) за участю всіх чи більшості держав регіону та з метою досягнення воєнно-політичних цілей, що зачіпають інтереси цих держав;

воєнно-політичний виклик - наміри або дії однієї зі сторін воєнно-політичних відносин, що спрямовані на досягнення власних цілей без урахування інтересів іншої сторони, з усвідомленням можливості заподіяння шкоди таким інтересам;

воєнно-політичний ризик - наміри або дії однієї зі сторін воєнно-політичних відносин, які за певних умов можуть заподіяти шкоди національним інтересам іншої сторони;

загроза застосування воєнної сили - наміри або дії однієї зі сторін воєнно-політичних відносин, які свідчать про готовність до застосування воєнної сили проти іншої сторони з метою досягнення власних цілей;

оборонно-промисловий комплекс - сукупність підприємств, установ і організацій промисловості та науки, що розробляють, виробляють, модернізують і утилізують продукцію військового призначення, виконують послуги в інтересах оборони для оснащення та матеріального забезпечення сил безпеки і оборони, а також здійснюють постачання товарів військового призначення та подвійного використання, надання послуг військового призначення під час виконання заходів військово-технічного співробітництва України з іноземними державами;

сектор безпеки і оборони - охоплена єдиним керівництвом сукупність органів державної влади, Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної спеціальної служби транспорту, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення, діяльність яких за функціональним призначенням відповідно до Конституції та законів України спрямована на захист національних інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці України;

сили безпеки - державні правоохоронні та розвідувальні органи, сили цивільного захисту та органи загальної компетенції, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України;

сили оборони - Збройні Сили України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державна спеціальна служба транспорту, інші утворені відповідно до законів України військові формування, а також правоохоронні та розвідувальні органи, в частині залучення їх до виконання завдань з оборони держави;

спроможності сил оборони - здатність досягти необхідного результату під час виконання завдань з питань оборони у певних умовах відповідно до визначених сценаріїв дій та з використанням наявних ресурсів;

стратегічні комунікації - скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави - публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави.

II. Безпекове середовище (глобальні, регіональні та національні аспекти) у контексті воєнної безпеки

5. Безпекове середовище довкола України складне та динамічне.

Через збройний конфлікт на Сході України, воєнно-політичну нестабільність на Близькому Сході, боротьбу за вплив на світові фінансові та енергетичні потоки посилюється глобальна воєнно-політична нестабільність. Провідні держави збільшують розміри воєнних витрат, активізують розробку нових зразків озброєння, підвищують інтенсивність військових навчань.

6. Формування та розвиток безпекового середовища у світі відбувається під впливом таких головних тенденцій:

посилення суперечностей щодо поділу сфер впливу між світовими центрами сили, збільшення їх агресивності, неуплипливості, прагнення порушити на свою користь воєнно-стратегічну рівновагу, зокрема загострення протистояння між США та Російською Федерацією;

загострення безпекової ситуації в країнах Близького Сходу та Північної Африки, активізація релігійного екстремізму та поширення ідей радикального ісламу в країнах Центральної Азії, суперечності між азіатсько-тихоокеанськими державами щодо належності острівних зон;

сучасна криза та невизначеність засад нової системи міжнародної безпеки, послаблення ролі міжнародних безпекових інститутів, спроби посилити роль воєнної сили поза наявними механізмами міжнародної безпеки;

перенесення ваги у воєнних конфліктах на асиметричне застосування воєнної сили не передбаченими законом збройними формуваннями, зміщення акцентів у веденні воєнних конфліктів на комплексне використання воєнних і невоєнних інструментів (економічних, політичних, інформаційно-психологічних тощо), що принципово змінює характер збройної боротьби;

порушення норм і принципів міжнародного права, закріплених у Статуті ООН, Заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року та інших міжнародних договорах;

послаблення законодавчих обмежень щодо застосування воєнної сили державами за межами власної території;

глобальні кліматичні зміни, зменшення запасів природних ресурсів, дефіцит питної води, продуктів харчування, посилення міграційних процесів, а також зростання ризиків виникнення масштабних надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру;

розширення масштабів тероризму, піратства, інших явищ, пов'язаних із застосуванням збройного насильства.

7. Головними тенденціями, що впливають на воєнно-політичну обстановку в регіоні довкола України, є:

поширення практики проведення спеціальних операцій та дій провокаційного характеру для створення конфліктних ситуацій;

посилення внутрішньої нестабільності в сусідніх державах, викликаній втручанням з боку інших держав, зниженням життєвого рівня населення, неефективністю дій керівництва, намаганнями етнічних утворень сепаратно вирішувати нагальні проблеми;

інтенсивна модернізація збройних сил сусідніми державами, активізація розробок озброєння та військової техніки нового покоління з принципово новими можливостями вогневого ураження і управління;

посилення мілітаризації в регіоні довкола України, збільшення іноземної військової присутності на територіях сусідніх держав;

активна дестабілізуюча зовнішня політика і політика безпеки Російської Федерації щодо сусідніх держав, а також щодо міжнародних організацій, включаючи НАТО та ЄС;

відмова або ухилення Російської Федерації від виконання зобов'язань за міжнародними договорами у сфері контролю над озброєннями, зміцнення довіри і безпеки у військовій діяльності;

модернізація та вдосконалення спеціальними службами іноземних держав систем і комплексів технічної розвідки, нарощування їх можливостей, спроби несанкціонованого доступу до об'єктів інформаційної інфраструктури України;

гальмування процесу договірно-правового оформлення державних кордонів та розмежування виключних (морських) економічних зон і континентального шельфу між державами;

інформаційна війна Російської Федерації проти України.

8. Зовнішньополітичні умови не сприяють врегулюванню збройного конфлікту на Сході України.

За таких обставин Україна може розраховувати насамперед на власні сили та підтримку США, держав - членів ЄС і НАТО, які вважають, що збереження незалежності та територіальної цілісності України є одним із визначальних факторів забезпечення світової та регіональної стабільності.

9. Актуальними воєнними загрозами для України є:

збройна агресія і порушення територіальної цілісності України (тимчасова окупація Російською Федерацією Автономної Республіки Крим, міста Севастополя та військова агресія Російської Федерації в окремих районах Донецької і Луганської областей), нарощування військової потужності Російської Федерації в безпосередній близькості до державного кордону України, у тому числі потенційна можливість розгортання тактичної ядерної зброї на території Автономної Республіки Крим;

мілітаризація Російською Федерацією тимчасово окупованої території шляхом формування нових військових з'єднань і частин, а також постачання бойовиків, військової техніки та засобів матеріально-технічного забезпечення;

присутність військового контингенту Російської Федерації у Придністровському регіоні Республіки Молдова, який може бути використаний для дестабілізації ситуації у південних регіонах України;

нарощування Російською Федерацією поблизу державного кордону України угруповання військ з потужним ударно-наступальним потенціалом, створення нових, розширення і модернізація наявних баз, об'єктів військової інфраструктури;

активізація спеціальними службами Російської Федерації розвідувально-підривної діяльності в Україні з метою дестабілізації внутрішньої соціально-політичної обстановки в Україні, а також з метою підтримки не передбачених законом збройних формувань у східних регіонах України і створення умов для розширення масштабів збройної агресії;

діяльність на території України не передбачених законом збройних формувань, спрямована на дестабілізацію внутрішньої соціально-політичної ситуації в Україні, залякування населення, позбавлення його волі до опору, порушення функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування, важливих об'єктів промисловості та інфраструктури;

територіальні претензії Російської Федерації до України і посягання на її суверенітет та територіальну цілісність.

10. Воєнно-політичними викликами, які можуть перерости в загрозу застосування воєнної сили проти України, є:

втручання у внутрішні справи України з боку Російської Федерації, спрямоване на порушення конституційного устрою, територіальної цілісності та суверенітету України, внутрішньої соціально-політичної стабільності та правопорядку;

протидія реалізації європейського вибору Українського народу, формуванню систем колективної безпеки за участю України;

невирішеність питань щодо розмежування державного кордону України в акваторії Чорного і Азовського морів, незавершеність договірно-правового оформлення державного кордону України з Російською Федерацією, Республікою Білорусь та Республікою Молдова;

спроби дестабілізації з боку Російської Федерації соціально-політичної та економічної ситуації в Україні, а також провокування сепаратистських настроїв у районах компактного проживання національних меншин на території України;

цілеспрямований інформаційний (інформаційно-психологічний) вплив з використанням сучасних інформаційних технологій, спрямований на формування негативного міжнародного іміджу України, а також на дестабілізацію внутрішньої соціально-політичної обстановки, загострення міжетнічних та міжконфесійних відносин в Україні або її окремих регіонах і місцях компактного проживання національних меншин;

дії Російської Федерації щодо ускладнення та уповільнення економічного розвитку України;

розповсюдження зброї масового ураження, тероризму, організована злочинність, незаконна торгівля зброєю і боєприпасами, нелегальна міграція.

З урахуванням тенденцій розвитку та характеру воєнно-політичної обстановки в середньостроковій перспективі найбільш імовірні збройні конфлікти з використанням противником як власних збройних сил, так і підтримуваних ними не передбачених законом збройних формувань, терористичних угруповань, найманців як інструменту досягнення власних інтересів. Значно зростатиме вірогідність переростання таких конфліктів у війну.

11. Загрози воєнній безпеці України можуть бути реалізовані за такими сценаріями:

повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України з проведенням сухопутних, повітряно-космічних, морських операцій з рішучими воєнно-політичними цілями;

окрема спеціальна операція Російської Федерації проти України із застосуванням військових підрозділів та/або частин, вогневих ударів, інформаційних, інформаційно-психологічних операцій (дій) у сукупності з використанням невоєнних заходів, у тому числі миротворчих сил за відсутності відповідного рішення Ради Безпеки ООН;

блокада морських портів, узбережжя або повітряного простору України із застосуванням воєнної сили, порушення комунікацій України з боку Російської Федерації;

збройний конфлікт всередині держави, інспірований Російською Федерацією з намаганням відокремити від України адміністративно-територіальні одиниці у східних та південних регіонах України, за участю не передбачених законом збройних формувань, терористичних угруповань у взаємодії з політичними, неурядовими, етнічними, релігійними або іншими організаціями;

збройний конфлікт на державному кордоні України, зокрема прикордонні збройні інциденти (провокації, сутички) з регулярними або нерегулярними силами Російської Федерації, не передбаченими законом збройними формуваннями;

терористичні акти на території України або проти громадян України, посягання на життя державних чи громадських діячів, представників іноземних держав (вчинені з метою провокації війни або міжнародних ускладнень), диверсії (у тому числі на об'єктах критичної інфраструктури), а також вибухи, підпали у приміщеннях органів державної влади та їх захоплення, викрадення громадян або захоплення заручників.

Загрози воєнній безпеці України у разі їх реалізації можуть призвести до зміни конституційного ладу України, подальшої окупації України або її окремих територій, встановлення прямого або опосередкованого контролю над Україною та втрати нею державного суверенітету і територіальної цілісності.

12. На спроможності України щодо адекватного реагування на виклики та ризики воєнній безпеці негативно впливають внутрішні економічні та соціально-політичні фактори:

економічна криза, порушення цілісності національної економіки внаслідок тимчасової окупації Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та м. Севастополя й діяльності підтримуваних нею незаконних збройних формувань в окремих районах Донецької та Луганської областей, обумовлене цим обмеження фінансових можливостей держави;

розбалансованість і незавершеність системних реформ у сфері національної безпеки і оборони, недостатність ресурсного забезпечення сил оборони та неефективне використання наявних ресурсів;

низька ефективність системи державного управління суб'єктами забезпечення національної безпеки України у воєнній сфері, недосконалість механізмів планування розвитку таких суб'єктів;

недостатній рівень готовності Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної спеціальної служби транспорту, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення до ведення сучасної збройної боротьби;

низька ефективність державних органів, що провадять розвідувальну і контррозвідувальну діяльність;

недостатній рівень координації і узгодженості дій органів державної влади, органів місцевого самоврядування, низький рівень підготовки їх спеціалістів з питань безпеки і оборони;

невідповідність сучасним викликам сил цивільного захисту та їх технічного оснащення;

недостатні та непрофесійні зусилля органів державної влади України у сфері протидії пропаганді та інформаційно-психологічним операціям Російської Федерації.

13. Воєнно-економічне та військово-технічне забезпечення воєнної безпеки держави безпосередньо залежить від оборонно-промислового комплексу країни, основними проблемами функціонування якого є:

низька ефективність реалізації військово-технічної і військово-промислової політики, політики військово-технічного співробітництва, нерегульованість питань визначення державних замовників щодо розроблення та виконання державних цільових програм реформування та розвитку;

відсутність державного регулювання та недостатня підтримка стратегічно важливих для оборони, безпеки і економіки держави наукових установ та промислових підприємств з метою переходу від сировинної моделі побудови економіки держави до моделі інноваційного розвитку, задоволення потреб Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної спеціальної служби транспорту та інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення, в озброєнні, військовій і спеціальній техніці;

відсутність технологічно замкнених циклів виробництва більшості видів озброєння та військової техніки, руйнування традиційної науково-технічної і виробничої кооперації, низькі темпи проведення диверсифікації закупівель товарів військового призначення та подвійного використання;

критичне фізичне і моральне зношення основних виробничих фондів, низька ефективність використання науково-виробничої бази, значна енергоємність виробництв, технологічне відставання від провідних держав світу, критичний фінансово-економічний стан більшості підприємств, низька рентабельність виробництва, відсутність обігових коштів і брак інвестиційних ресурсів, недостатня ємність внутрішнього ринку оборонної продукції, що значно ускладнює її реалізацію на зовнішньому ринку;

критичний стан забезпечення підприємств оборонно-промислового комплексу висококваліфікованими робітничими, технічними та інженерними кадрами.

III. Цілі та основні завдання воєнної політики

14. Україна прагне підтримувати дружні відносини з усіма державами світу на основі міжнародних договорів, укладених на принципах рівноправності, невтручання у внутрішні справи, взаємоповаги до незалежності, суверенітету та територіальної цілісності.

15. Головною метою воєнної політики України є створення умов для відновлення територіальної цілісності держави, її суверенітету і недоторканності в межах державного кордону України.

16. Основними цілями у сфері воєнної політики України є:

відбиття збройної агресії Російської Федерації проти України;

забезпечення обороноздатності України на рівні, достатньому для запобігання виникненню збройного конфлікту, а у разі збройного конфлікту - для його локалізації і нейтралізації;

участь України у реалізації спільної політики безпеки і оборони Європейського Союзу;

удосконалення системи забезпечення воєнної безпеки, яка б гарантувала надійний захист держави від зовнішніх та внутрішніх загроз, гідне сприйняття України на міжнародному рівні та відповідає критеріям членства України в ЄС і НАТО.

17. Виходячи із засад внутрішньої і зовнішньої політики, з урахуванням характеру актуальних загроз національній безпеці основними завданнями воєнної політики України у найближчий час і в середньостроковій перспективі є:

локалізація та нейтралізація у найкоротший строк воєнно-політичної кризи у східних регіонах України, запобігання її переростанню у масштабну збройну агресію;

ліквідація не передбачених законом збройних формувань та відновлення повного контролю державного кордону України;

відновлення престижу військової служби;

інтегрування добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції в Донецькій і Луганській областях, забезпеченні її проведення, до складу Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів;

реформування Збройних Сил України з метою досягнення оперативної і технічної сумісності зі збройними силами держав - членів НАТО;

удосконалення системи мобілізаційної підготовки та мобілізації, у тому числі забезпечення створення необхідної кількості підготовленого військового резерву;

збереження в умовах збройного протистояння та реальної загрози агресії змішаного принципу комплектування Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань з поступовим збільшенням кількості військовослужбовців за контрактом у складі бойових військових частин. Комплектування небойових військових частин та посад, що не визначають боєздатність у бойових військових частинах, здійснюватиметься переважно військовослужбовцями строкової служби та призваними на військову службу за призовом під час мобілізації (у разі прийняття рішення про мобілізацію);

дотримання принципу незалучення військовослужбовців строкової служби до участі у бойових діях;

створення єдиної системи видової розвідки з відповідною інфраструктурою отримання та обробки інформації в режимі часу, наближеного до реального;

створення цілісного сектору безпеки і оборони держави як головного елемента системи забезпечення воєнної безпеки, інтеграція спроможностей його складових для своєчасного і ефективного реагування на наявні та потенційні загрози;

забезпечення підвищення спроможностей сил оборони, необхідних для досягнення цілей воєнної політики;

підвищення спроможностей вітчизняного оборонно-промислового комплексу за рахунок впровадження новітніх військових технологій, створення максимально можливих замкнених циклів розроблення і виробництва найважливіших зразків озброєння, спеціальної і військової техніки, використання можливостей військово-технічного співробітництва з державами - стратегічними партнерами України;

удосконалення державної інформаційної політики у воєнній сфері;

попередження та ефективна протидія інформаційно-психологічним впливам іноземних держав, спрямованим на підірив обороноздатності, порушення суверенітету і територіальної цілісності України, дестабілізацію внутрішньої соціально-політичної обстановки, провокування міжетнічних та міжконфесійних конфліктів в Україні;

забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, учасників антитерористичної операції в Донецькій і Луганській областях та членів їх сімей;

удосконалення системи демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони держави відповідно до стандартів ЄС та НАТО;

підвищення рівня координованості складових сектору безпеки і оборони та вдосконалення механізмів їх консолідованого розвитку та посилення відповідних оперативних спроможностей для забезпечення воєнної безпеки.

Визначені цілі та завдання воєнної політики відповідають сучасному стану і середньостроковому прогнозу воєнно-політичної обстановки та можуть уточнюватися з урахуванням змін безпекового середовища, умов соціально-економічного розвитку України, спроможностей сил оборони.

18. Після відновлення територіальної цілісності України основна мета воєнної політики полягатиме в запобіганні виникненню нових збройних конфліктів, системному зміцненні обороноздатності держави, підвищенні ролі та авторитету України на міжнародній арені.

Україна підтримуватиме такий рівень обороноздатності, який одночасно з повним використанням можливостей щодо мирного врегулювання міждержавних суперечностей відповідатиме рівню воєнних загроз та водночас забезпечуватиме воєнно-стратегічний паритет у регіоні.

19. Підготовка оборони України за змістом, спрямованістю і масштабом здійснюється відповідно до Закону України "Про оборону України". Підготовка сил оборони України орієнтується на ведення ними як оборонних, так і контрнаступальних та наступальних дій. Згідно з цим розробляються програми та плани бойової і оперативної підготовки, бойові статuti і настанови Збройних Сил України.

20. Головним принципом застосування сил оборони у воєнному конфлікті є активна оборона з метою завдання противнику поразки та примусення його до припинення воєнних (бойових) дій. Особлива увага приділяється обороні найбільш важливих в оперативно-стратегічному значенні рубежів і районів, зон, адміністративно-політичних і економічних центрів, десантно небезпечних ділянок Чорноморського і Азовського узбережжя, комунікацій.

21. Оборона України шляхом проведення спільних операцій сил оборони поєднується з територіальною обороною, організовується опір на тимчасово захоплених ворогом територіях. Основою сил територіальної оборони є підрозділи Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення.

22. Під час реалізації оборонних заходів органами управління та силами єдиної державної системи цивільного захисту забезпечується ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням зброї, та захист населення і територій від наслідків ведення воєнних дій.

23. Ураховуючи наявність на території України та сусідніх держав екологічно небезпечних об'єктів, а також певну ймовірність застосування у війні з боку противника зброї масового знищення, сили безпеки і оборони та населення України готуються до дій в умовах радіаційного, хімічного забруднення та бактеріологічного зараження, великих пожеж і значних зон затоплення.

24. Україна не виключає можливості застосування воєнної сили також для локалізації та ліквідації внутрішнього збройного конфлікту. Для ліквідації внутрішнього збройного конфлікту Україна залучає Збройні Сили України, Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державну спеціальну службу транспорту, інші утворені відповідно до законів України військові формування, а також правоохоронні органи спеціального призначення згідно з Конституцією і законами України.

25. Рішення щодо застосування (залучення) Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної спеціальної служби транспорту, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення у разі зовнішньої агресії, внутрішнього збройного конфлікту чи масштабних проявів тероризму приймає Президент України згідно зі своїми повноваженнями.

26. Збройні Сили України, інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні органи спеціального призначення мають бути також готовими відповідно до рішень Ради Безпеки ООН та міжнародних договорів України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, до участі в багатонаціональних операціях з підтримання миру і безпеки та гуманітарних операціях під егідою уповноважених на це міжнародних організацій, а також в антитерористичних операціях на території держави та поза її межами, заходах боротьби з піратством, неконтрольованим розповсюдженням зброї масового ураження, реалізації інших завдань, визначених законами України.

27. Окремим напрямом діяльності сил оборони є підготовка національних (спеціальних) контингентів для забезпечення участі України в організаціях і заходах, пов'язаних з міжнародною колективною безпекою та міжнародним військовим співробітництвом.

28. Україна вважатиме своїм воєнним противником іншу державу (коаліцію держав), дії якої (яких) кваліфікуються законами України або міжнародно-правовими актами як збройна агресія. На сьогодні воєнним противником Україна вважає Російську Федерацію.

Потенційним воєнним противником Україна визнаватиме державу (коаліцію держав), дії або наміри якої (яких) матимуть ознаки загрози застосування воєнної сили проти України.

29. В умовах, що склалися через агресивні дії Російської Федерації в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі та інспірування і підтримку нею сепаратистського руху у східних регіонах України, підготовка держави до оборони здійснюється одночасно з веденням бойових дій проти не передбачених законом збройних формувань. У ході відбиття агресії продовжується нарощування оборонних можливостей держави шляхом переведення економіки і системи воєнного та державного управління на функціонування в умовах особливого періоду, мобілізація додаткових ресурсів.

30. Найвищий ступінь небезпеки має загроза державному суверенітету та територіальній цілісності України. Головною такою загрозою є ймовірність великомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України.

Усунення (мінімізація) цієї загрози, забезпечення відсічі збройній агресії Російської Федерації та створення умов для відновлення територіальної цілісності України потребує мобілізації всіх політичних, економічних, воєнних та соціальних можливостей держави і суспільства, що передбачає комплексне планування дій, централізоване керівництво та координацію зусиль складових сектору безпеки і оборони, державних і громадських організацій, об'єднаних спільними цілями.

31. Україна залишає за собою право на використання з метою відбиття збройної агресії всіх можливих форм, способів та наявних засобів збройної боротьби, а також завдання ударів противнику на його території з дотриманням принципів і норм міжнародного права.

32. Як основу кризового реагування на воєнні загрози та недопущення ескалації воєнних конфліктів Україна розглядає такі основні заходи і дії:

використання можливостей Ради Безпеки ООН, ОБСЄ, НАТО, ЄС, інших міжнародних структур, які несуть відповідальність за підтримання міжнародного миру і безпеки, застосування кризового консультативного механізму відповідно до положень Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору, підписаної 9 липня 1997 року;

взаємоузгоджене використання політико-дипломатичних, інформаційних та силових інструментів держави для протидії деструктивному тиску агресора на Україну та примушення його до дотримання норм міжнародного права та власних зобов'язань;

посилення розвідувальної діяльності в інтересах підготовки та проведення Україною стратегічних комунікацій, контрпропагандистських заходів та інформаційно-психологічних операцій;

підвищення ефективності спеціальних інформаційних заходів впливу в районі проведення антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях і на тимчасово окупованій території та зосередження сил і засобів для організації ефективної протидії проведенню ворожих інформаційно-психологічних операцій проти України;

своєчасне введення воєнного або надзвичайного стану в державі чи в окремих її місцевостях, проведення загальної або часткової мобілізації, повного або часткового розгортання Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення та приведення їх у готовність до виконання завдань;

здійснення заходів щодо територіальної оборони і цивільного захисту;

посилення охорони та захисту державного кордону України;

локалізація та нейтралізація воєнного конфлікту з метою недопущення його ескалації;

координація відповідно до законодавства діяльності всіх органів державної влади, органів місцевого самоврядування і громадян в інтересах ліквідації воєнного конфлікту і відсічі збройній агресії;

переведення національної економіки, окремих її галузей, підприємств і комунікацій на функціонування в умовах особливого періоду.

33. Основними цілями застосування Україною воєнної сили є:

відсіч збройній агресії з використанням усіх необхідних сил і засобів, форм і способів збройної боротьби, недопущення ескалації та поширення агресії на території України, завдання агресору поразки (втрат) та примушення його до відмови від подальшого застосування воєнної сили з повним відновленням територіальної цілісності і суверенітету України, а також до надання гарантій щодо відшкодування завданих збитків;

у разі збройного конфлікту на державному кордоні України - забезпечення захисту державного кордону України, ліквідація (локалізація, нейтралізація) збройного конфлікту на початковій стадії і недопущення його переростання у війну;

у разі збройного конфлікту всередині держави - ліквідація (локалізація, нейтралізація) не передбачених законом збройних формувань, посилення охорони і захисту важливих державних об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури, а також демонстрація готовності і рішучості щодо недопущення втручання іншої держави (коаліції держав) у внутрішні справи України.

Застосування Україною воєнної сили та реалізація заходів цивільного захисту здійснюватимуться відповідно до норм міжнародного гуманітарного права.

34. Україна здійснює стратегічний перегляд концепції оборони з урахуванням досвіду подолання поточної кризи, запровадження нових методів керівництва обороною, які ґрунтуються на євроатлантичному досвіді та відповідають єдиному критерію - висока ефективність за прийнятних витрат. Одночасно передбачається створення результативного механізму формування і реалізації державної політики з питань забезпечення воєнної безпеки, здійснення військово-політичного, адміністративного та безпосереднього військового керівництва силами оборони. До першочергових завдань належить створення дієвої системи управління сектором безпеки і оборони держави.

35. Матеріально-технічну базу системи управління сектором безпеки і оборони України становитимуть Головний ситуаційний центр України, мережа відомчих ситуаційних центрів, ресурси Антитерористичного центру при Службі безпеки України, Головного центру управління службою Державної прикордонної служби України, аналогічних підрозділів інших складових сектору безпеки і оборони, які будуть реформовані з метою досягнення більш високого рівня взаємодії.

36. З урахуванням пріоритету мирних засобів врегулювання конфліктів Україна використовуватиме всі можливі засоби захисту своєї територіальної цілісності, що не суперечать міжнародному праву. Україна залишає за собою право на застосування воєнної сили для оборони, відсічі збройній агресії Російської Федерації, а також з метою відновлення своєї територіальної цілісності в межах міжнародно визнаного державного кордону України, звільнення тимчасово окупованої території та непідконтрольних територій.

37. Ключовими завданнями створення умов для відновлення державного суверенітету та територіальної цілісності України є:

комплексне реформування системи забезпечення національної безпеки до рівня, прийнятного для членства в ЄС і НАТО; створення ефективного сектору безпеки і оборони, що забезпечує достатні спроможності національної оборони для відсічі збройній агресії;

розвиток Збройних Сил України за західними стандартами та досягнення сумісності із збройними силами держав - членів НАТО.

38. Загальна чисельність сил оборони та загальна кількість традиційних озброєнь в умовах мирного часу може залишатися на досягнутому рівні. Основні зусилля планується зосередити на підвищенні рівня бойової та оперативної підготовки військ (сил) з одночасним радикальним оновленням системи управління ними та якісних характеристик озброєння і військової техніки, у тому числі прийняття на озброєння принципово нових зразків, розроблених на основі сучасних технологій.

39. Передбачається розширення можливостей Головного ситуаційного центру України для забезпечення координації і контролю діяльності органів виконавчої влади, правоохоронних органів та військових формувань у сфері національної безпеки і оборони у мирний час, в особливий період, в умовах воєнного, надзвичайного стану і при виникненні кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України.

40. Об'єднаний комітет з питань розвідувальної діяльності при Президентіві України забезпечуватиме координацію діяльності розвідувальних органів України у відповідних сферах.

41. З метою досягнення переваги над воєнним противником мають бути посилені заходи з реалізації державної інформаційної політики на тимчасово окупованій противником території і міжнародній арені.

Забезпечення інформаційної складової воєнної безпеки здійснюватиметься шляхом запровадження ефективної системи заходів стратегічних комунікацій у діяльність органів сектору безпеки.

IV. Суспільно-політичні, економічні та інші умови реалізації воєнної політики. Воєнно-політичні та воєнно-стратегічні обмеження

42. Україна перебуває на передових рубежах боротьби з агресивною політикою Російської Федерації, що вимагає посилення всіх політичних, воєнних, дипломатичних та економічних засобів і заходів.

Порівняно з Російською Федерацією економічні, воєнні, людські, інформаційні та інші ресурси України є значно меншими. З урахуванням наявності в Російській Федерації стратегічної ядерної зброї та зловживання нею статусом постійного члена Ради Безпеки ООН обмеженою також стає і реакція світової спільноти на російську агресію проти України.

43. Збройний конфлікт у східних регіонах України проявив серйозні недоліки воєнно-економічної політики нашої держави, зокрема тривале недофінансування потреб сил оборони та нерациональне використання виділених ресурсів, відсутність державної підтримки реформування і розвитку оборонно-промислового комплексу. В оборонно-промисловому комплексі України загострюються проблеми, викликані, зокрема, розривом коопераційних відносин з Російською Федерацією, втратою основних фондів підприємств внаслідок тимчасової окупації території України. У військово-технічній сфері проблемними залишаються питання нестачі сучасних засобів збройної боротьби, неготовності ремонтної бази, несправності озброєння та військової техніки.

44. Економічне забезпечення воєнної безпеки здійснюватиметься шляхом формування і реалізації принципово нової єдиної воєнно-економічної, військово-промислової та військово-технічної політики, основними напрямками якої є:

визначення на державному рівні довгострокових наукових та матеріально-технічних потреб оборони, забезпечення створення, виробництва, ремонту і модернізації озброєння, військової та спеціальної техніки і босприпасів для задоволення потреб безпеки і оборони відповідно до характеру і масштабів воєнних загроз, цілей, пріоритетів і завдань воєнної політики держави;

упровадження системи стратегічного планування розвитку оборонно-промислового комплексу, взаємопов'язаного з цілями та завданнями державної політики у сфері національної безпеки і оборони, соціально-економічного та науково-технічного розвитку України;

формування збалансованої структури оборонно-промислового комплексу, визначення пріоритетних напрямів його реформування і розвитку, технічного переозброєння, забезпечення максимального завантаження і нарощування науково-виробничого потенціалу оборонного сектору економіки;

забезпечення взаємодії науки та виробництва, збереження і розвиток базових та критичних технологій, створення державного фонду розвитку базових і критичних технологій та підтримки інновацій в оборонно-промисловому комплексі;

упровадження комплексу організаційних, технічних, економічних, правових та інших заходів, спрямованих на зниження залежності України від критичного імпорту продукції (товарів, робіт, послуг), підвищення ефективності міжнародного науково-технічного співробітництва, насамперед з державами - членами ЄС та НАТО;

забезпечення фінансового оздоровлення наукових установ і виробничих підприємств та їх сталого функціонування шляхом запровадження комплексу заходів і економічних механізмів адресної державної підтримки та державного протекціонізму щодо прямої закупівлі у підприємств оборонно-промислового комплексу продукції для задоволення пріоритетних державних потреб у рамках державного оборонного замовлення;

удосконалення системи створення та збереження мобілізаційних запасів, розвитку й утримання виробничих потужностей мобілізаційного призначення, формування та підтримання в належному стані державного матеріального резерву;

створення системи безперервного забезпечення наукових установ і виробничих підприємств оборонно-промислового комплексу інформаційними, аналітичними та іншими матеріалами щодо світових досягнень у сфері науки, техніки і технологій, розвитку озброєння, військової та спеціальної техніки;

розроблення і впровадження взаємопов'язаних нормативно-правових актів щодо відродження стратегічної ролі оборонно-промислового комплексу в системі національної безпеки та оборони держави;

створення системи державного замовлення на підготовку робітничих, технічних та інженерних кадрів для задоволення потреб оборонно-промислового комплексу, сприятливих умов для ефективного функціонування і розвитку науково-дослідних, технологічних та проектних установ, конструкторських бюро і виробничих підприємств оборонної промисловості;

забезпечення сучасними зразками озброєння та військової техніки, зокрема їх розроблення та виробництво силами вітчизняного оборонно-промислового комплексу, у тому числі за закордонними ліцензіями, розроблення і виробництво разом з іноземними партнерами, імпорту озброєння та військової техніки, розроблення і виробництво яких в Україні недоцільне або технологічно неможливе;

удосконалення механізмів формування і контролю за видатками на потреби оборони, оптимізації бюджетних витрат та забезпечення їх раціонального розподілу;

протидія корупції в усіх її формах.

45. Розвиток економічного та воєнного потенціалу в контексті забезпечення обороноздатності України потребуватиме певного часу і проведення радикальних реформ, передбачених Стратегією сталого розвитку "Україна - 2020", схваленою Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5.

Для досягнення своїх інтересів Україна розвиватиме національну економіку, нарощуватиме військову могутність, братиме участь у підтриманні міжнародної безпеки, використовуватиме всі можливі мирні шляхи для вирішення конфліктів і кризових ситуацій, а в разі потреби застосовуватиме воєнну силу.

V. Шляхи досягнення цілей воєнної політики України

46. Визначальним фактором зміцнення воєнної безпеки є реформування сил оборони. Реформування Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної спеціальної служби транспорту, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення здійснюється з метою створення ефективних, мобільних, оснащених сучасним озброєнням, військовою і спеціальною технікою сил оборони, здатних гарантовано забезпечити оборону держави.

47. Формування національних оборонних спроможностей буде здійснюватися шляхом:

удосконалення законодавства з питань оборони України, належного унормування діяльності у воєнній сфері та адаптації базових законодавчих, концептуальних і програмних документів з питань оборони до сучасних реалій;

покращення взаємодії і координації дій органів державної влади і складових сектору безпеки і оборони з урахуванням особливостей сучасної збройної боротьби, у ході якої широко використовуються не лише традиційні військові операції (дії), але й різноманітні невоєнні сили та засоби;

створення та впровадження єдиної стратегії комунікацій суб'єктів сектору безпеки та оборони, визначення єдиного органу для координації та контролю її реалізації;

удосконалення системи кризового планування та управління у сфері оборони, впровадження стандартів управління військами, прийнятих у державах - членах НАТО, із забезпеченням постійної готовності органів управління до виконання завдань, їх регулярних навчань і тренувань, а також децентралізованого стилю управління;

удосконалення аналітичних спроможностей та взаємозв'язків на державному рівні, модернізації системи воєнної розвідки на стратегічному та оперативно-тактичному рівнях, приведення систем воєнної розвідки та військової контррозвідки у відповідність із стандартами НАТО;

уточнення функцій і завдань, перегляду структури і чисельності сил оборони, зокрема Збройних Сил України та їх функціональних структур - сил негайного реагування, сил нарощування, сил резерву, сил і засобів бойового чергування;

удосконалення засад застосування та підготовки сил оборони до дій в умовах сучасної війни;

відновлення військової інфраструктури, перегляду місць дислокації військових частин і з'єднань Збройних Сил України та інших складових сил оборони з урахуванням посилення постійної військової присутності у східних та південних регіонах України;

розвитку в рамках створення перспективної системи управління сектором безпеки і оборони системи управління Збройними Силами України, іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями, а також правоохоронними органами спеціального призначення для забезпечення надійного управління військами (силами) в особливий період без перебудови та проведення масштабних організаційних заходів, забезпечення більш високого рівня готовності системи управління порівняно із рівнем готовності підпорядкованих військ (сил);

упереджувального забезпечення високого рівня бойової підготовки особового складу та бойового злагодження військових підрозділів із наступним виконанням ними реальних бойових завдань;

пріоритетного розвитку Сил спеціальних операцій Збройних Сил України відповідно до стандартів НАТО;

упровадження прийнятих у НАТО стандартів бюджетного планування з метою підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів, забезпечення у повному обсязі ключових спроможностей сил оборони, які визначають їх здатність до перемоги у збройному конфлікті;

забезпечення готовності системи фінансування сил оборони у кризовий період, формування і налагодження процедур фінансування з урахуванням додаткових джерел, ефективного управління резервами, здійснення протидії корупції;

створення єдиної ефективної системи логістики і постачання сил оборони як у мирний, так і воєнний час (особливий період) для максимально оперативного і належного задоволення їх потреб з централізованою закупівлею матеріально-технічних засобів;

створення єдиної уніфікованої системи підготовки персоналу для сил оборони з урахуванням досвіду держав - членів НАТО, цивільного сектору і бізнесу;

реформування системи військової освіти і підготовки кадрів, підвищення престижу військової служби, поліпшення фінансового і соціального забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей;

реформування державної системи мобілізації та мобілізаційної підготовки на основі базових європейських підходів та з урахуванням набутого досвіду у формуванні оперативного мобілізаційного резерву першої черги, що дасть змогу швидко нарощувати сили під час кризової ситуації, із завчасним передбаченням необхідних для цього витрат;

підвищення бойового потенціалу, відновлення справності, продовження ресурсу, проведення модернізації, створення нових систем і уніфікації зразків озброєння та військової техніки Сухопутних військ та Повітряних Сил Збройних Сил України;

відродження військово-морського потенціалу держави, розвитку Військово-Морських Сил Збройних Сил України, які мають бути здатними обороняти берегову лінію Чорного та Азовського морів, виключну (морську) економічну зону, а також залучатися до міжнародних операцій НАТО і ЄС;

ефективного використання двостороннього та багатостороннього співробітництва з партнерами та союзниками у військовій сфері, у тому числі шляхом отримання військової допомоги від них;

модернізації військової системи охорони здоров'я у напрямі концентрації зусиль на заходах з медичного забезпечення військ (сил) у можливих конфліктах з максимальною її інтеграцією із цивільною системою охорони здоров'я;

посилення спроможностей територіальної оборони, забезпечення її ефективного функціонування;

удосконалення єдиної державної системи цивільного захисту, приведення її у відповідність із стандартами ЄС та забезпечення ефективного функціонування, а також оснащення сил цивільного захисту сучасними видами техніки, засобами та спорядженням;

розроблення комплексного нормативного документа щодо проведення спеціальних інформаційних операцій, передбачивши узгодження понятійного апарату, визначення профільних структурних підрозділів державних органів та їх завдань і повноважень у мирний, воєнний час.

48. Будуть запроваджені стандарти етики для військовослужбовців, зокрема щодо цінності людського життя і здоров'я, насамперед стосовно особового складу бойових підрозділів.

49. Чисельність і структура сил оборони та їх складових визначатиметься з урахуванням стану безпекового середовища та потреб оборони України, необхідності відсічі збройній агресії Російської Федерації і запобігання очікуваним конфліктам, а також фінансово-економічних можливостей держави. Сили оборони намагатимуться забезпечити спроможності, які передусім визначають їх здатність до збройного захисту України та відбиття збройної агресії у східних регіонах України.

50. Збройні Сили України у взаємодії з іншими складовими сектору безпеки і оборони дотримуватимуться прийнятих у державах - членах ЄС і НАТО стандартів щодо діяльності і розподілу функцій та основних завдань.

Головна роль у забезпеченні воєнної безпеки України належить Збройним Силам України.

У розв'язанні завдань із забезпечення воєнної безпеки України, підготовки її до збройного захисту інші складові сектору безпеки і оборони з урахуванням компетенції, визначеної законом, відіграватимуть таку роль:

Міністерство закордонних справ України - забезпечення дипломатичними засобами захисту та зміцнення незалежності, державного суверенітету, безпеки, територіальної цілісності та непорушності державного кордону України, її національних інтересів; дипломатичне супроводження процесу вирішення завдань щодо забезпечення воєнної безпеки України, підготовки до збройного захисту національних інтересів;

Національна гвардія України - участь у територіальній обороні, захисті державного кордону та боротьбі з тероризмом, а також із не передбаченими законом воєнізованими або збройними формуваннями; охорона громадського порядку та забезпечення громадської безпеки в зоні конфлікту; охорона та оборона важливих державних об'єктів, визначених Кабінетом Міністрів України;

Державна прикордонна служба України - участь у припиненні збройного конфлікту на державному кордоні, боротьбі з тероризмом; припинення збройних та інших провокацій на державному кордоні; охорона державного кордону та суверенних прав України у її виключній (морській) економічній зоні;

Служба безпеки України - боротьба з тероризмом, контррозвідка, протидія розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, протидія корупції та організованим злочинності;

Служба зовнішньої розвідки України - добування розвідувальної інформації, здійснення спеціальних заходів впливу та протидії зовнішнім загрозам національній безпеці України у політичній, економічній, військово-технічній, науково-технічній, інформаційній та екологічній сферах; участь у боротьбі з тероризмом, міжнародною організованою злочинністю, незаконною торгівлею зброєю і технологіями її виготовлення;

Міністерство внутрішніх справ України - протидія кримінально-протиправним посяганням, охорона і забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зоні конфлікту, охорона важливих державних і режимних об'єктів, визначених Кабінетом Міністрів України;

Державна служба України з надзвичайних ситуацій - безпосереднє керівництво діяльністю єдиної державної системи цивільного захисту щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, викликаних у результаті застосування зброї, та захисту населення і території від наслідків ведення воєнних дій;

Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України - забезпечення функціонування урядового зв'язку Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України з посадовими особами Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення під час їх перебування у пунктах управління, забезпечення кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури;

Державна спеціальна служба транспорту - забезпечення стійкого функціонування транспорту;

Управління державної охорони України - участь у виконанні завдань територіальної оборони, боротьбі з тероризмом, забезпеченні безпеки визначених посадових осіб та охорони об'єктів.

На оборонно-промисловий комплекс покладаються завдання із забезпечення створення, виробництва, ремонту і модернізації озброєння, військової та спеціальної техніки і боєприпасів для задоволення потреб безпеки і оборони відповідно до цілей, пріоритетів і завдань воєнної політики держави.

51. Збройні Сили України взаємодіятимуть з іншими складовими сектору безпеки і оборони у виконанні визначених для них завдань та уникатимуть дублювання функцій і завдань своїх структурних підрозділів з функціями і завданнями підрозділів інших складових сил безпеки і оборони. Збройні Сили України залучатимуться до здійснення заходів правового режиму воєнного і надзвичайного стану, боротьби з тероризмом і піратством, посилення охорони державного кордону України, суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні і континентального шельфу України та їх правового оформлення, протидії незаконним перевезенням зброї і наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів у відкритому морі, ліквідації надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, надання військової допомоги іншим країнам, а також братимуть участь у міжнародному військовому співробітництві, спільних операціях з НАТО.

52. Для розв'язання завдань із забезпечення воєнної безпеки України сили оборони та їх складові будуть взаємодіяти та координувати діяльність між собою та з іншими складовими сектору безпеки і оборони, державними органами, органами місцевого самоврядування, неурядовими організаціями та об'єднаннями, зокрема волонтерськими, установами і підприємствами, у тому числі оборонно-промислового комплексу, громадянами, відповідними суб'єктами інших держав.

Рівень взаємодії між складовими сил оборони та органами державної влади буде підвищено на основі утворення постійних і тимчасових міжвідомчих органів.

53. Відмова України від одного з найпотужніших у світі ядерного арсеналу дає їй право розраховувати на підтримку з боку міжнародної спільноти у розвитку конвенційних оборонних можливостей, що гарантуватимуть Україні воєнну безпеку, у тому числі шляхом отримання сучасних технологій та спільної розробки новітніх озброєнь, утворення військових союзів та отримання закордонної воєнної допомоги, участі у побудові регіональних систем протиракетного захисту.

Зовнішні гарантії безпеки України створюватимуться шляхом формування мережі союзництва як з окремими державами та регіональними організаціями (шляхом укладення угод про спільну оборону або військову допомогу), так і з міжнародними безпековими організаціями (шляхом участі у застосуванні механізмів колективної безпеки).

Водночас у середньостроковій перспективі Україна використовуватиме насамперед власні можливості та залишає за собою право обирати спосіб гарантування державного суверенітету і територіальної цілісності.

54. Україна вважає, що кожна держава має право гарантувати власну безпеку шляхом інтеграції в такі безпекові структури, які найбільш відповідають її інтересам.

З відмовою від політики позаблоковості Україна вибудовує нові підходи до забезпечення національної безпеки, надаватиме пріоритет участі в удосконаленні та розвитку євроатлантичної та європейської систем колективної безпеки. Для цього Україна буде інтегруватися до європейського політичного, економічного, правового простору з метою набуття членства в ЄС, а також поглиблювати співпрацю з НАТО для досягнення критеріїв, необхідних для набуття членства у цій організації.

55. Пріоритетним завданням поглиблення співпраці з НАТО є досягнення до 2020 року повної сумісності Збройних Сил України з відповідними силами держав - членів НАТО.

Поглиблення співпраці з НАТО передбачає:

розвиток багатосторонніх відносин у рамках сучасних механізмів НАТО, зокрема в рамках Спільної з ЄС політики безпеки і оборони, Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору, програми "Партнерство заради миру", Концепції оперативних можливостей НАТО (КОМ/ОСС), Процесу планування та оцінки Сил НАТО (ППОС/PARP) і середземноморського діалогу;

розвиток двосторонніх відносин України з державами - членами НАТО;

надійне виконання взятих на себе партнерських зобов'язань, взяття на себе пропорційної частки відповідальності у спільних з НАТО операціях;

неупереджений і прозорий аналіз реформ у Збройних Силах України з метою впровадження стандартів НАТО, забезпечення мобільності Збройних Сил України та оперативності їх розгортання;

забезпечення підготовленості особового складу, технічної сумісності озброєння, військової та спеціальної техніки, а також оперативної сумісності підрозділів Збройних Сил України і держав - членів НАТО в рамках Програми перевірки та зворотного зв'язку Концепції оперативних можливостей НАТО (КОМ/ОСС).

56. Україна дотримуватиметься прийнятих у державах - членах НАТО таких принципів ведення бойових дій:

гуманітність - відповідність (неперевищення) рівня збройного насильства загальнолюдським цінностям і нормам міжнародного гуманітарного права, а також поставленій меті бойових дій;

готовність - завчасне забезпечення рівня готовності сил та засобів до виконання завдань за призначенням відповідно до умов бойової обстановки;

цілеспрямованість (вибір та підтримка досягнення цілей) - єдність і однозначність мети бойових дій, що є запорукою їх успіху;

безпека - постійна підтримка оперативного середовища з метою забезпечення необхідної свободи дій для досягнення цілей;

несподіваність - наслідок непередбачуваних дій, що забезпечує розгубленість противника, втрату ним оперативної, тактичної рівноваги та єдності управління;

концентрація зусиль - вирішальне синхронізоване застосування об'єднаних сил та засобів для досягнення головної мети бойових дій;

економія зусиль - розумне використання наявних спроможностей для досягнення поставленої мети з уникненням зайвого перевищення;

гнучкість - здатність оперативно змінювати склад сил та засобів, форми і способи їх бойового застосування відповідно до змін обстановки без втрати бойових спроможностей;

співпраця - докладання об'єднаних координованих зусиль сил та засобів з метою максимально повного використання їх спроможностей;

постійність - створення та застосування сил і засобів, здатних забезпечити безперервний вплив на противника, позбавлення його свободи маневру і можливості відновлення сил.

57. Україна використовуватиме прийняті в державах - членах НАТО принципи адміністративного керівництва:

стовідсоткова готовність організаційних структур і прозорий розподіл повноважень між організаційними структурами та посадовими особами;

чіткий порядок розподілу і делегування відповідальності під час формування та реалізації рішень у всій системі управління - від вищого воєнно-політичного керівництва до окремого підрозділу;

відповідність функцій, завдань і повноважень структурних підрозділів їх оперативним та тактичним спроможностям;

ефективність керівництва, його здатність виконувати свої функції у разі встановлення нестандартних завдань;

упровадження в практику інноваційних методів управління, усунення бюрократизму та протидія корупції.

58. Україна у коротко- та середньостроковій перспективі паралельно із забезпеченням технічної та оперативної сумісності сил оборони із збройними силами держав - членів НАТО здійснюватиме трансформацію й адаптацію документів оборонного планування, оперативного і бойового управління, статутів і настанов до стандартів НАТО з урахуванням досвіду антитерористичної операції у Донецькій та Луганській областях.

59. Поглиблення кооперації та співробітництва з НАТО і ЄС у сфері розвідки щодо протидії агресивній політиці Російської Федерації, міжнародним терористичним, релігійно-екстремістським та злочинним організаціям, боротьби з кіберзлочинністю передбачає залучення допомоги розвідувальних структур НАТО і ЄС, а також держав - членів НАТО і ЄС з питань реформування розвідувальних органів України, залучення для ресурсного забезпечення таких реформ коштів трастових фондів НАТО, отримання доступу до інформаційних мереж, які поповнюються за рахунок розвідувальної інформації з різних джерел, у тому числі від держав - членів НАТО і ЄС.

60. Поглиблення співпраці з НАТО, надійне виконання взятих на себе партнерських зобов'язань, трансформація й адаптація документів оборонного планування, оперативного і бойового управління та досягнення повної сумісності сил оборони України з відповідними силами держав - членів НАТО сприятимуть досягненню необхідних критеріїв для набуття Україною повноправного членства в НАТО.

VI. Фінансування потреб оборони

61. Фінансування потреб оборони держави здійснюється за рахунок і в межах коштів, визначених у законі про Державний бюджет України на відповідний рік.

Для досягнення цілей Воєнної доктрини загальний обсяг видатків на оборону має становити не менше трьох відсотків запланованого обсягу валового внутрішнього продукту на відповідний рік.

62. Пріоритетними напрямками фінансування потреб оборони є:

проведення інтенсивної бойової підготовки військових частин та підрозділів сил оборони;

реалізація державного оборонного замовлення з урахуванням пріоритетності закупівель та розроблення нових зразків озброєння та військової техніки;

виконання державних цільових програм реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, створення, розширення номенклатури та обсягів випуску наукоємної конкурентоспроможної продукції в оборонному секторі економіки;

забезпечення ефективного функціонування розвідувальних органів України;

реалізація соціальних і правових гарантій військовослужбовців та членів їх сімей;

фінансування заходів стратегічних комунікацій.

VII. Управління ризиками

63. В інтересах зниження ризиків у сфері воєнної безпеки держави створюється інтегрована система управління ризиками як елемент системи оборонного планування, в основу діяльності якої передбачається покласти систематичний моніторинг та оцінку стану виконання планів (програм) розвитку сил оборони та їх складових.

64. Основними заходами управління ризиками є:

системний аналіз розвитку сил оборони та їх складових, корегування завдань розвитку з урахуванням можливостей ресурсного забезпечення;

спрямування зусиль суб'єктів оборонного планування на своєчасне фінансування державного оборонного замовлення та контроль виконання відповідних програм;

втілення сучасних технологій управління в інтересах ефективного цільового використання оборонних ресурсів, пошуку надійних джерел фінансування заходів з формування необхідних спроможностей військ (сил).

65. У короткостроковій перспективі головні зусилля будуть спрямовані на забезпечення комплексних системних змін в організації і функціонуванні сил оборони України, насамперед на:

запровадження з урахуванням досвіду збройного конфлікту в східних регіонах України нових методів керівництва обороною, які ґрунтуються на стандартах НАТО та відповідають критерію високої ефективності за прийнятних витрат;

удосконалення законодавчої бази з питань воєнної безпеки і оборони, розроблення ефективного механізму реагування на кризові ситуації, розвиток системи управління в операціях і бойових діях, децентралізація прийняття рішень;

уточнення ролі і завдань складових сил оборони на стратегічному, оперативному і тактичному рівнях, поетапне вдосконалення організаційних структур сил оборони України, оптимізацію чисельності особового складу, кількості озброєння та військової техніки;

досягнення оперативної сумісності складових сил оборони України, планомірний перехід до стандартів НАТО в організації, озброєнні та підготовці військ (сил), а також у системі оперативного прийняття рішень;

організацію спільної підготовки сил оборони з виконання покладених на них завдань, перегляд підходів до підготовки і навчання особового складу;

відновлення справності та продовження ресурсу, модернізацію, створення нових систем і уніфікацію зразків озброєння, військової та спеціальної техніки;

перегляд концепції бюджетного планування і системи забезпечення ресурсами, радикальне покращення забезпечення ведення бойових дій.

З вирішенням першочергових проблем, відбиттям збройної агресії та завершенням антитерористичної операції у Донецькій та Луганській областях, за сприятливих умов міжнародної обстановки, воєнно-політичної ситуації та наявності відповідного ресурсного забезпечення будуть упроваджуватися додаткові заходи забезпечення належної обороноздатності держави.

VIII. Прикінцеві положення

66. Воєнна доктрина є основою для підготовки та прийняття воєнно-політичних, воєнно-стратегічних, воєнно-економічних і військово-технічних рішень, розроблення відповідних концепцій та програм.

67. Реалізація положень Воєнної доктрини забезпечується Президентом України, Радою національної безпеки і оборони України, Кабінетом Міністрів України, іншими органами державної влади відповідно до повноважень, визначених Конституцією та законами України.

68. Керівництво діяльністю суб'єктів забезпечення воєнної безпеки в частині відсічі збройній агресії проти України, реалізації заходів із запобігання виникненню воєнних конфліктів, підготовки держави до збройного захисту і захисту національних інтересів здійснюється Президентом України відповідно до Конституції та законів України.

69. Положення Воєнної доктрини коригуватимуться в установленому порядку з урахуванням змін воєнно-політичної обстановки у світі, характеру загрози застосування воєнної сили, умов соціально-економічного розвитку України.

Стратегія кібербезпеки України,
затверджено Указом Президента України від 15 березня 2016 року № 96/2016

1. Загальні положення

Стрімкий розвиток інформаційних технологій поступово трансформує світ. Відкритий та вільний кіберпростір розширює свободу і можливості людей, збагачує суспільство, створює новий глобальний інтерактивний ринок ідей, досліджень та інновацій, стимулює відповідальну та ефективну роботу влади і активне залучення громадян до управління державою та вирішення питань місцевого значення, забезпечує публічність та прозорість влади, сприяє запобіганню корупції.

Водночас переваги сучасного цифрового світу та розвиток інформаційних технологій обумовили виникнення нових загроз національній та міжнародній безпеці. Поряд із інцидентами природного (ненавмисного) походження зростає кількість та потужність кібератак, вмотивованих інтересами окремих держав, груп та осіб.

Поширюються випадки незаконного збирання, зберігання, використання, знищення, поширення, персональних даних, незаконних фінансових операцій, крадіжок та шахрайства у мережі Інтернет. Кіберзлочинність стає транснаціональною та здатна завдати значної шкоди інтересам особи, суспільства і держави.

Агресія Російської Федерації, що триває, інші докорінні зміни у зовнішньому та внутрішньому безпековому середовищі України вимагають невідкладного створення національної системи кібербезпеки як складової системи забезпечення національної безпеки України.

Метою Стратегії кібербезпеки України (далі - Стратегія) є створення умов для безпечного функціонування кіберпростору, його використання в інтересах особи, суспільства і держави.

Для досягнення цієї мети необхідними є:

створення національної системи кібербезпеки;

посилення спроможностей суб'єктів сектору безпеки та оборони для забезпечення ефективної боротьби із кіберзагрозами воєнного характеру, кібершпигунством, кібертероризмом та кіберзлочинністю, поглиблення міжнародного співробітництва у цій сфері;

забезпечення кіберзахисту державних електронних інформаційних ресурсів, інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, а також інформаційної інфраструктури, яка знаходиться під юрисдикцією України та порушення сталого функціонування якої матиме негативний вплив на стан національної безпеки і оборони України (критична інформаційна інфраструктура).

Забезпечення кібербезпеки України як стану захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави в кіберпросторі, що досягається комплексним застосуванням сукупності правових, організаційних, інформаційних заходів, має базуватися на принципах:

верховенства права і поваги до прав та свобод людини і громадянина;

забезпечення національних інтересів України;

відкритості, доступності, стабільності та захищеності кіберпростору;

державно-приватного партнерства, широкої співпраці з громадянським суспільством у сфері забезпечення кібербезпеки та кіберзахисту;

пропорційності та адекватності заходів кіберзахисту реальним та потенційним ризикам;

пріоритетності запобіжних заходів;

невідворотності покарання за вчинення кіберзлочинів;

пріоритетного розвитку та підтримки вітчизняного наукового, науково-технічного та виробничого потенціалу;

міжнародного співробітництва з метою зміцнення взаємної довіри у сфері кібербезпеки та вироблення спільних підходів у протидії кіберзагрозам, консолідації зусиль у розслідуванні та запобіганні кіберзлочинам, недопущення використання кіберпростору в протиправних та воєнних цілях;

забезпечення демократичного цивільного контролю над утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами держави, що діють у сфері кібербезпеки.

Розвиток та безпека кіберпростору, запровадження електронного урядування, гарантування безпеки й сталого функціонування електронних комунікацій та державних електронних інформаційних ресурсів мають бути складовими державної політики у сфері розвитку інформаційного простору та становлення інформаційного суспільства в Україні.

Ця Стратегія базується на положеннях Конвенції про кіберзлочинність, ратифікованої Законом України від 7 вересня 2005 року № 2824-IV, законодавства України щодо основ національної безпеки, засад внутрішньої та зовнішньої політики, електронних комунікацій, захисту державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом та спрямована на реалізацію до 2020 року Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України".

2. Загрози кібербезпеці

Кіберпростір поступово перетворюється на окрему, поряд із традиційними "Земля", "Повітря", "Море" та "Космос", сферу ведення бойових дій, у якій все більш активно діють відповідні підрозділи збройних сил провідних держав світу. З урахуванням широкого застосування сучасних інформаційних технологій у секторі безпеки і оборони, створення єдиної автоматизованої системи управління Збройних Сил України оборона нашої держави стає більш уразливою до кіберзагроз.

Економічна, науково-технічна, інформаційна сфера, сфера державного управління, оборонно-промисловий і транспортний комплекси, інфраструктура електронних комунікацій, сектор безпеки і оборони України стають все більш уразливими для розвідувально-підривної діяльності іноземних спецслужб у кіберпросторі. Цьому сприяє широка, подекуди домінуюча, присутність в інформаційній інфраструктурі України організацій, груп, осіб, які прямо чи опосередковано пов'язані з Російською Федерацією.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології можуть використовуватися для здійснення терористичних актів, зокрема шляхом порушення штатних режимів роботи автоматизованих систем керування технологічними процесами на об'єктах критичної інфраструктури. Більшого поширення набуває політично вмотивована діяльність у кіберпросторі у вигляді атак на урядові та приватні веб-сайти в мережі Інтернет.

Дедалі частіше об'єктами кібератак та кіберзлочинів стають інформаційні ресурси фінансових установ, підприємств транспорту та енергозабезпечення, державних органів, які гарантують безпеку, оборону, захист від надзвичайних ситуацій. Новітні технології застосовуються не лише для скоєння традиційних видів злочинів, але і для скоєння принципово нових видів злочинів, притаманних суспільству з високим рівнем інформатизації.

Загрози кібербезпеці актуалізуються через дію таких чинників, зокрема, як:

невідповідність інфраструктури електронних комунікацій держави, рівня її розвитку та захищеності сучасним вимогам;

недостатній рівень захищеності критичної інфраструктури, державних електронних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, від кіберзагроз;

безсистемність заходів кіберзахисту критичної інфраструктури;
 недостатній розвиток організаційно-технічної інфраструктури забезпечення кібербезпеки та кіберзахисту критичної інфраструктури та державних електронних інформаційних ресурсів;
 недостатня ефективність суб'єктів сектору безпеки і оборони України у протидії кіберзагрозам воєнного, кримінального, терористичного та іншого характеру;
 недостатній рівень координації, взаємодії та інформаційного обміну між суб'єктами забезпечення кібербезпеки.

3. Національна система кібербезпеки, основні суб'єкти забезпечення кібербезпеки

Національна система кібербезпеки має насамперед забезпечити взаємодію з питань кібербезпеки державних органів, органів місцевого самоврядування, військових формувань, правоохоронних органів, наукових установ, навчальних закладів, громадських об'єднань, а також підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, які провадять діяльність у сфері електронних комунікацій, захисту інформації та/або є власниками (розпорядниками) об'єктів критичної інформаційної інфраструктури.

Рада національної безпеки і оборони України відповідно до Конституції України та у встановленому законом порядку має здійснювати координацію та контроль діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони, які забезпечують кібербезпеку України.

Основу національної системи кібербезпеки становитимуть Міністерство оборони України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Служба безпеки України, Національна поліція України, Національний банк України, розвідувальні органи, на які мають бути покладені в установленому порядку такі основні завдання:

на Міністерство оборони України, Генеральний штаб Збройних Сил України відповідно до компетенції - здійснення заходів з підготовки держави до відбиття воєнної агресії у кіберпросторі (кібероборони); здійснення військової співпраці з НАТО, пов'язаної з безпекою кіберпростору та сумісним захистом від кіберзагроз; забезпечення у взаємодії з Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України і Службою безпеки України кіберзахисту власної інформаційної інфраструктури;

на Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України - формування та реалізація державної політики щодо захисту у кіберпросторі державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, кіберзахисту критичної інформаційної інфраструктури, державний контроль у цих сферах; координація діяльності інших суб'єктів кібербезпеки щодо кіберзахисту; здійснення організаційно-технічних заходів із запобігання, виявлення та реагування на кіберінциденти і кібератаки та усунення їх наслідків, інформування про кіберзагрози та відповідні методи захисту від них; забезпечення функціонування державного центру кіберзахисту; проведення аудиту захищеності об'єктів критичної інформаційної інфраструктури на вразливість;

на Службу безпеки України - попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, які вчиняються у кіберпросторі; здійснення контррозвідувальних та оперативно-розшукових заходів, спрямованих на боротьбу з кібертероризмом та кібершпигунством, а також щодо готовності об'єктів критичної інфраструктури до можливих кібератак та кіберінцидентів; протидія кіберзлочинності, можливі наслідки якої безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України; розслідування кіберінцидентів та кібератак щодо державних електронних інформаційних ресурсів, інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, критичної інформаційної інфраструктури; забезпечення реагування на комп'ютерні інциденти у сфері державної безпеки;

на Національну поліцію України - забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань у кіберпросторі; запобігання, виявлення, припинення та розкриття кіберзлочинів; підвищення поінформованості громадян про безпеку в кіберпросторі;

на Національний банк України - формування вимог щодо кіберзахисту критичної інформаційної інфраструктури у банківській сфері;

на розвідувальні органи України - здійснення розвідувальної діяльності щодо загроз національній безпеці України у кіберпросторі, інших подій і обставин, що стосуються сфери кібербезпеки.

Мають бути створені умови для залучення підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, які провадять діяльність у сфері електронних комунікацій, захисту інформації та/або є власниками (розпорядниками) об'єктів критичної інфраструктури, до забезпечення кібербезпеки України. Зокрема, мають бути врегульовані питання щодо обов'язковості вжиття ними заходів із забезпечення захисту інформації та кіберзахисту відповідно до вимог законодавства, а також щодо сприяння ними державним органам у виконанні завдань із забезпечення кібербезпеки та кіберзахисту.

Держава сприятиме залученню наукових установ, навчальних закладів, організацій, громадських об'єднань і громадян до розробки та реалізації заходів із кібербезпеки і кіберзахисту.

4. Пріоритети та напрями забезпечення кібербезпеки України

4.1. Розвиток безпечного, стабільного і надійного кіберпростору має полягати, насамперед, у: виробленні і оперативній адаптації державної політики у сфері кібербезпеки, спрямованої на розвиток кіберпростору, досягненні сумісності з відповідними стандартами ЄС та НАТО;

створенні вітчизняної нормативно-правової та термінологічної бази у цій сфері, гармонізації нормативних документів у сфері електронних комунікацій, захисту інформації, інформаційної та кібербезпеки відповідно до міжнародних стандартів і стандартів ЄС та НАТО;

формуванні конкурентного середовища у сфері електронних комунікацій, наданні послуг із захисту інформації та кіберзахисту;

розвитку технологій кіберзахисту засобів рухомого зв'язку, забезпеченні апаратної, контентної безпеки, безпеки додатків та сервісів зв'язку;

залученні експертного потенціалу наукових установ, професійних та громадських об'єднань до підготовки проектів концептуальних документів у сфері кібербезпеки;

підвищенні цифрової грамотності громадян та культури безпекового поведіння в кіберпросторі, комплексних знань, навичок і здібностей, необхідних для підтримки цілей кібербезпеки, впровадженні державних і громадських проектів підвищення рівня обізнаності суспільства щодо кіберзагроз та кіберзахисту;

проведенні навчань щодо надзвичайних ситуацій та інцидентів у кіберпросторі;

розвитку та удосконаленні системи державного контролю за станом захисту інформації, а також системи незалежного аудиту інформаційної безпеки, запровадженні кращих світових практик і міжнародних стандартів з питань кібербезпеки та кіберзахисту;

розвитку інфраструктури електронних комунікацій, включаючи широкосмуговий доступ до мережі Інтернет, цифрове та інтерактивне телебачення;

розвитку мережі команд реагування на комп'ютерні надзвичайні події;

створенні системи своєчасного виявлення, запобігання та нейтралізації кіберзагроз, у тому числі із залученням волонтерських організацій;

розвитку та вдосконаленні системи технічного і криптографічного захисту інформації;
розвитку міжнародного співробітництва у сфері забезпечення кібербезпеки, підтримці міжнародних ініціатив у сфері кібербезпеки, які відповідають національним інтересам України, поглибленні співпраці України з ЄС та НАТО для посилення спроможностей України у сфері кібербезпеки, участі у заходах зі зміцнення довіри у кіберпросторі, які проводяться під егідою ОБСЄ;

створенні умов для впровадження в Україні сучасних технологій кіберзахисту.

4.2. Кіберзахист державних електронних інформаційних ресурсів та інформаційної інфраструктури, призначеної для обробки інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, має полягати, насамперед, у:

створенні та забезпеченні функціонування національної телекомунікаційної мережі - єдиної платформи захищених електронних комунікацій органів державної влади;

упровадженні організаційно-технічної моделі національної системи кібербезпеки, оперативному реагуванні на кібератаки та кіберінциденти;

розгортанні (відповідно до компетенції) єдиної системи ситуаційних центрів профільних органів державної влади сектору безпеки і оборони на базі захищеної інформаційної інфраструктури;

розбудові захищеної інтегрованої системи електронних державних реєстрів, баз даних, дата-центрів, у тому числі єдиного дата-центру резервного збереження інформації і відомостей державних електронних інформаційних ресурсів;

удосконаленні системи зберігання, передачі та обробки даних державних реєстрів і баз даних із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (включаючи технології онлайн-доступу);

розробленні нових методів запобігання кібератакам, кіберінцидентам та поширенню інформації про них;

розробленні вимог (правил, настанов) щодо безпечного використання мережі Інтернет та надання електронних послуг державними органами;

підвищенні обізнаності працівників державних органів у сфері інформаційної безпеки та кібербезпеки, проведенні відповідних тренінгів, навчань.

4.3. Кіберзахист критичної інфраструктури має полягати, насамперед, у:

комплексному вдосконаленні правової основи кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури, визначенні критеріїв віднесення інформаційних (автоматизованих), телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем до критичної інформаційної інфраструктури;

формуванні та забезпеченні функціонування державного реєстру об'єктів критичної інформаційної інфраструктури;

регламентації вимог до кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури;

створенні та забезпеченні функціонування власниками (розпорядниками) об'єктів критичної інфраструктури підрозділів кіберзахисту;

установленні кваліфікаційних вимог для окремих категорій працівників об'єктів критичної інфраструктури з урахуванням сучасних тенденцій кібербезпеки та актуальних кіберзагроз, упровадження для таких працівників обов'язкової періодичної атестації на предмет відповідності зазначеним вимогам;

налагодженні співробітництва між суб'єктами забезпечення кіберзахисту критичної інфраструктури, розвитку державно-приватного партнерства у запобіганні кіберзагрозам, реагуванні на кібератаки та кіберінциденти, усуненні їх наслідків, зокрема в умовах кризових ситуацій, надзвичайного і воєнного стану, в особливий період;

розробленні та запровадженні механізму обміну інформацією між державними органами, приватним сектором і громадянами стосовно загроз критичній інформаційній інфраструктурі.

4.4. Розвиток потенціалу сектору безпеки і оборони у сфері забезпечення кібербезпеки передбачатиме здійснення в установленому порядку, зокрема, таких заходів:

здійснення захисту технологічних процесів на об'єктах критичної інфраструктури, в яких управління або моніторинг здійснюється за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, від несанкціонованого втручання у їх роботу;

періодичне проведення огляду національної системи кібербезпеки, розроблення галузевих індикаторів стану кібербезпеки;

розроблення та впровадження протоколів спільних дій, зокрема інформаційного обміну у режимі реального часу, суб'єктів забезпечення кібербезпеки під час виявлення кібератак та кіберінцидентів;

проведення навчань суб'єктів сектору безпеки і оборони щодо реагування на кібератаки та кіберінциденти, зокрема, проведення кібернавчань Збройних Сил України, інших суб'єктів сектору безпеки і оборони України, участь у таких навчаннях у рамках заходів колективної оборони;

реалізація державного стратегічного планування та програмно-цільового забезпечення у сфері розвитку електронних комунікацій, інформаційних технологій, захисту інформації та кіберзахисту;

здійснення воєнно-політичних, військово-технічних та інших заходів для розширення можливостей Воєнної організації держави, сектору безпеки і оборони у кіберпросторі, створення, розвиток сил, засобів та інструментів можливої відповіді на агресію у кіберпросторі, яка може застосовуватись як засіб стримування військових конфліктів та загроз у кіберпросторі (активний кіберзахист);

створення єдиного підрозділу із забезпечення кібербезпеки та кіберзахисту Збройних Сил України на стратегічному, оперативному та тактичному рівнях;

розвиток підрозділів кібербезпеки та кіберзахисту Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Служби безпеки України, Національної поліції України, розвідувальних органів, досягнення сумісності із відповідними підрозділами кібербезпеки та кіберзахисту держав - членів НАТО;

сприяння розвитку системи оперативного реагування на комп'ютерні надзвичайні події;

удосконалення системи контррозвідувального та оперативного-розшукового забезпечення кібербезпеки держави;

розвиток та координація проведення наукових досліджень у галузі кібербезпеки та кіберзахисту для потреб національної безпеки і оборони;

підвищення спроможності суб'єктів боротьби з кібертероризмом щодо протидії кібератакам на державні електронні інформаційні ресурси, об'єкти критичної інфраструктури, а також розвідувально-підривної діяльності іноземних спецслужб, організацій, груп та осіб проти України у кіберпросторі;

обмеження участі у заходах із забезпечення інформаційної та кібербезпеки будь-яких суб'єктів господарювання, які знаходяться під контролем держави-агресора, визнаної Верховною Радою України, або держав та осіб, стосовно яких діють спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції), прийняті на національному або міжнародному рівні внаслідок агресії щодо України, а також обмеження використання продукції, технологій та послуг таких суб'єктів для забезпечення технічного та криптографічного захисту державних інформаційних ресурсів, посилення державного контролю у цій сфері;

розмежування кримінальної відповідальності за злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електров'язку, вчинені щодо державних та інших інформаційних

ресурсів, щодо об'єктів критичної інформаційної інфраструктури та інших об'єктів, а також відповідне розмежування підслідності;

розвиток системи підготовки кадрів для потреб органів сектору безпеки і оборони України та розвиток науково-виробничого потенціалу такої системи.

4.5. Боротьба з кіберзлочинністю передбачатиме здійснення в установленому порядку, серед іншого, таких заходів:

створення ефективного і зручного контакт-центру для повідомлень про випадки кіберзлочинів та шахрайства у кіберпросторі, підвищення оперативності реагування на кіберзлочини правоохоронних органів, зокрема їх регіональних підрозділів;

удосконалення процесуальних механізмів щодо збирання доказів в електронній формі, що стосуються злочину, удосконалення класифікації, методів, засобів і технологій ідентифікації та фіксації кіберзлочинів, проведення експертних досліджень;

запровадження блокування операторами та провайдерами телекомунікацій визначеного (ідентифікованого) інформаційного ресурсу (інформаційного сервісу) за рішенням суду;

унормування порядку внесення обов'язкових до виконання операторами та провайдерами телекомунікацій приписів про термінове фіксування та подальше зберігання комп'ютерних даних, збереження даних про трафік;

врегулювання питання можливості термінового здійснення процесуальних дій у режимі реального часу із застосуванням електронних документів та електронного цифрового підпису;

упровадження схеми (протоколу) координації правоохоронних органів щодо боротьби з кіберзлочинністю;

підготовка суддів (слідчих суддів), слідчих та прокурорів для роботи з доказами, що стосуються злочину, отриманими в електронній формі, з урахуванням особливостей кіберзлочинів;

запровадження особливого порядку зняття інформації з каналів телекомунікацій у випадку розслідування кіберзлочинів;

підвищення кваліфікації співробітників правоохоронних органів.

5. Прикінцеві положення

Положення Стратегії враховуються у розробленні інших документів стратегічного планування суб'єктів сектору безпеки і оборони України у сфері кібербезпеки.

СТРАТЕГІЧНИЙ ОБОРОННИЙ БЮЛЕТЕНЬ УКРАЇНИ,
введено в дію Указом Президента України від 6 червня 2016 року № 240/2016
(Витяг)

Вступ

Особливості проведення оборонної реформи в Україні обумовлені складною воєнно-політичною, оперативнo-стратегічною та економічною ситуацією, яка склалася внаслідок збройної агресії Росії проти України, окупації Російською Федерацією частини суверенної території України - Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. На частині території Донецької та Луганської областей триває інспірований та підтриманий Кремлем збройний конфлікт, який несе значну загрозу переростання у відкрите збройне протистояння між Україною та Російською Федерацією.

Проведена в рамках комплексного огляду сектору безпеки і оборони оцінка стану воєнної безпеки держави, а також набутий досвід участі Збройних Сил України у антитерористичній операції виявили низку проблем функціонування сил оборони в умовах існуючих та потенційних загроз, зокрема:

відсутність чіткого розподілу відповідальності за формування та застосування сил оборони, що негативно позначається на здатності керівництва держави здійснювати ефективне управління у сфері оборони;

відсутність об'єднаного керівництва силами оборони, яке здійснювалося б відповідно до принципів і стандартів, прийнятих державами - членами НАТО;

надмірність обсягів та неактуальність нормативно-правової бази у сфері оборони;

наявність корупційних проявів у системі забезпечення військ (сил), що знижує спроможності сил оборони щодо виконання покладених завдань;

низька ефективність системи оперативного (бойового) управління, зв'язку, розвідки та спостереження;

неспроможність ефективно реагувати на зростаючу кількість та потужність кібератак та протистояти кіберзлочинності; недосконалість процедур оборонного планування, їх недостатня узгодженість з бюджетним процесом, недосконалість механізмів програмного управління оборонними ресурсами;

невідповідність потужностей виробництва потребам оборонного замовлення, критичне фізичне і моральне зношення основних виробничих фондів;

недостатні оперативні (бойові, спеціальні) спроможності сил оборони;

відсутність ефективної об'єднаної системи логістики, яка здатна підтримувати роботу всіх складових сил оборони;

критично низький рівень оперативних запасів матеріально-технічних засобів;

відсутність автоматизованої системи управління у сфері матеріально-технічного забезпечення;

низька ефективність системи медичного забезпечення сил оборони;

невідповідність існуючої військової інфраструктури експлуатаційним вимогам, необхідність запровадження системи управління інфраструктурними проектами відповідно до євроатлантичних принципів і стандартів;

проблеми комплектування сил оборони особовим складом у ході часткової мобілізації, необхідність підвищення професійного рівня персоналу сил оборони, потреба у створенні достатнього військового резерву;

незавершеність переходу на контрактний принцип комплектування з дотриманням прийнятих в НАТО принципів кадрової політики.

Ураховуючи зазначені проблеми, оборонна реформа має відповідати актуальним потребам оборони України, сприяти зміцненню спроможностей сил оборони, підвищенню їх готовності до виконання завдань за призначенням та участі у проведенні спільних бойових дій (операцій) з підрозділами НАТО.

Стратегічний оборонний бюлетень слугуватиме дорожньою картою оборонної реформи з визначенням шляхів її впровадження на засадах і принципах, якими керуються держави - члени НАТО.

Здійснення оборонної реформи сприятиме:

вивченню та впровадженню найкращих світових практик і власного досвіду функціонування органів військового управління та виконання військами (силами) завдань з кризового реагування;

раціональному використанню кадрового потенціалу, сформованого за рахунок особового складу, який має бойовий досвід, набутий під час участі у контртерористичних операціях, а також професійно підготовленого у військових навчальних закладах держав - членів НАТО та ЄС;

ефективному використанню міжнародної матеріально-технічної допомоги, у тому числі отриманої від Сполучених Штатів Америки, держав - членів НАТО та Європейського Союзу, а також Трастових фондів НАТО, створених відповідно до положень Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору на підтримку суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України;

тіснішій співпраці з НАТО, упровадженню стандартів Альянсу в усіх сферах військової діяльності та досягненню критеріїв, необхідних для набуття членства в Організації Північноатлантичного договору, в тому числі шляхом отримання безпосередньої допомоги від іноземних експертів (радників) з питань оборони;

консультативно-дорадчій, інформаційній та фінансовій підтримці сил оборони з боку громадянського суспільства та волонтерських рухів України.

II. Система управління силами оборони

2.2. В умовах інтенсивних демократичних, соціальних, державно-правових перетворень, що відбуваються наразі в Україні, суттєво зростає політична відповідальність влади перед народом щодо забезпечення обороноздатності держави.

Для узгодження з євроатлантичними нормами Україна посилить міжвідомчу координацію у сфері національної безпеки і оборони, координацію розвідувальної діяльності, взаємодію з питань моніторингу та оцінки обстановки, удосконалив систему управління та зв'язку, забезпечить розвиток системи кібернетичного захисту та стратегічних комунікацій.

У системі органів державної влади Верховна Рада України відіграє важливу роль, приймаючи своєчасні рішення, спрямовані на забезпечення обороноздатності держави. Президент України посідає особливе місце та відіграє вирішальну роль у питаннях зовнішньої політики, національної безпеки та оборони країни, забезпечення державної незалежності, територіальної цілісності України, дотримання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина.

V. Шляхи досягнення стратегічних цілей

На підставі положень Стратегії національної безпеки України, Воєнної доктрини України та Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України вищезазначені стратегічні цілі будуть реалізовані шляхом виконання таких цілей.

Стратегічна ціль 1. Об'єднане керівництво силами оборони, що здійснюється відповідно до принципів і стандартів, прийнятих державами - членами НАТО

Очікуваний результат: створено систему управління силами оборони на основі нового розподілу повноважень, функцій, завдань, обов'язків і відповідальності у сфері оборони, що відповідає принципам, прийнятим у державах - членах НАТО.

Оперативна ціль 1.1. Демократичний цивільний контроль над силами оборони, що здійснюється за рахунок підвищення ефективності діяльності Міністерства оборони України та посилення зв'язків з Верховною Радою України і громадянським суспільством

Очікуваний результат: ефективна організація Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, структурована відповідно до найкращих практик держав Альянсу, що забезпечує отримання максимального ефекту від використання ресурсів та виконання завдань оборони, передбачених національними стратегічними оборонними планами. Крім того, прийнята оновлена ієрархічна структура управління має відповідати принципам демократичного цивільного контролю у сфері оборони та за збройними силами, що дасть змогу налагодити всеохоплюючий процес ефективного співробітництва та координації між усіма ланками та суб'єктами системи безпеки і оборони.

Підсилення демократичного цивільного контролю над силами оборони дасть змогу вибудувати перспективну систему керівництва, основу на новому розподілі повноважень, функцій, завдань, яка відповідатиме прийнятим у державах - членах НАТО принципам.

Оперативна ціль 1.2. Удосконалення системи управління силами оборони

Очікуваний результат: створено відповідно до євроатлантичних стандартів ефективну систему управління, що дає змогу проявляти ініціативу і надає більшу самостійність керівникам органів управління сил оборони усіх рівнів у прийнятті управлінських рішень, удосконалено координацію між складовими сил оборони та впроваджено механізм, що забезпечує їх консолідований розвиток, досягнуто необхідні оперативні спроможності для забезпечення оборони держави.

Оперативна ціль 1.3. Удосконалення системи військового керівництва силами оборони шляхом розмежування питань формування та підготовки військ (сил) від їх застосування

Очікуваний результат: унормовано функції, завдання та повноваження посадових осіб на стратегічному і оперативному рівнях та запроваджено організаційну структуру органів управління сил оборони, прийняту в державах - членах НАТО.

Оперативна ціль 1.4. Створення ефективної системи оперативного (бойового) управління, зв'язку, розвідки та спостереження (C4ISR)

Очікуваний результат: створено національну телекомунікаційну мережу, модернізовано та переведено на сучасні цифрові технології системи спеціального зв'язку, відомчі інформаційно-комунікаційні мережі та системи зв'язку пунктів управління органів державної влади, а також створено автоматизовану систему C4ISR складових сил оборони, яка відповідає стандартам, доктринам і рекомендаціям НАТО, забезпечено її інтеграцію в систему управління оборонними ресурсами.

Оперативна ціль 1.5. Удосконалення системи кібербезпеки та захисту інформації

Очікуваний результат: створено в Міністерстві оборони України, інших складових сектору оборони підрозділи з кіберзахисту, протидії технічним розвідкам, впровадження заходів із захисту інформації відповідно до вимог нормативно-правових актів України та з урахуванням стандартів НАТО і ISO/IEC.

Оперативна ціль 1.6. Підвищення ефективності існуючих антикорупційних органів та незалежних контролюючих інституцій з метою зменшення корупційних ризиків у діяльності сил оборони

Очікуваний результат: упроваджено єдині процеси та правила, що сприяють культурі несприйняття корупції і високому рівню державного управління відповідно до міжнародних стандартів, та створено єдину систему в Міністерстві оборони України і Збройних Силах України з виховання доброчесності.

Оперативна ціль 1.7. Становлення та розбудова спроможностей сил оборони у сфері стратегічних комунікацій як частини загальнодержавної та міжвідомчої системи стратегічних комунікацій, спрямованих на підтримку формування та реалізації політики у сфері безпеки і оборони України, а також досягнення цілей оборони держави

Очікуваний результат: створено комунікаційні спроможності на стратегічному, оперативному та тактичному рівнях, що забезпечують інтеграції та підтримки стратегічними комунікаціями на усіх рівнях планування та впровадження політики у сфері безпеки і оборони.

**Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року
«Про Доктрину інформаційної безпеки України»,
затверджено указом Президента України від 25 лютого 2017 року № 47/2017**

Відповідно до статті 107 Конституції України, частини другої статті 2 Закону України «Про основи національної безпеки України» **постановляю:**

1. Увести в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» (додається).
2. Затвердити Доктрину інформаційної безпеки України (додається).
3. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

**ДОКТРИНА
інформаційної безпеки України**

1. Загальні положення

Застосування Російською Федерацією технологій гібридної війни проти України перетворило інформаційну сферу на ключову арену протиборства. Саме проти України Російська Федерація використовує найновіші інформаційні технології впливу на свідомість громадян, спрямовані на розпалювання національної і релігійної ворожнечі, пропаганду агресивної війни, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом або порушення суверенітету і територіальної цілісності України.

Комплексний характер актуальних загроз національній безпеці в інформаційній сфері потребує визначення інноваційних підходів до формування системи захисту та розвитку інформаційного простору в умовах глобалізації та вільного обігу інформації.

Принципи, пріоритети та напрями забезпечення кібербезпеки України визначені Стратегією кібербезпеки України, затвердженою Указом Президента України від 15 березня 2016 року № 96 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України».

Доктрина інформаційної безпеки України (далі - Доктрина) визначає національні інтереси України в інформаційній сфері, загрози їх реалізації, напрями і пріоритети державної політики в інформаційній сфері.

Правовою основою Доктрини є Конституція України, закони України, Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України», а також міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Терміни, що вживаються у Доктрині, мають таке значення:

стратегічні комунікації - скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави - публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави;

урядові комунікації - комплекс заходів, що передбачають діалог уповноважених представників Кабінету Міністрів України з цільовою аудиторією з метою роз'яснення урядової позиції та/або політики з певних проблемних питань;

кризові комунікації - комплекс заходів, що реалізуються державними органами України у кризовій ситуації і передбачають їх діалог із цільовою аудиторією з питань, що стосуються кризової ситуації;

стратегічний наратив - спеціально підготовлений текст, призначений для вербального викладення у процесі стратегічних комунікацій з метою інформаційного впливу на цільову аудиторію.

2. Мета та принципи Доктрини

Метою Доктрини є уточнення засад формування та реалізації державної інформаційної політики, насамперед щодо протидії руйнівному інформаційному впливу Російської Федерації в умовах розв'язаної нею гібридної війни.

Доктрина базується на принципах додержання прав і свобод людини і громадянина, поваги до гідності особи, захисту її законних інтересів, а також законних інтересів суспільства та держави, забезпечення суверенітету і територіальної цілісності України.

3. Національні інтереси України в інформаційній сфері

Національними інтересами України в інформаційній сфері є:

1) життєво важливі інтереси особи:

забезпечення конституційних прав і свобод людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації;

забезпечення конституційних прав людини на захист приватного життя;

захищеність від руйнівних інформаційно-психологічних впливів;

2) життєво важливі інтереси суспільства і держави:

захист українського суспільства від агресивного впливу деструктивної пропаганди, передусім з боку Російської Федерації;

захист українського суспільства від агресивного інформаційного впливу Російської Федерації, спрямованого на пропаганду війни, розпалювання національної і релігійної ворожнечі, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом або порушення суверенітету і територіальної цілісності України;

всестороннє задоволення потреб громадян, підприємств, установ і організацій усіх форм власності у доступі до достовірної та об'єктивної інформації;

забезпечення вільного обігу інформації, крім випадків, передбачених законом;

розвиток та захист національної інформаційної інфраструктури;

збереження і примноження духовних, культурних і моральних цінностей Українського народу;

забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України;

вільний розвиток, використання і захист мов національних меншин та сприяння вивченню мов міжнародного спілкування;

зміцнення інформаційних зв'язків з українською діаспорою, сприяння збереженню її етнокультурної ідентичності;

розвиток медіа-культури суспільства та соціально відповідального медіа-середовища;

формування ефективної правової системи захисту особи, суспільства та держави від деструктивних пропагандистських впливів;

створення з урахуванням норм міжнародного права системи і механізмів захисту від негативних зовнішніх інформаційно-психологічних впливів, передусім пропаганди;

розвиток інформаційного суспільства, зокрема його технологічної інфраструктури;
безпечне функціонування і розвиток національного інформаційного простору та його інтеграція у європейський і світовий інформаційний простір;

розвиток системи стратегічних комунікацій України;

ефективна взаємодія органів державної влади та інститутів громадянського суспільства під час формування, реалізації державної політики в інформаційній сфері;

забезпечення розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційних ресурсів України;

захищеність державної таємниці та іншої інформації, вимоги щодо захисту якої встановлені законом;

формування позитивного іміджу України у світі, донесення оперативної, достовірної і об'єктивної інформації про події в Україні до міжнародної спільноти;

розбудова системи іномовлення України та забезпечення наявності іномовного українського каналу в кабельних мережах та у супутниковому мовленні за межами України.

4. Актуальні загрози національним інтересам та національній безпеці України в інформаційній сфері

Актуальними загрозами національним інтересам та національній безпеці України в інформаційній сфері є:

здійснення спеціальних інформаційних операцій, спрямованих на підрив обороноздатності, деморалізацію особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань, провокування екстремістських проявів, підживлення панічних настроїв, загострення і дестабілізацію суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації, розпалювання міжетнічних і міжконфесійних конфліктів в Україні;

проведення державою-агресором спеціальних інформаційних операцій в інших державах з метою створення негативного іміджу України у світі;

інформаційна експансія держави-агресора та контрольованих нею структур, зокрема шляхом розширення власної інформаційної інфраструктури на території України та в інших державах;

інформаційне домінування держави-агресора на тимчасово окупованих територіях;

недостатня розвиненість національної інформаційної інфраструктури, що обмежує можливості України ефективно протидіяти інформаційній агресії та проактивно діяти в інформаційній сфері для реалізації національних інтересів України;

неефективність державної інформаційної політики, недосконалість законодавства стосовно регулювання суспільних відносин в інформаційній сфері, невизначеність стратегічного наративу, недостатній рівень медіа-культури суспільства;

поширення закликів до радикальних дій, пропаганда ізоляціоністських та автономістських концепцій співіснування регіонів в Україні.

5. Пріоритети державної політики в інформаційній сфері

Пріоритетами державної політики в інформаційній сфері мають бути:

1) щодо забезпечення інформаційної безпеки:

створення інтегрованої системи оцінки інформаційних загроз та оперативного реагування на них;

удосконалення повноважень державних регуляторних органів, які здійснюють діяльність щодо інформаційного простору держави, з метою досягнення адекватного рівня спроможності держави відповідати реальним та потенційним загрозам національним інтересам України в інформаційній сфері;

законодавче врегулювання механізму виявлення, фіксації, блокування та видалення з інформаційного простору держави, зокрема з українського сегмента мережі Інтернет, інформації, яка загрожує життю, здоров'ю громадян України, пропагує війну, національну та релігійну ворожнечу, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом або порушення територіальної цілісності України, загрожує державному суверенітету, пропагує комуністичний та/або націонал-соціалістичний (нацистський) тоталітарні режими та їхню символіку;

визначення механізмів регулювання роботи підприємств телекомунікацій, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів та інших підприємств, установ, організацій, закладів культури та засобів масової інформації, а також використання місцевих радіостанцій, телевізійних центрів та друкарень для військових потреб і проведення роз'яснювальної роботи серед військ та населення; заборони роботи приймально-передавальних радіостанцій особистого та колективного користування і передачі інформації через комп'ютерні мережі в умовах запровадження правового режиму воєнного стану;

оптимізація законодавчих механізмів реалізації зобов'язань України в межах Європейської конвенції про транскордонне телебачення щодо держав, які не є підписантами зазначеної Конвенції;

створення і розвиток структур, що відповідають за інформаційно-психологічну безпеку, насамперед у Збройних Силах України, з урахуванням практики держав - членів НАТО;

розвиток і захист технологічної інфраструктури забезпечення інформаційної безпеки України;

забезпечення повного покриття території України цифровим мовленням, насамперед у прикордонних районах, а також тимчасово окупованих територій;

розвиток цифрового мовлення, унеможливлення впливу на його інфраструктуру суб'єктів, що пов'язані з державою-агресором;

побудова дієвої та ефективної системи стратегічних комунікацій;

розвиток механізмів взаємодії держави та інститутів громадянського суспільства щодо протидії інформаційній агресії проти України;

боротьба з дезінформацією та деструктивною пропагандою з боку Російської Федерації;

посилення спроможностей сектору безпеки і оборони щодо протидії спеціальним інформаційним операціям, спрямованим на зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності, підрив обороноздатності України, деморалізацію особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань, загострення суспільно-політичної ситуації;

виявлення та притягнення до відповідальності згідно із законодавством суб'єктів українського інформаційного простору, що створені та/або використовуються державою-агресором для ведення інформаційної війни проти України, та унеможливлення їхньої підривної діяльності;

унеможливлення вільного обігу інформаційної продукції (друкованої та електронної), насамперед походженням з території держави-агресора, що містить пропаганду війни, національної і релігійної ворожнечі, зміни конституційного ладу насильницьким шляхом або порушення суверенітету і територіальної цілісності України, провокує масові заворушення;

проведення розвідувальними органами України акцій сприяння реалізації та захисту національних інтересів України в інформаційній сфері, протидії зовнішнім загрозам інформаційній безпеці держави за межами України;

недопущення використання інформаційного простору держави в деструктивних цілях або для дій, що спрямовані на дискредитацію України на міжнародному рівні;

2) щодо забезпечення захисту і розвитку інформаційного простору України, а також конституційного права громадян на інформацію:

стимулювання розвитку національного виробництва текстового і аудіовізуального контенту, зокрема шляхом створення системи квотування та проведення цільових конкурсів на надання грантів;

забезпечення функціонування Суспільного телебачення і радіомовлення України, у тому числі його належного фінансування;

створення системи мовлення територіальних громад, яка сприятиме розширенню комунікативних можливостей та зниженню конфліктності всередині громад;

підтримка вітчизняної книговидавничої справи, зокрема перекладів іноземних творів, забезпечення ними навчальних закладів і бібліотек;

розвиток правових інструментів захисту прав людини і громадянина на вільний доступ до інформації, її поширення, оброблення, зберігання та захист;

комплексна підтримка розвитку механізмів саморегуляції засобів масової інформації на засадах соціальної відповідальності;

підвищення медіа-грамотності суспільства, сприяння підготовці професійних кадрів для медіа-сфери з високим рівнем компетентності;

удосконалення законодавчого регулювання інформаційної сфери відповідно до актуальних загроз національній безпеці;

задоволення потреб населення тимчасово окупованих територій в об'єктивній, оперативній і достовірній інформації;

повне покриття території України цифровим та інтернет-мовленням замість аналогового і надання рівних можливостей доступу кожному громадянину до інформаційних ресурсів мережі Інтернет;

формування системи державної підтримки виробництва вітчизняного аудіовізуального продукту;

пропагування, у тому числі через аудіовізуальні засоби, зокрема соціальну рекламу, основних етапів і досвіду державотворення, цінностей свободи, демократії, патріотизму, національної єдності, захисту України від зовнішніх і внутрішніх загроз;

3) щодо відкритості та прозорості держави перед громадянами:

розвиток механізмів електронного урядування;

сприяння розвитку можливостей доступу та використання публічної інформації у формі відкритих даних;

інформування громадян України про діяльність органів державної влади, налагодження ефективної співпраці зазначених органів із засобами масової інформації та журналістами;

проведення реформи урядових комунікацій;

розвиток сервісів, спрямованих на більш масштабне та ефективне залучення громадськості до прийняття рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування;

сприяння формуванню культури суспільної дискусії;

4) щодо формування позитивного міжнародного іміджу України:

грунтовне реформування системи представлення інформації про Україну на міжнародній арені;

розвиток публічної дипломатії, у тому числі культурної та цифрової;

активізація скоординованої інформаційної роботи закордонних дипломатичних установ України;

сприяння поширенню та розвитку системи іномовлення України;

створення та забезпечення функціонування правового механізму взаємодії державних органів з інститутами громадянського суспільства з метою інформаційної підтримки комерційної, гуманітарної, просвітницької, культурної та іншої діяльності таких інститутів за межами України;

постійний моніторинг пропаганди держави-агресора, розроблення та оперативна реалізація адекватних заходів протидії;

недопущення використання міжнародного інформаційного простору в деструктивних цілях або для дій, що спрямовані на дискредитацію України на міжнародному рівні;

реформування системи взаємовідносин з українською діаспорою шляхом забезпечення більш тісної співпраці та проведення ефективних заходів, зокрема в рамках комунікацій «від людини до людини»;

участь у міжнародних культурних заходах з метою представлення національної культури та ідентичності;

запровадження міжнародних культурних фестивалів в Україні з метою популяризації української культури та розвитку комунікацій «від людини до людини».

6. Механізм реалізації Доктрини

Рада національної безпеки і оборони України відповідно до Конституції України та у встановленому законом порядку має здійснювати координацію діяльності органів виконавчої влади щодо забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері.

Кабінет Міністрів України забезпечуватиме здійснення інформаційної політики держави, фінансування програм, пов'язаних з інформаційною безпекою, спрямовуватиме і координуватиме роботу міністерств, інших органів виконавчої влади у цій сфері.

На Міністерство інформаційної політики України мають бути покладені в установленому порядку організація та забезпечення:

моніторингу засобів масової інформації та загальнодоступних ресурсів вітчизняного сегмента мережі Інтернет з метою виявлення інформації, поширення якої заборонено в Україні;

моніторингу загроз національним інтересам і національній безпеці в інформаційній сфері;

сприяння Міністерству закордонних справ України щодо донесення офіційної позиції України до іноземних засобів масової інформації;

формування поточних пріоритетів державної інформаційної політики, контролю їх реалізації;

координації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади у сфері забезпечення інформаційного суверенітету України;

урядових комунікацій;

кризових комунікацій, зокрема під час проведення антитерористичної операції та в особливий період;

вжиття заходів в інформаційній сфері, пов'язаних із запровадженням правових режимів надзвичайного чи воєнного стану;

розроблення стратегічного нарративу і його імплементації;

вироблення і впровадження стратегії інформаційного забезпечення процесу звільнення та реінтеграції тимчасово окупованих територій;

розроблення та впровадження єдиних стандартів підготовки фахівців у сфері урядових комунікацій для потреб державних органів.

Для сприяння координації діяльності органів виконавчої влади у сфері забезпечення інформаційного суверенітету України та взаємодії з іншими державними органами в інформаційній сфері у Міністерстві інформаційної політики України може утворюватися в установленому порядку допоміжний орган.

На Міністерство закордонних справ України має бути покладено в установленому порядку:

формування та реалізацію стратегії публічної та культурної дипломатії України;
 координацію інформаційної діяльності державних органів у зовнішньополітичній сфері;
 забезпечення просування інтересів України за кордоном інформаційними засобами;
 забезпечення донесення позиції України до керівництва іноземних держав, парламентів та урядів, зовнішньополітичних відомств, представників бізнесу та експертних кіл, широкої громадськості, сприяння просуванню позитивного іміджу України;
 сприяння просуванню українських телеканалів у кабельні та супутникові мережі за кордоном;
 забезпечення налагодження взаємодії з міжнародними партнерами як на двосторонній, так і на багатосторонній основі з метою застосування міжнародного досвіду та найкращих практик у контексті протидії інформаційним загрозам.

Міністерство оборони України має забезпечувати функціонування системи військово-цивільних зв'язків у місцях постійної дислокації та розгортання підрозділів Збройних Сил України, інших військових формувань, а також організувати і забезпечувати:

зв'язки з українськими та іноземними засобами масової інформації щодо висвітлення ситуації в районі проведення антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях;

протидію спеціальним інформаційним операціям, спрямованим проти Збройних Сил України та інших військових формувань;

супроводження інформаційними засобами виконання завдань оборони України;

донесення достовірної інформації до військовослужбовців Збройних Сил України, інших військових формувань, зокрема через засоби масової інформації Збройних Сил України.

Міністерство культури України, Державне агентство України з питань кіно, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, Державний комітет телебачення і радіомовлення України відповідно до компетенції братимуть участь у забезпеченні захисту українського інформаційного простору від пропагандистської аудіовізуальної та друкованої продукції держави-агресора; розроблятимуть пріоритети і стимули розвитку українського кіно, телевізійного контенту, книгодрукування, зокрема висвітлення героїчного спротиву українського народу російській агресії.

Служба безпеки України у межах компетенції має здійснювати:

моніторинг спеціальними методами і способами вітчизняних та іноземних засобів масової інформації та мережі Інтернет з метою виявлення загроз національній безпеці України в інформаційній сфері;

протидію проведенню проти України спеціальних інформаційних операцій, спрямованих на підрив конституційного ладу, порушення суверенітету і територіальної цілісності України, загострення суспільно-політичної та соціально-економічної ситуацій.

Розвідувальні органи України у процесі здійснення розвідувальної діяльності мають сприяти реалізації та захисту національних інтересів України в інформаційній сфері за кордоном, протидіяти зовнішнім загрозам інформаційній безпеці держави.

Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України забезпечуватиме в межах компетенції формування і реалізацію державної політики у сферах організації спеціального зв'язку, захисту інформації, телекомунікацій та користування радіочастотним ресурсом України.

Національний інститут стратегічних досліджень має забезпечити науково-аналітичне та експертне супроводження процесу формування і реалізації державної інформаційної політики.

7. Прикінцеві положення

Зважаючи на особливі умови і ведення проти України агресивної інформаційної війни не лише на її території, але й у світі, забезпечення реалізації Доктрини можливе лише за умови належної координації заходів, здійснюваних усіма державними органами. Ключові заходи відповідно до положень Доктрини визначатиме Рада національної безпеки і оборони України.

Суб'єкти реалізації державної інформаційної політики у взаємодії з інститутами громадянського суспільства в межах компетенції забезпечують реалізацію Доктрини, а також за необхідності вносять обґрунтовані пропозиції щодо корегування її положень.

Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій),
Рада Національної безпеки і оборони України рішення від 28 квітня 2017 року,
введено в дію Указом Президента України від 15 травня 2017 року № 133/2017
(Витяг)

Додаток 2. Заборона інтернет-провайдером надання послуг з доступу користувачам мережі Інтернет до ресурсів сервісів "Mail.ru" (www.mail.ru) та соціально-орієнтованих ресурсів "Вконтакте" (www.vk.com) та "Однокласники" (www.ok.ru)

**Секретар Ради національної
безпеки і оборони України**

О.ТУРЧИНОВ

СТРАТЕГІЯ
національної безпеки України,
 затверджено Указом Президента України
 від 14 вересня 2020 року № 392/2020

БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ – БЕЗПЕКА КРАЇНИ

I. Пріоритети національних інтересів України та забезпечення національної безпеки, цілі та основні напрями державної політики у сфері національної безпеки

1. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека – найвища соціальна цінність в Україні. Реалізація цієї норми Конституції України – головна ціль державної політики національної безпеки.

2. Ми творимо Україну вільною, заможною, безпечною державою, де панує право, де держава захищає громадян і суспільство, де кожен може реалізувати свої таланти і здібності, де люди дихають чистим повітрям, п'ють чисту воду та з якою пов'яжуть долю наші діти й онуки.

3. Україна прагне миру. Мир – запорука розвитку України. Встановлення миру, відновлення суверенітету і територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаного державного кордону – найвищий пріоритет держави.

4. Стратегія національної безпеки України (далі – Стратегія) ґрунтується на таких основних засадах:
 стримування – розвиток оборонних і безпекових спроможностей для унеможливлення збройної агресії проти України;
 стійкість – здатність суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища й підтримувати стале функціонування, зокрема шляхом мінімізації зовнішніх і внутрішніх уразливостей;

взаємодія – розвиток стратегічних відносин із ключовими іноземними партнерами, насамперед з Європейським Союзом і НАТО та їх державами-членами, Сполученими Штатами Америки, прагматичне співробітництво з іншими державами та міжнародними організаціями на основі національних інтересів України.

5. Ураховуючи фундаментальні національні інтереси, визначені Конституцією України і Законом України "Про національну безпеку України", пріоритетами національних інтересів України та забезпечення національної безпеки є:

- відстоювання незалежності і державного суверенітету;
- відновлення територіальної цілісності у межах міжнародно визнаного державного кордону України;
- суспільний розвиток, насамперед розвиток людського капіталу;
- захист прав, свобод і законних інтересів громадян України;
- європейська і євроатлантична інтеграція.

6. Реалізація цих пріоритетів забезпечуватиметься за такими напрямками:
 відновлення миру, територіальної цілісності та державного суверенітету на тимчасово окупованих територіях у Донецькій і Луганській областях України на основі міжнародного права;

здійснення міжнародно-правових, політико-дипломатичних, безпекових, гуманітарних та економічних заходів, спрямованих на припинення Російською Федерацією незаконної окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь; продовження реалізації заходів з оборони та стримування, активного використання переговорних форматів та консолідації міжнародного тиску на Російську Федерацію як гарантії недопущення ескалації конфлікту з боку Росії, зменшення напруги та припинення Російською Федерацією збройної агресії;

використання всіх наявних механізмів ООН, Ради Європи, ОБСЄ, інших міжнародних організацій для консолідації міжнародної підтримки України у протидії російській агресії, відновленні територіальної цілісності та державного суверенітету України;

розвиток відносин зі Сполученими Штатами Америки, Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, Канадою, Федеративною Республікою Німеччина, Французькою Республікою, сусідніми та іншими державами, а також із міжнародними організаціями для забезпечення міжнародної безпеки та протидії спільним викликам і загрозам, мінімізації їх впливу на Україну;

повна імплементація Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, та модернізація її параметрів там, де необхідно, за результатами всебічного огляду досягнення цілей Угоди відповідно до статті 481, з метою набуття повноправного членства України у Європейському Союзі;

розвиток особливого партнерства з Організацією Північноатлантичного договору з метою набуття повноправного членства України в НАТО;

посилення спроможностей Збройних Сил України, інших органів сектору безпеки і оборони;
 сталий розвиток національної економіки та її інтеграція в європейський економічний простір;
 розвиток людського капіталу України, зокрема через модернізацію освіти і науки, охорони здоров'я, культури, соціального захисту;

захист особи, суспільства та держави від правопорушень, зокрема корупційних, забезпечення відновлення порушених прав, відшкодування заподіяної шкоди;

забезпечення екологічної безпеки, створення безпечних умов життєдіяльності людини, зокрема на територіях, що постраждали внаслідок бойових дій, розбудова ефективної системи цивільного захисту;

посилення спроможностей національної системи кібербезпеки для ефективної протидії кіберзагрозам у сучасному безпековому середовищі;

розвиток державно-приватного партнерства.

II. Поточні та прогнозовані загрози національній безпеці та національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов

7. Дедалі більше людей відчувають наслідки зміни клімату та зростання техногенного навантаження на навколишнє природне середовище. Збільшуються кількість та масштаби надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру. Виснажується екосфера, зростає споживання невідновлюваних ресурсів. Руйнуються екосистеми і біоценози. Посилюється негативний вплив біологічних факторів на населення, зростає ймовірність виникнення загроз біологічного походження. Високою є загроза виникнення і поширення як уже відомих, так і нових інфекційних хвороб.

8. Зростає нерівність, зберігаються інші фундаментальні дисбаланси світового розвитку. Не вдається сформувати ефективні інструменти глобального управління.

9. Стрімкі технологічні зміни, насамперед в енергетиці та біотехнологіях, розробки у сфері штучного інтелекту тощо докорінно трансформують економіку і суспільство в цілому. Стімко зростає роль інформаційних технологій у всіх сферах суспільного життя. Розробляються системи озброєнь на основі нових фізичних принципів, із використанням квантових,

інформаційних, космічних, гіперзвукових, біотехнологій, а також технологій у сфері штучного інтелекту, створення нових матеріалів, робототехніки та автономних безпілотних апаратів.

10. Сучасна модель глобалізації уможливила поширення міжнародного тероризму та міжнародної злочинності, зокрема у кіберпросторі, наркоторгівлі, торгівлі людьми, релігійного та ідеологічного фундаменталізму та екстремізму, підживлюваного з-за кордону сепаратизму, нелегальної міграції, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, розповсюдження зброї масового ураження тощо.

11. Поширення коронавірусної хвороби (COVID-19) виявило критичні проблеми в інформаційній сфері, системах охорони здоров'я та соціального захисту, спричинило зростання безробіття, руйнує усталений спосіб життя, загрожує продовольчому забезпеченню, перешкоджає вільному руху капіталу, товарів та робочої сили, завдає шкоди сфері послуг та, зрештою, підвищує протестні настрої у суспільствах і конфліктність у міжнародних відносинах.

12. Заходи, спрямовані на протидію поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), на тлі фундаментальних диспропорцій світового розвитку призвели до нової глобальної фінансово-економічної кризи, яка, за оцінками ООН, може стати найлибшою з часів "Великої депресії" 1929 – 1933 років. Створена після Другої світової війни система міжнародної безпеки вже не спроможна ефективно відповідати на виклики сучасності.

13. Обриси та тренди формування нової моделі цивілізаційного розвитку наразі не окреслені. Трансформуються міждержавні об'єднання та міжнародні організації, посилюється протекціонізм та тенденції до регіоналізму. Ситуація у світі та перспективи її розвитку характеризуються високим ступенем невизначеності і непередбачуваності.

14. Загострюються змагання між Сполученими Штатами Америки і Китайською Народною Республікою за світове лідерство. Посилюється міжнародна конкуренція із застосуванням усіх інструментів національної сили – політико-дипломатичних, воєнних, економічних, інформаційно-психологічних, кіберзасобів. Її наслідки проявляються у Східній Європі, на Близькому Сході і у Північній Африці, Південно-Східній Азії, Арктиці, в інших регіонах.

15. Зростають виклики трансатлантичної та європейської єдності, що може спричинити ескалацію наявних і виникнення нових конфліктів. Ситуацією намагається скористатися Російська Федерація, яка продовжує збройну агресію проти України.

16. Росія використовує Чорноморсько-Каспійський регіон, окупований Крим як "міст" на Балкани, у Середземномор'я, на Близький Схід і у Північну Африку. Для зміцнення позицій у Європі Російська Федерація застосовує енергетичну та інформаційну "зброю", намагається впливати на внутрішньополітичну ситуацію у європейських державах, підживлює тривалі конфлікти, збільшує військову присутність у Східній Європі.

17. Для відновлення свого впливу в Україні Російська Федерація, продовжуючи гібридну війну, системно застосовує політичні, економічні, інформаційно-психологічні, кібер- і воєнні засоби. Посилюються угруповання збройних сил Російської Федерації та їх наступальний потенціал, регулярно проводяться масштабні військові навчання поблизу державного кордону України, що свідчить про збереження загрози військового вторгнення. Зростає милітаризація територій тимчасово окупованої Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Зберігається загроза з боку Російської Федерації вільному судноплавству у Чорному та Азовському морях, Керченській протоці.

18. Російська окупаційна адміністрація та збройні формування Російської Федерації на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, в окремих районах Донецької та Луганської областей України грубо порушують права й свободи людини і громадянина, їх діяльність загрожує безпеці України, інших держав Балто-Чорноморського регіону.

19. Спеціальні служби іноземних держав, насамперед Російської Федерації, продовжують розвідувально-підривну діяльність проти України, намагаються підживлювати сепаратистські настрої, використовують організовані злочинні угруповання і корумпованих посадових осіб, прагнуть зміцнити інфраструктуру впливу.

20. Деструктивна пропаганда як ззовні, так і всередині України, використовуючи суспільні протиріччя, розпалює ворожнечу, провокує конфлікти, підриває суспільну єдність. Відсутність цілісної інформаційної політики держави, слабкість системи стратегічних комунікацій ускладнюють нейтралізацію цієї загрози.

21. Сучасні темпи переозброєння Збройних Сил України, інших складових сил оборони на новітні (модернізовані) зразки не забезпечують потреби у заміні основних видів озброєння та військової техніки радянського виробництва, які у найближчій перспективі вичерпають свій ресурс. Зростає дефіцит фінансових ресурсів ускладнює виділення коштів для забезпечення виробництва та закупівлі у необхідних обсягах сучасних зразків озброєння та військової техніки, що разом із дисбалансом воєнних потенціалів України та Російської Федерації обумовлює необхідність розробки нової стратегії воєнної безпеки.

22. Джерелом загроз незалежності України, її суверенітету і демократії залишається недостатня ефективність державних органів, що ускладнює вироблення і реалізацію ефективної політики.

23. Низький рівень добробуту породжує зневіру і невпевненість у майбутньому, провокує насильство, що гальмує розвиток та консервує відсталість. Особливо небезпечним є укорінення радикальних суспільних настроїв і середовищ, які є основою для політичного насильства й сепаратизму, діяльності незаконних збройних формувань, поширення тероризму. Злочинність загрожує правам і свободам, законним інтересам людей, суспільства та держави.

24. Непослідовність та незавершеність реформ і корупція перешкоджають виведенню української економіки з депресивного стану, унеможливають її сталі і динамічне зростання, підвищують уразливість до загроз, підживлюють кримінальне середовище.

25. Недостатній захист права власності, повільний розвиток ринкових відносин у ключових сферах, у тому числі в користуванні землею і надрами, значна роль державного сектору в економіці, недосконалість та фрагментарність законодавства стримують економічне зростання, залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій.

26. Недостатній рівень конкуренції та панування монополій, зокрема в енергетичній сфері та інфраструктурі, низька енергоефективність зменшують конкурентоспроможність України, загрожують добробуту її громадян.

27. Посилюються загрози для критичної інфраструктури, пов'язані з погіршенням її технічного стану, відсутністю інвестицій в її оновлення та розвиток, несанкціонованим втручанням у її функціонування, зокрема фізичного і кіберхарактеру, триваючими бойовими діями, а також тимчасовою окупацією частини території України.

28. Погіршуються середовище життєдіяльності, якість повітря, питної води, продуктів харчування, що впливає на життя та здоров'я людей.

Триває нерациональне використання природних ресурсів, деградація лісів, водних басейнів, сільськогосподарських угідь. Неєфективною є система поводження з побутовими і промисловими відходами. Можливості адаптації економіки, систем життєзабезпечення та цивільного захисту до зміни клімату є недостатніми. Зберігається негативний вплив триваючих бойових дій на територіях окремих районів Донецької і Луганської областей та наслідків Чорнобильської катастрофи на екологію і здоров'я людей.

29. Дедалі загрозливішою стає демографічна ситуація. Скорочення народжуваності, високий рівень смертності, зокрема дитячої, проблеми репродуктивного здоров'я населення, системні проблеми у сфері охорони здоров'я, еміграція, насамперед фахівців і молоді, підривають національну стійкість, людський, економічний і воєнний потенціал, загрожують майбутньому України.

Поширення коронавірусної хвороби (COVID-19) засвідчило системні проблеми у сфері охорони здоров'я, біобезпеки та соціального захисту, недостатню готовність до дій у надзвичайних ситуаціях.

30. Зростає кількість порушень міграційного законодавства України іноземцями та особами без громадянства, зокрема вихідцями з держав міграційного ризику, а також залучення цих осіб до протиправної діяльності.

31. Погіршення соціально-економічного становища може спричинити посилення еміграції, що призведе до посилення "відтоку" з України досвідчених кваліфікованих спеціалістів та молодих талановитих кадрів.

III. Основні напрями зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки

32. Зовнішньополітична діяльність держави спрямована передусім на забезпечення незалежності і державного суверенітету, відновлення територіальної цілісності України.

33. Україна, прагнучи зміцнити заснований на демократичних нормах і цінностях міжнародний порядок, бере активну участь у протидії тероризму, розповсюдженню зброї масового ураження, міжнародній злочинності, наркоторгівлі, торгівлі людьми, політичному та релігійному екстремізму, нелегальній міграції, кіберзагрозам, негативним наслідкам зміни клімату, а також у попередженні та подоланні наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру.

34. Набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору – стратегічний курс держави.

Для реалізації цього курсу має бути забезпечено повну імплементацію та подальшу адаптацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, інтеграцію національної економіки до європейського економічного простору, досягнення Україною відповідності Копенгагенським критеріям членства в ЄС.

Для зміцнення особливого партнерства з НАТО та набуття повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору Україна планує:

досягти у максимально стислі строки достатньої взаємусумісності Збройних Сил України та інших складових сектору безпеки і оборони з відповідними структурами держав Альянсу;

суттєво активізувати реформи, які необхідно впровадити з метою досягнення відповідності критеріям членства в НАТО у рамках імплементації річних національних програм під егідою Комісії Україна – НАТО;

отримати запрошення та приєднатися до Плану дій щодо членства в НАТО.

35. Всебічне співробітництво зі Сполученими Штатами Америки, Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, Канадою, Федеративною Республікою Німеччина, Французькою Республікою має для України пріоритетний стратегічний характер та спрямовується на зміцнення гарантій незалежності й суверенітету, сприяння демократичному поступу та розвитку України.

36. З метою захисту власних національних інтересів та зміцнення регіональної безпеки Україна розвиватиме:

стратегічне партнерство з Азербайджанською Республікою, Грузією, Литовською Республікою, Республікою Польща, Турецькою Республікою;

партнерські відносини з іншими державами Балтії та державами Північної Європи, а також тісні добросусідські відносини з державами Центральної та Південно-Східної Європи;

прагматичні відносини з Республікою Білорусь та Республікою Молдова;

практичну взаємодію з державами – членами НАТО у гарантуванні безпеки у Чорноморському басейні.

37. Україна розвиватиме взаємовигідне економічне співробітництво з провідними державами Азії, Близького Сходу, Африки та Південної Америки.

38. Україна вживатиме заходів з метою вдосконалення санкційної політики для збільшення ефективності впливу на об'єкт застосування санкцій і мінімізації шкоди для своїх національних інтересів.

39. Російська Федерація як держава-агресор – джерело довгострокових системних загроз національній безпеці України. Це обумовлює необхідність запровадження моделі відносин України з Російською Федерацією, яка має забезпечити припинення агресії та відновлення територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаного державного кордону на основі міжнародного права.

40. Україна вживатиме заходів для запобігання ескаляції конфлікту з Російською Федерацією, насамперед шляхом збільшення її потенційної ціни до неприйнятної для Російської Федерації рівня. Пріоритетними напрямами є посилення оборонних і безпекових спроможностей, зміцнення міжнародної підтримки України та ефективне використання міжнародної допомоги, а також збереження консолідованого міжнародного політичного, економічного та правового тиску на агресора.

41. Для забезпечення своїх національних інтересів, зокрема припинення російської агресії, повного відновлення територіальної цілісності, захисту прав, свобод і законних інтересів громадян України і суб'єктів господарювання, Україна вестиме переговори з Російською Федерацією за посередництва партнерів з числа держав – членів ЄС та НАТО, а також ОБСЄ.

42. Україна захищатиме права, свободи і законні інтереси своїх громадян на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, реалізовуватиме ініціативи щодо реінтеграції цих територій, соціального захисту та підтримки населення, яке проживає на зазначених територіях, а також захисту прав і свобод осіб, що належать до кримськотатарського народу, караїмів і кримчаків, утримуватиме зазначені питання на міжнародному порядку денному.

43. Україна продовжить позовну роботу у міжнародних судових інстанціях із притягнення Російської Федерації до міжнародно-правової відповідальності.

44. Основним завданням у сфері воєнної безпеки є розвиток потенціалу стримування. Безумовним пріоритетом є боездатні Збройні Сили України, підготовлений і вмотивований військовий резерв та ефективна територіальна оборона, які у поєднанні зі спроможностями інших органів сектору безпеки і оборони здатні завдати таких неприйнятних для противника втрат на землі, у повітрі, на морі та у кіберпросторі, що унеможливить реалізацію його агресивних намірів. Держава врахує уроки гібридної агресії проти України, бойових дій на Близькому Сході у нових доктринальних підходах до забезпечення воєнної безпеки.

45. Державний суверенітет, територіальна цілісність, демократичний конституційний лад та інші життєво важливі національні інтереси мають бути захищені також від невоєнних загроз з боку Російської Федерації та інших держав, зокрема спроб спровокувати внутрішні конфлікти. Пріоритетними завданнями правоохоронних, спеціальних, розвідувальних та інших державних органів відповідно до їх компетенції є:

активна та ефективна протидія розвідувально-підривній діяльності, спеціальним інформаційним операціям та кібератакам, російській та іншій підривній пропаганді;

запобігання, виявлення та припинення проявів сепаратизму, тероризму, екстремізму, припинення діяльності незаконних збройних формувань, політично мотивованого насильства та інших зазіхань на конституційний лад;

отримання повної і достовірної оперативної інформації про ситуацію в Україні та світі, протидія зовнішнім загрозам національній безпеці України, сприяння реалізації національних інтересів України.

46. Громадянин має відчувати себе у безпеці. Україна рішуче налаштована на утвердження конституційного принципу верховенства права, рівності усіх перед законом. З метою реалізації конституційних принципів індивідуальної юридичної відповідальності та невідворотності покарання держава буде:

рішуче протидіяти спробам розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, приниження національної честі та гідності, образи почуттів громадян через їхні релігійні переконання, а також обмеженням прав або встановленню привілеїв за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, стану здоров'я, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками;

рішуче протистояти гуманітарній агресії, розвивати українську культуру як основу консолідації української нації та зміцнення її ідентичності;

забезпечувати реалізацію правоохоронними органами завдань кримінального провадження, зокрема, пов'язаних із розслідуванням кримінальних правопорушень, вчинених на тимчасово окупованій території України, а також у районах здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій і Луганській областях;

утверджувати принцип нульової толерантності до корупції, забезпечувати ефективну діяльність органів, які запобігають корупції та протидіють корупційним правопорушенням;

забезпечувати прозорість, підзвітність державних органів, добросовісність посадових (службових) осіб, ефективний доступ до правосуддя, вдосконалювати досудове розслідування кримінальних правопорушень, судовий розгляд кримінальних проваджень та виконання призначених судами покарань;

підвищувати ефективність державної політики у сферах захисту державного кордону України та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні, а також міграції.

47. Україна запровадить національну систему стійкості для забезпечення високого рівня готовності суспільства і держави до реагування на широкий спектр загроз, що передбачатиме:

оцінку ризиків, своєчасну ідентифікацію загроз і визначення вразливостей;

ефективне стратегічне планування і кризовий менеджмент, зокрема впровадження універсальних протоколів реагування на кризові ситуації та відновлення з урахуванням рекомендацій НАТО;

дієву координацію та чітку взаємодію органів сектору безпеки і оборони, інших державних органів, територіальних громад, бізнесу, громадянського суспільства і населення у запобіганні й реагуванні на загрози та подоланні наслідків надзвичайних ситуацій;

поширення необхідних знань і навичок у цій сфері;

налагодження та підтримання надійних каналів комунікації державних органів із населенням на всій території України.

48. Держава створить ефективну систему безпеки та стійкості критичної інфраструктури, засновану на чіткому розподілі відповідальності її суб'єктів та державно-приватному партнерстві.

49. Україна розвиватиме інклюзивний політичний діалог через:

створення системи стратегічних комунікацій;

публічне обговорення актуальних проблем суспільного розвитку, підвищення рівня медіакультури суспільства, гарантування безпеки журналістів під час виконання професійних обов'язків;

розвиток конкуренції у сфері надання інформаційних послуг населенню.

50. Держава повинна виконувати лише необхідні функції, насамперед безпекову, зовнішньополітичну, соціальну, регуляторну. Правоохоронні, податкові та митні органи захищатимуть права, свободи та законні інтереси громадян, зокрема щодо ведення бізнесу. Україна має завершити процес децентралізації і сформувати спроможні об'єднані територіальні громади.

51. Україна здійснить цифрову трансформацію, забезпечить надання адміністративних послуг через безпечне "єдине вікно" з використанням сучасних інформаційних технологій, поширюватиме цифрову грамотність.

52. Основне завдання розвитку системи кібербезпеки – гарантування кіберстійкості та кібербезпеки національної інформаційної інфраструктури, зокрема в умовах цифрової трансформації.

53. Для гарантування достатку й безпеки громадян потрібні ресурси, які при залученні та ефективному використанні зовнішніх джерел можуть забезпечити стале і динамічне економічне зростання. Для цього необхідно:

розвивати ринкову конкуренцію, забезпечити демонополізацію економіки та детінізацію господарських відносин;

захистити права власності;

забезпечити дерегуляцію та не допускати тиску на бізнес;

створити конкурентні умови для залучення інвестицій, зокрема іноземних;

забезпечити стале функціонування фінансової системи, послідовність грошово-кредитної політики та підвищення рівня довіри до національних фінансових інститутів;

удосконалити законодавство про організацію судової влади та забезпечити справедливе правосуддя;

створити сприятливі, зокрема фінансові умови, для розвитку науки, забезпечити розбудову науково-дослідницької інфраструктури, а також ефективну взаємодію вчених із державним і приватним сектором, стимулювати інновації та запроваджувати новітні технології, зокрема у сферах безпеки та оборони, охорони здоров'я, промисловості, енергетиці, машинобудуванні, сільському господарстві, будівництві та інфраструктурі, спорті, в інформаційній та телекомунікаційній сферах;

сприяти розвитку авіаційної та космічної галузей як таких, що мають значний потенціал і можливості для виробництва високотехнологічної продукції цивільного та оборонного призначення;

визначити та впровадити надійний механізм контролю за використанням нових технологій для гарантування безпеки людини і довкілля;

реформувати земельні відносини, передбачивши впровадження обігу земель сільськогосподарського призначення, здійснення заходів з упорядкування обліку земельних ресурсів, забезпечити екологічно орієнтований розвиток агропромислового комплексу та продовольчу безпеку;

модернізувати транспортну інфраструктуру – дороги, залізниці, трубопроводи, аеропорти, морські і річкові порти тощо, у тому числі через механізми державно-приватного партнерства, провести прозору приватизацію з метою залучення внутрішніх та іноземних інвестицій в модернізацію і розвиток підприємства, сприяти зростанню продуктивності праці в економіці.

54. Економічний розвиток і безпека неможливі без стійкого розвитку енергетики. Для цього маємо:

сприяти розширенню енергетичного потенціалу України та ефективності його використання;

інтегрувати енергетичні ринки України до енергоринку ЄС, зокрема інтегрувати Об'єднану енергосистему України до Європейського об'єднання операторів системи передачі електроенергії (ENTSO-E) та Газотранспортну систему України до Європейської мережі операторів газотранспортної системи (ENTSO-G), зберегти та розширити транзитний потенціал України, протидіяти реалізації проєктів, що негативно впливають на енергетичну безпеку держави;

диверсифікувати джерела і маршрути постачання енергетичних ресурсів;

підвищити енергоефективність, упровадити суцільний облік виробництва, передачі та використання енергетичних ресурсів, упровадити загальнодержавний енергетичний баланс, забезпечити подальший розвиток паливно-енергетичного сектору на умовах сталого розвитку та екологічної безпеки, з урахуванням новітніх технологій виробництва енергії з відновлюваних джерел та її зберігання.

55. Україна – морська і річкова держава. Для реалізації її потенціалу будемо захищати свободу судноплавства, сприяти ефективному використанню ресурсів Чорного та Азовського морів, річок Дніпро і Дунай, розвивати торговельний флот і Військово-Морські Сили Збройних Сил України.

56. Екологічна безпека, зокрема безпека середовища життєдіяльності людини, – один із найвищих пріоритетів. Маємо створити умови для підтримання екологічної рівноваги на території України, модернізації комунальної інфраструктури, посилити охорону навколишнього природного середовища, упровадити новітні системи поводження з відходами і скоротити промислові викиди, забезпечити ефективне використання природних ресурсів, захищати ліси і водойми, розвивати заповідний фонд, запобігати виникненню негативних наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру та усувати їх.

57. Людський капітал – запорука майбутнього України. Для його розвитку необхідно:

створювати робочі місця в Україні;
модернізувати систему дошкільної та повної загальної середньої освіти, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти, привести освітні стандарти до потреб суспільного розвитку та до найкращих світових зразків;
створити умови, необхідні для культурного розвитку та збагачення громадян України, популяризації українського та світового мистецтва, музики, літератури;

створити умови, зокрема інфраструктурні, для популяризації серед громадян масового спорту з метою покращення їх здоров'я та фізичного розвитку;

забезпечити рівні можливості жінок і чоловіків для реалізації та розвитку їх здібностей та потенціалу, а також сприяти безбар'єрності у різних аспектах життя людини;

забезпечити зростання добробуту населення та надання адресної соціальної допомоги, зокрема багатодітним сім'ям і малозабезпеченим громадянам;

створити економічні та соціальні умови для підвищення рівня народжуваності та зниження рівня смертності шляхом впровадження ефективних соціальних механізмів підтримки дитини і сім'ї, розвитку сімейних форм виховання дітей, позбавлених батьківського піклування, підтримки послуг раннього розвитку дитини, материнства;

забезпечити право людини на охорону здоров'я, зокрема популяризацію здорового способу життя, попередження захворювань, раннє діагностування, якісне комплексне лікування, реабілітацію з перших днів захворювання, паліативні послуги, розвиток трансплантації, належне медикаментозне забезпечення, впровадити стандарти доступних і якісних медичних послуг, сформувати ефективну систему біобезпеки і біологічного захисту;

удосконалити систему контролю якості, ефективності та безпеки лікарських засобів;

забезпечити особам з інвалідністю повну інклюзію у суспільство, рівність прав і можливостей на доступ до сервісів і послуг, роботи, відпочинку та активного соціального життя.

IV. Напрями та завдання реформування й розвитку сектору безпеки і оборони

58. Для розвитку потенціалу стримування Україна прискорить оборонну та безпекову реформи за нормами, принципами і стандартами НАТО. Документи планування у сферах національної безпеки і оборони, які будуть підготовлені за результатами комплексного огляду сектору безпеки і оборони, секторальних та інших оглядів, матимуть практичний і конкретний зміст.

59. Солдат, сержант та офіцер, працівники органів сектору безпеки і оборони та ветерани перебуватимуть у центрі уваги держави. Збройні Сили України та інші органи сектору безпеки і оборони стануть школою лідерства. Не допускатимуться зазіхання на громадянські права військовослужбовців та випадки дискримінації, зокрема за гендерною ознакою.

60. Україна зміцнить бойовий потенціал Збройних Сил України, інших органів сил оборони шляхом:

зростання рівня боєготовності та боєздатності;

підвищення якості та інтенсивності підготовки військ (сил);

трансформації професійної культури на основі доктринальних підходів і принципів командування й контролю, підготовки, освіти НАТО;

удосконалення та розвитку на основі сучасних технологій систем управління, телекомунікацій, розвідки, логістики;

професіоналізації військової служби, розвитку територіальної оборони і служби в резерві;

модернізації системи мобілізаційної підготовки та мобілізації, а також допризовної підготовки та військово-патріотичного виховання молоді;

поліпшення правових, матеріальних, психологічних та соціальних умов служби;

оснащення новими, зокрема високотехнологічними, зразками озброєння і військової техніки;

посилення взаємодії усіх органів сектору безпеки і оборони для виконання спільних завдань;

ефективного впровадження державної політики забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків.

61. Оборонно-промисловий комплекс забезпечуватиме потреби Збройних Сил України, інших складових сектору безпеки і оборони України в озброєнні та військовій техніці, інвестуватиме у розвиток технологій, виробничих потужностей, людських ресурсів, залучатиме інвестиції, братиме участь у спільних міжнародних проєктах, реалізуватиме потенціал державно-приватного партнерства, виступатиме у такий спосіб драйвером економічного зростання.

62. Держава сприятиме зміцненню експортного потенціалу оборонно-промислового комплексу, активізуватиме військово-технічне співробітництво з іноземними партнерами з метою залучення сучасних технологій в оборонну та суміжні галузі економіки, а також створенню спільних підприємств та нових робочих місць.

63. Для системного захисту України від загроз національній безпеці необхідним є розвиток сектору безпеки і оборони. Для цього Україна:

зміцнить демократичний цивільний контроль за сектором безпеки і оборони України як запоруку законності та ефективності діяльності його складових, підвищить ефективність управління, зміцнить нагляд і посилить відповідальність посадових і службових осіб органів сектору безпеки і оборони;

перегляне й забезпечить виконання законодавства у сфері національної безпеки і оборони, зокрема уточнить та імплементує норми Закону України "Про національну безпеку України";

створить систему ефективного управління та координації діяльності органів сектору безпеки і оборони, удосконалив її архітектуру;

оптимізує структуру, функції і чисельність Служби безпеки України як спеціально уповноваженого державного органу у сферах контррозвідувальної діяльності та охорони державної таємниці, головного органу у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю, що дасть змогу попереджати, своєчасно виявляти зовнішні та внутрішні загрози безпеці України і запобігати їм, припиняти розвідувальні, терористичні та інші протиправні посягання спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на державну безпеку України, усувати умови, що їм сприяють, та причини їх виникнення;

створить ефективне розвідувальне співтовариство, посиливши його роль у реалізації державної політики у сферах національної безпеки і оборони, зміцнить систему координації та контролю діяльності розвідувальних органів, розвиватиме розвідувальні спроможності;

завершить створення національної системи кібербезпеки, сформує сучасні спроможності суб'єктів забезпечення кібербезпеки і кібероборони та зміцнить систему їх координації;

удосконалив державну охорону органів державної влади і визначених законом посадових осіб;

забезпечить системність реформування Національної поліції України, посилить кримінальну поліцію та органи досудового розслідування, зокрема у сфері боротьби з організованою і транснаціональною злочинністю;

забезпечить розвиток Національної гвардії України з урахуванням досвіду держав – членів ЄС, посилить її інституційну спроможність виконання завдань за призначенням;

організує розбудову та використання комплексних систем відеоспостереження з аналітичною складовою в інтересах громадської безпеки;

забезпечить розвиток та удосконалення загальнодержавної системи захисту державного кордону, зокрема імплементацію європейських стандартів прикордонної безпеки, скоординовану діяльність державних органів України та військових формувань для системного розвитку інтегрованого управління кордонами;

оптимізує державну систему цивільного захисту шляхом удосконалення її структури та системи управління (координації), удосконалив реагування на загрози, пов'язані з надзвичайними ситуаціями будь-якого характеру, уточнить завдання на мирний час та в особливий період;

автоматизує процеси надання адміністративних послуг іноземцям та особам без громадянства, посилить міграційний контроль на державному кордоні і всередині держави для забезпечення дотримання іноземцями та особами без громадянства законодавства України.

V. Ресурси, необхідні для реалізації Стратегії

64. Для ефективного використання коштів платників податків у Державному бюджеті України будуть передбачатися видатки для сектору безпеки і оборони, які розглядатимуться Радою національної безпеки і оборони України в порядку, визначеному Бюджетним кодексом України.

65. Україна забезпечить посилення фінансової стійкості, ефективне використання бюджетних коштів, міжнародної допомоги, а також коштів з інших джерел, не заборонених законодавством, які залучатимуться для гарантування національної безпеки України, шляхом підвищення прозорості та впровадження сучасного фінансового менеджменту.

Заключні положення

66. Стратегія є основою для розроблення таких документів щодо планування у сферах національної безпеки і оборони, які визначатимуть шляхи та інструменти її реалізації:

Стратегія людського розвитку;

Стратегія воєнної безпеки України;

Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України;

Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України;

Стратегія економічної безпеки;

Стратегія енергетичної безпеки;

Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату;

Стратегія біобезпеки та біологічного захисту;

Стратегія інформаційної безпеки;

Стратегія кібербезпеки України;

Стратегія зовнішньополітичної діяльності;

Стратегія забезпечення державної безпеки;

Стратегія інтегрованого управління кордонами;

Стратегія продовольчої безпеки;

Національна розвідувальна програма.

67. Рада національної безпеки і оборони України та Кабінет Міністрів України координують і контролюють виконання Стратегії у межах повноважень, визначених Конституцією і законами України.

68. Національний інститут стратегічних досліджень:

здійснює науково-методичне забезпечення комплексного огляду сектору безпеки і оборони, підготовки проектів документів планування у сферах національної безпеки і оборони;

готує щорічні доповіді про стан національної безпеки України на основі аналізу виконання Стратегії.

69. Кабінет Міністрів України керується Стратегією у здійсненні заходів щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю.

70. Громадянське суспільство здійснює громадський контроль за діяльністю органів державної влади щодо реалізації Стратегії.

5. ПОСТАНОВИ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації, інформаційних агентств та розміри реєстраційних зборів,

затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1997 р. N 1287

Відповідно до Законів України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" 2782-12 та "Про інформаційні агентства" 74/95-ВР Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Установити, що державну реєстрацію таких друкованих засобів масової інформації здійснюють: загальнодержавної, регіональної (двох і більше областей) та/або зарубіжної сфери розповсюдження - Міністерство юстиції;

місцевої сфери розповсюдження - територіальні органи Мін'юсту.

{Абзац третього пункту 1 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1104 1104-2019-н від 24.12.2019}

{Пункт 1 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 1914 1914-99-н від 18.10.99, N 905 905-2003-н від 16.06.2003; в редакції Постанов КМ N 1128 1128-2005-н від 30.11.2005, N 633 633-2011-н від 15.06.2011, N 839 839-2015-н від 07.10.2015}

2. Установити, що державну реєстрацію інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності здійснює Міністерство юстиції.

{Абзац першого пункту 2 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 1914 1914-99-н від 18.10.99, N 905 905-2003-н від 16.06.2003, N 1128 1128-2005-н від 30.11.2005, N 633 633-2011-н від 15.06.2011, N 839 839-2015-н від 07.10.2015}

Державна реєстрація представництв іноземних інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності здійснюється після акредитації їх кореспондентів у Міністерстві закордонних справ.

3. Державна реєстрація друкованих засобів масової інформації здійснюється у терміни, визначені статтею 13 Закону України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні", інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності - у 15-денний термін.

4. Затвердити зразки свідоцтв про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності, що додаються.

Установити, що раніше видані реєстраційні свідоцтва засновникам друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності, зразки яких затверджувалися Кабінетом Міністрів України, заміні не підлягають.

5. Установити збір у таких розмірах за видачу:

а) свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації із загальнодержавною, регіональною та/або зарубіжною сферою розповсюдження - 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

б) свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації з місцевою сферою розповсюдження в межах Автономної Республіки Крим, однієї області, обласного центру або двох і більше сільських районів - 24 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

в) свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації з місцевою сферою розповсюдження в межах одного міста, району, окремих населених пунктів, а також підприємств, установ, організацій - 14 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

г) свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, що спеціалізується на матеріалах еротичного характеру, - 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

д) свідоцтва про державну реєстрацію дайджесту - 60 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

При цьому:

розмір реєстраційного збору за видачу свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації для дітей та інвалідів зменшується на 50 відсотків;

звільняються від сплати реєстраційного збору друковані засоби масової інформації, засновані з благодійною метою і призначені для безплатного розповсюдження.

6. Державна реєстрація інформаційних агентств як суб'єктів підприємницької діяльності здійснюється в порядку, терміни та за умов, встановлених законодавством про державну реєстрацію суб'єктів підприємництва.

Державна реєстрація інформаційних агентств, заснованих за участю громадян та/або юридичних осіб інших держав, здійснюється відповідно до порядку, встановленого законодавством для державної реєстрації спільних (за участю іноземного капіталу) підприємств.

Державна реєстрація представництв іноземних інформаційних агентств здійснюється відповідно до порядку державної реєстрації представництв іноземних суб'єктів підприємництва, встановленого законодавством України.

7. Установити збір у таких розмірах:

а) за проведення державної реєстрації інформаційного агентства як суб'єкта інформаційної діяльності - 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

б) за видачу свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації та проведення державної реєстрації інформаційного агентства як суб'єкта інформаційної діяльності, заснованих за участю громадян та/або юридичних осіб інших держав, а також юридичних осіб України, у статутному фонді яких є іноземний капітал, - 120 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

в) за проведення державної реєстрації представництва іноземного інформаційного агентства - у сумі, еквівалентній тій, що сплачується за це представництвами українських національних інформаційних агентств у відповідній країні, але не менше фактичних затрат на реєстрацію, якщо інше не передбачене міжнародними договорами України.

8. У разі перереєстрації друкованого засобу масової інформації за видачу свідоцтва справляється збір у розмірі 50 відсотків встановленого реєстраційного збору.

Збір у такому ж розмірі справляється за проведення перереєстрації інформаційного агентства як суб'єкта інформаційної діяльності.

9. За видачу дублікату свідоцтва про державну реєстрацію періодичного друкованого видання або інформаційного агентства як суб'єкта інформаційної діяльності справляється збір у розмірі 20 відсотків встановленого реєстраційного збору.

10. Кошти, одержані за видачу свідоцтв про державну реєстрацію (перереєстрацію) друкованого засобу масової інформації та проведення державної реєстрації (перереєстрації) інформаційного агентства як суб'єкта інформаційної діяльності, сплачуються відповідно до пунктів 5 і 7 цієї постанови і зараховуються до державного бюджету. (Абзац перший пункту 10 в редакції Постанови КМ N 283 283-98-п від 07.03.98)

Положення про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності затверджує Міністерство юстиції. (Абзац другий пункту 10 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 283 283-98-п від 07.03.98, N 905 905-2003-п від 16.06.2003; в редакції Постанови КМ N 1128 1128-2005-п від 30.11.2005)

11. Визнати такими, що втратили чинність:

постанову Ради Міністрів УРСР від 7 вересня 1990 р. N 243 243-90-п "Про порядок реєстрації, справляння та розміри зборів за видачу свідоцтв про реєстрацію засобів масової інформації, розрахованих на республіканську і місцеву аудиторію" (ЗП УРСР, 1990 р., N 9, ст. 47);

постанову Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1993 р. N 614 614-93-п "Питання державної реєстрації друкованих засобів масової інформації";

постанову Кабінету Міністрів України від 7 серпня 1995 р. N 611 611-95-п "Про державну реєстрацію інформаційних агентств та розміри реєстраційних зборів" (ЗП України, 1995 р., N 12, ст. 269).

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 17 листопада 1997 р. N 1287

Дивись зразки

Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади,
затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 р. № 3
(Із змінами)

ПОРЯДОК
оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади

{У тексті Порядку слово "веб-сайт" у всіх відмінках і формах числа замінено словами "офіційний веб-сайт" у відповідному відмінку і числі згідно з Постановою КМ № 1330 від 21.11.2011}

{У тексті Порядку слово "Веб-портал" в усіх відмінках замінено словами "Єдиний веб-портал" у відповідному відмінку, а після слів "офіційний веб-сайт" в усіх відмінках і формах числа доповнено словом "(веб-портал)" у відповідному відмінку і числі згідно з Постановою КМ № 493 від 12.06.2019}

1. Оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади здійснюється з метою підвищення ефективності та прозорості діяльності цих органів шляхом впровадження та використання сучасних інформаційних технологій для надання інформаційних та інших послуг громадськості, забезпечення її впливу на процеси, що відбуваються у державі.

2. Оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади здійснюється шляхом розміщення і постійного оновлення міністерствами, іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади інформації відповідно до вимог Закону України "Про доступ до публічної інформації" та цього Порядку на офіційних веб-сайтах (веб-порталах);

{Абзац другий пункту 2 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 809 від 02.09.2010, № 1330 від 21.11.2011}

функціонування та модернізація Єдиного веб-порталу Кабінету Міністрів України (далі - Єдиний веб-портал), призначеного для інтеграції офіційних веб-сайтів (веб-порталів) органів виконавчої влади та розміщення інформаційних ресурсів відповідно до потреб громадян.

{Абзац третій пункту 2 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 493 від 12.06.2019}

3. Координація робіт із забезпечення функціонування Єдиного веб-порталу, його інформаційне наповнення, технічна підтримка, супроводження та встановлення регламенту і стандартів обміну інформацією між його складовими частинами здійснюється Секретаріатом Кабінету Міністрів України.

{Пункт 3 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1330 від 21.11.2011}

4. Інформація, яка розміщується на офіційних веб-сайтах (веб-порталах) органів виконавчої влади та Єдиному веб-порталі, повинна мати захист від несанкціонованої модифікації.

5. Інформаційне наповнення, захист інформації від несанкціонованої модифікації та технічне забезпечення функціонування офіційних веб-сайтів (веб-порталів) міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади як складових частин Єдиного веб-порталу зазначені органи здійснюють самостійно.

6. Контроль за дотриманням вимог щодо захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах, які забезпечують наповнення та функціонування офіційних веб-сайтів (веб-порталів) органів виконавчої влади та Єдиного веб-порталу, здійснюється Адміністрацією Держспецзв'язку.

{Пункт 6 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1700 від 08.12.2006; в редакції Постанови КМ № 1330 від 21.11.2011}

7. Регламент функціонування офіційного веб-сайту (веб-порталу) визначається керівником органу виконавчої влади відповідно до вимог цього Порядку.

Дизайн офіційного веб-сайту (веб-порталу) та структура розміщення інформації на ньому повинні відповідати вимогам, установленим згідно з додатком.

Керівник органу виконавчої влади визначає осіб, відповідальних за технічне забезпечення і супроводження офіційного веб-сайту (веб-порталу) та його інформаційне наповнення відповідно до вимог законодавства.

{Пункт 7 в редакції Постанови КМ № 493 від 12.06.2019}

8. На офіційному веб-сайті (веб-порталі) органу виконавчої влади розміщується така інформація:

1) для міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади:

найменування органу;

основні завдання та нормативно-правові засади діяльності;

структура та керівництво органу;

прізвища, імена та по батькові керівників;

місцезнаходження апарату, територіальних органів та відповідних структурних підрозділів місцевих держадміністрацій (поштові адреси, номери телефонів, факсів, адреси офіційних веб-сайтів (веб-порталів) та електронної пошти);

{Абзац шостий підпункту 1 пункту 8 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 493 від 12.06.2019}

основні функції структурних підрозділів, а також прізвища, імена, по батькові, номери телефонів, адреси електронної пошти їх керівників;

нормативно-правові акти з питань, що належать до компетенції органу;

плани підготовки органом проектів регуляторних актів та зміни до них;

{Підпункт 1 пункту 8 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 150 від 11.02.2004}

повідомлення про оприлюднення проектів регуляторних актів, проекти цих актів і аналіз їх регуляторного впливу;

{Підпункт 1 пункту 8 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 150 від 11.02.2004}

звіти про відстеження результативності прийнятих органом регуляторних актів;

{Підпункт 1 пункту 8 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 150 від 11.02.2004}

відомості про регуляторну діяльність органу;

{Підпункт 1 пункту 8 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 150 від 11.02.2004}

перелік та порядок надання адміністративних послуг органами виконавчої влади і бюджетними установами, які перебувають в їх управлінні та яким делеговані повноваження з надання таких послуг;

{Абзац тринадцятий підпункту 1 пункту 8 в редакції Постанови КМ № 809 від 02.09.2010}

{Абзац чотирнадцятий підпункту 1 пункту 8 виключено на підставі Постанови КМ № 730 від 26.09.2013}

відомості про взаємодію з громадською радою при органі виконавчої влади;

{Підпункт 1 пункту 8 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 809 від 02.09.2010}

відомості про проведення консультацій з громадськістю, громадської експертизи та врахування громадської думки у своїй діяльності;

{Підпункт 1 пункту 8 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 809 від 02.09.2010}

зразки документів та інших матеріалів, необхідних для звернення громадян до органу;
 розпорядок роботи органу та час прийому керівництва;
 підприємства, установи та організації, що належать до сфери управління органу;
 цільові програми у відповідній сфері;
 відомості про проведення закупівлі товарів (робіт, послуг) за державні кошти;
 державні інформаційні ресурси з питань, що належать до компетенції органу;
 поточні та заплановані заходи і події у відповідній сфері;
 відомості про наявні вакансії;

2) для Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласної, Київської та Севастопольської міської держадміністрації:
 найменування органу;
 основні завдання та нормативно-правові засади діяльності;
 структура та керівництво органу;
 прізвища, імена та по батькові керівників;
 місцезнаходження органу, його управлінь, відділів та інших структурних підрозділів, міністерств і комітетів Автономної Республіки Крим (поштові адреси, номери телефонів, факсів, адреси електронної пошти та офіційних веб-сайтів (веб-порталів) районних, районних у містах Києві та Севастополі держадміністрацій);
 основні функції структурних підрозділів, а також прізвища, імена, по батькові, номери телефонів, адреси електронної пошти їх керівників;
 нормативно-правові акти з питань, що належать до компетенції органу;
 плани підготовки органом проектів регуляторних актів та зміни до них;
{Підпункт 2 пункту 8 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 150 від 11.02.2004}
 повідомлення про оприлюднення проектів регуляторних актів, проекти цих актів і аналіз їх регуляторного впливу;
{Підпункт 2 пункту 8 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 150 від 11.02.2004}
 звіти про відстеження результативності прийнятих органом регуляторних актів;
{Підпункт 2 пункту 8 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 150 від 11.02.2004}
 відомості про регуляторну діяльність органу;
{Підпункт 2 пункту 8 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 150 від 11.02.2004}
 перелік та порядок надання адміністративних послуг органами виконавчої влади і бюджетними установами, які перебувають в їх управлінні та яким делеговані повноваження з надання таких послуг;
{Абзац тринадцятий підпункту 2 пункту 8 в редакції Постанови КМ № 809 від 02.09.2010}
{Абзац чотирнадцятий підпункту 2 пункту 8 виключено на підставі Постанови КМ № 730 від 26.09.2013}
 відомості про взаємодію з громадською радою при органі виконавчої влади;
{Підпункт 2 пункту 8 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 809 від 02.09.2010}
 відомості про проведення консультацій з громадськістю, громадської експертизи та врахування громадської думки у своїй діяльності;
{Підпункт 2 пункту 8 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 809 від 02.09.2010}
 зразки документів та інших матеріалів, необхідних для звернення громадян до органу;
 розпорядок роботи органу та часи прийому керівництва;
 виконання бюджету відповідного рівня;
 показники розрахунків за енергоносії;
 відомості про сплату місцевих податків і зборів, комунальних платежів, у тому числі тарифи та пільги окремим групам платників, розрахунки юридичних і фізичних осіб з бюджетом відповідного рівня;
 установи і заклади соціальної сфери;
 підприємства, установи та організації, що належать до сфери управління органу;
 цільові програми у відповідній сфері;
 відомості про проведення закупівлі товарів (робіт, послуг) за державні кошти;
 поточні та заплановані заходи і події у відповідній сфері;
 відомості про наявні вакансії;
 перелік комунальних підприємств, правоохоронних органів, лікувальних, оздоровчих, дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів, які знаходяться на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, із зазначенням адреси, номерів телефонів, розпорядку роботи;
 порядок оскарження рішень, прийнятих органом відповідного рівня;
 державні інформаційні ресурси з питань, що належать до компетенції органу.
 Органи виконавчої влади також зобов'язані розмішувати іншу інформацію відповідно до статті 15 Закону України "Про доступ до публічної інформації".
{Пункт 8 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 1330 від 21.11.2011}

9. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації додатково розмішують інформацію про районні, районні у містах Києві та Севастополі держадміністрації, а саме:
 найменування органу;
 основні функції та нормативно-правові засади діяльності;
 структура та керівництво органу;
 місцезнаходження органу і підпорядкованих йому управлінь, відділів та інших структурних підрозділів (поштові адреси, номери телефонів, факсів);
 основні завдання структурних підрозділів органу, а також прізвища, імена, по батькові, номери телефонів, адреси електронної пошти їх керівників;
 нормативно-правові акти з питань, що належать до компетенції органу;
 плани підготовки органом проектів регуляторних актів та зміни до них;
{Пункт 9 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 150 від 11.02.2004}
 повідомлення про оприлюднення проектів регуляторних актів, проекти цих актів і аналіз їх регуляторного впливу;
{Пункт 9 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 150 від 11.02.2004}
 звіти про відстеження результативності прийнятих органом регуляторних актів;
{Пункт 9 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 150 від 11.02.2004}
 відомості про регуляторну діяльність органу.
{Пункт 9 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 150 від 11.02.2004}

порядок реєстрації, ліцензування окремих видів діяльності у відповідній сфері, зразки документів та інших матеріалів, необхідних для реєстрації та отримання відповідної ліцензії (розрахункові рахунки для внесення платежів, розмір цих платежів тощо);

розпорядок роботи керівництва і працівників органу;
 відомості про виконання бюджету відповідного рівня;
 показники виплати заробітної плати, грошового забезпечення, пенсій, стипендій та інших соціальних виплат;
 показники розрахунків за енергоносії;
 відомості про сплату місцевих податків і зборів, комунальних платежів, у тому числі діючі тарифи та пільги окремим групам платників, розрахунки юридичних і фізичних осіб з бюджетом відповідного рівня;
 установи і заклади соціальної сфери;
 відомості про проведення закупівлі товарів (робіт, послуг) за державні кошти;
 перелік комунальних підприємств, правоохоронних органів, лікувальних, оздоровчих установ, дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів, які знаходяться на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці із зазначенням адреси, номерів телефонів, розпорядку роботи.

10. Інформація, розміщена на Єдиному веб-порталі та офіційному веб-сайті (веб-порталі), оновлюється невідкладно, але не пізніше п'яти робочих днів з дня затвердження (ухвалення) документа, після створення та/або зміни інформації, зазначеної у пунктах 8 і 9 цього Порядку.

{Пункт 10 в редакції Постанови КМ № 1330 від 21.11.2011}

11. На офіційному веб-сайті (веб-порталі) Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій розміщується інформація про територію відповідної адміністративно-територіальної одиниці:

сучасна територія та історія регіону, адміністративно-територіальний устрій, міста регіону;
 загальний огляд економіки, опис природних ресурсів, відомості про транспортну інфраструктуру, засоби комунікації, промисловість, сільське господарство, створення привабливих інвестиційних умов у регіоні, вільні економічні зони, розвиток туризму тощо;

відомості про розвиток науки і освіти (перелік навчальних закладів і наукових установ, закладів культури і мистецтва), посилання на інші інтернет-ресурси регіону.

На офіційному веб-сайті (веб-порталі) може розміщуватися інша інформація, яку керівництво органу виконавчої влади вважає за доцільне оприлюднити.

12. На Єдиному веб-порталі та офіційному веб-сайті (веб-порталі) органу виконавчої влади розміщується адреса електронної пошти структурного підрозділу, відповідального за приймання і реєстрацію вхідної кореспонденції.

{Пункт 12 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 493 від 12.06.2019}

13. Не допускається розміщення на офіційному веб-сайті (веб-порталі) інформації, розповсюдження чи оприлюднення якої заборонено законодавством, а також реклами (за винятком соціальної), у тому числі політичної реклами.

{Абзац перший пункту 13 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1330 від 21.11.2011}

Контроль за дотриманням вимог цього пункту здійснюється відповідними підрозділами органів виконавчої влади.

Персональна відповідальність за дотримання цих вимог покладається на керівника відповідного органу.

{Пункт 14 виключено на підставі Постанови КМ № 1330 від 21.11.2011}

{Пункт 15 виключено на підставі Постанови КМ № 493 від 12.06.2019}

16. Інформація на офіційному веб-сайті (веб-порталі) подається українською мовою, а також за потребою - англійською мовою і мовами національних меншин. Обсяг інформації, що підлягає перекладу на інші мови, визначається рішенням органу виконавчої влади.

{Пункт 16 в редакції Постанови КМ № 1330 від 21.11.2011}

17. Інформація на офіційному веб-сайті (веб-порталі) повинна бути доступною для користувачів з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату, мовлення та інтелектуального розвитку, а також з різними комбінаціями порушень. Технічні завдання на створення (модернізацію) офіційних веб-сайтів (веб-порталів) повинні відповідати вимогам, установленим згідно з додатком до цього Порядку.

{Пункт 17 в редакції Постанови КМ № 730 від 26.09.2013; із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 493 від 12.06.2019}

18. Моніторинг інформаційного наповнення офіційних веб-сайтів (веб-порталів) органів виконавчої влади відповідно до вимог цього Порядку проводиться МКМС.

{Порядок доповнено пунктом 18 згідно з Постановою КМ № 809 від 02.09.2010; із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 885 від 16.10.2019}

Додаток
 до Порядку
 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України
 від 12 червня 2019 р. № 493)

ВИМОГИ

щодо створення (модернізації) офіційних веб-сайтів (веб-порталів) органів виконавчої влади

Загальні положення

1. Офіційний веб-сайт (веб-портал) органу виконавчої влади та офіційні веб-ресурси, що пов'язані з діяльністю органу виконавчої влади (далі - офіційний веб-сайт), повинні бути розміщеними в домені GOV.UA та у разі потреби у домені .УКР.

Домен, на якому розміщений офіційний веб-сайт, повинен бути підписаний із застосуванням технології захисту доменних імен DNSSEC.

Обмін інформації з офіційним веб-сайтом та доменне ім'я, на якому розміщений офіційний веб-сайт, повинні бути захищеними за допомогою кваліфікованого сертифіката автентифікації веб-сайту з дотриманням положень статті 21 Закону України "Про електронні довірчі послуги".

2. Вміст офіційного веб-сайту повинен бути структурованим, логічним, зрозумілим та легким для читання.

3. Дизайн офіційного веб-сайту повинен відповідати цим вимогам (далі - дизайн-код) та враховувати рекомендації щодо розробки та модернізації офіційних веб-сайтів, розроблених Мінцифри.

4. Офіційні веб-сайти повинні бути доступними для користувачів з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату, мовлення та інтелектуального розвитку, а також з різними комбінаціями порушень відповідно до ДСТУ ISO/IEC 40500:2015 "Інформаційні технології. Настанова з доступності веб-контенту W3C (WCAG) 2.0" не нижче рівня АА.

5. Терміни, що вживаються у цих вимогах, мають таке значення:

- 1) адаптивна сітка - сітка, в основу якої покладена розмітка з відносною, а не фіксованою шириною, що дає змогу елементам веб-сторінки змінювати свої розміри, розміщуючись на екрані будь-якої ширини;
  - 2) атрибут alt - мовою розмітки HTML визначає альтернативний текст для зображень, який використовується веб-браузером у разі, коли зображення не відображається;
  - 3) заголовки рівнів від h1 до h4 - мовою розмітки HTML заголовки різного рівня, які вказують на рівень ієрархії (важливості) текстового блоку в структурі сторінки офіційного веб-сайту;
  - 4) кегль - основна розмірна характеристика шрифту, позначається цифрою, визначається відстанню між верхнім і нижнім виносними елементами;
  - 5) колір у форматі HEX (hexadecimal) - мовою розмітки HTML шістнадцятиричне позначення кольору;
  - 6) компонент навігаційного ланцюга - допоміжний механізм навігації, що використовується в інтерфейсі офіційного веб-сайту, призначенням якого є надання користувачеві можливості відстежувати своє місцезнаходження в структурі офіційного веб-сайту. На веб-сторінках навігаційні ланцюги відтворюються горизонтально у верхній частині веб-сторінки, нижче будь-яких заголовків або панелей інструментів та показують гіперпосилання на попередні веб-сторінки;
  - 7) маркування фокусу - візуальне відображення виділеного вмісту елемента інтерфейсу;
  - 8) метадані - це набір допустимих структурованих описів, які доступні в явному вигляді і призначення яких - допомогти знайти об'єкт;
  - 9) модульна сітка - сукупність невидимих прямих ліній, вздовж довжини яких розміщені елементи веб-сторінки, що дає змогу забезпечувати візуальний зв'язок між окремими блоками і зберігати єдиний дизайн під час переходу від однієї сторінки офіційного веб-сайту до іншої;
  - 10) піктограма - елемент графічного інтерфейсу, невелике зображення, що репрезентує застосунок, файл, теку, вікно;
  - 11) радіальний градієнт кольору - це перехід від одного кольору до іншого, що виходить з однієї точки (центру градієнта) і рівномірно розподіляється навзовні, утворюючи форму кола;
  - 12) типографія офіційного веб-сайту - оформлення текстової інформації, що розміщена на сторінках офіційного веб-сайту (шрифти, параметри набору, способи розміщення на площині та компонування з іншими елементами);
  - 13) фокус - наявність у відповідного елемента інтерфейсу виключної здатності управління вмістом веб-сторінки;
  - 14) шапка офіційного веб-сайту - це верхня частина офіційного веб-сайту, яка, як правило, не змінюється під час перегляду інших сторінок та містить основну інформацію про даний веб-ресурс.
- Інші терміни вживаються у значенні, наведеному в Законі України "Про авторське право і суміжні права" та ДСТУ ISO/IEC 40500:2015 "Інформаційні технології. Настанова з доступності веб-контенту W3C (WCAG) 2.0".

Дизайн-код офіційного веб-сайту

6. Офіційний веб-сайт повинен відповідати таким вимогам:

- 1) шапка офіційного веб-сайту:
для офіційного веб-сайту (веб-порталу) розташовується горизонтально вгорі кожної веб-сторінки офіційного веб-сайту;
для офіційного веб-ресурсу, пов'язаного з діяльністю органу виконавчої влади, дозволяється вертикальне розташування;
повинна бути виконана в синьому кольорі (#2D5CA6 (код кольору вказано у форматі (hexadecimal) з використанням радіального градієнта відтінків цього кольору);
повинна містити:
  - графічний елемент інтерфейсу "gov.ua державні сайти України", який містить посилання на офіційні веб-сайти;
  - малий Державний Герб України по центру шапки, у разі вертикального розміщення шапки малий Державний Герб України дозволяється розмістити окремо або як частину логотипу;
  - назву органу виконавчої влади або назву офіційного веб-сайту нижче малого Державного Герба України по центру шапки;
 у разі горизонтального розташування повинна містити горизонтальне меню офіційного веб-сайту (елемент інтерфейсу), що містить не більш як вісім пунктів (гіперпосилань на розділи офіційного веб-сайту), кожен з яких має підпункти, розміщені в три або чотири колонки;
- 2) всі веб-сторінки офіційного веб-сайту повинні містити компонент навігаційного ланцюга, який горизонтально розміщується під шапкою веб-сторінки і вказує на розміщення активної веб-сторінки в структурі офіційного веб-сайту та містить гіперпосилання на веб-сторінки з верхніх рівнів ієрархії структури офіційного веб-сайту;
- 3) використовувати системи тегів для розподілу матеріалів за категоріями на офіційному веб-сайті за тематикою з урахуванням сфери повноважень відповідного органу виконавчої влади;
- 4) використовувати шрифт Proba Pro для тексту веб-сторінок офіційного веб-сайту, а у накресленнях - Regular, SemiBold та Bold;
- 5) використовувати кольорову палітру, яка включає відтінки синього, сірого та білий кольори, обов'язковими основними кольорами повинні бути:
  - відтінки синього: #2D5CA6 (посилання, навігація); #234161 (посилання під час наведення);
  - відтінки сірого: #6D727C (другорядний текст); #C2C5CB (граничі, неактивні елементи); #F5F7FA (фон виділених блоків);
  - білий: #FFFFFF (основний фон веб-сторінки);
  - чорний: #1D1D1B (кольори основного тексту, заголовків);
  - жовтий: #FFE358 (кнопки, блоки інформації, що потребують привернення уваги користувача);
  - фіолетовий: #552C92 (відвідані посилання);
  - червоний: #FF0000 (сповіщення про помилки).

Елементи інтерфейсу офіційних веб-сайтів

7. Типографія офіційного веб-сайту повинна відповідати таким вимогам:
  - 1) використовувати заголовки рівнів від h1 до h4 під час формування структури веб-сторінок офіційного веб-сайту, при цьому кожна веб-сторінка повинна містити лише один заголовок рівня h1;
  - 2) шрифт основного тексту - не менш як 16 пікселів;
  - 3) міжрядковий інтервал - у 1,5 раза більший, ніж розмір шрифту;
  - 4) вирівнювання основного тексту - по лівому краю;
  - 5) довжина рядка - не менше 40 та не більше 80 символів;
  - 6) ширина текстового блоку - до 750 пікселів;
  - 7) абзаци повинні відокремлюватися один від одного відступами, вдвічі більшими, ніж розмір шрифту;
  - 8) не допускається одночасне використання в тексті підкреслення, курсиву та заголовних літер.
8. Рекомендована максимальна ширина веб-сторінки становить 1170 пікселів, яка у разі потреби може бути збільшена.
9. Розмір шрифту тексту, за винятком титрів, повинен змінюватися в межах до 200 відсотків без використання допоміжних технологій та втрати інформаційного наповнення або функціональності офіційного веб-сайту.

10. Елементи інтерфейсу розміщуються на сторінці офіційного веб-сайту через серію рядків та колонок з використанням модульної сітки. Рекомендовано використовувати 12-колонкову адаптивну сітку.

11. Відступи між елементами інтерфейсу повинні бути кратними 5 пікселям. Відступ вмісту від меж екрану - не менше 15 пікселів для мобільного екрану та 30 пікселів для монітору.

Кольори

12. Кольори офіційного веб-сайту повинні бути контрастними та використовуватися в комбінації з формою та текстом. Колір не повинен бути єдиним візуальним засобом передачі інформації, що вказує на дію або вирізняє елемент серед інших. Основними кольорами повинні бути кольори відповідно до підпункту 5 пункту 7 цих вимог.

Не допускається використання схожих та яскравих кольорів.

13. Під час використання світлих відтінків кольорів непрозорість повинна становити 75 та/або 50 відсотків.

14. Веб-сторінки офіційного веб-сайту повинні бути адаптованими для перегляду без прив'язки до кольору.

Зображення, аудіо- та відеовміст

15. Графічний вміст, який є частиною оформлення, форматування або невидимий для користувачів, повинен містити атрибут alt з порожнім значенням.

16. Графічні елементи керування (піктограми, іконки, фотографії та ілюстрації) повинні дублюватися текстовими елементами та містити атрибут alt, який повинен описувати функціонал елемента керування.

Піктограми, іконки, інші графічні елементи та аудіоматеріали, які використовуються на офіційному веб-сайті, повинні розповсюджуватися відповідно до вимог законодавства з питань інтелектуальної власності та бути зрозумілими і простими. Рекомендовано віддавати перевагу векторній графіці.

На головній веб-сторінці офіційних веб-сайтів не допускається одночасне використання великої кількості зображень, призначення яких полягає в оформленні веб-сторінки та/або містять великі обсяги тексту. Рекомендовано надавати перевагу структурованим текстовим даним та умовним малюнкам із зображенням дій, явищ, предметів.

17. Зображення повинно містити підпис, що розміщується безпосередньо під ним.

18. Аудіо- та відеоматеріали повинні супроводжуватися текстом, еквівалентним інформації, що містить аудіо- та відеозапис. Інформація, розміщена в рухомій стрічці, графічні та мультимедійні матеріали повинні дублюватися за допомогою звичайного тексту.

19. Фотографії керівництва, співробітників тощо повинні відповідати таким вимогам:

фото повинне мати нейтральне світле тло та чітке зображення;

крупний план обличчя та плечей;

людина дивиться в об'єкти;

уникання ефектів червоних очей, відблиску окулярів, засвітлення чи затемнення.

Не рекомендується віддзеркалювати фото.

Формати вмісту

20. Документи, що розміщуються на офіційному веб-сайті, рекомендовано публікувати у форматі тексту безпосередньо на веб-сторінці та у разі потреби доповнювати файлами із зазначенням їх формату та розміру.

21. У разі відсутності інформації в текстовому форматі, яка опублікована безпосередньо на веб-сторінці, доданий файл повинен мати короткий текстовий опис та дані про його формат та розмір.

22. Нормативно-правові акти та проекти нормативно-правових актів розміщуються на офіційному веб-сайті у текстовому форматі на веб-сторінці, до якого у разі потреби може бути долучено файли інших форматів.

Тексти

23. Текст повинен бути простим і коротким. Текст необхідно розбивати на розділи із заголовками, абзацами, уникати довгих речень, складних слів і фраз, спеціальних термінів, а також не загальновживаних абревіатур. Рекомендована довжина речення повинна містити сім - дванадцять слів.

24. Коефіцієнт контрастності основного тексту становить не менше 4,5:1 відносно фону.

25. Не допускається використання малих кеглів та декоративних шрифтів.

Списки

26. Списки повинні створюватися за допомогою HTML-коду.

Відступи між елементами списку повинні бути більшими у 1,2 раза, ніж розмір шрифту.

27. Рекомендовано уникати вкладеності більше третього рівня для списків.

Форми введення інформації

28. Області натискання вказівним пристроєм вводу маніпулятором "миша" повинні бути достатнього розміру як на моніторі, так і на мобільних пристроях.

Рекомендується використовувати області натискання вказівним пристроєм вводу маніпулятором "миша" розміром не менш як 10 x 10 міліметрів. Між областями натискання маніпулятором "миша" рекомендується передбачати як мінімум 10 міліметрів.

29. Форми введення інформації повинні бути простими та запитувати тільки необхідну інформацію.

Поля вводу інформації повинні бути підписаними, мати короткі, інформативні та однозначні назви, які розташовуються над полем. Поля вводу інформації рекомендовано вирівнювати одне під одним, по одному в рядок, ширина поля повинна відповідати вмісту, який вводиться.

Для введення прізвища, імені та по батькові рекомендовано використовувати одне поле введення.

Для введення дати народження (день, місяць, рік) необхідно використовувати відповідно три окремих поля введення. Для вибору точної дати або проміжку дат необхідно використовувати інтегрований календар.

30. Під час введення інформації користувачам необхідно надавати помітні та зрозумілі підписи та/або інструкції.

31. Помилки введення повинні виявлятися автоматично, і якщо відомо, як їх виправити, то користувачеві повинні надаватися підказки щодо їх виправлення.

32. У разі підтвердження дії, що призводить до зміни чи припинення прав та/або обов'язків, здійснення фінансових транзакцій, зміни або стирання користувацьких даних, відправлення результатів тестування, необхідно передбачити принаймні одну з таких можливостей:

1) скасування (відправлені дані можна повернути);

2) перевірка (дані, введені користувачем, перевіряються на наявність помилок і користувач може їх виправити);

3) підтвердження (передбачено перевірку, підтвердження та виправлення інформації перед відправленням даних).

Керованість

33. Необхідно забезпечити можливість керування інтерфейсом та вмістом виключно за допомогою клавіатури з підтримкою "последняк клавіш".

34. Для навігації офіційним веб-сайтом за допомогою клавіатури необхідно забезпечити:

помітне маркування фокусу для обраного посилання;

можливість переходу фокусу між посиланнями за допомогою клавіші Tab;
можливість перейти за посиланням, натиснувши клавішу Enter.

35. Не допускається застосування часових обмежень щодо виконання функцій навігації та/або інтерактивної взаємодії користувача з офіційним веб-сайтом.

У разі автоматичного програвання аудіозапису на веб-сторінці тривалістю понад 3 секунди повинен бути передбачений механізм паузи/зупинки програвання та/або управління гучністю звуку.

Для всіх динамічних графічних елементів (зображень, що рухаються, міняють колір, яскравість або циклічно змінюються) необхідно передбачити паузу, зупинку та відновлення. Не допускається наявність елементів, що спалахують більш як 3 рази в секунду.

Для людей із світлочутливою епілепсією або підвищеною світлочутливістю необхідно передбачити наявність текстового опису динамічних графічних елементів.

36. Компоненти офіційного веб-сайту повинні мати зрозумілі назви, навігаційні елементи, які повторюються на багатьох веб-сторінках та однаково розташовуються, а компоненти з однаковою функціональністю - мати однакові назви та однаковий дизайн.

Рекомендовано передбачити більше одного способу дістатися необхідної веб-сторінки.

Посилання

37. Посилання повинно відрізнятися від суцільного тексту кольором та підкресленням і мати зрозумілу назву, що описує зміст веб-сторінки чи документа, на який веде посилання.

Використання url-адреси замість назви посилання дозволяється за умови наявності її текстового опису.

Посилання на внутрішні розділи офіційного веб-сайту повинні відкриватися у тому ж вікні, а посилання на зовнішні ресурси - у новому вікні.

Посилання на зовнішні ресурси повинні позначатися піктограмою або іншим зрозумілим користувачу способом.

Колір відвіданих посилань повинен відрізнятися від невідвіданих.

Право інтелектуальної власності на вміст

38. Офіційний веб-сайт повинен містити інформацію про права інтелектуальної власності, яка: розташована внизу на кожній сторінці із вмістом та помітна;

стверджує, що матеріали на офіційному веб-сайті є об'єктами права інтелектуальної власності, яке захищається відповідно до законодавства;

описує умови, за дотримання яких конкретний матеріал може бути використаний іншими особами.

39. Вміст офіційного веб-сайту повинен розповсюджуватися вільно за умови зазначення авторства.

Рекомендовано визначати порядок розповсюдження вмісту офіційного веб-сайту згідно з умовами публічної ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 International license.

Адаптивність, коректність відображення офіційного веб-сайту на різних пристроях

40. Необхідно забезпечити максимальну сумісність вмісту з користувацькими додатками за допомогою HTML-коду, який відповідає стандартам та нормам Консорціуму Всесвітньої павутини (World Wide Web Consortium), для розмітки вмісту.

41. Користувачі повинні мати повнофункціональний доступ до необхідної інформації та функцій веб-порталу з використанням спеціалізованого апаратного та програмного забезпечення, в тому числі призначеного для користувачів з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату, мовлення та інтелектуального розвитку, а також з різними комбінаціями порушень та з використанням мобільних пристроїв.

42. Під час створення та модернізації офіційного веб-сайту необхідно застосовувати адаптивний дизайн та верстку.

Під адаптивним дизайном та версткою розуміється реалізація оптимального відображення інформації та взаємодії користувача з офіційним веб-сайтом незалежно від роздільної здатності та формату пристрою, з якого здійснюється перегляд веб-сторінки.

Оптимізація для пошукових систем та соціальних мереж

43. На кожній сторінці із вмістом повинен розміщуватися блок з кнопками для розповсюдження матеріалу в соціальних мережах.

44. Вміст сторінок повинен бути оптимізовано для контекстного пошуку за допомогою пошукових механізмів.

45. Для індексації текст повинен бути структурований за допомогою заголовків, підзаголовків, назви повинні чітко відповідати тексту, бути логічно повноцінними і короткими.

46. Необхідно використовувати ключові слова у метаданих, заголовках та посиланнях для підвищення пріоритету в пошукових системах.

47. Опис веб-сторінки повинен стисло описувати її зміст, бути унікальним та мати орієнтовну довжину не більше 150 друкованих символів.

48. До опису (альт-тексту) зображення необхідно додавати ключове слово.

{Порядок доповнено додатком згідно з Постановою КМ № 730 від 26.09.2013; в редакції Постанови КМ № 493 від 12.06.2019; із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 123 від 05.02.2020}

**Про заходи щодо подальшого забезпечення відкритості у діяльності
органів виконавчої влади,**
затверджено постановою Кабінету Міністрів України N 1302 від 29 серпня 2002 р

Відповідно до Указу Президента України від 1 серпня 2002 р. N 683 (683/2002) "Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади" та з метою забезпечення формування і реалізації стабільної та зрозумілої громадянам економічної і соціальної політики держави Кабінет Міністрів України **п о с т а н о в л я є**:

{ Пункт 1 виключено на підставі Постанови КМ N 493 (493-2019-п) від 12.06.2019 }

2. Порядок інформаційного наповнення та технічного забезпечення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади затверджується Державним комітетом телебачення і радіомовлення разом з Міністерством цифрової трансформації.

{ Абзац перший пункту 2 в редакції Постанови КМ N 493 (493-2019-п) від 12.06.2019 }

{ Абзац другий пункту 2 виключено на підставі Постанови КМ N 493 (493-2019-п) від 12.06.2019 }

{ Пункт 2 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 123 (123-2020-п) від 05.02.2020 }

{Пункт 3 виключено на підставі Постанови КМ N 493 (493-2019-п) від 12.06.2019}

{Пункт 4 виключено на підставі Постанови КМ N 493 (493-2019-п) від 12.06.2019}

5. Міністерству цифрової трансформації щороку під час формування завдань (проектів) Національної програми інформатизації передбачати фінансування завдань (проектів), спрямованих на розвиток мережі Інтернет в Україні.

{ Пункт 5 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 493 (493-2019-п) від 12.06.2019, N 123 (123-2020-п) від 05.02.2020 }

{ Пункт 6 виключено на підставі Постанови КМ N 56 (56-2019-п) від 30.01.2019 }

7. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям забезпечити:

функціонування офіційних веб-сайтів (веб-порталів) з дотриманням вимог Порядку оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 р. N 3 (3-2002-п) (Офіційний вісник України, 2002 р., N 2, ст. 57);

обов'язкове розміщення на офіційних веб-сайтах (веб-порталах) інформації, вимоги до якої визначені законодавством;

оперативне оприлюднення інформації про власну діяльність;

систематичне розміщення на офіційних веб-сайтах (веб-порталах) відкритої статистичної інформації про події в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життя, доступ до неопублікованих статистичних даних, які не підпадають під дію обмежень, установлених законодавством;

недопущення обмеження права на отримання відкритої інформації, необґрунтованої відмови в її наданні, а також запровадження плати за надання інформації в розмірах і випадках, не передбачених законодавством;

проведення не рідше ніж один раз на квартал прес-конференцій, у тому числі через Інтернет;

доступність інформації на офіційних веб-сайтах (веб-порталах) для користувачів з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату, мовлення та інтелектуального розвитку, а також з різними комбінаціями порушень відповідно до Порядку оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 р. N 3 (3-2002-п) (Офіційний вісник України, 2002 р., N 2, ст. 57).

{ Пункт 7 в редакції Постанови КМ N 493 (493-2019-п) від 12.06.2019 }

8. Міністерствам, іншим центральним та місцевим органам виконавчої влади під час формування проектів державного бюджету передбачати кошти на висвітлення їх діяльності в межах видатків, призначених на утримання зазначених органів, відповідно до Закону України "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації" (539/97-ВР).

{ Пункт 9 виключено на підставі Постанови КМ N 493 (493-2019-п) від 12.06.2019 }

{ Пункт 10 втратив чинність на підставі Постанови КМ N 950 (950-2007-п) від 18.07.2007 }

11. Рекомендувати органам місцевого самоврядування дотримуватися вимог цієї постанови.

12. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на Прем'єр-міністра України.

ПРАВИЛА

забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах,
затверджено постановою Кабінету Міністрів України N 373 від 29 березня 2006 р.

Загальна частина

1. Ці Правила визначають загальні вимоги та організаційні засади забезпечення захисту державних інформаційних ресурсів або інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах (далі - система).

{Пункт 1 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 938 938-2011-п від 07.09.2011}

2. Дія цих Правил не поширюється на захист інформації в системах урядового та спеціальних видів зв'язку.

3. У Правилах наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

автентифікація - процедура встановлення належності користувачеві інформації в системі (далі - користувач) пред'явленого ним ідентифікатора;

ідентифікація - процедура розпізнавання користувача в системі як правило за допомогою наперед визначеного імені (ідентифікатора) або іншої апріорної інформації про нього, яка сприймається системою.

Інші терміни вживаються у значенні, наведеному в Законах України "Про інформацію" 2657-12, "Про доступ до публічної інформації" 2939-17, "Про державну таємницю" 3855-12, "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах" 80/94-ВР, "Про телекомунікації" 1280-15, Положенні про технічний захист інформації в Україні, затвердженому Указом Президента України від 27 вересня 1999 р. N 1229 1229/99.

{Абзац четвертий пункту 3 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 938 938-2011-п від 07.09.2011}

4. Захисту в системі підлягає:

відкрита інформація, яка належить до державних інформаційних ресурсів, а також відкрита інформація про діяльність суб'єктів владних повноважень, військових формувань, яка оприлюднюється в Інтернеті, інших глобальних інформаційних мережах і системах або передається телекомунікаційними мережами (далі - відкрита інформація);

конфіденційна інформація, яка перебуває у володінні розпорядників інформації, визначених частиною першою статті 13 Закону України "Про доступ до публічної інформації" 2939-17 (далі - конфіденційна інформація);

службова інформація;

інформація, яка становить державну або іншу передбачену законом таємницю (далі - таємна інформація);

інформація, вимога щодо захисту якої встановлена законом.

{Пункт 4 в редакції Постанови КМ N 938 938-2011-п від 07.09.2011}

5. Відкрита інформація під час обробки в системі повинна зберігатися цілісною, що забезпечується шляхом захисту від несанкціонованих дій, які можуть призвести до її випадкової або умисної модифікації чи знищення.

Усім користувачам повинен бути забезпечений доступ до ознайомлення з відкритою інформацією. Модифікувати або знищувати відкриту інформацію можуть лише ідентифіковані та автентифіковані користувачі, яким надано відповідні повноваження.

Спроби модифікації чи знищення відкритої інформації користувачами, які не мають на це повноважень, неідентифікованими користувачами або користувачами з не підтвердженою під час автентифікації відповідністю пред'явленого ідентифікатора повинні блокуватися.

6. Під час обробки службової і таємної інформації повинен забезпечуватися її захист від несанкціонованого та неконтрольованого ознайомлення, модифікації, знищення, копіювання, поширення.

{Пункт 6 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 938 938-2011-п від 07.09.2011}

7. Доступ до службової інформації надається тільки ідентифікованим та автентифікованим користувачам. Спроби доступу до такої інформації неідентифікованих осіб чи користувачів з не підтвердженою під час автентифікації відповідністю пред'явленого ідентифікатора повинні блокуватися.

{Пункт 7 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 938 938-2011-п від 07.09.2011}

У системі забезпечується можливість надання користувачеві права на виконання однієї або кількох операцій з обробки конфіденційної інформації або позбавлення його такого права.

8. Вимоги до захисту в системі інформації, що становить державну таємницю, визначаються цими Правилами та законодавством у сфері охорони державної таємниці.

9. Забезпечення захисту в системі таємної інформації, яка не становить державну таємницю, та конфіденційної інформації здійснюється згідно з вимогами до захисту службової інформації, якщо інше не передбачено законом.

{Пункт 9 в редакції Постанови КМ N 938 938-2011-п від 07.09.2011}

10. Вимоги до захисту в системі інформації від несанкціонованого блокування визначаються розпорядником інформації, якщо інше для цієї інформації або системи, в якій вона обробляється, не встановлено законодавством.

{Пункт 10 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 938 938-2011-п від 07.09.2011}

11. У системі здійснюється обов'язкова реєстрація:

результатів ідентифікації та автентифікації користувачів;

результатів виконання користувачем операцій з обробки інформації;

спроб несанкціонованих дій з інформацією;

фактів надання та позбавлення користувачів права доступу до інформації та її обробки;

результатів перевірки цілісності засобів захисту інформації.

Забезпечується можливість проведення аналізу реєстраційних даних виключно користувачем, якого уповноважено здійснювати управління засобами захисту інформації і контроль за захистом інформації в системі (адміністратор безпеки).

Реєстрація здійснюється автоматичним способом, а реєстраційні дані захищаються від модифікації та знищення користувачами, які не мають повноважень адміністратора безпеки.

Реєстрація спроб несанкціонованих дій з інформацією, що становить державну таємницю, а також конфіденційної інформації про фізичну особу, яка законом віднесена до персональних даних, повинна супроводжуватися повідомленням про них адміністратора безпеки.

12. Ідентифікація та автентифікація користувачів, надання та позбавлення їх права доступу до інформації та її обробки, контроль за цілісністю засобів захисту в системі здійснюється автоматизованим способом.

13. Передача службової і таємної інформації з однієї системи до іншої здійснюється у зашифрованому вигляді або захищеними каналами зв'язку згідно з вимогами законодавства з питань технічного та криптографічного захисту інформації.

{Пункт 13 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 938 938-2011-п від 07.09.2011}

14. Порядок підключення систем, в яких обробляється службова і таємна інформація, до глобальних мереж передачі даних визначається законодавством.

{Пункт 14 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 938 938-2011-н від 07.09.2011}

15. У системі здійснюється контроль за цілісністю програмного забезпечення, яке використовується для обробки інформації, запобігання несанкціонованій його модифікації та ліквідація наслідків такої модифікації.

Контролюється також цілісність програмних та технічних засобів захисту інформації. У разі порушення їх цілісності обробка в системі інформації припиняється.

Організаційні засади забезпечення захисту інформації

16. Для забезпечення захисту інформації в системі створюється комплексна система захисту інформації (далі - система захисту), яка призначається для захисту інформації від:

витоку технічними каналами, до яких належать канали побічних електромагнітних випромінювань і наведень, акустично-електричні та інші канали, що утворюються під впливом фізичних процесів під час функціонування засобів обробки інформації, інших технічних засобів і комунікацій;

несанкціонованих дій з інформацією, у тому числі з використанням комп'ютерних вірусів;

спеціального впливу на засоби обробки інформації, який здійснюється шляхом формування фізичних полів і сигналів та може призвести до порушення її цілісності та несанкціонованого блокування.

Захист інформації від витоку технічними каналами забезпечується в системі у разі, коли в ній обробляється інформація, що становить державну таємницю, або коли відповідне рішення щодо необхідності такого захисту прийнято розпорядником інформації.

{Абзац п'ятий пункту 16 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 938 938-2011-н від 07.09.2011}

Захист інформації від несанкціонованих дій, у тому числі від комп'ютерних вірусів, забезпечується в усіх системах.

Захист інформації від спеціального впливу на засоби обробки інформації забезпечується в системі, якщо рішення про необхідність такого захисту прийнято розпорядником інформації.

{Абзац сьомий пункту 16 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 938 938-2011-н від 07.09.2011}

17. Відповідальність за забезпечення захисту інформації в системі, своєчасне розроблення необхідних для цього заходів та створення системи захисту покладається на керівника (заступника керівника) організації, яка є власником (розпорядником) системи, та керівників її структурних підрозділів, що забезпечують створення та експлуатацію системи.

18. Організація та проведення робіт із захисту інформації в системі здійснюється службою захисту інформації, яка забезпечує визначення вимог до захисту інформації в системі, проектування, розроблення і модернізацію системи захисту, а також виконання робіт з її експлуатації та контролю за станом захищеності інформації.

Служба захисту інформації утворюється згідно з рішенням керівника організації, що є власником (розпорядником) системи.

У разі коли обсяг робіт, пов'язаних із захистом інформації в системі, є незначний, захист інформації може здійснюватися однією особою.

19. Захист інформації на всіх етапах створення та експлуатації системи здійснюється відповідно до розробленого службою захисту інформації плану захисту інформації в системі.

План захисту інформації в системі містить:

завдання захисту, класифікацію інформації, яка обробляється в системі, опис технології обробки інформації;

визначення моделі загроз для інформації в системі;

основні вимоги щодо захисту інформації та правила доступу до неї в системі;

перелік документів, згідно з якими здійснюється захист інформації в системі;

перелік і строки виконання робіт службою захисту інформації.

20. Вимоги та порядок створення системи захисту встановлюються Адміністрацією Держспецв'язку (далі - Адміністрація).

{Абзац перший пункту 20 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1700 1700-2006-н від 08.12.2006}

Вимоги до захисту інформації кожної окремої системи встановлюються технічним завданням на створення системи або системи захисту.

21. У складі системи захисту повинні використовуватися засоби захисту інформації з підтвердженою відповідністю.

У разі використання засобів захисту інформації, які не мають підтвердження відповідності на момент проектування системи захисту, відповідне оцінювання проводиться під час державної експертизи системи захисту.

22. Порядок проведення державної експертизи системи захисту, державної експертизи та сертифікації засобів технічного і криптографічного захисту інформації встановлюється Адміністрацією.

Органи виконавчої влади, які мають дозвіл на провадження діяльності з технічного захисту інформації для власних потреб, вправі за згодою департаменту організувати проведення державної експертизи системи захисту на підприємствах, в установах та організаціях, які належать до сфери їх управління. Порядок проведення такої експертизи встановлюється органом виконавчої влади за погодженням з Адміністрацією.

{Пункт 22 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1700 1700-2006-н від 08.12.2006}

23. Виконавцем робіт із створення системи захисту може бути суб'єкт господарської діяльності або орган виконавчої влади, який має ліцензію або дозвіл на право провадження хоча б одного виду робіт у сфері технічного захисту інформації, необхідність проведення якого визначено технічним завданням на створення системи захисту.

Для проведення інших видів робіт з технічного захисту інформації, на провадження яких виконавець не має ліцензії (дозволу), залучаються співвиконавці, що мають відповідні ліцензії.

Якщо для створення системи захисту необхідно провести роботи з криптографічного захисту інформації, виконавець повинен мати ліцензії на провадження виду робіт у сфері криптографічного захисту інформації або залучати співвиконавців, що мають відповідні ліцензії.

24. Контроль за забезпеченням захисту інформації в системі полягає у перевірці виконання вимог з технічного та криптографічного захисту інформації та здійснюється у порядку, визначеному Адміністрацією.

{Пункт 24 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1700 1700-2006-н від 08.12.2006}

25. У системі, яка складається з кількох інформаційних та (або) телекомунікаційних систем, ці Правила можуть застосовуватися до кожної складової частини окремо.

**Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики,
затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996
(із змінами)**

ПОРЯДОК

проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики,

1. Цей Порядок визначає основні вимоги до організації і проведення органами виконавчої влади консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики (далі - консультації з громадськістю).

2. Консультації з громадськістю проводяться з метою залучення громадян до участі в управлінні державними справами, надання можливості для їх вільного доступу до інформації про діяльність органів виконавчої влади, а також забезпечення гласності, відкритості та прозорості діяльності зазначених органів.

Проведення консультацій з громадськістю має сприяти налагодженню системного діалогу органів виконавчої влади з громадськістю, підвищенню якості підготовки рішень з важливих питань державного і суспільного життя з урахуванням громадської думки, створенню умов для участі громадян у розробленні проектів таких рішень.

3. Консультації з громадськістю проводяться з питань, що стосуються суспільно-економічного розвитку держави, реалізації та захисту прав і свобод громадян, задоволення їх політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів.

4. Результати проведення консультацій з громадськістю враховуються органом виконавчої влади під час прийняття остаточного рішення або в подальшій його роботі.

5. Консультації з громадськістю організовує і проводить орган виконавчої влади, який є головним розробником проекту нормативно-правового акта або готує пропозиції щодо реалізації державної політики у відповідній сфері державного і суспільного життя.

Інформація, пов'язана з організацією та проведенням консультацій з громадськістю, оприлюднюється у спеціально створеній рубриці "Консультації з громадськістю" офіційного веб-сайту органу виконавчої влади.

{Пункт 5 в редакції Постанови КМ № 234 від 08.04.2015}

6. Органи виконавчої влади щороку складають орієнтовний план проведення консультацій з громадськістю (далі - орієнтовний план) з урахуванням основних завдань, визначених Програмою діяльності Кабінету Міністрів України, Державною програмою економічного і соціального розвитку України, планом законопроектних робіт та іншими документами, а також результатів проведення попередніх консультацій з громадськістю.

Орієнтовний план складається з урахуванням пропозицій громадських рад, утворених при міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських, районних, районних у м. Києві та Севастополі державних адміністраціях (далі - громадська рада).

Орієнтовний план затверджується до початку року, оприлюднюється на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади та в інший прийнятний спосіб.

7. Громадські об'єднання, релігійні, благодійні організації, творчі спілки, професійні спілки та їх об'єднання, асоціації, організації роботодавців та їх об'єднання, органи самоорганізації населення, недержавні засоби масової інформації, інші неспідприємницькі товариства та установи, легалізовані відповідно до законодавства (далі - інститути громадянського суспільства), можуть ініціювати проведення консультацій з громадськістю з питань, не включених до орієнтовного плану, шляхом подання відповідних пропозицій громадській раді або безпосередньо органу виконавчої влади.

{Абзац перший пункту 7 в редакції Постанови КМ № 234 від 08.04.2015}

У разі коли пропозиція щодо проведення консультацій з громадськістю з одного питання надійшла не менше ніж від трьох інститутів громадянського суспільства, такі консультації проводяться обов'язково.

{Абзац другий пункту 7 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 234 від 08.04.2015}

Ініціювати проведення консультацій з громадськістю, не включених до орієнтовного плану, можуть також громадські ради.

8. Орган виконавчої влади протягом трьох робочих днів з початку проведення консультацій з громадськістю подає громадській раді проекти відповідних нормативно-правових актів та інформаційно-аналітичні матеріали до них.

{Пункт 8 в редакції Постанови КМ № 234 від 08.04.2015}

9. До участі у проведенні консультацій з громадськістю залучаються в установленому порядку органи місцевого самоврядування.

10. Органи виконавчої влади під час проведення консультацій з громадськістю взаємодіють із засобами масової інформації, надають їм необхідні інформаційно-аналітичні матеріали.

11. Консультації з громадськістю проводяться у формі публічного громадського обговорення, електронних консультацій з громадськістю (безпосередні форми) та вивчення громадської думки (опосередкована форма).

Консультації з громадськістю у формі публічного громадського обговорення, електронних консультацій з громадськістю та вивчення громадської думки з одних і тих самих питань можуть проводитись одночасно.

{Пункт 11 в редакції Постанови КМ № 234 від 08.04.2015}

12. В обов'язковому порядку проводяться консультації з громадськістю у формі публічного громадського обговорення та/або електронних консультацій з громадськістю щодо проектів нормативно-правових актів, які:

стосуються конституційних прав, свобод та обов'язків громадян;

стосуються життєвих інтересів громадян, у тому числі впливають на стан навколишнього природного середовища;

передбачають провадження регуляторної діяльності у певній сфері;

визначають стратегічні цілі, пріоритети і завдання у відповідній сфері державного управління (у тому числі проекти державних і регіональних програм економічного, соціального і культурного розвитку, рішення стосовно їх виконання);

стосуються інтересів територіальних громад, здійснення повноважень місцевого самоврядування, делегованих органам виконавчої влади відповідними радами;

визначають порядок надання адміністративних послуг;

стосуються правового статусу громадських об'єднань, їх фінансування та діяльності;

передбачають надання пільг чи встановлення обмежень для суб'єктів господарювання та інститутів громадянського суспільства;

стосуються присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності, які за ними закріплені, об'єктам права власності, які належать фізичним особам, імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій;

стосуються витрачання бюджетних коштів (звіти головних розпорядників бюджетних коштів за минулий рік).

Строк проведення таких консультацій з громадськістю визначається органом виконавчої влади і повинен становити не менш як 15 календарних днів.

Проекти регуляторних актів виносяться на громадське обговорення з урахуванням вимог Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності".

{Пункт 12 в редакції Постанови КМ № 234 від 08.04.2015}

13. Публічне громадське обговорення передбачає організацію і проведення публічних заходів:

{Абзац перший пункту 13 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 234 від 08.04.2015}

конференцій, форумів, громадських слухань, засідань за круглим столом, зборів, зустрічей (нарад) з громадськістю;

{Абзац другий пункту 13 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 234 від 08.04.2015}

Інтернет-конференцій, відеоконференцій.

{Абзац третій пункту 13 в редакції Постанови КМ № 234 від 08.04.2015}

Додатково у рамках публічного громадського обговорення можуть проводитися засідання громадських рад, інших допоміжних органів, утворених при органах виконавчої влади.

{Пункт 13 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 234 від 08.04.2015}

14. Публічне громадське обговорення організовує і проводить орган виконавчої влади у такому порядку:

{Абзац перший пункту 14 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 234 від 08.04.2015}

визначає питання, яке буде винесено на обговорення;

приймає рішення про проведення обговорення;

розробляє план заходів з організації та проведення обговорення (у разі потреби);

вживає заходів для забезпечення репрезентативності соціальних груп населення, а також суб'єктів господарювання, інститутів громадянського суспільства, органів місцевого самоврядування та інших заінтересованих суб'єктів (далі - заінтересовані сторони);

оприлюднює в обов'язковому порядку інформацію про проведення обговорення на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади або за відсутності відповідної технічної можливості в інший прийнятний спосіб;

{Абзац шостий пункту 14 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 234 від 08.04.2015}

збирає та аналізує інформацію про оцінку громадськістю ефективності запропонованого органом виконавчої влади шляху вирішення питання;

формує експертні пропозиції щодо альтернативного вирішення питання;

забезпечує врахування результатів обговорення під час прийняття остаточного рішення;

проводить аналіз результатів обговорення;

{Абзац десятий пункту 14 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 234 від 08.04.2015}

оприлюднює результати обговорення на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади або за відсутності відповідної технічної можливості в інший прийнятний спосіб.

{Абзац одинадцятий пункту 14 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 234 від 08.04.2015}

Для організаційного забезпечення проведення публічного громадського обговорення орган виконавчої влади може утворювати робочу групу.

15. В інформаційному повідомленні про проведення публічного громадського обговорення зазначаються:

найменування органу виконавчої влади, який проводить обговорення;

питання або назва проекту акта, винесеного на обговорення;

варіанти вирішення питання;

адреса (гіпертекстове посилання) опублікованого на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади тексту проекту акта;

{Пункт 15 доповнено новим абзацом згідно з Постановою КМ № 234 від 08.04.2015}

соціальні групи населення та заінтересовані сторони, на які поширюватиметься дія прийнятого рішення;

можливі наслідки проведення в життя рішення для різних соціальних груп населення та заінтересованих сторін;

{Абзац сьомий пункту 15 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 234 від 08.04.2015}

відомості про місце і час проведення публічних заходів, порядок обговорення, акредитації представників засобів масової інформації, реєстрації учасників;

{Абзац восьмий пункту 15 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 234 від 08.04.2015}

порядок участі в обговоренні представників визначених соціальних груп населення та заінтересованих сторін;

{Абзац дев'ятий пункту 15 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 234 від 08.04.2015}

поштова та електронна адреси, строк і форма подання письмових пропозицій та зауважень;

{Абзац десятий пункту 15 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 234 від 08.04.2015}

адреса і номер телефону, за якими надаються консультації з питання, що винесено на публічне громадське обговорення; прізвище, ім'я відповідальної особи органу виконавчої влади;

строк і спосіб оприлюднення результатів обговорення.

16. Електронні консультації з громадськістю проводяться у підрубриці "Електронні консультації з громадськістю" рубрики "Консультації з громадськістю" офіційного веб-сайту органу виконавчої влади.

Під час проведення електронних консультацій з громадськістю враховуються строки та порядок оприлюднення проектів нормативно-правових і регуляторних актів, визначені Законами України "Про доступ до публічної інформації" та "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності".

Для проведення електронних консультацій з громадськістю з питань, визначених у пункті 12 цього Порядку, використовується також урядовий веб-сайт "Громадянське суспільство і влада".

{Пункт 16 в редакції Постанови КМ № 234 від 08.04.2015}

17. Під час проведення електронних консультацій з громадськістю орган виконавчої влади оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті та на урядовому веб-сайті "Громадянське суспільство і влада" інформаційне повідомлення про проведення електронних консультацій, текст проекту акта, винесеного на обговорення.

В інформаційному повідомленні про проведення електронних консультацій з громадськістю зазначаються:

найменування органу виконавчої влади, який проводить електронні консультації з громадськістю;

назва проекту акта або стислий зміст пропозиції щодо реалізації державної політики у відповідній сфері державного і суспільного життя, винесеної на обговорення;

соціальні групи населення та заінтересовані сторони, на які поширюватиметься дія рішення, яке планується прийняти за результатами електронних консультацій з громадськістю;

можливі наслідки проведення в життя рішення для різних соціальних груп населення та заінтересованих сторін;

електронна адреса, строк і форма подання пропозицій та зауважень;

номер телефону, за яким надаються консультації з питання, що винесено на обговорення;

прізвище, ім'я відповідальної особи органу виконавчої влади;

строк і спосіб оприлюднення результатів обговорення.

{Пункт 17 в редакції Постанови КМ № 234 від 08.04.2015}

18. Консультації з громадськістю розпочинаються з дня оприлюднення інформаційного повідомлення про їх проведення.
{Пункт 18 в редакції Постанови КМ № 234 від 08.04.2015}

19. Пропозиції та зауваження учасників публічного громадського обговорення подаються в усній та письмовій формі під час публічних заходів та у письмовій формі на пошту і електронну адреси, зазначені в інформаційному повідомленні про проведення публічного громадського обговорення.

Під час проведення заходів у рамках публічного громадського обговорення ведеться протокол, у якому фіксуються висловлені в усній формі пропозиції і зауваження.

Пропозиції та зауваження учасників електронних консультацій з громадськістю подаються в письмовій формі на електронну адресу, зазначену в інформаційному повідомленні про проведення електронних консультацій з громадськістю, а також за допомогою спеціальних сервісів урядового веб-сайту "Громадянське суспільство і влада" та офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади за їх наявності.

Інститути громадянського суспільства, наукові та експертні організації, інші юридичні особи під час подання пропозицій і зауважень у письмовій формі зазначають своє найменування та місцезнаходження.

Анонімі пропозиції не реєструються і не розглядаються.

{Пункт 19 в редакції Постанови КМ № 234 від 08.04.2015}

20. Пропозиції та зауваження, що надійшли під час публічного громадського обговорення, електронних консультацій з громадськістю, вивчаються та аналізуються із залученням у разі потреби відповідних фахівців.

{Абзац перший пункту 20 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 234 від 08.04.2015}

За результатами публічного громадського обговорення, електронних консультацій з громадськістю органи виконавчої влади готують звіт, в якому зазначається:

{Абзац другий пункту 20 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 234 від 08.04.2015}

найменування органу виконавчої влади, який проводив обговорення;

зміст питання або назва проекту акта, що виносилися на обговорення;

інформація про осіб, що взяли участь в обговоренні;

інформація про пропозиції, що надійшли до органу виконавчої влади за результатами обговорення, із зазначенням автора кожної пропозиції;

{Абзац шостий пункту 20 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 234 від 08.04.2015}

інформація про врахування пропозицій та зауважень громадськості з обов'язковим обґрунтуванням прийнятого рішення та причин неврахування пропозицій та зауважень;

інформація про рішення, прийняті за результатами обговорення.

21. Звіт про результати публічного громадського обговорення та електронних консультацій з громадськістю орган виконавчої влади в обов'язковому порядку доводить до відома громадськості шляхом оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті, урядовому веб-сайті "Громадянське суспільство і влада" (у разі проведення електронних консультацій з громадськістю на зазначеному веб-сайті) та в інший прийнятний спосіб не пізніше ніж через два тижні після прийняття рішень за результатами обговорення.

{Пункт 21 в редакції Постанови КМ № 234 від 08.04.2015}

22. Вивчення громадської думки здійснюється шляхом:

проведення соціологічних досліджень та спостережень (опитування, анкетування, контент-аналіз інформаційних матеріалів, фокус-групи тощо);

створення телефонних "гарячих ліній", проведення моніторингу коментарів, відгуків, інтерв'ю, інших матеріалів у друкованих та електронних засобах масової інформації для визначення позиції різних соціальних груп населення та заінтересованих сторін;

опрацювання та узагальнення висловлених у зверненнях громадян пропозицій та зауважень з питання, що потребує вивчення громадської думки.

23. Вивчення громадської думки організовує і проводить орган виконавчої влади із залученням громадської ради у такому порядку:

визначає:

- потребу у вивченні громадської думки з окремого питання;

- питання, з яких проводиться вивчення громадської думки, альтернативних пропозицій щодо їх вирішення;

- строк, форми і методи вивчення громадської думки;

- на конкурсній основі дослідницькі організації, фахівців, експертів, громадські організації, які проводитимуть вивчення громадської думки;

- ступінь репрезентативності соціальних груп населення та заінтересованих сторін, які досліджуються;

отримує підсумкову інформацію про результати вивчення громадської думки;

узагальнює громадську думку щодо запропонованого вирішення питань, що потребували вивчення громадської думки;

забезпечує врахування громадської думки під час прийняття органом виконавчої влади остаточного рішення з питань, що потребували вивчення громадської думки;

оприлюднює в обов'язковому порядку на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади та в інший прийнятний спосіб результати вивчення громадської думки.

24. У звіті про результати вивчення громадської думки зазначається:

найменування органу виконавчої влади, який організував вивчення громадської думки (вивчав громадську думку);

найменування адміністративно-територіальної одиниці у разі вивчення громадської думки на окремій території;

соціальні групи населення та заінтересовані сторони, вивчення думки яких проводилося;

тема та питання, з яких проводилося вивчення громадської думки;

методи, що застосовувалися для вивчення громадської думки;

ступінь допустимого відхилення від обраної моделі дослідження;

інформація про осіб, що проводили вивчення громадської думки;

узагальнення громадської думки щодо запропонованого вирішення питань, що потребували вивчення громадської думки та її врахування під час прийняття органом виконавчої влади остаточного рішення;

обґрунтування прийнятого рішення у разі неврахування громадської думки.

25. Для організації вивчення громадської думки з метою отримання об'єктивної та достовірної інформації орган виконавчої влади може відповідно до законодавства укладати договори з дослідницькими організаціями, фахівцями, експертами, інститутами громадянського суспільства про проведення на умовах відкритого конкурсу фахових, наукових соціологічних досліджень, спостережень, експрес-аналізу пропозицій різних соціальних груп населення та заінтересованих сторін.

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 3 листопада 2010 р. № 996
(в редакції постанови Кабінету Міністрів України
від 24 квітня 2019 р. № 353)

ТИПОВЕ ПОЛОЖЕННЯ

**про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної
Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та
Севастополі державній адміністрації**

**Питання виконання Закону України "Про доступ до публічної інформації"
в Секретаріаті Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органах виконавчої влади,
затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. N 583**

Відповідно до Закону України "Про доступ до публічної інформації" 2939-17 та Указу Президента України від 5 травня 2011 р. N 547 547/2011 "Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації" Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Установити, що Секретаріат Кабінету Міністрів України:
  - 1) є розпорядником інформації, якою володіє Кабінет Міністрів України, зокрема інформації: яка отримана або створена в процесі здійснення Кабінетом Міністрів України своїх повноважень та яка перебуває у володінні Секретаріату Кабінету Міністрів України; яка отримана або створена Секретаріатом Кабінету Міністрів України під час забезпечення діяльності Кабінету Міністрів України та яка перебуває у володінні Секретаріату Кабінету Міністрів України;
  - 2) не є розпорядником інформації за запитами на інформацію: стосовно інформації інших державних органів України, органів влади інших держав, міжнародних організацій; стосовно інформації, яка може бути отримана шляхом узагальнення, аналітичної обробки даних або яка потребує створення в інший спосіб.
2. Визначити Управління забезпечення доступу до публічної інформації Департаменту інформації та комунікацій з громадськістю Секретаріату Кабінету Міністрів України спеціальним структурним підрозділом з питань запитів на інформацію, що надходять Кабінетові Міністрів України, Секретаріатові Кабінету Міністрів України.
3. Затвердити такі, що додаються: примірну форму запиту на інформацію z1562-15; примірний порядок складення та подання запитів на інформацію z1562-15.
4. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям на підставі примірної форми запиту на інформацію та примірного порядку складення та подання запитів на інформацію затвердити власні акти.

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 25 травня 2011 р. N 583

**ПРИМІРНА ФОРМА ЗАПИТУ НА ІНФОРМАЦІЮ
(зразок)**

3. Запит може бути поданий особисто до спеціальних структурних підрозділів або посадовим особам, які організують у встановленому порядку доступ до публічної інформації, якою володіє розпорядник інформації, в робочий час згідно з правилами внутрішнього трудового розпорядку.
4. У запиті необхідно зазначити спосіб отримання інформації.
5. Відповідь на запит на інформацію надається у спосіб, обраний запитувачем, протягом п'яти робочих днів з дня надходження запиту.
6. У разі коли запит на інформацію стосується інформації, необхідної для захисту життя чи свободи особи, інформації щодо стану навколишнього природного середовища, якості харчових продуктів і предметів побуту, аварій, катастроф, небезпечних природних явищ та інших надзвичайних ситуацій, що сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян, відповідь надається протягом 48 годин з дня отримання запиту.
7. У разі коли запит стосується надання великого обсягу інформації або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, строк розгляду запиту може бути продовжено до 20 робочих днів з обґрунтуванням такого продовження. Про продовження строку запитувачу повідомляється в письмовій формі не пізніше п'яти робочих днів з дня надходження запиту.
8. Інформація на запит надається безоплатно.
9. У разі коли запитувана інформація містить документи обсягом більш як 10 сторінок, про це протягом п'яти робочих днів з дня надходження запиту повідомляється запитувачу із зазначенням обсягу фактичних витрат, пов'язаних із копіюванням або друком документів, та реквізитів і порядку відшкодування таких витрат. Надання інформації здійснюється протягом трьох робочих днів після підтвердження оплати вартості фактичних витрат.
10. У задоволенні запиту може бути відмовлено у таких випадках:
  - 1) розпорядник інформації не володіє і не зобов'язаний відповідно до його компетенції, передбаченої законодавством, володіти інформацією, щодо якої зроблено запит;
  - 2) інформація, що запитується, належить до категорії інформації з обмеженим доступом;
  - 3) запитувач не оплатив фактичні витрати, пов'язані з копіюванням або друком документів, відповідно до пункту 9 цих приміток;
  - 4) не дотримано вимог до складення та подання запиту на інформацію, передбачених частиною п'ятою статті 19 Закону України "Про доступ до публічної інформації", а саме не зазначено: прізвище, ім'я, по батькові (найменування) запитувача, поштову адресу або адресу електронної пошти, а також номер засобу зв'язку (якщо такий є); загальний опис інформації або вид, назву, реквізити чи зміст документа, щодо якого зроблено запит (якщо запитувачу це відомо); підпис і дату (за умови подання письмового запиту).

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 25 травня 2011 р. N 583

**ПРИМІРНИЙ ПОРЯДОК
складення та подання запитів на інформацію**

1. Запит на інформацію подається фізичною або юридичною особою, об'єднанням громадян без статусу юридичної особи розпоряднику інформації в усній чи письмовій формі під час особистого прийому або шляхом надсилання поштою, електронною поштою, телефаксом або по телефону.

2. Запит на інформацію подається у довільній формі.
3. Запит на інформацію повинен містити:
прізвище, ім'я, по батькові (найменування) запитувача, поштову адресу, адресу електронної пошти або номер засобу зв'язку (якщо такий є);
загальний опис інформації або вид, назву, реквізити чи зміст документа, щодо якого зроблено запит (якщо запитувачу це відомо);
підпис і дату (за умови подання письмового запиту).
4. Для подання письмового запиту запитувач може використати форму, яку надає розпорядник інформації або яка розміщується на офіційному веб-сайті розпорядника.
5. Запит на інформацію може бути подано особисто до спеціальних структурних підрозділів або посадовим особам, які організують у встановленому порядку доступ до публічної інформації, якою володіє розпорядник інформації, в робочий час згідно з правилами внутрішнього трудового розпорядку.
6. Під час подання запиту на інформацію запитувач зазначає зручну для нього форму отримання інформації.
7. У разі коли з поважних причин (інвалідність, обмежені фізичні можливості тощо) особа не може подати письмовий запит, його оформлює представник спеціального структурного підрозділу або посадова особа, яка організовує у встановленому порядку доступ до публічної інформації, якою володіє розпорядник інформації, із зазначенням прізвища, ім'я, по батькові, контактного телефону в запиті, та надає копію запиту особі, яка його подала.
8. На вимогу запитувача на першому аркуші копії запиту проставляється відбиток штампа із зазначенням найменування розпорядника інформації, дати надходження та вхідного номера запиту. Така копія повертається запитувачу.

ПОЛОЖЕННЯ
про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних,
 затверджено постановою Кабінету Міністрів України
 від 21 жовтня 2015 р. № 835

1. Це Положення визначає вимоги до формату і структури наборів даних, що підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, періодичність оновлення та порядок їх оприлюднення, а також перелік таких наборів даних.

Оприлюднення наборів даних у формі відкритих даних здійснюється за такими принципами:

{Пункт 1 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 1100 від 20.12.2017}

відкритість за замовчуванням;

{Пункт 1 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 1100 від 20.12.2017}

оперативність і чіткість;

{Пункт 1 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 1100 від 20.12.2017}

доступність і використання;

{Пункт 1 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 1100 від 20.12.2017}

порівнянність та інтероперабельність;

{Пункт 1 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 1100 від 20.12.2017}

покращене урядування і залучення громадян;

{Пункт 1 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 1100 від 20.12.2017}

інклюзивний розвиток та інновації.

{Пункт 1 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 1100 від 20.12.2017}

2. Терміни, що вживаються в цьому Положенні, мають таке значення:

відкритий формат - формат даних, незалежний від платформи та доступний без обмежень, які перешкоджають його повторному використанню;

завантаження набору даних - розміщення розпорядником інформації набору даних на порталі чи публікація інтерфейсу прикладного програмування для доступу до інформації набору даних;

інтерфейс прикладного програмування (server-side Web API) - набір готових функцій, що надається у вигляді сервісу для використання у зовнішніх прикладних програмах для забезпечення динамічного доступу до наборів даних;

машиночитаний формат - формат даних, структурований таким чином, що дає змогу інформаційним системам ідентифікувати, розпізнавати, перетворювати та отримувати конкретні дані без участі людини;

метадані - довідкова структурована інформація, що описує, роз'яснює, дає змогу ідентифікувати, спрощує використання та управління набором даних;

набір даних - сукупність однорідних значень (записів) даних і метаданих, що їх описують;

оприлюднення набору даних - завантаження набору даних розпорядником інформації та забезпечення доступу до нього держателем порталу після проходження модерації;

паспорт набору даних - сукупність метаданих, що містить опис набору даних, необхідний для його ідентифікації та використання;

структура набору даних - сукупність метаданих, що містить опис складу (елементів) набору даних, їх формат, параметри та призначення.

Інші терміни в цьому Положенні вживаються у значенні, наведеному в постанові Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 867 "Деякі питання оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних" (Офіційний вісник України, 2016 р., № 97, ст. 3146).

{Пункт 2 в редакції Постанови КМ № 409 від 17.04.2019}

3. Розпорядники інформації згідно з цим Положенням завантажують у формі відкритих даних набір даних, визначений у переліку наборів даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, згідно з додатком, та будь-які інші наявні дані, що відповідають визначенню публічної інформації у формі відкритих даних.

{Пункт 3 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 1100 від 20.12.2017, № 409 від 17.04.2019}

4. Набори даних завантажуються та регулярно оновлюються розпорядником інформації на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних.

{Абзац перший пункту 4 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 409 від 17.04.2019}

У разі внесення змін до переліку наборів даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, розпорядник інформації у тримісячний строк з дати набрання чинності такими змінами здійснює їх завантаження та подальше оновлення на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних.

{Абзац другий пункту 4 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 409 від 17.04.2019}

{Пункт 4 в редакції Постанови КМ № 1100 від 20.12.2017}

5. Для забезпечення оприлюднення та регулярного оновлення публічної інформації у формі відкритих даних розпорядник інформації:

завантажує та регулярно оновлює на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних набори даних, що перебувають у його володінні;

може здійснювати завантаження наборів даних, які не включені до переліку, якщо інше не передбачено Законом України "Про доступ до публічної інформації", у разі високого суспільного інтересу до таких даних (високої частоти їх запитання; за результатами опитування громадської думки; антикорупційного ефекту та/або економічного ефекту від оприлюднення наборів даних; наявності інших обставин).

{Пункт 5 в редакції Постанови КМ № 409 від 17.04.2019}

6. На сторінці кожного набору даних на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних розміщується:

паспорт набору даних шляхом відображення на веб-сторінці (для перегляду за допомогою веб-браузера) та шляхом розміщення файла у відкритому машиночитаному форматі, який може бути завантажений або доступний за допомогою інтерфейсу прикладного програмування;

структура набору даних у відкритому машиночитаному форматі (електронний файл, який може бути завантажений, або інтерфейс прикладного програмування);

набір даних в одному чи кількох форматах, визначених цим Положенням;

форма для зворотного зв'язку користувачів;

інформація про подальше використання набору даних;

інформація про умови використання відкритої ліцензії.

{Пункт 6 в редакції Постанови КМ № 1100 від 20.12.2017}

7. Паспорт набору даних повинен містити такі елементи:

ідентифікаційний номер набору даних;
найменування набору даних (до 254 символів);
стислий опис змісту набору даних (до 4000 символів) із зазначенням інформації, що є частиною набору даних, проте не оприлюднюється через обмежений доступ до неї (із зазначенням виду інформації з обмеженим доступом щодо кожного елементу);

{Абзац четвертий пункту 7 в редакції Постанови КМ № 409 від 17.04.2019}

підстава та призначення збору інформації, що міститься в наборі даних;

{Пункт 7 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 1100 від 20.12.2017}

відомості про мову інформації, яка міститься у наборі даних;

формат (формати), в якому доступний набір даних;

формат стиснення набору даних (за наявності такого стиснення);

дату і час першого оприлюднення набору даних;

дату і час внесення останніх змін до набору даних;

дату актуальності даних у наборі даних;

періодичність оновлення набору даних;

ключові слова, які відображають основний зміст набору даних;

гіперпосилання на набір даних (електронний файл для завантаження або інтерфейс прикладного програмування);

{Абзац чотирнадцятий пункту 7 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1100 від 20.12.2017}

гіперпосилання на структуру набору даних (електронний файл для завантаження або інтерфейс прикладного програмування);

{Абзац п'ятнадцятий пункту 7 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1100 від 20.12.2017}

відомості про розпорядника інформації, у володінні якого перебуває набір даних;

відомості про відповідальну особу розпорядника інформації, яка відповідає за оприлюднення інформації згідно із Законом України "Про доступ до публічної інформації" (далі - відповідальна особа розпорядника інформації), та адресу її електронної пошти.

{Абзац сімнадцятий пункту 7 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1100 від 20.12.2017}

Паспорт набору даних може також містити гіперпосилання на попередні версії набору даних, номери версій набору даних, а також інші елементи.

8. Для розміщення паспорта та структури набору даних використовуються формати XSD, JSON, CSV або інші аналогічні відкриті машиночитані формати.

{Пункт 8 в редакції Постанови КМ № 1100 від 20.12.2017}

9. Для оприлюднення наборів даних використовуються такі формати:

Тип даних	Формат даних
Текстові дані	TXT, RTF, ODT*, DOC(X), PDF (з текстовим змістом, нескановане зображення), (X)HTML*
Структуровані дані	RDF*, XML*, JSON*, CSV*, XLS(X), ODS*, YAML*
Графічні дані	GIF*, TIFF, JPG (JPEG)*, PNG*, GIFS, GIFS-RT
Відеодані	MPEG, MKV, AVI, FLV, MKS, MK3D
Аудіодані	MP3, WAV, MKA
Дані, розроблені з використанням програми Macromedia Flash	SWF, FLV
Архів даних	ZIP*, 7z*, Gzip*, Bzip2*
Геопросторові дані	GeoTIFF, SHP, DMF, MID/MIF, DXF, XML, GeoJSON, GPX, LOC, ARINC, AIXM.

{Абзац пункту 9 виключено на підставі Постанови КМ № 409 від 17.04.2019}

{Пункт 9 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 1100 від 20.12.2017, № 409 від 17.04.2019}

10. Доступ для завантаження/вивантаження наборів розпорядниками інформації може бути налаштований за допомогою інтерфейсу прикладного програмування.

Для користувачів порталу інтерфейс прикладного програмування повинен забезпечити можливість автоматизованого доступу до інформації оприлюднення набору даних шляхом їх перегляду та читання (без можливості внесення змін) за запитом у цілодобовому режимі без вихідних і достовірність такої інформації на момент її запиту.

Вимоги до інтерфейсу прикладного програмування визначаються держателем Єдиного державного веб-порталу відкритих даних.

{Пункт 10 в редакції Постанови КМ № 409 від 17.04.2019}

{Пункт 11 виключено на підставі Постанови КМ № 409 від 17.04.2019}

{Пункт 12 виключено на підставі Постанови КМ № 1100 від 20.12.2017}

13. Не допускається припинення надання доступу до оприлюднених наборів даних за допомогою інтерфейсу прикладного програмування протягом 6 місяців з моменту початку надання доступу та з моменту прийняття розпорядником інформації рішення про припинення надання доступу до оприлюдненого відповідного набору даних.

{Пункт 13 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 409 від 17.04.2019}

14. Допускається тимчасове припинення надання доступу до оприлюднених наборів даних за допомогою інтерфейсу прикладного програмування для профілактичних робіт на час, що не перевищує 24 години на місяць.

Тимчасове припинення не повинно тривати понад чотири години.

Тимчасовому припиненню надання доступу до оприлюднених наборів даних за допомогою інтерфейсу прикладного програмування для профілактичних робіт повинне передувати відповідне попередження на головній сторінці Єдиного державного веб-порталу відкритих даних не менш як за 24 години до такого тимчасового припинення.

{Пункт 14 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 1100 від 20.12.2017}

15. Розпорядник інформації самостійно визначає періодичність оновлення наборів даних, які перебувають у його володінні та оприлюднюються, якщо інше не передбачено законодавством.

Може встановлюватися така періодичність оновлення наборів даних:

для наборів даних, оприлюднених за допомогою інтерфейсу прикладного програмування, - відразу після внесення змін;

для наборів даних, що мають планову періодичність оновлення: більш як один раз на день; щодня; щотижня; щомісяця; щокварталу; кожного півріччя; щороку;

для наборів даних, зміни до яких були внесені позапланово, - протягом трьох робочих днів з моменту внесення таких змін.

{Пункт 15 в редакції Постанови КМ № 1100 від 20.12.2017}

16. Сторінка набору даних на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних повинна містити форму для зворотного зв'язку користувачів з розпорядником інформації шляхом надсилання пропозицій, відгуків тощо.

{Абзац перший пункту 16 в редакції Постанови КМ № 1100 від 20.12.2017}

Форма для зворотного зв'язку може включати форму для залишення коментарів на сторінці набору даних, гіперпосилання на таку форму чи надіслання листа електронною поштою на адресу відповідальної особи розпорядника інформації.

17. На сторінці кожного набору даних, що оприлюднюється згідно з цим Положенням, розпорядник інформації розміщує таку інформацію:

“Відповідно до Закону України “Про доступ до публічної інформації” публічна інформація у формі відкритих даних (відкриті дані) оприлюднюється для вільного та безоплатного доступу до неї. Відкриті дані дозволені для їх подальшого вільного використання та поширення.

Будь-яка особа може вільно копіювати, публікувати, поширювати, використовувати, зокрема в комерційних цілях, у поєднанні з іншою інформацією або шляхом включення до складу власного продукту відкриті дані з обов'язковим посиланням на джерело їх отримання.

Умовою будь-якого подальшого використання відкритих даних є обов'язкове посилання на джерело їх отримання (у тому числі гіперпосилання на веб-сторінку відкритих даних розпорядника інформації).”.

18. На Єдиному державному веб-порталі відкритих даних ведеться реєстр оприлюднених наборів даних у форматі відкритих даних, який дає змогу ідентифікувати кожен з оприлюднених наборів даних, отримати їх метадані, зокрема гіперпосилання для доступу до набору даних в Інтернеті.

{Пункт 18 в редакції Постанови КМ № 1100 від 20.12.2017}

19. Реєстр оприлюднених наборів даних повинен містити щонайменше такі відомості:

{Абзац перший пункту 19 в редакції Постанови КМ № 1100 від 20.12.2017}

ідентифікаційний номер набору даних;
найменування набору даних (до 254 символів);
формати, в яких доступний набір даних;
гіперпосилання на сторінку набору даних.

20. Реєстр оприлюднених наборів даних розміщується в одному з таких відкритих машиночитаних форматів з метою повторного використання: CSV, XML, JSON, RDFa, HTML Microdata або інших аналогічних форматах.

{Пункт 20 в редакції Постанови КМ № 1100 від 20.12.2017}

21. Оприлюднення набору даних передбачає можливість їх перегляду і завантаження безоплатно та без проведення додаткової реєстрації, ідентифікації, авторизації, проходження автоматизованого тесту для розрізнення користувачів чи інших обмежень.

{Пункт 21 в редакції Постанови КМ № 1100 від 20.12.2017}

{Пункт 22 виключено на підставі Постанови КМ № 1100 від 20.12.2017}

{Пункт 23 виключено на підставі Постанови КМ № 1100 від 20.12.2017}

24. Завантаження наборів даних на Єдиний державний веб-портал відкритих даних здійснюється безоплатно відповідальною особою розпорядника інформації, яка заповнює та подає паспорт набору даних, структуру набору даних та сам набір даних.

Документ розпорядника інформації про визначення відповідальної особи (осіб) розпорядника інформації оприлюднюється на офіційному веб-сайті розпорядника інформації не пізніше робочого дня, що настає за днем після його видання.

{Пункт 24 в редакції Постанови КМ № 409 від 17.04.2019}

25. Розпорядники інформації несуть згідно із законом відповідальність за достовірність і актуальність оприлюднених наборів даних на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних.

Адміністратор Єдиного державного веб-порталу відкритих даних несе згідно із законом відповідальність за забезпечення цілісності інформації на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних після оприлюднення цієї інформації її розпорядниками.

26. Розпорядник інформації забезпечує оприлюднення нового набору даних відповідно до вимог цього Положення протягом 10 календарних днів.

{Пункт 26 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1100 від 20.12.2017}

	Додаток до Положення (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 р. № 409)

ПЕРЕЛІК

**наборів даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних
Усі розпорядники інформації (у межах компетенції)**

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 17 квітня 2019 р. № 409

ПОРЯДОК

щорічної оцінки стану оприлюднення та оновлення відкритих даних розпорядниками інформації на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних

{У тексті Порядку слово “Агентство” в усіх відмінках замінено словом “Мінцифри” згідно з Постановою КМ № 123 від 05.02.2020}

Загальні положення

1. Цей Порядок визначає процедуру проведення щорічної оцінки стану оприлюднення і оновлення відкритих даних (далі - оцінка) міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, розпорядниками інформації, визначеними у переліку наборів даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, територію області, м. Києва та Севастополя, міста обласного значення (далі - розпорядники інформації), як складової частини моніторингу стану оприлюднення та оновлення наборів даних на офіційних веб-сайтах державних органів та на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних.

2. Метою оцінки є визначення стану виконання розпорядниками інформації вимог Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835 (Офіційний вісник України, 2015 р., № 85, ст. 2850).

3. Оцінка проводиться Мінцифри із дотриманням принципів об'єктивності, достовірності, доступності, прозорості та у взаємодії з розпорядниками інформації.

{Пункт 3 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 123 від 05.02.2020}

4. Оцінка проводиться щороку у два етапи:

опитування розпорядників інформації;

аналіз результатів опитування та визначення оцінки.

Опитування розпорядників інформації

5. До 1 березня року, що настає за роком оцінки, розпорядники інформації надсилають Мінцифри заповнену картку оцінки стану оприлюднення і оновлення відкритих даних розпорядниками інформації (далі - картка) за формою, визначеною у додатку до цього Порядку.

6. Картка складається з п'яти розділів:

політика відкритих даних;

потенціал обробки та аналізу відкритих даних;

якість відкритих даних;

залучення користувачів до системи оприлюднення відкритих даних;

вплив відкритих даних.

7. Кожен з розділів містить питання, на які повинен надати відповіді розпорядник інформації, що буде проходити щорічну оцінку. Відповіді на запитання надаються шляхом одинарного або множинного вибору, кожній з можливих відповідей відповідає числова вага (оцінка).

Відповіді характеризують критерії стану виконання розпорядником інформації вимог нормативно-правових актів у сфері відкритих даних.

8. Розпорядник інформації повинен надати пояснення, обґрунтування, довідкову інформацію, документи тощо, які підтверджують достовірність наданої відповіді.

9. Оцінка розділів "Політика відкритих даних", "Потенціал обробки та аналізу відкритих даних", "Залучення користувачів до системи оприлюднення відкритих даних", "Вплив відкритих даних" формується шляхом додавання числових ваг відповідей за кожним критерієм.

10. У розділі "Якість відкритих даних" оцінюється кожен набір даних розпорядника інформації, визначений у переліку наборів даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних.

Оцінка набору даних формується шляхом додавання числових ваг відповідей за кожним критерієм.

Оцінка розділу формується шляхом визначення середньої оцінки за всіма оціненими наборами даних.

11. Сума оцінок за всіма розділами формує загальну оцінку стану оприлюднення і оновлення відкритих даних розпорядника інформації.

Аналіз результатів опитування та визначення оцінки

12. Мінцифри проводить перевірку правильності заповнення карток і наданих відповідей, а також за необхідності уточнення відомостей, наданих розпорядниками інформації, та визначає загальну оцінку стану оприлюднення і оновлення відкритих даних розпорядника інформації.

13. За результатами оцінки Мінцифри із залученням інститутів громадянського суспільства та представників громадськості до 1 квітня року, що настає за роком оцінки, аналізує та узагальнює інформацію, отриману під час оцінки, готує звіт щодо стану оприлюднення і оновлення відкритих даних розпорядниками інформації у відповідному році, а також формує рейтинг розпорядників інформації щодо стану оприлюднення і оновлення відкритих даних та подає їх Кабінету Міністрів України.

14. Звіт та рейтинг оприлюднюються на Єдиному веб-порталі відкритих даних та на офіційному веб-сайті Мінцифри.

ПОРЯДОК

ведення Єдиного державного веб-порталу відкритих даних,
затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 867 від 30 листопада 2016 р.

1. Цей Порядок визначає механізм ведення Єдиного державного веб-порталу відкритих даних (далі - портал) з метою забезпечення доступу до публічної інформації у формі відкритих даних та взаємодії з користувачами щодо відкритих даних.

2. У цьому Порядку терміни вживаються в такому значенні:

адміністратор порталу - державне підприємство, яке належить до сфери управління Мінцифри;

держатель порталу - Мінцифри;

модерація - перевірка уповноваженою особою держателя порталу завантажених на портал наборів даних щодо відповідності вимогам, визначеним у Положенні про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835 (Офіційний вісник України, 2015 р., № 85, ст. 2850);

персональний електронний кабінет - індивідуальна персоніфікована веб-сторінка на порталі, за допомогою якої здійснюється завантаження, оприлюднення та оновлення наборів даних, а також розміщення прикладних програм на базі відкритих даних;

прикладна програма на базі відкритих даних - комп'ютерна програма, що дає змогу вирішувати конкретні прикладні задачі користувача з використанням публічної інформації у формі відкритих даних;

розробник прикладних програм - фізична або юридична особа, яка розробляє прикладні програми на базі відкритих даних.

Інші терміни в цьому Порядку вживаються у значенні, наведеному у постанові Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835 "Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних".

{Пункт 2 в редакції Постанови КМ № 409 від 17.04.2019; із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 123 від 05.02.2020}

3. Портал забезпечує:

1) користувачам без проведення додаткової авторизації доступ до:

інформації про розпорядників інформації, які оприлюднюють на порталі набори даних;

переліку, паспортів та структури оприлюднених наборів даних;

оприлюднених наборів даних (перегляд та завантаження), у тому числі за допомогою інтерфейсу прикладного програмування;

розміщених прикладних програм на базі відкритих даних;

інформації з питань відкритих даних, зокрема щодо стану оприлюднення та оновлення наборів даних;

2) розпорядникам інформації:

завантаження, оприлюднення та оновлення наборів даних, у тому числі за допомогою інтерфейсу прикладного програмування;

{Абзац другий підпункту 2 пункту 3 в редакції Постанови КМ № 409 від 17.04.2019}

формування паспорта та структури наборів даних;

генерування ідентифікаційного номера набору даних під час створення розпорядником інформації паспорта відповідного набору даних;

отримання зворотного зв'язку від користувачів порталу;

3) розробникам прикладних програм можливість розміщення прикладних програм на базі відкритих даних.

4. Функціональні можливості порталу забезпечують:

пошук наборів даних за ключовими словами у назві;

класифікацію та пошук наборів даних за розпорядниками інформації, категоріями, популярністю, розміром та датою публікації;

доведення інформації до відома розпорядника інформації щодо конкретного набору даних у формі відкритих даних шляхом заповнення відповідної форми на сторінці набору даних порталу;

доведення інформації до відома держателя порталу щодо ведення порталу шляхом заповнення відповідної форми на порталі, у тому числі з питань ініціювання оприлюднення наборів даних;

модерацію наборів даних для подальшого оприлюднення або їх відхилення із зазначенням причин;

{Пункт 4 доповнено новим абзацом згідно з Постановою КМ № 409 від 17.04.2019}

моніторинг переглядів та завантажень наборів даних і прикладних програм на базі відкритих даних;

захист наборів даних від знищення, модифікації та блокування доступу до них шляхом здійснення організаційних і технічних заходів, зокрема перевірки цілісності набору даних;

розмежування та контроль доступу до порталу згідно з повноваженнями (розпорядника інформації, розробника прикладних програм, користувача, адміністратора);

реєстрацію подій, що відбуваються на порталі і стосуються його безпеки;

відстеження версійності наборів даних;

наявність інструментів візуалізації наборів даних;

наявність інструментів завантаження наборів даних з урахуванням розміру, формату, періоду оновлення, кількості файлів такого набору;

ведення реєстру оприлюднених наборів даних.

5. Держатель порталу:

забезпечує створення, впровадження, ведення та належне функціонування порталу;

забезпечує розроблення методичних матеріалів та інструкцій щодо роботи порталу;

забезпечує координацію оприлюднення розпорядниками інформації наборів даних на порталі та сприяє підвищенню їх якості;

здійснює модерацію наборів даних;

{Пункт 5 доповнено новим абзацом згідно з Постановою КМ № 409 від 17.04.2019}

здійснює моніторинг та аналіз якості функціонування порталу;

сприяє міжнародному співробітництву щодо розвитку відкритих даних.

5¹. Уповноважена особа держателя порталу здійснює модерацію набору даних на порталі протягом трьох робочих днів з моменту завантаження набору даних та приймає рішення про його оприлюднення чи відхилення.

Після проходження модерації набору даних на електронну адресу відповідальної особи розпорядника інформації надсилається повідомлення про оприлюднення набору даних або про відхилення набору даних із зазначенням причин відхилення.

Період модерації не включається до строків, визначених для оприлюднення та оновлення наборів даних розпорядником інформації на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних.

{Порядок доповнено пунктом 5⁻¹ згідно з Постановою КМ № 409 від 17.04.2019}

6. Адміністратор порталу:

забезпечує адміністрування, технічну підтримку та безперебійне функціонування порталу;
здійснює методологічну підтримку розпорядників інформації щодо оприлюднення наборів даних;
забезпечує захист та цілісність інформації на порталі;
здійснює інші заходи, пов'язані з функціонуванням порталу.

7. Реєстрація розпорядника інформації на порталі здійснюється держателем порталу на підставі відповідної заяви про реєстрацію розпорядника інформації.

Заява про реєстрацію розпорядника інформації на порталі формується автоматично під час створення персонального електронного кабінету, після чого роздруковується та засвідчується підписом керівника і печаткою розпорядника інформації або кваліфікованим електронним підписом керівника та кваліфікованою електронною печаткою розпорядника інформації та надсилається держателю порталу.

{Абзац другий пункту 7 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 409 від 17.04.2019}

Держатель порталу на підставі оформленої заяви про реєстрацію розпорядника інформації протягом трьох робочих днів з дня отримання такої заяви приймає рішення про реєстрацію та надання відповідних прав доступу розпоряднику інформації на порталі.

У разі коли дані, що містяться в заяві про реєстрацію розпорядника інформації, є неповними та/або суперечать законодавству, держатель порталу протягом трьох робочих днів з дня отримання такої заяви інформує відповідальну особу розпорядника інформації щодо необхідності усунення встановленої невідповідності та повторного подання заяви про реєстрацію розпорядника інформації.

Відповідальність за організацію доступу відповідальних осіб розпорядника інформації до персонального електронного кабінету на порталі несе керівник розпорядника інформації.

У разі звільнення відповідальної особи розпорядника інформації така особа має бути негайно позбавлена доступу до персонального електронного кабінету на порталі, а до інформації про розпорядника інформації вносяться відповідні зміни на порталі.

У разі зміни реєстраційних даних розпорядника інформації його відповідальна особа у строк не більше трьох робочих днів вносить відповідні зміни в інформацію про розпорядника інформації на порталі.

8. Розпорядники інформації самостійно завантажують та оновлюють набори даних на порталі, а також паспорти та структури таких наборів даних з використанням персонального електронного кабінету на порталі, у тому числі за допомогою інтерфейсу прикладного програмування.

{Пункт 8 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 409 від 17.04.2019}

9. Набори даних завантажуються на портал у їх первинній (неагрегованій) формі.

{Пункт 9 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 409 від 17.04.2019}

10. Розпорядники інформації під час роботи з порталом використовують телекомунікаційні мережі загального користування або спеціальні телекомунікаційні мережі.

11. Розпорядники інформації розміщують на власних веб-сайтах посилання на портал.

12. Розміщення прикладної програми на базі відкритих даних здійснюється шляхом:
завантаження прикладної програми на базі відкритих даних розробником прикладних програм після проведення реєстрації на порталі з використанням персонального електронного кабінету;
перевірки завантаженої прикладної програми на базі відкритих даних держателем порталу протягом трьох робочих днів з дня завантаження, який приймає рішення щодо розміщення цієї прикладної програми на порталі.

13. Забезпечення захисту інформації, що обробляється на порталі, зокрема персональних даних, здійснюється із застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю, яка складається із сукупності організаційних та інженерно-технічних заходів, спрямованих на унеможливлення витоку, перехоплення, втрати, знищення, модифікації та блокування інформації.

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ
до кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури,
затверджено постановою Кабінету Міністрів України
від 19 червня 2019 р. № 518

1. Ці Загальні вимоги визначають організаційно-методологічні, технічні та технологічні умови кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури, що є обов'язковими до виконання підприємствами, установами та організаціями, які відповідно до законодавства віднесені до об'єктів критичної інфраструктури.

2. У цих Загальних вимогах терміни вживаються у такому значенні:

критичні бізнес/операційні процеси об'єкта критичної інфраструктури - процеси організації функціонування об'єктів критичної інфраструктури, реалізація загроз на які призводить до виведення з ладу або порушення функціонування самого об'єкта критичної інфраструктури та відповідно справляє негативний вплив на стан національної безпеки і оборони України, навколишнього природного середовища, заподіює майнову шкоду та/або становить загрозу для суспільства, життя і здоров'я людей; для організації функціонування цього процесу можуть використовуватися декілька інформаційно-телекомунікаційних систем;

система інформаційної безпеки - сукупність організаційних та технічних заходів, а також засобів і методів захисту інформації, які впроваджуються на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури з метою запобігання кіберінцидентам, виявлення та захисту від кібератак, порушення конфіденційності, цілісності та доступності інформаційних ресурсів, що обробляються (передаються, зберігаються) на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, запобігання порушенню режиму функціонування та/або недоступності служб (функцій) об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, порушенню функціонування компонентів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури; забезпечення спостережливості за діями користувачів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури та функціонуванням засобів захисту об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

політика інформаційної безпеки - політика, що визначає підхід підприємства, установи та організації, які відповідно до законодавства віднесені до об'єктів критичної інфраструктури, до інформаційної безпеки, вимоги, правила, обмеження, рекомендації, що регламентують порядок дотримання та забезпечення інформаційної безпеки.

Інші терміни вживаються у значенні, наведеному в Законах України "Про основні засади забезпечення кібербезпеки України", "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах", Правилах забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 29 березня 2006 р. № 373 (Офіційний вісник України, 2006 р., № 13, ст. 878).

3. Кіберзахист об'єкта критичної інфраструктури забезпечується шляхом впровадження на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури комплексної системи захисту інформації або системи інформаційної безпеки з підтвердженою відповідністю.

4. Кіберзахист об'єкта критичної інфраструктури є складовою частиною робіт із створення (модернізації) та експлуатації об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури. Заходи з кіберзахисту передбачаються та впроваджуються на всіх стадіях життєвого циклу об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури.

5. Кіберзахист об'єкта критичної інфраструктури забезпечується власником та/або керівником об'єкта критичної інфраструктури відповідно до цих Загальних вимог та законодавства в сфері захисту інформації та кібербезпеки.

6. У випадку, якщо на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури обробляються державні інформаційні ресурси або інформація з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, положення цих Загальних вимог повинні бути враховані під час створення (модернізації) на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури комплексної системи захисту інформації, а їх відповідність перевіряється під час її державної експертизи в сфері технічного захисту інформації.

Створення комплексної системи захисту інформації об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури та її державна експертиза здійснюються відповідно до вимог законодавства в сфері захисту інформації та охорони державної таємниці.

7. У випадку, якщо на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури не обробляються державні інформаційні ресурси або інформація з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, положення цих Загальних вимог враховуються під час створення (модернізації) системи інформаційної безпеки об'єкта критичної інфраструктури. Виконання Загальних вимог перевіряється під час незалежного аудиту інформаційної безпеки на об'єкті критичної інфраструктури.

Створення системи інформаційної безпеки об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури здійснюється відповідно до вимог технічного завдання на створення системи інформаційної безпеки.

Технічне завдання формується за результатами оцінки ризиків, які зазначаються в звіті за результатами оцінки ризиків на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури. Методичною основою для оцінки ризиків на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури є стандарт ДСТУ ISO/IEC 27005.

Власник та/або керівник об'єкта критичної інфраструктури організовує проведення незалежного аудиту інформаційної безпеки на об'єкті критичної інфраструктури згідно з вимогами законодавства в сфері захисту інформації та кібербезпеки.

8. Власник та/або керівник об'єкта критичної інфраструктури організовує невідкладне інформування урядової команди реагування на комп'ютерні надзвичайні події України CERT-UA (у разі наявності - галузевої команди реагування на комп'ютерні надзвичайні події), а також функціонального підрозділу контррозвідального захисту інтересів держави у сфері інформаційної безпеки Центрального управління СБУ (Ситуаційний центр забезпечення кібербезпеки СБУ) або відповідного підрозділу регіонального органу СБУ про кіберінциденти та кібератаки, які стосуються його об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури.

9. Державні органи отримують доступ до Інтернету через систему захищеного доступу державних органів до Інтернету Державного центру кіберзахисту, через операторів, провайдерів телекомунікацій, які мають захищені вузли доступу до глобальних мереж передачі даних із створеними комплексними системами захисту інформації з підтвердженою відповідністю, або через власні системи захищеного доступу до Інтернету із створеними комплексними системами захисту інформації з підтвердженою відповідністю. Ця вимога не поширюється на інформаційно-телекомунікаційні системи закордонних дипломатичних установ України.

10. Власник та/або керівник об'єкта критичної інфраструктури з метою усунення можливих наслідків кіберінцидентів та кібератак забезпечує створення резервних копій інформаційних ресурсів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури та критичних бізнес/операційних процесів об'єкта критичної інфраструктури для оперативного їх відновлення у разі пошкодження або знищення.

Державні органи для збереження резервних копій своїх інформаційних ресурсів та їх оперативного відновлення використовують основний та резервний захищений дата-центр збереження державних електронних інформаційних ресурсів Державного центру кіберзахисту.

11. Державні органи з метою здійснення захищеного інформаційного обміну, зберігання резервних копій інформаційних ресурсів, підключення до системи захищеного доступу державних органів до Інтернету Державного центру кіберзахисту використовують ресурси Національної телекомунікаційної мережі.

12. Організаційні та технічні заходи з кіберзахисту, які впроваджуються на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, повинні забезпечувати:

формування на об'єкті критичної інфраструктури загальної політики інформаційної безпеки;
управління доступом користувачів та адміністраторів до об'єктів захисту об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

ідентифікацію та автентифікацію користувачів та адміністраторів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

реєстрацію подій компонентами об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури та їх періодичний аудит;

мережевий захист компонентів та інформаційних ресурсів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

доступність та відмовостійкість компонентів та інформаційних ресурсів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

визначення умов використання змінних (зовнішніх) пристроїв та носіїв інформації на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

визначення умов використання програмного та апаратного забезпечення об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

визначення умов розміщення компонентів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури.

Перелік базових вимог із забезпечення кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури, які повинні бути впроваджені під час створення комплексної системи захисту інформації (системи інформаційної безпеки) об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, наведено у додатку.

Перелік базових вимог із забезпечення кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури може бути доповнено відповідно до технологій обробки інформації на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, особливостей функціонування та програмно-апаратного складу об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, складу інформаційних ресурсів та компонентів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, які підлягають захисту, тощо.

Під час доповнення переліку базових вимог із забезпечення кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури для кожної загрози об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури передбачаються захід або комплекс заходів, що забезпечують блокування однієї чи декількох загроз або знижують ризик її реалізації, та враховуються умови функціонування об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури. У разі коли перелік мінімальних заходів не дає можливості забезпечити блокування (нейтралізацію) усіх загроз об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, повинні бути визначені додаткові заходи, які ці загрози блокують.

Формування додаткових заходів із забезпечення кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури розробник комплексної системи захисту інформації (системи інформаційної безпеки) об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури здійснює з урахуванням вимог нормативних документів у сфері технічного захисту інформації, міжнародних стандартів з питань інформаційної безпеки.

13. У разі відсутності можливості виконання окремих вимог із забезпечення кіберзахисту, наведених у додатку, і/або неможливості їх застосування до окремих об'єктів захисту чи користувачів та адміністраторів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, у тому числі внаслідок їх можливого негативного впливу на функціонування об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, або неможливості їх здійснення на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури через особливості функціонування, або відсутності складу компонентів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинні бути розроблені і впроваджені компенсуючі заходи, що забезпечують блокування (нейтралізацію) загроз об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, або обґрунтовано виключені окремі вимоги з переліку базових вимог із забезпечення кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури.

Власник та/або керівник об'єкта критичної інфраструктури у ході розроблення організаційних і технічних заходів щодо забезпечення кіберзахисту об'єкта критичної інфраструктури обґрунтовує застосування компенсуючих заходів або виключення окремих вимог з переліку базових вимог із забезпечення кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури. При цьому під час проведення незалежного аудиту інформаційної безпеки об'єкта критичної інфраструктури або державної експертизи комплексної системи захисту інформації об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури має бути оцінена достатність і адекватність компенсуючих заходів, які застосовані для блокування (нейтралізації) загроз об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури та зменшення ризиків об'єкта критичної інфраструктури, або обґрунтованість виключення окремих вимог з переліку базових вимог із забезпечення кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури.

Рішення з обґрунтуванням щодо впровадження компенсуючих заходів або виключення окремих вимог з переліку базових вимог із забезпечення кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури оформлюється окремим рішенням за підписом власника та/або керівника об'єкта критичної інфраструктури.

14. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади можуть розробляти конкретизовані вимоги з кіберзахисту з урахуванням секторальної (галузевої) специфіки функціонування об'єктів критичної інфраструктури, які відносяться до сфери їх управління. Такі вимоги з кіберзахисту погоджуються з Адміністрацією Держспецпзв'язку.

СБУ має право подавати міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади обов'язкові для розгляду пропозиції щодо таких вимог з кіберзахисту.

Додаток
до Загальних вимог

ПЕРЕЛІК

**базових вимог із забезпечення кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури
Формування на об'єкті критичної інфраструктури загальної політики інформаційної безпеки**

1. Об'єкт критичної інфраструктури повинен мати у своєму складі підрозділ або посадову особу з інформаційної безпеки, що відповідають за політику інформаційної безпеки, прийняту на об'єкті критичної інфраструктури, та контроль за її дотриманням. Під час визначення відповідальних за інформаційну безпеку перевага повинна надаватися особам, які мають фахову освіту та досвід роботи у сфері технічного захисту інформації або інформаційної безпеки.

Підрозділ або посадова особа з інформаційної безпеки повинні бути підпорядковані безпосередньо керівнику об'єкта критичної інфраструктури.

Функції підрозділу або посадової особи з інформаційної безпеки можуть бути покладені на службу захисту інформації підприємства, установи, організації.

2. На об'єкті критичної інфраструктури повинні бути визначені права та обов'язки всіх категорій користувачів та адміністраторів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, обов'язки адміністраторів з обслуговування компонентів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури (далі - компоненти об'єкта) та забезпечення її інформаційної безпеки, які оформлюються окремим рішенням за підписом власника та/або керівника об'єкта критичної інфраструктури.

На об'єкті критичної інфраструктури повинні бути призначені відповідальні за функціонування та інформаційну безпеку критичних бізнес/операційних процесів з числа керівників об'єкта критичної інфраструктури, працівники яких забезпечують функціонування цих критичних процесів.

3. На об'єкті критичної інфраструктури повинен бути визначений перелік інформаційних, програмних та апаратних ресурсів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, рівень їх критичності для об'єкта критичної інфраструктури та/або функціонування об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури та можливий рівень наслідків у випадку порушення конфіденційності, цілісності та доступності інформації, недоступності служб (функцій) об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, порушення функціонування компонентів об'єкта.

4. На об'єкті критичної інфраструктури повинно бути затверджено політику управління ризиками інформаційної безпеки і методика їх оцінювання та оброблення. Методичною основою для вибору методики є стандарт ДСТУ ISO/IEC 27005.

5. Власник/керівник об'єкта критичної інфраструктури зобов'язаний не рідше одного разу на рік організувати та проводити обстеження своїх об'єктів критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури з метою оновлення даних щодо програмно-апаратного складу об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, технології обробки інформації на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, переліку критичних інформаційних ресурсів та компонентів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, які підлягають захисту, тощо. Методичною основою для проведення обстеження об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інформаційної інфраструктури є вимоги нормативного документа системи технічного захисту інформації 3.7-003-05 "Порядок проведення робіт із створення комплексної системи захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі".

Якщо за результатами обстеження об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури виявлено, що на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури змінено технологію обробки інформації, впроваджено нові програмні або апаратні компоненти, змінено перелік критичних інформаційних ресурсів та компонентів об'єкта, які підлягають захисту, тощо, здійснюється перегляд переліку загроз об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інформаційної інфраструктури, ризиків інформаційної безпеки та рівня прийнятного ризику.

У випадку виявлення нових загроз та/або ризиків здійснюється оновлення технічного завдання на створення комплексної системи захисту інформації (системи інформаційної безпеки) об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, іншої документації та впровадження оновлених вимог на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури.

6. Власник/керівник об'єкта критичної інфраструктури зобов'язаний забезпечити розроблення та підтримання в актуальному стані технічної, проектної та іншої документації на комплексну систему захисту інформації (систему інформаційної безпеки) об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури (в захищеній від модифікації формі, зокрема електронній) з обов'язковим описом реалізованих у системі організаційних та технічних заходів безпеки інформації.

Мінімальний перелік документації об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури визначається в технічному завданні на створення комплексної системи захисту інформації (системи інформаційної безпеки) об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури.

Програмні та апаратні компоненти об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинні бути налаштовані відповідно до затвердженої політики інформаційної безпеки та технічної, проектної та іншої документації на комплексну систему захисту інформації (систему інформаційної безпеки) об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури.

В інтересах національної безпеки інформація щодо програмно-апаратного складу об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, налаштування та конфігураційна інформація програмних та апаратних компонентів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, інформація про параметри та режими їх функціонування, журнали реєстрації подій (логи) та дані аудиту компонентів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, інформація про облікові записи користувачів, їх атрибути та права доступу, об'єкти захисту та їх атрибути доступу, інша інформація, яка розкриває параметри та особливості функціонування компонентів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, є інформацією з обмеженим доступом. Ступінь обмеження доступу до цієї інформації визначається відповідно до закону.

7. На об'єкті критичної інфраструктури необхідно затвердити політику інформаційної безпеки, яка визначає: мету та основні принципи забезпечення захисту інформаційних ресурсів, критичних бізнес/операційних процесів тощо на об'єкті критичної інфраструктури;

опис критичних бізнес/операційних процесів, який повинен включати схему кожного критичного бізнес-процесу з описом компонентів та користувачів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, які задіяні в цьому процесі;

вимоги до порядку визначення, надання, зміни та скасування прав доступу користувачів та адміністраторів до служб (функцій), інформації та компонентів об'єкта та порядок контролю (аудиту) використання прав доступу користувачами та адміністраторами. При цьому необхідно дотримуватися принципу надання необхідних та мінімально достатніх повноважень користувачам та адміністраторам відповідно до їх службових обов'язків;

політику фізичної безпеки та захисту об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури від навколишнього середовища;

вимоги до забезпечення інформаційної безпеки під час взаємодії з постачальниками;

політику управління обліковими записами в програмному та апаратному забезпеченні об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури. Політика повинна визначати порядок створення, блокування та зупинення облікових записів користувачів та адміністраторів в компонентах об'єкта;

вимоги до порядку формування, надання, скасування та контролю (аудиту) за використанням автентифікаційних атрибутів користувачів та адміністраторів, у тому числі зовнішніх носіїв автентифікаційних даних, для доступу до служб (функцій), інформації та компонентів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури. Повинні бути визначені також вимоги до складності паролів, періодичності їх зміни, блокування роботи користувача за певної кількості спроб підбору пароля, порядок поведінки із зовнішніми носіями автентифікаційних даних тощо;

політику забезпечення безперервної роботи об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інформаційної інфраструктури, зокрема порядок резервування даних та компонентів об'єкта, зберігання резервних копій даних, відновлення даних з резервних копій та заміни компонентів об'єкта у випадку виходу їх з ладу тощо;

порядок дій персоналу об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури у випадках відмов або збоїв об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури в цілому або окремих його компонентів;

порядок використання змінних (зовнішніх) пристроїв та носіїв інформації на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

політику мережевого захисту, зокрема щодо сегментації мережі об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, захисту від вірусів, зловмисного коду, шкідливого програмного забезпечення, встановлення та налаштування засобів мережевого захисту тощо;

політику проведення модернізації (оновлення) компонентів об'єкта, внесення змін до складу та в налаштування компонентів об'єкта. Повинні бути визначені відповідальні особи, які мають право проводити ці роботи, а також порядок дотримання політики безпеки, яка прийнята на об'єкті критичної інфраструктури, під час проведення таких робіт;

опис критичних бізнес/операційних процесів, який повинен включати схему кожного критичного бізнес-процесу з описом компонентів та користувачів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, які задіяні в цьому процесі;

політику управління оновленнями (порядок отримання, перевірки, розповсюдження та застосування оновлень програмного забезпечення компонентів об'єкта);

політику реєстрації та аудиту подій, що реєструються компонентами об'єкта. Політика повинна містити перелік подій, які реєструються кожним компонентом об'єкта, параметри ведення журналів (логів) реєстрації подій та їх архівування, порядок та періодичність аудиту журналів (логів) реєстрації подій адміністраторами об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури на предмет виявлення ознак кібератак або кіберінцидентів;

політику управління інцидентами кібербезпеки, яка повинна містити перелік подій, що кваліфікуються як кіберінциденти, описи дій користувачів та адміністраторів у разі їх виникнення, порядок інформування посадових осіб об'єкта критичної інфраструктури, урядової команди реагування на комп'ютерні надзвичайні події України CERT-UA (у разі наявності - галузевої команди реагування на комп'ютерні надзвичайні події);

політику використання електронної пошти користувачами об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

політику проведення внутрішнього аудиту інформаційної безпеки об'єкта критичної інфраструктури.

Політика інформаційної безпеки може затверджуватися окремими рішеннями за підписом власника та/або керівника об'єкта критичної інфраструктури. Повинен бути встановлений порядок внесення змін до таких документів.

8. Вимоги затвердженої на об'єкті критичної інфраструктури політики інформаційної безпеки повинні бути доведені під підпис або в інший спосіб до всіх його працівників. На об'єкті критичної інфраструктури повинна бути визначена відповідальність його співробітників за порушення встановленої політики інформаційної безпеки.

9. Власник/керівник об'єкта критичної інфраструктури повинен впровадити програми підвищення обізнаності/навчання працівників з питань інформаційної безпеки та забезпечити щорічний контроль рівня обізнаності.

10. У підрозділі або посадові особи з інформаційної безпеки об'єкта критичної інфраструктури повинен бути створений та підтримуватися в актуальному стані перелік програмного та апаратного забезпечення, що використовується на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури в захищеній від модифікації формі, зокрема електронній.

Управління доступом користувачів та адміністраторів до об'єктів захисту об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури

11. Механізм розподілу прав доступу до об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинен:

охоплювати всі інформаційні ресурси об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури (інформацію, яка зберігається та обробляється на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, технологічну інформацію програмного та апаратного забезпечення об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, журнали реєстрації подій тощо);

визначати права на виконання операцій для всіх користувачів та адміністраторів (за необхідності також активних процесів) над інформаційними ресурсами об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури (читання, модифікація, створення, видалення тощо);

за необхідності також визначати права доступу користувачів та адміністраторів до служб (функцій) об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури.

12. За можливості реалізації на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинна надаватися перевага централізованому поширенню інформації щодо налаштувань прав та атрибутів доступу, параметрів реєстрації подій, інших параметрів безпеки та системних налаштувань компонентів об'єкта.

Ідентифікація та автентифікація користувачів та адміністраторів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури

13. Користувачі та адміністратори об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури (за необхідності також активні процеси) повинні отримувати доступ до служб (функцій), інформації та компонентів об'єкта в межах визначених їм прав доступу тільки після успішного проходження процедури автентифікації на підставі унікального персоналізованого ідентифікатора (імені) користувача і деякої інформації, що вводиться користувачем (пароль), та/або фізичного ідентифікатора, що надається користувачем (ключ, сертифікат, токен тощо).

14. Засоби об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинні надавати можливість ідентифікації кожної операції користувача та адміністратора на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури та їх протоколювання в журналах реєстрації подій.

15. Для надання доступу до служб (функцій) та інформації об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинна використовуватися багатофакторна автентифікація користувачів та адміністраторів. Допускається використання двофакторної автентифікації тільки в тому програмному забезпеченні компонентів об'єкта, яке не підтримує багатофакторну автентифікацію.

16. На об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинні бути заблоковані або змінені облікові записи адміністраторів та їх паролів, встановлені за замовчуванням, в усіх компонентах об'єкта. Забороняється використовувати облікові записи та паролі за замовчуванням в програмному та апаратному забезпеченні об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури.

17. На об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинні бути видалені або заблоковані неперсоналізовані і гостьові облікові записи користувачів і адміністраторів та використовуватися виключно персоналізовані облікові записи користувачів і адміністраторів в усіх компонентах об'єкта. Під час звільнення з посади працівника його обліковий запис повинен бути негайно заблокований або видалений в усіх компонентах об'єкта.

18. Обладнання, яке підключається до системи управління технологічними процесами об'єкта критичної інфраструктури, повинно бути ідентифіковане (наприклад, за IP-адресою, MAC-адресою тощо), а також повинні бути вжиті заходи, які унеможливають роботу обладнання в мережі без відповідної ідентифікації.

Реєстрація подій компонентами об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури та їх періодичний аудит

19. Компоненти об'єкта повинні забезпечити реєстрацію, збереження в електронних журналах та захист від модифікації інформації щонайменше про такі події:

доступ та дії з інформацією, яка зберігається та обробляється на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, а також з налаштуваннями програмного та апаратного забезпечення об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, журналами реєстрації подій тощо (читання, модифікація, створення, видалення тощо);

реєстрація подій, пов'язаних із встановленням та зміною прав доступу до служб (функцій), інформації та компонентів об'єкта;

вхід/вихід користувачів та адміністраторів в/із компонентів об'єкта;

невдалі спроби входу користувачів та адміністраторів на об'єкт критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури та перевищення граничної кількості спроб введення пароля;

реєстрація, видалення (блокування) облікових записів користувачів та адміністраторів у компонентах об'єкта;

зміна пароля користувача в компонентах об'єкта;

реєстрація подій, пов'язаних із зміною конфігураційних налаштувань компонентів об'єкта;

спроби здійснення несанкціонованого доступу до ресурсів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

негативні результати перевірок цілісності даних та програмного і апаратного забезпечення об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

всі дії адміністратора з журналами реєстрації подій компонентів об'єкта та налаштування ним параметрів реєстрації.

Повний перелік подій, які реєструються компонентами об'єкта, визначається виходячи із встановленої на об'єкті критичної інфраструктури політики інформаційної безпеки.

20. Журнали реєстрації подій компонентів об'єкта повинні містити інформацію про дату, час, місце, тип і успішність чи неуспішність кожної зареєстрованої події. Журнали реєстрації повинні містити інформацію, достатню для встановлення користувача, процесу і мережевого об'єкта, що мали відношення до кожної зареєстрованої події.

21. Має бути забезпечений захист журналів реєстрації подій компонентів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури від несанкціонованого доступу, модифікації або руйнування. Електронні журнали реєстрації подій повинні зберігатися не менше ніж один рік з дати реєстрації останньої події.

22. На об'єкті критичної інформаційної інфраструктури повинно бути впроваджено систему збору та аналізу журналів реєстрації подій програмного та апаратного забезпечення об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури. Така система повинна мати можливість встановлення фільтрів, які дозволяють робити вибірку і аналіз журналів та подій за різними критеріями та за потреби мати інтерфейси обміну з іншими системами.

Оброблення журналів реєстрації подій не повинно впливати на функціонування критичних бізнес/операційних процесів об'єкта критичної інфраструктури.

23. На об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинна бути забезпечена можливість роботи з архівними журналами реєстрації подій за попередні періоди шляхом завантаження журналів на об'єкт критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури із зовнішнього джерела. При цьому дані, що завантажуються, повинні тільки доповнювати існуючі журнали, але не затирати і не змінювати інформації, що вже зберігається в них.

Архівні журнали реєстрації подій зберігаються на фізично відокремленому компоненті об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури або окремому носії даних не менше року з дати їх утворення.

Забезпечення мережевого захисту компонентів та інформаційних ресурсів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури

24. На об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинні використовуватися засоби захисту від зловмисного коду, шкідливого програмного забезпечення та вірусів. Повинно бути забезпечене централізоване управління засобами захисту від зловмисного коду, шкідливого програмного забезпечення та вірусів.

25. Доступ адміністраторам до компонентів об'єкта повинен надаватися виключно з IP-адрес (робочих станцій), які визначені для адміністрування об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури.

26. У разі неможливості фізичного розділення зовнішньої мережі та об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури на межі (периметрі) між зовнішніми мережами, іншими інформаційно-телекомунікаційними системами, що обслуговують об'єкт критичної інфраструктури, та об'єктом критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинні бути встановлені засоби мережевого захисту, що виконують щонайменше такі функції захисту:

захист від атак "нульового дня" (вразливості програмного забезпечення, які ще невідомі користувачам чи розробникам програмного забезпечення та проти яких ще не розроблені механізми захисту), виявлення зловмисного коду та шкідливого програмного забезпечення;

фільтрація трафіку та розмежування доступу між мережею об'єкта критичної інфраструктури та зовнішніми мережами за критеріями дозволення та заборонених служб, протоколів, портів, мережевих адрес, мережевих з'єднань, небажаних веб-сайтів тощо. Блокування трафіку та з'єднань, які не відповідають визначеним критеріям;

фільтрація та аналіз трафіку за визначеними відповідно до політики інформаційної безпеки критеріями;

моніторинг трафіку на наявність зловмисного коду, вірусів зловмисного програмного забезпечення та за іншими визначеними відповідно до політики інформаційної безпеки критеріями;

виявлення та запобігання атакам та вторгненням, спрямованим на програмні та апаратні компоненти та інформацію об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

захист від атак типу "відмова в обслуговуванні";

захист від несанкціонованого доступу через Інтернет;

балансування навантаження;

маскування структури і мережевих адрес мережі;

завершення з'єднання з вузлом у разі атаки;

здійснення реєстрації подій, що мають відношення до безпеки.

Для захисту об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинні використовуватися програмно-апаратні засоби, потужність яких визначається виходячи із потужності трафіку, який передбачається в мережі, з урахуванням його потенційного збільшення.

27. На об'єкті критичної інфраструктури необхідно здійснити розподіл об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури на фізичному та/або логічному рівні (сегментацію мережі) і обмежити доступ між сегментами мережі з використанням міжмережевих екранів або аналогічних за функціональністю засобів мережевого захисту.

28. Реалізована архітектура об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинна надавати можливість розподілу мережі щонайменше на такі частини / зони:

зовнішня зона (DMZ-zone): зона із зовнішніми діапазонами адресації мережі для розміщення зовнішніх (публічних) інформаційних ресурсів та сервісів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

зона прикладних застосувань об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури (APP-zone): захищена внутрішня зона із внутрішньою адресацією, призначена для розміщення серверів застосувань, доступна для виконання функціональних запитів користувачів інформаційних сервісів;

зона сховищ даних об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури (DB-zone): захищена внутрішня зона із внутрішньою адресацією, призначена для розміщення баз даних, для доступу за запитами прикладних застосувань зони (APP-zone);

зона прикладних застосувань системи безпеки (Security-zone): захищена внутрішня зона із внутрішньою адресацією, призначена для розміщення сервісів та служб захисту інформації;

тестова зона (Test-zone): захищена внутрішня зона із внутрішньою адресацією, призначена для тестування нових компонентів та/або оновлень програмного та апаратного забезпечення об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, перед тим як впровадити їх в промислову експлуатацію на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури.

29. Сервери та обладнання, що забезпечують функціонування сервісів та віддалений доступ клієнтів / користувачів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури із зовнішніх мереж, повинні бути розміщені в зовнішній зоні об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури. З'єднання серверів та обладнання, які розміщені в зовнішній зоні, із серверами та обладнанням внутрішньої мережі об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинні захищатися міжмережевим екраном.

30. Робочі станції, з яких виконуються дії щодо адміністрування програмного та апаратного забезпечення об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, а також серверні частини засобів захисту інформації повинні бути розміщені в зоні прикладних застосувань системи безпеки (Security-zone) мережі, захищеної за допомогою міжмережевого екрана.

31. Сегмент інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, в якому перебуває система керування технологічними процесами, повинен бути відокремленим від інших систем об'єкта критичної інфраструктури. У випадку логічного відокремлення на межі сегмента повинен бути встановлений міжмережевий екран.

32. Повинні бути визначені та відключені (заблоковані) програмні порти компонентів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, які є небезпечними для забезпечення кібербезпеки.

33. Власник/керівник об'єкта критичної інфраструктури зобов'язаний проводити перевірку ефективності заходів щодо захисту об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури від зовнішнього проникнення шляхом виконання періодичних (не рідше одного разу на рік) тестів на проникнення (Penetration test). У разі отримання негативних результатів після проведення тестів необхідно вжити заходів для усунення їх причин.

34. На об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури передача даних бездротовими мережами повинна здійснюватися виключно захищеними з'єднаннями із забезпеченням її конфіденційності та цілісності. Забороняється використання на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури технологій Wi-Fi та Bluetooth.

35. Для захисту даних, які передаються через незахищене середовище між віддаленими користувачами, адміністраторами та об'єктом критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, між компонентами об'єкта (поза контрольованою територією об'єкта критичної інфраструктури), між об'єктом критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури та іншими (зовнішніми) інформаційно-телекомунікаційними системами, необхідно використовувати захищені з'єднання із забезпеченням конфіденційності та цілісності цих даних.

36. Систему управління технологічними процесами об'єкта інфраструктури дозволяється підключати до глобальних мереж передачі даних, зокрема до Інтернету, тільки у випадку неможливості функціонування технологічного процесу без підключення до Інтернету та за умови впровадження всіх заходів захисту відповідно до Загальних вимог до кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури або конкретизованих вимог з кіберзахисту з урахуванням секторальної (галузевої) специфіки функціонування об'єкта критичної інфраструктури, який відноситься до відповідної сфери управління.

37. До глобальних мереж передачі даних, зокрема Інтернету, об'єкти критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інформаційної інфраструктури повинні підключатися через тих операторів, провайдерів телекомунікацій, які мають захищені вузли доступу до глобальних мереж передачі даних із створеними комплексними системами захисту інформації з підтвердженою відповідністю. У договорі з надавачем цих послуг зазначаються зобов'язання щодо виконання тієї частини Загальних вимог до кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури, які він надає об'єкту критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, та наявність комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю.

Забезпечення доступності та відмовостійкості компонентів та інформаційних ресурсів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури

38. Інформаційна інфраструктура об'єкта критичної інфраструктури повинна будуватися на базі відмовостійкого підходу. Для забезпечення відмовостійкості об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинно здійснюватися, як мінімум, таке:

періодичне створення резервних копій інформаційних ресурсів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури та критичних бізнес/операційних процесів об'єкта критичної інфраструктури, включаючи інформацію, яка зберігається на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, технологічну інформацію компонентів об'єкта та образів серверів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, а також їх відновлення у випадку втрати або пошкодження;

резервування критичних для функціонування об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури та бізнес/операційних процесів об'єкта критичної інфраструктури програмних та апаратних компонентів для забезпечення його сталого функціонування у випадку виходу з ладу одного з критичних компонентів. У разі використання на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури віртуальних серверів необхідно забезпечити їх резервування;

дублювання (кластеризація) критичних для функціонування об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури та бізнес/операційних процесів об'єкта критичної інфраструктури програмних та апаратних компонентів об'єкта для забезпечення його сталого функціонування, зниження навантаження та збільшення продуктивності;

використання засобів балансування навантаження;

використання джерел безперебійного живлення для критичних компонентів об'єкта;

зв'язок з Інтернетом з використанням двох та більше каналів передачі даних, які надаються різними операторами мережі передачі даних (провайдерами), - для об'єкта критичної інфраструктури, які надають свої послуги через Інтернет.

39. Під час розроблення, модернізації або оновлення компонентів системи управління технологічними процесами об'єкта критичної інфраструктури необхідно використовувати тестову програмно-апаратну платформу, яка підключена до окремого (тестового) виділеного сегмента його мережі для тестування нових компонентів та/або оновлень програмного та апаратного забезпечення, перед тим як впровадити їх в промислову експлуатацію.

Визначення умов використання змінних (зовнішніх) пристроїв та носіїв інформації на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури

40. На об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинна проводитися перевірка всіх змінних (зовнішніх) пристроїв та носіїв інформації перед кожним їх використанням на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури засобами захисту від зловмисного коду, шкідливого програмного забезпечення та вірусів.

41. На об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинна здійснюватися ідентифікація всіх змінних (зовнішніх) пристроїв та носіїв інформації за допомогою унікального ідентифікатора.

Повинно бути унеможливлено використання змінних (зовнішніх) пристроїв та носіїв інформації, які не зареєстровані на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури.

42. На об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинно бути відключено автоматичний запуск програм із змінних (зовнішніх) пристроїв та носіїв інформації.

43. Порти компонентів мережевого обладнання, робочих станцій та серверів, які не використовуються, мають бути заблоковані адміністраторами об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури.

Визначення умов використання програмного та апаратного забезпечення об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури

44. На об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинна проводитися перевірка на цілісність та автентичність оновлень компонентів об'єкта. У разі порушення цілісності або не підтвердження автентичності оновлення воно повинно бути відхилене і не повинно застосовуватися, а цю подію необхідно за протоколювати в журналі подій.

45. У складі об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинно використовуватися програмне та апаратне забезпечення, для якого не припинено підтримку виробника. Повинні використовуватися офіційні стабільні версії прикладного програмного забезпечення та драйверів.

На об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинна надаватися перевага програмному забезпеченню, яке має більш вищий рівень гарантій відповідно до нормативного документа системи технічного захисту інформації 2.5-004-99 "Критерії оцінки захищеності інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу", за результатами державної експертизи у сфері технічного захисту інформації.

46. На об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинно блокуватися самостійне встановлення або видалення користувачами програмного забезпечення на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури. Право на встановлення або видалення програмного забезпечення повинен мати тільки уповноважений адміністратор.

47. Засоби об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинні забезпечувати неприйняття файлів/повідомлень в обробку у разі отримання негативного результату перевірки електронного підпису файлів/повідомлень, що надійшов/надійшло. Ця подія повинна відображатися в журналі реєстрації подій.

48. Програмні та апаратні засоби, які використовуються у складі об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, не повинні мати походження з іноземної держави, до якої застосовано санкції згідно із Законом України "Про санкції", чи бути розроблені/виготовлені юридичною особою - резидентом такої іноземної держави або юридичною особою, частка статутного капіталу якої перебуває у власності зазначеної іноземної держави, або юридичною особою, яка перебуває під контролем юридичної особи такої іноземної держави.

Визначення умов розміщення компонентів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури

49. Компоненти та/або інформація об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, крім систем управління технологічними процесами, можуть перебувати в сторонньому (не власному) центрі обробки даних тільки за умови, що центр обробки даних розташований на території України (за винятком тимчасово окупованої території України), а власником центру обробки даних є резидент України. При цьому у договорі із центром обробки даних повинні зазначатися його зобов'язання щодо виконання тієї частини Загальних вимог до кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури, які він надає об'єкту критичної інфраструктури.

Компоненти та інформація (дані) систем управління технологічними процесами об'єкта критичної інфраструктури повинні бути розміщені тільки у власному центрі обробки даних.

50. З метою створення резервних копій своїх інформаційних ресурсів та їх оперативного відновлення у разі пошкодження або знищення державні органи використовують основний та резервний захищений дата-центр збереження державних електронних інформаційних ресурсів Державного центру кіберзахисту.

51. Компоненти об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури повинні розміщуватися у приміщеннях, які унеможливають несанкціонований фізичний доступ до них сторонніх осіб.

Повинен бути забезпечений контрольований фізичний доступ до приміщень та/або комутаційних шаф, де розташовані робочі станції, сервери, мережеві компоненти та комутаційні вузли структурованої кабельної системи об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури.

52. Забороняється підключати робочі місця адміністраторів та операторів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури до інших інформаційно-телекомунікаційних систем.

53. Схеми (креслення) розміщення обладнання структурованої кабельної системи та кабельних каналів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури, схеми підключення обладнання, таблиці маркування кабелів структурованої кабельної системи та кабельних з'єднань зберігаються в актуальному стані.

6. НАКАЗИ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

ІНСТРУКЦІЯ

про порядок допуску журналістів, працівників засобів масової інформації на об'єкти Міністерства оборони України та Збройних Сил України,

затверджено наказом Міністра оборони України № 399 від 14.06.2012 із змінами
(зарєєстровано в Міністерстві юстиції України 9 липня 2012 р. за № 1149/21461)

І. Загальні положення

1.1. Ця Інструкція визначає порядок акредитації журналістів, працівників засобів масової інформації (далі - працівники ЗМІ) для допуску до структурних підрозділів апарату Міністерства оборони України (далі - Міноборони), Генерального штабу Збройних Сил України (далі - ГШ ЗС України), інших органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, установ і організацій Збройних Сил України (далі - ЗС України), а також підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління Міністерства оборони України (далі - об'єкти Міноборони та ЗС України).

1.2. На об'єкти Міноборони та ЗС України допускаються тільки акредитовані в установленому цією Інструкцією порядку журналісти, працівники ЗМІ з метою всебічного і об'єктивного висвітлення діяльності Міноборони та ЗС України, а також сприяння демократичному цивільному контролю над Воєнною організацією держави та створенню позитивного іміджу ЗС України у суспільстві.

{Пункт 1.2 розділу I із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства оборони № 181 від 23.04.2015}

1.3. Журналісти, працівники ЗМІ здійснюють свої повноваження на об'єктах Міноборони та ЗС України з дотриманням встановленого законодавством України режиму доступу до інформації, яка віднесена до державної таємниці, іншої інформації з обмеженим доступом.

ІІ. Організація та порядок акредитації журналістів, працівників ЗМІ та порядок їх допуску на об'єкти Міноборони та ЗС України

2.1. Організацію акредитації журналістів, працівників ЗМІ для відвідування об'єктів Міноборони та ЗС України та взаємодію з ними здійснюють: Управління комунікацій та преси Міністерства оборони України (далі - Управління комунікацій), прес-служба ГШ ЗС України, прес-служби видів (сил), прес-центри оперативних командувань.

Допуск акредитованих журналістів, працівників ЗМІ на об'єкти Міноборони та ЗС України здійснюють командири (начальники) об'єктів Міноборони та ЗС України на підставі резолюції, наданої відповідною посадовою особою, паспорта та редакційного посвідчення або іншого документа, що засвідчує належність журналіста, працівника ЗМІ до засобу масової інформації та отримання ним акредитації від Міністерства оборони України (прес-карта, посвідчення тощо).

{Пункт 2.1 розділу II в редакції Наказу Міністерства оборони № 181 від 23.04.2015}

2.2. Допуск журналістів, працівників ЗМІ для відвідування об'єктів Міноборони та ЗС України надають:

Міністр оборони України - на відвідування всіх об'єктів Міноборони та ЗС України;

перший заступник Міністра оборони України, заступник Міністра оборони України з питань європейської інтеграції, заступники Міністра оборони України, заступник Міністра оборони України - керівник апарату - на відвідування структурних підрозділів апарату Міноборони, інших органів військового управління, військових частин, військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, підприємств, установ та організацій, діяльність яких вони спрямовують та контролюють;

{Абзац третій пункту 2.2 розділу II із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства оборони № 181 від 23.04.2015}

начальник Генерального штабу - Головнокомандувач Збройних Сил України - на відвідування структурних підрозділів ГШ ЗС України, інших органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій ЗС України;

перший заступник начальника ГШ ЗС України - на відвідування структурних підрозділів ГШ ЗС України, інших органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій, безпосередньо підпорядкованих ГШ ЗС України;

командувачі видів ЗС України - на відвідування підпорядкованих органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій видів ЗС України;

командувачі оперативних командувань - на відвідування підпорядкованих органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій.

{Пункт 2.2 розділу II доповнено новим абзацом згідно з Наказом Міністерства оборони № 181 від 23.04.2015}

2.3. Журналісти, працівники ЗМІ для акредитації надають до Управління комунікацій, прес-служби ГШ ЗС України, прес-служб видів (сил) та прес-центрів оперативних командувань заяву, а засоби масової інформації надсилають подання в довільній формі.

{Пункт 2.3 розділу II в редакції Наказу Міністерства оборони № 181 від 23.04.2015}

2.4. Подання підписується уповноваженою засновником (співзасновником) засобу масової інформації особою та надсилається до Управління комунікацій, прес-служби ГШ ЗС України, прес-служб видів (сил) та прес-центрів оперативних командувань факсом або електронною поштою.

{Абзац перший пункту 2.4 розділу II в редакції Наказу Міністерства оборони № 181 від 23.04.2015}

У поданні зазначаються:

повне найменування засобу масової інформації, дата і номер реєстрації, місцезнаходження, номер телефону (факсу), адреса електронної пошти (за наявності);

мета відвідування об'єкта Міноборони або ЗС України;

термін відвідування (час та дата);

прізвище, ім'я та по батькові журналіста або працівника ЗМІ, щодо якого вноситься подання, серія та номер паспорта, коли і ким виданий;

номер редакційного посвідчення або інших документів, що засвідчують належність журналіста, працівника ЗМІ до засобу масової інформації;

у разі необхідності - марка і державний номер автомобіля;

посадова особа, з якою планується записати інтерв'ю (коментар);

тематика та орієнтовні запитання інтерв'ю (коментаря) посадової особи;

перелік зразків озброєння та військової техніки, споруд чи окремих приміщень, де планується здійснювати фото-, відеозйомку із застосуванням необхідних технічних засобів.

2.5. Заява журналіста, працівника ЗМІ повинна містити відомості, зазначені в пункті 2.4 цього розділу.

2.6. Подання або заява, що не містить обов'язкової інформації, зазначеної у пункті 2.4 цього розділу, не розглядається, про що Управління комунікацій, прес-служба ГШ ЗС України, прес-служби видів (сил) та прес-центри оперативних

командувань у дводенний строк з дати реєстрації подання або заяви в робочому порядку (письмово, по телефону, факсом або електронною поштою) повідомляють засіб масової інформації, журналіста, працівника ЗМІ. Розгляд подання, заяви для акредитації та отримання допуску на об'єкти Міноборони та ЗС України поновлюється невідкладно після надання всієї обов'язкової інформації відповідно до пункту 2.4 цього розділу.

{Пункт 2.6 розділу II в редакції Наказу Міністерства оборони № 181 від 23.04.2015}

2.7. Подання, заява надаються до Управління комунікацій, прес-служби ГШ ЗС України, прес-служб видів (сил) та прес-центрів оперативних командувань не пізніше ніж за три робочі дні до запланованого відвідування об'єкта Міноборони або ЗС України.

{Пункт 2.7 розділу II в редакції Наказу Міністерства оборони № 181 від 23.04.2015}

2.8. Подання, заява до Департаменту преси можуть надаватися через регіональні медіа-центри Міноборони, прес-центри видів ЗС України, помічників по роботі із засобами масової інформації (прес-секретарів) органів військового управління, вищих військових навчальних закладів, національних миротворчих контингентів ЗС України, військових частин і установ (далі - інформаційно-медійні структури).

2.9. Управління комунікацій, прес-служба ГШ ЗС України, прес-служби видів (сил) та прес-центри оперативних командувань, отримавши подання або заяву, що містить усю необхідну інформацію відповідно до пункту 2.4 цього розділу, від інформаційно-медійних структур, засобів масової інформації, журналістів, працівників ЗМІ, протягом одного робочого дня розглядають та направляють його (її) до відповідної посадової особи. За результатами розгляду подання, заяви відповідна посадова особа протягом двох робочих днів акредитує або відмовляє в акредитації журналіста, працівника ЗМІ, про що Управління комунікацій, прес-служба ГШ ЗС України, прес-служби видів (сил) та прес-центри оперативних командувань у робочому порядку протягом одного робочого дня (письмово, по телефону, факсом або електронною поштою) повідомляють засіб масової інформації, журналіста, працівника ЗМІ.

З метою оперативнішого та повнішого висвітлення діяльності ЗС України, їх підготовки та застосування, участі в проведенні антитерористичних операцій, міжнародних операцій з підтримки миру та безпеки, участі в ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій тощо (далі – діяльність ЗС України) можливе тимчасове відрядження представників ЗМІ до військових частин ЗС України. Зазначений формат взаємодії представників ЗМІ з ЗС України передбачає виконання редакційних завдань ЗМІ шляхом постійного знаходження (протягом визначеного часу) представників ЗМІ в районах дислокації та виконання завдань військовою частиною (підрозділами з її складу). При цьому представники ЗМІ безпосередньо знаходяться у розташуванні визначених підрозділів, маючи можливість виконувати редакційні завдання.

Відрядження представників ЗМІ до військових частин у зазначених випадках здійснюється за погодженням з Міністром оборони України.

У разі необхідності за рішенням уповноваженої посадової особи встановлюються певні обмеження під час відвідування об'єкта.

Відмова в акредитації та доступі до об'єктів Міноборони та ЗС України надається журналістам, працівникам ЗМІ у разі:

можливості порушення режиму секретності на об'єктах Міноборони та ЗС України;

проведення на об'єктах Міноборони та ЗС України потенційно небезпечних заходів бойової підготовки із залученням особового складу та військової техніки ЗС України;

проведення режиму обсервації або карантину на об'єктах Міноборони та ЗС України.

{Пункт 2.9 розділу II в редакції Наказу Міністерства оборони № 181 від 23.04.2015}

2.10. У разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, на ліквідацію яких залучаються з'єднання, військові частини та підрозділи ЗС України, вимоги пункту 2.7 цього розділу на порядок акредитації журналістів, працівників ЗМІ та надання доступу на об'єкти Міноборони та ЗС України не розповсюджуються.

2.11. Порядок акредитації та відвідування об'єктів Міноборони та ЗС України іноземними журналістами, працівниками іноземних засобів масової інформації, а також порядок роботи з ними визначається з урахуванням обмежень, встановлених законодавством.

{Пункт 2.11 розділу II із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства оборони № 181 від 23.04.2015}

III. Організація відвідування журналістами, працівниками ЗМІ об'єктів Міноборони та ЗС України

3.1. Для організації роботи журналістів, працівників ЗМІ на об'єктах Міноборони та ЗС України відповідний командир (начальник) визначає:

посадову особу, яка відповідає за зв'язки із засобами масової інформації (у разі наявності такої посади у військовій частині), або іншу посадову особу, яка здійснюватиме зустріч та супроводження журналістів, працівників ЗМІ на території об'єкта з урахуванням вимог і правил пропускового та внутрішньооб'єктового режиму об'єктів Міноборони та ЗС України;

{Абзац другий пункту 3.1 розділу III в редакції Наказу Міністерства оборони № 181 від 23.04.2015}

маршрут пересування журналістів, працівників ЗМІ територією об'єкта, з урахуванням обмеження доступу на спеціальні об'єкти чи спеціальні території;

місце стоянки автомобілів, на яких прибули журналісти, працівники ЗМІ;

місця для фото-, відеозйомки озброєння та військової техніки, якщо про це було зазначено в поданні, заяві та отримано відповідний дозвіл;

посадову особу (осіб), в якій братимуть інтерв'ю (коментар).

Супроводження журналістів, працівників ЗМІ на території Міноборони та ГШ ЗС України (військове містечко № 64) та на території арсеналів, баз, складів ЗС України здійснюється з урахуванням системи охорони і пропускового режиму на цих об'єктах.

3.2. Військовослужбовці та працівники об'єкта Міноборони або ЗС України надають журналістам, працівникам ЗМІ інформацію про діяльність Міноборони та ЗС України, дотримуючись вимог законодавства щодо захисту інформації з обмеженим доступом.

3.3. Про результати відвідування журналістами, працівниками ЗМІ об'єкта Міноборони та ЗС України відповідний командир (начальник) доповідає безпосередньому командирі (начальнику).

3.4. У разі виникнення порушень законодавства щодо охорони державної таємниці та захисту інформації з обмеженим доступом відвідування журналістами, працівниками ЗМІ об'єкта Міноборони або ЗС України припиняється.

Командир (начальник) вживає невідкладних заходів щодо недопущення витoku інформації з обмеженим доступом.

Про зазначені факти і вжиті заходи надається доповідь за підпорядкованістю.

Про організацію висвітлення діяльності Збройних Сил України,
затверджено наказом Міністра оборони України № 174 від 17.04.2015
(із змінами)

Відповідно до Закону України “Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави”, з метою розширення інформаційної присутності Збройних Сил України у засобах масової інформації, сприяння журналістам у їх професійній діяльності при висвітленні діяльності Збройних Сил України, удосконалення системи управління та контролю у цій сфері

НАКАЗУЮ:

1. Установити такі пріоритети реалізації інформаційної політики Міністерства оборони України та Збройних Сил України:

забезпечення надання засобам масової інформації об’єктивної інформації про діяльність Збройних Сил України шляхом активізації співпраці з редакціями засобів масової інформації, сприяння журналістам у їх діяльності;

розвиток відкритості в діяльності Міністерства оборони України шляхом забезпечення оперативного реагування на інформаційні запити від засобів масової інформації, надання фахових коментарів щодо резонансних подій та інших суспільно важливих аспектів діяльності Збройних Сил України;

покаращення зворотного зв’язку між Міністерством оборони України та засобами масової інформації шляхом об’єктивної перевірки критичних матеріалів про діяльність армії, оперативного інформування засобів масової інформації про результати цих перевірок та вжиті заходи реагування;

розширення використання сучасних інформаційних технологій для налагодження взаємовигідних комунікацій між Збройними Силами України та редакціями засобів масової інформації, спрощення доступу журналістів до актуальної інформації про діяльність армії.

2. Координацію інформаційної політики Міністерства оборони України та Збройних Сил України у сфері забезпечення інформаційної присутності у засобах масової інформації покласти на Управління комунікацій та преси Міністерства оборони України, прес-службу Генерального штабу Збройних Сил України, військові засоби масової інформації (регіональні медіа-центри Міністерства оборони України), прес-служби, прес-центри, прес-офіцерів (офіцерів по зв’язках із засобами масової інформації) видів Збройних Сил України та оперативних командувань, військових з’єднань та частин, офіцерів медіа-груп, відділів (відділень, груп) по роботі з особовим складом військових навчальних та медичних закладів.

3. Керівному складу Міністерства оборони України та Збройних Сил України, керівникам структурних підрозділів Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, командувачам видів Збройних Сил України та оперативних командувань, командирам (начальникам) військових навчальних та медичних закладів, військових частин, організацій та установ:

забезпечити оперативне інформування Управління комунікацій та преси Міністерства оборони України та посадових осіб, відповідальних за роботу із засобами масової інформації, про значущі події в межах повноважень з метою висвітлення позитивної інформації про діяльність Міністерства оборони України та Збройних Сил України; визначення обсягів інформації, яка може бути оприлюднена відповідно до вимог нормативно-правових актів щодо захисту інформації з обмеженим доступом; попередження розповсюдження неперевіраних та викривлених даних про події;

у взаємодії з Управлінням комунікацій та преси Міністерства оборони України та посадовими особами, відповідальними за роботу із засобами масової інформації, активно залучати журналістів, працівників засобів масової інформації до висвітлення ходу занять з бойової підготовки та військових навчань, конкурсів професійної майстерності військовослужбовців та інших заходів, висвітлення яких сприятиме підвищенню престижу військової служби;

забезпечити оперативне (не більше трьох діб) опрацювання в межах повноважень інформаційних запитів засобів масової інформації, які надходять до Управління комунікацій та преси Міністерства оборони України, з метою надання журналістам, працівникам засобів масової інформації необхідних коментарів, довідкових матеріалів, забезпечення участі в телерадіопрограмах відповідних посадових осіб тощо.

Під час підготовки та висвітлення матеріалів у засобах масової інформації забезпечити дотримання вимог законодавства із захисту інформації з обмеженим доступом.

4. Начальнику Управління комунікацій та преси Міністерства оборони України, начальнику прес-служби Генерального штабу Збройних Сил України, начальникам регіональних медіа-центрів Міністерства оборони України, начальникам прес-служб, прес-центрів, прес-офіцерам (офіцерам по зв’язках із засобами масової інформації) видів Збройних Сил та оперативних командувань, військових з’єднань та частин, начальникам медіа-груп та офіцерам відділів (відділень, груп) по роботі з особовим складом військових навчальних та медичних закладів забезпечити оперативне реагування на недостовірну інформацію про діяльність Міністерства оборони України та Збройних Сил України, яка з’являється у засобах масової інформації, шляхом надання аргументованих відповідей редакціям засобів масової інформації, оприлюднення відповідних спростувань та пояснень на офіційному веб-порталі Міністерства оборони України, поширення у засобах масової інформації офіційної позиції Міністерства оборони України, проведення брифінгів, прес-конференцій та телесефірів за участю посадових осіб Міністерства оборони України та Збройних Сил України.

5. Установити, що перевірка об’єктивності критичних зауважень засобів масової інформації щодо неправомірних дій або бездіяльності структурних підрозділів або окремих військовослужбовців та працівників Міністерства оборони України та Збройних Сил України здійснюється, як правило, протягом 10 днів після видання відповідного доручення керівництва з подальшим інформуванням редакцій засобів масової інформації про результати перевірки та вжиті заходи.

6. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

7. Наказ розіслати до окремої військової частини.

Міністр оборони України
генерал-полковник

С.Т.ПОЛТОРАК

ІНСТРУКЦІЯ**з підготовки та застосування національних контингентів, національного персоналу в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки,**

затверджено Наказ Міністерства оборони України 18.01.2016 № 23

(Витяг)**I. Загальні положення**

1. Ця Інструкція визначає порядок, завдання підготовки національних контингентів, національного персоналу до участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки (далі - міжнародні операції), порядок їх направлення, застосування, проведення ротаций, повернення (відкликання), організації управління та всебічного забезпечення, а також пов'язані з цим завдання та функції структурних підрозділів Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України, органів військового управління Збройних Сил України.

III. Підготовка національних контингентів, національного персоналу

7. ...

Управління комунікацій та преси Міністерства оборони України проводить інструкторсько-методичні заняття з офіцерами, які призначаються на посади помічників командирів національних контингентів по роботі із засобами масової інформації (прес-секретарями), щодо практичних аспектів інформаційного забезпечення діяльності національних контингентів у міжнародних операціях.

**Тимчасово виконуючий обов'язки
Начальника Об'єднаного оперативного штабу
Збройних Сил України
генерал-майор**

О.С. Сирський

ПОРЯДОК**використання мережі Інтернет у системі Міністерства оборони України,**

затверджено наказом Міністерства оборони України № 727 від 28.12.2016

(зі змінами, внесеними наказами Міністерства оборони України від 03.03.2018 № 99 та від 04.12.2018 № 611)

1. Загальні положення

1.1. Цей Порядок визначає правила і порядок використання мережі Інтернет у Міністерстві оборони України, Генеральному штабі Збройних Сил України, Об'єднаному оперативному штабі Збройних Сил України, видах (родах, силах) Збройних Сил України, з'єднаннях, військових частинах, військових навчальних закладах, установах та організаціях (далі - органи військового управління, військові частини та організації).

1.2. З метою інформаційного забезпечення потреб посадових та службових осіб органів військового управління, військових частин та організацій у ресурсах мережі Інтернет розгортається інформаційна система з доступом до мережі Інтернет (далі - ІСД-Інтернет).

1.3. Терміни, які використовуються в Порядку, вживаються в такому значенні:

державні інформаційні ресурси - відображена та/або задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, право на володіння, використання або розпорядження якою належить органу військового управління, військовій частині та організації;

мережа Інтернет - всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно пов'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами;

домен - це частина ієрархічного адресного простору мережі Інтернет, яка має унікальну назву, що її ідентифікує, обслуговується групою серверів доменних імен та централізовано адмініструється;

міжмережевий екран ІСД-Інтернет (далі - міжмережевий екран) - це програмно-апаратний (програмний) засіб, призначений для захисту обладнання ІСД-Інтернет від несанкціонованого доступу шляхом фільтрації та контролю мережевих пакетів, які проходять крізь нього у відповідності з заданими правилами, та трансляції адрес (динамічна заміна адрес призначення або відправника);

комплекс (засіб) контролю захисту інформації - це програмно-апаратний комплекс (засіб), призначений для виявлення інформації, обробку якої заборонено в ІСД-Інтернет;

демлітаризована зона - це особливий сегмент телекомунікаційної мережі ІСД-Інтернет, в якому знаходяться сервери, що обробляють запити з мережі Інтернет або направляють їх до мережі Інтернет, призначений для забезпечення захисту інформаційного простору основної внутрішньої частини ІСД-Інтернет від мережі Інтернет за допомогою міжмережевих екранів та мінімізації наслідків проникнення в ІСД-Інтернет шкідливих програм. За цих умов єдиним способом проникнення в ІСД-Інтернет залишається компрометація обладнання, при цьому зловмисник отримує повний або частковий контроль над серверами демлітаризованої зони, але не має доступу до внутрішніх серверів та АРМ ІСД-Інтернет;

інформаційний ресурс мережі Інтернет - організована певним чином сукупність даних у вигляді тексту, мови, відображень тощо, що використовуються в різноманітних галузях людської діяльності;

головний вузол ІСД-Інтернет (далі - головний вузол) - це організаційно-технічне об'єднання програмно-апаратних систем (комплексів) та телекомунікаційних засобів, розгорнутих у військовій частині А0351, для забезпечення доступу до інформаційних ресурсів мережі Інтернет;

регіональний вузол ІСД-Інтернет (далі - регіональний вузол) - це організаційно-технічне об'єднання програмно-апаратних систем (комплексів) та телекомунікаційних засобів, розгорнутих в інформаційно-телекомунікаційних вузлах (підрозділах автоматизації) штабів видів (родів, сил) Збройних Сил України, оперативних командувань, повітряних командувань, а також (за необхідності) в інших органах військового управління, військових частинах та організаціях для забезпечення доступу до інформаційних ресурсів мережі Інтернет;

територіальний вузол ІСД-Інтернет (далі - територіальний вузол) - це організаційно-технічне об'єднання програмно-апаратних систем (комплексів) та телекомунікаційних засобів, розгорнутих в інформаційно-телекомунікаційних вузлах (підрозділах автоматизації) органів військового управління, а також (за необхідності) у військових містечках, окремих науково-дослідних установах та вищих військових навчальних закладах для забезпечення доступу до інформаційних ресурсів мережі Інтернет;

офіційний веб-сайт Міністерства оборони України в мережі Інтернет - це сукупність програмних та апаратних засобів з інформаційними ресурсами, які організовані як системне багаторівневе об'єднання різних ресурсів та сервісів для забезпечення максимальної можливості доступу до інформації юридичним та фізичним особам через мережу Інтернет;

окремий веб-сайт органу військового управління, військової частини та організації (далі - окремий веб-сайт) - це сукупність програмних та апаратних засобів з унікальною адресою в мережі Інтернет разом з інформаційними ресурсами, які забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів та інші інформаційні послуги через мережу Інтернет;

сервер - сукупність апаратних і програмних засобів, призначених для обслуговування інформаційних запитів комп'ютерів абонентів у мережах передачі даних;

фізичний сервер - це спеціалізована або персональна електронно-обчислювальна машина, на якій встановлено і налагоджено для функціонування спеціалізований серверний програмний засіб;

сервер резервного копіювання ІСД-Інтернет (далі - сервер резервного копіювання) - сервер або спеціалізований серверний програмний засіб, призначений для систематичного копіювання критичних даних серверів та збереження їх на окремому носії (носіях) інформації з метою подальшого її відновлення у разі збою цих серверів;

веб-сервер ІСД-Інтернет (далі - веб-сервер) - сервер або спеціалізований серверний програмний засіб, призначений для відображення інформації в мережі Інтернет за протоколами HTTP (HyperText Transfer Protocol) або HTTPS (HyperText Transfer Protocol Secure);

проксі-сервер ІСД-Інтернет (далі - проксі-сервер) - це сервер або спеціалізований серверний програмний засіб, призначений для буферизації повторюваних запитів до ресурсів мережі Інтернет з боку користувачів ІСД-Інтернет та, за необхідності, реалізації додаткових можливостей, таких, як фільтрація змісту інформації, що передається з мережі Інтернет, тощо;

поштовий сервер ІСД-Інтернет (далі - поштовий сервер) - сервер або спеціалізований серверний програмний засіб, призначений для обміну електронною поштою в мережі Інтернет;

сервер баз даних ІСД-Інтернет (далі - сервер баз даних) - сервер або спеціалізований серверний програмний засіб, призначений для збереження баз даних та забезпечення доступу до них;

сервер доменних імен ІСД-Інтернет (далі - сервер доменних імен) - сервер або спеціалізований серверний програмний засіб, призначений для забезпечення розподілу запитів комп'ютерів абонентів;

IP-адреса - це унікальний числовий ідентифікатор пристрою, підключеного до комп'ютерної мережі, що працює за

протоколом IP (Internet Protocol);

автоматизоване робоче місце ІСД-Інтернет (далі - АРМ ІСД-Інтернет) - персональна електронна обчислювальна машина (далі - ПЕОМ) з програмним забезпеченням та (або) периферійним обладнанням, яка має свою оригінальну ІР-адресу та підключена до вузла ІСД-Інтернет або до вузла Інтернет-доступу оператора (провайдера);

технічний персонал ІСД-Інтернет - це службові особи, що виконують обов'язки з обслуговування програмно-апаратних систем (комплексів) головного, регіонального і територіального вузлів та налагодження автоматизованих робочих місць ІСД-Інтернет. Технічний персонал поділяється на адміністраторів та інженерів обслуговування головного (регіонального, територіального) вузла, адміністраторів автоматизованих робочих місць;

користувач ІСД-Інтернет - це службова особа, яка використовує інформаційні ресурси мережі Інтернет за допомогою автоматизованого робочого місця ІСД-Інтернет.

Інші поняття, які використовуються в цьому Порядку, вживаються у значеннях, визначених Законами України "Про телекомунікації" (зі змінами), "Про доступ до публічної інформації" (зі змінами) та "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах" (зі змінами), Порядком підключення до глобальних мереж передачі даних, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2002 року № 522 (зі змінами), Правилами забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 29 березня 2006 року №373 (зі змінами), та Правилами надання та отримання телекомунікаційних послуг, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2012 року № 295 (зі змінами).

1.4. ІСД-Інтернет призначена для доступу посадових та службових осіб

Міністерства оборони України та Збройних Сил України до інформаційних ресурсів мережі Інтернет, оприлюднення в мережі Інтернет інформації про діяльність Міністерства оборони України та Збройних Сил України, обміну відкритою інформацією через мережу Інтернет у службових цілях та забезпечення функціонування інформаційних (інформаційно-телекомунікаційних) систем Міністерства оборони України та Збройних Сил України, в яких оновлення інформаційних баз проводиться з використанням інформаційних ресурсів мережі Інтернет.

1.5. Відповідальність за виконання вимог цього наказу в органах військового управління, військових частинах та організаціях та за забезпечення захисту інформації при цьому покладається на начальника (командира) органу військового управління, військової частини та організації.

1.6. Безпосереднє керівництво впровадженням та забезпеченням функціонування ІСД-Інтернет здійснює начальник військ зв'язку Збройних Сил України - начальник Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України.

1.7. З метою якісної експлуатації та функціонування підсистем ІСД-Інтернет (управління, антивірусного захисту, доменних імен тощо) розробляються окремі інструкції (правила, рекомендації тощо), які вводяться в дію (затверджуються) начальником військ зв'язку Збройних Сил України - начальником Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України.

1.8. Реєстрація доменних імен в мережі Інтернет здійснюється відповідно до Вимог до доменних імен державних органів в українському сегменті Інтернету, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 851 "Деякі питання використання доменних імен державними органами в українському сегменті Інтернету".

Інформація про зареєстровані доменні імена, у тому числі про адміністративні та технічні контакти, органів військового управління, військових частин та організацій надсилається до Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України у місячний строк після реєстрації відповідного доменного імені.

1.9. Особливості підключення до мережі Інтернет визначаються:

Генеральним штабом Збройних Сил України - для військових частин та організацій інформаційно-психологічних операцій;

наказом командира військової частини А0515 - для відповідних органів військового управління, військових частин та організацій;

наказами начальників вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів - для підпорядкованих закладів;

наказами командирів миротворчих контингентів Збройних Сил України - для цих контингентів.

Інформація про підключення до мережі Інтернет зазначених органів військового управління, військових частин та організацій надсилається до Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України у строки, визначені у пункті 6.17 цього Порядку.

1.10. Оплата послуг доступу до мережі Інтернет здійснюється з Державного бюджету України за рахунок бюджетних призначень, передбачених Міністерству оборони України Законом України "Про Державний бюджет України" на відповідний рік в межах асигнувань, визначених у кошторисі Міністерства оборони України на зазначені цілі.

Оплата послуг доступу до мережі Інтернет для Головного управління розвідки Міністерства оборони України здійснюється за бюджетною програмою "Розвідувальна діяльність у сфері оборони" (КПКВ 5961010).

2. Склад ІСД-Інтернет

2.1. ІСД-Інтернет складається з головного вузла, регіональних вузлів, територіальних вузлів, АРМ ІСД-Інтернет та комплексів (засобів) контролю захисту інформації (далі - елементи ІСД-Інтернет), каналів зв'язку.

Перелік вузлів ІСД-Інтернет наведено в додатку 1.

За рішенням керівництва Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України додатково можуть розгорнутися регіональні, територіальні вузли та АРМ ІСД-Інтернет залежно від призначення органу військового управління, військової частини та організації та їх потреб в інформаційних ресурсах мережі Інтернет.

2.2. Головний, регіональні та територіальні вузли забезпечують доступ до мережі Інтернет елементам ІСД-Інтернет, підключеним до них безпосередньо або за допомогою логічних віртуальних з'єднань (VPN (Virtual Private Network) тощо).

2.3. Доступ користувачів ІСД-Інтернет до мережі Інтернет здійснюється через АРМ ІСД-Інтернет.

2.4. АРМ ІСД-Інтернет розгортаються у приміщеннях, визначених рішенням начальника (командира) органу військового управління, військової частини та організації з урахуванням вимог щодо захисту інформації з обмеженим доступом, яка циркулює в органі військового управління, військової частини та організації.

2.5. В ІСД-Інтернет визначається така підпорядкованість елементів:

головний вузол є головним для всіх елементів ІСД-Інтернет;

регіональний вузол є старшим для АРМ ІСД-Інтернет, підключених до нього безпосередньо, для територіальних вузлів та АРМ ІСД-Інтернет, підключених безпосередньо до територіального вузла;

територіальний вузол є старшим для АРМ ІСД-Інтернет, підключених до нього безпосередньо.

2.6. Головний та регіональний вузол відповідають за:

забезпечення підключення до мережі Інтернет відповідно до пункту 3.1 цього Порядку;

надання доступу до ресурсів мережі Інтернет елементам ІСД-Інтернет, підключеним до нього безпосередньо;

координацію дій технічного персоналу ІСД-Інтернет, підпорядкованих елементів ІСД-Інтернет щодо встановлення зв'язку для забезпечення використання інформаційних ресурсів мережі Інтернет;
керування підпорядкованими елементами ІСД-Інтернет щодо відновлення порушеного зв'язку;
організацію експлуатації програмно-апаратного комплексу вузла та розгорнутих на ньому систем;
координацію розподілу IP-адрес на самому вузлі та між елементами ІСД-Інтернет, підключеними до нього безпосередньо;
організацію надання користувачам ІСД-Інтернет облікових записів для доступу до ІСД-Інтернет;
забезпечення захисту інформації на вузлі;
виконання заходів щодо запобігання порушенням вимог захисту інформації користувачами та технічним персоналом ІСД-Інтернет.

2.7. Територіальний вузол відповідає за:
забезпечення підключення до головного або регіонального вузлів;
надання доступу до ресурсів мережі Інтернет АРМ ІСД-Інтернет, підключеним до нього безпосередньо;
координацію дій адміністраторів та користувачів АРМ ІСД-Інтернет, підключених до нього безпосередньо, щодо встановлення зв'язку для забезпечення використання інформаційних ресурсів мережі Інтернет;
організацію експлуатації програмно-апаратного комплексу вузла та розгорнутих на ньому систем;
координацію розподілу IP-адрес на самому вузлі та для АРМ ІСД-Інтернет;
забезпечення захисту інформації на вузлі;
виконання заходів щодо запобігання порушенням вимог захисту інформації користувачами та технічним персоналом ІСД-Інтернет.

2.8. Програмно-апаратний комплекс та розгорнуті системи головного (регіонального) вузла (додаток 2) складаються з таких взаємопов'язаних частин:

- демільтаризована зона;
- внутрішня мережа.

У демільтаризованій зоні обов'язково розгортаються зовнішній та внутрішній міжмережеві екрани. Крім цього, у демільтаризованій зоні можуть розгортатися:

- сервер доменних імен, що обслуговує зону в домені mil.gov.ua;
- веб-сервер, що обслуговує офіційні веб-сайти Міністерства оборони України, Збройних Сил України або їх структурних підрозділів;
- поштовий сервер, що обслуговує службу обміну електронною поштою в домені mil.gov.ua, яка повинна взаємодіяти з іншими службами обміну електронною поштою, розташованими в мережі Інтернет;
- сервер резервного копіювання;
- інші сервери, які забезпечують підвищення рівня безпеки та/або відмовостійкості ІСД-Інтернет.

До внутрішньої мережі входять територіальні вузли та АРМ ІСД-Інтернет.

Комплекси (засоби) контролю захисту інформації в залежності від їх функціонального призначення розгортаються в демільтаризованій зоні або внутрішній мережі вузла відповідно до розпоряджень начальника військ зв'язку Збройних Сил України - начальника Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України.

2.9. Якщо до складу регіонального вузла не входять сервери доменних імен, поштові сервери та веб-сервери, що обробляють запити з мережі Інтернет, або надсилають свої запити до мережі Інтернет, дозволяється спрощення структури регіонального вузла (додаток 3). Замість демільтаризованої зони на межі мережі Інтернет та внутрішньої мережі розгортається один фізичний сервер з міжмережевим екраном, функції якого мають бути ідентичними функціям внутрішнього міжмережевого екрану демільтаризованої зони.

2.10. В ІСД-Інтернет використовуються IP-адреси, які поділяються на зовнішні та внутрішні.

Зовнішні IP-адреси надаються оператором (провайдером) під час підключення головного та регіональних вузлів до мережі Інтернет та використовуються в демільтаризованій зоні.

Внутрішні IP-адреси надаються головним або регіональними вузлами під час підключення до них, використовуються у внутрішній мережі та повинні бути статичними (закріплені за певними MAC-адресами ПЕОМ). Внутрішні IP-адреси отримуються автоматично з головного (регіонального) вузла за допомогою протоколів динамічного налаштування ВНСР або налагоджуються технічним персоналом ІСД-Інтернет під час підключення ПЕОМ до ІСД-Інтернет.

Внутрішні IP-адреси використовуються для забезпечення захисту від несанкціонованого доступу до елементів ІСД-Інтернет з боку мережі Інтернет та зняття дефіциту зовнішніх IP-адрес мережі Інтернет в ІСД-Інтернет.

2.11. Перелік IP-адрес, які використовуються в ІСД-Інтернет, ведеться на головному та регіональних вузлах.

Інформація про зовнішні IP-адреси, які використовуються на головному та регіональних вузлах, надсилається командами військових частин (організацій), де розгортається головний або регіональний вузол, двічі на рік (станом на 1 грудня - до 15 грудня, а станом на 1 червня - до 15 червня) до Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України та відповідних управлінь (відділів) зв'язку та інформаційних систем штабів видів, командувань та оперативних командувань Збройних Сил України (за формою: назва обладнання (у тому числі телекомунікаційного та комп'ютерного), присвоєна IP-адреса).

3. Порядок підключення до мережі Інтернет

3.1. Підключення головного (регіонального) вузла до мережі Інтернет обов'язково здійснюється через вузол Інтернет-доступу оператора, на якому створено комплексну систему захисту інформації з підтверженою відповідністю, у разі розгортання на головному (регіональному) вузлі сервера (серверів), на якому обробляються державні інформаційні ресурси (наприклад, поштовий сервер, веб-сервер тощо).

Підключення регіонального вузла до мережі Інтернет можливе через власний вузол Інтернет-доступу (телекомунікаційну мережу) оператора (провайдера) у разі, коли на регіональних вузлах не розгорнуто фізичний сервер (сервера), на якому обробляються державні інформаційні ресурси.

Підключення територіальних вузлів до мережі Інтернет здійснюється через головний або регіональний вузол.

Підключення АРМ ІСД-Інтернет до мережі Інтернет здійснюється через головний, регіональний або територіальний вузол або можливе через власний вузол Інтернет-доступу (телекомунікаційну мережу) оператора (провайдера).

Підключення вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів до Української науково-освітньої телекомунікаційної мережі "УРАН" здійснюється згідно з правилами використання цієї мережі та вимог цього Порядку.

3.2. Підключення ПЕОМ військових частин (організацій) до мережі Інтернет безпосередньо через вузол Інтернет-доступу (телекомунікаційну мережу) оператора (провайдера) здійснюється у разі відсутності технічної можливості підключення їх до головного (регіонального, територіального) вузла та/або є найбільш економічно вигідним або призначене для виконання специфічних завдань, покладених на військову частину (організацію).

Визначення оператора (провайдера) здійснюється за результатами моніторингу цінових пропозицій місцевих Інтернет-

провайдерів та вибору найбільш економічно вигідної за результатами оцінки цих пропозицій із урахуванням підключення до мережі Інтернет у наступних роках.

3.3. Оператор або провайдер визначається на конкурсних засадах відповідно до вимог Порядку підключення до глобальних мереж передачі даних, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2002 року № 522 (зі змінами), та вимог законодавства України у сфері публічних закупівель.

Договір з оператором або провайдером укладається відповідно до вимог законодавства у сфері публічних закупівель, нормативно-правових актів Міністерства оборони України та Основних вимог до договору про надання телекомунікаційних послуг, затверджених рішенням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації від 29 листопада 2012 року № 624, та зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 24 грудня 2012 року за № 2150/22462 (зі змінами).

3.4. Схема розгортання інформаційної системи доступу до мережі Інтернет у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України розробляється в Головному управлінні зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України і затверджується першим заступником начальника Генерального штабу Збройних Сил України.

Перелік інформації, яка вказується на зазначеній схемі, та строки її надання наведено в додатку 4 до цього Порядку.

3.5. На головному, регіональних та територіальних вузлах ведеться паспорт відповідного вузла ІСД-Інтернет.

Зразок оформлення паспорта вузла ІСД-Інтернет наведено в додатку 5 до цього Порядку.

3.6. Необхідність доступу до мережі Інтернет службовим особам визначається начальником (командиром) органу військового управління, військової частини та організації.

Підключення ПЕОМ до мережі Інтернет через головний (регіональний, територіальний) вузол здійснюється за заявками відповідних начальників (командирів) органу військового управління, військової частини та організації.

Розміщення ПЕОМ здійснюється з урахуванням вимог захисту інформації, яка циркулює на об'єкті інформаційної діяльності органу військового управління, військової частини та організації.

3.7. Заявка на підключення до мережі Інтернет через головний (регіональний, територіальний) вузол подається до військової частини, визначеної в додатку 1 до цього Порядку, в якій розгорнуто головний (регіональний, територіальний) вузол. У зазначеній заявці (додаток 6) вказується:

список службових осіб органу військового управління, військової частини та організації, ПЕОМ яких необхідно підключити до мережі Інтернет, розміщення ПЕОМ та контактна інформація;

відомості про реквізити атестата відповідності на комплексну систему захисту інформації (відомості зазначаються у разі оброблення на АРМ ІСД-Інтернет відкритої інформації, яка належить до державних інформаційних ресурсів);

список службових осіб органу військового управління, військової частини та організації, яким необхідно відкрити офіційні електронні адреси ІСД-Інтернет, за формою, зазначеною в пункті 4.7 цього Порядку;

схема розміщення ПЕОМ, які планується підключити до мережі Інтернет, яка погоджується з відповідними підрозділами охорони держаної таємниці (режимно-секретними органами) та, у разі розміщення ПЕОМ у приміщенні, яке межує з приміщенням іншого органу військового управління, військової частини або організації, з відповідним начальником (командиром) органу військового управління, військової частини та організації.

3.8. Головним (регіональним, територіальним) вузлом протягом 10 робочих днів здійснюється підключення ПЕОМ до ІСД-Інтернет або повідомляється про відсутність технічної можливості здійснити підключення.

3.9. Доступ користувачів ІСД-Інтернет може бути обмежено рішенням начальника військ зв'язку Збройних Сил України - начальника Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України із повідомленням про це відповідного органу військового управління, військової частини та організації:

з технічних причин;

за умови обмеження чи відсутності можливості фінансування послуг доступу до мережі Інтернет;

за умови перевищення встановлених обмежень Інтернет-трафіка;

у разі використання доступу до мережі Інтернет у неслужбових цілях;

у разі виявлення порушення обробки інформації з обмеженим доступом на АРМ ІСД-Інтернет;

у разі створення кіберінцидентів, розповсюдження комп'ютерних вірусів або кібератак.

(пункт 3.9 доповнено абзацом згідно із наказом Міністерства оборони України від 04.12.2018 № 611)

3.10. Підключення ПЕОМ органу військового управління, військової частини та організації до ІСД-Інтернет здійснюється силами та засобами відповідного вузла. Безпосереднє розгортання АРМ ІСД-Інтернет здійснюється силами та засобами органу військового управління, військової частини та організації.

3.11. У разі якщо АРМ ІСД-Інтернет не використовується для доступу до мережі Інтернет більше 12 місяців, здійснюється його блокування на головному (регіональному) вузлі без інформування відповідного керівника структурного підрозділу органу військового управління та командира (начальника) військової частини (організації), про що робиться запис в апаратному журналі.

4. Правила використання послуг електронної пошти в ІСД-Інтернет

4.1. Послуги електронної пошти надаються користувачам ІСД-Інтернет з АРМ ІСД-Інтернет згідно з цим Порядком.

4.2. Для надання послуг електронної пошти рішенням начальника військ зв'язку Збройних Сил України - начальника Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України на головному та регіональних вузлах розгортаються поштові сервери.

4.3. Для надання послуг електронної пошти в ІСД-Інтернет використовуються електронні адреси ІСД-Інтернет, які поділяються на:

офіційні електронні адреси ІСД-Інтернет органів військового управління, військових частин та організацій та призначені для офіційного обміну відкритою інформацією;

функціональні електронні адреси ІСД-Інтернет органів військового управління, військових частин та організацій, які створюються тимчасово для обміну відкритою інформацією з метою забезпечення потреб окремих напрямів діяльності, виконання окремих заходів тощо (наприклад, реєстрації в соціальних мережах відповідно до вимог пункту 5.18 цього Порядку тощо).

4.4. Відкриття офіційних електронних адрес ІСД-Інтернет здійснюється:

на головному вузлі - у домені шіі.доу.на;

на регіональних вузлах - у доменах нижнього рівня домену mil.gov.ua (наприклад: navy.mil.gov.ua).

Відкриття офіційних електронних адрес ІСД-Інтернет військових частин (організацій), які підключаються до мережі Інтернет через вузол Інтернет-доступу оператора (провайдера) або через регіональний вузол, на яких не розгорнуто поштові сервери, здійснюється на головному вузлі, а доступ до них з використанням довіреного сертифіката.

4.5. Забороняється використовувати офіційні електронні адреси ІСД-Інтернет:

у приватних цілях користувачів ІСД-Інтернет;

для масового розповсюдження матеріалів, які не стосуються службової діяльності.

4.6. Для функціонування офіційних електронних адрес ІСД-Інтернет на поштовому сервері головного (регіонального) вузла створюється електронна поштова скринька обсягом не більше 30 мегабайт. Електронні повідомлення, які надходять, у разі переповнення електронної поштової скриньки на поштовому сервері знищуються автоматично.

4.7. Відкриття офіційних електронних адрес ІСД-Інтернет здійснюється за заявками відповідних керівників структурних підрозділів органів військового управління або командирів (начальників) військових частин та організацій, які надсилаються до головного (регіонального) вузла. У зазначеній заявці для кожної адреси вказуються такі дані:

посада, військове звання, прізвище, ім'я та по батькові відповідальної службової особи;
найменування електронної адреси латинськими буквами відповідно до вимог пунктів 4.8 та 4.9 цього Порядку;
місце розгортання АРМ ІСД-Інтернет;
контактна інформація (телефон) відповідальної службової особи.

4.8. Офіційна електронна адреса ІСД-Інтернет складається з двох частин.

Перша частина офіційної електронної адреси ІСД-Інтернет структурного підрозділу органу військового управління або військової частини (організації) може відображати назву військової частини (організації). Друга частина визначається ім'ям офіційного домену (наприклад: `guzis_gsh@mil.gov.ua`, `a0123@mil.gov.ua`).

Перша частина офіційної електронної адреси ІСД-Інтернет службової особи відображає ініціали та прізвище (або ініціал імені) службової особи та містить символи латинського алфавіту, цифри та окремі знаки пунктуації (“_”, “-”, “.”) - усього до 16 символів. Друга частина визначається ім'ям офіційного домену (наприклад: `O.V.Sukhov@ps.mil.gov.ua` або `I.Lipko@mil.gov.ua`).

В інтересах технічного персоналу ІСД-Інтернет на головному (регіональному) вузлі створюються офіційні електронні адреси ІСД-Інтернет, перші частини яких містять такі імена `admin`, `webmaster` тощо. Друга частина визначається ім'ям офіційного домену (наприклад: `admin@ps.mil.gov.ua` або `webmaster@mil.gov.ua`).

Усі електронні адреси, які відкриті на поштових серверах головного та регіональних вузлів та надані в користування користувачам ІСД-Інтернет до затвердження цього Порядку, зміни не підлягають.

4.9. Написання першої частини офіційних електронних адрес ІСД-Інтернет службової особи здійснюється відповідно до Таблиці транслітерації українського алфавіту латиницею, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2010 року № 55 “Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею” (зі змінами).

4.10. Скасування офіційної електронної адреси ІСД-Інтернет здійснюється за заявками відповідних начальників (командирів) органів військового управління, військових частин та організацій. У зазначеній заявці для кожної адреси вказуються такі дані:

найменування офіційної електронної адреси ІСД-Інтернет, яку необхідно знищити;

найменування офіційної електронної адреси ІСД-Інтернет, на яку буде здійснюватись переадресація (за необхідності) кореспонденції, яка продовжуватиме надходити на скасовану електронну адресу, та строки здійснення такої переадресації (до 3 місяців).

У разі якщо офіційна електронна адреса ІСД-Інтернет не використовується більше 24 місяців, вона скасовується без інформування відповідного керівника структурного підрозділу органу військового управління та командира (начальника) військової частини (організації), про що робиться запис в апаратному журналі.

4.11. З метою моніторингу використання електронної пошти користувачами ІСД-Інтернет інформація про відкриті та скасовані офіційні електронні адреси ІСД-Інтернет з головного та регіональних вузлів надається до підрозділів контролю захисту інформації протягом п'яти днів.

4.12. Каталог офіційних електронних адрес ІСД-Інтернет ведеться на головному та регіональних вузлах.

Інформація про службових осіб, які мають відкриті офіційні електронні адреси ІСД-Інтернет на поштових серверах головного та регіональних вузлів, подається командирами (начальниками) військових частин (організацій), в яких розгорнуті ці вузли, до 25 грудня щорічно в письмовому вигляді до Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України за формою, наведеного в додатку 7 до цього Порядку.

4.13. Особливості обміну електронними копіями службових документів із Кабінетом Міністрів України та іншими органами виконавчої влади визначені в додатку 8 до цього Порядку.

4.14. У разі виявлення порушень правил використання офіційної електронної адреси ІСД-Інтернет здійснюється її блокування технічним персоналом ІСД-Інтернет з повідомленням про це користувача ІСД-Інтернет.

4.15. Відкриття функціональних електронних адрес ІСД-Інтернет здійснюється за рішенням відповідного керівника структурного підрозділу органу військового управління або командира (начальника) військової частини (організації) на інформаційних ресурсах мережі Інтернет, які не є власністю Міністерства оборони України та Збройних Сил України.

Інформація про службових осіб, які мають відкриті функціональні адреси ІСД-Інтернет, подається керівниками структурних підрозділів органів військового управління або командира (начальника) військової частини (організації) до 25 грудня щорічно в письмовому вигляді до Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України за формою:

військове звання, прізвище та ініціали службової особи;
посада службової особи;
назва функціональної електронної адреси ІСД-Інтернет;
мета використання функціональної електронної адреси ІСД-Інтернет.

4.16. Функціональна електронна адреса ІСД-Інтернет складається з двох частин.

Перша частина функціональної електронної адреси ІСД-Інтернет структурного підрозділу органу військового управління або військової частини (організації) може відображати назву військової частини (організації). Друга частина визначається ім'ям домену мережі Інтернет (наприклад: `a1234@ukr.net` тощо).

4.17. Відповідальність за поширення через мережу Інтернет інформації з обмеженим доступом покладається на користувача ІСД-Інтернет, який поширив цю інформацію з використанням електронної пошти.

5. Правила функціонування офіційного веб-сайту Міністерства оборони України в мережі Інтернет

5.1. Офіційний веб-сайт Міністерства оборони України в мережі Інтернет (далі - Веб-сайт) є офіційним інформаційним ресурсом у мережі Інтернет, який забезпечує висвітлення діяльності Міністерства оборони України та Збройних Сил України, надання інформаційних та інших послуг громадськості шляхом впровадження та використання сучасних інформаційних технологій, оприлюднення публічної інформації.

Офіційною електронною адресою Веб-сайту є адреса <http://www.mil.gov.ua>.

Веб-сайту об'єднує окремі веб-сайти військових частин (установ) як інформаційні ресурси та послуги.

5.2. Веб-сайт є складовою частиною Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади, який є центральною частиною електронної інформаційної системи “Електронний Уряд”.

Захист інформації, яка розміщується на Веб-сайті, від несанкціонованої модифікації здійснюється за допомогою електронної інформаційної системи “Електронний Уряд”.

5.3. Відповідальність за інформаційне наповнення веб-сайту за тематичними напрямками визначається відповідно до вимог пункту 5.6.

Відповідальність за зовнішній вигляд веб-сайту, виконання дизайнерських робіт на веб-сайті покладається на начальника Управління комунікацій та преси Міністерства оборони України.

Відповідальність за функціонування та технічну підтримку веб-сайту покладається на командира військової частини А0351.

(пункт 5.3 викладено в редакції згідно із наказом Міністерства оборони України від 03.03.2018 № 99)

5.4. Інформаційне наповнення Веб-сайту здійснюється відповідно до Порядку оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04 січня 2002 року № 3 (зі змінами). На ньому розміщується така інформація:

найменування Міністерства оборони України, як органу виконавчої влади;

основні завдання та нормативно-правові засади діяльності;

прізвища, імена та по батькові керівництва Міністерства оборони України та Збройних Сил України;

юридична адреса місцезнаходження Міністерства оборони України, його структура, основні функції структурних підрозділів Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, видів та командувань Збройних Сил України (у тому числі прізвища, імена та по батькові, поштові адреси, номери телефонів, факсів, адреси електронної пошти їх керівників);

нормативно-правові акти з питань, що належать до компетенції Міністерства оборони України;

відомості про регуляторну діяльність Міністерства оборони України (плани підготовки регуляторних актів та зміни до них, повідомлення про оприлюднення проектів регуляторних актів, проекти цих актів і аналіз їх регуляторного впливу, звіти про відстеження їх результативності, відомості про регуляторну діяльність Міністерства оборони України);

відомості про взаємодію з Громадською радою при Міністерстві оборони України;

відомості про проведення консультацій з громадськістю, громадської експертизи та врахування громадської думки у діяльності Міністерства оборони України та Збройних Сил України;

зразки документів та інших матеріалів, необхідних для звернень громадян до Міністерства оборони України;

розпорядок роботи та часи прийому керівництва Міністерства оборони України та Збройних Сил України;

відомості про підприємства, установи і організації, які належать до сфери управління Міністерства оборони України, якщо відомості про них не містять інформацію з обмеженим доступом;

цільові програми у сфері оборони і військового будівництва;

відомості, які не містять інформації з обмеженим доступом, про проведення закупівлі товарів (робіт, послуг) за державні кошти;

державні інформаційні ресурси з питань оборони;

поточні та заплановані заходи і події у сфері оборони;

відомості про наявні вакансії;

адреса електронної пошти (admou@mil.gov.ua) структурного підрозділу Міністерства оборони України, відповідального за приймання і реєстрацію вхідної кореспонденції;

контактна інформація структурних підрозділів, відповідальних за програмно-технічну та інформаційну підтримку Веб-сайту;

інша інформація, визначена у статті 15 Закону України “Про доступ до публічної інформації”.

Крім вказаної інформації, на Веб-сайті розміщуються посилання на такі веб-ресурси в мережі Інтернет:

Єдиний веб-портал органів державної влади;

засоби масової інформації, засновником чи співзасновником яких є Міністерство оборони України;

організації, з якими співпрацює Міністерство оборони України та які є головними або пріоритетними партнерами або які працюють за його напрямками діяльності;

Державної інформаційної системи електронних звернень громадян.

На Веб-сайті може розміщуватися інша інформація за вказівками керівництва Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України.

(пункт 5.4 після абзацу одинадцятого доповнено абзацом згідно із наказом Міністерства оборони України від 03.03.2018 № 99)

5.5. Матеріали, які становлять інформаційне наповнення Веб-сайту, мають ієрархічну структуру.

Структура інформаційних матеріалів Веб-сайту та його дизайн розробляються з урахуванням вимог Порядку функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади, затвердженого наказом Державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України, Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 25 листопада 2002 року № 327/225, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 29 грудня 2002 року за № 1021/7309 (зі змінами).

5.6. Структура веб-сайту, найменування його розділів (підрозділів), перелік структурних підрозділів апарату Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, відповідальних за інформаційне наповнення веб-сайту за тематичними напрямками, визначаються Порядком інформаційного наповнення, який розробляється Управлінням комунікацій та преси Міністерства оборони України та затверджується заступником Міністра оборони України (згідно з розподілом обов'язків).

(пункт 5.6 викладено в редакції згідно із наказом Міністерства оборони України від 03.03.2018 № 99)

5.7. З метою надання інформаційних та інших послуг електронної інформаційної системи “Електронний Уряд”, висвітлення діяльності засобів масової інформації, засновником чи співзасновником яких є Міністерство оборони України, національних контингентів Збройних Сил України тощо можуть створюватись окремі веб-сайти, дизайн яких може відрізнятися від дизайну Веб-сайту, а структура розробляється згідно з вимогами, викладеними в пункті 5.5 цього Порядку.

Зазначені веб-сайти розміщуються як на базі Веб-сайту, так і на окремих веб-серверах. Окремі веб-сервери можуть розгортатися в регіональних вузлах.

5.8. Створення окремих веб-сайтів здійснюється відповідно до вимог законів України, інших нормативно-правових актів у галузі технічного захисту інформації.

Захист інформації на окремих веб-сайтах здійснюється відповідно до вимог “НД ТЗІ 2.5-010-03. Вимоги до захисту інформації WEB-сторінки від несанкціонованого доступу”, затвердженого наказом Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України від 2 квітня 2003 року № 33.

5.9. Відповідальність за інформаційне наповнення та зовнішній вигляд окремих веб-сайтів, розгорнутих на регіональних вузлах, покладається на начальників прес-служб (прес-центрів) органів військового управління, військових частин та організацій.

Інформаційні матеріали та дизайн зазначених веб-сайтів погоджуються з начальником Управління комунікацій та преси Міністерства оборони України.

Відповідальність за функціонування, технічну підтримку та виконання дизайнерських робіт окремих веб-сайтів, розгорнутих на регіональних вузлах, покладається на начальників військ зв'язку та інформаційних систем штабів командувань видів та командувань Збройних Сил України, оперативних та повітряних командувань.

5.10. На Веб-сайті та окремих веб-сайтах забороняється розміщення інформації, поширення чи оприлюднення якої заборонено законодавством України, а також реклами (за винятком соціальної), у тому числі політичної реклами.

Інформаційні матеріали, призначені для розміщення на Веб-сайті та окремих веб-сайтах, розглядаються експертною комісією з питань тасмниць, утвореною відповідно до вимог Порядку організації та забезпечення режиму секретності в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2013 року № 939, з оформленням протоколу засідання експертної комісії з питань тасмниць (Форма 19) та акта за результатами експертної оцінки матеріального носія інформації (Форма 26).

Розміщення інформаційних матеріалів (нових або їх оновлення) на Веб-сайті та окремих веб-сайтах здійснюється після отримання відповідних висновків експертних комісій.

5.11. Інформаційні матеріали (нові або їх оновлення), призначені для розміщення на веб-сайті, разом із протоколом, оформленим відповідно до вимог пункту 5.10 цього Порядку, подаються начальником (командиром) органу військового управління, військової частини та організації в електронному та друкованому вигляді відповідно до Порядку інформаційного наповнення.

Електронна версія цих інформаційних матеріалів направляється на електронні адреси:

в ІСД-Інтернет - webmaster@mil.gov.ua;

в автоматизованій системі управління Збройних Сил України "Дніпро" - internet@dod.ua.

(пункт 5.11 викладено в редакції згідно із наказом Міністерства оборони України від 03.03.2018 № 99)

5.12. Порядок оновлення інформаційних матеріалів окремих веб-сайтів, які розгортаються на регіональних вузлах, визначається наказами відповідних начальників (командирів) органів військового управління, військових частин та організацій відповідно до вимог цього Порядку.

5.13. Електронна версія інформаційних матеріалів має відповідати таким вимогам:

текстові матеріали подаються у форматі Житі (типи текстових файлів: *.doc, *.rtf, *.txt (Windows з форматуванням)) і можуть містити текст, графічні зображення, таблиці, сформовані засобами Word, при цьому текстові матеріали не повинні містити блоків, що були сформовані іншими програмами;

таблиці та бази даних подаються у вигляді документів Excel, форматах *.csv, *.mdb і можуть містити текст, графічні зображення, сформовані засобами Excel, при цьому не повинні містити блоки, що були сформовані іншими програмами;

графічні зображення подаються в електронному вигляді окремим файлом типу *.jpg, gif, png;

логотипи, символіка, графіки подаються у векторних форматах *.wmf, *.cdr, *.ai, схеми *.vsd;

шрифт - Times New Roman, розмір визначається відповідно до структури інформаційних матеріалів;

формат електронного листа - plain text у кодуваннях Windows-1251 (Cyr) або KOI8-U без використання Unicode, при цьому електронний лист повинен мати тему: "WWW";

назви файлів наводяться латинськими літерами.

5.14. Інформація на Веб-сайті та окремих веб-сайтах подається українською мовою, а також за потребою - англійською мовою і мовами національних меншин. Обсяг інформації, що підлягає перекладу на інші мови, визначається начальником Управління комунікацій та преси Міністерства оборони України.

5.15. Усі зміни щодо структури та інформаційного наповнення Веб-сайту здійснюються відповідним технічним персоналом головного вузла за вказівкою начальника Управління комунікацій та преси Міністерства оборони України.

Рішення щодо залучення інших службових осіб для внесення змін до інформаційного наповнення Веб-сайту приймаються заступником Міністра оборони України (згідно з розподілом повноважень).

5.16. Інформація на Веб-сайті повинна бути доступною для користувачів з вадами зору та слуху відповідно до Технічних вимог на створення (модернізацію) офіційних веб-сайтів, що стосуються доступу до них користувачів з вадами зору та слуху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 04 січня 2002 року № 3 "Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади" (зі змінами).

5.17. У разі виникнення загрози для працездатності ІСД-Інтернет, а також цілісності та доступності інформації, що циркулює в ній, розпорядженням начальника військ зв'язку Збройних Сил України - начальника Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України Веб-сайт та (або) окремі веб-сайти в ІСД-Інтернет можуть закритися для доступу користувачів мережі Інтернет.

5.18. За рішенням керівництва Міністерства оборони України та Збройних Сил України в соціальних мережах можуть створюватися веб-сторінки, інформаційне наповнення яких може відображати окремі напрями діяльності Міністерства оборони України та Збройних Сил України, виконання окремих заходів тощо.

З метою попередження витоку інформації з обмеженим доступом інформаційні матеріали (нові або їх оновлення), призначені для розміщення на веб-сторінках, створених в соціальних мережах, повинні бути погоджені з відповідними підрозділами охорони державної тасмниці (режимно- секретними органами).

6. Загальні вимоги щодо забезпечення захисту інформації

6.1. В ІСД-Інтернет забороняється обробка:

інформації з обмеженим доступом;

відкритої інформації, яка належить до державних інформаційних ресурсів, без впровадженої комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю.

6.2. Організація заходів із забезпечення захисту інформації в ІСД-Інтернет покладається на Головне управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України.

6.3. Забезпечення захисту інформації в ІСД-Інтернет здійснюється шляхом:

впровадження комплексних систем захисту інформації на АРМ ІСД-Інтернет;

виконання заходів з захисту інформації на головному, регіональних та територіальних вузлах ІСД-Інтернет;

виконання заходів з контролю стану захисту інформації.

У разі коли АРМ ІСД-Інтернет не призначене для оброблення відкритої інформації, яка належить до державних інформаційних ресурсів, комплексна система захисту інформації з підтвердженою відповідністю не впроваджується. У даному випадку на цьому АРМ впроваджуються лише технічні заходи з антивірусного захисту та організаційні заходи щодо обліку роботи користувачів ІСД-Інтернет.

6.4. Організація та проведення робіт із захисту інформації в ІСД-Інтернет здійснюються службою захисту інформації, яка створюється відповідно до вимог Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 29 березня 2006 року № 373 (зі змінами), та "НД ТЗІ 1.4-001-2000. Типове положення про службу захисту інформації в автоматизованій системі", затвердженого наказом Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України

від 04 грудня 2000 року № 53.

Впровадження комплексних систем захисту інформації в ІСД-Інтернет здійснюється за типовими технічними завданнями силами штатних (позаштатних) служб захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах органів військового управління, військових частин та організацій, де розгортається АРМ ІСД-Інтернет, відповідно до вимог нормативних документів системи технічного захисту інформації.

6.5. Створення комплексної системи захисту інформації в ІСД-Інтернет здійснюється відповідно до вимог “НД ТЗІ 3.7-003-05. Порядок проведення робіт із створення комплексної системи захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі”, затвердженого наказом Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України від 08 листопада 2005 року № 125.

Створення комплексної системи захисту інформації АРМ ІСД-Інтернет здійснюється відповідно до Типового технічного завдання на створення комплексної системи захисту інформації автоматизованого робочого місця інформаційної системи з доступом до мережі Інтернет, що призначене для обробки відкритої інформації, яка відноситься до державних інформаційних ресурсів, яке затверджується начальником Генерального штабу - Головнокомандувачем Збройних Сил України за погодженням з Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Державна експертиза у сфері технічного захисту інформації в ІСД-Інтернет здійснюється за вимогами, визначеними Положенням про державну експертизу в сфері технічного захисту інформації, затвердженим наказом Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 16 травня 2007 року № 93, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 16 липня 2007 року за № 820/14087 (зі змінами).

6.6. ІСД-Інтернет та її окремі елементи не повинні мати фізичних з'єднань (навіть тимчасових) з локальними обчислювальними мережами, автоматизованими робочими місцями, ПЕОМ, що використовуються для обробки інформації з обмеженим доступом.

Підключення автоматизованих (інформаційних) систем Міністерства оборони України та Збройних Сил України, в яких обробляються державні інформаційні ресурси, до мережі Інтернет здійснюється після впровадження в них комплексних систем захисту інформації з врахуванням вимог щодо підключення до мережі Інтернет та підтверджено відповідністю.

Обмін інформацією між ІСД-Інтернет та інформаційно-телекомунікаційними (інформаційними, телекомунікаційними) системами Міністерства оборони України та Збройних Сил України здійснюється лише з використанням облікованих у службі діловодства органу військового управління, військової частини та організації магнітних носіїв (магнітних, магнітооптичних, лазерних дисків, флеш-накопичувачів, накопичувачів для картридерів) з позначкою “ІСД-Інтернет”, спеціально призначених для цієї мети. Використання накопичувачів на жорстких магнітних дисках для зазначеного обміну інформацією заборонено.

Електронні носії інформації з позначкою “ІСД-Інтернет” обліковуються у структурних підрозділах Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України відповідно до вимог Інструкції з діловодства в Міністерстві оборони України та Генеральному штабі Збройних Сил України, затвердженої наказом Міністерства оборони України від 21 листопада 2012 року № 777 (зі змінами), у військових частинах та органах військового управління відповідно до вимог Інструкції з діловодства в Збройних Силах України, затвердженої наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 16 вересня 2013 року № 200 (зі змінами).

6.7. Розгортання АРМ ІСД-Інтернет здійснюється згідно з Вимогами щодо розгортання автоматизованих робочих місць ІСД-Інтернет у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України (додаток 9).

6.8. Виконання заходів із захисту інформації на головному, регіональних та територіальних вузлах здійснюється відповідно до розпоряджень начальника військ зв'язку Збройних Сил України - начальника Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України.

6.9. Виконання заходів з контролю захисту інформації здійснюється силами підрозділів, які відповідають за захист інформації в системі.

6.10. Технічне налаштування (адміністрування) комп'ютерного та телекомунікаційного обладнання ІСД-Інтернет здійснюється на головному, регіональних та територіальних вузлах.

Підключення активних мережевих пристроїв (концентраторів, комутаторів тощо) та ПЕОМ іншим чином, ніж встановлено цим Порядком, заборонено.

6.11. Доступ до АРМ ІСД-Інтернет і обробка інформації на них здійснюються згідно з переліком службових осіб структурного підрозділу органу військового управління, військової частини та організації, допущених до обробки інформації на відповідних АРМ ІСД-Інтернет, що затверджується начальником (командиром) структурного підрозділу органу військового управління, військової частини або організації.

6.12. Встановлення нових комп'ютерних програм на АРМ ІСД-Інтернет проводиться технічним персоналом ІСД-Інтернет головного, регіональних та територіальних вузлів або службою захисту інформації в системі, до якого безпосередньо підключено АРМ ІСД-Інтернет.

6.13. На АРМ ІСД-Інтернет встановлюється антивірусне програмне забезпечення.

Оновлення антивірусного програмного забезпечення в ІСД-Інтернет здійснюється відповідно до вимог Порядку оновлення антивірусних програмних засобів, які мають позитивний експертний висновок за результатами державної експертизи в сфері технічного захисту інформації, затвердженого наказом Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 26 березня 2007 року № 45, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10 квітня 2007 року за № 320/13587.

Організація антивірусного захисту в ІСД-Інтернет здійснюється відповідно до вимог Інструкції з організації антивірусного захисту в інформаційно-телекомунікаційних системах Міністерства оборони України та Збройних Сил України, затвердженої наказом Міністерства оборони України від 26 липня 2017 року № 391.

(пункт 6.13 доповнено абзацом третім згідно із наказом Міністерства оборони України від 04.12.2018 № 611)

6.14. Для виключення несанкціонованого доступу до мережі Інтернет, контролю використання комп'ютерних програм користувачами ІСД-Інтернет та запобігання їх встановленню без участі користувачів ІСД-Інтернет під час підключення АРМ ІСД-Інтернет застосовується доменна структура з використанням групових політик безпеки, при цьому фізичні сервери контролера домену розгортаються на базі операційних систем типу Linux та/або Microsoft Windows Server.

Контролери домену повинні забезпечувати централізовану авторизацію користувачів ІСД-Інтернет з використанням облікових записів (логін та пароль) відповідного домену.

6.15. Облікові записи (логін та пароль) користувачам ІСД-Інтернет надаються технічним персоналом ІСД-Інтернет головного, регіональних та територіальних вузлів під час підключення ПЕОМ до ІСД-Інтернет.

Користувачам ІСД-Інтернет надаються облікові записи, які не допускають зміни будь-яких системних налаштувань АРМ ІСД-Інтернет.

Користувачам ІСД-Інтернет (крім технічного персоналу ІСД-Інтернет) використовувати облікові записи адміністратора забороняється.

Паролі облікових записів АРМ ІСД-Інтернет із правами адміністраторів повинні зберігатися лише у відповідного

технічного персоналу ІСД-Інтернет головного, регіонального та територіального вузлів.

На клієнтській частині антивірусного програмного засобу АРМ ІСД-Інтернет може проводитись дистанційне встановлення паролю доступу з використанням консолі віддаленого керування антивірусним програмним засобом.

(пункт 6.15 доповнено новим абзацом п'ятим згідно із наказом Міністерства оборони України від 04.12.2018 № 611)

Відповідальність за використання пароля несе особа, якій надано пароль.

6.16. Під час підключення ПЕОМ до мережі Інтернет технічним персоналом ІСД-Інтернет оформлюється Картка обліку АРМ ІСД-Інтернет (далі - Картка) (додаток 10), яка повинна містити:

обліковий номер ПЕОМ;

відомості про користувача ІСД-Інтернет (військове звання, прізвище та ініціали, назва структурного підрозділу, контактний телефон);

відомості про розміщення АРМ ІСД-Інтернет (поштовий індекс, назва області, назва району, назва міста, назва вулиці, номер будинку, номер приміщення);

відомості про офіційні електронні адреси ІСД-Інтернет (назва електронної адреси, військове звання, прізвище та ініціали відповідального користувача ІСД-Інтернет);

відомості про телекомунікаційні адреси АРМ ІСД-Інтернет (IP-адреса, MAC-адреса мережевої карти);

відомості про назву, вид та версію операційної системи, встановленої на АРМ ІСД-Інтернет.

Картка зберігається на відповідному головному (регіональному, територіальному) вузлі, як складова паспорта вузла, або на інформаційно-телекомунікаційному вузлі військової частини (організації). Копія Картки надається користувачу ІСД-Інтернет протягом двох робочих днів з дня підключення ПЕОМ до ІСД-Інтернет.

6.17. З метою запровадження єдиної системи обліку відомостей в ІСД-Інтернет на головному та регіональних вузлах ведеться відповідна інформація про головний та регіональні вузли та підключені до них територіальні вузли та АРМ ІСД-Інтернет.

Начальники військ зв'язку та інформаційних систем штабів видів, командувань та оперативних командувань Збройних Сил України та командир військової частини А0351 двічі на рік (станом на 15 грудня - до 1 січня та станом на 15 червня - до 1 липня) подають до Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України відповідну інформацію про головний та регіональні вузли і підключені до них територіальні вузли та АРМ ІСД-Інтернет.

Інформація подається в електронному вигляді за Формою 2 "Відомості про інформаційну, телекомунікаційну, інформаційно-телекомунікаційну систему", визначеною Порядком формування й користування інформаційним фондом Реєстру інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем органів виконавчої влади, а також підприємств, установ і організацій, що належать до сфери їх управління, затвердженим наказом Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 24 квітня 2007 року №72 (зі змінами), зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 14 травня 2007 року за № 500/13767.

Інформація про ІСД-Інтернет надається Головним управлінням зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України до Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України у строки, визначені Положенням про Реєстр інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем органів виконавчої влади, а також підприємств, установ і організацій, що належать до сфери їх управління, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 03 серпня 2005 року № 688 (зі змінами).

6.18. Доступ до мережі Інтернет з АРМ ІСД-Інтернет здійснюється: через міжмережевий екран, який розгортається на головному та регіональних вузлах - при підключенні АРМ ІСД-Інтернет через головний або регіональний вузол ІСД-Інтернет. При такому підключенні розгортання міжмережевих екранів на територіальних вузлах та АРМ ІСД-Інтернет забороняється;

через засоби захисту антивірусного програмного забезпечення - при підключенні АРМ ІСД-Інтернет через вузол Інтернет-доступу оператора (провайдера).

Вимоги щодо використання міжмережевого екрана наведено в додатку 11 до цього Порядку.

Вимоги щодо налагодження засобів захисту антивірусного програмного забезпечення визначаються Головним управлінням зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України.

6.19. Налагодження комп'ютерного обладнання демілітаризованої зони здійснюється відповідно до Вимог щодо налагодження комп'ютерного обладнання демілітаризованої зони на головному та регіональних вузлах ІСД-Інтернет (додаток 11).

6.20. На кожне АРМ ІСД-Інтернет відповідальною особою оформлюється експлуатаційна документація, до складу якої входять:

затверджений у встановленому порядку список службових осіб, допущених до роботи на АРМ ІСД-Інтернет;

Журнал обліку роботи на АРМ ІСД-Інтернет (додаток 12).

6.21. На головному та регіональних вузлах організовується:

моніторинг використання електронної пошти, що надходить на адреси (з адрес) на предмет наявності інформації з обмеженим доступом;

фільтрація та знищення електронних повідомлень, які містять шкідливе програмне забезпечення або небажану кореспонденцію (спам), шляхом використання антивірусного та антиспамового програмного забезпечення на поштових серверах;

автоматичне журналювання (логування) інформації про обмін поштовими повідомленнями через поштові сервери ІСД-Інтернет та подій, пов'язаних із виявленням електронних повідомлень із шкідливим програмним забезпеченням (спамом). Строк зберігання зазначеної інформації - 3 місяці;

автоматичне протоколювання доступів користувачів ІСД-Інтернет до ресурсів мережі Інтернет із зберіганням результатів цих доступів строком не менше 3 місяців.

(пункт 6.21 доповнено абзацом п'ятим згідно із наказом Міністерства оборони України від 04.12.2018 № 611)

Дивись додатки

ІНСТРУКЦІЯ**про організацію розгляду звернень та проведення особистого прийому громадян у Міністерстві оборони України
та Збройних Силах України,**

затверджено Наказом Міністерства оборони України 28.12.2016 № 735

I. Загальні положення

1. Ця Інструкція визначає порядок розгляду, реєстрації, приймання, узагальнення та аналізу звернень військовослужбовців, членів їх сімей, працівників Збройних Сил України, а також інших громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які законно перебувають на території України (далі - громадяни), у структурних підрозділах апарату Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, інших органів військового управління, з'єднаннях, військових частинах, військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів, установах та організаціях Збройних Сил України (далі - військові частини), а також визначає порядок контролю за його дотриманням.

2. Цю Інструкцію розроблено відповідно до Конституції України, Законів України "Про звернення громадян", "Про Національний архівний фонд та архівні установи", Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, Указу Президента України від 07 лютого 2008 року № 109 "Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування", Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1242, Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 року № 348, постанови Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2009 року № 898 "Про взаємодію органів виконавчої влади та державної установи "Урядовий контактний центр".

3. Розгляд пропозицій (зауважень), заяв (клопотань), скарг і особистий прийом громадян є важливою ділянкою роботи органів військового управління, військових частин, дієвим засобом отримання інформації про недоліки в роботі цих органів, однією з форм зміцнення і розширення зв'язків з широкими верствами населення, участі в управлінні державними справами громадян України.

4. У роботі з письмовими (електронними) та усними зверненнями громадян потрібно забезпечувати кваліфікований, неупереджений, об'єктивний і своєчасний розгляд звернень громадян з метою оперативного розв'язання порушених у них питань, задоволення законних вимог заявників, поновлення порушених конституційних прав та запобігання надалі таким порушенням.

5. До рішень, дій (бездіяльності), які можуть бути оскаржені, належать такі у сфері управлінської діяльності дії, унаслідок яких:

- порушено права і законні інтереси чи свободи громадянина (групи громадян);
- створено перешкоди для здійснення громадянином його прав і законних інтересів чи свобод;
- незаконно покладено на громадянина будь-які обов'язки або його незаконно притягнуто до відповідальності.

6. Усі звернення громадян, що надходять до Міністерства оборони України, органів військового управління, військових частин, підлягають обов'язковій класифікації за встановленими статтею 3 Закону України "Про звернення громадян" їх видами, а саме: пропозиції (зауваження), заяви (клопотання), скарги. Подальший розгляд пропозицій, заяв та скарг громадян проводиться з урахуванням особливостей, установлених статтями 14, 15 та 16 зазначеного Закону.

Розгляд звернень, що потребують надання інформації, яка міститься в архівних документах, що знаходяться на зберіганні в Галузевому державному архіві Міністерства оборони України, здійснюється з урахуванням вимог Закону України "Про Національний архівний фонд та архівні установи".

II. Первинний розгляд та облік звернень громадян

1. Усні звернення громадян безпосередньо розглядаються посадовими особами органів військового управління, військових частин під час особистого прийому громадян, який проводиться згідно із затвердженим графіком або за допомогою засобів зв'язку через визначені контактні центри, телефонні "гарячі лінії". Якщо розв'язати порушені в усному зверненні питання безпосередньо на особистому прийомі неможливо, то вони розглядаються в тому самому порядку, що й у разі письмового звернення. Про результати розгляду звернення робиться відмітка в реєстраційно-контрольній картці (комп'ютерному реєстрі, журналі обліку).

2. Письмові звернення громадян, оформлені належним чином і подані в установленому порядку, підлягають обов'язковому прийняттю, первинному розгляду та реєстрації з метою визначення їх належності до компетенції відповідного органу військового управління та призначення за ними конкретного виконавця.

Первинний розгляд письмових звернень громадян проводиться керівниками органів військового управління або їх заступниками відповідно до їх повноважень.

3. Електронне звернення приймається на визначену електронну адресу або шляхом заповнення електронної форми, яка розміщується на офіційному веб-сайті Міністерства оборони України.

Датою подання електронного звернення є дата надходження звернення на визначену електронну адресу або дата заповнення електронної форми та її відправлення. Якщо електронне звернення надійшло на визначену електронну адресу у неробочий день та час, то датою подання електронного звернення вважається наступний після нього робочий день.

Електронні звернення, що надходять на адресу Міністерства оборони України, але вирішення питань за якими належить до компетенції органів військового управління, після попереднього опрацювання надсилаються електронною поштою на їх електронні адреси для розгляду по суті з повідомленням авторів звернень.

4. У зверненні мають бути зазначені прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, викладено суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги. Письмове звернення має бути надруковане або написане від руки, розбірливо, чітко підписане заявником (групою заявників) із зазначенням дати.

В електронному зверненні також має бути зазначено електронну поштову адресу, на яку заявнику може бути надіслано відповідь, або відомості про інші засоби зв'язку з ним. Застосування електронного цифрового підпису при надсиланні електронного звернення не вимагається.

У разі коли для розгляду письмового чи електронного звернення по суті необхідно зазначити персональні дані інших осіб, орган військового управління, військова частина як розпорядник інформації повинен дотримуватися вимог Закону України "Про захист персональних даних".

Звернення, оформлене без дотримання цих вимог, повертається заявникові з відповідним роз'ясненням у термін не пізніше ніж через десять днів з дня його надходження, крім випадків, передбачених частиною першою статті 7 Закону України "Про звернення громадян". Копія такого звернення залишається у провадженні того органу військового управління, військової частини, до якого звернувся громадянин.

Письмове звернення без зазначення місця проживання, не підписане автором (авторами), а також таке, з якого неможливо встановити авторство, визнається анонімним і розгляду не підлягає.

Анонімне звернення, що містить повідомлення про діяння, що містить ознаки корупції або потенційний конфлікт інтересів осіб, уповноважених на виконання функцій держави, розглядається з урахуванням вимог Закону України "Про запобігання корупції".

Електронне звернення про надання інформації, яка міститься в архівних документах, що знаходяться на зберіганні в Галузевому державному архіві Міністерства оборони України, потребує зазначення заявником, крім його електронної адреси, також і поштової адреси, оскільки архівні довідки, копії документів та витяги, завірені посадовою особою та скріплені печаткою, з архіву надсилаються поштою.

Не розглядаються й повторні звернення одним і тим самим органом від одного й того самого громадянина з одного й того самого питання, якщо перше вирішене по суті, а також ті скарги, які подані з порушенням термінів, передбачених статтею 17 Закону України "Про звернення громадян", та звернення осіб, визнаних судом недієздатними. Рішення про припинення розгляду такого звернення приймає керівник органу військового управління, командир військової частини, про що повідомляється особі, яка подала звернення.

5. Звернення може бути подано особисто як окремою особою (індивідуальне), так і групою осіб (колективне) чи надіслане поштою (електронною поштою).

Письмове звернення надсилається поштою (електронною поштою) або передається громадянином особисто чи через уповноважену ним особу, повноваження якої оформлені відповідно до вимог чинного законодавства.

Письмове звернення також може бути надіслане з використанням мережі Інтернет, засобів електронного зв'язку (електронне звернення).

Звернення в інтересах неповнолітніх і недієздатних осіб подається їх законними представниками.

Відповідь за результатами розгляду звернень в обов'язковому порядку дається тим органом військового управління, військовою частиною, які отримали ці звернення і до компетенції яких входить вирішення порушених у зверненнях питань, за підписом керівника, командира або осіб, які виконують його обов'язки згідно з письмовим наказом.

Рішення про відмову в задоволенні вимог, викладених у зверненні, доводиться до відома громадянина в письмовій формі з посиланням на правову норму Закону України "Про звернення громадян" і викладенням мотивів відмови, а також із роз'ясненням порядку оскарження прийнятого рішення.

Керівники органів військового управління, командири військових частин особисто розглядають звернення і в першу чергу приймають Героїв України, Героїв Радянського Союзу, Героїв Соціалістичної Праці, інвалідів Великої Вітчизняної війни, інвалідів - учасників антитерористичної операції (далі - АТО), жінок, яким присвоєно почесне звання України "Мати-героїня".

Особлива увага приділяється розгляду звернень ветеранів війни та праці, інвалідів, непрацездатних осіб та осіб, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, багатодітних сімей, інших громадян, які потребують соціального захисту та підтримки.

6. Усі звернення, що надійшли поштою (електронною поштою) або надаються особисто громадянами, повинні прийматися, попередньо розглядатися та централізовано реєструватися в день їх надходження, а ті, що надійшли у неробочі день та час, - наступного після нього робочого дня, у реєстраційно-контрольних картках (додаток 1), придатних для обробки на персональних комп'ютерах або в журналі реєстрації звернень громадян (додаток 2). Конверти (вирізки з них), у яких надійшли звернення, зберігаються разом з ними.

За відсутності в організації системи електронного документообігу письмове звернення, отримане за допомогою Інтернету, засобів електронного зв'язку (електронне звернення), перед реєстрацією роздруковується на папері.

Електронне звернення приймається на визначену електронну адресу або шляхом заповнення електронної форми, яка розміщується на офіційному веб-сайті Міністерства оборони України.

7. Облік особистого прийому громадян ведеться у картках (журналах) обліку особистого прийому громадян (додаток 3) відповідними посадовими особами органів військового управління, військових частин або за допомогою електронно-обчислювальної техніки.

Журнальна форма реєстрації звернень та обліку особистого приймання громадян допускається в органах військового управління, військових частинах з річним обсягом надходження до 600 звернень і такою самою кількістю звернень громадян на особистому прийомі. Журнали реєстрації звернень громадян мають бути прошиті, прошнуровані, пронумеровані, підписані посадовою особою та скріплені печаткою.

8. Письмові звернення, подані на особистому прийомі, також підлягають централізованій реєстрації у реєстраційно-контрольних картках, придатних для обробки на персональних комп'ютерах, або в журналах реєстрації пропозицій, заяв і скарг громадян з відміткою "особистий прийом".

9. Реєстраційно-контрольна картка, журнал реєстрації звернень, картка обліку особистого прийому громадян ведуться згідно з указівками щодо заповнення (додатки 1-3).

10. Реєстраційний індекс звернення зазначається у реєстраційному штампі. Штамп ставиться у правому нижньому куті першого аркуша документа.

Реєстраційний індекс звернення складається з початкової літери прізвища заявника, порядкових номерів пропозиції, заяви, скарги, що надійшли, наприклад Ю-177, та індексу структурного підрозділу.

Реєстраційний індекс може бути доповнений іншими позначеннями, що забезпечують систематизацію, пошук, аналіз і зберігання звернень громадян.

Звернення одного й того самого громадянина з одного й того самого питання, що надіслані різним адресатам і надійшли на розгляд до Міністерства оборони України (дублетні), обліковуються за реєстраційним номером першого звернення з доданням порядкового номера, що проставляється через дріб, наприклад Ю-177/1, Ю-177/2, Ю-177/3.

У такому самому порядку обліковуються та реєструються звернення громадян з одного й того самого питання, надіслані органами державної влади вищого рівня чи іншими установами, організаціями, підприємствами, засобами масової інформації за належністю для їх розгляду і прийняття рішення по суті на місцях, якщо останніми вже отримані звернення аналогічного змісту.

11. У разі надходження повторних звернень вони реєструються так само, як і попередні. При цьому в правому верхньому куті першого аркуша повторних звернень і на реєстраційних формах робиться позначення "ПОВТОРНО" і до звернення долучаються ксерокопії попереднього листування.

12. Повторними вважаються звернення, у яких:

оскаржується рішення, прийняте за попереднім зверненням, що надійшло до органу військового управління;

повідомляється про несвоєчасне вирішення попереднього звернення, якщо з часу надходження останнього минув установлений законодавством термін розгляду і відповідь громадянину не надавалась;

не вирішене по суті або вирішене не в повному обсязі питання, порушене в першому зверненні;

звертається увага на інші недоліки, допущені при вирішенні питання, порушеного в попередньому зверненні.

13. Керівник органу військового управління, командир військової частини зобов'язаний ретельно встановити причини повторного звернення громадянина. Якщо воно викликане порушенням встановленого порядку розгляду, то до посадових осіб, які припустилися порушення прав громадянина, уживаються відповідні заходи реагування.

14. Щодо кожного звернення не пізніше ніж у п'ятиденний термін має бути прийняте одне з таких рішень: прийняти до провадження; передати на вирішення до іншого органу військового управління; надіслати за належністю до іншого центрального органу виконавчої влади, якщо питання, порушені у зверненні, не входять до компетенції органів військового управління, військової частини, про що одночасно повідомляється заявнику; залишити без розгляду за наявності підстав, визначених у статті 8 Закону України "Про звернення громадян".

15. Якщо у зверненні поряд з питаннями, що належать до компетенції органу військового управління, військової частини, порушуються питання, які підлягають вирішенню в інших органах державної влади чи місцевого самоврядування, то під час надання відповіді на звернення орган військового управління, військова частина також роз'яснює громадянину порядок розгляду цих питань.

16. В органах військового управління, військових частинах, де є в цьому потреба та де річний обсяг звернень громадян більше двох тисяч, на кожного заявника може заводитись паперова алфавітна картка, у якій вказуються: номер справи, місце проживання, прізвище, ім'я, по батькові заявника, реєстраційний індекс та індекс виконання звернення.

17. У разі використання карткової форми реєстрації звернень кількість примірників реєстраційно-контрольних карток визначається числом карток, що ведуться в органах військового управління, військових частинах. Вид карток та їх кількість повинні відповідати потребам забезпечення обліку, довідкової роботи, контролю за виконанням доручень за зверненнями громадян та їх аналізу.

Картотеки можуть формуватись за розміщеними в алфавітному порядку прізвищами осіб, від яких надійшли звернення, або за тематикою порушень у них питань.

18. Автоматизована реєстрація звернень громадян та облік особистого прийому громадян здійснюються з реєстраційно-контрольних форм шляхом уведення в персональний комп'ютер таких елементів: дата надходження звернення, прізвище, ім'я, по батькові, категорія (соціальний стан) заявника; звідки одержано звернення, дата, індекс, контроль; порушені питання - короткий зміст, індекси; зміст і дата резолюції, прізвище автора, виконавець, термін виконання; дата надіслання, індекс і зміст документа, прийняті рішення, дата зняття з контролю; номер справи за номенклатурою.

19. Автоматизована реєстрація обліку особистого прийому громадян шляхом введення в персональний комп'ютер здійснюється за допомогою таких елементів: дата прийому, хто приймає; прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання, місце роботи, категорія (соціальний стан) заявника; порушені питання - короткий зміст, індекси; кому доручено розгляд, зміст доручення, термін виконання, прийняті рішення, дата одержання відповіді.

Склад зазначених елементів за потреби може бути доповнений розпискою виконавця в одержанні документа, інформацією про хід виконання тощо. Порядок розміщення елементів у разі проведення автоматизованої реєстрації може визначатись органом військового управління, військовою частиною.

20. У процесі автоматизованої реєстрації формується банк реєстраційних даних. Автоматизовані банки даних забезпечують користувача інформацією про всі документи і їх місцезнаходження.

21. У разі якщо про результати розгляду письмового звернення необхідно повідомити іншу організацію, усі примірники реєстраційно-контрольних форм та перший аркуш контрольного звернення позначаються словом "КОНТРОЛЬ" або літерою "К".

Звернення, на які даються попередні відповіді, з контролю не знімаються. Контроль завершується тільки після прийняття рішення й ужиття заходів щодо вирішення звернення. Рішення про зняття звернення з контролю приймають посадові особи, які прийняли рішення про контроль.

22. Облік та первинний розгляд звернень, що потребують надання інформації, яка міститься в архівних документах, що знаходяться на зберіганні в Галузевому державному архіві Міністерства оборони України, здійснюються з урахуванням вимог Правил роботи архівних установ України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 08.04.2013 № 656/5, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 10 квітня 2013 року за № 584/23116.

III. Розгляд звернень громадян

1. Посадові особи органів військового управління, військових частин під час розгляду звернень громадян зобов'язані уважно вникати в їх суть, у разі потреби вимагати у виконавців матеріали їх перевірки, направляти працівників на місця для перевірки викладених у зверненні обставин, застосовувати інші заходи для об'єктивного вирішення поставлених автором звернення питань, з'ясувати та приймати рішення про усунення причин і умов, які спонукають авторів скаржитись.

2. Рішення, які приймаються за зверненнями, мають бути мотивованими та ґрунтуватися на нормах законодавства. Посадова особа, визнавши заяву такою, що підлягає задоволенню, зобов'язана забезпечити своєчасне й правильне рішення, а в разі визнання скарги обґрунтованою - негайно вжити заходів щодо поновлення порушених прав громадян.

3. Після первинного розгляду звернень громадян керівниками органів військового управління, командирами військових частин працівник підрозділу документального забезпечення (секретаріату, канцелярії):

уносить до журналу реєстрації пропозицій, заяв і скарг громадян або реєстраційно-контрольної картки персонального комп'ютера резолюцію керівництва та встановлені терміни виконання доручень за зверненнями громадян;

здійснює відправку звернень за належністю та відповідей - їх авторам;

забезпечує оперативне доведення звернень громадян до виконавців.

Звернення громадян, одержані органом військового управління, військовою частиною для виконання, в обов'язковому порядку обліковуються в журналі обліку звернень цього органу військового управління або заводиться реєстраційно-контрольна картка.

4. Термін розгляду пропозицій, заяв та скарг обчислюється з дня, наступного за днем, з якого починається строк (таким днем є день їх надходження та реєстрації в органі військового управління, військової частини), до дня направлення заявнику відповіді на його звернення. Якщо останній день терміну розгляду звернення припадає на неробочий день, то останнім днем терміну вважається перший після нього робочий день.

Термін розгляду пропозицій, заяв та скарг обчислюється від дня їхньої реєстрації у структурному підрозділі Міністерства оборони України, відповідальному за організацію розгляду звернень громадян.

5. Звернення розглядаються і вирішуються в термін не більше одного місяця від дня їх надходження, ураховуючи вихідні, святкові та неробочі дні, а ті, які не потребують додаткового вивчення та проведення перевірки за ними, - невідкладно, але не пізніше 15 днів від дня їх отримання.

Якщо в місячний термін розв'язати порушені у зверненні питання неможливо, то керівник відповідного органу військового управління, командир військової частини або особа, що тимчасово виконує його обов'язки, установлює термін, потрібний для його розгляду, про що повідомляється особі, яка подала звернення. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати 45 днів.

6. Звернення вважається вирішеним, якщо розглянуто всі поставлені в ньому питання, прийнято обґрунтоване рішення та вжито потрібних заходів щодо його виконання і заявника повідомлено про результати розгляду звернення і прийняте рішення.

7. Відповідь за результатами розгляду звернення обов'язково дається тим органом військового управління, військовою частиною, які його отримали і до компетенції яких входить розв'язання порушених у зверненні питань, за підписом керівників або осіб, яким право ставити підпис надано відповідним керівником органу військового управління, командиром військової частини.

8. Рішення про відмову в задоволенні вимог або прохань, викладених у зверненні, доводиться до відома громадянина в письмовій формі з посиланням на чинне законодавство і викладенням мотивів відмови, а також із роз'ясненням порядку оскарження прийнятого рішення. При цьому вказуються заходи, які вживались органом військового управління, військовою частиною для перевірки цього звернення. Якщо давалася усна відповідь, то складається відповідна довідка, яка додається до матеріалів перевірки звернення.

У реєстраційно-контрольній картці фіксується, що про наслідки перевірки заявника повідомлено під час особистої бесіди.

9. У разі якщо за результатами розгляду звернення даються письмові та усні відповіді, робиться відповідний запис у реєстраційно-контрольних картках та в документах справи на вільному від тексту місці останнього аркуша (крім місця, призначеного для підшивки) або в окремій довідці.

10. Органи військового управління розглядають звернення громадян без стягнення за це плати.

Надання архівних довідок за архівними документами, що знаходяться на зберіганні в Галузевому державному архіві Міністерства оборони України, а також виконання архівних витягів та зняття копій архівних документів, здійснюються з урахуванням вимог чинного законодавства України.

11. Органи військового управління, військові частини створюють умови для участі заявників у перевірці поданих ними заяв чи скарг, надають можливість знайомитися з матеріалами перевірок відповідних звернень та матеріалів справ особистого прийому в частині, що їх стосується.

12. Посадові особи органів військового управління, військових частин забезпечують функціонування "гарячих ліній" і "телефонів довіри", проводять роз'яснювальну роботу з питань реалізації громадянами права на звернення на особистий прийом.

13. При надходженні колективних звернень, повторних звернень з питань, що не вирішені по суті та які потребують втручання керівництва Міністерства оборони України, структурним підрозділом Міністерства оборони України, відповідальним за організацію розгляду звернень громадян, готуються доповіді Міністру оборони України, його заступникам, Державному секретарю Міністерства оборони України. За результатами розгляду доповідей надаються окремі доручення органам військового управління, військовим частинам відповідно до компетенції.

14. Особливої уваги потребують звернення, які надходять на розгляд через Верховну Раду України, Адміністрацію Президента України, Секретаріат Кабінету Міністрів України, Раду національної безпеки і оборони України, Генеральну прокуратуру України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та знаходяться там на контролі.

Про результати розгляду звернень керівники органів військового управління, командири військових частин, визначені відповідальними, інформують заявників у письмовій формі та відповідний орган державної влади з додаванням копії відповіді заявнику.

Якщо звернення опрацьовується за окремим дорученням Міністра оборони України, його заступників, Державного секретаря Міністерства оборони України, керівник органу військового управління, командир військової частини, відповідальний за розгляд, надає письмову доповідь за належністю разом із копіями відповіді заявнику та відповідному органу влади.

15. При надходженні колективних звернень громадян вони опрацьовуються в такому порядку:

визначеними органами військового управління, військовими частинами, посадовими особами організовується робоча зустріч із представниками ініціативної групи заявників із залученням службових осіб органів військового управління, військових частин відповідно до компетенції;

пропозиції, заяви, скарги, що надійшли, оформляються письмово та реєструються у визначеному порядку, за потреби письмово доповідаються керівництву Міністерства оборони України, іншого органу військового управління, командуванню військової частини разом із проектами окремих доручень на їх опрацювання;

визначаються порядок та контактні номери телефонів, за якими здійснюється постійний зворотний зв'язок із членами ініціативної групи;

за результатами опрацювання звернень надаються письмові відповіді заявникам та за потреби готуються та подаються доповіді керівництву Міністерства оборони України про проведену роботу, а також висновки та пропозиції з найбільш актуальних питань.

16. Порядок розгляду звернень, що потребує надання інформації, яка міститься в архівних документах, що знаходяться на зберіганні в Галузевому державному архіві Міністерства оборони України, здійснюється з урахуванням вимог Правил роботи архівних установ України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 08.04.2013 № 656/5, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 10 квітня 2013 року за № 584/23116.

IV. Розгляд звернень громадян, що надійшли на урядову телефонну "гарячу лінію"

1. Звернення громадян, що надходять від державної установи "Урядовий контактний центр" (далі - УКЦ), розглядаються відповідно до Порядку взаємодії органів виконавчої влади та державної установи "Урядовий контактний центр" із забезпечення оперативного реагування на звернення, що надходять на урядову "гарячу лінію" та Урядову телефонну довідку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2009 року № 898 (із змінами).

Прийняття, реєстрацію та розгляд звернень громадян, які надійшли до Міністерства оборони України з урядової телефонної "гарячої лінії", з УКЦ, здійснює структурний підрозділ Міністерства оборони України, відповідальний за організацію розгляду звернень громадян.

2. З метою забезпечення оперативного розгляду звернень, що надійшли до Міністерства оборони України, визначається посадова особа на рівні заступника Міністра оборони України, відповідальна за взаємодію з УКЦ, а також посадові особи структурного підрозділу Міністерства оборони України, відповідального за організацію розгляду звернень громадян, які безпосередньо відповідають за розгляд звернень громадян, що надійшли з урядової телефонної "гарячої лінії". Відомості щодо посадових осіб, їх контактні телефони та електронні адреси подаються до УКЦ, який надає індивідуальні коди доступу до бази даних УКЦ.

3. Для прийняття на розгляд звернень у Міністерстві оборони України створюється електронна база даних, в яку вноситься відповідна інформація. У разі коли питання, порушені у зверненні, не належать до компетенції Міністерства оборони України,

таке звернення не пізніше наступного дня переадресується іншому органу виконавчої влади, про що вноситься до бази даних відповідна інформація.

4. Звернення надсилається УКЦ до бази даних Міністерства оборони України у вигляді електронної реєстраційної картки, зміст якої визначено пунктом 4 Порядку взаємодії органів виконавчої влади та державної установи “Урядовий контактний центр” із забезпечення оперативного реагування на звернення, що надходять на урядову “гарячу лінію” та Урядову телефонну довідку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2009 року № 898 (із змінами).

Про прийняття звернення на розгляд до бази даних Міністерства оборони України вноситься відповідна інформація, але не пізніше двох робочих днів з моменту надходження звернення.

5. Структурний підрозділ Міністерства оборони України, відповідальний за організацію розгляду звернень громадян, надсилає їх для надання відповідей по суті до структурних підрозділів Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України, інших органів військового управління, військових частин.

6. Керівники органів військового управління, командири військових частин, яким надано відповідне доручення на розгляд звернення, забезпечують своєчасний та об’єктивний розгляд звернень. Якщо звернення не містить достатніх даних, необхідних для прийняття рішення, вживаються заходи для отримання додаткової інформації.

7. Звернення, які не потребують додаткового вивчення, розглядаються протягом п’яти днів, а ті, що потребують додаткового вивчення, - протягом п’ятнадцяти днів після дня їх надходження.

У разі якщо прийнято рішення про продовження строку розгляду звернень, про це в установленому порядку інформуються заявник, а також структурний підрозділ Міністерства оборони України, відповідальний за організацію розгляду звернень громадян, для внесення відповідної інформації до бази даних УКЦ.

При цьому загальний строк розгляду звернення не може перевищувати 30 днів.

8. Про результати розгляду звернень заявники інформуються у письмовій формі. Для оперативності дозволяється додаткове інформування заявника шляхом використання телефонного зв’язку.

9. Структурний підрозділ Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України, інший орган військового управління, військова частина, відповідальні за розгляд звернення, направляють копію відповіді заявнику або скановану копію на електронну адресу до структурного підрозділу Міністерства оборони України, відповідального за організацію розгляду звернень громадян.

У такому разі, коли відповідь на звернення громадянина виконується за архівними документами, що знаходяться на зберіганні у Галузевому державному архіві Міністерства оборони України, та в результаті чого виконано архівну довідку, архівний витяг чи знято копію, Галузевий державний архів Міністерства оборони України тільки інформує, коли та за якими вихідними реквізитами їх було надіслано заявнику, без надання їх копій. В інших випадках архів направляє копію відповіді заявнику.

10. Інформація про результати розгляду звернень вноситься до бази даних УКЦ структурного підрозділу Міністерства оборони України, відповідального за організацію розгляду звернень громадян, разом з копією листа в електронному вигляді, яким поінформовано заявника.

11. Структурним підрозділом Міністерства оборони України, відповідальним за організацію розгляду звернень громадян, щотижня аналізується стан розгляду звернень, що надійшли з урядової телефонної “гарячої лінії”, і доповідається Державному секретарю Міністерства оборони України, відповідальному за взаємодію з УКЦ.

V. Особистий прийом громадян

1. Особистий прийом громадян проводиться в органах військового управління, військових частинах тими керівниками та посадовими особами, які мають право приймати рішення з питань, що входять до їх компетенції.

2. Графіки особистого прийому громадян затверджуються керівниками органів військового управління і доводяться до відома громадян.

3. Графік особистого прийому громадян із зазначенням прізвищ, імен, по батькові посадових осіб, які повинні приймати відвідувачів, часу й місця прийому вивіщується в приміщеннях органів військового управління, військових частин.

4. Особистий прийом проводиться регулярно, у встановлені дні та години, не рідше одного разу на місяць.

5. Для проведення особистого прийому громадян в органах військового управління, військових частинах відводяться спеціальні приміщення (кімнати для відвідувачів на контрольно-перепускних пунктах), які обладнуються належним інвентарем і, якщо це можливо, забезпечуються юридичною літературою та нормативно-правовими актами. Вхід до цих приміщень повинен бути безперешкодним.

6. На бажання відвідувачів може здійснюватися попередній запис на особистий прийом.

7. На особистий прийом до Міністра оборони України, його заступників, Державного секретаря Міністерства оборони України проведення попереднього запису є обов’язковим.

8. Попередній запис громадян на особистий прийом до керівництва Міністерства оборони України здійснюється посадовими особами структурного підрозділу Міністерства оборони України, відповідального за організацію розгляду звернень громадян, за адресою: місто Київ, вулиця Грушевського, 30/1 (Центральний будинок офіцерів, кімната 349, телефони для довідок: 044-253-04-71, 044-253-89-31), з 9.00 до 13.00 та з 14.00 до 18.00 і закінчується не пізніше ніж за 10 днів до календарної дати прийому.

Громадянин, який бажає записатися на особистий прийом, обов’язково подає про це письмову заяву. Заяву приймає відповідальна посадова особа структурного підрозділу Міністерства оборони України, відповідального за організацію розгляду звернень громадян, та здійснює її реєстрацію в установленому порядку.

З метою всебічного опрацювання питань за кожним зверненням та прийняття обґрунтованих рішень під час особистих прийомів Міністром оборони України, його заступниками, Державним секретарем Міністерства оборони України, начальником Генерального штабу - Головнокомандувачем Збройних Сил України, керівниками структурних підрозділів Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України забезпечується розгляд питань за зверненнями військовослужбовців Збройних Сил України та громадян із числа невійськовослужбовців.

У разі відсутності Міністра оборони України особистий прийом громадян проводить уповноважені ним посадові особи.

Міністр оборони України здійснює прийом громадян з питань його компетенції.

Не розглядаються повторні звернення з одного і того самого питання, якщо перше вирішено по суті відповідно до нормативно-правових актів. На особистих прийомах не розглядаються звернення громадян з питань, за якими припинено листування у Міністерстві оборони України за рішенням Міністра оборони України.

9. В особистому прийомі громадян можуть брати участь їхні представники, повноваження яких оформлені в установленому законом порядку.

10. Посадова особа органу військового управління, військової частини, яка здійснює особистий прийом, для забезпечення кваліфікованого вирішення поставлених відвідувачем питань може залучити до їх розгляду фахівців відповідних структурних підрозділів або одержати від них потрібну інформацію.

11. Особистий прийом іноземців та осіб без громадянства здійснюється на загальних підставах, у разі потреби - за участю перекладача.

12. Особи, визнані судом у встановленому порядку недієздатними, на прийом без участі їхніх законних представників не допускаються.

13. Особистий прийом громадян проводиться від імені органу військового управління, військової частини. Прийом починається з пропозиції відвідувачеві назвати своє прізвище, ім'я та по батькові, місце служби (роботи), проживання, а також викласти суть питання, з яким він звертається. Якщо з даного питання громадянин вже звертався до цього органу військового управління, то перед початком бесіди вивчаються наявні матеріали. У громадянина, який звернувся, посадова особа в коректній формі може витребувати документи, що засвідчують особу або наявність повноважень на представництво інтересів іншої особи.

14. Питання, з якими звертаються громадяни, за можливості вирішуються під час особистого прийому. Особа, яка веде прийом, керується нормативно-правовими актами і в межах своєї компетенції має право прийняти одне з таких рішень:

задовольнити прохання чи вимогу і повідомити відвідувача про порядок і строк виконання прийнятого рішення;

відмовити в задоволенні прохання чи вимоги, повідомивши заявника про мотиви відмови і порядок оскарження прийнятого рішення;

прийняти письмову заяву або скаргу (коли питання потребують додаткового вивчення і перевірки) і пояснити відвідувачеві причини неможливості розв'язання питань під час особистого прийому, а також про порядок і строк розгляду його звернення;

якщо розв'язання питання, з яким звернувся громадянин, не входить до компетенції органу військового управління, військової частини, то посадова особа, яка здійснює особистий прийом, пояснює йому, до якого органу державної влади або місцевого самоврядування, підприємства, організації та установи треба звернутися за його вирішенням, і за можливості надає в цьому допомогу (дає адресу, номер телефону тощо).

15. Керівники органів військового управління, командири військових частин зобов'язані забезпечити прийом усіх громадян у визначений (встановлений) день приймання з особистих питань з урахуванням правил внутрішнього розпорядку органу військового управління, військової частини. Несвоєчасний початок прийому та припинення його раніше встановленого строку неприпустимі.

16. Дані про особу, яка звернулася до керівника органу військового управління, командира військової частини на особистий прийом, короткий зміст питань, з якими вона звернулася, а також про взяття на контроль і результати розгляду звернень записуються у картках обліку особистого прийому громадян або журналах обліку особистого прийому громадян, що надійшли під час особистого прийому.

17. Відповідно до рішень, прийнятих під час особистого прийому громадян Міністром оборони України, його заступниками, Державним секретарем Міністерства оборони України, відповідальними виконавцями за результатами розгляду звернень громадян здійснюється підготовка доповіді, яка в обов'язковому порядку перевіряється юридичною службою апарату Міністерства оборони України на відповідність законодавству України та надається за три робочі дні до визначеного в дорученні або в Протоколі терміну виконання.

У разі недотримання зазначених вимог відповідальна посадова особа у визначений у дорученні або в Протоколі термін доповідає особисто Міністру оборони України, його заступникам, Державному секретарю Міністерства оборони України, який провів особистий прийом, про організацію виконання доручення, причини його несвоєчасного виконання та вжиті заходи.

VI. Зберігання матеріалів діловодства за зверненнями громадян

1. Діловодство за зверненнями громадян в органах військового управління, військових частинах ведеться в окремих справах і покладається на спеціально призначених для цього посадових осіб чи на підрозділ органу військового управління.

2. Звернення громадян після їх розв'язання з усіма документами щодо їх розгляду й вирішення мають бути повернуті посадовим особам чи підрозділу службового апарату, які ведуть діловодство за зверненнями для централізованого формування справи, картотек, банку даних. Формування й зберігання перших примірників справ у виконавців забороняються.

Документи розміщуються у справах у хронологічному або алфавітному порядку. Кожне звернення з усіма документами щодо його розгляду й вирішення становить у справі самостійну групу. У разі одержання повторного звернення або появи додаткових документів вони підшиваються до даної групи документів.

Під час формування справ перевіряється правильність спрямування документів до справи, їх комплектність.

3. Органи військового управління, військові частини зберігають звернення для надання довідок і використання їх надалі.

Термін зберігання документів за зверненнями громадян визначається Переліком документів, що утворюються в діяльності Міністерства оборони України та Збройних Сил України, із зазначенням строків зберігання документів.

Установлюється п'ятирічний термін зберігання пропозицій, заяв, скарг та документів, пов'язаних з їх розглядом і вирішенням.

Прийняття рішення щодо встановлення строків зберігання документів за зверненнями громадян здійснюється постійно діючою експертною комісією органу військового управління, військової частини після проведення експертизи їх цінності, з урахуванням принципів та критеріїв експертизи цінності документів.

Рішення експертної комісії про збільшення термінів зберігання документів за зверненнями, про відбір їх для подальшого зберігання підлягають обов'язковому затвердженню керівником органу військового управління, командиром військової частини.

4. Справи, що підлягають постійному, а також тривалому (понад 10 років) зберігання, передаються до архівного підрозділу органу військового управління через два роки після завершення провадження.

Справи, що підлягають тимчасовому зберігання (до 10 років включно), передаються до архівного підрозділу за рішенням керівника органу військового управління, командира військової частини та після закінчення строків зберігання знищуються встановленим порядком.

VII. Узагальнення, аналіз письмових і усних звернень громадян та забезпечення контролю за їх розглядом

1. Письмові та усні звернення громадян, а також критичні зауваження, які в них містяться, мають систематично, але не менше одного разу на квартал узагальнюватися й аналізуватися з метою своєчасного виявлення причин, що призводять до порушення конституційних прав і законних інтересів громадян, вивчення громадської думки, удосконалення роботи в органах військового управління, військових частинах. Особливу увагу слід звернути на усунення причин, які викликають повторні й колективні скарги, а також змушують громадян звертатися до вищих та центральних органів державної влади, редакцій газет і журналів з питань, які можуть і повинні розглядатись органом військового управління на місцях.

2. Посадові особи, які ведуть діловодство за зверненнями, готують для керівника органу військового управління, командира військової частини матеріали для аналізу й узагальнення у формі аналітичних довідок двічі на рік.

3. Керівники структурних підрозділів апарату Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України, інших органів військового управління, військових частин шокварталу, а також за півріччя та рік до 05 числа місяця,

що настає за звітним періодом, подають узагальнену інформаційно-аналітичну довідку про стан роботи зі зверненнями громадян, особистого прийому та вирішення за ними питань у порівнянні з аналогічним періодом минулого року у письмовому та електронному вигляді за окремо визначеною формою до структурного підрозділу Міністерства оборони України, відповідального за організацію розгляду звернень громадян.

4. За результатами узагальнення, аналізу в кожному органі військового управління, військовій частині складається в довільній формі аналітичний звіт, який, крім інформації, зазначеної у довідці про стан роботи зі зверненнями громадян, особистого прийому та вирішення порушених у них питань, повинен містити такі дані:

ужиті заходи щодо забезпечення кваліфікованого, неупередженого, об'єктивного та своєчасного розгляду звернень громадян, оперативного вирішення порушених у них питань, задоволення законних вимог заявників, поновлення порушених конституційних прав та запобігання надалі таким порушенням;

дані про здійснений особистий прийом громадян керівниками та іншими посадовими особами щодо графіків особистого прийому громадян, у тому числі поза робочим часом і за місцем проживання громадян, та їх дотримання, наявності приміщень для прийому громадян та їх належного обладнання та утримання;

дані щодо звернень громадян, у яких ідеться про недоліки в роботі, оскарження рішень або дій посадових осіб. Кількість скарг на рішення або дії посадових осіб, які підтвердились. Що зроблено за такими зверненнями, які заходи вжито для припинення неправомірних дій та скасування незаконних рішень. Навести приклади:

відомостей про здійснення перевірки стану роботи із зверненнями громадян та з їх особистого прийому;

виявлених фактів порушень Закону України "Про звернення громадян", не вирішених порушених у зверненні обґрунтованих питань, що призвело до повторного звернення;

як аналізуються та узагальнюються звернення громадян для виявлення причин, що їх породжують;

пропозицій до вдосконалення.

5. Результати аналізу стану роботи із зверненнями громадян та з їх особистого прийому використовуються у ході перевірок роботи підпорядкованих органів військового управління, військових частин і є предметом розгляду на колегіях та оперативних нарадах.

6. Керівник органу військового управління, командир військової частини здійснює контроль за роботою з питань звернень та прийому громадян особисто, через своїх заступників, керівників структурних підрозділів, відділів тощо.

7. Виконавці на підставі контрольних карток, які вони мають, та листування контролюють процес розгляду звернень, направлених до підпорядкованих органів (підрозділів) або установ, і про результати доповідають відповідному керівникові.

8. Копії відповідей заявникам керівниками структурних підрозділів Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, інших органів військового управління, командирами військових частин надсилаються до структурного підрозділу Міністерства оборони України, відповідального за організацію розгляду звернень громадян, у разі, коли відповідь на звернення громадянина виконується за архівними документами, що знаходяться на зберіганні у Галузевому державному архіві Міністерства оборони України, та в результаті чого виконано архівну довідку, архівний витяг чи знято копію, Галузевий державний архів Міністерства оборони України тільки інформує, коли та за якими вихідними реквізитами їх було надіслано заявнику, без надання їх копій. В інших випадках архів направляє копію відповіді заявнику.

9. Якщо взяте на контроль звернення не може бути розглянуто в установленний термін, то виконавець заздалегідь, але не пізніше ніж за 5 днів до закінчення цього терміну, доповідає про це особі, яка здійснює контроль, і порушує питання про продовження терміну в межах, установлених законодавством про звернення громадян. Про продовження вказаних термінів своєчасно інформуються органи чи посадові особи, яких слід про це сповіщати, а в тому разі, коли одночасно продовжується термін розгляду самого звернення, то й автори звернень.

10. У повідомленнях про наслідки розгляду контрольних звернень, які надходять від підпорядкованих органів військового управління, військових частин, має бути відображено, що конкретно виявлено під час перевірки викладених у зверненні обставин (відомостей); чим підтверджуються або спростовуються докази заявника. Яких ужито заходів щодо усунення порушень, недоліків або зловживань (якщо такі виявлені), коли надана відповідь заявникові.

11. Рішення про зняття звернень з контролю приймають керівники органів військового управління, військових частин, які відповідають за їх своєчасний і правильний розгляд. Попередні відповіді на звернення, узяті на контроль, не є підставою для зняття їх з контролю.

12. Стан роботи за зверненнями громадян (діловодства, особистого прийому) у структурних підрозділах Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, інших органах військового управління, військових частинах перевіряється згідно з Графіком перевірок, який складається на кожне півріччя, структурним підрозділом Міністерства оборони України, відповідальним за організацію розгляду звернень громадян, та затверджується заступником Міністра оборони України (згідно з розподілом обов'язків). Під час перевірки враховуються показники відповідно до Методики оцінювання рівня організації роботи зі зверненнями громадян в органах виконавчої влади, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 24 червня 2009 року № 630 (із змінами).

У ході перевірок слід усебічно вивчати організацію роботи з питань розгляду усних і письмових звернень громадян та проведення їх особистого прийому, викривати недоліки й подавати практичну допомогу в їх усуненні.

За результатами перевірок складається акт, який підписується членами комісії, доводиться під підпис керівнику органу військового управління, командиру військової частини, що перевірявся, та надається письмова доповідь заступнику Міністра оборони України (згідно з розподілом обов'язків).

Рівень організації роботи із зверненнями громадян у Міністерстві оборони України та Генеральному штабі Збройних Сил України оцінюється за показниками відповідно до Методики оцінювання рівня організації роботи із зверненнями громадян в органах виконавчої влади, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 24 червня 2009 року № 630 (із змінами).

За результатами проведеної перевірки та оцінювання рівня організації роботи із зверненнями громадян складається відповідний звіт та у разі виявлення недоліків надаються рекомендації щодо їх усунення та удосконалення такої роботи.

13. Оцінка службової діяльності відповідних посадових осіб органів військового управління, військових частин дається з урахуванням стану їх роботи із зверненнями громадян та організації їх особистого прийому.

**Директор Департаменту
інформаційно-організаційної
роботи та контролю
Міністерства оборони України**

В.О. Говор

	Додаток 1 до Інструкції про організацію розгляду звернень та проведення особистого прийому громадян у Міністерстві оборони

	України та Збройних Силах України (пункт 6 розділу II)

РЕЄСТРАЦІЙНО-КОНТРОЛЬНА КАРТКА

	Додаток 2 до Інструкції про організацію розгляду звернень та проведення особистого прийому громадян у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України (пункт 6 розділу II)

**ЖУРНАЛ
реєстрації звернень громадян**

	Додаток 3 до Інструкції про організацію розгляду звернень та проведення особистого прийому громадян у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України (пункт 7 розділу II)

**КАРТКА (ЖУРНАЛ)
обліку особистого прийому громадян**

ІНСТРУКЦІЯ
із забезпечення доступу до публічної інформації в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України,
затверджено наказом Міністра оборони України № 319 від 13.06.2017 із змінами

I. Загальні положення

1. Ця Інструкція, розроблена з метою впорядкування доступу до публічної інформації в апараті Міністерства оборони України (далі - Міноборони), Генеральному штабі Збройних Сил України, інших органах військового управління, з'єднаннях, військових частинах, військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів, установах та організаціях (далі - органи військового управління), встановлює систему функціонування та ведення обліку публічної інформації, реєстрації запитів, їх опрацювання, систематизації, організації взаємодії, контролю за їх розглядом та підготовки звітів щодо їх опрацювання.

Дія цієї Інструкції не поширюється на відносини щодо отримання інформації суб'єктами владних повноважень під час здійснення ними своїх функцій, а також на відносини у сфері звернень громадян.

2. У цій Інструкції терміни вживаються в таких значеннях:

система обліку публічної інформації - електронна база даних, що містить інформацію про документи, які перебувають в розпорядженні Міноборони та органів військового управління згідно з примірними переліками публічної інформації;

систематизація - розподіл запитів на публічну інформацію (далі - запит) у визначеному порядку (за алфавітом, у хронологічному порядку, за напрямом діяльності розпорядника інформації тощо);

спеціальний структурний підрозділ - визначений структурний підрозділ Міноборони, який організовує та забезпечує доступ до публічної інформації;

уповноважений структурний підрозділ - структурний підрозділ апарату Міноборони, органу військового управління, до компетенції якого належить запитувана публічна інформація, що отримана, або створена в процесі виконання покладених на нього завдань та функцій, або стосується питань, віднесених до його компетенції, та який здійснює розгляд по суті й підготовку відповіді на запит.

Інші терміни вживаються у значеннях, визначених у Законі України "Про доступ до публічної інформації" (далі - Закон).

II. Забезпечення порядку доступу до публічної інформації

1. Доступ до публічної інформації у Міноборони, органах військового управління забезпечується шляхом:

1) систематичного та оперативного оприлюднення інформації:

у військових друкованих засобах масової інформації (газета "Народна армія", журнал "Військо України");

на офіційному веб-сайті Міноборони в мережі Інтернет;

на інформаційних стендах, розміщених у приміщеннях Міноборони та органів військового управління;

будь-яким іншим способом;

2) надання інформації за запитом.

Оприлюднення публічної інформації у військових засобах масової інформації забезпечується через структурний підрозділ апарату Міноборони, призначений для реалізації державної інформаційної політики в Міноборони та Збройних Силах України.

2. Доступ до публічної інформації, якою володіє Галузевий державний архів Міноборони та яка не міститься в архівних документах, здійснюється відповідно до Закону.

3. Безпосередня організація, забезпечення доступу до публічної інформації та функціонування спеціальних місць для роботи запитувачів з документами та копіями покладаються на спеціальний структурний підрозділ Міноборони, який забезпечує:

ведення обліку запитів, реєстрацію документів розпорядника інформації, розгляд запитів, їх опрацювання, систематизацію та аналіз;

координацію дій уповноважених структурних підрозділів з метою оперативної підготовки та надання відповідей на запити, що надходять до Міноборони, органів військового управління;

надання консультацій уповноваженим структурним підрозділам під час опрацювання запитів та їх оформлення;

здійснення контролю за своєчасним задоволенням запиту уповноваженими структурними підрозділами відповідно до вимог Закону та цієї Інструкції;

вжиття заходів в межах компетенції щодо недопущення розголошення публічної інформації з обмеженим доступом (конфіденційної, таємної, службової), розпорядником якої є Міноборони;

вжиття заходів щодо надання достовірної, точної та повної інформації, а також у разі потреби перевірки правильності та об'єктивності наданої інформації;

оприлюднення звітних інформаційно-аналітичних матеріалів за розглядом запитів на офіційному веб-сайті Міноборони в мережі Інтернет;

організацію підготовки та надання запитувачам інформації щодо розміру фактичних витрат на копіювання або друкування документів, що надаються за запитом на інформацію, розпорядником якої є Міноборони, дотримання порядку відшкодування цих витрат.

4. Організація і забезпечення додержання порядку надання публічної інформації, опрацювання, систематизації, аналізу та контролю за наданням відповідей на запити покладаються на керівників (начальників) уповноважених структурних підрозділів Міноборони, органів військового управління.

III. Порядок отримання, розгляду та реєстрації запитів

1. Запити на інформацію, розпорядниками якої є Міноборони, органи військового управління, приймаються в робочий час згідно з правилами внутрішнього розпорядку (у понеділок - четвер з 10:00 до 17:00, у п'ятницю - з 10:00 до 16:00).

Запити не приймаються під час обідньої перерви (з 13:00 до 13:45), а також у вихідні, святкові та неробочі дні.

2. Запити подаються до Міноборони, органів військового управління в усній, письмовій чи іншій формі (поштою, факсом, телефоном, електронною поштою) на вибір запитувача.

Запити подаються в довільній формі та мають містити:

ім'я (найменування) запитувача, поштову адресу або адресу електронної пошти, а також номер засобу зв'язку, якщо такий

є;

загальний опис інформації або вид, назву, реквізити чи зміст документа, щодо якого зроблено запит (якщо запитувачу це відомо);

підпис і дату (за умови подання письмового запиту).

З метою спрощення процедури оформлення письмового запиту, запитувач може використовувати для подання запиту форму запиту на публічну інформацію (додаток 1).

3. Запити на інформацію приймаються та реєструються працівниками спеціального структурного підрозділу в електронній реєстраційно-контрольній картці (додаток 2). На запиті проставляється відповідний штамп із зазначенням реєстраційного номера, дати отримання запиту. У реєстраційному номері після цифр проставляються літери "ЗП".

Після реєстрації запитів керівник спеціального структурного підрозділу або особа, яка виконує його обов'язки, визначають уповноважені структурні підрозділи Міноборони, відповідальні за підготовку відповіді на запит, до компетенції яких належить запитувана інформація.

4. Якщо запитувана інформація належить до сфери діяльності двох або більше структурних підрозділів Міноборони або органів військового управління, а також якщо за результатами попереднього розгляду керівник спеціального структурного підрозділу або особа, яка виконує його обов'язки, не можуть визначити уповноважений структурний підрозділ, рішення щодо визначення головного виконавця запиту чи уповноваженого структурного підрозділу приймає державний секретар Міноборони.

5. Після розгляду запиту керівником спеціального структурного підрозділу або особою, яка виконує його обов'язки, спеціальний структурний підрозділ Міноборони невідкладно направляє запит визначеному уповноваженому структурному підрозділу Міноборони, органу військового управління для опрацювання та підготовки відповіді запитувачу.

6. У разі якщо Міноборони не володіє запитуваною інформацією, але за статусом або характером діяльності йому відомо або має бути відомо, хто нею володіє, запит направляється належному розпоряднику з одночасним повідомленням про це запитувача.

7. Якщо запит за своїм змістом є зверненням громадян, спеціальний структурний підрозділ Міноборони реєструє його відповідно до Закону України "Про звернення громадян".

8. Якщо з поважних причин (інвалідність, обмежені фізичні можливості тощо) особа не може подати письмовий запит, його повинен оформити представник спеціального структурного підрозділу Міноборони, який обов'язково має зазначити в запиті свої посаду, прізвище, ім'я, по батькові, контактний телефон та надати копію запиту особі, від імені якої його подано.

IV. Опрацювання запитів та здійснення контролю щодо надання відповідей

1. Керівники уповноважених структурних підрозділів Міноборони, органів військового управління при отриманні запитів зобов'язані визначити осіб, відповідальних за надання публічної інформації, розпорядником якої вони є, та забезпечити контроль за їх опрацюванням.

2. Якщо запитувана інформація містить відомості, які можуть завдати шкоди діловій репутації Міноборони та Збройних Сил України, відповідь на такий запит підлягає обов'язковому погодженню зі структурним підрозділом апарату Міноборони, призначеним для реалізації державної інформаційної політики Міноборони та Збройних Сил України.

3. Відповідь на запит надається не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту розпорядником інформації.

У разі якщо запит стосується інформації, необхідної для захисту життя чи свободи особи, щодо стану довкілля, якості харчових продуктів і предметів побуту, аварій, катастроф, небезпечних природних явищ та інших надзвичайних подій, що сталися або можуть статись і загрожують безпеці громадян, відповідь має бути надана не пізніше 48 годин з дня отримання запиту.

Якщо запит стосується надання великого обсягу інформації або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, уповноважений структурний підрозділ Міноборони невідкладно повідомляє в письмовій формі запитувача про необхідність продовження строку розгляду запиту до 20 робочих днів з обґрунтуванням такого продовження та надсилає копію проміжного листа до спеціального структурного підрозділу.

4. Відстрочка у задоволенні запиту допускається у випадку, коли запитувана інформація не може бути надана для ознайомлення в передбачені Законом строки через настання обставин непереборної сили. Рішення про відстрочку уповноважений структурний підрозділ Міноборони, орган військового управління доводять до відома запитувача у письмовій формі з роз'ясненням порядку його оскарження та зазначенням строку, у який буде задоволено запит.

5. Відповідь на запит уповноважений структурний підрозділ Міноборони, орган військового управління надсилають запитувачам поштою або на їх вимогу електронною поштою, копію відповіді - спеціальному структурному підрозділу Міноборони для обліку запитів.

V. Відмова у задоволенні запиту

1. Міноборони, органи військового управління мають право відмовити в задоволенні запиту на інформацію у випадках, передбачених статтею 22 Закону.

2. Повідомлення про відмову у задоволенні запиту, у якому мають зазначитися мотивована підстава відмови та порядок оскарження відмови, уповноважений структурний підрозділ Міноборони, орган військового управління надсилають запитувачам поштою або на їх вимогу електронною поштою, копію повідомлення - спеціальному структурному підрозділу Міноборони для обліку запитів.

VI. Порядок відшкодування фактичних витрат на копіювання або друк документів, що надаються за запитами

1. Відповіді на запити надаються безкоштовно.

2. Відшкодування запитувачами інформації фактичних витрат на копіювання або друк документів здійснюється у разі потреби виготовлення більше 10 сторінок запитуваних документів. Розмір відшкодування витрат на копіювання або друк запитуваних документів визначається відповідно до розрахунку.

Оплата здійснюється, починаючи з одинадцятої сторінки, за перші 10 сторінок плата не справляється.

3. При наданні особі інформації про неї чи інформації, що становить суспільний інтерес, плата за копіювання та друк не справляється.

4. Розмір фактичних витрат на копіювання або друк документів підлягає періодичному оновленню відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 року № 740 "Про затвердження граничних норм витрат на копіювання або друк документів, що надаються за запитом на інформацію". Інформація про оновлення в установленому порядку розміщується на веб-сайті Міноборони.

5. Граничні норми витрат на копіювання або друк документів, що надаються за запитом, уточнюються Центром забезпечення службової діяльності Міноборони та Генерального штабу Збройних Сил України (далі - Центр) після набрання чинності Законом України про Державний бюджет України на відповідний бюджетний рік та надсилаються до спеціального структурного підрозділу.

6. Оплата рахунка на відшкодування фактичних витрат на копіювання або друк документів, що надаються за запитами, здійснюється в будь-якій фінансовій установі. Зразок рахунка на відшкодування фактичних витрат на копіювання або друк

документів (додаток 3) та розмір фактичних витрат на копіювання або друк документів, що надаються за запитами на публічну інформацію, які надходять до Міноборони, інших органів військового управління, військових частин (додаток 4), розміщуються на офіційному веб-сайті Міноборони.

7. Уповноважений структурний підрозділ, який є розпорядником публічної інформації, за кожним конкретним запитом у разі потреби виготовлення більше 10 сторінок запитуваних документів невідкладно подає заявку до Центру про надання рахунку, у якій повідомляє про обсяг інформації та формат аркушів.

8. Центр у день отримання заявки надає до уповноваженого структурного підрозділу рахунок з необхідними банківськими реквізитами та визначеною сумою відшкодування фактичних витрат.

9. Уповноважений структурний підрозділ у п'ятиденний строк з дати реєстрації запиту у спеціальному підрозділі надсилає запитувачу будь-яким способом (поштою, факсом, телефоном, електронною поштою) рахунок з визначеним розміром фактичних витрат та інформацію про адресу (електронну або поштову), на яку має бути надіслана квитанція про оплату.

10. Після надходження квитанції про оплату послуг необхідна інформація надсилається запитувачу протягом трьох робочих днів.

11. У разі несплати фактичних витрат на копіювання та друк у зазначений строк запитувачу надсилається інформація про відмову в задоволенні запиту на підставі частини третьої статті 22 Закону. В електронній базі реєстрації запитів на публічну інформацію про це робиться відповідна позначка.

VII. Систематизація, звітність та перевірка структурних підрозділів Міноборони та органів військового управління

1. Усі запити, які надходять до Міноборони, разом із копіями відповідей запитувачам, підтвердженнями про оплату послуг за копіювання або друк документів обсягом більше 10 сторінок знаходяться у спеціальному структурному підрозділі Міноборони у відповідних справах у хронологічному порядку.

Кожен запит з усіма документами щодо його розгляду становить у справі самостійну групу.

Строк зберігання запиту та документів до нього - п'ять років.

Після закінчення встановленого строку запити та документи до них підлягають знищенню.

2. Щокварталу в установленому порядку спеціальний структурний підрозділ Міноборони подає до структурного підрозділу апарату Міноборони, призначеного для реалізації державної інформаційної політики в Міноборони та Збройних Силах України, звіт щодо розгляду запитів на публічну інформацію (додаток 5) для оприлюднення на офіційному веб-сайті Міноборони в мережі Інтернет.

3. Спеціальний структурний підрозділ згідно з графіком, затвердженим державним секретарем Міноборони, здійснює перевірку уповноважених структурних підрозділів, органів військового управління щодо своєчасного опрацювання запитів.

4. Уповноважені структурні підрозділи до 03 числа місяця, наступного за звітним, у визначеному порядку подають до спеціального структурного підрозділу інформаційно-аналітичні довідки про стан роботи за запитами за квартал, півроку, рік.

**Директор Департаменту
інформаційно-організаційної
роботи та контролю
Міністерства оборони України**

В.О. Говор

Дивись додатки

КОНЦЕПЦІЯ
стратегічних комунікацій Міністерства оборони України
та Збройних Сил України,
 затверджено наказом Міністра оборони України № 612 від 22.11.2017 із змінами

Проблема, яка потребує розв'язання

Сьогодні Україна, як і весь цивілізований світ, стоїть перед викликами деконструкції світового порядку. Російська Федерація розпочала масштабну агресію не лише проти України, але й проти інших демократичних держав світу.

Анексія Криму, агресія Російської Федерації на Сході, ведення проти України гібридної війни формують довгострокові виклики для Української держави. З розвитком сучасних інформаційних технологій, зростанням ролі інтернет-видань та соціальних мереж, інформаційна складова стає повноцінною зброєю. Ведення ворогом пропаганди та поширення неправдивої інформації через засоби масової інформації та соціальні мережі набувають все більшого впливу на думку громадськості, противник все частіше робить ставку саме на порушення комунікації як внутрішньої, так і зовнішньої, що може мати не менш руйнівні наслідки, ніж військова агресія. Моніторинг та аналіз інформаційного простору допомагають своєчасно виявити, розпізнати, охарактеризувати, класифікувати виникаючі загрози та попередити їх негативний вплив. Узгоджене та своєчасне застосування стратегічних комунікацій має вирішальне значення у протистоянні загрозам в інформаційному просторі, стає джерелом активного розповсюдження інформації у засобах масової інформації та реагування на поширення неправдивої інформації.

Нові виклики національній безпеці обумовлюють нагальну необхідність пошуку інструментарію, за допомогою якого стане можливою організація узгодженої взаємодії Міністерства оборони України (далі - Міністерство оборони) з іншими військовими формуваннями та державними структурами.

Дієвим, адекватним та комплексним інструментарієм такої взаємодії виступає система стратегічних комунікацій, яка дає можливість, залишаючись у межах демократичних практик і принципів, організувати ефективну відсіч деструктивним інформаційним кампаніям, які веде агресор.

На необхідності запровадження технологій стратегічних комунікацій, як дієвого інструменту вдосконалення системи державного управління відповідно до суттєвих трансформацій в інформаційно-комунікаційному середовищі та реалізації реформи комунікативної діяльності держави, наголошено у ряді стратегічних державних документів. Це Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020", схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5, Стратегія реформування державного управління України

на 2016 - 2020 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 року № 474-р. Одним із пріоритетних завдань реформованої системи має стати набуття спроможностей, виявлення та реагування на загрози в інформаційній сфері, здійснення інформаційних заходів в інтересах Міністерства оборони та Збройних Сил України (далі - Збройні Сили).

Згідно з вимогами НАТО до розвитку комунікаційної сфери, всі процеси мають стати більш спрощеними та швидкими, що є необхідною умовою, щоб інформаційні та комунікаційні аспекти стали основою всіх рівнів формування політики, планування та реалізації стратегічних комунікацій у Міністерстві оборони та Збройних Силах.

Найбільшого значення стратегічні комунікації набувають саме у контексті забезпечення національної безпеки, формування національної ідеї та об'єднання навколо неї громадян України, а також вироблення єдиного підходу до формування національних інтересів, які водночас необхідно розглядати як найбільш сучасну та перспективну форму дій в інформаційному просторі.

Разом з тим проведений у 2016 році Національним інститутом стратегічних досліджень функціональний аналіз сфери стратегічних комунікацій виявив низку слабких сторін урядових комунікацій, зокрема:

- відсутність якісного аналізу інформаційного простору та оцінки впливів;
- нерозуміння представниками державних органів основних понять та принципів стратегічних комунікацій;
- відсутність системності у сфері міжвідомчої взаємодії та її залежність від міжособистісних контактів;
- недостатній рівень розвитку міжнародної взаємодії у сфері стратегічних комунікацій;
- принципова відсутність документів, що регламентують комунікативну діяльність;
- нерозуміння учасниками процесу комунікації принципів формування комунікативних планів;
- відсутність якісної роботи зі спікерами щодо змісту повідомлень, подачі інформації;
- складність у розумінні поняття "цільові аудиторії" та особливості формування наративів для цих аудиторій;
- потреба у навчанні співробітників у сфері кризових і стратегічних комунікацій та стратегічного планування.

У результаті досліджень був зроблений висновок, що державні органи, відповідальні за реалізацію стратегічних комунікацій, не функціонували як єдина система стратегічних комунікацій держави.

У зв'язку з вищезазначеним, метою реалізації стратегічних комунікацій у воєнній сфері, як складової національної системи стратегічних комунікацій, є просування загальнодержавного наративу та формулювання й впровадження ключових повідомлень задля підвищення розуміння політики Міністерства оборони суспільством, ефективна протидія інформаційним викликам та загрозам у воєнній сфері.

Загальні положення

Концепція стратегічних комунікацій Міністерства оборони та Збройних Сил України (далі - Концепція) є сукупністю сучасних поглядів, цільових установок, принципів та напрямів у діяльності Міністерства оборони щодо створення та впровадження системи стратегічних комунікацій у Збройних Силах.

Правову основу Концепції складають Конституція України та закони України, Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287, Воєнна доктрина України, затверджена Указом Президента України від 24 вересня 2015 року № 555, Дорожня карта Партнерства у сфері стратегічних комунікацій між Радою національної безпеки і оборони України та Міжнародним секретаріатом НАТО, підписана 22 вересня 2015 року, Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України, затверджена Указом Президента України від 14 березня 2016 року № 92, Стратегічний оборонний бюлетень України, уведений в дію Указом Президента України від 06 червня 2016 року № 240, Державна програма розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року, уведена в дію Указом Президента України від 22 березня 2017 року № 73, Доктрина інформаційної безпеки, затверджена Указом Президента України від 25 лютого 2017 року № 47, Річна національна програма під егідою Комісії Україна - НАТО на 2017 рік, затверджена Указом Президента України від 08 квітня 2017 року № 103, а також інших нормативно-правових актів, що регламентують функціонування і розвиток Міністерства оборони та Збройних Сил в сучасних умовах.

Концепцією визначаються основна мета, принципи та шляхи реалізації, очікувані результати впровадження системи стратегічних комунікацій у Міністерстві оборони та Збройних Силах.

Основні терміни та поняття, що вживаються в Концепції:

державна інформаційна політика - сукупність основних напрямів і способів діяльності держави по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації;

зв'язки з громадськістю - складова стратегічних комунікацій, сутність якої полягає у становленні взаємовигідних гармонійних відносин між організацією (державою, військовим формуванням тощо) і громадськістю, від якої залежить успіх функціонування цієї організації;

інформаційні операції - узгоджені за метою, завданнями, місцем і часом з іншими діями військ (сил) інтегроване використання можливостей з інформаційного впливу для порушення, зриву, перехоплення або іншого деструктивного впливу на процеси прийняття рішень противником при одночасному захисті власного інформаційного простору;

інформаційна політика Міністерства оборони України - складова державної інформаційної політики, спрямована на вирішення комплексу питань, які стосуються: формування інформаційної політики відповідно до функцій і завдань Міністерства оборони та Збройних Сил; взаємодії із засобами масової інформації; висвітлення діяльності Міністерства оборони; забезпечення інформаційної безпеки та інформаційного забезпечення в Міністерстві оборони та Збройних Силах; впровадження нових інформаційних технологій у діяльність Міністерства оборони;

інформаційний простір - інформаційне середовище, в якому відбуваються інформаційні процеси та інформаційні відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони та захисту інформації, інформаційних продуктів та інформаційних ресурсів;

кризові комунікації - комплекс заходів, що реалізуються державними органами України у кризовій ситуації і передбачає їх діалог із цільовою аудиторією з питань, що стосуються кризової ситуації;

психологічні операції - сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем і часом психологічних акцій (дій) та інших дій суб'єктів психологічних операцій, які проводяться за єдиним замислом і планом для здійснення впливу на емоційний стан, мотивацію, раціональне мислення визначених цільових аудиторій та зміни моделей їх поведінки у спосіб, що сприятиме досягненню політичних і військових цілей України;

публічна дипломатія - це комунікація уряду країни з іноземною аудиторією, що має на меті донесення ідей та ідеалів, особливостей інституцій та культури, а також національних цілей та поточної політики країни, яка здійснює публічну дипломатію;

стратегічні комунікації - скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави: публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави;

стратегічний наратив - основоположна ідея, що відображає та визначає базові принципи існування та розвитку держави (її інституцій), характер і спрямованість внутрішніх і зовнішніх взаємовідносин, на основі якої формуються напрямки реалізації державної (відомчої) політики;

суб'єкти стратегічних комунікацій - структурні підрозділи апарату Міністерства оборони, Генерального штабу Збройних Сил України (далі - Генеральний штаб) та Збройні Сили, які входять до системи стратегічних комунікацій.

Метою реалізації Концепції є визначення шляхів становлення та розбудови у Міністерстві оборони та Збройних Силах системи комплексних, послідовних та скоординованих дій у сфері стратегічних комунікацій, спрямованих на підтримку, формування та реалізацію політики у сфері безпеки і оборони України, а також досягнення цілей оборони держави, підготовки і застосування військ, як частини загальнодержавної системи стратегічних комунікацій.

Основні принципи діяльності Міністерства оборони та Збройних Сил у сфері стратегічних комунікацій:

законність, демократичність, відкритість, прозорість, цілісність, добросовісність, підзвітність і відповідальність;

оптимальне поєднання та збалансованість інтересів Збройних Сил та суспільства;

єдність підходів у формуванні та реалізації заходів з реалізації стратегічних комунікацій;

науковість, системний підхід до формування і розвитку стратегічних комунікацій у Міністерстві оборони та Збройних Силах.

У ході реалізації стратегічних комунікацій відповідно до компетенції Міністерства оборони та Збройних Сил встановлюються такі обмеження:

всі заходи у сфері стратегічних комунікацій Міністерства оборони та Збройних Сил проводяться без порушення законних прав та свобод людини та громадянина, крім випадків обмежень, передбачених чинними нормативно - правовими актами;

інформаційні та психологічні операції як складові стратегічних комунікацій не проводяться стосовно громадян України (крім тих, які є членами терористичних угруповань та незаконних збройних формувань). Також вони не проводяться на території України поза межами території, на якій введено правовий режим воєнного стану, поза межами району проведення антитерористичної операції або інших місць (районів) підготовки та застосування Збройних Сил.

Основними цілями розвитку стратегічних комунікацій Міністерства оборони та Збройних Сил є: формування довіри українського суспільства до воєнної політики держави, підтримка ним реформ у воєнній сфері та курсу з набуття Україною членства в НАТО; скоординованість дій державних органів та інших учасників стратегічних комунікацій під час об'єктивного інформування суспільства з питань, що стосуються оборони держави, підготовки і застосування Збройних Сил.

Основними складовими стратегічних комунікацій Міністерства оборони та Збройних Сил є: зв'язки з громадськістю, зв'язки з громадськістю у воєнній сфері, публічна дипломатія, інформаційні та психологічні операції.

Система стратегічних комунікацій у Міністерстві оборони та Збройних Силах

Система стратегічних комунікацій у Міністерстві оборони та Збройних Силах включає сукупність посадових осіб та підрозділів органів військового управління, постійно діючих та тимчасових робочих органів (груп), які виконують визначені функції та завдання в пунктах постійної дислокації та/або у складі пунктів управління Міністерства оборони та Збройних Сил.

Основними суб'єктами системи стратегічних комунікацій

Міністерства оборони та Збройних Сил є:

керівний склад Міністерства оборони та Генерального штабу;

помічник Міністра оборони України (прес-секретар);

помічник начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України зі стратегічних комунікацій;

Головне управління розвідки Міністерства оборони України;

Департамент воєнної політики, стратегічного планування та

міжнародного співробітництва Міністерства оборони України;

Управління комунікацій та преси Міністерства оборони України;

Управління інформаційних технологій;

Відділ координації стратегічних комунікацій та моніторингу;

Головне оперативне управління Генерального штабу Збройних Сил України;

Головне управління військового співробітництва та миротворчих операцій Генерального штабу Збройних Сил України;

Головне управління морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України;

Управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України;

Управління цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України;
Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України;
Командування Сил спеціальних операцій Збройних Сил України.

До участі в реалізації стратегічних комунікацій за потреби можуть залучатися інші структурні підрозділи Міністерства оборони, Генерального штабу та інші органи військового управління.

Діяльність щодо підготовки та здійснення стратегічних комунікацій, проведення інших інформаційних заходів є складовою діяльністю командувачів (командирів), керівників органів військового управління всіх рівнів.

В організації дій в інформаційному просторі в мирний час та в особливий період, під час підготовки та проведення операцій (бойових дій) беруть безпосередню участь командувачі (командири) та штаби всіх рівнів. Кожен з органів військового управління в залежності від своїх повноважень розробляє та планує заходи і дії підпорядкованих військ (сил), які об'єднані єдиним замислом дій в інформаційному просторі.

Розподіл функцій у сфері реалізації стратегічних комунікацій у Міністерстві оборони та Збройних Силах

Міністр оборони України надає конкретні прямі вказівки для всіх суб'єктів системи стратегічних комунікацій через помічника Міністра оборони України (прес-секретаря).

Загальну координацію стратегічних комунікацій у Міністерстві оборони здійснює помічник Міністра оборони України (прес-секретар) через Відділ координації стратегічних комунікацій та моніторингу.

Відділ стратегічних комунікацій спрямовує, координує та синхронізує загальні зусилля з комунікації та забезпечує узгодженість комунікаційних можливостей та інформаційної роботи всіх суб'єктів системи стратегічних комунікацій, які підтримують свої функціональні обов'язки.

Розвідувальне забезпечення проведення інформаційних заходів здійснюється Головним управлінням розвідки Міністерства оборони України.

Зв'язки з громадськістю реалізують Управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України, Департамент військової освіти та науки, соціальної та гуманітарної політики Міністерства оборони України, а також Головне управління морально-психологічного забезпечення Генерального штабу Збройних Сил України. Головною функцією військових зв'язків з громадськістю залишатиметься зовнішня комунікація, яка спрямовує, координує та синхронізує загальні зусилля з комунікації та забезпечує їх узгодженість між функціями комунікації та інформування. Військові зв'язки з громадськістю не мають ніякої ролі у плануванні та виконанні психологічних та інформаційних операцій.

Зв'язки із засобами масової інформації здійснює Управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України та Управління комунікацій і преси Міністерства оборони України, яке забезпечує повсякденне керівництво всіма засобами масової інформації Міністерства оборони, включаючи поширення повідомлень, що мають відповідати інформаційній політиці держави.

Залучення ключових лідерів до проведення інформаційних заходів здійснюється різними структурними підрозділами Міністерства оборони та Генерального штабу (у районах виконання бойових завдань дана функція покладена на органи управління стратегічних комунікацій та підрозділи цивільно-військового співробітництва).

Інформаційні заходи міжнародного співробітництва проводяться Департаментом воєнної політики, стратегічного планування та міжнародного співробітництва Міністерства оборони України. Головним управлінням військового співробітництва та миротворчих операцій Генерального штабу Збройних Сил України здійснюються заходи в частині міжнародного військового співробітництва.

Демонстрація дій військ здійснюється командуваннями видів та окремих родів військ (сил) Збройних Сил України під керівництвом Генерального штабу.

Внутрішня комунікація реалізується Головним управлінням морально-психологічного забезпечення Генерального штабу Збройних Сил України.

Оперативне планування та управління веденням інформаційних операцій здійснюють Головне оперативне управління Генерального штабу Збройних Сил України та Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України.

Психологічні операції відносяться до компетенції Командування Сил спеціальних операцій Збройних Сил України.

Проведення операцій (дій) в кіберпросторі сьогодні відноситься до функцій військ зв'язку Збройних Сил України.

Заходи цивільно-військового співробітництва проводяться під керівництвом Управління цивільно-військового співробітництва Генерального штабу Збройних Сил України та є важливим елементом розвитку комунікацій.

Для реалізації та розвитку сфери стратегічних комунікацій Міністерства оборони та Збройних Сил створюється Координаційна група зі стратегічних комунікацій (далі - Координаційна група), склад якої затверджує Міністр оборони України.

Контроль за діяльністю Координаційної групи здійснює Міністр оборони України.

Основним завданням діяльності Координаційної групи є реалізація цілей Концепції та стратегічних документів, що направлені на розвиток стратегічних комунікацій.

Відповідно до покладених завдань Координаційна група:

аналізує стан справ та причини виникнення проблем, пов'язаних із комунікацією в Міністерстві оборони та Збройних Силах;

надає пропозиції до створення річного Плану комунікацій;

здійснює контроль за виконанням Плану комунікацій, вносить в нього зміни та розробляє відповідні рекомендації;

аналізує результати виконання річного Плану комунікацій;

оперативно вирішує позапланові питання, пов'язані з комунікацією в Міністерстві оборони та Збройних Силах.

Формою роботи Координаційної групи є засідання (наради), що проводяться в робочому порядку, але не рідше одного разу на місяць.

У невідкладних випадках можуть проводитися позачергові засідання (наради), які скликаються за ініціативою голови Координаційної групи або одного з її членів через Відділ координації стратегічних комунікацій та моніторингу.

Засідання Координаційної групи веде її Голова, а у разі його відсутності - секретар Координаційної групи. Питання, що розглядаються на засіданнях Координаційної групи, вносяться головою Координаційної групи та її членами. Підготовку матеріалів для розгляду на засіданнях Координаційної групи забезпечує її секретар. Під час засідань Координаційна група розробляє пропозиції та рекомендації з питань, що належать до її компетенції.

Пропозиції та рекомендації вважаються схваленими, якщо за них проголосувало більше як половина присутніх на засіданні членів Координаційної групи.

У разі рівного розподілу голосів вирішальним є голос головуючого на засіданні. Пропозиції та рекомендації фіксуються у протоколі засідання, який підписується головуючим та секретарем і надсилається членам Координаційної групи.

Член Координаційної групи, який не підтримує пропозиції (рекомендації), може викласти у письмовій формі свою окрему думку, що додається до протоколу засідання.

Шляхи реалізації системи стратегічних комунікацій у Міністерстві оборони та Збройних Силах

У Міністерстві оборони та Збройних Силах визначено такі шляхи реалізації системи стратегічних комунікацій:

сприяння та підтримки процесу розвитку та налагодження зв'язків з громадськістю та зв'язків з громадськістю у воєнній сфері, шляхом проведення інформаційних заходів цивільно-військового співробітництва, ведення проактивної комунікації із залученням ключових лідерів, проведенням публічних заходів для підвищення розуміння політики Міністерства оборони та Збройних Сил українським суспільством;

проведення роботи з підвищення рівня розуміння стратегічних комунікацій керівництвом Міністерства оборони та Збройних Сил, розуміння важливості кожного військовослужбовця та працівника Збройних Сил у системі стратегічних комунікацій;

налагодження взаємодії між структурними підрозділами апарату Міністерства оборони, Генерального штабу, органами військового управління, установами та організаціями Міністерства оборони та Збройних Сил, а також іншими відомствами, задіяними в процесі комунікації, що підвищить ефективність внутрішньої комунікації та можливість протидії негативному інформаційному впливу на особовий склад;

систематизації процесу виявлення та реагування на виклики та загрози в інформаційному просторі, що передбачає залучення підрозділів, на які покладені функції проведення інформаційних, психологічних операцій та дій в кіберпросторі;

протидії інформаційним операціям проти України, маніпуляціям суспільною свідомістю і поширенню спотвореної інформації, захист національних цінностей та зміцнення єдності українського суспільства;

удосконалення системи кризового планування та управління у сфері оборони шляхом розробки документів та планів, що регламентують алгоритм дій під час кризових ситуацій;

розвитку публічної дипломатії та військова підтримка публічної дипломатії, проведення інформаційних заходів у рамках міжнародного військового співробітництва;

розбудови системи розповсюдження ключових повідомлень відповідно до існуючого нарративу, через канали комунікацій Міністерства оборони та Збройних Сил, для створення єдиної лінії подачі інформації;

посилення розвідувальної діяльності, що забезпечуватиме більш глибоке та повне розуміння можливостей, взаємодії та впливів всіх ключових суб'єктів в операційному середовищі, забезпечення командира необхідною інформацією в плані стратегічних комунікацій, а також дозволить командирів зрозуміти дану інформацію на належному рівні, також в інтересах підготовки та проведення Міністерством оборони та Збройними Силами контрпропагандистських заходів та інформаційно-психологічних операцій у рамках стратегічних комунікацій;

використання всіх джерел інформації, для подальшого об'єднання, аналізу для своєчасного та належного використання для комунікаційних та інформаційних заходів;

розвитку двосторонніх відносин України з державами - членами НАТО, впровадження принципів Альянсу в усіх сферах військової діяльності для досягнення критеріїв, необхідних для набуття членства в Організації Північноатлантичного договору, в тому числі шляхом отримання безпосередньої допомоги від іноземних експертів (радників) з питань оборони;

ефективного використання двостороннього та багатостороннього співробітництва з партнерами та союзниками у військовій сфері;

постійне підвищення кваліфікації представників суб'єктів стратегічних комунікацій шляхом навчання із залученням фахівців та на базі держав - членів НАТО.

узагальнення та впровадження практик на основі набутого досвіду.

Очікувані результати

Очікуваними результатами впровадження системи стратегічних комунікацій стане:

створення комунікаційних спроможностей на стратегічному, оперативному та тактичному рівнях, що забезпечить інтеграцію та підтримку стратегічних комунікацій на всіх рівнях планування та впровадження політики стратегічних комунікацій у сфері безпеки і оборони; створена Координаційна група зі стратегічних комунікацій, проводяться щомісячні засідання групи; імплементована організаційна структура стратегічних комунікацій для координації комунікаційної активності на стратегічному рівні відповідно до принципів НАТО для підтримки політики стратегічних комунікацій та координації комунікаційної діяльності; імплементована організаційна структура стратегічних комунікацій для координації комунікаційної активності на операційному та тактичному рівнях відповідно до принципів НАТО для підтримки політики стратегічних комунікацій та координації комунікаційної діяльності; технічне оснащення відповідних підрозділів для ефективної реалізації функцій стратегічних комунікацій у Міністерстві оборони та Збройних Силах забезпечено та інтегровано з іншими комунікаційними системами; моніторинг інформаційного простору (включаючи медіа-моніторинг і вивчення громадської думки) та обмін аналітичними даними функціонують і включені до загальнодержавної системи моніторингу та оцінки інформаційного простору і прогнозування; затверджено нормативні документи для забезпечення втілення та інтеграції стратегічних комунікацій на всіх рівнях планування і впровадження політики у сфері безпеки і оборони; згідно із принципами НАТО для особового складу організовано курси у комунікаційній та інформаційній сфері підвищення кваліфікації у сфері стратегічних комунікацій; сформовано позитивний імідж України, Збройних Сил, які успішно протистоять зовнішній агресії та спроможні захистити суверенітет та територіальну цілісність держави; на всіх рівнях планування забезпечена узгоджена діяльність та інтегрований обмін повідомленнями між усіма суб'єктами системи стратегічних комунікацій Міністерства оборони та Збройних Сил; запроваджена регулярна та системна міжнародна комунікація щодо протидії загрозам в інформаційній сфері; побудована система дій під час кризових комунікацій на основі досвіду країн-членів НАТО.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів

Заходи реалізації стратегічних цілей Концепції здійснюються в межах фінансування державних програм реформування та розвитку Збройних Сил та інших дозволених законодавством надходжень.

Обсяг фінансових заходів та обсяг матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для реалізації цілей Концепції, уточнюються щороку.

Прикінцеві положення

Концепція є основою для розробки нормативних актів з питань управління, організації, забезпечення і проведення заходів у сфері стратегічних комунікацій у Міністерстві оборони та Збройних Силах.

Напрямами та шляхами реалізації стратегічних комунікацій у Міністерстві оборони та Збройних Силах можуть уточнюватися з урахуванням змін щодо засад політики держави в сфері національної безпеки, державної інформаційної політики, стратегічних комунікацій сектору безпеки та оборони держави, пріоритетів та планів діяльності Міністерства оборони, планів реформування, розвитку та застосування Збройних Сил.

Стратегія комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України, затверджена Міністром оборони України 18 жовтня 2016 року № 149/з/1, не застосовується.

ПОРЯДОК**організації та здійснення міжнародного співробітництва Міністерством оборони України та Збройними Силами України,**

затверджено наказом Міністра оборони України №665 від 19.12.2017 із змінами

I. Загальні положення

1. Цей Порядок визначає механізм організації та здійснення міжнародного співробітництва Міністерством оборони України (далі - Міноборони) та Збройними Силами України (далі - Збройні Сили) з відповідними органами іноземних держав і міжнародними організаціями за воєнно-політичним, військово-технічним, військовим та іншими напрямками.

2. У цьому Порядку терміни використовуються в такому значенні:

захід міжнародного співробітництва - узгоджена за конкретними метою, місцем, часом і завданнями спільна діяльність структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу Збройних Сил України (далі - Генеральний штаб), інших органів військового управління та іноземних партнерів, спрямована на досягнення визначених цілей за напрямками міжнародного співробітництва;

звіт про проведений захід міжнародного співробітництва - інформаційно-аналітичний документ, який відображає перебіг заходу, позиції його учасників, оцінку результатів проведення, висновки щодо досягнення мети, визначеної у розпорядчих документах, пропозиції щодо використання отриманої інформації та реалізації досягнутих домовленостей, а також рекомендації щодо подальших дій;

здійснення міжнародного співробітництва - діяльність структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу, інших органів військового управління щодо інформаційних, правових, фінансових, матеріальних та інших заходів міжнародного співробітництва;

міжнародне співробітництво - складова зовнішніх відносин України, які здійснюються в рамках реалізації державної політики для забезпечення національних інтересів у зовнішньополітичній та воєнній сферах згідно із законодавством України, нормами міжнародного права;

представницькі витрати - витрати, які здійснюються в межах затвердженого кошторису Міноборони на відповідний рік для забезпечення підготовки та проведення заходів міжнародного співробітництва в Україні;

розпорядчі документи міжнародного співробітництва - директиви, вказівки, технічні завдання, обов'язкові для виконання під час організації, проведення, участі та забезпечення міжнародних заходів.

Інші поняття вживаються у значеннях, наведених у законодавчих та інших нормативно-правових актах.

3. Міжнародне співробітництво реалізується для забезпечення національних інтересів у зовнішньополітичній та воєнній сферах з метою встановлення, підтримання і розвитку зв'язків з відповідними структурами іноземних держав, міжнародними організаціями та іншими іноземними партнерами, а також ефективного використання потенціалу зовнішніх відносин Міноборони та Збройних Сил.

4. Міжнародне співробітництво ґрунтується на таких засадах зовнішньої політики держави:

забезпечення національних інтересів і безпеки України шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визначеними принципами і нормами міжнародного права;

забезпечення дипломатичними та іншими засобами і методами, передбаченими міжнародним правом, захисту суверенітету, територіальної цілісності та непорушності державних кордонів України, її інтересів у сфері воєнної безпеки; сприяння міжнародному миру і безпеці у світі, участь у всеосяжному політичному діалозі для підвищення взаємної довіри держав, подолання традиційних і нових загроз безпеці;

поглиблення співпраці з НАТО з метою набуття членства у цій організації;

підтримка зміцнення ролі міжнародного права у міжнародних відносинах, забезпечення дотримання та виконання, вироблення нових принципів і норм міжнародного права;

запобігання та врегулювання міжнародних конфліктів;

забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі.

5. Забезпечення режиму секретності під час проведення заходів міжнародного співробітництва в Україні та виїздів за кордон представників Міноборони і Збройних Сил, яким надано допуск до державної таємниці, перепускний режим іноземців на об'єкти Міноборони, внутрішньодержавні процедури узгодження питань проведення заходів міжнародного співробітництва здійснюються з дотриманням вимог законодавства України про державну таємницю.

Організація зустрічей вищого керівного складу Міноборони та Генерального штабу з дипломатичними представниками посольств, у тому числі апаратів військових аташе при посольствах іноземних держав, іноземними радниками при Міноборони та Генеральному штабі, акредитованими в Україні (за сумісництвом в Україні) на території об'єктів військових містечок, у яких розташовані зазначені органи військового управління, здійснюється в порядку, встановленому Міноборони.

6. Дія цього Порядку не поширюється на:

підготовку та участь Збройних Сил в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки під егідою ООН, ОБСЄ та інших міжнародних організацій;

допуск та умови перебування підрозділів збройних сил інших держав на території України і направлення підрозділів Збройних Сил до інших держав;

використання міжнародної технічної допомоги;

співпрацю розвідувального органу Міноборони зі спеціальними службами іноземних держав.

II. Організація міжнародного співробітництва Міністерства оборони України та Збройних Сил України

1. Міжнародне співробітництво Міноборони та Збройних Сил здійснюється через органи міжнародного співробітництва, до яких належать структурні підрозділи апарату Міноборони, Генерального штабу, інших органів військового управління, військових навчальних закладів, організацій та установ Збройних Сил, до завдань та функцій яких віднесена організація, координація та (або) здійснення міжнародного співробітництва за визначеними напрямками.

2. До органів міжнародного співробітництва Міноборони та Збройних Сил належать:

структурний підрозділ апарату Міноборони, який здійснює функції формування та реалізації державної політики за воєнно-політичним напрямом та є відповідальним за організацію та координацію воєнно-політичного співробітництва Міноборони та Збройних Сил (далі - орган воєнно-політичного співробітництва);

структурний підрозділ апарату Міноборони, який здійснює функції формування та реалізації державної політики за військово-технічним напрямом з іноземними державами, міжнародними організаціями та іншими іноземними партнерами, та є відповідальним за організацію та координацію військово-технічного співробітництва (далі - орган військово-технічного співробітництва);

структурний підрозділ Генерального штабу, який здійснює функції забезпечення виконання завдань військового співробітництва Збройних Сил, а також з підтримання міжнародного миру і безпеки та є відповідальним за організацію та координацію військового співробітництва (далі - орган військового співробітництва);

структурний підрозділ Генерального штабу, який здійснює функції реалізації специфічних воєнно-політичних аспектів державної політики у галузі контролю над озброєнням та виконанням відповідних міжнародних зобов'язань та є відповідальним за організацію та здійснення верифікаційної діяльності (далі - орган контролю над озброєнням);

розвідувальний орган Міноборони;

структурні підрозділи інших органів військового управління, військових навчальних закладів, організацій та установ Збройних Сил, до завдань та функцій яких віднесена організація, координація та (або) здійснення міжнародного співробітництва за визначеними напрямками.

3. Міжнародне співробітництво здійснюється за такими видами:

двостороннє;

багатостороннє;

з міжнародними організаціями.

4. Основні напрями міжнародного співробітництва:

воєнно-політичний;

військово-технічний;

військовий.

Міжнародне співробітництво також може здійснюватися за іншими напрямками відповідно до законодавства України.

5. Воєнно-політичне співробітництво належить до сфери зовнішньополітичної діяльності держави та спрямоване на реалізацію активної міжнародної політики України шляхом встановлення стратегічних комунікацій з державами-партнерами в питаннях інтеграції України в євроатлантичний безпековий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі та НАТО, розвитку рівноправних взаємовигідних воєнно-політичних відносин з іншими державами світу в інтересах зміцнення обороноздатності України та захисту національних інтересів.

Специфічним видом воєнно-політичного співробітництва є верифікаційна діяльність, яка спрямована на використання в інтересах України міждержавних систем і механізмів міжнародної безпеки шляхом моніторингу виконання договірних зобов'язань у галузі роззброєння та контролю над озброєнням державами - учасниками міжнародних договорів.

6. Орган воєнно-політичного співробітництва є головним органом з питань міжнародного співробітництва Міноборони та Збройних Сил, який здійснює моніторинг та координацію діяльності інших органів міжнародного співробітництва.

У рамках міжнародного співробітництва на орган воєнно-політичного співробітництва покладається відповідальність за організацію та координацію виконання таких завдань:

сприяння розвитку системи військової освіти та науки відповідно до стандартів НАТО;

організація залучення країн - партнерів до співпраці у галузі військової освіти, вивчення можливостей і умов надання освітянських послуг військовослужбовцям та працівникам Збройних Сил;

організація підготовки (навчання) представників іноземних держав в Україні;

організація та забезпечення участі представників Збройних Сил в міжнародних спортивних змаганнях.

7. Основні завдання воєнно-політичного співробітництва:

створення сприятливих умов для досягнення мети та стратегічних цілей оборонної реформи;

поглиблення співпраці з державами - членами НАТО;

сприяння переходу на стандарти НАТО в усіх сферах військової діяльності та досягнення критеріїв, необхідних для набуття членства в НАТО;

покращення координації у питаннях імплементації державних, державних цільових оборонних програм та річних національних програм під егідою Комісії Україна - НАТО;

сприяння у виконанні Угоди про асоціацію між Україною і ЄС щодо поступової конвергенції у сфері зовнішньої і оборонної політики та розвитку взаємодії у рамках спільної безпекової і оборонної політики ЄС для посилення спроможностей сил оборони;

розвиток взаємодії у сфері безпекового і оборонного планування, зокрема шляхом залучення іноземних фахівців до періодичного проведення комплексного огляду сектору безпеки і оборони;

забезпечення участі України у двосторонньому і багатосторонньому співробітництві у галузі безпеки в рамках встановлення стратегічних комунікацій та розвитку воєнно-політичних відносин з державами - партнерами;

підготовка та проведення планових і оперативних заходів у рамках діяльності міжнародних організацій та виконання договорів у галузі безпеки спільно з оборонними та дипломатичними відомствами держав - партнерів;

сприяння в отриманні консультативно-дорадчої, інформаційної та матеріальної допомоги силам оборони з боку держав - партнерів та міжнародних організацій.

8. Основні завдання верифікаційної діяльності:

сприяння реалізації воєнно-політичних аспектів зовнішньополітичного курсу держави та участь у переговорному процесі за ключовими договорами та угодами у галузі контролю над озброєнням;

контроль за дотриманням Міноборони та Збройними Силами положень договорів та угод у галузі контролю над озброєнням;

координація зусиль центральних органів виконавчої влади, сил сектору безпеки і оборони та оборонно-промислового комплексу у виконанні положень договорів та угод у галузі контролю над озброєнням;

організація та провадження інспекційної діяльності на території України та за її межами, збирання, опрацювання та обмін інформацією з державами - учасниками ОБСЄ відповідно до міжнародних договорів та угод у галузі контролю над озброєнням незалежно від підлеглості об'єктів інспектування;

підтримання взаємодії з окремими інститутами та постійно діючими робочими органами ОБСЄ щодо практичної реалізації рішень у галузі контролю над озброєнням та нерозповсюдженням зброї;

керівництво регіональними структурами з питань забезпечення реалізації договорів про скорочення озброєнь.

9. Військово-технічне співробітництво є складовою зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної діяльності держави і спрямоване на захист національних інтересів у військово-технічній та економічній сферах, оснащення Збройних Сил сучасним озброєнням, військовою та спеціальною технікою, іншими товарами військового призначення, а також товарами подвійного використання, підвищення експортного, науково-технічного та технологічного потенціалу оборонно-промислового комплексу та національної економіки України.

10. Основні завдання військово-технічного співробітництва:

сприяння в імплементації державних програм щодо модернізації наявних, розроблення та впровадження новітніх зразків бойової техніки та озброєнь за стандартами НАТО;

вивчення та аналіз світових тенденцій розвитку оборонних технологій, озброєння та військової техніки;

поглиблення оборонно-промислового та військово-технічного співробітництва з іншими державами, насамперед державами - членами НАТО, ЄС;

сприяння двосторонній та багатосторонній співпраці з державами - партнерами щодо отримання сучасних зразків озброєння та військової техніки;

сприяння зняттю штучних обмежень у сфері військово-технічного співробітництва;

забезпечення рівноправного взаємовигідного співробітництва у військово-технічній сфері з усіма заінтересованими державами - партнерами з метою досягнення технічної сумісності зі збройними силами державами - членами НАТО;

сприяння у реформуванні оборонно-промислового комплексу України і підвищенні його спроможностей за рахунок впровадження новітніх військових технологій, створення максимально можливих замкнених циклів розроблення і виробництва найважливіших зразків озброєння, спеціальної і військової техніки відповідно до стандартів НАТО та ЄС;

сприяння розвитку експорту та імпорту товарів військового призначення та подвійного використання;

сприяння в організації підготовки та навчання військовослужбовців іноземних держав в Україні;

організація участі представників Міноборони та Збройних Сил у міжнародних виставках озброєння, військової техніки в Україні та за кордоном;

організація відвідування представниками оборонних відомств іноземних держав міжнародних виставок озброєння, військової техніки в Україні.

11. Військове співробітництво спрямоване на досягнення необхідних національних безпекових та оборонних спроможностей Збройними Силами, практичну підготовку військ (сил), підвищення рівня сумісності Збройних Сил зі збройними силами держав - членів НАТО та ЄС, реалізацію відповідних міжнародних договорів та програм, забезпечення участі України у міжнародній діяльності з підтримання миру і безпеки.

12. Основні завдання військового співробітництва:

сприяння реформуванню та розвитку Збройних Сил з метою досягнення оперативної сумісності зі збройними силами держав - членів НАТО та ЄС;

нарошування оперативних спроможностей Збройними Силами, досягнення військових критеріїв, необхідних для набуття членства в НАТО, перехід на стандарти НАТО в усіх сферах військової діяльності;

організація та забезпечення участі підрозділів і особового складу Збройних Сил в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки під егідою ООН, ОБСЄ, інших міжнародних організацій у сфері безпеки, а також у багатонаціональних навчаннях, у рамках міжнародних договорів України;

участь у двосторонньому та багатосторонньому військовому співробітництві з іншими державами;

сприяння в отриманні міжнародної військової та матеріально-технічної допомоги.

13. Заходи міжнародного співробітництва класифікуються за:

місцем проведення - заходи на території України та за її межами;

кількістю сторін - двосторонні та багатосторонні;

рівнем представництва.

За рівнем представництва заходи міжнародного співробітництва проводяться за участю:

Міністра оборони України;

першого заступника Міністра оборони України, заступників Міністра оборони України, державного секретаря Міністерства оборони України;

начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України;

першого заступника та заступників начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України, начальника Об'єднаного оперативного штабу, командувача виду, окремого роду військ (сил) Збройних Сил України;

делегатій (робочих груп, представників) Міноборони та Збройних Сил;

військових аташе іноземних держав, акредитованих в Україні (іноземних військових спостерігачів, радників);

військових підрозділів;

іноземних інспекційних груп та офіційних представників держав - учасниць ОБСЄ, які виконують завдання з верифікаційної діяльності.

14. Заходи міжнародного співробітництва проводяться за наступними формами:

візит;

переговори;

дипломатичний прийом;

робоча зустріч;

консультації;

відвідування військових та інших об'єктів;

конференція, симпозіум, семінар, брифінг, виступ та інше;

багатонаціональне навчання (командно-штабне навчання, тактичне навчання, командно-штабне навчання із залученням військ, тренування, комп'ютерне навчання тощо) у частині, що стосується загальної координації питань участі іноземних представників (підрозділів);

спостереження за проведенням військових навчань;

оперативне чергування у складі багатонаціональних військових формувань;

участь в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;

виставка (презентація), спостереження за демонстрацією нових видів озброєння і військової техніки, які прийняті на озброєння;

інспекція;

місії спостережних польотів, сертифікація літаків спостереження;

надання літаків спостереження в оренду;

обмін інформацією, передбаченою міжнародними договорами та угодами у галузі контролю над озброєнням;

навчання (підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації, стажування) за кордоном та в Україні;

лікування (реабілітація);

фахова (теоретична та практична) допомога іноземними спеціалістами (радниками);

спортивні змагання, участь у засіданнях міжнародних спортивних комітетів тощо.

III. Планування міжнародного співробітництва

1. Планування міжнародного співробітництва - комплекс заходів, які здійснюються структурними підрозділами апарату Міноборони, Генерального штабу, інших органів військового управління спільно з оборонними відомствами іноземних держав, міжнародними організаціями та центральними органами виконавчої влади України із встановленою періодичністю відповідно до основних засад зовнішньої політики держави для визначення термінів, порядку проведення, виконавців (учасників) і пріоритетності заходів міжнародного співробітництва та необхідного для цього обсягу ресурсів.

2. Планування міжнародного співробітництва здійснюється у загальній системі планування діяльності Міноборони та підготовки Збройних Сил і поділяється на короткострокове та поточне.

3. Планування міжнародного співробітництва здійснюється на підставі таких документів: військово-політичні вказівки Міністра оборони України щодо забезпечення реалізації воєнної політики у Збройних Силах (далі - військово-політичні вказівки);

вказівки начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України щодо реалізації завдань військового співробітництва та участі Збройних Сил у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;

плани (програми) двостороннього співробітництва Міноборони та Збройних Сил з оборонними відомствами іноземних держав на наступний рік;

плани (програми) співробітництва Міноборони та Збройних Сил з міжнародними організаціями;

міжнародні договори та угоди у галузі контролю над озброєнням;

плани (програми) військово-технічного співробітництва на наступний рік;

офіційні листи представництв і відомств іноземних держав та міжнародних організацій.

4. За результатами короткострокового планування міжнародного співробітництва розробляються:

зведений план заходів міжнародного співробітництва Міністерства оборони України та Збройних Сил України на рік (далі - зведений план заходів міжнародного співробітництва на рік) (додаток 1);

плани (програми) двостороннього співробітництва Міністерства оборони України та Збройних Сил України з відповідними структурами іноземних держав на рік (далі - плани (програми) двостороннього співробітництва) за формою (додаток 1);

план проведення багатонаціональних навчань на території України за участю підрозділів Збройних Сил України та їх участі в багатонаціональних навчаннях за межами України на рік (додаток 2);

план проведення ротаций національних контингентів та осіб зі складу національного персоналу, заміни авіаційної техніки, поповнення матеріально-технічних запасів тощо;

план верифікаційної діяльності України за міжнародними договорами та угодами в галузі контролю над озброєнням на рік (далі - план верифікаційної діяльності) (додаток 3).

5. За результатами поточного планування міжнародного співробітництва розробляються:

план заходів міжнародного співробітництва Міністерства оборони України та Збройних Сил України на два місяці (далі - план заходів міжнародного співробітництва на два місяці) (додаток 4);

план заходів міжнародного співробітництва Міністерства оборони України та Збройних Сил України на тиждень (далі - тижневий план заходів міжнародного співробітництва) (додаток 5);

план військово-технічного співробітництва на два місяці та на тиждень за формою (додаток 4);

план військового співробітництва на два місяці та на тиждень за формою (додатки 4 та 5).

6. З метою організації міжнародного співробітництва Міноборони та Збройних Сил органи міжнародного співробітництва розробляють планувальні та розпорядчі документи міжнародного співробітництва.

Орган воєнно-політичного співробітництва розробляє (готує):

військово-політичні вказівки;

проект зведеного плану заходів міжнародного співробітництва на рік;

проект плану заходів міжнародного співробітництва на два місяці;

проект тижневого плану заходів міжнародного співробітництва;

пропозиції до Індивідуальної програми партнерства між Україною та НАТО на відповідний рік;

узагальнені пропозиції до Річної національної програми під егідою Комісії Україна - НАТО на відповідний рік, в частині, що стосується Міноборони;

узагальнені пропозиції до Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, в частині, що стосується Міноборони.

Орган військово-технічного співробітництва розробляє (готує):

проект плану військово-технічного співробітництва на два місяці та на тиждень;

пропозиції до проектів зведеного плану заходів міжнародного співробітництва на рік, плану заходів міжнародного співробітництва на два місяці, тижневого плану заходів міжнародного співробітництва;

пропозиції до Річної національної програми під егідою Комісії Україна - НАТО на відповідний рік;

пропозиції до Робочого плану Військового комітету Україна - НАТО та імплементаційної програми до нього;

пропозиції до Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, в частині, що стосується Міноборони.

Орган військового співробітництва розробляє (готує):

вказівки начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України щодо реалізації завдань військового співробітництва та участі Збройних Сил в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;

пропозиції до проектів зведеного плану заходів міжнародного співробітництва на рік, плану заходів міжнародного співробітництва на два місяці, тижневого плану заходів міжнародного співробітництва;

проекти планів військового співробітництва на два місяці та на тиждень;

проект плану проведення багатонаціональних навчань на території України за участю підрозділів Збройних Сил та їх участі в багатонаціональних навчаннях за межами України на рік;

плани проведення ротаций національних контингентів та осіб зі складу національного персоналу, заміни озброєння та військової техніки, поповнення матеріально-технічних запасів тощо;

пропозиції до Річної національної програми під егідою Комісії Україна - НАТО на відповідний рік;

пропозиції до Робочого плану Військового комітету Україна - НАТО та імплементаційної програми до нього;

узагальнені пропозиції до Індивідуальної програми партнерства між Україною та НАТО на відповідний рік;

пропозиції до Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, в частині, що стосується Міноборони.

Орган контролю над озброєнням розробляє:

проект плану верифікаційної діяльності на рік;

пропозиції до проектів зведеного плану заходів міжнародного співробітництва на рік, плану заходів міжнародного співробітництва на два місяці, тижневого плану заходів міжнародного співробітництва;

пропозиції до Річної національної програми під егідою Комісії Україна - НАТО на відповідний рік;

пропозиції до Робочого плану Військового комітету Україна - НАТО та імплементаційної програми до нього;

пропозиції до Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, в частині, що стосується Міноборони.

7. Планування заходів міжнародного співробітництва розвідувального органу Міноборони здійснюється відповідно до порядку, визначеного керівником цього органу.

8. Органи міжнародного співробітництва до 01 вересня поточного року організують та здійснюють збір і узагальнення пропозицій від структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу, інших органів військового управління, військових навчальних закладів, організацій та установ Збройних Сил для розроблення показників зведеного плану заходів міжнародного співробітництва на рік.

Органи військово-технічного та військового співробітництва до 15 вересня поточного року подають пропозиції до зведеного плану заходів міжнародного співробітництва на рік до органу воєнно-політичного співробітництва для узагальнення за формою (додаток 1).

Орган воєнно-політичного співробітництва опрацьовує надані пропозиції із урахуванням граничних обсягів видатків за напрямками співробітництва, визначеними у бюджетному запиті Міноборони на відповідний рік.

Проект зведеного плану заходів міжнародного співробітництва на рік розробляється на період з 01 лютого поточного року по 31 січня наступного року з метою врахування особливостей процесів планування держав-партнерів, міжнародних організацій та бюджетного процесу в Україні та складається з таких розділів:

заходи воєнно-політичного співробітництва;

заходи військового співробітництва;

заходи військово-технічного співробітництва;

багатонаціональні навчання за участю Збройних Сил.

У такому випадку коли під час розроблення показників зведеного плану заходів міжнародного співробітництва на рік з об'єктивних причин неможливо визначити конкретні терміни проведення окремих заходів (дати або місяці проведення), але актуальність їх підтверджується Українською та іноземною сторонами, ці заходи включаються до відповідних розділів без зазначення дати та з визначенням орієнтовних видатків, необхідних для їх проведення.

Орган воєнно-політичного співробітництва за результатами опрацювання пропозицій організовує погодження з іноземною стороною заходів, які передбачається включити до зведеного плану заходів міжнародного співробітництва на рік.

Пропозиції Української Сторони направляються через апарати військових аташе при дипломатичних представництвах України за кордоном і офіси військових аташе іноземних держав (далі - апарати військових аташе), акредитованих в Україні, та представництва міжнародних організацій до відповідних структур іноземних держав та міжнародних організацій.

Відповіді та зустрічні пропозиції від іноземних партнерів доводяться апаратами військових аташе та представництвами міжнародних організацій до органу воєнно-політичного співробітництва або інших органів міжнародного співробітництва.

Орган воєнно-політичного співробітництва до 20 січня планового року надає проект зведеного плану заходів міжнародного співробітництва на рік на погодження заступникам Міністра оборони України (за напрямками воєнно-політичного та військово-технічного співробітництва), начальнику Генерального штабу - Головнокомандувачу Збройних Сил України (за напрямком військового співробітництва).

Проект зведеного плану заходів міжнародного співробітництва на рік, погоджений із визначеними посадовими особами, підписується заступником Міністра оборони України (згідно з розподілом обов'язків) та до 01 лютого планового року подається на затвердження Міністру оборони України.

Копії затвердженого зведеного плану заходів міжнародного співробітництва на рік надсилаються до Міністерства закордонних справ України, розвідувального органу Міноборони та органів міжнародного співробітництва.

Витяги зі зведеного плану в частині, що їх стосується, надсилаються до структурних підрозділів апарату Міноборони та Генерального штабу, заінтересованих органів військового управління, військових навчальних закладів, організацій та установ Збройних Сил.

9. Основним завданням поточного планування є розроблення проекту плану заходів міжнародного співробітництва на два місяці, який є основним планувальним документом органів міжнародного співробітництва для виконання річних та поточних завдань.

Орган воєнно-політичного співробітництва щомісячно розробляє проект плану заходів міжнародного співробітництва на два місяці на основі зведеного плану заходів міжнародного співробітництва на рік та пропозицій, поданих структурними підрозділами апарату Міноборони, Генерального штабу, іншими органами військового управління, а також органами військового, військово-технічного співробітництва та контролю над озброєнням.

Проект плану заходів міжнародного співробітництва на два місяці складається з розділів, визначених для зведеного плану заходів міжнародного співробітництва на рік.

До проекту плану заходів міжнародного співробітництва на два місяці також включаються заходи, потреба в проведенні яких виникла відповідно до поточної воєнно-політичної обстановки.

Витяг з плану заходів міжнародного співробітництва на два місяці може надаватися органами міжнародного співробітництва (за належністю), при отриманні запиту від зацікавлених структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу, інших органів військового управління.

10. Структурні підрозділи апарату Міноборони, Генерального штабу, інші органи військового управління до 15 числа кожного місяця подають до органів міжнародного співробітництва пропозиції щодо проведення заходів воєнно-політичного, військового та військово-технічного співробітництва протягом двох наступних місяців з урахуванням змісту річних планів та поточних завдань міжнародного співробітництва за формою (додаток 4).

Органи військово-технічного та військового співробітництва, орган контролю над озброєнням до 20 числа кожного місяця узагальнюють пропозиції структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу, інших органів військового управління та подають до органу воєнно-політичного співробітництва пропозиції до плану заходів міжнародного співробітництва на два наступних місяці за формою (додаток 4).

Орган воєнно-політичного співробітництва до 27 числа поточного місяця узагальнює надані пропозиції та подає проект плану заходів міжнародного співробітництва на два місяці на підпис заступнику Міністра оборони України (згідно з розподілом обов'язків) та затвердження Міністру оборони України.

11. Орган воєнно-політичного співробітництва розробляє тижневий план заходів міжнародного співробітництва для своєчасного інформування керівного складу Міноборони, Генерального штабу про планові та позапланові заходи міжнародного співробітництва.

Структурні підрозділи апарату Міноборони, Генерального штабу, інші органи військового управління, що відповідають за організацію, проведення, участь або забезпечення заходів міжнародного співробітництва на наступному тижні, щовівторка поточного тижня подають інформацію до відповідних органів міжнародного співробітництва за формою (додаток 5).

Органи міжнародного співробітництва щосереді поточного тижня опрацьовують надану інформацію щодо заходів міжнародного співробітництва та подають узагальнені дані до органу воєнно-політичного співробітництва.

Орган воєнно-політичного співробітництва узагальнює отриману інформацію та готує тижневий план заходів міжнародного співробітництва, який до кінця поточного тижня надається керівному складу Міноборони.

Керівник органу воєнно-політичного співробітництва має право вносити зміни до тижневого плану заходів міжнародного співробітництва з обов'язковим інформуванням відповідних керівників.

12. Розроблення планів (програм) двостороннього співробітництва здійснюється одночасно з розробленням зведеного плану заходів міжнародного співробітництва на рік.

Органи міжнародного співробітництва до 01 вересня поточного року організують та здійснюють збір і узагальнення пропозицій двостороннього співробітництва від структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу, інших органів військового управління, військових навчальних закладів, організацій та установ Збройних Сил.

Органи військово-технічного та військового співробітництва до 15 вересня поточного року подають до органу воєнно-політичного співробітництва узагальнені пропозиції для врахування під час розроблення проєктів планів (програм) двостороннього співробітництва.

Орган воєнно-політичного співробітництва за результатами опрацювання пропозицій організовує погодження з іноземною стороною заходів, які передбачається включити до планів (програм) двостороннього співробітництва.

Пропозиції Української Сторони направляються через апарати військових аташе та представництва міжнародних організацій до відповідних структур іноземних держав та міжнародних організацій.

Відповіді та зустрічні пропозиції від іноземних партнерів доводяться апаратами військових аташе та представництвами міжнародних організацій до органу воєнно-політичного співробітництва або інших органів міжнародного співробітництва.

Пропозиції стосовно заходів міжнародного співробітництва на наступний рік, отримані від іноземних держав, доводяться до органів міжнародного співробітництва, зацікавлених структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу та інших органів військового управління для аналізу та уточнення проєктів планів (програм) двостороннього співробітництва та співробітництва з міжнародними організаціями.

Пропозиції для складання уточнених проєктів планів (програм) двостороннього співробітництва на наступний рік подаються у встановленому порядку для узагальнення та опрацювання до органу воєнно-політичного співробітництва у двотижневий термін після отримання та розгляду пропозицій іноземних партнерів.

Керівник (заступник керівника) органу воєнно-політичного співробітництва підписує плани (програми) двостороннього співробітництва разом з посадовою особою іноземної держави відповідного рівня під час проведення заходів міжнародного співробітництва або дипломатичними каналами на підставі та у порядку, передбаченими чинними міжнародними договорами або окремими домовленостями.

13. Для підготовки плану проведення багатонаціональних навчань на території України за участю підрозділів Збройних Сил та їх участі в багатонаціональних навчаннях за межами України на рік структурні підрозділи апарату Міноборони, Генерального штабу, інших органів військового управління до 01 червня поточного року готують та подають до структурного підрозділу (органу) Збройних Сил, відповідального за підготовку Збройних Сил, пропозиції щодо проведення багатонаціональних навчань на території України за участю підрозділів Збройних Сил та їх участі у багатонаціональних навчаннях за межами України на два наступних роки разом з проєктом пояснювальної записки, а також орієнтовними розрахунками витрат на забезпечення підготовки та проведення (участі) в цих навчаннях за формою (додаток 2).

Структурний підрозділ (орган) Збройних Сил, відповідальний за підготовку Збройних Сил, до 15 червня поточного року подає до органу військового співробітництва узагальнені пропозиції разом з орієнтовними фінансово-економічними розрахунками витрат.

Орган військового співробітництва проводить аналіз пропозицій щодо їх відповідності визначеним пріоритетам, узгоджує надані пропозиції з державами-партнерами, розробляє проєкт плану проведення цих навчань та подає його в установленому порядку на розгляд Міністру оборони України для подальшого затвердження Президентом України.

14. З метою підготовки пропозицій до переліку заходів Індивідуальної програми партнерства України з НАТО структурні підрозділи апарату Міноборони, Генерального штабу, інші органи військового управління:

до 30 квітня надають до органу військового співробітництва перелік заходів, які проводяться щорічно на території України та відкриті для участі представників держав-членів та держав-партнерів Альянсу, для включення до Меню Партнерства НАТО (далі - Меню Партнерства) на відповідний рік, які затверджуються Північно-Атлантичною Радою Альянсу та розповсюджуються серед країн - партнерів НАТО (через електронну систему ePRIME);

на підставі Меню Партнерства в електронній системі ePRIME та Програми військової підготовки та навчань НАТО визначають пріоритетні заходи та подають до органу військового співробітництва проєкт пропозицій для включення до Індивідуальної програми партнерства за формою (додаток 6).

Орган військового співробітництва під час узагальнення та аналізу пропозицій може проводити узгоджувальні наради із залученням представників зацікавлених структурних підрозділів.

Орган військового співробітництва проєкт пропозицій заходів Індивідуальної програми партнерства України з НАТО:

погоджує із заступником Міністра оборони України (згідно з розподілом обов'язків);

подає на підпис начальника Генерального штабу - Головнокомандувачу Збройних Сил України;

подає до 25 грудня поточного року на затвердження Міністру оборони України.

Затверджені пропозиції заходів Індивідуальної програми партнерства України з НАТО направляються у встановленому порядку до Міністерства закордонних справ України для включення до Індивідуальної програми партнерства України з НАТО на наступний рік.

15. Порядок формування Плану проведення ротаций національних контингентів та осіб зі складу національного персоналу, заміни авіаційної техніки, поповнення матеріально-технічних запасів визначається окремим наказом Міноборони.

16. Орган контролю над озброєнням для реалізації специфічних воєнно-політичних аспектів державної політики у галузі контролю над озброєнням та виконанням відповідних міжнародних зобов'язань щорічно до 30 листопада поточного року розробляє проєкт плану верифікаційної діяльності.

Підставою для розробки проєкту плану верифікаційної діяльності є міжнародні договори та зобов'язання України у сфері верифікаційної діяльності.

План верифікаційної діяльності включає такі розділи:

заходи зі сприяння ОБСЄ у моніторингу та верифікації;

заходи з контролю над озброєнням на території України;

заходи з контролю над озброєнням поза межами України;

спільні заходи з верифікаційними структурами держав-учасниць.

До плану верифікаційної діяльності включаються контрольні та інші заходи на підставі пропозицій Міністерства закордонних справ України, структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу, інших органів військового управління щодо пріоритетів у процесі моніторингу за виконанням міжнародних договорів іншими державами-учасниками.

Проект плану верифікаційної діяльності на наступний рік погоджується з органами міжнародного співробітництва та зацікавленими структурними підрозділами апарату Міноборони, Генерального штабу, інших органів військового управління.

Орган контролю над озброєнням до 10 грудня поточного року проект плану верифікаційної діяльності, за підписом начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України та погодженням керівника структурного підрозділу апарату Міноборони, який призначений для участі у формуванні та реалізації державної політики з питань фінансового забезпечення Збройних Сил, подає на погодження заступнику Міністра оборони України (згідно з розподілом обов'язків) та затвердження Міністру оборони України.

17. Перелік позапланових заходів, які пропонуються структурними підрозділами апарату Міноборони, Генерального штабу, іншими органами військового управління, військовими навчальними закладами, установами та організаціями погоджується за належністю з органами воєнно-політичного, військового та військово-технічного співробітництва перед включенням до проекту плану заходів міжнародного співробітництва на два місяці.

Потреба в коштах на проведення позапланових заходів визначається з урахуванням обсягів бюджетних асигнувань, затверджених у зведеному кошторисі Міноборони на відповідний рік і помісячному розписі асигнувань за загальним фондом за відповідними програмами (підпрограмами).

Орган воєнно-політичного співробітництва перевіряє доцільність та змістовність позапланового заходу, з'ясовує необхідність його проведення відповідно до поточної воєнно-політичної обстановки, приймає рішення щодо включення пропозицій до проекту плану заходів міжнародного співробітництва на два місяці, після чого узгоджує з керівництвом Міноборони та Генерального штабу запропонований рівень представництва для участі у позаплановому заході.

У разі перевищення ліміту коштів для забезпечення проведення позапланових заходів, рішення про додаткове фінансування приймається Міністром оборони України на підставі доповіді, підготовленої органом міжнародного співробітництва за погодженням із заступником Міністра оборони України (згідно з розподілом обов'язків) та структурним підрозділом апарату Міноборони, який призначений для участі у формуванні та реалізації державної політики з питань фінансового забезпечення Збройних Сил.

IV. Порядок здійснення заходів міжнародного співробітництва

1. Проведення заходів міжнародного співробітництва здійснюється на основі правил дипломатичного протоколу, етикету з урахуванням національних традицій держави-партнера та з дотриманням Інструкції з питань додержання Державного Протоколу та Церемоніалу України у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України (далі - Протокол та Церемоніал).

2. Координація заходів міжнародного співробітництва та спрямування його потенціалу на конкретні проекти покладається на органи міжнародного співробітництва.

3. Підготовка планових заходів розпочинається не пізніше ніж за один місяць до дати його проведення (півтора місяця - для заходу на рівні Міністра оборони України та начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України) або негайно з отриманням розпорядження (інформації) про позаплановий захід.

4. Основні етапи підготовки заходу міжнародного співробітництва:

- розроблення пропозицій для прийняття рішення;
- документальне оформлення заходу (підготовка розпорядчих документів, рішення, програми проведення та кошторису);
- змістова підготовка заходу;
- організація взаємодії і координації;
- всбічне забезпечення.

5. Пропозиції щодо актуальності та доцільності проведення заходів на рівні Міністра оборони України та начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України розробляються органами міжнародного співробітництва та доводяться особисто за підпорядкованістю.

Пропозиції розробляються на підставі плану заходів міжнародного співробітництва на два місяці, офіційних листів іноземної сторони, аналітичних висновків органів міжнародного співробітництва щодо стану і перспектив співробітництва, реалізації двосторонніх (багатосторонніх) домовленостей, аналізу воєнно-політичної обстановки у відповідних зарубіжних державах (регіонах), змін у складі політичного та військового керівництва зарубіжних держав (керівництва міжнародної організації), стану переговорного процесу та ступеня готовності міжнародних договорів до підписання, змін у режимі міжнародних санкцій тощо. При цьому враховуються позиції розвідувального органу Міноборони та Міністерства закордонних справ України.

За наявності кількох пропозицій щодо проведення заходів міжнародного співробітництва з однією державою-партнером у терміни, що співпадають, за погодженням з іноземною стороною може проводитися об'єднаний захід, для чого створюються об'єднані делегації (робочі групи) під керівництвом старшої посадової особи та готується одна доповідь, яка погоджується з керівниками всіх причетних структур і підписується за підпорядкованістю головою (керівником) делегації.

6. Міністр оборони України приймає рішення на проведення заходів міжнародного співробітництва стосовно: особистої участі;

участі першого заступника Міністра оборони України, заступників Міністра оборони України, державного секретаря Міністерства оборони України, начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України, керівників структурних підрозділів апарату Міноборони у міжнародних заходах за кордоном;

позапланових заходів міжнародного співробітництва Міноборони та Збройних Сил, які погоджено з Міністерством закордонних справ України та потребують бюджетних витрат Української Сторони.

Дозвіл на вибуття у відрядження за кордон Міністру оборони України для участі в заходах міжнародного співробітництва надається у встановленому законодавством порядку.

Рішення про відрядження військовослужбовців (працівників) за кордон приймають Міністр оборони України, перший заступник Міністра оборони України, заступники Міністра оборони України, державний секретар Міністерства оборони України, начальник Генерального штабу - Головнокомандувач Збройних Сил України, перший заступник та заступники начальника Генерального штабу Збройних Сил України (згідно з розподілом обов'язків).

7. Перший заступник Міністра оборони України, заступники Міністра оборони України, державний секретар Міністерства оборони України приймають рішення на проведення заходів міжнародного співробітництва стосовно:

особистої участі в Україні, за погодженням з Міністром оборони України;

представників структурних підрозділів апарату Міноборони та прирівняних до них (щодо заходів на території України тривалістю не більше 30 календарних днів);

участі делегацій Міноборони в міжнародних заходах за кордоном.

Про відрядження за кордон першого заступника Міністра оборони України, заступників Міністра оборони України, державного секретаря Міністерства оборони України для участі в заходах міжнародного співробітництва в установленому порядку інформується Кабінет Міністрів України.

8. Керівники структурних підрозділів апарату Міноборони, начальник Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського приймають рішення щодо проведення заходів міжнародного співробітництва, включених до зведеного плану заходів міжнародного співробітництва на рік та до плану заходів міжнародного співробітництва на два місяці, стосовно підпорядкованого особового складу (щодо заходів на території України тривалістю не більше 30 календарних днів).

Про прийняті рішення щодо проведення заходів міжнародного співробітництва на території України, а також щодо відрядження за кордон підпорядкованого особового складу для участі в заходах міжнародного співробітництва, відповідно до рішень уповноважених посадових осіб, завчасно інформуються відповідні органи міжнародного співробітництва.

9. Начальник Генерального штабу - Головнокомандувач Збройних Сил України приймає рішення на проведення заходів міжнародного співробітництва стосовно:

особистої участі в Україні - за погодженням з Міністром оборони України;

першого заступника та заступників начальника Генерального штабу Збройних Сил України, начальника Об'єднаного оперативного штабу, начальників головних управлінь (окремих управлінь) Генерального штабу, командувачів видів, окремих родів військ (сил), інших командирів (начальників), безпосередньо йому підпорядкованих органів військового управління (щодо заходів на території України тривалістю не більше 30 календарних днів);

місій спостережних польотів над територією України

під час здійснення верифікаційної діяльності відповідно до положень договорів та угод у галузі контролю над озброєнням.

Дозвіл на вибуття у відрядження за кордон начальнику Генерального штабу - Головнокомандувачу Збройних Сил України для участі у заходах міжнародного співробітництва надає Міністр оборони України.

10. Перший заступник та заступники начальника Генерального штабу (згідно з розподілом обов'язків) приймають рішення щодо проведення заходів міжнародного співробітництва стосовно:

участі делегацій (робочих, інспекційних груп) у заходах військового співробітництва на території України та за кордоном на чолі із представниками головних управлінь (окремих управлінь) Генерального штабу та інших органів військового управління (щодо заходів на території України тривалістю не більше 30 календарних днів);

участі інспекційних груп (представників) держав-учасниць міжнародних договорів та угод у галузі контролю над озброєннями під час здійснення верифікаційної діяльності на території України.

11. Начальники головних управлінь (окремих управлінь) Генерального штабу та інших органів військового управління приймають рішення на проведення заходів міжнародного співробітництва, включених до зведеного плану заходів міжнародного співробітництва на рік та до плану заходів міжнародного співробітництва на два місяці, стосовно підпорядкованого особового складу (щодо заходів на території України тривалістю не більше 30 календарних днів).

Про прийняті рішення щодо проведення заходів міжнародного співробітництва на території України, а також щодо відрядження за кордон підпорядкованого особового складу для участі в заходах міжнародного співробітництва, відповідно до рішень уповноважених посадових осіб, завчасно інформуються відповідні органи міжнародного співробітництва.

12. Командувачі оперативних командувань, командири повітряних командувань та їм рівні, начальники вищих військових навчальних закладів, навчальних центрів приймають рішення (надають дозвіл) щодо відвідування підпорядкованих військових частин (установ) та підрозділів іноземними делегаціями (робочими, інспекційними групами, представниками) на підставі дозволу вищого штабу за умови завчасного інформування органу військового співробітництва (органу контролю над озброєнням) за підпорядкованістю.

13. Командир корабля/повітряного судна (капітан судна) під час заходження/перебування корабля/повітряного судна (судна) в порту (територіальних водах, аеропорту) іноземної держави, а також у міжнародних водах має право прийняти рішення на відвідування корабля/повітряного судна (судна) іноземними делегаціями (робочими групами, представниками) на підставі дозволу вищого штабу за умови завчасного інформування органу військового співробітництва (органу контролю над озброєнням) за підпорядкованістю.

14. Прийняття рішення на проведення заходу міжнародного співробітництва, пов'язаного з направленням підрозділів Збройних Сил до інших держав або допуском підрозділів збройних сил інших держав на територію України здійснюється відповідно до законодавства України.

15. Основним документом для прийняття рішення на проведення заходів міжнародного співробітництва є доповідь, у якій зазначається:

поширення на план заходів міжнародного співробітництва на два місяці (для позапланових заходів зазначається підстава та обґрунтування доцільності його проведення);

терміни та місце (місця) проведення заходу;

мета заходу;

питання для обговорення;

фінансові умови проведення заходу (участі у заході): витрати на переліт/переїзд делегації (робочих, інспекційних груп, представників), проживання, харчування, оформлення паспортів, віз, оформлення медичних страхових полісів, добові та представницькі витрати, витрати на сувенірну продукцію, умови прийому спецлітака (корабля) та екіпажу (аеронавігаційні послуги, стоянка, дозаправлення, обслуговування, проживання, харчування, перевезення та добові екіпажу, інші додаткові послуги), а також джерело фінансування;

склад іноземної делегації (робочої, інспекційної групи) та пропозиції щодо участі представників Міноборони та Збройних Сил, посадових осіб інших органів державної влади (окремих громадян України) у заході (пропозиції щодо складу делегації); перелік об'єктів, які плануються для відвідування іноземною делегацією (робочою, інспекційною групою, представниками);

пропозиції щодо транспортування делегації (робочої, інспекційної групи, представників);

протокольне забезпечення (якщо це передбачено заходом);

розподіл відповідальності між структурними підрозділами (посадовими особами) за підготовку та проведення заходу;

інші питання (за необхідності).

До проекту доповіді додається:

розпорядчий документ (для заходів, які проводяться за кордоном, крім направлення на лікування (реабілітацію), навчання на фахових та мовних курсах);

розрахунок потреби в коштах на відрядження за межами України, кошторис витрат на проведення заходів, які проводяться на території України та потребують бюджетних витрат з боку Міноборони;

витяг з плану заходів міжнародного співробітництва на два місяці;

лист (запрошення) держави-партнера (міжнародної організації) щодо проведення заходу;

програма прийому (візиту) іноземців (для заходів міжнародного співробітництва в Україні);

витяг з плану верифікаційної діяльності (для проведення верифікаційних заходів);
 план проведення супроводження (для верифікаційних заходів на території України).

У таких випадках, коли на момент інформування керівництва для прийняття рішення відсутні дані для включення в доповідь (склад делегації, порядок транспортування тощо), готуються пропозиції та розробляється і підписується попереднє рішення, в якому зазначається принципова позиція щодо проведення заходу та визначаються завдання для його організації.

За тиждень до початку проведення планового заходу за кордоном, у разі неможливості прийняття рішення про його проведення, відсутності підтвердження з боку іноземної сторони, відповідальний орган міжнародного співробітництва доповідає посадовій особі, яка має право прийняти рішення щодо скасування або перенесення заходу на інший термін.

16. Після отримання дозволу на проведення заходу та узгодження термінів його проведення орган міжнародного співробітництва готує проєкт офіційного листа до оборонного відомства іншої держави (відповідного органу міжнародного співробітництва, міжнародної організації) щодо підтвердження проведення міжнародного заходу.

Органи міжнародного співробітництва здійснюють листування з оборонними відомствами інших держав (відповідними органами міжнародного співробітництва, міжнародними організаціями) через орган військового управління, що забезпечує діяльність апаратів військових аташе, та представництва міжнародних організацій із урахуванням часу, необхідного для належної підготовки та організації проведення заходу.

17. Делегації (робочі групи, представники) Міноборони та Збройних Сил під час заходів міжнародного співробітництва керуються розпорядчими документами міжнародного співробітництва, які розробляються відповідно до вимог, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Директиви готуються для заходів міжнародного співробітництва на рівні Міністра оборони України, першого заступника Міністра оборони України, заступників Міністра оборони України, державного секретаря Міністерства оборони України, начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України та його заступників (додаток 14).

Якщо під час заходів міжнародного співробітництва передбачається обговорення особливо важливих питань двосторонніх та багатостороннього співробітництва воєнно-політичного характеру або підписання міжнародних договорів від імені України або Уряду України на міждержавному та міжурядовому рівні, директиви підлягають погодженню з Міністерством закордонних справ України та затвердженню відповідно Президентом України та Кабінетом Міністрів України.

Вказівки готуються делегаціям на чолі з керівниками структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу, інших органів військового управління для участі в двосторонніх та багатосторонніх переговорах і консультаціях. Вказівки, які стосуються питань зовнішньої політики погоджуються з Міністерством закордонних справ України.

Технічні завдання (вказівки) делегаціям Міноборони, Збройних Сил для проведення заходів міжнародного співробітництва підписуються визначеним главою (керівником) делегації (робочої групи) та затверджуються відповідною посадовою особою, яка приймала рішення на його проведення (додаток 13).

Розпорядчі документи міжнародного співробітництва для проведення заходів на чолі з першим заступником Міністра оборони України, заступниками Міністра оборони України, державним секретарем Міністерства оборони України, начальником Генерального штабу - Головнокомандувачем Збройних Сил України погоджуються з Міністерством закордонних справ України та затверджуються Міністром оборони України.

18. Проєкти директив та вказівок розробляють із залученням заінтересованих структурних підрозділів Міноборони та органів військового управління:

орган воєнно-політичного співробітництва - для делегацій Міноборони на чолі з Міністром оборони України, першим заступником Міністра оборони України, заступником Міністра оборони України, державним секретарем Міністерства оборони України;

орган військового співробітництва - для делегацій Збройних Сил на чолі з начальником Генерального штабу - Головнокомандувачем Збройних Сил України, першим заступником начальника Генерального штабу Збройних Сил України, заступником начальника Генерального штабу Збройних Сил України;

орган військово-технічного співробітництва - для делегацій Міноборони та органів військового управління, які беруть участь у міжнародних заходах з питань військово-технічного співробітництва, на чолі з Міністром оборони України, першим заступником Міністра оборони України, заступником Міністра оборони України, державним секретарем Міністерства оборони України.

Проєкти технічних завдань делегаціям (робочим групам, представникам) від структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу, органів військового управління, установ та організацій Збройних Сил розробляються та погоджуються з відповідними органами міжнародного співробітництва цими структурними підрозділами.

19. Листи (запрошення) держав-партнерів (міжнародних організацій) з пропозиціями щодо проведення заходів міжнародного співробітництва в Україні надсилаються органами міжнародного співробітництва до структурних підрозділів Міноборони, Генерального штабу, інших органів військового управління.

Структурний підрозділ Міноборони, Генерального штабу, інші органи військового управління розробляють та погоджують з органами міжнародного співробітництва (за належністю), режимно-секретним органом та відповідним підрозділом Служби безпеки України програму (план) візиту до України делегації іноземної держави (додаток 7).

Програми прийому іноземців за участю Міністра оборони України погоджуються з органом воєнно-політичного співробітництва, а за участю начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України - з органом військового співробітництва.

Програми прийому іноземців затверджуються посадовими особами Міноборони та Збройних Сил, які відповідають рівню глави іноземної делегації.

Програма прийому іноземців подається на затвердження разом із доповіддю, яка повинна містити відомості про склад, термін перебування та фінансові умови прийому делегації. За певних умов зазначена програма може надаватися окремо, після отримання всієї необхідної інформації та прийняття остаточного рішення на проведення заходу.

20. Контроль за дотриманням протокольного забезпечення візитів зарубіжних делегацій покладається на орган воєнно-політичного співробітництва та орган військового співробітництва за належністю.

21. Для фінансового забезпечення заходів міжнародного співробітництва, які проводяться на території України та потребують бюджетних витрат з боку Міноборони, складається кошторис, а для забезпечення їх проведення за кордоном - розрахунок потреби в коштах на відрядження за межі України.

Кошторис витрат на проведення заходу в Україні складається та підписується органом міжнародного співробітництва, на який покладені завдання та функції додержання вимог Протоколу та Церемоніалу відповідно до програми заходу, погоджується відповідним фінансовим органом та затверджується керівником установи, що визначена відповідальною за організацію прийому та роботу з іноземцями (в інтересах та на фондах якої проводяться заходи міжнародного співробітництва) або посадовою особою, якій делеговані такі повноваження встановленим порядком.

Розрахунок потреби в коштах на відрядження за межі України складається фінансовим органом на основі пропозицій щодо складу делегації, тривалості заходу та фінансових умов його проведення.

22. У разі необхідності проведення позапланових заходів міжнародного співробітництва на рівні структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу та інших органів військового управління, орган військового управління, відповідальний за підготовку та проведення заходу, готує пропозиції щодо:

- рівня представництва у заході (делегація, робоча група, окремі представники);
- порядку опрацювання розпорядчих документів;
- обсягу завдань для підготовки заходу (визначається у плані підготовки та забезпечення заходу).

Пропозиції щодо проведення позапланового заходу погоджуються з органом міжнародного співробітництва за напрямком діяльності, структурним підрозділом апарату Міноборони, який призначений для участі у формуванні та реалізації державної політики з питань фінансового забезпечення Збройних Сил, та подаються для прийняття рішення заступнику Міністра оборони України (згідно з розподілом обов'язків).

Рішення щодо проведення позапланових заходів міжнародного співробітництва Міноборони та Збройних Сил, які потребують погодження з Міністерством закордонних справ України та бюджетних витрат Української Сторони, приймаються Міністром оборони України.

Якщо під час проведення позапланового заходу передбачається укладання міжнародних договорів, їх проекти та супроводжуючі інформаційно-аналітичні матеріали розробляються структурними підрозділами апарату Міноборони, Генерального штабу, іншими органами військового управління, які відповідають за підготовку міжнародних договорів, та передаються разом з інформаційно-аналітичними матеріалами через орган міжнародного співробітництва главі (керівнику) делегації (робочої групи, представнику).

23. Під час проведення верифікаційних заходів на території України органом контролю над озброєнням розробляється план проведення супроводження (робочої зустрічі).

24. Підготовка заходів міжнародного співробітництва за участю військових аташе зарубіжних держав, представників міжнародних організацій, акредитованих в Україні, здійснюється органами міжнародного співробітництва відповідно до змісту заходу.

25. Підготовка заходів міжнародного співробітництва з питань співробітництва з НАТО здійснюється у такому ж порядку, що й для заходів двостороннього співробітництва.

Отримані запрошення щодо участі в заходах Індивідуальної програми партнерства з НАТО за кордоном передаються до органу військового співробітництва, які доводяться у встановленому порядку до відповідальних структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу, інших органів військового управління для опрацювання та підготовки пропозицій.

Рішення щодо участі у заході структурні підрозділи апарату Міноборони, Генерального штабу, інші органи військового управління надсилають до органу військового співробітництва не пізніше термінів, встановлених організаторами.

Під час проведення заходів в Україні відповідальний структурний підрозділ апарату Міноборони, Генерального штабу, інші органи військового управління за місяць до початку заходу надсилають до органу військового співробітництва запрошення для залучення до участі у заході держав-учасниць, штабів та агенцій НАТО.

Інформацію-підтвердження щодо участі у заході іноземних учасників орган військового співробітництва доводить до відповідального виконавця.

26. Питання відрядження Міністра оборони України, першого заступника Міністра оборони України, заступників Міністра оборони України, державного секретаря Міністерства оборони України, начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України у складі державних (урядових) делегацій узгоджуються відповідними органами міжнародного співробітництва зі Службою Державного Протоколу і Церемоніалу Адміністрації Президента України (Протоколом Кабінету Міністрів України).

27. Під час підготовки до проведення міжнародних заходів відповідні органи міжнародного співробітництва через апарати військових аташе та представництва міжнародних організацій повідомляють

орган міжнародного співробітництва оборонного відомства іноземної держави (у разі проведення заходу в Україні) або отримують інформацію (у разі проведення заходу за кордоном) про:

- склад делегації, робочої групи або окремого представника (посада, військове звання, ім'я, прізвище);
- вид транспорту, номери рейсів літаків чи потягів, дату та час прибуття і відбуття;
- військові, оборонно-промислові та інші об'єкти, що запропоновані для відвідування;
- державних посадових осіб, керівників оборонного відомства, збройних сил, інших організацій, які будуть брати участь у переговорах (консультаціях, робочих зустрічах) або з якими відбудуться зустрічі;
- засоби масової інформації, з представниками яких передбачаються зустрічі;
- основні питання для обговорення (експертної оцінки тощо), доповіді та матеріали брифінгів;
- фінансові умови заходу та організаційні питання;
- побажання щодо культурної програми, вільного часу, особливості харчування тощо.

28. Термін, місце, формат або зміст заходу міжнародного співробітництва в Україні може бути змінено за рішенням посадової особи Міноборони або Збройних Сил, яка надала дозвіл на проведення цього заходу.

Про зміну терміну, місця, формату або змісту заходу міжнародного співробітництва відповідний орган міжнародного співробітництва негайно інформує іншу сторону через апарат військових аташе або представництва міжнародних організацій із зазначенням необхідного обґрунтування.

Рішення про внесення змін до складу делегації (робочої групи, представника) та термінів проведення заходу (без збільшення фінансових витрат) також може бути прийнято посадовою особою, яка прийняла рішення про проведення заходу.

29. Змістовна підготовка заходу включає опрацювання позиційних, довідкових та презентаційних матеріалів, проектів міжнародних угод, договорів тощо.

Відповідальні та співвиконавці за опрацювання відповідних матеріалів та документів визначаються у рішеннях на проведення заходу.

30. Глава (керівник) делегації (робочої групи, представник) Міноборони та Збройних Сил після прибуття до іншої держави негайно інформує апарат військових аташе при посольстві України про прибуття та узгоджує з ним питання перебування в рамках візиту.

31. Керівник (представник) апарату військових аташе при дипломатичному представництві України: забезпечує роботу Міністра оборони України та його заступників, державного секретаря Міністерства оборони України, начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України та його заступників у країнах відповідальності; надає сприяння в країнах відповідальності іншим посадовим особам Міноборони та Збройних Сил на підставі відповідного звернення органів міжнародного співробітництва.

32. Глава (керівник) делегації (робочої групи, представник) Міноборони та Збройних Сил під час проведення переговорів, за домовленістю сторін, забезпечує ведення протоколу переговорів (додаток 8), підготовку тексту мовами сторін, його узгодження та підписання сторонами.

33. Під час консультацій, робочих зустрічей, бесід глава (керівник) делегації (робочої групи, представник) Міноборони та Збройних Сил забезпечує ведення запису (додаток 9).

Запис повинен містити:

дату та місце консультації (робочої зустрічі, бесіди);
склад делегації (робочих груп) сторін (або учасників зустрічі);
питання для обговорення (бесіди);
викладення позицій сторін щодо питань для обговорення;
інша інформація щодо консультації (робочої зустрічі, бесіди).

Запис підписується особою, яка його вела, і доповідається главі (керівнику) делегації (робочої групи).

V. Звітування щодо здійснення заходів міжнародного співробітництва.

1. Звіт про проведений захід міжнародного співробітництва є інформаційно-аналітичним документом, який містить зміст, описує характер та підсумовує результати проведеного заходу з обов'язковим формулюванням висновків, відображенням оцінки виконання директив (вказівок, технічного завдання) та наданням пропозицій щодо використання отриманої інформації та досягнутих домовленостей в діяльності.

У звіті про прийом зарубіжної делегації також вказуються всі об'єкти, які нею відвідувалися, та відомості про інформацію, що була їм надана.

2. У звіті відображається перебіг, тенденції та позиції учасників проведеного заходу, описуються та підсумовуються результати, викладаються пропозиції та рекомендації щодо подальших дій керівництва України за підсумками заходу, а також щодо забезпечення виконання укладених міжнародних договорів України, реалізації досягнутих домовленостей та опрацьованих документів. До звіту можуть додаватися інформаційно-довідкові та інші матеріали, отримані під час заходу.

3. Протягом двох робочих днів після завершення заходу міжнародного співробітництва на чолі з Міністром оборони України керівники структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу, інших органів військового управління, представники яких входили до складу делегації, надсилають до органу воєнно-політичного співробітництва пропозиції до звіту.

Орган воєнно-політичного співробітництва готує та подає на підпис Міністру оборони України проект доповіді для Президента України (Прем'єр-міністра України) про результати заходу, який протягом трьох робочих днів надсилається до Адміністрації Президента України (Секретаріату Кабінету Міністрів України) разом з копіями підписаних документів (за наявності).

4. Після завершення заходу міжнародного співробітництва, проведення якого узгоджувалося з Міністерством закордонних справ України, глава (керівник) делегації (робочої групи, представник) Міноборони та Збройних Сил готує письмовий звіт (додаток 10).

Письмовий звіт подається у десятиденний строк до Міністерства закордонних справ України через відповідний орган міжнародного співробітництва.

До письмового звіту додаються оригінали підписаних міжнародних договорів України та копії інших підписаних під час заходу документів (протоколів, програм тощо).

5. Після завершення заходу міжнародного співробітництва, рішення про проведення якого приймалось керівництвом Міноборони, Генерального штабу, глава делегації готує звіт (додаток 10).

Звіт подається у тижневий строк на затвердження посадовій особі, яка приймала рішення про проведення заходу.

До звіту додаються документи, які були підписані під час проведення заходу (або їх копії), та у разі необхідності - план заходів щодо реалізації досягнутих домовленостей.

В окремих випадках термін подання звіту та плану заходів щодо реалізації досягнутих домовленостей може бути продовжено за рішенням посадової особи, яка приймала рішення про проведення заходу, але не більше як на один місяць.

6. Копії звіту та документів у тижневий строк після затвердження надаються до відповідного органу міжнародного співробітництва або органу воєнно-політичного співробітництва для складання поточних довідок про стан міжнародного співробітництва, аналізу та врахування під час супроводу виконання домовленостей.

7. Структурні підрозділи апарату Міноборони, Генерального штабу, інші органи військового управління, що приймали участь у заходах міжнародного співробітництва, надають до відповідних органів міжнародного співробітництва інформацію про проведені заходи за формою (додаток 11). Зазначена інформація надається щоквартально до 5 числа першого місяця наступного кварталу (у разі участі у заходах у попередньому кварталі).

Органи військово-технічного, військового співробітництва, орган контролю над озброєнням надають до органу воєнно-політичного співробітництва узагальнену інформацію про проведені заходи за формою (додаток 11) щоквартально до 10 числа першого місяця наступного кварталу.

8. Органи міжнародного співробітництва про результати проведення заходів міжнародного співробітництва у встановленому порядку інформують апарати військових аташе за належністю.

9. За результатами виконання заходів Індивідуальної програми партнерства з НАТО орган військового співробітництва організовує збір та узагальнення відповідної інформації.

На підставі отриманої інформації орган військового співробітництва двічі на рік готує аналітичний звіт про виконання заходів Індивідуальної програми партнерства з НАТО в Збройних Силах (додаток 12) та подає його до органу воєнно-політичного співробітництва (до 10 липня та 10 січня відповідно).

Орган воєнно-політичного співробітництва двічі на рік організовує збір і узагальнення відповідної інформації від структурних підрозділів апарату Міноборони та органу військового співробітництва опрацьовує аналітичний звіт (додаток 12) про виконання Індивідуальної програми партнерства з НАТО в Міноборони та Збройних Силах (до 20 липня та 20 січня відповідно).

10. За результатами виконання заходів Річної національної програми під егідою Комісії Україна - НАТО на відповідний рік в Міноборони та Збройних Силах щоквартально готується відповідна інформація, яка повинна містити відомості щодо проведеної роботи, виконання основних заходів та пріоритетних завдань, досягнутих результатів за розділами програми, а також відповідні висновки та пропозиції.

Структурні підрозділи Генерального штабу, інші органи військового управління надають для узагальнення до органу військового співробітництва інформацію про виконання Річної національної програми під егідою Комісії Україна - НАТО на відповідний рік за формою, встановленою Кабінетом Міністрів України. Зазначена інформація надається щоквартально до 10 числа останнього місяця звітного періоду.

Структурні підрозділи апарату Міноборони, органи військово- технічного, військового співробітництва, орган контролю над озброєнням вищезазначену інформацію за встановленою формою надають для узагальнення до органу воєнно-політичного співробітництва. Зазначена інформація надається щоквартально до 15 числа останнього місяця звітної періоду.

Орган воєнно-політичного співробітництва узагальнену аналітичну інформацію про стан виконання Річної національної програми під егідою Комісії Україна - НАТО на відповідний рік у Міноборони та Збройних Силах надає до Міністерства закордонних справ України щоквартально до 25 числа останнього місяця звітної періоду.

11. За результатами виконання Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами- членами, з іншої сторони, в частині, що стосується Міноборони, на відповідний рік в Міноборони та Збройних Силах щоквартально готується відповідна інформація, яка повинна містити відомості щодо проведеної роботи, виконання основних заходів та пріоритетних завдань, досягнутих результатів за розділами Плану, а також відповідні висновки та пропозиції.

Структурні підрозділи Генерального штабу, інші органи військового управління надають для узагальнення до органу військового співробітництва інформацію про виконання Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами- членами, з іншої сторони, в частині, що стосується Міноборони, на відповідний рік за формою, встановленою Кабінетом Міністрів України. Зазначена інформація надається щоквартально до 15 числа останнього місяця звітної періоду.

Структурні підрозділи апарату Міноборони, органи військово- технічного, військового співробітництва, орган контролю над озброєнням вищезазначену інформацію за встановленою формою надають для узагальнення до органу воєнно-політичного співробітництва. Зазначена інформація надається щоквартально до 25 числа останнього місяця звітної періоду.

Орган воєнно-політичного співробітництва узагальнену аналітичну інформацію про стан виконання Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами- членами, з іншої сторони, в частині, що стосується Міноборони, на відповідний рік надає до Кабінету Міністрів України щоквартально до 10 числа наступного місяця.

Директор Департаменту воєнної політики, стратегічного планування та міжнародного співробітництва
Міністерства оборони України генерал-лейтенант

А.Г.ПЕТРЕНКО

Дивись додатки

**Про організацію роботи щодо оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних, розпорядником якої є
Міністерство оборони України,
наказ Міністра оборони України № 384 від 16.07.2019**

Відповідно до Закону України “Про доступ до публічної інформації” та постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 835 “Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних” (зі змінами), з метою забезпечення прозорості та відкритості діяльності Міністерства оборони України **наказують:**

1. Затвердити Перелік наборів даних у Міністерстві оборони України, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних на Єдиному державному вебпорталі відкритих даних, що додається.
2. Визначити Управління комунікацій та преси Міністерства оборони України відповідальним структурним підрозділом у Міністерстві оборони України за збір та узагальнення даних, що підлягають оприлюдненню.
3. Визначити Управління інформаційних технологій відповідальним структурним підрозділом у Міністерстві оборони України за розміщення даних, що підлягають оприлюдненню на Єдиному державному вебпорталі відкритих даних та адміністрування оприлюднених наборів даних.
4. Керівникам структурних підрозділів надавати інформацію Управлінню комунікацій та преси Міністерства оборони України відповідно до переліку наборів даних у Міністерстві оборони України, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних.
5. Управлінню інформаційних технологій протягом одного робочого дня, наступного за датою отримання відповідних наборів даних, розмішувати їх на Єдиному державному вебпорталі відкритих даних — data.gov.ua
6. Визначити персональну відповідальність керівників структурних підрозділів за своєчасність та достовірність надання даних, що підлягають оприлюдненню.
7. Визначити періодичність оновлення наборів даних відповідно до переліку, що додається, а у разі суттєвих змін - негайно.
8. Наказ розіслати згідно з розрахунком розсилки.

Тимчасово виконуючий обов’язки Міністра оборони України

I.ПУСНАК

Додаток

ПЕРЕЛІК
наборів даних у Міністерстві оборони України,
які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних на
Єдиному державному вебпорталі відкритих даних

ПОЛОЖЕННЯ
про Департамент стратегічних комунікацій Міністерства оборони України,
 затверджено наказом Міністра оборони України № 114 від 09.04.2020 із змінами

1. Це Положення визначає основні завдання і функції, порядок взаємодії з іншими структурними підрозділами Департаменту стратегічних комунікацій Міністерства оборони України (далі - Департамент) та повноваження його директора.
2. Департамент забезпечує:
  - формування та реалізацію державної політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва у мирний час та особливий період шляхом запровадження ефективної системи стратегічних комунікацій у Міністерстві оборони України (далі - Міноборони), Збройних Силах України (далі - Збройні Сили) та Державній спеціальній службі транспорту (далі - ДССТ);
  - участь у визначенні шляхів становлення та розвитку спроможностей системи стратегічних комунікацій у Міноборони, Збройних Силах та ДССТ як складової загальнодержавної системи стратегічних комунікацій;
  - супроводження інформаційними засобами виконання завдань оборони України;
  - донесення достовірної Інформації до особового складу Збройних Сил та громадськості, зокрема через військові засоби масової інформації (далі - ЗМІ), про діяльність Міноборони, Збройних Сил та ДССТ.
3. Департамент є самостійним структурним підрозділом апарату Міноборони, у підпорядкуванні якого перебувають: Інформаційне агентство, Центральна телерадіостудія Міністерства оборони України та Телерадіостудія Міністерства оборони України "Бриз" (далі - підпорядковані установи).
4. Департамент підпорядковується Міністру оборони України. Діяльність Департаменту спрямовує та координує заступник Міністра оборони України (згідно з розподілом обов'язків).
5. Департамент у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Верховної Ради України, Кабінету
  - Міністрів України, іншими актами законодавства, наказами Міноборони, спільними наказами та директивами Міноборони та Генерального штабу Збройних Сил України (далі - Генеральний штаб), а також цим Положенням.
6. Основними завданнями Департаменту є:
  - участь у формуванні та реалізації державної інформаційної політики у Міноборони, Збройних Силах та ДССТ у межах компетенції Департаменту;
  - координація, контроль та методичне керівництво в процесі реалізації завдань стратегічних комунікацій Міноборони, Збройних Сил та ДССТ;
  - визначення основних засад інформаційно-комунікативної діяльності Міноборони;
  - координація діяльності структурних підрозділів апарату Міноборони, Генерального штабу, органів військового управління, підпорядкованих Міноборони, Головнокомандувачу Збройних Сил України, установ та організацій Міноборони, Збройних Сил та ДССТ щодо реалізації стратегічних комунікацій, а також організації взаємодії з відповідними структурними підрозділами інших органів державної влади за напрямом стратегічних комунікацій;
  - інформування громадськості та ЗМІ про діяльність Міноборони, Збройних Сил та ДССТ;
  - організація та проведення інформаційних кампаній за напрямом діяльності Міноборони;
  - проведення постійного моніторингу інформаційного середовища, виявлення потенційних та реальних інформаційних загроз у сфері оборони, здійснення відповідних заходів;
  - здійснення в межах повноважень міжнародного співробітництва за напрямом стратегічних комунікацій з відповідними органами іноземних держав і міжнародними організаціями;
  - підготовка пропозицій щодо заснування телерадіоорганізацій та участь у їхній діяльності;
  - участь у здійсненні заходів щодо розвитку культури і духовності у Збройних Силах, військово-патріотичного виховання громадян;
  - участь у забезпеченні впровадження та розвитку новітніх інформаційних технологій у сфері оборони в Міноборони, Збройних Силах та ДССТ;
  - участь у забезпеченні, у межах повноважень, передбачених законом, демократичного цивільного контролю за діяльністю Збройних Сил та ДССТ;
  - створення необхідних умов для здійснення іншими суб'єктами демократичного цивільного контролю передбачених законом повноважень та інформування з зазначених питань громадськості та ЗМІ.
7. Департамент відповідно до наданих повноважень:
  - координує комунікаційні заходи на всіх рівнях у Міноборони, Збройних Силах та ДССТ;
  - розробляє вказівки, наративи, візії, концепції, стратегії, методичні рекомендації, настанови, інструкції, плани розвитку та інші документи, спрямовані на розвиток стратегічних комунікацій Міноборони, Збройних Сил та ДССТ;
  - розробляє Стратегію комунікацій Міноборони, Збройних Сил та ДССТ;
  - координує систему підготовки особового складу Міноборони, Збройних Сил та ДССТ стосовно питань стратегічних комунікацій;
  - бере, у межах компетенції, участь у реалізації державної інформаційної політики в Міноборони, Збройних Силах та ДССТ;
  - організовує тренінги, семінари та "круглі столи" для підрозділів зв'язків із громадськістю Збройних Сил та ДССТ з метою підвищення їхнього професійного рівня та поширення набутого досвіду;
  - організовує вивчення цільових аудиторій;
  - здійснює медіапланування та забезпечення його реалізації для донесення до громадськості та ЗМІ наративів та меседжів;
  - запроваджує та підтримує брендинг Збройних Сил та ДССТ щодо популяризації військової служби, формування в українському суспільстві позитивної громадської думки про Збройні Сили та ДССТ;
  - організовує виявлення, оцінку та нівелювання загроз для Міноборони, Збройних Сил та ДССТ в інформаційній сфері (кризові комунікації);
  - розробляє плани інформаційних кампаній за напрямом діяльності Міноборони та супроводжує їхню реалізацію;
  - розробляє та бере участь у розробленні проектів законів та інших нормативних актів відповідно до напрямку діяльності Департаменту, здійснює в установленому порядку їхнє погодження та супроводження;
  - забезпечує доступ до публічної інформації, розпорядником якої є Департамент;
  - організовує медіазаходи за участю керівництва Міноборони;
  - забезпечує інформаційно-медійний супровід діяльності Міноборони, Збройних Сил та ДССТ;
  - оприлюднює через офіційний вебсайт Міноборони в мережі Інтернет та офіційні представництва Міноборони в соціальних мережах, інші ресурси Міноборони, а також через військові та цивільні ЗМІ інформаційні та графічні матеріали щодо діяльності Міноборони, Збройних Сил та ДССТ;

висвітлюючи питання національної безпеки та оборони, інформує суспільство про стан захисту національних інтересів України;

організовує акредитацію журналістів, працівників ЗМІ для відвідування об'єктів Міноборони;

інформує органи державної влади через відповідні структури інформаційно-комунікативної діяльності про заплановані заходи за участю керівництва Міноборони;

організовує взаємодію зі структурами інформаційно-комунікативної діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також вітчизняними та іноземними ЗМІ;

бере участь у реалізації заходів та забезпечує Інформаційний супровід процесу демократичного цивільного контролю в системі Міноборони;

здійснює керівництво діяльністю підпорядкованих установ, надає пропозиції щодо їхньої оптимізації, розробляє проекти штатів, переліки змін до них;

бере участь у координації науково-дослідної діяльності вищих військових навчальних закладів у сфері стратегічних комунікацій;

організовує та бере участь у заходах міжнародного співробітництва за напрямом діяльності Департаменту;

здійснює підготовку фотоматеріалів до інформаційного бюлетеня "Біла книга. Збройні Сили України", організовує його видання та проведення прес- конференцій і брифінгів щодо його презентації;

у межах компетенції видає інформаційно-довідкові матеріали про стан і перспективи реформування у сфері оборони;

співпрацює з відповідними структурами в рамках рекламних та просвітницьких кампаній;

бере участь у виконанні заходів та завдань, покладених на Міноборони, з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації;

забезпечує проведення комплексу заходів щодо задоволення потреб Збройних Сил та ДССТ на особливий період за напрямом діяльності;

забезпечує збереженість службових документів, що утворюються в процесі діяльності Департаменту, своєчасне передавання їх на державне зберігання до Галузевого державного архіву Міністерства оборони України, відповідно до вимог законодавства України та нормативно-правових актів Міноборони;

забезпечує захист персональних даних особового складу Департаменту;

забезпечує розроблення та вжиття заходів, що є необхідними та обґрунтованими для запобігання і протидії корупції в діяльності Департаменту.

організовує належну роботу під час складання, затвердження та виконання бюджету Міноборони за напрямом діяльності.

Департамент визначено відповідальним за формування та виконання бюджетної підпрограми.

За рішенням Міністра оборони України Департамент може залучатися до виконання інших завдань, покладених на Міноборони, Збройні Сили та ДССТ.

8. Департамент для здійснення визначених повноважень та виконання завдань має право:

отримувати в установленому порядку від посадових осіб інших структурних підрозділів апарату Міноборони, структурних підрозділів, підпорядкованих Міноборони, Головнокомандувачу Збройних Сил України, Адміністрації Державної служби спеціального транспорту (далі - Адміністрація ДССТ) інформацію, документи, матеріали та залучати до виконання завдань у встановленому порядку їхніх представників;

ініціювати скликання нарад, створення комісій, робочих груп, наукових заходів з питань, що належать до компетенції Департаменту;

за дорученням представляти інтереси Міноборони в державних органах, органах місцевого самоврядування, міжнародних організаціях за напрямом діяльності Департаменту;

направляти за належністю до інших структурних підрозділів апарату Міноборони, структурних підрозділів, підпорядкованих Міноборони, Головнокомандувачу Збройних Сил України та Адміністрації ДССТ матеріали для невідкладного опрацювання, здійснювати моніторинг їхнього розгляду, отримувати необхідні відповіді та пропозиції для підготовки реагування на критичну та неправдиву інформацію щодо діяльності Міноборони, Збройних Сил та ДССТ;

замовляти проведення соціологічних досліджень та вивчення настроїв у цільових аудиторіях;

використовувати інформаційні електронні бази даних Міноборони, Генерального штабу та ДССТ;

у встановленому порядку розробляти положення, порядки, правила, інструкції, методичні рекомендації та інші документи з питань, що відносяться до компетенції Департаменту.

9. Департамент у процесі виконання покладених на нього завдань у встановленому законодавством порядку та в межах повноважень взаємодіє зі структурними підрозділами, підпорядкованими Міноборони, Головнокомандувачу Збройних Сил України, Адміністрації ДССТ, органами державної влади і органами місцевого самоврядування, а також підприємствами, установами та організаціями.

10. Департамент очолює директор, який призначається на посаду та звільняється з посади Міністром оборони України в установленому законодавством України порядку.

Директор Департаменту підпорядковується Міністру оборони України.

11. Директор Департаменту:

1) здійснює керівництво діяльністю Департаменту та відповідає за:

організацію діяльності та керівництво Департаментом, всебічне забезпечення його діяльності, здатність до виконання завдань за призначенням, військову та трудову дисципліну, морально-психологічний стан, збереження життя і зміцнення здоров'я особового складу;

виконання завдань, пов'язаних із забезпеченням формування та реалізації державної політики за напрямом стратегічних комунікацій в оборонній сфері;

забезпечення реалізації інформаційної політики держави в Міноборони, Збройних Силах та ДССТ;

організацію роботи Департаменту з підготовки проєктів законів, інших нормативно-правових актів за напрямом діяльності та несе персональну відповідальність за їхню підготовку та супроводження;

своєчасне та якісне інформаційне забезпечення керівництва Міноборони;

планування та організацію, у межах повноважень, діяльності щодо інформаційного забезпечення в Міноборони, Збройних Силах та ДССТ;

організацію та переведення Департаменту, підпорядкованих установ на функціонування в умовах особливого періоду;

перспективне, поточне і цільове планування діяльності Департаменту;

оперативне й об'єктивне інформування суспільства про діяльність Міноборони, формування позитивної громадської думки про діяльність Міноборони, Збройних Сил та ДССТ;

забезпечення охорони державної таємниці та захист інформації в Департаменті;

організацію документування управлінської діяльності та електронного документообігу в Департаменті, забезпечення захисту службової інформації;

цільове та ефективне використання коштів, що виділяються Департаменту для виконання завдань у межах бюджетних призначень, а також дотримання фінансової дисципліни та внутрішній фінансовий контроль, у тому числі щодо усунення виявлених контрольними заходами порушень і недоліків у підпорядкованих установах;

організацію та функціонування системи внутрішнього контролю та управління ризиками в Департаменті;

забезпечення безперешкодного надання Департаментом та підпорядкованими установами контролюючим органам, у тому числі підрозділам внутрішнього аудиту, документів, необхідних для проведення контрольних заходів;

забезпечення повного та своєчасного виконання рекомендацій, наданих за результатами внутрішнього аудиту, та обов'язкових вимог інших контролюючих органів;

2) організовує та контролює виконання особовим складом Департаменту законів України, актів та доручень Президента України, Кабінету Міністрів України, керівництва Міноборони, наказів Міноборони;

здійснює повноваження щодо самостійного прийняття рішень за напрямом діяльності;

визначає пріоритети роботи Департаменту та підпорядкованих установ, шляхи виконання покладених на них завдань, затверджує плани роботи та звіти про їхнє виконання;

здійснює керівництво та організовує перевірку діяльності підпорядкованих установ;

затверджує функціональні обов'язки військовослужбовців Департаменту та подає на затвердження державному секретарю Міністерства оборони України посадові інструкції державних службовців у встановленому порядку;

затверджує функціональні обов'язки, посадові інструкції (обов'язки) керівників підпорядкованих установ, погоджує призначення (звільнення) посадових осіб у підпорядкованих установах;

затверджує положення про підпорядковані установи;

забезпечує, у межах компетенції, реалізацію заходів програм мобілізаційної підготовки та мобілізаційного плану Міноборони, організовує підготовку Департаменту, підпорядкованих установ до роботи в умовах особливого періоду, укладає договори (контракти) на виконання мобілізаційних завдань (замовлень);

забезпечує переведення Департаменту та підпорядкованих установ на функціонування в умовах особливого періоду;

організовує розгляд звернень громадян, запитів і звернень народних депутатів України, проводить особистий прийом громадян;

організовує, забезпечує та контролює надання та оприлюднення публічної інформації, розпорядником якої є Департамент;

організовує виконання заходів повсякденної діяльності Департаменту;

за дорученням керівництва Міноборони представляє Департамент у публічно-правових відносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями в Україні та за її межами;

представляє Міноборони у відносинах з органами державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, незалежно від форм власності, об'єднаннями громадян та громадянами з питань діяльності підпорядкованих установ;

вносить на розгляд керівництва Міноборони порушені в ЗМІ питання проблемного характеру та пропозиції щодо їхнього вирішення;

вносить Міністру оборони України подання щодо призначення керівників підпорядкованих установ;

надає пропозиції щодо проведення організаційних заходів у Департаменті та підпорядкованих установах, сприяє їхній оптимізації;

затверджує основні завдання і функції структурних підрозділів Департаменту, визначає повноваження заступника, керівників структурних підрозділів;

затверджує проект розподілу бюджетних асигнувань між підпорядкованими установами за бюджетною підпрограмою відповідно до затвердженого кошторису на відповідний рік та контролює використання коштів за зазначеною підпрограмою;

вносить Міністру оборони України подання щодо відзначення державними нагородами, відомчими відзнаками, дострокового присвоєння військових звань військовослужбовцям та застосовує інші види заохочень військовослужбовців і працівників Департаменту та підпорядкованих йому установ;

здійснює контроль за ефективністю використання і збереження закріпленого за Департаментом та підпорядкованими установами державного майна;

підписує редакційні посвідчення начальникам (головним редакторам) підпорядкованих установ;

організовує професійну підготовку військовослужбовців, надає відповідні пропозиції щодо підвищення кваліфікації державних службовців, приймає рішення щодо добору кандидатів для включення до резерву на вищі посади та направлення військовослужбовців, державних службовців, працівників Департаменту і підпорядкованих установ на навчання;

погоджує призначення на посади посадових осіб прес-служб та прес- центрів органів військового управління, офіцерів по зв'язках із громадськістю та ЗМІ, вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, установ та організацій, підпорядкованих Міноборони, національних контингентів та національного персоналу;

відповідає за стан військової, трудової та виконавської дисципліни в Департаменті, вживає заходів щодо їхнього покращення, здійснює заходи щодо реалізації соціально-правових гарантій військовослужбовців та працівників Збройних Сил у межах повноважень Департаменту;

організовує роботу щодо дотримання особовим складом Департаменту законодавства України з питань державної служби і охорони праці;

своєчасно вживає заходів для забезпечення режиму секретності, захисту службової та конфіденційної інформації, технічного захисту інформації, спрямовує роботу службових осіб Департаменту на безумовне виконання вимог законодавства України з цих питань;

організовує роботу щодо запобігання і протидії корупції, виявлення та припинення її проявів, усунення наслідків корупційних діянь у Департаменті;

організовує в Департаменті документування управлінської діяльності Департаменту, роботу з укомплектування, зберігання, обліку та використання архівних документів;

здійснює контроль за збереженістю службових документів, що утворюються в процесі діяльності Департаменту та підпорядкованих установ, та своєчасним передаванням їх на державне зберігання до Галузевого державного архіву Міністерства оборони України відповідно до вимог законодавства України та нормативно-правових актів Міноборони;

здійснює інші повноваження відповідно до законодавства України.

12. Директор Департаменту в межах своїх повноважень видає накази з основної діяльності Департаменту, адміністративно-господарської діяльності та накази по стройовій частині, організовує і контролює їхнє виконання та здійснює інші заходи, спрямовані на виконання Департаментом покладених на нього завдань і функцій.

Директор Департаменту має право скасовувати видані ним накази та накази, видані керівниками підпорядкованих установ і структурних підрозділів.

13. Директор Департаменту має заступника.

Заступник директора призначається і звільняється з посади у порядку, передбаченому законодавством України.

Посадова інструкція (функціональні обов'язки) заступника директора визначаються відповідно до законодавства України.

У разі відсутності директора Департаменту його обов'язки виконує заступник директора або призначена інша посадова особа.

14. Забезпечення діяльності Департаменту здійснюється в установленому порядку.

15. Положення про Департамент та його структура затверджуються Міністром оборони України. Департамент має печатку встановленого зразка зі своїм найменуванням, а також інші печатки та штампи, необхідні для забезпечення діяльності Департаменту.

Начальник Управління комунікацій та преси Міністерства оборони України
підполковник

Світлана ПАВЛОВСЬКА

7. НАКАЗИ ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧА ЗС України

ПОЛОЖЕННЯ

про Управління стратегічних комунікацій
Апарату Головнокомандувача Збройних Сил України,
затверджено Наказом Головнокомандувача Збройних Сил України
від 14 квітня 2020 року № 14

1. Управління стратегічних комунікацій Апарату Головнокомандувача Збройних Сил України (далі - Управління стратегічних комунікацій) є структурним підрозділом Апарату Головнокомандувача Збройних Сил України, на який покладається організація та реалізація заходів державної інформаційної політики у воєнній сфері, координація і синхронізація заходів стратегічних комунікацій Збройних Сил України (далі - ЗС України). Управління стратегічних комунікацій здійснює загальне керівництво стратегічними комунікаціями ЗС України.

2. Управління стратегічних комунікацій підпорядковується безпосередньо Головнокомандувачу ЗС України, який здійснює керівництво його діяльністю.

3. Управління стратегічних комунікацій у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, актами Міністерства оборони України (далі - Міноборони), Головнокомандувача ЗС України та Генерального штабу ЗС України (далі - Генеральний штаб), а також цим Положенням.

4. Основними завданнями Управління стратегічних комунікацій є:
організація, координація, синхронізація та контроль за реалізацією заходів стратегічних комунікацій у ЗС України;
забезпечення ефективної взаємодії суб'єктів стратегічних комунікацій ЗС України;
розвиток спроможностей ЗС України з питань стратегічних комунікацій та проведення їх оцінювання;
розробка та уточнення планувальних документів стратегічного застосування ЗС України, інших складових сил оборони в частині, що стосується питань стратегічних комунікацій.

5. Управління стратегічних комунікацій, відповідно до покладених на нього основних завдань:
організовує аналіз інформаційного середовища, оцінювання ефективності реалізації заходів стратегічних комунікацій ЗС України;

здійснює короткострокове, середньострокове та довгострокове планування стратегічних комунікацій ЗС України;
контролює повноту та якість виконання заходів стратегічних комунікацій ЗС України;
здійснює формування наративів та аргументаційних тематик та меседжів з урахуванням визначних історичних подій минулого, сучасних викликів та перспектив розвитку ЗС України і держави в цілому;

здійснює планування інформаційних кампаній ЗС України, контролює та оцінює результати їх реалізації;
бере участь у координації та синхронізації заходів позиціонування та популяризації ЗС України, формування загальної підтримки та довіри до них, об'єктивному інформуванні населення України та міжнародної спільноти про їх діяльність та реформи у воєнній сфері;

здійснює планування спільних заходів ЗС України з питань стратегічних комунікацій з іншими складовими сил оборони;
координує та синхронізує діяльність усіх складових системи стратегічних комунікацій ЗС України та забезпечує їх ефективну взаємодію;

бере участь у виявленні інформаційних загроз для ЗС України, прогнозуванні розвитку інформаційного середовища та підготовці аналітичних матеріалів щодо результатів реалізації стратегічних комунікацій ЗС України;

бере участь у заходах міжнародного співробітництва відповідно до компетенції Управління стратегічних комунікацій, навчальних та тренувальних програмах країн-членів НАТО та інших країн-партнерів;

запроваджує та підтримує брендінг ЗС України з метою популяризації військової служби, формування в українському суспільстві позитивної громадської думки про ЗС України;

бере участь у створенні комунікаційних спроможностей на стратегічному, оперативному та тактичному рівнях;
бере участь у процесах кваліфікаційної підготовки та розподілу спеціалістів галузей - складових стратегічних комунікацій ЗС України;

бере участь у формуванні вимог до військової освіти та підвищення кваліфікації за напрямками стратегічних комунікацій;
надає методичну допомогу складовим системи стратегічних комунікацій ЗС України з питань, що належать до компетенції Управління стратегічних комунікацій;

розробляє документи Стратегічного замислу застосування ЗС України, інших складових сил оборони з відсічі збройної агресії в частині, що стосується питань стратегічних комунікацій;

розробляє та уточнює документи Стратегічного плану застосування ЗС України, інших складових сил оборони з відсічі збройної агресії в частині, що стосується питань стратегічних комунікацій.

6. Управління стратегічних комунікацій для виконання покладених завдань має право:

залучати фахівців структурних підрозділів Апарату Головнокомандувача ЗС України, Генерального штабу, інших органів військового управління, військових частин та підрозділів ЗС України, спеціалістів інших установ та організацій (за погодженням з їх керівниками), вчених, представників інститутів громадського суспільства (за їх згодою) для розгляду та реалізації питань, що належать до компетенції Управління стратегічних комунікацій;

ініціювати та скликати наради, створювати комісії та робочі групи з залученням до їх складу фахівців від структурних підрозділів апарату Міноборони, Апарату Головнокомандувача ЗС України та Генерального штабу, інших органів військового управління ЗС України, Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту України (далі - Держспецтрансслужба), наукових та науково-дослідних установ ЗС України за їх згодою;

одержувати від структурних підрозділів апарату Міноборони, Держспецтрансслужби, Апарату Головнокомандувача ЗС України, Генерального штабу, органів військового управління, військових частини та установ ЗС України, інших складових сил оборони, міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на Управління стратегічних комунікацій завдань;

опрацьовувати запити та звернення народних депутатів України, листи органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян в межах компетенції Управління стратегічних комунікацій;

надсилати службові документи та інформаційні матеріали структурним підрозділам апарату Міноборони, Держспецтрансслужби, Апарату Головнокомандувача ЗС України, Генерального штабу, іншим органам військового управління, військовим частинам та установам ЗС України, органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, міжнародним, неурядовим організаціям, військовим та дипломатичним представництвам іноземних держав, об'єднанням

громадян, установам інших складових сектору безпеки і оборони держави;

розробляти проекти законів та нормативно-правових актів, концепції, доктрини, накази, планувальні документи, посібники тощо з питань стратегічних комунікацій ЗС України;

організовувати взаємодію ЗС України з Офісом Президента України, Кабінетом Міністрів України, Радою національної безпеки і оборони України, структурними підрозділами апарату Міноборони, Генерального штабу та органами військового управління, іншими складовими сектору безпеки та оборони України, центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадянським суспільством, урядовими та неурядовими організаціями на всій території держави;

здійснювати погодження проектів законодавчих та інших нормативно-правових актів у межах повноважень;

розробляти положення, порядок, інструкції, порадики, посібники та інші документи з питань, що належать до компетенції Управління стратегічних комунікацій;

брати участь у роботі створених на державному рівні комісій (робочих груп) з питань, що належать до компетенції Управління стратегічних комунікацій;

використовувати інформаційні електронні бази даних структурних підрозділів апарату Міноборони, Держспецтрансслужби, Апарату Головнокомандувача ЗС України, Генерального штабу, органів військового управління ЗС України, інших складових сектору безпеки і оборони держави, органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

користуватися ресурсами телекомунікаційної мережі загального користування, мереж урядового та спеціального зв'язку, інших мереж (автоматизованих систем) системи зв'язку ЗС України та іншими технічними засобами;

представляти інтереси ЗС України (з питань, що належать до компетенції Управління стратегічних комунікацій) в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, міжнародних і громадських організаціях та дипломатичних установах;

здійснювати відбір кандидатів для навчання за кордоном за напрямком стратегічних комунікацій;

надавати, у межах компетенції, коментарі вітчизняним та закордонним засобам масової інформації (далі - ЗМІ) з питань діяльності Управління стратегічних комунікацій та складових системи стратегічних комунікацій ЗС України;

користуватися іншими правами, відповідно покладених на нього завдань.

Управління стратегічних комунікацій в процесі виконання покладених на нього завдань і в межах компетенції, взаємодіє зі структурними підрозділами апарату Міноборони, Держспецтрансслужби, Апарату Головнокомандувача ЗС України, Генерального штабу, з органами військового управління, військовими частинами, військовими навчальними закладами, установами та організаціями ЗС України, іншими складовими сектору безпеки і оборони, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, державними та недержавними установами і організаціями (у тому числі громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами та організаціями усіх форм власності), міжнародними організаціями, військовими та дипломатичними представниками іноземних держав.

7. Управління стратегічних комунікацій очолює начальник Управління стратегічних комунікацій, якого призначає на посаду та звільняє з посади Головнокомандувач ЗС України. Начальник Управління стратегічних комунікацій підпорядковується Головнокомандувачу ЗС України.

Начальник Управління стратегічних комунікацій несе персональну відповідальність за якісне та своєчасне виконання завдань, покладених на Управління стратегічних комунікацій відповідно до цього Положення.

7.1 Начальник Управління стратегічних комунікацій здійснює керівництво його діяльністю і відповідає за:

організацію роботи Управління стратегічних комунікацій з підготовки проектів законів, інших нормативно-правових актів за напрямом діяльності та несе персональну відповідальність за їх підготовку та супроводження;

організацію забезпечення охорони державної таємниці, захисту іншої інформації з обмеженим доступом, технічного захисту інформації в Управлінні стратегічних комунікацій, контролю за їх станом;

розроблення пропозицій щодо реалізації у ЗС України інформаційної, гуманітарної та безпекової політики з питань стратегічних комунікацій ЗС України у взаємодії з центральними органами виконавчої влади, міжнародними, державними, недержавними, благодійними та гуманітарними організаціями, військовими та дипломатичними представництвами іноземних держав, місцевими органами влади, об'єднаннями громадян, іншими складовими сил безпеки і оборони держави;

організацію індивідуальної (оперативної) підготовки, виховання, підтримання належного рівня військової дисципліни та морально-психологічного стану особового складу Управління стратегічних комунікацій;

організацію підтримання внутрішнього порядку, облік зброї, боєприпасів та матеріальних засобів Управління стратегічних комунікацій;

кадрову роботу та відбір кандидатів на навчання до вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів військової освіти та навчальних частин (центрів);

розподіл завдань та функцій між структурними підрозділами та посадовими особами Управління стратегічних комунікацій;

встановлення в Управлінні стратегічних комунікацій такого внутрішнього порядку, який гарантував би неухильне виконання законів України і положень статутів ЗС України;

аналіз та контроль стану виконавської дисципліни в Управлінні стратегічних комунікацій, вживання заходів щодо їх покращення;

забезпечення додержання в Управлінні стратегічних комунікацій принципів соціальної справедливості та тендерної рівності.

7.2 Начальник Управління стратегічних комунікацій зобов'язаний:

здійснювати свої повноваження безпосередньо та у взаємодії із іншими структурними підрозділами апарату Міноборони, Апарату Головнокомандувача ЗС України, Генерального штабу іншими органами військового управління ЗС України;

забезпечувати готовність Управління стратегічних комунікацій до виконання завдань за призначенням;

організовувати планування стратегічних комунікацій ЗС України;

приймати безпосередню участь в розробленні документів Стратегічного замислу і Стратегічного плану застосування ЗС України, інших складових сил оборони з відсічі збройної агресії у частині, що стосується питань організації стратегічних комунікацій;

брати участь у відпрацюванні оперативних планів застосування військ (сил) з питань стратегічних комунікацій на рівні органу військового управління ЗС України. Відпрацювати документи НАТО з грифом "SECRET";

координувати та синхронізувати діяльність складових стратегічних комунікацій ЗС України;

організовувати контроль за виконанням заходів стратегічних комунікацій ЗС України;

організовувати участь Управління стратегічних комунікацій у виконанні завдань, головними виконавцями яких є структурні підрозділи Міноборони, Генерального штабу, Держспецтрансслужби та інші органи військового управління;

працювати з нормативними документами (оперативними стандартами) НАТО та держав Членів Альянсу мовою оригіналу, брати участь у заходах міжнародного військового співробітництва;

вносити в установленому порядку подання про відзначення державними нагородами, відомчими відзнаками Міноборони, Головнокомандувача ЗС України, Генерального штабу особового складу Управління стратегічних комунікацій та

застосовувати до них інші види заохочення;

забезпечувати функціонування системи внутрішнього контролю та управління ризиками в Управлінні стратегічних комунікацій;

вживати заходів, які є необхідними та обґрунтованими для запобігання і протидії корупції у діяльності Управління стратегічних комунікацій;

проводити діяльність, пов'язану з державною таємницею, відповідно до законодавства України.

7.3 Начальник Управління стратегічних комунікацій має право:

за дорученням Головнокомандувача ЗС України представляти ЗС України з питань стратегічних комунікацій у публічно-правових відносинах з іншими органами, підприємствами, установами та організаціями в Україні та за її межами;

за відповідними дорученнями виступати замовником та укладати меморандуми, договори про закупівлю товарів, робіт і послуг за напрямком стратегічних комунікацій;

давати доручення, вказівки особовому складу щодо виконання завдань, покладених на Управління стратегічних комунікацій;

організовувати та проводити семінари, наради та конференції з питань, що належать до напрямів діяльності Управління стратегічних комунікацій;

бути замовником науково-дослідних робіт, які стосуються напрямів діяльності Управління стратегічних комунікацій.

7.4 Начальник Управління стратегічних комунікацій використовує під час виконання функціональних обов'язків, зокрема під час безпосередньої участі в розробці і уточненні документів Стратегічного замислу та Стратегічного плану застосування ЗС України, інших складових сил оборони, документів з управління військами видів, окремих родів військ (сил) ЗС України, планів застосування інших складових сил оборони, матеріальні носії секретної інформації зі ступенем секретності "Особливої важливості", "Цілком таємно", "Таємно", які відповідають статтям 1.1.1, 1.1.2, 1.1.3, 1.1.8, 1.4.3 Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, затвердженого наказом Служби безпеки України від 12.08.2005 № 440 (із змінами).

8. Начальник Управління стратегічних комунікацій, в межах своїх повноважень, видає накази з основної діяльності підрозділу та з адміністративно-господарської діяльності, організовує і контролює їх виконання та здійснює інші заходи, спрямовані на виконання покладених на Управління стратегічних комунікацій завдань.

9. Начальник Управління стратегічних комунікацій має заступника - начальника відділу аналізу - заступника начальника Управління стратегічних комунікацій, який призначається на посаду та звільняється з посади в установленому порядку.

Начальник Управління стратегічних комунікацій затверджує обов'язки і права начальника відділу аналізу - заступника начальника Управління стратегічних комунікацій, керівників структурних підрозділів та всього особового складу Управління стратегічних комунікацій.

У разі відсутності начальника Управління стратегічних комунікацій його обов'язки виконує начальник відділу аналізу - заступник начальника Управління стратегічних комунікацій або один з керівників структурних підрозділів Управління стратегічних комунікацій.

10. Організаційну структуру та Положення про Управління стратегічних комунікацій затверджує Головнокомандувач ЗС України.

Права та обов'язки начальника Управління стратегічних комунікацій затверджує заступник Головнокомандувача ЗС України.

11. Забезпечення документування управлінської діяльності Управління стратегічних комунікацій, печаткою із зображенням Державного Герба України, а також іншими печатками та штампамі здійснюється через Адміністративне управління Генерального штабу.

Начальник Управління стратегічних комунікацій
Апарату Головнокомандувача Збройних Сил України
полковник

Андрій ОСТРОВСЬКИЙ

ПОЛОЖЕННЯ
про Управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України,
 затверджено наказом Головнокомандувача Збройних Сил України
 від 03 червня 2020 року №44

1. Управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України (далі – Управління зв'язків з громадськістю) є органом військового управління, на який покладається участь в організації та реалізації заходів державної інформаційної політики у сфері національної безпеки і оборони, щодо забезпечення відкритості та прозорості діяльності, створення позитивного іміджу Збройних Сил України, загальне керівництво діяльністю служб зв'язків з громадськістю органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій, національних контингентів Збройних Сил України (далі – службою зв'язків з громадськістю).

2. Управління зв'язків з громадськістю підпорядковується Головнокомандувачу Збройних Сил України.

3. Управління зв'язків з громадськістю у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, постановами Верховної Ради України наказами та директивами Міністерства оборони України, Головнокомандувача Збройних Сил України та Генерального штабу Збройних Сил України (далі – Генерального штабу), та іншими нормативно-правовими актами, в тому числі міжнародними договорами, а також цим Положенням.

4. Основними завданнями Управління зв'язків з громадськістю є:

організація постійного проактивного інформування громадськості, міжнародної спільноти та засобів масової інформації (далі – ЗМІ) про діяльність Збройних Сил України;

здійснення інформаційного супроводу діяльності та задоволення інформаційних потреб Головнокомандувача Збройних Сил України та Генерального штабу;

виявлення, аналіз та прогнозування ймовірних іміджевих інформаційних загроз для Збройних Сил України та вжиття заходів щодо їх запобігання та нейтралізації;

організація, реалізація та координація кризових комунікацій у Збройних Силах України;

здійснення загального управління, координації та методичного супроводу діяльністю служби зв'язків з громадськістю.

5. Управління зв'язків з громадськістю відповідно до покладених на нього завдань:

оприлюднює в установленому порядку офіційну позицію Головнокомандувача Збройних Сил України та керівного складу Генерального штабу через ЗМІ, вебпортал Збройних Сил України в мережі Інтернет та офіційні сторінки в соціальних мережах; втілює проактивні форми інформування громадськості, забезпечує першість, як джерела інформації в умовах кризових ситуацій, та реагування на випередження, для недопущення іміджевих втрат;

бере участь у забезпеченні доступу до публічної інформації, що належить до компетенції Збройних Сил України;

організовує взаємодію зі структурними підрозділами зв'язків з громадськістю органів державної влади та місцевого самоврядування;

організовує надання ЗМІ об'єктивної інформації про процеси, що відбуваються у Збройних Силах України, для формування позитивної громадської думки та підвищення рівня довіри суспільства до Збройних Сил України;

організовує проведення прес-конференцій, брифінгів, прес-турів, круглих столів, надання інтерв'ю, коментарів та роз'яснень представникам ЗМІ Головнокомандувачем Збройних Сил України, керівним складом Генерального штабу та залучення до їх проведення визначених речників;

організовує висвітлення у ЗМІ, мережі Інтернет та соціальних мережах проведення заходів повсякденної діяльності, навчань, тренувань, зборів, виставок, випробувань новітніх зразків озброєння та військової техніки, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, а також інших заходів у Збройних Силах України, передового досвіду та прикладів зразкового виконання службових обов'язків в мирний час та особливий період, що сприяють підтриманню позитивного іміджу Збройних Сил України;

організовує та проводить акредитацію журналістів для участі у заходах з висвітлення діяльності Збройних Сил України;

бере участь у заходах внутрішньої комунікації шляхом доведення до особового складу через офіційні джерела інформації та ЗМІ позиції та вимог керівного складу Збройних Сил України, інформації про діяльність, стан та перспективи розвитку Збройних Сил України;

здійснює моніторинг, аналіз матеріалів у друкованих, електронних (аудіовізуальних) ЗМІ, в мережі Інтернет, соціальних мережах, що стосуються діяльності Збройних Сил України, та надає в установленому порядку результати аналізу до заінтересованих структурних підрозділів, Апарату Головнокомандувача Збройних Сил України, Генерального штабу та органів військового управління Збройних Сил України;

опрацьовує інформаційно-аналітичні матеріали про стан справ та результати діяльності служби зв'язків з громадськістю, бере участь у підготовці інформаційно-аналітичних матеріалів про стан Збройних Сил України за напрямом діяльності;

бере участь в організації виявлення та оцінювання потенційних і реальних інформаційних загроз, спрямованих на формування негативного іміджу Збройних Сил України, організовує запровадження заходів щодо запобігання та оперативної нейтралізації негативних наслідків оприлюднення неправдивої, викривленої або критичної інформації про діяльність Збройних Сил України;

здійснює оперативне інформування Головнокомандувача Збройних Сил України та керівництва Генерального штабу про виявлення фактів оприлюднення неправдивої, викривленої або критичної інформації про діяльність Збройних Сил України, результати її оцінки та запроваджені заходи;

в межах компетенції надає методичні рекомендації для командирів (начальників) військових частин (установ) та підрозділів служби зв'язків з громадськістю, розробляє відповідні методичні посібники та стандарти з питань зв'язків з громадськістю;

здійснює контроль, координацію та аналіз ефективності виконання планових заходів діяльності служби зв'язків з громадськістю;

бере участь в розробці проєктів законів, інших нормативно-правових актів, наказів і директив Міністерства оборони України, розробляє проєкти доктринальних документів, наказів і директив Головнокомандувача Збройних Сил України та Генерального штабу з питань, що належать до компетенції Управління зв'язків з громадськістю;

інформує Міністерство оборони України, інші центральні органи виконавчої влади, цивільні та військові ЗМІ про заплановані медіа-заходи за участю Головнокомандувача Збройних Сил України та керівного складу Генерального штабу;

планує та організовує інформаційне супроводження діяльності Головнокомандувача Збройних Сил України та Генерального штабу в межах визначених повноважень та компетенції;

бере участь у плануванні та організації заходів територіальної оборони, в частині, що стосується організації інформування громадськості в рамках підготовки території держави до оборони;

організовує підготовку дайджестів, публікацій у центральних ЗМІ, аналіз офіційних відповідей органів військового управління Збройних Сил України на матеріали, що були оприлюднені ЗМІ раніше, опрацьовує запити ЗМІ;

бере участь у здійсненні військового співробітництва зі збройними силами інших держав та з міжнародними безпековими організаціями, в межах компетенції організовує та здійснює висвітлення визначених заходів на офіційних інформаційних ресурсах Збройних Сил України та у ЗМІ;

залучає до виконання заходів інформаційного супроводу діяльності Збройних Сил України військові ЗМІ за згодою структурного підрозділу Апарату Міністерства оборони України якому вони підпорядковані;

подає в установленому порядку інформаційні матеріали для наповнення розділів офіційного вебсайту Міністерства оборони України щодо діяльності Головнокомандувача Збройних Сил України та Генерального штабу;

організовує та забезпечує своєчасне інформаційне наповнення, оновлення та супроводження офіційного вебпорталу Збройних Сил України, упроваджує сучасні інформаційні технології в діяльність Управління зв'язків з громадськістю;

визначає порядок та правила висвітлення на офіційних вебсайтах та сторінках соціальних мереж органів військового управління, військово-навчальних закладів, військово-навчальних підрозділів закладів вищої освіти та військових частин (установ) офіційної інформації про їх діяльність;

узагальнює статистичні матеріали і готує щоквартальні та річні звіти за результатами інформаційно-комунікаційної діяльності Збройних Сил України;

надає методичну допомогу структурним підрозділам Апарату Головнокомандувача Збройних Сил України, Генерального штабу, органам військового управління, з'єднанням, військовим частинам, військовим навчальним закладам, установам та організаціям Збройних Сил України, національним контингентам з питань, що належать до компетенції Управління зв'язків з громадськістю;

провадить діяльність, пов'язану з державною таємницею, на підставі спеціального дозволу на провадження такої діяльності, наданого Службою безпеки України;

організовує та здійснює співпрацю з представниками вітчизняних та закордонних ЗМІ, лідерами громадської думки, медіапрофільними громадськими та іншими медіа-організаціями;

бере участь у реалізації заходів та забезпечує інформаційний супровід процесу демократичного цивільного контролю у Збройних Силах України, а також в підготовці матеріалів для видання "Біла книга";

у межах компетенції бере участь в забезпеченні об'єктивного і своєчасного інформування Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України, Міністерства оборони України про стан справ у Збройних Силах України;

бере участь у здійсненні заходів середньострокового та короткострокового оборонного планування у Збройних Силах України;

бере участь у розробленні та погодженні штатів та табелів до штатів підрозділів служби зв'язків з громадськістю, визначенні потреби в особовому складі, у визначенні вимог та пріоритетів щодо технічного оснащення служби зв'язків з громадськістю, замовленні науково-дослідних робіт за напрямом зв'язків з громадськістю;

в межах компетенції бере участь у замовленні підготовки, допідготовки та перепідготовки фахівців за напрямом зв'язків з громадськістю;

подає Головнокомандувачу Збройних Сил України пропозиції щодо удосконалення інформаційно-комунікаційної діяльності Збройних Сил України;

бере участь, у наданні пропозицій до плану розподілу випускників вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти на посади до підрозділів служби зв'язків з громадськістю, проходження служби за призовом офіцерів запасу, створенні резерву військовослужбовців служби зв'язків з громадськістю;

бере участь в реалізації завдань та розвитку спроможностей системи стратегічних комунікацій Збройних Сил України;

бере участь у заходах щодо підготовки та підтримання належного рівня готовності до функціонування в умовах особливого періоду;

бере участь у заходах щодо забезпечення функціонування внутрішнього контролю та управління ризиками;

забезпечує в межах компетенції вжиття заходів, які є необхідними та обґрунтованими для запобігання і протидії корупції;

забезпечує документування управлінської діяльності, збереження службових документів, в тому числі електронних, що утворюються в процесі діяльності Управління зв'язків з громадськістю, своєчасне передавання їх на державне зберігання до Галузевого державного архіву Міністерства оборони України відповідно до вимог чинного законодавства та нормативно-правових актів Міністерства оборони України та Головнокомандувача Збройних Сил України;

здійснює інші заходи в межах повноважень та компетенції;

в особливий період:

контролює переведення служби зв'язків з громадськістю на функціонування в умовах особливого періоду;

організовує інформаційний супровід заходів проведення мобілізації та демобілізації, підготовки та ведення бойових дій;

організовує та контролює спільні інформаційні заходи за участі підрозділів зв'язків з громадськістю інших складових сил оборони;

організовує взаємодію з підрозділами зв'язків з громадськістю військово-цивільних адміністрацій та в межах компетенції координує їх інформаційну діяльність;

в умовах воєнного стану:

організовує оголошення через ЗМІ або оприлюднення іншим способом наказів та розпоряджень вищого військового керівництва України, що стосуються цивільного населення, та військових адміністрацій, крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом;

бере участь в організації інформаційного супроводу проведення заходів воєнного стану та ведення бойових дій;

в межах компетенції бере участь у заходах щодо регулювання: роботи підприємств телекомунікацій, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів, засобів масової інформації; використання місцевих радіостанцій, телевізійних центрів та друкарень для військових потреб і проведення роз'яснювальної роботи;

організовує взаємодію з іншими складовими сектору безпеки та оборони, військово-цивільними адміністраціями з питань інформаційно-комунікаційного забезпечення заходів правового режиму воєнного стану;

розробляє пропозиції щодо залучення структур зв'язків з громадськістю інших складових сил оборони, військових та військово-цивільних адміністрацій до здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

6. Управління зв'язків з громадськістю для здійснення визначених повноважень та виконання завдань має право:

ініціювати залучення спеціалістів установ та організацій (за погодженням з їх керівниками), вчених, представників інститутів громадського суспільства (за їх згодою), брати участь в нарадах, комісіях та робочих групах для розгляду питань, що належать до компетенції Управління зв'язків з громадськістю;

в установленому порядку залучати фахівців структурних підрозділів Апарату Міністерства оборони України, Апарату Головнокомандувача Збройних Сил України, Генерального штабу, органів військового управління Збройних Сил України,

представників органів зв'язків з громадськістю інших складових сил оборони, експертів інших державних та недержавних установ і організацій до виконання окремих завдань та участі у вивченні окремих питань;

одержувати необхідну інформацію, документи і матеріали від структурних підрозділів Міністерства оборони України, Апарату Головнокомандувача Збройних Сил України, Генерального штабу та органів військового управління Збройних Сил України;

ініціювати здійснення перевірки підрозділів служби зв'язків з громадськістю органів військового управління та військових частин з питань, що належать до компетенції Управління зв'язків з громадськістю;

забезпечувати через осіб, уповноважених діяти від його імені, самопредставництво Управління зв'язків з громадськістю в судах;

використовувати інформаційні електронні бази даних в системі Міністерства оборони України, державні та урядові системи зв'язку та інформатизації.

7. Управління зв'язків з громадськістю очолює начальник Управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України (далі – начальник Управління), який призначається і звільняється з посади у встановленому законодавством порядку.

На посаду начальника Управління зв'язків з громадськістю призначається військовослужбовець.

Начальник Управління зв'язків з громадськістю підпорядковується безпосередньо Головнокомандувачу Збройних Сил України.

Він є начальником для всього особового складу Управління зв'язків з громадськістю.

Начальник Управління є начальником служби зв'язків з громадськістю та здійснює методичне керівництво, контроль та координацію діяльності органів військового управління Збройних Сил України з питань, що стосуються організації та виконання заходів зв'язків з громадськістю у Збройних Силах України.

Начальник Управління зв'язків з громадськістю несе відповідальність за якісне і своєчасне виконання завдань, покладених на Управління зв'язків з громадськістю відповідно до цього Положення.

7.1. Начальник Управління зв'язків з громадськістю зобов'язаний:

забезпечувати готовність Управління зв'язків з громадськістю до виконання завдань за призначенням;

організувати та контролювати заходи інформаційно-комунікаційного забезпечення Збройних Сил України;

вивчати напрямки розвитку та керувати розвитком структури служби зв'язків з громадськістю Збройних Сил України;

керувати кадровою роботою та відбором кандидатів для вступу до вищих військових навчальних закладів, проходження курсової підготовки особовим складом Управління зв'язків з громадськістю;

затверджувати розподіл завдань та функцій між структурними підрозділами та посадовими особами Управління зв'язків з громадськістю;

погоджувати кандидатури для призначення на посади посадових осіб служби зв'язків з громадськістю Збройних Сил України;

погоджувати положення про служби зв'язків з громадськістю органів військового управління, основні завдання і функції, відповідальність підрозділів служби зв'язків з громадськістю;

здійснювати повноваження керівника державної служби в Управлінні, зокрема призначати на посади та звільняти державних службовців, присвоювати їм ранги, забезпечувати підвищення їх кваліфікації, приймати рішення про заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності;

встановлювати в Управлінні такий внутрішній порядок та розпорядок дня, які б гарантували неухильне виконання чинного законодавства України, наказів та директив Міністерства оборони України, Головнокомандувача Збройних Сил України та інших керівних документів;

аналізувати та контролювати стан виконавської дисципліни в Управлінні, вживати заходів щодо її покращення;

організувати і проводити роботу щодо своєчасного та якісного інформаційно-комунікаційного забезпечення Головнокомандувача Збройних Сил України та керівництва Генерального штабу;

проводити роботу щодо запобігання корупції, виявлення та припинення її проявів, усунення наслідків корупційних діянь в Управлінні;

брати участь у розробленні (уточненні) документів стратегічного планування застосування Збройних Сил України, інших складових сил оборони в частині, що стосується зв'язків з громадськістю;

забезпечувати вивчення та аналіз передового досвіду провідних країн світу, складових сил оборони з питань, що належать до компетенції Управління зв'язків з громадськістю;

брати участь в організації підготовки підрозділів (фахівців) служби зв'язків з громадськістю у багатонаціональних навчаннях та операціях з підтримання миру і безпеки;

організувати індивідуальну підготовку військовослужбовців Управління зв'язків з громадськістю;

забезпечувати охорону державної таємниці відповідно до вимог режиму секретності, технічного захисту інформації, захисту інформації з обмеженим доступом та здійснення постійного контролю за станом із зазначених питань в Управлінні;

знати морально-ділові якості підпорядкованого особового складу, підтримувати належний стан військової дисципліни та морально-психологічний стан в Управлінні, проводити роботу щодо запобігання надзвичайним подіям та злочинам;

забезпечувати внутрішній порядок, організувати належну експлуатацію та зберігання матеріально-технічних засобів Управління зв'язків з громадськістю;

організувати дотримання в Управлінні зв'язків з громадськістю принципів соціальної справедливості та гендерної рівності;

організувати в Управлінні зв'язків з громадськістю додержання заходів пожежної безпеки;

здійснювати контроль за збереженням службових документів, у тому числі електронних, що утворюються в процесі діяльності Управління зв'язків з громадськістю, своєчасним передаванням їх на державне зберігання до Галузевого державного архіву Міністерства оборони України відповідно до вимог чинного законодавства та нормативно-правових актів Міністерства оборони України та Головнокомандувача Збройних Сил України;

здійснювати інші повноваження відповідно до вимог чинного законодавства України;

в особливий період:

здійснювати переведення Управління зв'язків з громадськістю на функціонування в умовах особливого періоду;

брати участь в забезпеченні інформаційного супроводу діяльності вищого колегіального стратегічного органу воєнного керівництва обороною держави в разі його утворення;

організувати та контролювати інформаційні заходи за участі відповідних підрозділів (структур) інших складових сил оборони;

організувати взаємодію з органами зв'язків з громадськістю військово-цивільних адміністрацій та, в межах компетенції, координувати їх інформаційну діяльність;

в умовах воєнного стану:

організувати інформаційний супровід службою зв'язків з громадськістю проведення заходів воєнного стану та ведення бойових дій;

організувати в межах компетенції заходи щодо підтримки та взаємодії з іншими складовими сектору безпеки та оборони з питань інформаційно-комунікаційного забезпечення заходів правового режиму воєнного стану;

розробляти пропозиції щодо залучення структур зв'язків з громадськістю (прес-служб) інших складових сил оборони до здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

7.2. Начальник Управління зв'язків з громадськістю має право:

в межах компетенції надавати коментарі представникам ЗМІ;

видавати накази, давати доручення, вказівки щодо керівництва Управлінням зв'язків з громадськістю та забезпечення його діяльності;

надавати пропозиції, рекомендації та методичні вказівки начальникам служб зв'язків з громадськістю органів військового управління з питань професійної діяльності;

подавати в установленому законодавством порядку пропозиції щодо призначення на посади та звільнення з посад військовослужбовців Управління зв'язків з громадськістю, а також створення кадрового резерву Управління зв'язків з громадськістю;

проводити та організувати робочі зустрічі з представниками ЗМІ та громадськості, для обговорення питань інформаційного супроводу діяльності Збройних Сил України та зв'язків з громадськістю;

ініціювати та організувати розробку підручників, poradників та посібників з питань, що належать до компетенції Управління зв'язків з громадськістю;

інформувати Головнокомандувача Збройних Сил України про факти покладання на Управління зв'язків з громадськістю завдань, що не належать до його функцій чи виходять за межі повноважень, про відмову відповідних посадових осіб у наданні документів, інших матеріалів;

вносити Головнокомандувачу Збройних Сил України подання щодо:

відзначення державними нагородами, відомчими відзнаками, чергового і дострокового присвоєння військових звань військовослужбовцям Управління зв'язків з громадськістю;

відзначення державними нагородами, відомчими відзнаками, представників зв'язків з громадськістю інших складових сектору безпеки і оборони України, міжнародних і громадських організацій;

клопотати перед керівниками органів військового управління щодо:

заохочення підпорядкованого їм особового складу служби зв'язків з громадськістю;

призначення на посади, переведення та звільнення військовослужбовців служби зв'язків з громадськістю.

8. Начальник Управління зв'язків з громадськістю в межах своїх повноважень видає накази, організовує і контролює їх виконання та здійснює інші заходи, спрямовані на виконання Управлінням зв'язків з громадськістю покладених на нього завдань і функцій.

Начальник Управління зв'язків з громадськістю має право скасовувати, вносити зміни до наказів, виданих ним.

9. Начальник Управління зв'язків з громадськістю має заступника.

На посаду заступника начальника Управління зв'язків з громадськістю призначається військовослужбовець.

Заступник начальника Управління зв'язків з громадськістю призначається і звільняється з посади за поданням начальника Управління зв'язків з громадськістю у встановленому порядку.

Обов'язки заступника начальника Управління зв'язків з громадськістю затверджує начальник Управління зв'язків з громадськістю.

У разі відсутності начальника Управління зв'язків з громадськістю його обов'язки виконує заступник.

10. Положення про Управління зв'язків з громадськістю, організаційну структуру та штат Управління зв'язків з громадськістю затверджує Головнокомандувач Збройних Сил України.

11. Управління зв'язків з громадськістю забезпечує діяльність Головнокомандувача Збройних Сил України та Генерального штабу в межах компетенції.

Граничну чисельність військовослужбовців і працівників Управління зв'язків з громадськістю затверджує Головнокомандувач Збройних Сил України.

Управління зв'язків з громадськістю має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, печатки і штампи, які необхідні для забезпечення діяльності Управління зв'язків з громадськістю.

Начальник Управління зв'язків з громадськістю
Збройних Сил України
полковник

Богдан СЕНИК

ІНСТРУКЦІЯ
зі зберігання і користування особовим складом Збройних Сил України засобами
стілньикового зв'язку та іншими електронними засобами,

затверджено Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України
01 липня 2020 року № 74

Загальні положення

1.1. Ця Інструкція визначає порядок зберігання і користування засобами стільникового зв'язку та іншими електронними засобами військовослужбовцями та працівниками Збройних Сил України, які виконують обов'язки військової служби, державної служби (праці) у Збройних Силах України в пунктах постійної дислокації органів військового управління, військових частин та установ Збройних Сил України, під час навчального процесу, проведення занять, навчань, тренувань та інших заходів підготовки, у районах виконання бойових (спеціальних) завдань та у районах відновлення боєздатності.

1.2. Вимоги цієї Інструкції є обов'язковими для виконання військовослужбовцями та працівниками Збройних Сил України, які перебувають на території органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил України.

1.3. У цій Інструкції нижченаведені терміни вживаються в такому значенні: особовий склад Збройних Сил країни - військовослужбовці та працівники Збройних Сил України;

інформація з обмеженим доступом - інформація, що становить передбачену законом таємницю, службова інформація, конфіденційна інформація, яка перебуває у володінні розпорядників інформації, визначених частиною першою статті 13 Закону України "Про доступ до публічної інформації";

засоби стільникового зв'язку (далі - ЗСЗ) - радіоприймальні та радіопередавальні пристрої, що приймають (передають) інформацію та дані по безпроводових каналах зв'язку стандартів O8M, ЇМТС, \УСОМА, ЕТЕ, СОМА та інших стандартів загального користування;

інші електронні засоби (далі - ІЕЗ) - пристрої, крім ЗСЗ, які мають будь-яку з функцій: запису фото-, відео- та аудіоінформації, обробки та зберігання інформації у цифровому вигляді, визначення геолокації, обміну інформацією по безпроводових та проводових (оптоволоконних) каналах зв'язку (планшети, портативні персональні комп'ютери, трекери, смарт-годинники, зовнішні жорсткі диски, ПЗВ-флеш-накопичувачі, тощо);

об'єкт інформаційної діяльності - будівлі, приміщення, транспортні засоби чи інші інженерно-технічні споруди, що використовуються для обробки технічними засобами та/або озвучування інформації з обмеженим доступом.

1.4. Перебування особового складу Збройних Сил України та інших осіб з ЗСЗ та незареєстрованими ІЕЗ на/в об'єктах інформаційної діяльності заборонено.

1.5. Об'єкти інформаційної діяльності позначаються відповідними попереджувальними знаками із написом (додаток 1). Попереджувальні знаки розміщуються в місцях входу у зазначені об'єкти.

1.6. Передача інформації з обмеженим доступом під час ведення переговорів з використанням ЗСЗ та ІЕЗ, не обладнаних сертифікованими в Україні засобами криптографічного захисту інформації, а також в умовах, коли конфіденційність переговорів не забезпечується, забороняється.

1.7. За порушення вимог цієї Інструкції військовослужбовці та працівники Збройних Сил України несуть персональну відповідальність.

За кожним виявленим фактом порушення вимог цієї Інструкції проводиться службове розслідування (перевірка), за результатами якого винні особи притягуються до відповідальності.

1.8. Відповідальність за організацію виконання вимог цієї Інструкції покладається:

підпорядкованим особовим складом - на їх безпосередніх керівників (командирів, начальників);

учасниками нарад, конференцій, занять та інших заходів - на керівників зазначених заходів;

особами на об'єктах інформаційної діяльності - на посадових (службових) осіб, відповідальних за зазначені об'єкти.

2. Користування ЗСЗ та ІЕЗ в пунктах постійної дислокації

2.1. Дозволяється користуватися засобами стільникового зв'язку без функції запису фото-, відео- та аудіоінформації, визначення геолокації та функції підключення до мережі Інтернет у визначених керівником органу військового управління, командиром (начальником) військової частини (установи) місцях, також дозволяється користуватися ЗСЗ та ІЕЗ з функціями криптографічного захисту інформації, порядок користування яких визначається окремими інструкціями.

2.2. Порядок зберігання і користування особистими ЗСЗ та ІЕЗ для підпорядкованих військовослужбовців та працівників Збройних Сил України чи інших осіб, що перебувають на території органів військового управління, військових частин (установ) та навчальних закладів встановлюється керівником органу військового управління, командиром (начальником) військової частини (установи), керівниками навчальних закладів шляхом видання відповідного наказу, який доводиться до всього особового складу органу військового управління (військової частини, установи) під особистий підпис.

2.3. На території органів військового управління, військових частин (установ), навчальних закладів з метою недопущення витоку інформації з обмеженим доступом (запису інформації у будь-якій формі, ведення фото/відео зйомки, тощо) особисті ЗСЗ та необліковані ІЕЗ, які мають функції запису фото-, відео- та аудіоінформації, визначення геолокації та функції підключення до мережі Інтернет здаються на тимчасове зберігання у вимкненому стані.

2.4. Тимчасове зберігання ЗСЗ та ІЕЗ в органах військового управління організується та здійснюється у спеціально обладнаних для цього місцях, оснащених шафами з окремими чарунками для ЗСЗ та ІЕЗ постійного особового складу органів військового управління та відвідувачів. Чарунки мають замикатися. Для ЗСЗ та ІЕЗ відвідувачів у місцях зберігання передбачається необхідна кількість чарунк, позначених написом "Відвідувач".

Місця для тимчасового зберігання ЗСЗ та ІЕЗ визначаються наказами (розпорядженнями) керівників органів військового управління та за необхідності обладнуються системами відеоспостереження з виведенням на монітори чергових органів військового управління (структурних підрозділів органів військового управління) або іншими системами охорони.

Під час проведення нарад, конференцій та інших короткострокових заходів у визначених приміщеннях дозволяється організовувати тимчасове зберігання ЗСЗ у ящиках, розділених на чарунки, розташованих біля входу в зазначене приміщення, з видачею відвідувачу жетона-замінника із зазначенням на ньому номеру чарунки.

2.5. Порядок тимчасового зберігання ЗСЗ та ІЕЗ у військових навчальних закладах, військових частинах (установах), а також в органах військового управління до забезпечення шафами з окремими чарунками для ЗСЗ та ІЕЗ визначається керівниками органів військового управління, військових навчальних закладів, командирами (начальниками) військових частин (установ). При цьому визначений порядок має унеможливити ведення несанкціонованого запису інформації у будь-якій формі, несанкціонованого доступу об'єктів інформаційної

діяльності та до глобальних мереж передачі даних, а також інших дій, що створюють передумови для витоку інформації з обмеженим доступом.

3. Користування ЗСЗ та ІЕЗ під час навчального процесу, проведення занять, навчань, тренувань та інших заходів підготовки

3.1. Під час навчального процесу, проведення занять, навчань, тренувань та інших заходів підготовки дозволяється користуватися засобами стільникового зв'язку без функції запису, фото-, відео- фіксації та без функції підключення до мережі Інтернет у визначений відповідним керівником (командиром, начальником) час у місцях відпочинку особового складу. Також дозволяється користуватися ЗСЗ та ІЕЗ з функціями криптографічного захисту інформації, порядок користування яких визначається окремими інструкціями

3.2. Під час навчального процесу, проведення занять, навчань, тренувань та інших заходів підготовки користуватися особистими ЗСЗ та необлікованими, в тому числі особистими, ІЕЗ що мають функції запису, фото-, відео- фіксації та функції підключення до мережі Інтернет, забороняється.

3.3. До початку переміщення в район проведення занять, навчань, тренувань, інших заходів підготовки, які проводяться поза межами пунктів постійної дислокації, військовослужбовці повинні здати (у разі наявності) ЗСЗ та ІЕЗ на тимчасове зберігання визначеній посадовій особі військової частини.

При цьому визначений порядок має унеможлилювати ведення несанкціонованого запису Інформації у будь-якій формі, несанкціонованого доступу об'єктів інформаційної діяльності та до глобальних мереж передачі даних, а також інших дій, що створюють передумови для витоку інформації з обмеженим доступом.

3.4. Під час проведення заходів підготовки поза межами пунктів постійної дислокації у місцях розгортання пунктів управління, розташування військових частин (підрозділів) організовується функціонування пунктів телефонних переговорів для спілкування з рідними та близькими, які повинні забезпечувати можливість доступу до мереж операторів стільникового та фіксованого зв'язку України, а також АРМ загального користування до інформаційної системи з доступом до мережі Інтернет (далі - ІСД-Інтернет). Розгортання зазначених пунктів та АРМ проводиться відповідно до вимог керівних документів щодо захисту інформації та кіберзахисту і контролю безпеки інформації.

4. Користування ЗСЗ та ІЕЗ у районах виконання бойових (спеціальних) завдань та у районах відновлення боєздатності

4.1. У районах виконання бойових (спеціальних) завдань та у районах відновлення боєздатності користування особистими ЗСЗ та необлікованими ІЕЗ забороняється (за винятком особливих випадків зазначених у пункті 4.2).

4.2. В особливих випадках, коли це необхідно для виконання бойових (спеціальних) завдань та/або збереження життя та здоров'я особового складу керівникам (командирам, начальникам) від командира роти (йому рівних) та вище дозволяється змінювати порядок користування особистими ЗСЗ, визначений цією Інструкцією. Також дозволяється користуватися ЗСЗ та ІЕЗ з функціями криптографічного захисту інформації, порядок користування яких визначається окремими інструкціями.

4.3. У місцях розгортання пунктів управління, розташування військових частин (підрозділів) організовується функціонування пунктів телефонних переговорів для спілкування з рідними та близькими, які повинні забезпечувати можливість доступу до мереж операторів мобільного стільникового та фіксованого зв'язку України. Розгортання зазначених пунктів проводиться відповідно до вимог керівних документів щодо захисту інформації та кіберзахисту і контролю безпеки інформації.

Під час ведення телефонних розмов у пункті телефонних переговорів особовому складу Збройних Сил України забороняється повідомляти інформацію щодо свого місця розташування та дислокації підрозділів, умов забезпечення, а також згадувати назви і склад підрозділів, військові звання і прізвища командирів та інших військовослужбовців, розпорядок дня та інші демаскуючі ознаки і фактори.

4.4. З метою недопущення витоку інформації з обмеженим доступом за рішенням командира (начальника) підрозділу в межах базових таборів, під час руху колон та в районах їх розгортання підрозділами радіоелектронної боротьби та протидії технічним розвідкам можуть бути використані пристрої блокування роботи ЗСЗ та ІЕЗ. Час роботи та порядок використання засобів блокування роботи ЗСЗ та ІЕЗ визначає командир (начальник) підрозділу.

Дивись додатки

8. НАКАЗИ ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ ЗС УКРАЇНИ

ІНСТРУКЦІЯ

з реалізації стратегічних комунікацій у Збройних Силах України,

затверджено наказом Генерального штабу Збройних Сил України № 374 від 07.10.2016

1. Інструкція з реалізації стратегічних комунікацій у Збройних Силах України (далі – Інструкція) визначає мету, цілі, принципи, напрямки, основні питання організації взаємодії та координації відповідно до завдань, що виконують Збройні Сили України, інші процедури, що визначені на державному рівні, для застосування під час проведення заходів стратегічних комунікацій.

2. В Інструкції основні терміни вживаються у такому значенні:

нарратив – структурований опис тематичної історії про призначення, цілі та характер діяльності організації. Може мати вигляд сценарію, що відображає стратегію організації, відповідно до якої здійснюється керування виконанням організацією своєї місії;

стратегічний нарратив – основоположна ідея, що відображає та визначає базові принципи існування та розвитку держави (її інституції), характер і спрямованість внутрішніх і зовнішніх взаємовідносин, на основі якої формуються напрямки реалізації державної (відомчої) політики;

система стратегічних комунікацій – сукупність суб'єктів стратегічних комунікацій з встановленими між ними взаємозв'язками, діяльність яких спрямована на реалізацію стратегічних комунікацій;

цільова аудиторія (об'єкт стратегічних комунікацій) – це група людей та окремі особи, які визначені для здійснення інформаційного впливу.

3. Реалізація стратегічних комунікацій у Збройних Силах України здійснюється відповідно до чинного українського законодавства, нормативно-правових актів Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України у зазначеній сфері.

Зміст заходів щодо реалізації стратегічних комунікацій полягає у встановленні цілей, що планується досягти, визначенні переліку завдань, способів їх виконання та необхідних ресурсів в інтересах досягнення головної мети оборони України та застосування її Збройних Сил.

Формування та реалізація стратегічних комунікацій є невід'ємною частиною планування, підготовки та проведення операцій Збройних Сил України, угруповань військ (сил), бойових дій, заходів оперативної, бойової підготовки, питань повсякденної діяльності тощо.

4. Метою реалізації стратегічних комунікацій у Збройних Силах України є підвищення ефективності їх діяльності шляхом формування і підтримання розуміння призначення, ролі, мети проведення Збройними Силами України військових операцій (бойових дій), іншої діяльності та необхідного рівня сприяння з боку українського суспільства, міжнародної спільноти і союзників.

Реалізація стратегічних комунікацій також забезпечує скоординоване залучення складових стратегічних комунікацій на підтримку дій військ (сил) для здійснення впливу на обрані цільові аудиторії шляхом демонстрації військової сили та волі до перемоги.

Крім того, ефективна реалізація стратегічних комунікацій сприяє довготерміновим цілям діяльності і розвитку Збройних Сил України, досягнення яких може бути ускладнене (зірване) через потужний деструктивний інформаційний вплив, що призводить до відволікання значних зусиль (ресурсів) для реагування на нього.

Мета реалізації стратегічних комунікацій досягається:

створенням атмосфери довіри, партнерства, збалансуванням та врахуванням інтересів усіх суб'єктів стратегічних комунікацій;

впровадженням нових інформаційних технологій;

розвитком складових стратегічних комунікацій Збройних Сил України шляхом створення та удосконалення нормативно-правової бази, забезпечення взаємосумісності суб'єктів стратегічних комунікацій, запровадження підготовки персоналу;

повним ресурсним забезпеченням потреб формування та реалізації стратегічних комунікацій;

запровадженням стандартів НАТО у діяльність Збройних Сил України.

5. Реалізація стратегічних комунікацій ґрунтується на таких основних засадах:

безпосереднє очолювання комунікації командиром (начальником) та особиста участь у найважливіших заходах;

об'єктивність, правдивість, формування атмосфери довіри, єдність слова і діла;

глибоке розуміння історичних, культурних, релігійних, етнічно-національних, соціально-економічних відносин, а також структури інформаційного простору;

дотримання законності у сфері одержання, використання, поширення, зберігання інформації та її захисту;

активний діалог, взаємодія, співробітництво, послідовність та системність у роботі суб'єктів стратегічних комунікацій;

надання кожній дії, слову та візуальному образу окремого смислового значення;

цілеспрямованість, інтеграція, узгодженість і координація виконання заходів по вертикалі та горизонталі;

зосередження діяльності на досягнення кінцевого результату (мети);

гнучкість, своєчасне реагування на зміни обстановки;

спроможність до здійснення тривалої за часом і простором комунікації (збір інформації, її аналіз, планування, реалізація заходів і оцінка їх ефективності).

6. Консультативно-дорадчим та координуючим органом у системі реалізації стратегічних комунікацій у Збройних Силах України (додаток 1 до Інструкції) є Рада з комунікацій Генерального штабу Збройних Сил України (далі – Рада з комунікацій), створена відповідно до директиви Генерального штабу Збройних Сил України від 02 вересня 2016 року № 20 ДСК “Про організацію стратегічних комунікацій у Збройних Силах України”.

7. Реалізація стратегічних комунікацій Радою з комунікацій здійснюється шляхом:

участі членів Ради з комунікацій у засіданнях Ради зі стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України, врахування рішень під час організації заходів щодо реалізації стратегічних комунікацій у Збройних Силах України;

проведення засідань та прийняття відповідних рішень щодо організації, розвитку, порядку реалізації стратегічних комунікацій у Збройних Силах України;

ініціювання розроблення проектів нормативно-правових актів та планувальних документів з питань стратегічних комунікацій у Збройних Силах України відповідно до прийнятих у ході засідань рішень;

координація виконання положень зазначених нормативно-правових актів та планувальних документів.

8. Засідання Ради з комунікацій проводяться за такою процедурою:

питання щодо реалізації стратегічних комунікацій, які пропонуються розглянути на засіданні, завчасно вносяться Головою Ради з комунікацій та її членами (не пізніше трьох діб до початку засідання, а в окремих випадках, що потребують негайного розгляду, – в день засідання);

підготовку матеріалів для розгляду на засіданнях Ради з комунікацій забезпечує її секретар за сприяння інших, визначених секретарем, членів Ради з комунікацій;

засідання веде Голова Ради з комунікацій, а у разі його відсутності – секретар;

під час засідань Ради з комунікацій розробляються пропозиції та рекомендації з питань, що належать до її компетенції;

пропозиції та рекомендації фіксуються у протоколі засідання, який веде секретар;

схвалення пропозицій та рекомендацій проводиться шляхом голосування всіх присутніх на засіданні членів Ради з комунікацій;

пропозиції та рекомендації вважаються схваленими, якщо за них проголосували більше половини присутніх на засіданні членів. У разі рівного розподілу голосів вирішальним є голос головуючого на засіданні;

рішення Ради з комунікацій відображаються у протоколах засідань, які після засідання (не пізніше наступної доби після проведення заходу) підписуються головуючим та секретарем;

для реалізації зазначених рішень готується відповідний проект документа (наказ, директива) та після його погодження подається на підпис начальника Генерального штабу – Головнокомандувачу Збройних Сил України;

з підписанням документа організовується його (витягів з нього) доведення встановленим порядком до структурних підрозділів Генерального штабу Збройних Сил України та органів військового управління;

окремі рішення Ради з комунікацій, за потреби, можуть реалізовуватися шляхом внесення відповідних пропозицій на розгляд Ради зі стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України.

9. Командувачі видів Збройних Сил України, Високомобільних десантних військ Збройних Сил України, Сил спеціальних операцій Збройних Сил України та оперативних (повітряних) командувань, керівники структурних підрозділів Генерального штабу Збройних Сил України та органів військового управління, що йому підпорядковані, командири з'єднань (військових частин, установ, закладів) Збройних Сил України забезпечують неухильне виконання отриманих наказів, директив, розпоряджень з реалізації стратегічних комунікацій.

10. Основними суб'єктами стратегічних комунікацій у Збройних Силах України за напрямками діяльності є:

начальник Генерального штабу – Головнокомандувач Збройних Сил України та його заступники;

Головне оперативне управління Генерального штабу Збройних Сил України;

Головне управління військового співробітництва та миротворчих операцій Генерального штабу Збройних Сил України;

Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України;

Командування Сил спеціальних операцій Збройних Сил України;

Головне управління морально-психологічного забезпечення Генерального штабу Збройних Сил України;

Управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України;

Управління цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України;

обласні (районні, міські) військові комісаріати.

До реалізації стратегічних комунікацій можуть долучатися посадові особи структурних підрозділів Генерального штабу Збройних Сил України та органів військового управління Збройних Сил України.

11. Формування та реалізація стратегічних комунікацій у Збройних Силах України передбачає проходження ряду послідовних взаємопов'язаних етапів:

визначення основних цілей, напрямків діяльності та шляхів реалізації стратегічних комунікацій;

визначення цільових аудиторій, на які будуть спрямовуватися заходи комунікації;

підготовка наративів;

вибір інструментів (способів) реалізації стратегічних комунікацій з визначенням критеріїв та індикаторів ефективності по кожному заходу;

визначення порядку виконання запланованих заходів стратегічних комунікацій та їх ресурсне (фінансове) забезпечення;

розроблення детального Плану реалізації стратегічних комунікацій у Збройних Силах України (далі – План), організація і координація заходів щодо виконання його положень;

створення системи зворотного зв'язку (звітування) з метою своєчасного уточнення Плану.

12. Вибір ефективних форм та інструментів комунікації здійснюється залежно від мети, цілей та умов реалізації стратегічних комунікацій.

Основними формами реалізації стратегічних комунікацій є:

публічні виступи керівного складу органів військового управління Збройних Сил України, прес-офіцерів (прес-секретарів) на телебаченні, відкритих майданчиках, під час масових заходів;

зустрічі з представниками органів державної влади, місцевого самоврядування, державних та недержавних (міжнародних) організацій;

публікації розгорнутих аргументованих матеріалів у центральних та регіональних друкованих засобах масової інформації;

інформаційна діяльність у соціальних мережах та інших ресурсах мережі Інтернет;

друковані матеріали (плакати, календарі, інша продукція інформаційно-пропагандистського характеру, що має привабливий формат та довгий життєвий цикл);

друкована література (книжки, листівки, брошури тощо);

промо-продукція з символікою Збройних Сил України (елементи побуту, одягу, речі широкого вжитку тощо);

візуальні засоби (кіно-, відеофільми, музичні відеокліпи, фотовиставки);

поширення спеціально розроблених відповідно до затвердженої аргументаційної тематики інформаційних матеріалів силами інформаційних та психологічних операцій через наявні засоби комунікацій.

13. Перелік документів, що розробляються з метою реалізації стратегічних комунікацій у Збройних Силах України. Основоположним документом з реалізації стратегічних комунікацій є Замисел реалізації стратегічних комунікацій у Збройних Силах України, на підставі якого розробляється План з додатками.

Зазначені документи розробляються Радою з комунікацій.

Замисел реалізації стратегічних комунікацій у Збройних Силах України згоджується з усіма суб'єктами, що беруть участь у відповідних заходах, та затверджується наказом Генерального штабу Збройних Сил України.

У Плані (додаток 2 до Інструкції) визначаються мета, основні та допоміжні цілі, завдання кожному суб'єкту стратегічних комунікацій, форми та способи проведення інформаційних заходів, питання взаємодії між різними суб'єктами щодо проведення узгоджених інформаційних заходів, інтервалів та термінів їх проведення. До Плану відпрацьовуються такі додатки:

Наратив (наративи) (додаток 3 до Інструкції);

Графік реалізації аргументаційної тематики (додаток 4 до Інструкції);

Матриця синхронізації суб'єктів стратегічних комунікацій (додаток 5 до Інструкції).

Виконання заходів Плану кожен суб'єкт організує і здійснює самостійно. Координацію виконання Збройними Силами України завдань, оцінку результатів, визначення ефективності інформаційних заходів та коригування Плану здійснює Рада з комунікацій.

Витяги з Плану надсилаються до органів військового управління Збройних Сил України для врахування під час відпрацювання своїх планів діяльності.

В органах військового управління Збройних Сил України, відповідно до отриманих витягів з Плану та покладених інших завдань, з урахуванням соціальних, політичних, економічних, релігійних, історичних та інших особливостей регіону смуги відповідальності (зони діяльності, районів виконання завдань підпорядкованими військовими частинами, підрозділами), здійснюється перспективне (на рік) та цільове планування заходів щодо реалізації стратегічних комунікацій.

14. Інструкція є основою для розроблення інших документів з питань стратегічних комунікацій.

Зміни до Інструкції вносяться у випадках, передбачених Планом дій щодо впровадження оборонної реформи у 2016 – 2020 роках.

Крім цього, шляхи та напрями реалізації стратегічних комунікацій можуть змінюватись відповідно до змін державної інформаційної політики та стратегічних комунікацій Міністерства оборони України.

Реалізація стратегічних комунікацій у Збройних Силах України відбуватиметься з використанням механізмів державно-приватного партнерства, а також із залученням міжнародної консультативної, фінансової, матеріально-технічної допомоги.

Начальник Головного оперативного управління –
заступник начальника Генерального штабу
Збройних Сил України
генерал-лейтенант

В.Г.БОКІЙ

Додаток 1

СИСТЕМА
реалізації стратегічних комунікацій у Збройних Силах України

Додаток 2

ПЛАН
реалізації стратегічних комунікацій _____
в період з _____ 20__ року по _____ 20__ року

Додаток 3

НАРАТИВ

Головна тема: _____

Додаток 4

ГРАФІК
реалізації аргументаційної тематики
в період з _____ 20__ року по _____ 20__ року

Додаток 5

МАТРИЦЯ СИНХРОНІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ

ПОЛОЖЕННЯ
про органи зв'язків з громадськістю (прес-служби) Збройних Сил України,
 затверджено наказом Генерального штабу Збройних Сил України №127 від 11.04.2017

1. Загальні положення

1. Це Положення визначає структуру, завдання та організацію діяльності органів зв'язків з громадськістю (прес-служб) Збройних Сил України.

2. У цьому Положенні наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

зв'язки з громадськістю – одна з функцій управління, яка полягає у заходах, спрямованих на формування сприятливої громадської думки щодо діяльності Збройних Сил України та підтримання позитивного іміджу шляхом постійного інформування суспільства про діяльність Збройних Сил України;

інформаційна політика у сфері оборони у Збройних Силах України – це комплекс інформаційних, організаційних, управлінських, соціальних, правових та інших заходів на всіх рівнях, які пояснюють суспільству цілі, завдання та методи їхнього досягнення Збройними Силами України у мирний час та особливий період;

процес комунікацій у Генеральному штабі та Збройних Силах України – це обмін офіційною та достовірною інформацією органів військового управління, військових частин, установ, організацій Збройних Сил України, вищих військових навчальних закладів, військових підрозділів вищих навчальних закладів з одного боку, та – засобами масової інформації (далі – ЗМІ), органами державної влади, місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності та окремими громадянами, – з іншого боку;

речник – командир (начальник), представник органу зв'язків з громадськістю або інша компетентна посадова особа, визначена для оприлюднення офіційної позиції органу управління (військової частини) і надання до ЗМІ об'єктивної, достовірної та відкритої інформації.

3. Органи зв'язків з громадськістю (прес-служби) Збройних Сил України у своїй діяльності керуються Конституцією України, законами України, Указами Президента України та постановами Верховної Ради України, актами Кабінету Міністрів України, іншими нормативно-правовими актами України, наказами і директивами Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, а також цим Положенням.

4. Зв'язки з громадськістю у Збройних Силах України є систематичною, планомірною та постійною діяльністю в мирний час та в особливий період командирів (начальників) органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил України (далі – військова частина (установа, організація)), що здійснюється через утворені в їх складі органи зв'язків з громадськістю (прес-служби).

5. Зв'язки з громадськістю реалізуються шляхом взаємодії із ЗМІ, надання інформації ЗМІ органами зв'язків з громадськістю (прес-службами) Збройних Сил України, речниками (за напрямками діяльності), які виступають суб'єктами комунікації із суспільством.

6. До органів зв'язків з громадськістю (прес-служб) Збройних Сил України належать утворені у Збройних Силах України підрозділи, вид яких залежить від обсягу, характеру та складності роботи (управління, відділ, сектор, група). В окремих випадках у військовій частині (установі, організації) функції органу зв'язків з громадськістю (прес-служби) можуть виконувати посадові (службові) особи відповідної категорії.

Особовий склад підрозділів органів зв'язків з громадськістю Збройних Сил України діє на підставі посадових (службових), функціональних обов'язків, розроблених відповідно до вимог цього Положення та затверджених відповідними командирами (начальниками).

7. Діяльність органів зв'язків з громадськістю у Збройних Силах України ґрунтується на принципах:

поваги до Збройних Сил України, усвідомлення важливості покладених на них завдань з оборони держави, шанобливого ставлення до військовослужбовця як захисника України;

довіри, партнерства та відкритості учасників процесу комунікацій;

своєчасності, об'єктивності та вичерпності інформації;

оперативності реагування на інформаційні виклики;

балансу інтересів, взаєморозуміння та прозорості у процесі комунікацій;

компетентності та критичного аналізу досягнутих результатів;

демократичного цивільного контролю над Збройними Силами України.

II. Структура органів зв'язків з громадськістю (прес-служб) Збройних Сил України та їх завдання

1. Органи зв'язків з громадськістю (прес-служби) Збройних Сил України мають таку структуру:

Управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України (орган призначений для висвітлення діяльності Генерального штабу Збройних Сил України та Збройних Сил України, здійснення взаємодії з засобами масової інформації та методичного керівництва і координації служб зв'язків з громадськістю (прес-служб) Збройних Сил України);

Служби зв'язків з громадськістю (прес-служби) Збройних Сил України:

Служби зв'язків з громадськістю (прес-служби) командування виду, окремого роду військ та окремого роду сил Збройних Сил України;

Служби зв'язків з громадськістю (прес-служби) оперативних (повітряних) командувань;

Служби зв'язків з громадськістю (прес-служби) органів управління міжвидовими та міжвідомчими угрупованнями військ (сил) Збройних Сил України;

Служби зв'язків з громадськістю (прес-служби) органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, установ, організацій Збройних Сил України.

Керівники органів (посадові особи) зв'язків з громадськістю (прес-служби) Збройних Сил України безпосередньо підпорядковуються відповідним командирам (начальникам).

Служби зв'язків з громадськістю (прес-служби) Збройних Сил України військових частин (установ, організацій) підпорядковуються безпосередньо командирам (начальникам).

В органах військового управління та військових частинах (установах, організаціях), де відсутні штатні посади служби зв'язків з громадськістю (прес-служби), рішенням командира (начальника) їх функції можуть покладатися на іншу посадову особу.

2. Загальне керівництво та координацію діяльності органів зв'язків з громадськістю (прес-служб) у Збройних Силах України здійснює начальник Управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України.

3. Основними завданнями органів зв'язків з громадськістю (прес-служб) Збройних Сил України є:

- участь у реалізації державної інформаційної політики у Збройних Силах України;
 організація та підтримання зв'язків із ЗМІ та громадськістю щодо інформування про діяльність Збройних Сил України у мирний час та особливий період;
- моніторинг інформаційного простору в зоні відповідальності щодо інформаційних повідомлень про діяльність Збройних Сил України, підготовка інформаційно-аналітичних матеріалів за підсумками моніторингу;
- організація, проведення та участь у заходах з оперативного реагування на критичні або неправдиві повідомлення у ЗМІ про діяльність Збройних Сил України, підготовка та оприлюднення (поширення) відповідних інформаційно-аналітичних матеріалів;
- організація та проведення прес-конференцій, брифінгів, прес-турів, прес-круглих столів, надання коментарів та роз'яснень представникам ЗМІ командирами (начальниками) та залучення до їх проведення визначених командиром (начальником) речників;
- розміщення в мережі Інтернет на офіційних веб-порталах та сторінках соціальних мереж офіційних, достовірних відомостей, що не містять інформації з обмеженим доступом про діяльність Збройних Сил України;
- підготовка та випуск друкованої, аудіовізуальної та іншої інформаційної продукції;
- планування інформаційної діяльності та узагальнення статистичних даних щодо проведеної роботи;
- інші інформаційні заходи.
4. Управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України відповідно до покладених на нього завдань здійснює:
- участь у реалізації державної інформаційної політики у Збройних Силах України;
 інформування громадськості та ЗМІ про діяльність Генерального штабу та Збройних Сил України;
 участь у діяльності консультативно-дорадчих органів щодо розробки та реалізації заходів Стратегічних комунікацій у Збройних Силах України;
- оперативне інформування керівництва Генерального штабу та структурних підрозділів (за підпорядкованістю та компетентністю) про факти оприлюднення ЗМІ критичних або неправдивих повідомлень про діяльність Збройних Сил України, результати її оцінки та запроваджені заходи;
- оприлюднення в установленому порядку офіційної позиції керівного складу військової частини (установи, організації) та висвітлення їх діяльності у ЗМІ;
- методичне керівництво та координацію діяльності органів зв'язків з громадськістю (прес-служб) Збройних Сил України;
 узагальнення статистичних матеріалів про інформаційну діяльність Збройних Сил України;
- розрахунок потреби на підготовку фахівців у військових навчальних закладах для органів зв'язків з громадськістю Збройних Сил України та подання заявок до відповідних органів військового управління;
- інші інформаційні та організаційні заходи.
5. Служби зв'язків з громадськістю (прес-служби) командувань видів, окремого роду військ та окремого роду сил Збройних Сил України відповідно до покладених на них завдань здійснюють:
- інформування громадськості та ЗМІ про діяльність командувань видів, окремого роду військ, окремого роду сил Збройних Сил України та частин безпосереднього підпорядкування;
- організацію інформаційного супроводження та висвітлення заходів підготовки та функціонування військ (сил) у центральних та регіональних ЗМІ;
- оперативне інформування командування та Управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України про виявлення фактів оприлюднення критичних або неправдивих повідомлень та іншої інформації про діяльність Збройних Сил України, результати її оцінки та запроваджені заходи;
- методичне керівництво та координацію діяльності органів зв'язків з громадськістю (прес-служб) підпорядкованих командувань військ оперативних (повітряних) командувань, з'єднань та військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій;
- інформування Управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України про заплановані та проведені інформаційні заходи;
 інші інформаційні та організаційні заходи.
6. Служба зв'язків з громадськістю (прес-служба) органу управління міжвидовими та міжвідомчими угрупованнями військ (сил) відповідно до покладених на неї завдань здійснює:
- інформування громадськості та ЗМІ про діяльність органу управління міжвидовими та міжвідомчими угрупованнями військ (сил) та підрозділів, які входять до його складу;
- організацію інформаційного супроводження та висвітлення заходів підготовки та функціонування органу управління міжвидовими та міжвідомчими угрупованнями військ (сил);
- методичне керівництво та координацію діяльності органів зв'язків з громадськістю (прес-служб) підпорядкованих міжвидових та міжвідомчих угрупованням військ (сил);
- оперативне інформування командування та Управління зв'язків з громадськістю Збройних Сил України про факти оприлюднення критичних або неправдивих повідомлень та іншої інформації про діяльність Збройних Сил України, результати її оцінки та запроваджені заходи;
- інші інформаційні та організаційні заходи.
7. Служби зв'язків з громадськістю (прес-служби) оперативних (повітряних) командувань Збройних Сил України відповідно до покладених на них завдань здійснюють:
- інформування громадськості та ЗМІ про діяльність оперативних (повітряних) командувань Збройних Сил України та військових частин (установ, організацій) безпосереднього підпорядкування;
- організацію інформаційного супроводження та висвітлення заходів підготовки та функціонування оперативного (повітряного) командування у ЗМІ;
- методичне керівництво та координацію діяльності органів зв'язків з громадськістю (прес-служб), підпорядкованих командуванню військових частин (установ, організацій);
- оперативне інформування Служби зв'язків з громадськістю (прес-служби) командування видів Збройних Сил України про факти оприлюднення критичних або неправдивих повідомлень та іншої інформації про діяльність Збройних Сил України, результати її оцінки та запроваджені заходи;
- інформування служби зв'язків з громадськістю (прес-служби) командування видів про заплановані та проведені інформаційні заходи;
 інші інформаційні та організаційні заходи.
8. Служби зв'язків з громадськістю (прес-служби) військових частин (установ, організацій) відповідно до покладених на них завдань здійснюють:

організацію висвітлення в ЗМІ діяльності військових частин (установ, організацій), їх функціонування, розвитку та підготовки; підготовку пропозицій щодо оперативного реагування на неправдиві публікації (матеріали) ЗМІ з питань, що стосуються діяльності військових частин (установ, організацій), своєчасне інформування командування та органів зв'язків з громадськістю вищого командування про вжиті заходи;

оперативне інформаційне реагування на кризові ситуації, що пов'язані з діяльністю військової частини, з метою мінімізації їх негативного впливу на авторитет Збройних Сил України;

налагодження взаємодії та зв'язків зі ЗМІ;

взаємодію та співпрацю в зоні відповідальності з інформаційними службами (структурами зв'язків з громадськістю) місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших військових формувань та правоохоронних органів, що утворені відповідно до законодавства України;

планування щомісяця інформаційного супроводження діяльності військової частини (установи, організації) та узагальнення статистичних відомостей щодо інформаційної діяльності військової частини (установи, організації);

інформування органу зв'язків з громадськістю вищого командування про заплановані та проведені інформаційні заходи;

створення та ведення інформаційних архівів (фото- та відео-, електронних та текстових) з питань діяльності військової частини (установи, організації);

підготовку та випуск періодичних видань для інформування особового складу військових частин (установ, організацій) про суспільно-політичну обстановку, діяльність Збройних Сил України й інших військових формувань та з інших питань;

проведення інших інформаційних заходів з метою підвищення авторитету Збройних Сил України та престижу військової служби.

III. Організація здійснення моніторингу інформаційного простору, реагування на критичні, викривлені або неправдиві повідомлення та взаємодії

1. Органи зв'язків з громадськістю (прес-служби) Збройних Сил України організують проведення постійного моніторингу інформаційного простору з метою виявлення та оцінки інформаційних повідомлень про діяльність Збройних Сил України.

За підсумками моніторингу готуються інформаційно-довідкові, інформаційно-аналітичні та статистичні матеріали з метою інформування командування та планування роботи органів зв'язків з громадськістю.

При виявленні критичних, викривлених, недостовірних або неправдивих повідомлень стосовно діяльності Збройних Сил України або керівництва Збройних Сил України, військових частин (установ, організацій) здійснюють оперативне реагування на них в межах відповідальності.

2. Командири (начальники) всіх рівнів в межах компетенції невідкладно вживають заходів для встановлення реального стану справ стосовно поширених в ЗМІ фактів (у негативних, викривлених або неправдивих повідомленнях ЗМІ) та через служби зв'язків з громадськістю Збройних Сил України організують належне реагування на зазначені повідомлення, надають ЗМІ коментарі особисто або визначають для цього речників.

З метою проактивного реагування на кризові ситуації, надзвичайні події та запобігання поширенню в ЗМІ критичної або неправдивої інформації про діяльність Збройних Сил України, оперативні (чергові) служби доповідають про надзвичайні події командирам (начальникам), та за їхнім рішенням також невідкладно інформують про надзвичайні події органи зв'язків з громадськістю.

3. Органи зв'язків з громадськістю (прес-служби) Збройних Сил України взаємодіють з іншими органами та службами Збройних Сил України.

З метою належного виконання покладених на них завдань органи з питань зв'язків з громадськістю (прес-служби):

залучають до надання коментарів, інформаційних повідомлень та інших інформаційних заходів посадових осіб органів військового управління та військових частин (установ, організацій) у межах їхньої компетенції;

взаємодіють з посадовими особами інших складових суб'єктів сектору безпеки і оборони України, організаціями та окремими фізичними особами;

надають методичну допомогу командирам (речникам) щодо підготовки до виступу в ЗМІ та надання коментарів.

IV. Діяльність органів зв'язків з громадськістю (прес-служб) Збройних Сил України

Командири (начальники) всіх рівнів постійно вживають заходів щодо всебічного забезпечення діяльності органів зв'язків з громадськістю Збройних Сил України.

Перепідпорядкування військовослужбовців органів зв'язків з громадськістю Збройних Сил України іншим посадовим особам, а також покладення на них обов'язків, що не належать або виходять за межі їх компетенції, забороняється.

Залучення посадових осіб органів зв'язків з громадськістю до несення служби в добовому наряді, варті, виконання робіт та підготовки документів, що не пов'язані з виконанням завдань, визначених цим Положенням, а також залучення до складу комісії з проведення перевірок, службових розслідувань, інших комісій, робочих груп забороняється.

Втручання та перешкоджання діяльності посадових осіб органів зв'язків з громадськістю (прес-служб), пов'язаної з виконанням завдань, визначених цим Положенням, забороняється.

Начальник Управління зв'язків з громадськістю
Збройних Сил України
підполковник

Б.М.СЕНИК

НАКАЗИ ІНШИХ ВІЛОМ**9. НАКАЗИ ІНШИХ МІНІСТЕРСТВ ТА ВІДОМСТВ УКРАЇНИ****ПОРЯДОК**

інформаційного наповнення та технічного забезпечення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади,
затверджено Наказом Державного комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України, Державного комітету зв'язку та інформатизації України N 327/225 від 25.11.2002

1. Загальні положення

1.1. Цей Порядок визначає процедуру інформаційного наповнення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади (далі - Єдиний веб-портал). Здійснення інформаційного наповнення має на меті інтеграцію до Єдиного веб-порталу веб-сайтів, інших електронних інформаційних систем органів виконавчої влади.

1.2. Інформаційне наповнення Єдиного веб-порталу здійснюється на засадах уніфікації технічного, технологічного, інформаційного та організаційного забезпечення функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади з урахуванням рівня розвитку інформаційної інфраструктури і технологічних можливостей кожного із зазначених органів.

1.3. У цьому Порядку поняття вживаються в такому значенні:

Єдиний веб-портал органів виконавчої влади - центральна частина електронної інформаційної системи "Електронний Уряд", яка призначена для інтеграції веб-сайтів, інших електронних інформаційних систем органів виконавчої влади та надання послуг громадянам та юридичним особам через мережу Інтернет;

веб-сайт - сукупність програмних та апаратних засобів з унікальною адресою у мережі Інтернет разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певного суб'єкта і забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів та інші інформаційні послуги через мережу Інтернет;

веб-портал - веб-сайт, організований як системне багаторівневе об'єднання різних ресурсів та сервісів для забезпечення максимальної можливості доступу до інформації та послуг.

2. Інформаційне наповнення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади

2.1. Інформаційне наповнення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади здійснюється шляхом: представлення органами виконавчої влади на власних веб-сайтах інформації з наступною її інтеграцією до Єдиного веб-порталу програмно-технічними засобами Єдиного веб-порталу;

безпосереднього подання органами виконавчої влади інформації до Єдиного веб-порталу.

2.2. Склад інформації, яка представляється органами виконавчої влади на власних веб-сайтах, її структура та оформлення визначаються вимогами постанови Кабінету Міністрів України від 04.01.2002 N 3 (3-2002-п) "Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади", цим Порядком та Порядком функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади.

2.3. Безпосереднє подання органами виконавчої влади інформації для розміщення на Єдиному веб-порталі здійснюється електронною поштою на адресу portal@kmu.gov.ua.

Склад та періодичність подання цієї інформації наведено у додатку 1.

2.4. Керівники міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади визначають особу, відповідальну за оперативність і своєчасність надання інформації до Єдиного веб-порталу.

2.5. Звернення до Секретаріату Кабінету Міністрів України щодо визначення способу надання інформації до Єдиного веб-порталу, надання чи отримання додаткової інформації, консультації, запровадження нових технологічних ідей, виникнення пропозицій тощо подаються у формі листа з викладенням проблеми чи питання і дублюються електронним листом на електронну адресу (e-mail: portal@kmu.gov.ua) з метою більш швидкого реагування на проблеми.

3. Способи надання інформації органами виконавчої влади до Єдиного веб-порталу

3.1. Надання інформації органами виконавчої влади до Єдиного веб-порталу здійснюється такими способами:

електронною поштою;

в інтерактивному режимі на основі HTML-форм;

автоматично, при розміщенні інформації на веб-сайті.

3.2. Спосіб надання інформації визначається органом виконавчої влади відповідно до наявних технічних можливостей та специфіки інформаційної інфраструктури цього органу.

3.3. Перелік технічного та програмного забезпечення, необхідного для надання інформації до Єдиного веб-порталу, наведено в додатку 2.

3.4. Надання інформації у вигляді таблиць, баз даних, даних для геоінформаційних систем, інших матеріалів нестандартизованих форматів здійснюється в узгоджених відповідно до п.2.5 цього Порядку формах.

4. Вимоги до матеріалів, які надаються електронною поштою

4.1. Текстові матеріали подаються у форматі Word і можуть істити текст, графічні зображення, таблиці, сформовані засобами Word. Документи не можуть містити блоків, що були сформовані іншими програмами.

4.2. Таблиці та бази даних подаються у вигляді документів Excel, форматах *.CSV, *.MDB і можуть містити текст, графічні зображення, сформовані засобами Excel. Документи не можуть містити блоки, що були сформовані іншими програмами.

4.3. Типи текстових файлів - *.DOC, *.RTF, *.TXT (Windows з форматуванням).

4.4. Шрифт - Times New Roman, розмір 12.

4.5. Графічні зображення подаються в електронному вигляді окремим файлом типу *.JPG або *.GIF, *.PNG 300 пікселів на дюйм, для "презентаційних" матеріалів *.TIF (PC) некомпресований 300 або більше пікселів на дюйм.

4.6. Логотипи, символіка, графіки надаються у векторних форматах - *.WMF, *.CDR, *.AI, схеми - *.VSD.

4.7. Формат електронного листа (E-Mail) - plain text у кодуваннях Windows-1251 (Cyr) або KOI8-U без використання Unicode.

4.8. Назви файлів наводяться латинськими літерами.

4.9. Типові позначення в іменах файлів, які надсилаються електронною поштою:

anons Анонс

analiz	Аналітика
apel	Апеляції
Bio	Біографії
blank	Бланки, шаблони, зразки
budget	Виконання бюджету
contact	Контактна інформація
dovidn	Довідники органу влади (підрозділи, координати, контактні особи)
euro	Інформація, яка стосується євроінтеграції
info	Інформаційні ресурси
instr	Інструкції
interv	Інтерв'ю, промови, виступи
job	Вакансії
kerivn	Керівництво - склад, зміни
kom	Коментарі
nak	Накази
news	Новини
org	Організації, що підпорядковані органу влади, структурні підрозділи
photo	Фотоматеріали
polozh	Положення
prog	Цільові програми
project	Проекти нових законопроектів, державних програм, зміни та доповнення до існуючих
rel	Прес-релізи
stat	Статистична інформація
tender	Відомості про проведення закупівель
zakon	Закони та підзаконні акти

4.10. Назви міністерств та інших центральних органів влади позначаються латинськими абрєвіатурами, регіональних органів влади - вказівкою на регіон + суфікс ODA для обласних держадміністрацій та RDA для районних держадміністрацій. У районних при цьому вказується область перед районом.

Після назви організації та виду документа вказується опис теми документа.

Тобто назва файлу: Lviv_DrogRDA_rel_polish_invest_230902.rtf означає: прес-реліз Дрогобицької райдержадміністрації Львівської області про польські інвестиції від 23.09.2002.

Начальник відділу впровадження нових інформаційних технологій

П.В.Дрозд

Додаток 1
до пункту 2.3 Порядку
інформаційного наповнення
та технічного забезпечення
Єдиного веб-порталу органів
виконавчої влади

СКЛАД ТА ПЕРІОДИЧНІСТЬ подання інформації для розміщення на Єдиному веб-порталі

Додаток 2
до пункту 3.3 Порядку
інформаційного наповнення
та технічного забезпечення
Єдиного веб-порталу органів
виконавчої влади

ПЕРЕЛІК технічного та програмного забезпечення, необхідного для надання інформації до Єдиного веб-порталу

ПОРЯДОК

функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади,

затверджено наказом Державного комітету інформаційної політики, тлєбачення і радіомовлення України, Державного комітету зв'язку та інформатизації України N 327/225 від 25.11.2002

1. Загальні положення

1.1. Організація функціонування веб-сайту органу виконавчої влади передбачає затвердження його внутрішнього Порядку інформаційного наповнення з визначенням конкретних структурних підрозділів та посадових осіб, відповідальних за своєчасну підготовку і подання інформації та її зміст за кожним тематичним напрямом, відповідно до вимог постанови Кабінету

Міністрів України від 04.01.2002 N 3 3-2002-п "Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади" з урахуванням вимог цього Порядку.

1.2. Структура головної сторінки веб-сайту органу виконавчої влади повинна відповідати структурі головної сторінки Єдиного веб-порталу.

1.3. Система керування інформаційним вмістом веб-сайту органу виконавчої влади повинна мати універсальну модульну архітектуру та включати: модуль адаптації інформації на веб-сайті для користувачів з вадами зору та слуху, модуль системи обліку публічної інформації, модуль пошукової системи, модуль адміністративних послуг, модуль електронних звернень громадян, модуль резервного копіювання даних веб-сайту на випадок непередбаченого збою тощо.

{Розділ 1 доповнено новим пунктом згідно з Наказом Державного комітету телебачення і радіомовлення N 24/26 з0240-15 від 16.02.2015}

1.4. Інформація на веб-сайті органу виконавчої влади має бути доступною для перегляду за допомогою різних браузерів.

{Розділ 1 доповнено новим пунктом згідно з Наказом Державного комітету телебачення і радіомовлення N 24/26 з0240-15 від 16.02.2015}

2. Класифікація інформаційних матеріалів

2.1. Матеріали, що складають інформаційне наповнення веб-сайту органу виконавчої влади, за своїм характером можуть бути розподілені на три категорії:

статичні матеріали;
динамічні матеріали;
потоківі.

2.2. До категорії статичних належать матеріали, які повинні зберігати свою актуальність протягом великого часу.

Статичні матеріали технічно реалізуються у вигляді HTML-сторінок, що містять текстові, графічні та мультимедійні складові.

2.3. До категорії динамічних належать матеріали, актуальність яких зберігається лише протягом обмеженого часу, через що вони повинні систематично оновлюватися. Характерною рисою динамічних матеріалів є те, що рішення про їх оновлення, навіть повністю зумовлене зовнішніми обставинами, приймається і виконується адміністратором сайту.

Форма організації динамічних матеріалів - бази даних разом з інформаційно-пошуковою системою.

Технічно динамічні матеріали реалізуються у вигляді екранних форм, що генеруються спеціальним програмним забезпеченням. Представлення їх здійснюється за викликом користувача (шляхом активації гіпертекстового посилання до потрібного модуля обробки даних).

2.4. До категорії потоків матеріалів належать такі, що втрачають актуальність свого змісту протягом короткого проміжку часу (кількох днів, а іноді і годин). Оновлення потоків матеріалів здійснюється регулярно, у міру надходження. Ці матеріали надходять на сайт зовнішніми каналами в автоматичному (або автоматизованому) режимі.

Потокові матеріали зберігаються на сайті лише до чергового оновлення. Вони відображаються на статичних чи динамічних HTML-сторінках у вигляді одного з їхніх структурних елементів.

Необхідним компонентом технологічного процесу є постійний візуальний контроль даних на підставі загальних та спеціальних критеріїв з можливістю внесення змін.

3. Структура інформаційних матеріалів

3.1. Організація інформаційних матеріалів на веб-сайті має ієрархічну структуру, що передбачає розміщення даних на декількох рівнях в розділах сайту (на веб-сторінках). У середині веб-сторінок допускаються впорядковані або окремі перехресні посилання на довільні рівні ієрархії, у залежності від тематичного зв'язку між даними. Такий взаємозв'язок становить гіперструктуру сайту і забезпечує максимальну прозорість його структури. Контроль за актуальністю гіперпосилань здійснюється програмно та візуально.

3.2. Визначення одиниць структури

3.2.1. Частина - найбільша одиниця розподілу сайту, що відповідає одному з головних об'єктів.

3.2.2. Розділ - сукупність даних та супутні їм елементи структури та дизайну, що відповідають окремій темі. Розділ може включати декілька сторінок.

3.2.3. Сторінка - окрема сукупність даних HTML-структури.

3.2.4. Елементи сторінки: фрейм, текст, таблиця, форма, зображення. Елементи сторінки є складовими частинами або "одноосібними" носіями блоків (елементів) інформації.

3.2.5. Документ - файл відмінної від HTML-сторінки структури, на який є посилання зі сторінок сайту.

3.3. Типи розділів, сторінок та елементів сторінки

3.3.1. Типи розділів:

інформаційний - розділ, основне призначення якого - надати інформацію. Він уміщує усі дані, що стосуються відповідної тематики, посилання на зовнішні веб-ресурси та ресурси інших розділів;

комунікаційний - розділ, основне призначення якого - по-перше, одержати інформацію від користувача; по-друге, після первинної її обробки надати відповідь у вигляді сторінки;

обов'язковий - розділ, наявність якого обумовлена вимогами нормативно-правових актів, зокрема постанови Кабінету Міністрів України від 04.01.2002 N 3 3-2002-п. Технічна реалізація механізму створення структури сайту передбачає допідготовче визначення такого розділу;

необов'язковий - розділ, наявність якого обумовлена важливістю відповідної інформації та функцій для досягнення мети та виконання завдання сайту. Технічна реалізація механізму створення структури сайту передбачає можливість довільного включення такого розділу до складу сайту.

3.3.2. Типи сторінок:

за принципом необхідності:

обов'язкова
необов'язкова;

за ознакою представлення державною, англійською та іншими мовами:

багатомовна - сторінка, що має примірник кожною мовою;

одномовна - сторінка, яка має усталений зміст та не передбачає перекладу;

за місцем в ієрархії:

кінцева - сторінка, на якій відсутні впорядковані списки посилань;

- спискова - сторінка, яка має впорядковані списки посилань на інші сторінки сайту;
- за способом відображення:
- повна - сторінка, яка займає максимальне відведене параметрами браузера вікно і заміщує попередню;
- обмежена - сторінка, яка має додаткове значення, займає задану сервером площу при збереженні попередньо викликаної сторінки;
- за включенням загального стилю:
- стильова - сторінка, на якій присутні елементи загального дизайну сайту;
- унікальна - сторінка, яка має унікальний вигляд з метою збільшення інформативності, зручності для роздруку, підкреслення особливостей змісту;
- за механізмом їх створення:
- статична - сторінка, яка зберігається на сервері у вигляді файлу;
- динамічна - сторінка, яка створюється у відповідь на дії користувача;
- за критерієм можливості їх тиражування:
- примірник - сторінка, яка, маючи власний інформаційний зміст, може бути еталоном для створення сторінки такого типу шляхом копіювання;
- окрема - сторінка, яка створюється в одному примірнику для відображення конкретної інформації унікальної структури;
- за призначенням:
- блок-схема - карта частини сайту типу блок-схеми;
- загальна - загальні дані теми та списки посилань;
- стаття - монолітний текст із зображеннями об'єктів, що розглядаються на сторінці;
- набір статей - сильно структурований текст, що вміщує заголовки статей, тексти статей, ілюстрації;
- карта - карта регіону;
- інтерактивна карта - інтерактивна карта регіону;
- схема - схема проїзду;
- вільна схема - схема умовно вільної структури;
- презентація - таблиці, графіки та діаграми в супроводі тексту;
- текст для друку - текст для друку;
- комунікаційна - сторінка, яка є лише місцем для розміщення форми.
- 3.3.3. Типи елементів сторінки
- за принципом необхідності:
- обов'язковий;
- необов'язковий;
- за принципом включення до атрибутів загального стилю сайту:
- атрибут загального стилю;
- звичайний атрибут (можна не вказувати).
- 3.3.4. Типи фреймів:
- основний - займає більшу частину вікна, є основним носієм інформації;
- допоміжний - займає значно меншу площу та може включати меню, мати ілюстративне та стильове навантаження;
- провідний - включає інтерактивні елементи, що викликають зміни в іншому фреймі;
- залежний - фрейм, у якому відбуваються зміни при діях користувача, пов'язаних з провідним фреймом;
- незв'язаний (нейтральний) - фрейм, що не є провідним або залежним.
- 3.3.5. Типи тексту:
- заголовок - короткий, певним чином виділений текст;
- абзац - текст значного об'єму, відокремлений від інших елементів сторінки;
- список - структурований текст, кожен елемент якого являє собою відокремлений заголовок або один з послідовності ординарних рядків;
- текстове меню - сукупність словосполучень, з кожним з яких пов'язано декілька посилань.
- 3.3.6. Типи таблиць:
- зовнішня - таблиця, як правило, без рамок, для структурного розміщення інших елементів, що включають тексти, зображення, таблиці;
- внутрішня - таблиця, призначена для структурного відображення таблично-орієнтованих даних.
- 3.3.7. Типи форм:
- повна - багатоелементна форма для виконання великої кількості операцій введення та вибору даних для передачі на сервер, як правило, займає значну частину сторінки;
- вбудована - форма, у складі якої лише декілька елементів, що призначені для багаторазової передачі на сервер коротких повідомлень, наприклад запитів для пошуку.
- 3.3.8. Типи зображень:
- ілюстраційне - зображення, що не має елементів інтерактивності;
- інтерактивне - зображення, з яким пов'язано посилання;
- графічна мапа - зображення, з різними частинами якого пов'язано декілька посилань.
- 4. Інформаційна структура веб-сайту
- 4.1. Інформаційна структура веб-сайту органу виконавчої влади повинна бути адекватна відповідній предметній області. Інформаційне наповнення має бути, з одного боку, повним, а з другого - не містити зайвих відомостей, недоречних повторів тощо.
- 4.2. При визначенні інформаційної структури веб-сайту необхідно забезпечити технологічну можливість наповнення всіх його розділів та сторінок реальними матеріалами. Необхідно врахувати, як і ким буде створюватися та підтримуватися веб-сайт. Інформаційне наповнення сайту (тісно пов'язане з його інформаційною структурою) здійснюється самим органом виконавчої влади або сторонніми виконавцями.
- 4.3. При формуванні інформаційної структури веб-сайту органу виконавчої влади слід користуватися такими принципами:

4.3.1. На сайті повинні бути представлені дві суттєво різні групи об'єктів (інформація відповідно до компетенції органу виконавчої влади та інформація власне про орган виконавчої влади), яким відповідають дві частини структури.

4.3.2. Для кожної групи повинні бути передбачені інструментальні засоби навігації в її рамках та всього сайту.

4.3.3. Повинна бути забезпечена можливість розширення складу та обсягу матеріалів кожної групи без суттєвих змін загальної структури групи.

4.3.4. Класифікація матеріалів повинна мати ієрархічну будову.

4.3.5. Ієрархічна підпорядкованість матеріалів різного рівня повинна відповідати рівню їх узагальнення та важливості.

4.3.6. Назви класифікаційних рівнів (рубрик) повинні бути зрозумілі широкому колу користувачів.

4.3.7. Статичні, динамічні та потокові матеріали повинні подаватися окремими цілісними блоками відповідно до тематики.

4.3.8. Розміщення матеріалів на окремих сторінках сайту повинно визначатися ефективністю їх використання - одна сторінка може відповідати одній або декільком тематичним рубрикам, якщо це забезпечує її цілісність і зручність доступу до даних.

4.3.9. Повинна бути забезпечена однозначна відповідність між елементами меню та стартовими сторінками відповідних розділів, тобто матеріали розділу не повинні розміщуватися на різних сторінках одного рівня ієрархії, але бути поділені між сторінками наступного рівня.

4.4. При проектуванні інформаційної структури веб-сайту органу виконавчої влади необхідно дотримуватися принципу віднесення до верхнього рівня ієрархії найбільш значущих тем. Дані, яких недостатньо для наповнення окремої сторінки, включаються до сторінки вищого рівня.

5. Оформлення веб-сайту

5.1. Меню бокової та верхньої навігації, якщо це передбачено дизайном веб-сайту органу виконавчої влади.

{Абзац перший пункту 5.1 розділу 5 в редакції Наказу Державного комітету телебачення і радіомовлення N 24/26 з0240-15 від 16.02.2015}

Бокова (ліва) навігація. Розміщується нормативно-правова база діяльності органу, структура органу, новини про діяльність органу, інформаційно-довідкові та статистичні матеріали і таке інше. Розміщується вікно пошуку інформації, меню сервісів.

Верхня навігація. Загальна інформація про галузь (регіон): історія, державні інформаційні ресурси, стан, сегментація, аналіз, програми розвитку тощо. Розділ присвячений діяльності органу на шляху до інтеграції у Євроатлантичні структури.

До бокової (лівої) навігації можуть бути додані й інші пункти, які даватимуть змогу отримувати найповнішу інформацію про діяльність органу, вирішувати нагальні питання взаємодії громадян та юридичних осіб з органами виконавчої влади.

Верхня навігація може бути розширена залежно від пріоритетних завдань, які стоять перед органом виконавчої влади.

Верхня навігація може бути відсутня залежно від художнього рішення конкретного сайту. У цьому разі вищезазначені пункти меню верхньої навігації переносяться до бокової (лівої) навігації.

5.2. Інформаційні ресурси

Інтернет-ресурси, а також газети, журнали, теле- та радіопрограми, видавцями, засновниками або співзасновниками яких є державні установи. Подаються назви інформаційних ресурсів, поштові адреси, телефони, факси, електронна пошта, адреса в мережі Інтернет, прізвище, ім'я, по батькові та посада керівника. Можливе анонсування або повне викладення матеріалів.

5.3. Новини на першій сторінці

Залежно від дизайну можливе розміщення по центру головної сторінки або в правому полі. Розміщення новин відбувається за принципом винесення заголовка новини з наступним посиланням на повний текст документа.

5.4. Кожен розділ повинен мати коментар-анотацію щодо інформації, яка розміщена в цьому розділі.

5.5. Забороняється використання "стартової сторінки" сайту, на якій користувач обирає мову, кодування тощо. Користувачі повинні відразу потрапляти на інформаційно наповнену сторінку з можливістю вибору мови.

5.6. При оформленні сайту обов'язкове використання державної символіки України (малий герб), кольори та пропорції якого затверджено Постановою Верховної Ради України "Про Державний герб України" N 2137-ХІІ 2137-12 від 19 лютого 1992 року.

5.7. Колористична гама має бути витриманою у межах єдиного стильового рішення органу влади.

5.8. Дизайнери сайту використовують усі інші кольори за своїм уподобанням, але пріоритетом є державні.

5.9. На сайті може бути присутня власна символіка (герб) органу, якщо така існує.

5.10. Веб-адреси

Необхідне приведення веб-адрес сайтів до єдиного формату, скорочення назв міністерств, державних комітетів, обласних державних адміністрацій, інших органів виконавчої влади, приведення до єдиного формату доменних імен другого рівня. (ім'я.gov.ua та ім'я.oda.gov.ua - для обласних державних адміністрацій).

Потрібно вказувати посилання на міжнародні веб-ресурси, які є головними або пріоритетними партнерами органу.

Не рекомендується розміщення на сайтах органів виконавчої влади веб-адрес і посилань на комерційні веб-ресурси, які працюють не за профілем органу або якщо специфіка діяльності органу не є пріоритетною для веб-ресурсу цієї компанії.

Регулярно (щомісяця) здійснюється перевірка на відповідність та робочий стан посилань, наведених на сайті.

5.11. На сайті повинні бути обов'язково розміщені посилання на:

офіційні сайти органів влади у підпорядкуванні яких перебуває даний орган;

веб-ресурси структурних підрозділів органу;

веб-ресурси місцевих та галузевих установ, підприємств, організацій, що перебувають у сфері компетенції органу;

інформаційні ресурси та засоби масової інформації, засновником чи співзасновником яких є орган виконавчої влади;

сайти міжнародних організацій, з якими співпрацює орган виконавчої влади.

5.12. На сайті можуть бути присутніми посилання на:

ресурси, профіль яких перебуває у сфері компетенції органу;

сайти об'єднань громадян, які здійснюють громадський контроль за діяльністю органу виконавчої влади або мають спільну з ним спрямованість діяльності.

5.13. Місце для розміщення банерів Єдиного веб-порталу та Державної інформаційної системи електронних звернень громадян передбачається на кожному веб-сайті органу виконавчої влади.

{Пункт 5.13 розділу 5 в редакції Наказу Державного комітету телебачення і радіомовлення N 24/26 з0240-15 від 16.02.2015}

5.14. Система пошуку

Кожен сайт органу виконавчої влади повинен мати пошукову систему, інтегровану із системою пошуку Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади. Для сайту органу пріоритетом є пошук на сайті, другий ступінь пріоритету - Єдиний веб-портал, третій - сайти відповідної тематики в УА-неті.

5.15. На веб-сайтах розміщується контактна інформація структурних підрозділів та/або посадових осіб органів виконавчої влади, відповідальних за програмно-технічну та інформаційну підтримку веб-сайтів.

{Розділ 5 доповнено новим пунктом згідно з Наказом Державного комітету телебачення і радіомовлення N 24/26 з0240-15 від 16.02.2015}

6. Оперативність та форми подання інформації державною та іншими мовами

6.1. Оперативність подання інформації визначається керівником органу виконавчої влади разом з визначенням конкретних структурних підрозділів та посадових осіб, відповідальних за своєчасну підготовку і подання інформації та її зміст за кожним тематичним напрямом, виходячи з того, що статичні та динамічні матеріали, наведені у п. 2.1 цього Порядку, оновлюються одразу після зміни відомостей.

6.2. Кожна сторінка повинна бути створена не менш ніж у трьох примірниках - українською, російською та англійською мовами.

7. Доступність інформації для користувачів з вадами зору та слуху на основній або альтернативній (за наявності) версії офіційного веб-сайту

7.1. Інформація на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади має бути доступною для користувачів з вадами зору та слуху з урахуванням вимог, наведених у додатку до Порядку оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04 січня 2002 року N 3 3-2002-п.

7.2. Інформація на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади повинна залишатися доступною при відключеному дизайні офіційного веб-сайту, збільшеному розмірі шрифтів та на монохромному екрані.

7.3. Елементи управління, які надають можливість користувачу змінити розмір шрифту, кольоровий контраст, розміщуються на початку кожної веб-сторінки альтернативної версії офіційного веб-сайту органу виконавчої влади, а за її відсутності – на початку кожної веб-сторінки основної версії.

7.4. Інформація на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади викладається програмно елементами мови програмування HTML: заголовками, списками, таблицями, фреймами.

Вкладеність однієї таблиці в іншу не повинна перевищувати 3 рівні.

Не допускається застосування фреймів на альтернативній версії офіційного веб-сайту, а за її відсутності – на основній версії.

7.5. Усі графічні елементи повинні ідентифікуватися за допомогою альтернативного тексту мови програмування HTML.

7.6. Якщо на офіційному веб-сайті використовуються графічні коди підтвердження при авторизації, повинен існувати звуковий аналог чи доступна текстова версія підтвердження авторизації.

7.7. Усі веб-сторінки містять текстову інформацію про їх місцезнаходження у ієрархічній структурі офіційного веб-сайту.

7.8. Кожен офіційний веб-сайт органу виконавчої влади містить мапу сайта.

7.9. Назви посилань мають бути змістовними та зрозумілими. Кожне посилання повинно містити пояснювальний текст для елемента, на який воно вказує, з використанням альтернативного тексту мови HTML в тексті опису посилання.

7.10. Кожен елемент форми офіційного веб-сайту має текстову позначку або пояснювальний текст, який однозначно визначає функцію цього елемента.

Під час заповнення форм застосовуються засоби для попередження та виправлення помилок.

{Порядок доповнено новим розділом згідно з Наказом Державного комітету телебачення і радіомовлення N 24/26 з0240-15 від 16.02.2015}

Начальник відділу
впровадження нових
інформаційних технологій

П.В.Дрозд

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо положень про управління (відділи) з питань взаємодії з засобами масової інформації та зв'язків з громадськістю апаратів центральних і місцевих органів виконавчої влади,

затверджено наказом Державного комітету телебачення і радіомовлення України № 59 від 26.03.2003

1. Загальні положення

1.1. У складі апарату центральних та місцевих органів виконавчої влади утворюються управління (відділи) з питань взаємодії з засобами масової інформації та зв'язків з громадськістю (далі - управління (відділи) з метою практичної реалізації державної інформаційної політики, забезпечення ефективної взаємодії органів державної влади з засобами масової інформації та забезпечення зв'язків з громадськістю.

1.2. Структура управлінь (відділів) визначається з урахуванням необхідності забезпечення у повному обсязі вирішення покладених на них завдань і включає в себе підрозділи, що здійснюють висвітлення діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади у засобах масової інформації, організацію та проведення брифінгів, прес-конференцій, технічне обслуговування та змістовне наповнення їх веб-сайтів в глобальній інформаційній мережі Інтернет, забезпечення зв'язків з громадськістю, підготовку та подання необхідних інформаційно-аналітичних матеріалів до Адміністрації Президента, Кабінету Міністрів України, іншим органам виконавчої влади.

1.3. Управління (відділи) у своїй діяльності керуються Конституцією України, законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади, іншими нормативно-правовими актами та цим Положенням. Управління (відділи) є підконтрольними і підзвітними керівництву центральних і місцевих органів виконавчої влади, взаємодіють з Головним управлінням інформаційної політики Адміністрації Президента України, Управлінням зв'язків з громадськістю Секретаріату Кабінету Міністрів України, відповідними структурними підрозділами центральних та місцевих органів виконавчої влади з питань, віднесених до їхньої компетенції.

1.4. Управління (відділи) створюються, реорганізуються або ліквідовуються за рішенням керівників центральних та місцевих органів виконавчої влади, які затверджують Положення про управління (відділи) з питань взаємодії з засобами масової інформації та зв'язків з громадськістю.

2. Основні завдання управлінь (відділів)

2.1. Створення додаткових умов для реалізації конституційних прав громадян на інформацію з метою залучення широкої громадськості до процесів формування державної політики, прийняття центральними та місцевими органами виконавчої влади суспільно значимих управлінських рішень.

2.2. Забезпечення ефективної взаємодії з засобами масової інформації, підтримання діалогових відносин з громадськістю шляхом висвітлення повсякденної діяльності Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери їхнього управління. Оперативне реагування на запити населення щодо надання державних послуг та відповідної інформації.

2.3. Аналіз і координація діяльності структурних підрозділів центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо інформування громадськості з питань, що належать до сфери їх управління, роз'яснення завдань, що випливають із актів Президента України та Кабінету Міністрів України, послань Президента України до Верховної Ради України, програм діяльності Кабінету Міністрів України. Узагальнення і підготовка відповідних матеріалів.

2.4. Підготовка інформації про діяльність органів виконавчої влади, створення та реалізація тематичних медіа-планів та проєктів, організація оприлюднення в пресі та на каналах телебачення і радіомовлення інформаційних матеріалів, підготовлених структурними підрозділами центральних та місцевих органів виконавчої влади.

2.5. Здійснення моніторингу висвітлення засобами масової інформації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, організація оперативного реагування на критичні публікації, виступи, повідомлення тощо.

2.6. Залучення представників засобів масової інформації до вивчення громадської думки стосовно шляхів розв'язання гострих проблем у сфері діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, виявлення порушень законодавства в процесі надання і використання інформації, реалізації конституційного права громадян на звернення.

2.7. Участь в інформаційному забезпеченні реалізації проголошеного Президентом України курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію України, з урахуванням повноважень центральних та місцевих органів виконавчої влади у визначеній сфері діяльності.

3. Функції управлінь (відділів)

3.1. Вжиття заходів щодо доведення до відома населення через засоби масової інформації змісту послань Президента України до Верховної Ради України, програм діяльності Уряду, законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України з питань внутрішньої та зовнішньої політики, наказів і розпоряджень керівників центральних та місцевих органів виконавчої влади.

3.2. Участь в організації висвітлення в місцевих засобах масової інформації робочих поїздок до регіонів Президента України, Прем'єр-міністра України та заходів, що проводяться за участю керівників центральних і місцевих органів виконавчої влади.

3.3. Залучення журналістів до розгляду на колегіях центральних та місцевих органів виконавчої влади стану роботи зі зверненнями громадян, висвітлення у засобах масової інформації прийнятих рішень щодо вирішення порушених у них питань.

3.4. Підготовка пропозицій щодо створення теле- та радіопрограм з інформаційно-аналітичного висвітлення діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади на загальнодержавних і місцевих телерадіоканалах, з наступним включенням найактуальніших із них до відповідного державного замовлення.

3.5. Внесення в установленому порядку пропозицій щодо удосконалення системи забезпечення інформаційної відкритості центральних та місцевих органів виконавчої влади, вдосконалення законодавчих, інших нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення дотримання прав громадян на звернення, отримання в установлені строки повної інформації про діяльність органів виконавчої влади.

3.6. Поширення офіційної інформації органів виконавчої влади відповідно до законодавства, зокрема: розміщення у засобах масової інформації, на відомчих веб-сайтах статистичної, соціологічної, правової, довідкової та іншої актуальної інформації, що цікавить широку громадськість; анонсування подій та заходів; публікування звітності щодо виконання програм і планів, спрямованих на виконання завдань у визначеній сфері діяльності.

3.7. Внесення пропозицій до проєктів нормативно-правових актів, що розробляються центральними та місцевими органами виконавчої влади, з основних напрямів державної інформаційної політики, проєктів державних програм підтримки регіональних і місцевих засобів масової інформації, забезпечення їх інформаційного супроводу.

3.8. Проведення консультацій зі структурними підрозділами апаратів центральних та місцевих органів виконавчої влади з метою попередження виникнення кризових ситуацій у взаємовідносинах: влада - засоби масової інформації.

3.9. Підготовка і проведення семінарів, нарад, тренінгів з працівниками структурних підрозділів апаратів центральних та місцевих органів виконавчої влади, друкованих та аудіовізуальних засобів масової інформації з актуальних суспільно-політичних питань.

3.10. Здійснення взаємодії між центральними та місцевими органами виконавчої влади та друкованими і аудіовізуальними засобами масової інформації, що базується на різноманітності засобів комунікації (прес-конференції, брифінги, тематичні зустрічі з журналістами, поширення інформаційних матеріалів та інше), проведення акредитації журналістів.

3.11. Інформаційне забезпечення участі керівників центральних та місцевих органів виконавчої влади у проведенні "круглих столів", "гарячих ліній", інших виступів у засобах масової інформації, підготовка відповідних інформаційно-аналітичних матеріалів.

3.12. Налагодження і підтримання зв'язків з державними, громадськими та іншими інформаційними структурами з метою залучення їх до спільного вирішення покладених на управління (відділи) завдань, надання в межах компетенції українським засобам масової інформації та представникам зарубіжних засобів масової інформації, акредитованих в Україні, інформації про діяльність центральних та місцевих органів виконавчої влади.

3.13. Здійснення інформаційного супроводу питань діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, підготовка добірок відповідних інформаційних матеріалів про їх діяльність, експрес-аналізів (дайджестів) матеріалів преси, радіо та телебачення.

3.14. Організація у межах компетенції центральних та місцевих органів виконавчої влади опублікування у мережі Інтернет і засобах масової інформації нормативно-правових актів (проєктів) та коментарів до них для обговорення широкою громадськістю, узагальнення відповідних матеріалів для урахування в роботі.

3.15. Забезпечення систематичного відкритого публікування статистичної інформації про явища і процеси, що відбуваються у сфері діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади та доступу до неопублікованих статистичних даних, які не підпадають під дію обмежень, установлених законами.

3.16. Підготовка текстів прес-релізів, інших повідомлень про основні заходи, що проводяться центральними та місцевими органами виконавчої влади або за їх участю.

3.17. Розгляд звернень громадян з питань, що належать до компетенції управління (відділу), у порядку, встановленому законодавством, та згідно з Указом Президента України від 13.08.2002 N 700 700/2002 "Про додаткові заходи щодо забезпечення реалізації громадянами конституційного права на звернення". Оперативне розміщення на веб-сайтах центральних та місцевих органів виконавчої влади відповідей на звернення громадян.

3.18. Вивчення із залученням фахівців, експертів (за згодою) питань взаємодії органів виконавчої влади із засобами масової інформації безпосередньо на місцях. Внесення пропозицій щодо піднесення ефективності спільної діяльності.

3.19. Надання структурним підрозділам апаратів центральних та місцевих органів виконавчої влади інструктивно-методичної та консультативної допомоги.

4. Керівництво управліннями (відділами)

4.1. Загальне керівництво, планування та організацію роботи управлінь (відділів), виконання покладених на них завдань щодо участі у реалізації державної політики в інформаційній сфері забезпечують керівники цих підрозділів.

4.2. Керівники управлінь (відділів):

- здійснюють свою діяльність у межах наданих їм повноважень відповідно до Положення про управління (відділи), координують свою діяльність з іншими структурними підрозділами апаратів центральних та місцевих органів виконавчої влади, друкованими та аудіовізуальними засобами масової інформації;

- аналізують стан і тенденції розвитку взаємодії центральних та місцевих органів виконавчої влади із засобами масової інформації в контексті відкритості та прозорості їхньої діяльності та взаєморозуміння, попереджують виникнення кризових ситуацій у взаємовідносинах "влада - засоби масової інформації"; вносять пропозиції щодо усунення негативних та поглиблення позитивних тенденцій;

- організують роботу з інформаційно-аналітичного забезпечення засобів масової інформації щодо висвітлення діяльності органів виконавчої влади, проведення моніторингу оприлюднених матеріалів;

- контролюють своєчасне поновлення бази даних про кількість зареєстрованих та працюючих засобів масової інформації;

- забезпечують підготовку і проведення семінарів, нарад за участю керівників центральних та місцевих органів виконавчої влади, галузевих фахівців з представниками друкованих і електронних засобів масової інформації;

- узагальнюють і запроваджують позитивний досвід взаємодії органів виконавчої влади із засобами масової інформації;

- організують, координують і контролюють роботу з розгляду працівниками управлінь (відділів) звернень від засобів масової інформації, громадських об'єднань, підприємств, установ та організацій, громадян з питань, що належать до їх компетенції, готують проєкти відповідних рішень;

- забезпечують, за участю інших структурних підрозділів апаратів центральних та місцевих органів виконавчої влади, постійне оновлення інформації на веб-сайтах, зокрема: оперативно оприлюднюють аналітичні матеріали, проєкти офіційних документів для широкого обговорення та врахування громадської думки, інформацію з актуальних суспільних проблем, відповіді на звернення громадян тощо;

- готують в установленому порядку запити щодо отримання від органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань необхідних статистичних та оперативних даних, звітів з питань, що належать до компетенції управлінь (відділів);

- представляють управління (відділи) з питань, віднесених до їх компетенції;

- вносять пропозиції щодо удосконалення роботи центральних та місцевих органів виконавчої влади у межах наданих повноважень.

Про затвердження Положення про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації в Україні та Положення про державну реєстрацію інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності,
затверджено наказом Міністерства юстиції України 21.02.2006 № 12/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України 23.04.2007 № 194/5)

**ПОЛОЖЕННЯ
про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації,**

1. Загальні положення

1.1. Це Положення розроблено відповідно до Закону України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" (далі - Закон), Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02 липня 2014 року № 228, та постанови Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1997 року № 1287 "Про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації, інформаційних агентств та розміри реєстраційних зборів (далі - Постанова).

{Пункт 1.1 глави 1 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1827/5 від 08.07.2011; в редакції Наказу Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

1.2. Положення визначає порядок державної реєстрації Міністерством юстиції України, територіальними органами Міністерства юстиції України друкованих засобів масової інформації (далі - реєструючі органи). Державна реєстрація полягає у проведенні правової експертизи заяв засновників друкованих засобів масової інформації на відповідність Конституції, Цивільному та Господарському кодексам, Закону України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні", іншим актам законодавства України та цьому Положенню, підготовці та оформленні відповідних рішень.

{Пункт 1.2 глави 1 із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства юстиції № 1376/5 від 18.09.2012, № 4348/5 від 28.12.2019}

1.3. Державній реєстрації згідно з частиною другою статті 11 Закону підлягають усі друковані засоби масової інформації, що видаються на території України, незалежно від сфери розповсюдження, тиражу і способу їх виготовлення (далі - друковані ЗМІ, видання).

1.4. Державна реєстрація (перереєстрація) друкованих ЗМІ залежно від сфери розповсюдження та розгляд заяв з інших питань, зазначених у пункті 2.6 Положення, здійснюється такими реєструючими органами:

1) загальнодержавної, регіональної (дві і більше областей) та/або зарубіжної сфери розповсюдження - Міністерством юстиції України (далі - Мін'юст);

2) місцевої сфери розповсюдження - територіальними органами Міністерства юстиції України (далі - територіальні органи).

{Абзац перший підпункту 2 пункту 1.4 глави 1 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 4348/5 від 28.12.2019}

У разі збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру підготовка та оформлення рішень, визначених цим Положенням, можуть проводитися визначеними за наказом Міністерства юстиції України територіальними органами поза сферою розповсюдження друкованих засобів масової інформації.

{Пункт 1.4 глави 1 доповнено новим абзацом згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015; із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 4348/5 від 28.12.2019}

{Пункт 1.4 глави 1 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1376/5 від 18.09.2012}

2. Державна реєстрація друкованих ЗМІ

2.1. Для державної реєстрації друкованих ЗМІ подається заява.

2.2. Заява про державну реєстрацію друкованих ЗМІ, додатків до них у вигляді видань газетного та журнального типу подається до реєструючого органу засновником (співзасновниками) на кожне видання окремо в друкованому вигляді державною мовою. Про державну реєстрацію друкованого видання, випуск якого передбачено кількома мовами одночасно (паралельними випусками), подається одна заява.

Заява про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації загальнодержавної (у межах всієї України), регіональної (дві і більше областей), зарубіжної (за межами України) сфери розповсюдження подається (надсилається поштовою відправленням) засновником (співзасновниками) до Міністерства юстиції України.

{Абзац другий пункту 2.2 глави 2 в редакції Наказу Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

Заява про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації місцевої сфери розповсюдження (у межах Автономної Республіки Крим, однієї області, обласного центру, одного міста, одного району, окремих населених пунктів, а також підприємств, установ, організацій) подається (надсилається поштовим відправленням) до відповідного територіального органу.

{Абзац третій пункту 2.2 глави 2 в редакції Наказу Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015; із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 4348/5 від 28.12.2019}

У заяві про державну реєстрацію друкованого ЗМІ (далі - заява) мають бути вказані:

1) засновник (співзасновник) видання (якщо засновником є юридична особа - зазначаються її повне найменування, місцезнаходження, ідентифікаційний код юридичної особи; якщо засновником є фізична особа - зазначаються прізвище, ім'я (по батькові - за наявності), громадянство, адреса реєстрації місця проживання, реєстраційний номер облікової картки платника податків. Для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган, зазначаються серія та номер паспорта;

{Абзац перший підпункту 1 пункту 2.2 глави 2 в редакції Наказу Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

пов'язана особа (особи):

{Підпункт 1 пункту 2.2 глави 2 доповнено новим абзацом згідно з Наказом Міністерства юстиції № 2623/5 від 12.12.2013}

якщо пов'язаною особою є юридична особа, засновник наводить її повне найменування, ідентифікаційний код юридичної особи;

{Підпункт 1 пункту 2.2 глави 2 доповнено новим абзацом згідно з Наказом Міністерства юстиції № 2623/5 від 12.12.2013}

якщо пов'язано особою є фізична особа, зокрема: чоловік, дружина, діти та батьки, мачуха та вітчим, рідні брати, сестри та їхні діти, чоловіки (дружини), спільно з якими засновник здійснює контроль за друкованим засобом масової інформації, засновник наводить прізвище, ім'я, по батькові цієї особи, її громадянство та родинний зв'язок із засновником, її реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності). Для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган, зазначаються серія та номер паспорта;

{Підпункт 1 пункту 2.2 глави 2 доповнено новим абзацом згідно з Наказом Міністерства юстиції № 2623/5 від 12.12.2013; із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

2) вид видання (газета, журнал, збірник, бюлетень, альманах, календар, дайджест тощо);

3) назва видання (мовою/мовами, якою/якими виходитиме у світ):

назва видання іноземною мовою або мовою національних меншин повинна відповідати назві державною мовою;

якщо назву видання викладено тільки іноземною мовою або тільки мовою національних меншин, поряд вказується переклад назви на державну мову, за винятком випадку, коли у назві використовується зареєстрований знак для товарів та послуг;

якщо друкований засіб масової інформації є додатком до іншого зареєстрованого видання, поряд з його назвою вказується назва основного видання;

{Підпункт 3 пункту 2.2 глави 2 в редакції Наказу Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

4) мова/мови видання (одномовне, кількома мовами одночасно (паралельними випусками), змішаними мовами (декількома мовами в одному випуску);

5) сфера розповсюдження (місцева - у межах Автономної Республіки Крим, однієї області, обласного центру, одного міста, району, окремих населених пунктів, а також підприємств, установ, організацій; регіональна - дві та більше областей, міста Київ або Севастополь і область, Автономна Республіка Крим і область; загальнодержавна - у межах України; зарубіжна - за межами України);

{Підпункт 5 пункту 2.2 глави 2 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

6) програмні цілі (основні принципи) або тематична спрямованість (їх стисла характеристика: розвиток освіти, підвищення рівня духовності, розвиток дозвілля, інформування населення з певних питань та ін.), а також категорія читачів (верстви населення, на які розраховане видання: усе населення, дорослі, молодь, діти, чоловіки, жінки, особи з інвалідністю, студенти, працівники певної галузі, науковці, педагоги тощо);

{Підпункт 6 пункту 2.2 глави 2 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 4194/5 від 24.12.2019}

7) передбачувані періодичність випуску, обсяг (в умовних друкарських аркушах) і формат видання;

8) юридична адреса засновника, кожного із співзасновників та його (їх) банківські реквізити (для фізичних осіб - у разі наявності);

9) місцезнаходження редакції.

У заяві також вказуються відомості, які вносяться до свідоцтва про державну реєстрацію друкованого ЗМІ:

1) статус видання (вітчизняне - друкований ЗМІ, у якого засновником виступають українська/ї/ юридична/ї/ та/або фізична/ї/ особа/ї/; спільне - друкований засіб масової інформації, створений за участю іноземної/їх/ юридичної/їх/ та/або фізичної/їх/ особи/осіб/);

2) вид видання за цільовим призначенням (загальнополітичне, з питань економіки і бізнесу, виробничо-практичне, наукове, науково-виробниче, науково-популярне, навчальне, довідкове, літературно-художнє, з питань мистецтва, спортивне, юридичне, еротичне, для дозвілля, медичне, релігійне, уфологічне, екологічне, туристичне, рекламне /понад 40 відсотків обсягу одного номера - реклама/, інформаційне, для дітей тощо).

2.3. У разі зміни виду видання, юридичної адреси засновника (співзасновників), місцезнаходження редакції засновник (співзасновники) зобов'язаний (зобов'язані) повідомити реєструючий орган протягом одного місяця з дня, коли такі зміни відбулися.

2.4. Реєструючий орган має право зажадати від засновника (співзасновників) подання документів, якими підтверджується цивільна правоздатність, цивільна дієздатність засновника (співзасновників).

Для юридичної особи такими документами є:

1) засвідчені печаткою юридичної особи та підписом її керівника копії статуту (положення), чинні на момент подачі;

{Підпункт 1 пункту 2.4 глави 2 в редакції Наказу Міністерства юстиції № 2623/5 від 12.12.2013}

2) протокол або витяг з протоколу рішення загальних зборів (конференції) у разі заснування друкованого ЗМІ трудовим колективом згідно з вимогами статті 8 Закону;

3) установчий договір між співзасновниками друкованого ЗМІ (засвідчений нотаріально, якщо одна із сторін - фізична особа);

4) довіреність, доручення (якщо заяву та/чи установчий договір, угоду між засновником і правонаступником підписує особа, якій таке право не надано правовстановлюючими документами).

{Підпункт 4 пункту 2.4 глави 2 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

Для фізичної особи таким документом є копія паспорта (сторінок, що містять інформацію про громадянство та реєстрацію місця проживання фізичної особи).

Установчі документи, складені іноземною мовою, подаються для державної реєстрації друкованих засобів масової інформації разом з їх перекладом на українську мову, засвідчені в установленому порядку.

Реєструючому органу забороняється вимагати від засновника (співзасновників) додаткові документи, не передбачені Законом та цим Положенням.

{Пункт 2.4 глави 2 в редакції Наказу Міністерства юстиції № 1827/5 від 08.07.2011}

2.5. Заява розглядається у місячний строк з дня її одержання.

2.6. За результатами розгляду заяви приймається одне з таких рішень:

1) про державну реєстрацію;

2) про відмову в державній реєстрації;

3) про зупинення строку розгляду заяви про державну реєстрацію;

4) про визнання недійсним свідоцтва про державну реєстрацію друкованого ЗМІ.

2.7. У разі виявлення відсутності (неточного або неправильного зазначення) в заяві відомостей, які передбачені Законом та цим Положенням, реєструючий орган у десятиденний строк письмово повідомляє про це засновника (співзасновників).

2.8. Відмова в державній реєстрації друкованого ЗМІ можлива виключно з підстав, установлених статтею 15 Закону, а саме:

- 1) якщо назва друкованого ЗМІ, його програмні цілі (основні принципи) або тематична спрямованість суперечать статтям 3, 4 Закону;
- 2) якщо реєструючим органом уже раніше видане свідоцтво друкованому ЗМІ з тією самою назвою, за винятком видань, що виходять різними мовами;
- 3) якщо заяву подано до закінчення року з дня набрання законної сили рішенням про припинення діяльності друкованого ЗМІ;
- 4) якщо засновником (співзасновниками) порушено вимоги статті 10 Закону.

{Пункт 2.8 глави 2 доповнено підпунктом 4 згідно з Наказом Міністерства юстиції № 2623/5 від 12.12.2013}

2.9. Зупинення строку розгляду заяви про державну реєстрацію допускається реєструючим органом не більше ніж на три місяці, якщо:

- 1) засновник (співзасновники) не подав(ли) до реєструючого органу всі документи, якими підтверджуються його (їх) цивільна правоздатність та цивільна дієздатність;
- 2) між співзасновниками не укладено установчого договору, передбаченого статтею 9 Закону;
- 3) виникли обставини, за яких з незалежних від реєструючого органу причин своєчасне проведення державної реєстрації неможливе (невідповідність поданих документів законодавству України, наявність ухвали суду про заборону розгляду заяви конкретних засновників або конкретного друкованого ЗМІ, якщо внаслідок ухвалення реєструючим органом рішення будуть порушені права і свободи фізичних чи юридичних осіб тощо).

2.10. Зупинений строк розгляду заяви про державну реєстрацію друкованого ЗМІ поновлюється з дня, коли заявник письмово повідомить реєструючий орган про усунення причин, що перешкоджали державній реєстрації видання.

2.11. У разі неподання засновником (співзасновниками) протягом трьох місяців письмового повідомлення про усунення причин, що перешкоджали державній реєстрації видання, реєструючий орган залишає заяву без розгляду та письмово повідомляє про це засновника (співзасновників).

2.12. Після оформлення реєструючим органом рішення про державну реєстрацію та сплати збору за державну реєстрацію заявникові видається свідоцтво встановленого Постановою зразка.

2.13. Реєстраційний збір справляється у розмірах, установлених Постановою.

2.14. Зареєстрованому друкованому ЗМІ присвоюються відповідний номер і серія (додаток 1).

2.15. Видача свідоцтва засновнику або його уповноваженому представнику оформляється відповідним записом у книзі обліку виданих свідоцтв про державну реєстрацію друкованих ЗМІ, яка є документом постійного зберігання, що ведеться реєструючим органом. Після цього відомості про серію та номер свідоцтва вносяться до Державного реєстру друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності.

{Пункт 2.15 глави 2 в редакції Наказу Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

2.16. Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого ЗМІ має необмежений строк дії.

2.17. Засновник (співзасновники) зберігає(ють) право розпочати випуск друкованого ЗМІ протягом одного року з дня одержання свідоцтва про державну реєстрацію. У разі пропуску цього строку без поважних причин реєструючий орган визнає свідоцтво про державну реєстрацію таким, що втратило чинність, та вносить відомості про це до Державного реєстру друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності. Про прийняте рішення реєструючий орган повідомляє засновника (співзасновників) видання.

{Пункт 2.17 глави 2 в редакції Наказу Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

3. Перереєстрація друкованих ЗМІ

3.1. Перереєстрація друкованого ЗМІ здійснюється реєструючим органом у порядку, установленому для його реєстрації, у разі зміни:

- 1) засновника (складу співзасновників), у тому числі зміни найменування засновника;
- 2) назви видання;
- 3) мови видання;
- 4) сфери розповсюдження видання.

3.2. До реєструючого органу подається заява із зазначенням підстав перереєстрації. До заяви додаються згадані в пункті 2.4 Положення документи, угода між засновником і правонаступником (у разі перереєстрації друкованого ЗМІ у зв'язку зі зміною засновника) та копія попереднього свідоцтва про державну реєстрацію друкованого ЗМІ.

Зміна засновника (складу співзасновників) повинна оформлятися угодою між засновником (співзасновниками) і його правонаступником, укладеною відповідно до вимог Цивільного та Господарського кодексів, інших актів законодавства України.

3.3. Після прийняття реєструючим органом рішення про перереєстрацію для отримання нового свідоцтва засновник повертає оригінал попереднього свідоцтва. Нове свідоцтво видається після надання реєструючому органу відповідного платіжного документа.

3.4. Якщо оригінал свідоцтва про державну реєстрацію втрачено, засновник повинен підтвердити факт втрати свідоцтва. Таким підтвердженням може бути опубліковане в друкованому(них) ЗМІ оголошення про втрату свідоцтва, у якому вказуються назва друкованого ЗМІ, засновник друкованого ЗМІ, реєстраційний номер, серія, дата видачі втраченого свідоцтва та констатується факт визнання його недійсним.

3.5. Реєструючий орган має право надавати на запити фізичних та юридичних осіб відомості щодо зареєстрованих друкованих ЗМІ та відомості, що вказані у свідоцтві про державну реєстрацію таких ЗМІ.

4. Видача дубліката свідоцтва про державну реєстрацію друкованого ЗМІ

4.1. У разі пошкодження або втрати свідоцтва про державну реєстрацію засновник (співзасновники) має право на одержання дублікату.

4.2. Для отримання дублікату свідоцтва про державну реєстрацію у разі його втрати засновник (співзасновники) подає до реєструючого органу заяву та примірник друкованого ЗМІ, у якому опубліковано оголошення про втрату свідоцтва.

4.3. У разі пошкодження свідоцтва про державну реєстрацію засновник (співзасновники) подає до реєструючого органу заяву та пошкоджене свідоцтво, яке залишається у справі реєструючого органу.

4.4. За видачу дубліката свідоцтва про державну реєстрацію друкованого ЗМІ справляється збір у розмірі, установленому Постановою.

5. Визнання недійсним свідоцтва про державну реєстрацію друкованого ЗМІ

5.1. Мініюст, відповідні головні територіальні органи приймають рішення про визнання недійсним свідоцтва про державну реєстрацію друкованого ЗМІ на підставі письмового повідомлення засновника (співзасновників), погодженого з редакцією, або рішення суду про припинення випуску друкованого засобу масової інформації.

{Пункт 5.1 глави 5 із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства юстиції № 1827/5 від 08.07.2011, № 4348/5 від 28.12.2019}

5.2. Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого ЗМІ, яке визнано недійсним, підлягає поверненню у десятиденний термін з дня отримання відповідного повідомлення реєструючого органу.

6. Підготовка та оформлення рішень реєструючим органом

6.1. Рішення, зазначені в пункті 2.6 Положення, приймаються залежно від результатів правової експертизи в межах установленого строку виключно на підставах, установлених законами, відповідно до Постанови та цього Положення. Такі рішення оформлюються наказами, до яких додаються висновки про реєстрацію (перереєстрацію) або про відмову в реєстрації (перереєстрації) друкованого ЗМІ (додаток 2), висновок про видачу дубліката або про відмову у видачі дубліката свідоцтва про державну реєстрацію друкованого ЗМІ (додаток 3), висновок про визнання недійсним свідоцтва про державну реєстрацію (додаток 4). Рішення про визнання свідоцтва про державну реєстрацію таким, що втратило чинність, зазначене в підпункті 2.17 цього Положення, оформлюється наказом, до якого додається правовий висновок про визнання свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації таким, що втратило чинність (додаток 5). Висновок є невід'ємною частиною наказу.

{Підпункт 6.1 пункту 6 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 22/5 від 13.01.2009}

6.2. Висновок у Міністерстві юстиції України підписується виконавцем, начальником відділу, погоджується начальником Управління реєстрації громадських формувань, друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств (далі - Управління) і затверджується директором Департаменту нотаріату та державної реєстрації.

{Пункт 6.2 глави 6 із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства юстиції № 1376/5 від 18.09.2012, № 1991/5 від 23.09.2013; в редакції Наказу Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015; із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 4348/5 від 28.12.2019}

6.3. Висновок у територіальному органі підписує спеціаліст, погоджує керівник відповідного відділу (сектору) та затверджує заступник начальника відповідного територіального органу згідно з розподілом функціональних обов'язків.

{Пункт 6.3 глави 6 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1827/5 від 08.07.2011; в редакції Наказів Міністерства юстиції № 1376/5 від 18.09.2012; № 1860/5 від 01.10.2015, № 4348/5 від 28.12.2019}

6.4. Наказ готується на підставі правових висновків і підписується Міністром юстиції України, начальником відповідного територіального органу.

{Абзац другий пункту 6.4 глави 6 виключено на підставі Наказу Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

{Пункт 6.4 глави 6 із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства юстиції № 1827/5 від 08.07.2011, № 1376/5 від 18.09.2012; в редакції Наказу Міністерства юстиції № 1991/5 від 23.09.2013; із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 4348/5 від 28.12.2019}

6.5. Наказ може бути оформлений індивідуально на кожний друкований ЗМІ або включати список друкованих ЗМІ, щодо яких прийнято рішення.

6.6. У преамбулі наказу вказуються норми Закону, які стали підставою для державної реєстрації (перереєстрації) друкованого (друкованих) ЗМІ, у пунктах наказу викладається рішення реєструючого органу.

{Пункт 6.6 глави 6 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

6.7. Разом з наказом оформлюється свідоцтво про державну реєстрацію друкованого ЗМІ, яке підписується Міністром юстиції України, начальником відповідного територіального органу.

Підпис на свідоцтві засвідчується печаткою відповідного реєструючого органу.

{Пункт 6.7 глави 6 із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства юстиції № 1827/5 від 08.07.2011, № 1376/5 від 18.09.2012; в редакції Наказів Міністерства юстиції № 1991/5 від 23.09.2013, № 1860/5 від 01.10.2015; із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 4348/5 від 28.12.2019}

6.8. Реєструючий орган протягом десяти днів з дня підписання наказу направляє засновнику (співзасновникам) листа за підписом начальника Управління, начальника відповідного територіального органу, у якому інформує про прийняте рішення, указує на необхідність сплати реєстраційного збору, зазначає суму реєстраційного збору та банківські реквізити.

{Абзац перший підпункту 6.8 пункту 6 в редакції Наказу Міністерства юстиції № 22/5 від 13.01.2009}

Реєструючий орган надсилає лист на юридичну адресу засновника (співзасновників) або на іншу адресу, указану в заяві.

{Пункт 6.8 глави 6 із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства юстиції № 1827/5 від 08.07.2011, № 1376/5 від 18.09.2012, № 1991/5 від 23.09.2013, № 4348/5 від 28.12.2019}

6.9. Засновник (співзасновники) сплачує реєстраційний збір протягом одного місяця з дня одержання листа.

У разі неподання засновником (співзасновниками) платіжного документа про сплату реєстраційного збору протягом трьох місяців з дня підписання наказу про державну реєстрацію (перереєстрацію), неотримання засновником (співзасновниками) свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, яке засновувалося з благодійною метою для безоплатного розповсюдження, реєструючий орган приймає рішення про визнання свідоцтва про державну реєстрацію таким, що не підлягає видачі, та про вилучення з Державного реєстру друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності відомостей про цей друкований засіб масової інформації. Рішення про визнання свідоцтва про державну реєстрацію таким, що не підлягає видачі, оформлюється наказом, до якого додається правовий висновок про визнання свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації таким, що не підлягає видачі (додаток 6).

{Підпункт 6.9 пункту 6 доповнено абзацом другим згідно з Наказом Міністерства юстиції № 22/5 від 13.01.2009; із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

6.10. Відомості про зареєстровані (перереєстровані) друковані ЗМІ вносяться до Державного реєстру друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності в порядку, установленому Положенням про цей реєстр.

6.11. Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого ЗМІ видається засновнику (співзасновникам) або його (їх) уповноваженому(им) представнику(ам) після надання оригіналу відповідного платіжного документа, який залишається у реєструючого органу, за винятком друкованих ЗМІ, які заснуються з благодійною метою для безоплатного розповсюдження і звільняються від сплати реєстраційного збору.

{Пункт 6.11 глави 6 в редакції Наказу Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

6.12. У разі, якщо є установлені Законом підстави для відмови в державній реєстрації друкованого ЗМІ, реєструючий орган готує правовий висновок про відмову в державній реєстрації друкованого ЗМІ з викладенням підстав відмови - конкретних положень законодавства України. У преамбулі наказу вказуються норми Закону, які стали підставою для відмови в державній реєстрації, у пунктах наказу викладається рішення реєструючого органу та роз'яснюється порядок оскарження рішення до суду.

6.13. Наказ про відмову в державній реєстрації друкованих ЗМІ є індивідуальним і готується на кожне друковане ЗМІ окремо.

6.14. Копія наказу про відмову в державній реєстрації друкованого ЗМІ надсилається заявникові із супровідним листом за підписом начальника Управління, заступника начальника відповідного територіального органу згідно з розподілом функціональних обов'язків на адресу одного із співзасновників, зазначену в заяві, в установленій законом строк.

{Пункт 6.14 глави 6 із змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства юстиції № 1827/5 від 08.07.2011, № 1376/5 від 18.09.2012, № 1991/5 від 23.09.2013; в редакції Наказу Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015; із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 4348/5 від 28.12.2019}

6.15. Рішення про відмову в державній реєстрації друкованого ЗМІ або порушення встановленої статтею 13 Закону порядку розгляду заяви про державну реєстрацію друкованого ЗМІ може бути оскаржене засновником (співзасновниками) у суді.

{Положення в редакції Наказу Міністерства юстиції № 194/5 від 23.04.2007}

Начальник
Управління легалізації об'єднань громадян

Н.А. Марченко

Додаток 1
до Положення про державну
реєстрацію друкованих засобів
масової інформації

**СЕРІЇ,
які позначаються у свідоцтві про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації**

	Міністерство юстиції України	КВ
	Західне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Львів)	ЛВ
	Південно-Західне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Івано-Франківськ)	ІФ
	Центрально-Західне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Хмельницький)	ХМ
	Центральне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Київ)	КІ
	Північно-Східне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Суми)	СМ
	Південно-Східне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Дніпро)	ДП
	Південне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Одеса)	ОД
	Східне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Харків)	ХК

{Додаток 1 в редакції Наказів Міністерства юстиції № 194/5 від 23.04.2007, № 4348/5 від 28.12.2019}

Додаток 2
до Положення про державну
реєстрацію друкованих засобів
масової інформації

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

щодо заяви про реєстрацію (перереєстрацію) друкованого засобу масової інформації

{Додаток 2 в редакції Наказу Міністерства юстиції № 194/5 від 23.04.2007; із змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства юстиції № 1376/5 від 18.09.2012, № 1991/5 від 23.09.2013, № 1860/5 від 01.10.2015, № 4348/5 від 28.12.2019}

Додаток 3
до Положення про державну
реєстрацію друкованих засобів
масової інформації

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

щодо заяви про видачу дубліката свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

{Додаток 3 в редакції Наказу Міністерства юстиції № 194/5 від 23.04.2007; із змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства юстиції № 1376/5 від 18.09.2012, № 1991/5 від 23.09.2013, № 1860/5 від 01.10.2015, № 4348/5 від 28.12.2019}

Додаток 4
до Положення про державну
реєстрацію друкованих засобів
масової інформації

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

про визнання недійсним свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
{Додаток 4 в редакції Наказу Міністерства юстиції № 194/5 від 23.04.2007; із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства юстиції № 1376/5 від 18.09.2012, № 1991/5 від 23.09.2013, № 1860/5 від 01.10.2015, № 4348/5 від 28.12.2019}

Додаток 5
 до Положення про державну
 реєстрацію друкованих засобів
 масової інформації

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

про визнання свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації таким, що втратило чинність

{Положення доповнено Додатком 5 згідно з Наказом Міністерства юстиції № 22/5 від 13.01.2009; із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства юстиції № 1376/5 від 18.09.2012, № 1991/5 від 23.09.2013, № 1860/5 від 01.10.2015, № 4348/5 від 28.12.2019}

Додаток 6
 до Положення про державну
 реєстрацію друкованих засобів
 масової інформації

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

про визнання свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації таким, що не підлягає видачі

{Положення доповнено Додатком 6 згідно з Наказом Міністерства юстиції № 22/5 від 13.01.2009; із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства юстиції № 1376/5 від 18.09.2012, № 1991/5 від 23.09.2013, № 1860/5 від 01.10.2015, № 4348/5 від 28.12.2019}

ПОЛОЖЕННЯ

про державну реєстрацію інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності

1. Загальна частина

1.1. Це Положення розроблене відповідно до Закону України "Про інформаційні агентства" (далі - Закон) та постанови Кабінету Міністрів України від 17.11.97 № 1287 "Про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації, інформаційних агентств та розміри реєстраційних зборів" (далі - Постанова).

1.2. Положення визначає порядок державної реєстрації Міністерством юстиції України України (далі - Мін'юст) інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності, яка полягає у проведенні правової експертизи заяв засновників на відповідність Конституції, Цивільному та Господарському кодексам, Закону України "Про інформаційні агентства", іншим актам законодавства України та цьому Положенню, а також у підготовці та оформленні відповідних рішень.

1.3. Державній реєстрації підлягають усі інформагентства, що засновуються або діють в Україні.

1.4. Державна реєстрація інформагентств відповідно до статті 12 Закону на підставі пункту 2 Постанови проводиться Мін'юстом.

2. Державна реєстрація інформагентств

2.1. Для державної реєстрації інформагентств до Мін'юсту засновником (співзасновниками) подається заява.

2.2. Заяви про державну реєстрацію інформагентств (далі - заява) подаються на кожне інформагентство окремо в друкованому вигляді державною мовою. Для державної реєстрації інформагентства, яке передбачає надання інформаційних послуг кількома мовами одночасно (паралельними випусками), подається одна заява.

{Абзац другий пункту 2.2 глави 2 виключено на підставі Наказу Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

У заяві про державну реєстрацію інформагентства повинні бути зазначені:

1) засновник (співзасновники), уключаючи повне ім'я або найменування згідно з документами, що підтверджують його цивільну дієздатність, місцезнаходження, номери засобів зв'язку, назву банківської установи, у якій відкриті рахунки, та номери рахунків);

2) повне найменування та скорочена назва інформагентства (мовою/мовами, якою/якими виходитиме у світ);

3) вид інформагентства (відповідно до статті 8 Закону основними видами інформагентств є державне і недержавне) та організаційно-правова форма інформагентства (будь-яка визначена законами України організаційно-правова форма юридичної особи);

4) передбачувана сфера розповсюдження інформаційної продукції (місцева - у межах Автономної Республіки Крим, однієї області, обласного центру або двох і більше сільських районів, одного міста, району, окремих населених пунктів, а також підприємств, установ, організацій; регіональна - дві та більше областей, міста Київ або Севастополь і область, Автономна Республіка Крим і область; національна - у межах України; національна та зарубіжна - у межах України та за межами України, зарубіжна - за межами України);

5) мова/мови, якими буде розповсюджуватися інформаційна продукція (одномовна, кількома мовами одночасно (паралельними випусками), змішаними мовами (декількома мовами);

6) програмна мета та основні напрями діяльності інформагентства (визначаються відповідно до статей 1 і 5 Закону та статуту інформагентства);

7) джерела фінансового та матеріально-технічного забезпечення діяльності інформагентства (визначаються з урахуванням частини другої статті 9 Закону;

8) місцезнаходження інформагентства.

2.3. У разі зміни юридичної адреси засновника (співзасновників), місцезнаходження інформагентства засновник (співзасновники) зобов'язаний (зобов'язані) повідомити Мін'юст протягом одного місяця з дня, коли такі зміни відбулися.

2.4. Мін'юсту забороняється вимагати від засновника (співзасновників) додаткові документи, не передбачені Законом та цим Положенням.

{Пункт 2.4 глави 2 в редакції Наказів Міністерства юстиції № 1827/5 від 08.07.2011, № 1860/5 від 01.10.2015}

2.5. Заява розглядається у семиденний термін з дня її одержання.

2.6. За результатами розгляду заяви приймається одне з таких рішень:

- 1) про державну реєстрацію (перереєстрацію) інформантства;
- 2) про відмову в державній реєстрації (перереєстрації) інформантства;
- 3) про видачу дублікату свідоцтва про державну реєстрацію інформантства;
- 4) про відмову у видачі дублікату свідоцтва про державну реєстрацію інформантства.

2.7. У разі виявлення в заяві відсутності (неточного або неправильного зазначення) відомостей, які передбачені Законом та цим Положенням, Мін'юст може письмово повідомити про це засновника (співзасновників) у межах строку, встановленого в пункті 2.5 Положення.

У разі неподання засновником (співзасновниками) протягом трьох місяців письмового повідомлення про усунення причин, що перешкоджали державній реєстрації інформаційного агентства, Мін'юст залишає заяву без розгляду та письмово повідомляє про це засновника (співзасновників).

{Пункт 2.7 глави 2 доповнено новим абзацом згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

2.8. Відмова в державній реєстрації інформантства можлива виключно з підстав, встановлених статтею 14 Закону, якщо:

- 1) назва інформаційного агентства, його програмна мета, основні цілі та напрями діяльності суперечать статтям 2, 3 Закону;
- 2) Мін'юстом уже зареєстровано інше інформаційне агентство з тією самою назвою;
- 3) заяву подано до закінчення року з дня набрання законної сили рішенням суду про припинення діяльності цього інформаційного агентства.

2.9. Після оформлення Мін'юстом рішень та сплати збору за державну реєстрацію заявникові видається свідоцтво встановленого Постановою зразка.

2.10. Реєстраційний збір справляється у розмірах, встановлених Постановою.

2.11. Видача свідоцтва засновнику або його представнику оформляється відповідним записом у книзі обліку виданих свідоцтв про державну реєстрацію інформантства, яку веде Мін'юст. Книга обліку виданих свідоцтв про державну реєстрацію інформантства є документом постійного зберігання.

2.12. Свідоцтво про державну реєстрацію інформантства має необмежений строк дії.

3. Перереєстрація інформантства

3.1. Перереєстрація інформантства здійснюється Мін'юстом у порядку, встановленому для їх реєстрації, у разі зміни:

- 1) назви інформантства;
- 2) сфери розповсюдження інформаційної продукції;
- 3) засновників (складу співзасновників). Зміна засновника (складу співзасновників) повинна оформлятися угодою між засновником (співзасновниками) і його правонаступником, укладеною відповідно до вимог цивільного законодавства України;
- 4) основних положень статутних документів.

3.2. До заяви про перереєстрацію додаються угода між засновником і правонаступником та раніше одержане свідоцтво про державну реєстрацію.

{Пункт 3.2 глави 3 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

3.3. За проведення перереєстрації реєстраційний збір справляється у розмірі, встановленому Постановою.

Реєстраційний збір за перереєстрацію не справляється, якщо вона пов'язана зі зміною чинного законодавства України.

3.4. Після перереєстрації для отримання нового свідоцтва засновник повертає оригінал попереднього свідоцтва. Нове свідоцтво видається після надання Мін'юсту відповідного платіжного документа.

3.5. Якщо оригінал свідоцтва про державну реєстрацію втрачено, засновник повинен підтвердити факт втрати свідоцтва. Таким підтвердженням може бути опубліковане в друкованому(них) ЗМІ оголошення про втрату свідоцтва, у якому вказуються назва інформантства, засновник інформаційного агентства, реєстраційний номер, серія, дата видачі втраченого свідоцтва та констатується факт визнання його недійсним.

3.6. Мін'юст має право надавати на запити фізичних та юридичних осіб відомості щодо зареєстрованих інформантств та відомості, що вказані у свідоцтві про державну реєстрацію таких агентств.

4. Видача дублікату свідоцтва про державну реєстрацію інформантства

4.1. У разі пошкодження або втрати свідоцтва про державну реєстрацію засновник (співзасновники) має право на одержання дублікату.

4.2. У разі втрати свідоцтва для отримання дублікату його засновник (співзасновники) подає до органу реєстрації заяву та примірник друкованого ЗМІ, у якому опубліковано оголошення про втрату свідоцтва.

4.3. У разі пошкодження свідоцтва засновник (співзасновники) подає до органу реєстрації заяву та пошкоджене свідоцтво, яке залишається у справі Мін'юсту.

4.4. За видачу дублікату свідоцтва про державну реєстрацію інформантства справляється збір у розмірі, встановленому Постановою.

5. Узяття до відома інформації про припинення діяльності інформантства

5.1. При одержанні від засновника (співзасновників) повідомлення про припинення діяльності інформантства Мін'юст бере до відома зазначену інформацію та вносить відповідний запис до книги обліку виданих свідоцтв про державну реєстрацію інформантства та до Державного реєстру друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності.

{Пункт 5.1 глави 5 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

5.2. Мін'юст направляє листа засновнику (співзасновникам) про взяття до відома інформації про припинення діяльності інформантства.

6. Підготовка та оформлення рішень Мін'юстом

6.1. Рішення, зазначені в пункті 2.6 Положення, приймаються залежно від результатів правової експертизи в межах встановленого строку виключно на підставах, встановлених законами, відповідно до Постанови та цього Положення. Такі рішення оформлюються наказами, до яких додаються правовий висновок про реєстрацію (перереєстрацію) або відмову в реєстрації (перереєстрації) інформантства (додаток 1), правовий висновок про видачу або відмову у видачі дублікату свідоцтва про державну реєстрацію інформантства (додаток 2). Правовий висновок є невід'ємною частиною наказу.

6.2. Правовий висновок Мін'юсту підписується виконавцем, начальником відділу, погоджується начальником Управління реєстрації громадських формувань, друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств (далі - Управління) і затверджується начальником Управління державної реєстрації.

{Пункт 6.2 глави 6 в редакції Наказу Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

6.3. Наказ готується на підставі правових висновків і підписується Міністром юстиції України.

6.4. Наказ може бути оформлений індивідуально на кожне інформагентство або включати список інформагентств, щодо яких прийнято рішення.

6.5. У преамбулі наказу вказуються норми Закону, які стали підставою для державної реєстрації інформагентства (інформагентств), у пунктах наказу викладається рішення Мін'юсту.

6.6. Разом з наказом на його підставі оформлюється свідоцтво про державну реєстрацію інформагентства, яке підписується Міністром юстиції України.

{Пункт 6.6 глави 6 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

6.7. Мін'юст протягом п'яти днів з дня підписання наказу направляє засновнику (співзасновникам) листа за підписом начальника Управління, у якому інформує про прийняте рішення, указує на необхідність сплати протягом визначеного в цьому пункті часу реєстраційного збору, зазначає суму реєстраційного збору та банківські реквізити.

Мін'юст надсилає лист на юридичну адресу засновника (співзасновників) або на іншу адресу, вказану в заяві.

6.8. Засновник (співзасновники) сплачує реєстраційний збір протягом п'ятнадцяти днів з дня одержання листа.

6.9. Відомості про зареєстровані (перереєстровані) інформагентства вносяться до Державного реєстру друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності в порядку, установленому Положенням про цей реєстр.

6.10. Свідоцтво про державну реєстрацію інформагентства видається засновнику (співзасновникам) або його уповноваженому представнику після надання відповідного платіжного документа, який залишається у Мін'юсті.

{Пункт 6.10 глави 6 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

6.11. У разі, якщо є установлені Законом підстави для відмови в державній реєстрації інформагентства, Мін'юст готує правовий висновок про відмову в державній реєстрації інформагентства з викладенням підстав відмови - конкретних положень законодавства України. У преамбулі наказу вказуються норми Закону, які стали підставою для відмови в державній реєстрації, у пунктах наказу викладається рішення Мін'юсту та роз'яснюється порядок оскарження рішення в суді.

6.12. Наказ про відмову в державній реєстрації інформагентства є індивідуальним і готується на кожне інформаційне агентство окремо.

6.13. Копія наказу про відмову в державній реєстрації інформагентства надсилається заявникові супровідним листом за підписом начальника Управління на адресу засновника (співзасновників) або на іншу адресу, указану в заяві, у семиденний строк з дня одержання заяви.

6.14. Рішення про відмову в державній реєстрації інформагентства або порушення встановленого Законом порядку державної реєстрації (перереєстрації) інформагентства можуть бути оскаржені засновником (співзасновниками) в суді.

**Начальник
Управління легалізації об'єднання громадян**

Н.А. Марченко

Додаток 1
до Положення про державну
реєстрацію інформаційних агентств
як суб'єктів інформаційної діяльності

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

щодо заяви про державну реєстрацію (перереєстрацію) інформаційного агентства як суб'єкта інформаційної діяльності

{Додаток 1 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

Додаток 2
до Положення про державну
реєстрацію інформаційних агентств
як суб'єктів інформаційної діяльності

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

щодо заяви про видачу дублікату свідоцтва про державну реєстрацію інформаційного агентства як суб'єкта інформаційної діяльності

{Додаток 2 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1860/5 від 01.10.2015}

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
Р О З' Я С Н Е Н Н Я
04.10.2011

Правові засади діяльності журналістів в Україні

Правові засади діяльності журналістів визначені Конституцією України (254к/96-ВР), законами України "Про інформацію" (2657-12), "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" (2782-12), "Про інформаційні агентства" (74/95-ВР), "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації" (539/97-ВР), "Про телебачення і радіомовлення" (3759-12), "Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів" (540/97-ВР) та іншими нормативно-правовими актами.

Так, статтею 34 Конституції України (254к/96-ВР) кожному громадянину України незалежно від його професії гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

Також, частиною третьою статті 15 Конституції України (254к/96-ВР) встановлено, що цензура в Україні заборонена.

Важливе значення щодо забезпечення діяльності журналістів на сучасному етапі має Закон України від 13 січня 2011 року N 2938 (2938-17) "Про внесення змін до Закону України "Про інформацію", що набрав чинності 10 травня 2011 року, яким Закон України "Про інформацію" (2657-12) викладено в новій редакції.

Відповідно до статті 24 вказаного Закону (2657-12) забороняється цензура, тобто будь-яка вимога, яка спрямована, зокрема, до журналіста, засобу масової інформації, його засновника (співзасновника), видавця, керівника, розповсюджувача, яка передбачає узгодження інформації про її поширення або накладення заборони чи перешкоджання в будь-якій іншій формі тиражуванню або поширенню інформації.

Водночас ця заборона не поширюється на випадки, коли попереднє узгодження інформації здійснюється на підставі закону, а також у разі накладення судом заборони на поширення інформації.

Також забороняються втручання у професійну діяльність журналістів, контроль за змістом поширюваної інформації, зокрема з метою поширення чи непоширення певної інформації, замовчування суспільно необхідної інформації, накладення заборони на висвітлення окремих тем, показ окремих осіб або поширення інформації про них, заборони критикувати суб'єкти владних повноважень, крім випадків, встановлених законом, договором між засновником (власником) і трудовим колективом, редакційним статутом.

Умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів та/або переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків, за критику тягне за собою відповідальність згідно із законами України.

Так, статтею 171 Кримінального кодексу України (2341-14) встановлено відповідальність за умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. Такі дії караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на термін до шести місяців, або обмеженням волі на термін до трьох років. Переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків, за критику, здійснюване службовою особою або групою осіб за попередньою змовою, карається штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на термін до п'яти років, або позбавленням права обіймати певні посади на термін до трьох років.

Статтею 17 Закону України "Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів" (540/97-ВР) встановлено відповідальність за посягання на життя і здоров'я журналіста, інші дії проти нього та відповідальність журналіста за завдану ним моральну (немайнову) шкоду.

Разом з цим відповідальність за скоєння злочину проти журналіста у зв'язку з виконанням ним професійних обов'язків або перешкоджання його службовій діяльності прирівнюється до відповідальності за скоєння таких саме дій проти працівника правоохоронного органу.

Службова діяльність журналіста не може бути підставою для його арешту, затримання, а також вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених ним матеріалів та технічних засобів, якими він користується у своїй роботі.

У разі відшкодування, відповідно до Цивільного кодексу України (435-15), журналістом і засобом масової інформації заподіяної ними моральної (немайнової) шкоди на них покладається солідарна відповідальність з урахуванням міри вини кожного.

Слід зазначити, що у разі розгляду судом спору щодо завданої моральної (немайнової) шкоди між журналістом або засобом масової інформації як відповідачем та політичною партією, виборчим блоком, посадовою особою (посадовими особами) як позивачем суд вправі призначити компенсацію моральної (немайнової) шкоди лише за наявності умислу журналіста чи службових осіб засобу масової інформації. Суд враховує наслідки використання позивачем можливостей позасудового, зокрема досудового, спростування неправдивих відомостей, відстоювання його честі і гідності, ділової репутації та врегулювання спору в цілому. З урахуванням зазначених обставин суд вправі відмовити у відшкодуванні моральної шкоди.

Умислом журналіста та/або службової особи засобу масової інформації є таке їх/її ставлення до поширення інформації, коли журналіст та/або службова особа засобу масової інформації усвідомлювали недостовірність інформації та передбачали її суспільно небезпечні наслідки.

Журналіст та/або засіб масової інформації звільняються від відповідальності за поширення інформації, що не відповідає дійсності, якщо суд встановить, що журналіст діяв добросовісно та здійснював її перевірку.

До сфери професійної діяльності журналіста Закон України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" (2782-12) включає збирання, створення, редагування, підготовку інформації до друку та видання друкованих засобів масової інформації з метою її поширення серед читачів. Належність журналіста до відповідного засобу масової інформації підтверджується редакційним посвідченням чи іншим документом, виданим йому редакцією цього друкованого засобу масової інформації. Права та обов'язки журналіста встановлені статтею 26 зазначеного Закону (2782-12). Журналіст повинен добре усвідомлювати те, що він несе відповідальність в межах чинного законодавства за перевищення своїх прав і невиконання обов'язків.

Законом України "Про інформацію" (2657-12) закріплено гарантії діяльності засобів масової інформації та журналістів, оскільки професія зобов'язує журналіста першим опинитися в гушніні подій, досягти глибинний зміст явищ, причини і наслідки і витлумачувати їх для загалу.

Тому під час виконання професійних обов'язків журналіст має право здійснювати письмові, аудіо- та відеозаписи із застосуванням необхідних технічних засобів, за винятком випадків, передбачених законом.

Має право безперешкодно відвідувати приміщення суб'єктів владних повноважень, відкриті заходи, які ними проводяться, та бути особисто прийнятим у розумні терміни їх посадовими і службовими особами, крім випадків, визначених законодавством.

Також журналіст має право не розкривати джерело інформації або інформацію, яка дозволяє встановити джерела інформації, крім випадків, коли його зобов'язано до цього рішенням суду на основі закону.

При цьому Законом (2657-12) встановлено, що після пред'явлення документа, що засвідчує його професійну належність, працівник засобу масової інформації має право збирати інформацію в районах стихійного лиха, катастроф, у місцях аварій, масових безпорядків, воєнних дій, крім випадків, передбачених законом.

Однак на практиці нерідко виникають проблеми щодо доступу журналістів до необхідної їм інформації. Тому з метою створення сприятливих умов для здійснення журналістами, працівниками засобів масової інформації професійної діяльності суб'єкт владних повноважень може здійснювати їх акредитацію.

Усі дії, пов'язані з акредитацією, ґрунтуються на принципах відкритості, рівності, справедливості з метою забезпечення права громадськості на одержання інформації через засоби масової інформації. Відсутність акредитації не може бути підставою для відмови в допуску журналіста, працівника засобу масової інформації на відкриті заходи, що проводить суб'єкт владних повноважень.

Акредитація журналіста, будь-якого працівника засобу масової інформації здійснюється безоплатно на підставі його заяви або подання засобу масової інформації.

Орган, при якому акредитовано журналістів, працівників засобів масової інформації, зобов'язаний сприяти провадженню ними професійної діяльності; завчасно сповіщати їх про місце і час проведення сесій, засідань, нарад, брифінгів та інших публічних заходів; надавати їм інформацію, призначену для засобів масової інформації; а також сприяти створенню умов для здійснення запису і передачі інформації, проведення інтерв'ю, отримання коментарів посадових осіб.

При цьому журналіст, працівник засобу масової інформації зобов'язаний дотримуватися встановлених суб'єктом владних повноважень правил внутрішнього трудового розпорядку, не перешкоджати діяльності його службових та посадових осіб.

Суб'єкти владних повноважень приймають рішення про припинення акредитації представника засобів масової інформації у таких випадках: подання ним відповідної заяви; неодноразового грубого порушення ним обов'язків, визначених статтею 26 Закону України "Про інформацію" (2657-12); звернення засобу масової інформації, за поданням якого здійснена акредитація. Письмове повідомлення про припинення акредитації видається або надсилається засобу масової інформації або журналістові, працівникові засобу масової інформації протягом п'яти робочих днів з дня прийняття відповідного рішення (частини сьома та восьма статті 26 зазначеного Закону) (2657-12).

Рішення про припинення акредитації може бути оскаржено до суду в установленому порядку.

Проаналізувавши чинне законодавство України, можна дійти висновку, що на сьогодні значна увага приділена гарантіям професійної діяльності журналістів. Держава намагається реалізувати права і свободи журналістів шляхом покладення обов'язків на установи та організації, їх посадових осіб подавати об'єктивну інформацію про свою діяльність. Визначено порядок акредитації журналістів при установах та організаціях. Докладається багато зусиль на вирішення питань щодо встановлення відповідальності за порушення прав та свобод журналістів, перешкоджання їх професійній діяльності, переслідування журналіста у зв'язку з його професійною діяльністю, здійснення цензури тощо.

На сьогодні журналісти, під час провадження їх професійної діяльності, мають можливість користуватися загальновизнаною свободою думки і слова, свободою вираження поглядів, в той же час підкреслюється неприпустимість зловживання правами та свободами журналіста.

10. ДОКТРИНАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ

ДОКТРИНА ПУБЛІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

ВКП-18(00).01 від 19 вересня 2020 року

1.ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ПУБЛІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

1.1. Публічне спілкування є невід'ємною частиною процесу стратегічних комунікацій у ЗС України та здійснюється під час проведення основних заходів публічної дипломатії, зв'язків з громадськістю, цивільно-військового співробітництва, морально-психологічного забезпечення, інформаційних, психологічних операцій та протидії негативному інформаційно-психологічному впливу, культурних, спортивних та інших публічних заходів взаємодії з громадськістю та інформаційно-комунікаційної діяльності.

Публічне спілкування здійснюється в загальній системі взаємодії з громадськістю, зовнішніх та внутрішніх комунікацій в ЗС України.

1.2. Основною метою публічного спілкування в ЗС України є задоволення інформаційних потреб зовнішніх та внутрішніх аудиторій, оприлюднення власної офіційної інформації, протидія негативному інформаційно-психологічному впливу для підтримання позитивного іміджу ЗС України та створення сприятливих умов виконання завдань за призначенням.

1.3. Загальні принципи публічного спілкування:

оперативність;
достовірність;
об'єктивність;
скоординованість;
грунтовність;
актуальність;
інформативність;
переконливість;
доступність;
безпечність.

1.3.1. Оперативність полягає у швидкому безпосередньому виконанні визначених завдань, своєчасному контролі та внесенні коректив у відповідні плани за напрямками діяльності.

1.3.2. Достовірність полягає у правильному сприйнятті інформації визначеною цільовою аудиторією, з чіткою аргументацією, що підтверджена фактами.

1.3.3. Об'єктивність полягає у поданні або розгляді визначеної інформації відсторонено, незважаючи на особисті уподобання чи вигоду.

1.3.4. Скоординованість полягає в узгодженні, упорядкуванні дій у керованій системі, приведенні їх у відповідність з поставленою метою.

1.3.5. Грунтовність полягає у вичерпній підготовці інформаційно-комунікаційних матеріалів за визначеною тематикою, повне розкриття всіх необхідних питань з відповідною нормативною базою.

1.3.6. Актуальність полягає у загальній значимості інформації та її важливості для визначеної цільової аудиторії в даний період часу.

1.3.7. Інформативність полягає у корисності та повноті поданої інформації, з урахуванням можливості її осмислення представниками визначеної цільової аудиторії.

1.3.8. Переконливість полягає у викладенні інформації в логічній послідовності з аргументацією, яка не підлягає сумніву або не потребує додаткової перевірки, для спонукання до сприйняття або несприйняття даної інформації.

1.3.9. Доступність полягає у відповідності інформації та інформаційних ресурсів суті, місцю та часу, що забезпечують їх максимальне сприйняття визначеними цільовими аудиторіями з урахуванням соціальних бар'єрів.

1.3.10. Безпечність полягає у тому, що інформація, яка подається під час процесу публічного спілкування, не повинна містити даних з обмеженим доступом, а також уникати висвітлення відкритих даних, які можуть бути використані противником в своїх інтересах.

1.4. Метод публічного спілкування використовується для розповсюдження думок, ідей, що базуються на стратегічних наративах, серед загальної або цільової, зовнішньої або внутрішньої аудиторії. Всі аудиторії мають свої особливості сприйняття інформації, що базуються на певній системі цінностей. Ці особливості необхідно враховувати під час організації та проведення публічного спілкування.

Формами публічного спілкування є: публічні виступи, відкриті публічні заходи, участь у телевізійних та радіо-програмах, публікації в друкованих та електронних ЗМІ, рекламні щити та інші інформаційно-комунікаційні продукти, спрямовані на досягнення основної мети публічного спілкування.

1.5. Публічне спілкування потребує визначення конкретної мети, осмислення отриманого інформаційного завдання, ретельного планування, якісного виконання та контролю за результатами діяльності.

1.6. Організація та контроль результатів публічного спілкування покладається на безпосередніх керівників та визначених посадових осіб органів військового управління, військових частин, установ, організацій.

1.7. Планування заходів публічного спілкування здійснюється в загальній системі планування ЗС України. Плани мають розроблятися в форматі робочих матеріалів загального доступу, без включення до них відомостей, що становлять державну таємницю або впливають на безпеку застосування військ (сил) (якщо інший порядок не визначений командиром).

1.8. Організація публічного спілкування під час кризових ситуацій має базуватися на принципах активної кризової комунікації, що передбачає:

оприлюднення повідомлення про кризову ситуацію в найкоротший термін через офіційні джерела інформації, для уникнення спекулятивних викривлень з боку інших суб'єктів інформаційно-комунікаційної діяльності;

неприпустимість приховування суспільнозначущих фактів, викривлення інформації або подання завідомо неправдивих даних щодо кризової ситуації або її наслідків;

надання чітких, виражених, об'єктивних, узгоджених між собою коментарів щодо поточної ситуації, діяльності з її врегулювання, підсумків результату локалізації або усунення даної ситуації;

залучення до публічного спілкування представників вищого керівництва ЗС України з обов'язковою присутністю на місці події;

здійснення постійного моніторингу та оцінювання стану, змін та розвитку кризової ситуації, наслідків протікання кризи.

1.9. Загальні принципи публічного спілкування використовуються під час повсякденної діяльності та під час виконання завдань за призначенням в умовах особливого періоду, а також під час виконання завдань міжнародної співпраці та операцій з підтримання миру і безпеки.

2. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПУБЛІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ПОСАДОВИХ ОСІБ

2.1. Кожен військовослужбовець в очах суспільства є уособленням військової організації держави. Під час публічного спілкування, що здійснюється установою, організацією або особою, яка позиціонує свою належність до ЗС України, відповідна інформація сприймається зовнішньою та внутрішньою аудиторіями, як офіційна позиція ЗС України, тому участь у заходах з публічного спілкування повинна здійснюватись лише з дозволу старшого командира (начальника) або визначених ним уповноважених посадових осіб. Дії або бездіяльність всіх військових посадових осіб, що призвели до іміджевих втрат для ЗС України, є неприпустимими. Такі дії мають оцінюватись старшими командирами з наданням відповідних висновків.

Під час комунікації з іноземними громадянами або представниками іноземних та міжнародних організацій необхідно усвідомлювати, що в цей момент ви уособлюєте собою весь український народ та саму державу України. Для уникнення непорозумінь та помилкового сприйняття інформації необхідно враховувати культурні, релігійні та національні особливості іноземців, інформація має подаватись коротко та зрозуміло. За потреби, переклад має здійснюватись кваліфікованим перекладачем.

2.2. Командири (начальники) є головними розпорядниками інформації щодо підпорядкованих військових частин (установ) та всіх подій, пов'язаних з їхньою діяльністю. Виходячи з цього, командири або вповноважені ними особи, здійснюють відповідну комунікацію з громадськістю щодо важливих та суспільно-значущих тем. Вони особисто відповідають за поширену ними під час публічного спілкування інформацію.

Командири (начальники) постійно мають бути готовими до публічного спілкування з найважливіших питань життєдіяльності підпорядкованих військових частин (установ).

Для публічного оприлюднення офіційної позиції органу управління (військової частини) під час заходів публічного спілкування, надання ЗМІ фахових коментарів та роз'яснень з суспільно-значущих питань, своїм рішенням командир (начальник) призначає речників, за визначеними напрямками, з числа підпорядкованих посадових осіб.

2.3. Посадові особи, призначені для здійснення заходів публічного спілкування, зобов'язані пам'ятати, що:

вибір тематики публічного спілкування має залежати від поставлених завдань та умов обстановки, що склалась на даний час;

підготовку до проведення заходів публічного спілкування необхідно здійснювати завчасно та залучати до неї всіх необхідних фахівців за визначеними напрямками;

найбільш затребуваною є суспільнозначуща ексклюзивна інформація;

спосіб подачі інформації залежить від поставленої мети та особливостей цільової аудиторії;

інформація має бути достовірною та своєчасною, особа, яку викрили на поширенні неправдивої інформації, тривалий час не зможе мати довіру аудиторії, якщо спікер не володіє визначеною інформацією, це має бути зазначено, але в подальшому бажано надати таку інформацію запитувачу;

інформація має подаватись з урахуванням вимог щодо захисту інформації з обмеженим доступом та безпеки застосування військ (сил);

висвітлення персональних даних має відбуватись лише за згодою відповідних осіб;

у випадку загибелі особового складу інформацію необхідно офіційно оприлюднювати тільки після її доведення родичам загиблого;

оприлюднення інформації щодо діяльності військовослужбовців та підрозділів розвідки, Сил спеціальних операцій та інших структур спеціального призначення, здійснювати лише за погодженням з їх керівниками;

повага до аудиторії, дотримання етичних норм спілкування та поведінки, врівноваженість, витримка, тактовність, толерантність є обов'язковими атрибутами офіційної посадової особи під час публічного спілкування;

зворотній зв'язок є необхідною складовою розбудови довготривалих позитивних відносин між сторонами публічної комунікації;

побудова комунікаційної стратегії має базуватись на ґрунтовному аналізі вихідних даних, чіткому усвідомленні поставленої конкретної цілі та критеріїв оцінки ефективності інформаційно-комунікаційної діяльності;

в разі необхідності оприлюднення інформації, що стосується взаємодіючих військ (сил), дану інформацію необхідно погоджувати в обов'язковому порядку з визначеними представниками цих структур;

інформація під час публічного спілкування має подаватись виключно в межах компетенції визначеної посадової особи або організації, яку ця посадова особа представляє.

3. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ ЗАХОДІВ

3.1. Публічними називаються заходи, спрямовані на забезпечення відкритості та прозорості діяльності, просування цілей ЗС України, створення їх позитивного іміджу в суспільстві із залученням визначених категорій громадян, представників громадськості та ЗМІ.

3.2. Рішення на проведення публічного заходу приймає безпосередній командир (начальник). У разі необхідності залучення представників ЗМІ, службою зв'язків з громадськістю визначеної військової частини, організації (установи) проводиться їх акредитація. У разі відсутності штатної служби зв'язків з громадськістю акредитацію проводить служба зв'язків з громадськістю, підпорядкована старшому командирі (начальнику).

3.3. Публічний захід має бути чітко спланованим та організованим. Перед початком публічного заходу необхідно визначити конкретну мету та цільову аудиторію цього заходу, необхідні для його проведення сили та засоби, визначити локацію, підготувати інформаційні матеріали та програму заходу, забезпечити анонсування та інформаційний супровід підготовки до проведення визначеного публічного заходу.

3.4. Під час проведення публічних заходів організатори мають вжити всіх заходів для максимально вигіднішого представлення даної події в інтересах ЗС України, при цьому не допустивши розголошення інформації з обмеженим доступом.

3.5. Під час проведення публічного заходу важливо:

на початку заходу довести учасникам правила поведінки та вимоги до фото відеозйомки під час публічного заходу;
створити сприятливу та відкриту атмосферу проведення публічного заходу;

з повагою відноситись до всіх учасників публічного заходу та сприяти задоволенню їх інтересів без завдання шкоди власним;

в разі порушення правил поведінки та вимог до фото-, відеозйомки під час публічного заходу вживати передбачені чинними нормативними актами заходів для усунення порушень;

по завершенні публічного заходу подякувати всім учасникам заходу, наголосити на готовності до подальшої співпраці, довести заходи посткомунікації та умови подальшої співпраці.

3.6. Будь-який публічний захід не завершується із закінченням події. Посткомунікація дозволяє закріпити надійний зв'язок з громадськістю для подальшої ефективної співпраці в інтересах ЗС України.

3.7. Оцінювання ефективності публічного заходу здійснюється на основі висновків щодо досягнення, часткового досягнення або невдачі у досягненні поставленої комунікаційної мети, яка була визначена в процесі планування та затверджена командиром.

Оцінка ефективності враховує порівняння прогнозованого та реального впливу публічного комунікаційного заходу на інформаційне середовище, реальну інформованість цільової аудиторії, а також вплив доведеної інформації, на суспільні настрої та зміни у поведінці цільової аудиторії.

4. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВИСВІТЛЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ОФІЦІЙНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛАХ

4.1. До офіційних інформаційних джерел ЗС України належать офіційні вебсайти та офіційні сторінки в соціальних мережах, офіційні друковані видання органів військового управління, військових частин, установ та організацій. Також офіційна інформація може бути оприлюднена на інформаційних стендах, облаштованих та розміщених згідно з вимогами керівних документів, та оприлюднена офіційними посадовими особами в установленому порядку.

4.2. Публічна інформація в офіційних інформаційних джерелах висвітлюється тільки з дозволу безпосереднього командира (начальника) після попереднього погодження визначеними ним посадовими особами, з урахуванням всіх вимог чинного законодавства.

Для оприлюднення на офіційних інформаційних джерелах публічної інформації для іноземної аудиторії переклад має здійснюватись лише кваліфікованим перекладачем.

4.3. Офіційні інформаційні джерела призначені для оприлюднення виключно офіційної публічної інформації, що сприяє прозорості та відкритості діяльності суб'єктів владних повноважень, спрямованих на зростання рівня довіри до ЗС України в інтересах виконання завдань національної безпеки та оборони держави.

В офіційних інформаційних джерелах не допускається:

висвітлення інформації, не пов'язаної з офіційною діяльністю органів військового управління, військових частин, установ та організацій;

висвітлення інформації спрямованої на підтримку чи дискредитацію політичних діячів, партій та організацій, органів державної влади;

висвітлення інформації провокаційного, розважального чи сатиричного характеру (окрім офіційно затверджених рубрик та сторінок);

публікація привітань з особистими та неофіційними святами.

Під час оформлення інформаційних повідомлень не допускається використання зображень та символів, які:

не є чинними та офіційно затвердженими або без погодження відповідних авторських прав;

не мають відношення до визначених органів військового управління, військових частин, установ та організацій;

мають в своєму змісті грубі порушення норм та правил, встановлених у МО та ЗС України (окрім випадків засудження негативних тенденцій);

заборонені до використання на території України.

ДОКТРИНА ЗІ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
ВКП 10-00(49).01 від 20 жовтня 2020 року

1. СИСТЕМА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Розділ висвітлює сутність системи СК у ЗС України, пов'язані з нею елементи (структури). Також роз'яснюються принципи формування та реалізації стратегії, орієнтованої на аудиторію, та розуміння того, що стратегічний результат, якого слід досягти – це зміна поведінки або ставлення аудиторії в інтересах діяльності військового командування та ЗС України в цілому.

З метою уникнення дублювання функцій та завдань при реалізації заходів СК, важливо розуміти їх місце та роль у загальному процесі службової діяльності в інтересах оборони держави.

1.1. Інформаційний простір

1.1.1. Початок ХХІ століття позначився епохальними трансформаціями галузей інформаційно-технологічного сектора та інформатизацією всієї системи суспільних відносин. У сучасних умовах інформаційний фактор перетворився на важливий елемент розширення можливостей суспільства і є критичним для всіх напрямків діяльності. Розвинуті країни здійснили перехід до принципово нового суспільно-економічного укладу, що зумовлений розвитком комунікаційних технологій. Головним фактором розвитку є рівень інтегрованості до сучасних інформаційних потоків та актуалізація моделей споживчої поведінки.

На цьому тлі в інформаційному просторі розгортаються інформаційні війни. Військове середовище знаходиться лише на початку осмислення масштабів такої форми протистояння та пошуку ефективних механізмів реагування на нові виклики.

1.1.2. В інформаційному просторі відбуваються інформаційні процеси інтегрованого обміну інформацією щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони та захисту інформації, інформаційних продуктів та інформаційних ресурсів.

Інформаційний простір включає інформацію, людей, організації та системи, що отримують, обробляють та розповсюджують інформацію. Він включає три взаємопов'язані виміри: фізичний, віртуальний (інформаційний) та когнітивний.

Фізичний простір включає в себе такі елементи і складові, як географічне положення, клімат, населення, обладнання та інші матеріальні об'єкти, які можна відчутти на фізичному рівні. У фізичному вимірі інформаційного простору знаходиться обладнання та сполучна інфраструктура, яка підтримує передачу, прийом та зберігання інформації.

Віртуальний (інформаційний) вимір включає лише вміст або дані. Він стосується форми та потоку інформації, наприклад, текст чи зображення, або дані, які можливо збирати, обробляти, зберігати, поширювати та відображати. Віртуальний вимір забезпечує необхідний зв'язок між фізичним та когнітивним вимірами. Інформація, що створюється в інформаційному середовищі можна ділитися і маніпулювати, а це значить, що медіа потоки не завжди точно відображають реальну ситуацію. Оскільки інформаційне середовище є ареною конкурентної боротьби і втручання з боку інших суб'єктів, комунікативна діяльність може бути як наступального, так і оборонного характеру.

Когнітивний вимір вміщує свідомість (думки, переконання, розум, психічний стан) всіх складових комунікації. Цей вимір зосереджує суспільний, культурний, релігійний та історичний контексти, які впливають на уявлення тих, хто виробляє інформацію, а також про цілі та аудиторії, які отримують інформацію. У цьому вимірі аудиторія найбільш схильна до впливу та управління сприйняттям. В ході боротьби за політичний і військовий вплив саме когнітивна сфера є головним об'єктом впливу. За допомогою комунікативної діяльності в інформаційному середовищі відбувається створення необхідних передумов для проведення військових операцій і досягнення зовнішньополітичних цілей в матеріальному світі.

1.2. Характерні риси сучасного інформаційного простору

1.2.1. Основні характеристики інформаційного простору:

характер інформаційного середовища є глобальним, всеосяжним, багатогранним і не належить нікому;

не існує фізичних кордонів, які обмежують світовий потік інформації;

цифрові ЗМІ включають великі за обсягом та складні набори даних, програми для обробки яких потребують постійної актуалізації;

сформувалась роль споживачів інформації як її розповсюджувачів, традиційні (радіо, телевізійні, на паперових носіях) новини втрачають актуальність;

сучасні інформаційні системи містять нові та різноманітні інфраструктури, що представляють все більші виклики для стандартизації та сумісності;

засоби для здійснення впливу на інформацію та інформаційні системи доступні всім, незалежно від бюджетних ресурсів;

цілеспрямовані дії в інформаційному середовищі часто мають випадкові неочікувані ефекти;

суб'єкти в інформаційному середовищі можуть діяти анонімно, що ускладнює визначення ініціаторів інформаційного приводу та їх наміри.

1.2.2. Сучасний інформаційний простір поділяється на:

сектор неелектронних інформаційних ресурсів (друкована продукція, когнітивні суспільні можливості, засоби символічних комунікацій);

сектор електронних інформаційних ресурсів (кіберпростір).

Одночасно, інформаційний простір умовно може поділятися за територіальними критеріями:

інформаційний простір держави (України) - на нього поширюється юрисдикція однієї держави – в свою чергу поділяється на рівні: інформаційні поля областей України, міст-мільйонників, інформаційні середовища окремих-територіальних громад тощо;

світовий інформаційний простір – міжнародний термін для позначення організованої співпраці всіх країн світу, спрямованої на позитивний розвиток інформаційного суспільства;

цифровий інформаційний простір – проявляється в межах віртуального (комп'ютерного) суспільства.

1.2.3. Сприйняття, переконання і цінності учасників формують рішення, що приймаються. Саме в цьому вимірі відбуваються реальні битви, визначаються переможці і переможені на підставі факторів лідерства, моральності, згуртованості, рівня підготовки і досвіду, усвідомлення реальності ситуації і стану громадської думки. Мета дій суб'єкта СК полягає в тому, щоб отримати інформаційну перевагу в інформаційному просторі (конкретному інформаційному середовищі).

1.2.4. В умовах глобалізації та швидкого розвитку інформаційних технологій значною мірою підвищується роль держави в забезпеченні об'єктивної, достовірної інформації, підтриманні системи захисту національного інформаційного простору.

Держава забезпечує ці функції шляхом реалізації державної інформаційної політики. Система СК повинна працювати на підтримку національних інтересів України та забезпечувати довіру до держави.

1.2.5. В умовах високого ступеня інформатизації суспільства постає необхідність підвищення рівня продуктивності використання каналів комунікації, формування стійких механізмів взаємодії аудиторій та комунікаційних каналів, а також системного моніторингу та аналізу інформаційного середовища.

Аналіз інформаційного середовища – процес збору та обробки інформації щодо сукупності інформаційних ресурсів, інформаційної інфраструктури, системи суспільних комунікацій, їх сильних та слабких (вразливих) характеристик для організації та проведення заходів СК.

Аналіз інформаційного середовища є вирішальним завданням на підтримку національних стратегічних цілей. Це сприяє досягненню мети взагалі та інформаційних цілей зокрема. Вчасно донести до аудиторії важливу актуальну інформацію, отримати та проаналізувати зворотний відгук суспільства – є головним завданням, що вирішує концепція СК.

1.3. Сутність системи стратегічних комунікацій у Збройних Силах України

1.3.1 Функціонування СК у ЗС України здійснюється відповідно до вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів (наказів) військового відомства у зазначеній сфері.

1.3.2. Основною метою СК ЗС України є:

формування довіри українського суспільства та міжнародної спільноти до воєнної політики держави, реформ у воєнній сфері та ефективності курсу з набуття Україною членства в НАТО;

формування суспільної думки з питань, що стосуються оборони держави, підготовки і застосування ЗС України;

підтримання позитивного іміджу ЗС України серед населення країни та міжнародної спільноти;

полегшення координації між суб'єктами комунікацій на всіх рівнях управління та взаємодії, синхронізація спільних зусиль в інтересах цілей і завдань ЗС України;

розвиток складових стратегічних комунікацій ЗС України шляхом створення та удосконалення нормативно-правової бази, забезпечення взаємосумісності суб'єктів стратегічних комунікацій, запровадження підготовки персоналу (посилання б); запровадження стандартів НАТО у діяльність ЗС України.

1.3.3. Основні принципи реалізації СК є загальними і застосовуються однаково як для діяльності в цілому, так і для окремих заходів, що здійснюються суб'єктами СК:

планування заходів СК повинно будуватися на відповідному аналітичному підґрунті. Розуміння аудиторій та інформаційного середовища, в якому вони існують, є найважливішими передумовами стратегічного військового планування;

планування повинно враховувати потенційні ризики та загрози, орієнтуватися на аудиторії, бажане ставлення та сформовану поведінку. Військове керівництво повинно визначити аудиторії та потенційний ефект з метою досягнення військово-політичних цілей;

усі структурні елементи ЗС України, незалежно від їх основної ролі, є потенційними засобами комунікації, діяльність яких повинна ґрунтуватися на реалізації заходів узгоджених зі стратегічним наративом;

співвідношення витрачених сил та засобів і досягнення очікуваного результату має визначити оптимальний шлях реалізації СК для досягнення загальної мети (посилання д);

координація дій під управлінням одного керівника, наділеного повноваженнями і відповідальністю. Командир є головним суб'єктом і розпорядником інформації та всіх подій, пов'язаних з службовою діяльністю;

суб'єкти СК та визначені комунікатори мають розуміти стратегію та завдання (цілі) своєї діяльності, щоб формувати зрозумілі повідомлення та здійснювати ефективні кроки для передачі цих повідомлень на підтримку загальної мети;

комунікація повинна бути інтегрованою протягом усіх процесів від аналізу та планування до виконання та оцінювання діяльності;

проактивний характер реалізації завдань СК. Здатність суб'єктів комунікацій не бути заручником чужої думки, діяти на випередження, швидко реагувати на зміни, брати на себе відповідальність за формування порядку денного – стають вирішальними при однакових комунікативних спроможностях.

1.4. Зміст системи стратегічних комунікацій

1.4.1. СК координують та синхронізують загальну комунікативну діяльність у ЗС та забезпечують узгодженість дій інформаційних спроможностей через комунікативну стратегію.

Зміст заходів щодо реалізації СК полягає у встановленні цілей, що планується досягти, визначенні переліку завдань, способів їх виконання та необхідних ресурсів в інтересах досягнення головної мети оборони та застосування ЗС України.

Формування та реалізація СК є невід'ємною частиною підготовки до стратегічного застосування, безпосереднього стратегічного застосування, заходів підготовки та повсякденної діяльності ЗС України.

1.4.2. Комунікативна стратегія є головним документом системи СК у ЗС України що забезпечує:

координацію інформаційно-комунікативної діяльності у ході застосування ЗС України з діями інших складових сил оборони, формування сприятливого інформаційного простору та спрямування потрібного впливу на аудиторію;

координацію комунікативної діяльності з іншими державними організаціями в контексті реалізації широкої стратегії національної безпеки України;

своєчасність розроблення та поширення інформаційних матеріалів для інформування аудиторії;

можливість документування та поширення інформації про операції, бойові дії, навчання та повсякденну діяльність ЗС України.

1.4.3. Основним елементом комунікативної стратегії є наратив як основоположна ідея, покликана забезпечити емоційне обґрунтування цілей визначених дій і в багатьох випадках моральні підстави для їх реалізації.

З метою досягнення стійкого результату та забезпечення проактивного характеру дій, комунікування має зосереджуватись на повідомленнях, які узгоджені з довгостроковими цілями структурного підрозділу.

1.4.4. Наратив повинен охоплювати всі аудиторії, незважаючи на географічні, мовні або культурні відмінності, та має виражати політичні та військові наміри держави. Наратив має наповнювати сенсом застосування військ (сил). Посилатися на наявний наратив потрібно на будь-якому рівні та у будь-якому документі з управління військами.

1.4.5. Наратив повинен містити:

поточний стан – опис проблеми, яка потребує вирішення або бажана умова, яку потрібно зберегти;

майбутній стан – опис цілей, підтримка поточного стану або трансформація тощо;

шлях – роз'яснення, яким чином досягти бажаного результату;

обґрунтування – чому запропонована зміна стану чи підтримка поточного стану є оптимальною, або краща за альтернативні.

1.4.6. Масштабність, формат та техніка формування нарративу залежать від особливостей планування, конкретних умов застосування військ (сил) та характеру дій в межах пунктів постійної дислокації або в зоні ведення бойових дій. Методика підготовки нарративів, аргументаційних тематик та тематичних повідомлень послідовно викладаються в спеціальних військових публікаціях, відповідно до затвердженої ієрархії доктринальних документів та навчально-методичних матеріалів ЗС України.

1.4.7. Розроблення комунікативної стратегії проводиться після остаточної розробки нарративу та його схвалення на військово-політичному рівні, або затвердження вищим командуванням. Додатково до основного розробляються нарративи, спрямовані на аудиторії, які певним чином задіяні або на які впливатиме діяльність військ (сил).

Цілі СК і нарратив повинні враховуватись у ході планування та відображатися у замислі, плані та інших планувальних документах застосування ЗС України і операцій військ (сил). Всі документи повинні бути взаємоузгоджені між собою для забезпечення злагодженої та скоординованої діяльності на підтримку досягнення військових і політичних цілей застосування ЗС України та операцій військ (сил).

2. СКЛАДОВІ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Розділ висвітлює призначення та завдання суб'єктів у системі СК, їх роль і місце в безперервному процесі планування та виконання завдань СК. Військовим посадовим особам важливо розуміти та усвідомлювати ключові завдання і обов'язки всіх суб'єктів СК, щоб мати уявлення про їхні спроможності та напрями, сфери відповідальності та здатність досягнути комунікативного ефекту на відповідних рівнях. Розуміння взаємовідносин між суб'єктами системи СК та поза її межами є ключовою умовою для досягнення робочих взаємовідносин, необхідних для реалізації ефективної комунікації.

2.1. Суб'єктність системи стратегічних комунікацій у Збройних Силах України

2.1.1. Ключовими суб'єктами системи СК на рівні держави є: Офіс Президента, Рада національної безпеки та оборони, Секретаріат Кабінету Міністрів, Міністерство культури та інформаційної політики України, Міністерство закордонних справ, МО України, ЗС України.

Система СК ЗС України включає сукупність посадових осіб, підрозділів, постійно діючих та тимчасово утворених робочих органів (груп), які виконують визначені функції і завдання в пунктах постійної дислокації та/або у складі пунктів управління ЗС України (посилання а).

Головним суб'єктом СК у ході підготовки, повсякденної діяльності та застосування ЗС України є Головнокомандувач ЗС України.

Відповідальність за своєчасність та ефективність реалізації завдань та заходів СК у ЗС України покладається на командирів (начальників) усіх рівнів.

На основі загальнодержавних стратегічних нарративів, наданих Офісом Президента, РНБО і Секретаріатом Кабінету Міністрів, та результатів аналізу інформаційного простору Управління стратегічних комунікацій АГК ЗС України впроваджує, координує та синхронізує стратегічні нарративи у ЗС України.

Командування об'єднаних сил ЗС України організовує та здійснює виконання заходів з реалізації СК в інтересах виконання завдань об'єднаними силами.

Планування СК є невід'ємною частиною процесу планування у ЗС України і здійснюється через Управління стратегічних комунікацій АГК ЗС України у загальному управлінському циклі за належністю. Слід розрізняти планування комунікаційної частини діяльності структурного підрозділу і оперативне планування в ході застосування військ (сил). Окремо визначається планування СК під час кризових ситуацій або подій.

З метою ефективного використання спроможностей СК у ході планування може створюватись координаційна рада (група), до якої будуть включені представники структурних підрозділів за складовими СК та інших сил і засобів, які виконують інформаційні завдання. В цьому випадку формується матриця синхронізації дій, визначених в ході планування.

2.1.2. Заходи СК реалізуються на стратегічному та оперативному рівнях.

МО України визначає цілі та загальні військово-політичні нарративи, що мають бути узгодженими з більш широкою програмою уряду щодо окремих питань або національної безпеки в цілому. На стратегічному рівні Головнокомандувач ЗС України, через підпорядковані йому структурні підрозділи, відповідає за організацію, розробку та реалізацію загального плану СК, координацію діяльності всіх суб'єктів СК.

На оперативному рівні керівники органів військового управління, командири з'єднань, начальники організацій та установ відповідають за імплементацію положень плану СК у відповідні плани підготовки та застосування військ (сил), узгодженість власних комунікаційних заходів із загальним нарративом.

2.2. Структура стратегічних комунікацій Збройних Сил України

2.2.1. Організація та здійснення СК у ЗС України відповідно до їх сутності, змісту та шляхів реалізації відбувається за такими складовими:

- публічна дипломатія;
- зв'язки з громадськістю;
- внутрішня комунікація;
- інформаційна операція;
- заходи психологічних операцій;
- цивільно-військове співробітництво.

Крім основних складових, до системи СК також можуть бути віднесені: розвідувально-інформаційне забезпечення, матеріально-технічне, фінансове та інші види забезпечення з підготовки та проведення заходів стратегічних комунікацій.

2.2.2. ПД є ефективним елементом системи СК для підтримання діалогу ЗС України з суспільством та міжнародною спільнотою, що базується на глибокому розумінні запитів і очікувань аудиторій.

Використання ПД в системі СК має на меті формування та зміцнення в інформаційному просторі позитивного іміджу армії, підвищення довіри до рішень військового командування з боку суспільства та своєчасне реагування на репутаційні загрози військовому керівництву та ЗС України в цілому. Позитивний імідж інституту армії як комплексна форма комунікації має забезпечувати максимально ефективний вплив на аудиторії, що сприяє досягненню стратегічних цілей. Позитивний імідж є умовою результативності ПД, сприяє формуванню довіри міжнародної громадськості та необхідного інформаційного порядку денного в світових ЗМІ.

ПД має три виміри:

щоденне спілкування, спрямоване на донесення інформації про діяльність ЗС України;

стратегічне спілкування, спрямоване на формування міжнародного комунікативного середовища і протидії негативному позиціонуванню;

розвиток прямих контактів з іноземною аудиторією.

ПД також визначається як діяльність офіційних урядових установ. Основними інструментами ПД є ЗМІ, міжнародні і національні неурядові організації, міжнародні неформальні контакти і обміни, які мають донести необхідну інформацію про ЗС України до світової громадськості та міжнародного військового співтовариства.

Реалізація заходів ПД відбувається через спільні публічні заходи (візити, семінари, конференції, прес-конференції, громадські дебати, різні проекти, дослідження, публікації, радіо-, теле-, кінопродукцію тощо).

2.2.3. ЗГ є одним з головних елементів системи СК ЗС України та спрямовані на інформаційний супровід діяльності, задоволення інформаційних потреб ЗС України, а також інформування громадськості та ЗМІ щодо їх професійної діяльності в мирний час та в особливий період. ЗГ ґрунтуються на загальних принципах публічного спілкування.

Основними завданнями військових ЗГ є:

здійснення інформаційного супроводу діяльності та задоволення інформаційних потреб ЗС України: організація та проведення прес-конференцій, брифінгів, прес-турів, круглих столів, надання коментарів та роз'яснень представникам ЗМІ командирами (начальниками) та залучення до проведення цих заходів визначених командиром (начальником) речників;

виявлення, аналіз та прогнозування ймовірних іміджевих інформаційних загроз для ЗС України та вжиття заходів щодо їх запобігання та нейтралізації;

організація інформаційно-комунікаційної діяльності під час КК у ЗС України;

здійснення координації та методичного супроводу діяльності посадових осіб ЗС України за напрямом ЗГ;

збір, опрацювання та узагальнення даних моніторингу інформаційного простору, аналіз результатів інформаційно-комунікаційної діяльності у ЗС України;

розміщення в мережі Інтернет на офіційних веб-порталах та сторінках соціальних мереж офіційних, достовірних відомостей, що не містять інформації з обмеженим доступом про діяльність ЗС України.

Загальне керівництво організацією військових ЗГ покладається на керівника органу військового управління, командира (начальника) військової частини (установи, організації).

Безпосередня відповідальність за організацію військових ЗГ покладається на посадових осіб служби ЗГ ЗС України.

Кожен військовослужбовець та працівник ЗС України персонально відповідає за порушення принципів, вимог та правил, визначених керівними документами щодо публічного спілкування та ЗГ у ЗС України.

Командир є головним розпорядником інформації щодо підпорядкованої військової частини та всіх подій, пов'язаних з її діяльністю.

Визначені командиром службові особи надають службам ЗГ інформацію щодо подій, які потребують інформаційного супроводження. На основі цієї інформації начальники служб ЗГ готують анонси, прес-релізи, тексти інформаційних повідомлень, тези для публічних виступів і коментарів, інші інформаційні продукти.

Командир є головним речником з найважливіших питань життєдіяльності підпорядкованих військових частин (установ). Для надання більш детальної фахової інформації командир своїм наказом призначає речника, з числа найбільш підготовлених службових осіб. Підготовка речника до участі в медіа-заході та надання коментарів покладається на фахівців служби ЗГ. Заходи ЗГ здійснюються відповідно до плану з урахуванням особливостей аудиторії та умов обстановки.

З метою недопущення витоку інформації з обмеженим доступом інформація перед висвітленням повинна погоджуватись встановленим порядком з представниками режимно-секретних органів, представниками структур безпеки операцій або внутрішньо-перевірочними комісіями (уповноваженими посадовими особами).

Оцінка ефективності комунікаційного заходу здійснюється на основі висновків щодо досягнення поставленої комунікаційної мети, яка була визначена комунікаційною стратегією або в процесі планування. Оцінка ефективності повинна враховувати порівняння прогнозованого та реального впливу комунікаційного заходу на інформаційне середовище, на реальну інформованість аудиторії, а також вплив доведеної інформації, на суспільні настрої та на зміни у поведінці аудиторії.

2.2.4. Внутрішні комунікації – обов'язковий елемент системи СК ЗС України, основною метою якого є забезпечення ефективного обміну цільовою за змістом інформацією в межах військової структури, організації, частини (підрозділу), а також між окремими військовослужбовцями, підрозділами, командирами та підлеглими тощо. Внутрішні комунікації є головним мотиваційним чинником, який впливає на досягнення успіху в бойовій обстановці. Володіння командирами та особовим складом оперативною, достовірною, правдивою інформацією зміцнює морально-психологічний стан всього особового складу, сприяє довірі до дій військового керівництва.

Основними завданнями внутрішніх комунікацій є:

задоволення інформаційних потреб особового складу (зокрема, через систематичне командирське (бойове) інформування особового складу);

доведення та роз'яснення цілей і завдань діяльності;

налагодження двостороннього зв'язку між керівництвом та особовим складом (зокрема, з використанням методики “Аналізу проведених дій”, результатів роботи груп внутрішніх комунікацій тощо);

захист особового складу від негативного інформаційно-психологічного впливу противника;

впровадження та дотримання військових традицій;

забезпечення лідерства військовослужбовців;

удосконалення процесів об'єктивного інформування в підрозділах;

мотивація підлеглих.

2.2.5. Ю є штабною функцією з аналізу, планування, оцінювання та інтеграції інформаційних дій в межах операції, з метою створення потрібного ефекту на волю, розуміння і спроможності противника, а також інших затверджених ЦА на підтримку досягнення цілей застосування ЗС України загалом та окремих операцій військ (сил).

На стратегічному рівні в процесі планування інформаційної операції ЗС України відбувається інтеграція комунікаційної стратегії та затверджених наративів в процес планування стратегічного застосування військ (сил). На оперативному рівні – в процесі планування участі військ (сил) в інформаційній операції ЗС України здійснюється інтеграція комунікаційної стратегії та затверджених наративів в процес оперативного планування застосування угруповань військ (сил).

Ю є обов'язковою складовою частиною планування та ведення операцій військ (сил), за допомогою якої створюються і зберігаються сприятливі умови для проведення операцій (бойових дій).

Підрозділи ІО як частина структурного підрозділу штабу з планування операцій (J, A, N, G), надають керівному складу та іншим структурним підрозділам штабу результати аналізу і оцінки інформаційного простору, а також здійснюють планування, синхронізацію, інтеграцію та координацію інформаційних дій в операціях з метою створення потрібних ефектів в інформаційному просторі на підтримку досягнення мети та виконання окремих завдань операцій військ (сил).

ІО охоплюють три взаємопов'язані напрями діяльності:

інформаційні та психологічні дії, що зосереджуються на збереженні та захисті свободи дій ЗС України в інформаційному просторі. Це досягається захистом даних, інформаційних мереж та інформації, які забезпечують діяльність командування та процеси прийняття рішень;

інформаційні дії, що зосереджуються на поведінці, сприйнятті та ставленні визначених ЦА у ході застосування ЗС України щодо їх спонукання, посилення, переконання або заохочення до підтримки цілей операцій військ (сил);

інформаційні дії щодо порушення функціонування системи управління та спроможностей противника, які забезпечують формування громадських думок, визначених ЦА, та процеси прийняття рішень.

Система ІО включає такі основні компоненти:

психологічний вплив (психологічні операції);

операції в кіберпросторі (кібероперації);

заходи радіоелектронної боротьби;

заходи щодо забезпечення безпеки застосування військ (сил).

Фізичне знищення (вогневе ураження) об'єктів інформаційної інфраструктури противника розглядається як допоміжний елемент ІО.

2.2.6. ПсО ЗС України є формою застосування військ (сил). Координація повідомлень та цільових аудиторій відбувається шляхом деталізації стратегічного нарративу відповідно до політичних цілей, стратегічних та оперативних завдань військ (сил) в рамках комунікаційних кампаній та (або) інформаційної операції або окремо.

Заходи ПсО можуть проводитися в мирний час (в межах повноважень визначених чинним законодавством України) та в особливий період.

Застосування сил і засобів ПсО є невід'ємною частиною широкого спектру сучасних військових, дипломатичних, економічних, цивільних та інформаційних зусиль держави, спрямованих на запобігання конфліктам та реагування на кризи. Проведення заходів ПсО примножує результативність застосування військ (сил), передаючи потрібні меседжі безпосередньо до обраних та затверджених ЦА за допомогою всіх доступних засобів, тим самим впливаючи на сприйняття, ставлення та поведінку цих ЦА. Застосування сил і засобів ПсО підтримує досягнення цілей на всіх рівнях, від стратегічного до тактичного.

Залежно від умов обстановки метою застосування сил і засобів ПсО може бути запобігання виникненню збройного конфлікту, стримування противника і його союзників від збройної агресії, примушення до припинення бойових дій або зниження їхньої інтенсивності, звільнення окупованих територій, зниження рівня готовності військ противника, формування (посилення) протестних настроїв населення на території противника проти агресивної політики його військово-політичного керівництва.

Конкретні мета та завдання застосування сил і засобів ПсО визначаються метою застосування військ (сил), в інтересах якої діють підрозділи, іншими військовими та політичними цілями.

Завчасне планування психологічної операції ЗС України та управління її веденням покладається на командувача Сил спеціальних операцій ЗС України.

Безпосереднє планування застосування та управління застосуванням сил і засобів ПсО в операціях військ (сил) відбувається під загальним керівництвом підрозділу планування застосування штабу угруповань військ (сил), а проведення – під загальним керівництвом підрозділу поточних операцій штабу.

Питання застосування сил і засобів ПсО повинні бути включені у стандартизовані процеси та процедури оперативного планування, планування вогневого ураження, логістичного забезпечення, підтримки військ (сил) та відобразитись у встановлених оперативних документах.

Єдність зусиль є важливим фактором для досягнення послідовності та відповідності слів і дій в операціях військ (сил). Тому зміст інформаційних матеріалів, заходів психологічного впливу та інформування ЦА, дії військ (сил) в рамках застосування сил і засобів ПсО повинні координуватись і узгоджуватись з підрозділом ІО штабу угруповання військ (сил).

2.2.7. ЦВС є ефективним елементом системи СК у ході застосування військ (сил) та дозволяє зменшити негативні наслідки ведення бойових дій. Мета ЦВС полягає у створенні сприятливих умов у цивільному середовищі для досягнення військових цілей шляхом організації та підтримання належного рівня цивільно-військової взаємодії з об'єктами цивільного середовища в районах виконання завдань за призначенням (дислокації) частин та підрозділів ЗС України та інших складових сил оборони.

Планування ЦВС здійснюється у загальній системі планування під загальним керівництвом командира (начальника) структурного підрозділу ЦВС за трьома послідовними та взаємопов'язаними етапами:

організація планування;

вироблення замислу ЦВС операції (бойових дій);

розроблення Плану ЦВС операції (бойових дій).

Питання планування, організації, координації заходів ЦВС та контролю за їх виконанням повинні бути включені у штабні процедури оперативного планування, планування вогневого ураження, бойового і логістичного забезпечення та відобразитись в оперативних документах.

До основних завдань ЦВС належить:

організація цивільно-військової взаємодії;

підтримка дій військ (сил);

підтримка об'єктів цивільного середовища;

Загальне керівництво силами та засобами ЦВС здійснюють командувачі, командири (начальники).

Загальну координацію та організацію ЦВС здійснюють начальники штабів органів військового управління, частин та підрозділів.

Штаби усіх рівнів організовують залучення сил та засобів інших видів забезпечення до виконання завдань ЦВС.

Безпосередніми організаторами ЦВС у військах (силах) є командири (начальники) відділів (груп, центрів) ЦВС, які відповідають за планування, організацію та виконання заходів ЦВС.

2.3. Особливості застосування складових стратегічних комунікацій

2.3.1. У ході реалізації СК відповідно до компетенції ЗС України встановлюються певні обмеження застосування: всі

заходи в рамках СК ЗС України проводяться без порушення законних прав та свобод людини та громадянина.

2.3.2. Існують певні застереження щодо реалізації завдань ІО та військових ЗГ. Це відокремлені, але тісно пов'язані між собою елементи системи. Обидві функції безпосередньо підтримують досягнення військових цілей операції, спростування дезінформації противника та стримують його дії. Водночас, напрями та способи діяльності ЗГ та ІО можуть суттєво відрізнятися щодо аудиторій, масштабу та замислу дій, методів та способів застосування. Постійна тісна координація та співпраця між цими функціями є важливою на всіх рівнях. Це забезпечує узгодженість оприлюднених повідомлень та сприяє загальній ефективності операції та підтриманні довіри до інформації.

2.3.3. Боротьба з пропагандою противника є складною міжвідомчою діяльністю, яка керується та координується в рамках СК. Теми та інформаційна спрямованість, що містяться у пропаганді противника, визначаються спільними зусиллями багатьох суб'єктів. Основним принципом боротьби з пропагандою противника є посилення медіа грамотності населення та обізнаності цільових аудиторій.

2.3.4. Контрпропаганда не є прямою функцією сил і засобів ПсО. Втім, сили і засоби ПсО в процесі своєї діяльності, зокрема під час оцінки району застосування, проводять аналіз інформаційної діяльності противника, виявлення напрямків та ймовірної ЦА пропаганди противника, використаних для її розповсюдження медіа та оцінювання потенційної ефективності її впливу. В ході ведення операцій військ (сил) сили і засоби ПсО можуть надавати рекомендації з контрзаходів, а також надавати допомогу іншим суб'єктам в межах своєї компетенції та резерву часу.

2.4. Кризові комунікації

2.4.1. Передумовою до виникнення ситуації кризового характеру, зазвичай є подія, про яку через ЗМІ стає відомо суспільству. Іноді самі мас-медіа стають джерелом розвитку кризової ситуації. Взаємодія державних інституцій з громадськістю та ЗМІ під час кризових ситуацій характеризується як "кризові комунікації". Організація КК передбачає створення послідовності дій, що мають завданням оперативне і послідовне встановлення і функціонування ефективної системи КК, а також плану з їх розгортання під час кризи. Основна мета КК полягає в захисті учасників кризи від загроз для їх репутації, а іноді для подальшого існування.

2.4.2. Більшість вірогідних кризових ситуацій фізичного характеру відома військовому керівництву, сценарії подолання описані та закладені у відповідні плани. Готовність до реалізації таких планів є штатною. Кожна кризова ситуація інформаційного характеру є нештатною, негативно впливає на діяльність військ (сил) та іноді навіть загрожує зривом виконання завдань за призначенням.

2.4.3. Як правило, КК містять три етапи: підготовку до кризи, реагування на кризові ситуації і подолання їх наслідків. Їх послідовність та обсяг виконуваних завдань залежить від масштабу, соціального значення та характеристик залучених аудиторій, ліміту часу на підготовку та багатьох інших об'єктивних умов.

Характерними проблемами комунікацій в умовах кризових ситуацій є різке скорочення кількості контрольованих джерел поширення об'єктивної інформації, відсутність чіткої та зрозумілої інтерпретації подій, втрата довіри до офіційних каналів комунікації, розрив інформаційних потоків, їх нездатність виконувати звичні функції, створення ситуативних систем обігу інформації (соціальні мережі, канали в популярних месенджерах та інші).

Оскільки криза створює нестандартні умови, які ускладнюють раціональне осмислення ситуації та вибір адекватної стратегії, то спілкування з громадськістю має ґрунтуватися на оперативному поширенні повідомлень, що відповідають очікуванням та потребам аудиторій, враховувати специфіку самої ситуації та особливості професійної поведінки ЗМІ.

Вирішальними вважаються перші 24 години після виникнення кризи. За цей період необхідно надати ЗМІ найповніші дані про подію та її причини, чітко сформулювати свою позицію і бачення ситуації, поінформувати громадськість про заходи, які вжито для мінімізації наслідків кризи.

3. ОСНОВИ АНАЛІЗУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОЦІНКИ ПРОВЕДЕНИХ ЗАХОДІВ

Інформаційний простір кожної країни має структуру, яка досить індивідуальна і залежить від історії розвитку традиційних і нетрадиційних ЗМІ. З розвитком технологій та доступністю до даних інформаційне середовище стає значно складнішим для аналізу та розуміння. Все, що відбувається в фізичному вимірі інформаційного простору, завжди має ефекти в інформаційному та когнітивному вимірах. Таким чином, командири та штаби повинні мати цілісне і детальне розуміння того, як ці виміри взаємозв'язані і функціонують та які потенційні наслідки матимуть на поточне та оперативне планування. Даний розділ висвітлює, як сформулювати розуміння інформаційного середовища до моменту прийняття рішень.

3.1 Аналіз інформаційного середовища

3.1.1. Для досягнення переваги в інформаційному середовищі командири та спеціалісти зі СК мають переконатися, що СК повністю інтегровані в процес планування. Перший крок розпочинається з аналізу з метою розуміння, уявлення та опису інформаційного середовища.

Метою аналізу інформаційного середовища є постійне підтримання повної обізнаності щодо кількісних та якісних характеристик як окремих елементів інформаційного середовища, так і їх сукупності та взаємодії задля своєчасного виявлення змін у цьому стані для вживання відповідних заходів з коригування діяльності підрозділів та установ ЗС України в інформаційному просторі.

Аналіз інформаційного середовища дозволяє ідентифікувати вимоги, можливості та ризики щодо дій та забезпечує базову оцінку наслідків. Це багатогалузеве, міждисциплінарне та безперервне завдання, яке повинно виконуватись професійно підготовленими та досвідченими експертами. Результати аналізу повинні бути уніфіковані для подальшого використання всіма структурними елементами системи СК, в першу чергу військовими керівниками, штабами та підрозділами.

Аналіз інформаційного середовища здійснюється аналітичним підрозділом органу управління СК та суб'єктами СК в межах своїх повноважень, з використанням оцінок (даних), наданих суб'єктами СК.

3.1.2. Для отримання об'єктивної, достовірної і неупередженої інформації про події, інформаційні приводи та загрози інформаційно-психологічного характеру, використовуються наявні спроможності РІЗ СК.

За необхідності в установленому порядку можуть залучатися фахові експерти. Порядок їх взаємодії та допуску до інформації визначається у кожному окремому випадку.

Аналітик не повинен обмежувати себе у виборі методів аналізу та відображення інформаційного середовища. По мірі появи нових технологій та інтерактивних можливостей їх слід використовувати як інструменти для полегшення процесів візуалізації та розуміння.

3.1.3. Результатом аналізу є об'єктивна інтерпретація інформаційного середовища на предмет дійсності відображених подій та прогнозування їх розвитку. Розробляються шаблони, бази даних, діаграми соціальних взаємозв'язків та інші продукти, що відображають інформацію про загрози, об'єктивні характеристики аудиторій та регіональні особливості: дані про релігію,

мову, культуру, усталені соціальні зв'язки і традиції, інтернет та інфраструктуру комунікаційних можливостей, діяльність ключових лідерів та лідерів думок, діяльність неурядових організацій (посилання г).

3.2. Оцінка викликів та загроз в інформаційній сфері

3.2.1. Оцінка викликів і загроз у інформаційній сфері – це детальне вивчення інформаційного простору суб'єктами СК з метою виявлення, ідентифікації інформаційних загроз, можливих джерел та методів їх реалізації з використанням заздалегідь визначених критеріїв (ознак).

3.2.2. Загрози в інформаційній сфері класифікуються за напрямками:

а) зовнішні негативні інформаційні впливи на свідомість людини та спільноти через ЗМІ, а також мережу Інтернет, що здійснюються на шкоду державі та мають на меті:

спроби змінювати психічні та емоційні стани людини, її психологічні та фізіологічні характеристики;

розпалювання міжрелігійної, міжетнічної та міжнаціональної ворожнечі, ненависті за етнічною, мовною, релігійними та іншими ознаками;

поширення закликів до сепаратизму, повалення конституційного ладу чи порушення територіальної цілісності держави;

б) інформаційні впливи на населення України, у тому числі на особовий склад військових формувань, мобілізаційний резерв, з метою послаблення їх готовності до оборони держави та погіршення іміджу військової служби;

в) поширення суб'єктами інформаційної діяльності викривленої, недостовірної та упередженої інформації для дискредитації органів державної влади, ЗС України, дестабілізації суспільно-політичної ситуації, що значно ускладнює прийняття політичних рішень, завдає шкоди національним інтересам чи створює негативний імідж України.

3.2.3. До загальних ознак інформаційних викликів та загроз ЗС України слід віднести:

виключно негативний характер тональності повідомлень, надмірну деталізацію та емоційність повідомлень про негативні події, що мали місце у ЗС України;

плановість, що простежується під час подання тих чи інших інформаційних повідомлень, об'єднаних єдиною тематикою;

збільшення інтенсивності інформаційних повідомлень за конкретною тематикою (напрямом) за короткий термін часу;

маніпуляція інформацією, що стосується ЗС України та спрямовується на свідомість суспільства, окремих його груп та особистостей.

3.2.4. Основні напрями реалізації інформаційних викликів та загроз щодо об'єктів воєнної сфери:

поширення інформації (дезінформація або спотворення інформації), що дискредитує військове керівництво та ЗС України;

інформаційні повідомлення (коментарі) та заяви офіційних (неофіційних) осіб іноземних держав у ЗМІ з метою дискредитації операцій об'єднаних сил;

насичення зовнішнього інформаційного простору повідомленнями, спрямованими на деморалізацію особового складу силових структур;

поширення інформації в іноземних ЗМІ щодо підбурювання зриву мобілізаційних заходів в Україні;

поширення викривленої, недостовірної та упередженої інформації, яка дискредитує військові формування, військову службу та військовий обов'язок;

поширення інформації іноземними ЗМІ, спрямованої на блокування/перешкоджання надання військової допомоги Україні лояльними до неї країнами;

інформаційні повідомлення (коментарі) та заяви офіційних (неофіційних) осіб іноземних держав у ЗМІ щодо звинувачення особового складу силових структур у причетності до незаконних дій (порушення законів і звичаїв війни, участь у контрабанді, продаж озброєння та військової техніки тощо).

Під час оцінювання інформаційних викликів та загроз ЗС України у воєнній сфері необхідно враховувати, що їх перелік завжди буде неповним. Формування та прояв нових тенденцій у суспільно-політичній обстановці, розвиток і створення нових форм та методів збройної боротьби, інформаційних технологій, інших засобів інформатизації призводить не стільки до усунення існуючих загроз, скільки до виникнення нових.

3.3. Аналіз цільової аудиторії

3.3.1. Аналіз ЦА є основним етапом планування комунікативних кампаній. Чим менше потенційних споживачів інформації у визначеній ЦА, тим менша ймовірність досягнення бажаного ефекту комунікації. Натомість правильний та обґрунтований вибір ЦА допоможе вибудувати вдалу, а головне ефективну комунікацію.

Аналіз ЦА передбачає ретельне та всебічне вивчення характеристик осіб та окремих соціальних груп. Для максимально точного визначення ЦА, її поділяють на кілька умовних категорій за загальними ознаками: статтю, віком, географічним розташуванням, фінансовим станом, професією тощо. ЦА може бути кілька і кожна з них потребує відповідного підходу.

Важливо пам'ятати, що ЦА інформаційного продукту не можуть бути абсолютно всі люди, які живуть, наприклад, в одному районі, місті або країні. Кожен окремий інформаційний продукт має унікальні якості, які привертають увагу лише певної ЦА (посилання е).

3.3.2. Процес вивчення ЦА і актуалізація тенденцій мають бути постійними. Від правильного визначення ЦА залежать як вибір стратегії, так і ефективність поточної комунікації. Визначення ЦА обов'язково має передувати вибору виду інформаційного продукту, змісту і часу його поширення. Переглядати, оцінювати і прогнозувати інтереси і запити потенційних ЦА доречно не рідше одного разу на півроку.

ЦА може змінити свою поведінку, але не в порядку, який було призначено. За таких обставин, якщо це не є успіхом комунікації, може знадобитися переоцінка стратегії або мають визначитися інші завдання.

4. ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ

4.1. Планування та проведення заходів СК вимагає динамічної оцінки ефективності проведених заходів СК з метою своєчасного їх коригування.

Оцінка ефективності ґрунтується на даних та відображає досягнення прогресу чи цілей організації або діяльності. Некінетичні проміжні ефекти важко оцінити – потрібен реалізм щодо обмежень оцінки ефективності та предмету вимірювання. Головна мета – оцінювати те, що насправді має значення, а не те, що є можливість вимірювати.

4.2. Система СК вимагає постійних зусиль для пошуку нових та більш ефективних шляхів оцінки якісних показників ефективності, що дає результати у вигляді метричних даних, що відображають наскільки ефективно були реалізовані заходи.

4.3. Оцінку ефективності стратегічних комунікацій ЗС України доцільно проводити за такими показниками та критеріями:

взаємодія суб'єктів стратегічних комунікацій ЗС України;

спроможності ЗС України з питань стратегічних комунікацій;
 відповідність дій ЗС України сформованим нарративам, аргументаційним тематикам та меседжам;
 ефективність інформаційних кампаній ЗС України;
 ставлення до ЗС України всередині держави та за її межами;
 ефективність виявлення інформаційних загроз для ЗС України;
 адекватність прогнозів розвитку інформаційного середовища;
 міжвідомча співпраця з питань стратегічних комунікацій в секторі безпеки та оборони;
 співпраця з урядовими організаціями та інституціями з питань стратегічних комунікацій в секторі безпеки та оборони;
 задоволення потреб аудиторії щодо отримання інформації про діяльність ЗС України;
 точність надання інформації та її адекватна інтерпретація реципієнтом (посилання в).

5. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

В XXI столітті світ постав перед новими викликами в безпеці. Саме Україна стала полігоном нової глобальної гібридної війни, у якій роль відіграє інформаційна сфера. У цих надскладних інформаційних процесах ЗС України можуть вигравати тільки із застосуванням сучасних підходів та методик СК, системної нейтралізації інформаційних впливів.

Інформаційна діяльність МО України та ЗС України за призначенням є частиною діяльності відповідно до покладених Конституцією України завдань із захисту суверенітету, незалежності, територіальної цілісності та недоторканності території та конституційного ладу держави, а також захисту її інтересів за кордоном від посягань ззовні. Відповідно інформаційна складова діяльності МО України та ЗС України є частиною цієї оборонної, безпекової та військової діяльності на багатьох напрямках.

Інформаційна безпека має свій позитивний потенціал тільки тоді, коли є розуміння сучасних інформаційно-технологічних процесів та ефективна координація між суб'єктами інформаційного середовища.

СК можуть стати ефективним механізмом налагодження взаємодії між ЗС України та громадянським суспільством, інструментом зв'язку з громадською думкою й засобом організації дій. Такий підхід сприятиме виконанню ключових завдань, що стоять перед ЗС України та підтримці достатнього рівня обороноспроможності країни шляхом створення сучасних засобів реагування й запобігання глобальним інформаційним загрозам.

Особливостями, що впливають на реалізацію СК є:

інтенсивність, наповненість та швидкість реагування інформаційного простору України;

його тотальність, тобто зв'язаність із світовим інформаційним простором;

наявність значної кількості потужних у фінансовому та організаційному плані сил недержавного характеру, які усвідомлюють важливість інформаційної діяльності і мають необхідні для цього методики та інструменти;

перетворення інформаційної політики на військовий інструмент у зовнішній політиці більшості провідних держав світу.

Завданнями стратегічного рівня у розвитку СК залишається: розробка та впровадження практичного механізму ефективного використання СК у кризовий період, розвиток системи аналізу й моніторингу громадської думки, створення ефективної внутрішньовідомчої та міжвідомчої системи СК, що передбачатиме налагодження тісної взаємодії між її учасниками, розробка документів, що регламентують комунікативну діяльність, підготовка спеціалістів зі СК.

Реалізація Доктрини дасть змогу створити умови для формування сучасної моделі СК в ЗС України.

Життєвий цикл Доктрини складає три роки. Після зазначеного терміну вона підлягає розгляду та аналізу для подальшого прийняття рішення щодо її актуалізації.

